Bundel - Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte van 5 juni 2025

1 Opening

2 Vaststellen agenda 5 juni 2025

3 Vaststellen ingekomen agenderingen (Procedure)
Deze punten worden alleen procedureel behandeld. De leden van de commissie bespreken of, op welke wijze en voor hoe lang zij deze raadsvoorstellen en onderwerpen willen bespreken. Na vaststelling van dit behandeladvies, wordt het stuk voor een volgende vergadering geagendeerd.

Ingekomen agenderingen MGOR 5 juni 2025
Behandelvoorraad MGOR 5 juni 2025
Lange termijnagnda commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

3.1 Raadsvoorstel Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o.

Dossier 4558 voorblad
Raadsvoorstel Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o.
Kaart betaald parkeren Ina Boudier Bakkerlaan
Kaart betaald parkeren Tuindorp noord e.o.

3.2 Raadsvoorstel Aanpassing Parkeerplaatsenverordening voor deelauto's; Concept Nadere regel voor deelauto's

Dossier 4563 voorblad
Raadsvoorstel Wijziging parkeerplaatsenverordening voor deelauto's
Wijzigingsbesluit parkeerplaatsenverordening voor deelauto's
Raadsbrief Toelichting wijziging Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelautos
Was-wordt overzicht wijzigingen Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's
Concept wijzigingsbesluit nadere regel voor deelauto's

3.3 Raadsvoorstel Vaststelling Beleidsnota Ondergrond 2025-2035

Dossier 4637 voorblad
Raadsvoorstel Beleidsnota Ondergrond 2025 - 2035
Beleidsnota Ondergrond 2025-2035
Reactienota Concept Beleidsnota Ondergrond 2025 - 2035

3.4 Raadsbrief onderzoek haalbaarheid officieel zwemwater

3.5 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven

Raadsbrieven commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

4 Verslagen
Geen.

5 Toezeggingen/moties
Ter vaststelling:
Lijst aangenomen moties commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025
Lijst toezeggingen en moties commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

Lijst aangenomen moties commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025
Lijst toezeggingen en moties commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

6 Ingekomen stukken
Ingekomen stuk:
1. Verzoek tot opheldering en ondersteuning m.b.t. parkeerbeleid De Nieuwe Defensie sociale huurwoning
2. Gemeenteraad onjuist geïnformeerd in raadsbrief 12836820
3. Verzoek tot agendering: miscommunicatie parkeervergunning Nieuwe Defensie
4. Betaald parkeren Politiemedewerkers
5. Parkeerbeleid en politie
6. Project Waterplein - Weerdsluiscomplex Raadsbrief 12880224
7. Adhesie bruggen protest
8. Parkeerbeleid Utrecht leidt tot ongelijke behandeling huurders
9. Brief wijkplatform Noordwest betreffende bewonersbijeenkomst Natuurgebied Zuilen
10. Reactie van zusterpark Voordorp op raadsbrief evaluatie zelfbeheer
Het ingekomen stuk staat voor leden, conform AVG, in iBabs achter een slotje.

OPENBARE LIJST LIS 5 juni 2025
Gemeenteraad onjuist geinformeerd in raadsbrief 12836820

6.1 Verzoek tot opheldering en ondersteuning m.b.t. parkeerbeleid De Nieuwe Defensie sociale huurwoning

6.2 Gemeenteraad onjuist geïnformeerd in raadsbrief 12836820

6.3 Verzoek tot agendering: miscommunicatie parkeervergunning Nieuwe Defensie

6.4 Betaald parkeren Politiemedewerkers

6.5 Parkeerbeleid en politie

6.6 Project Waterplein - Weerdsluiscomplex Raadsbrief 12880224

6.7 Adhesie bruggen protest

6.8 Parkeerbeleid Utrecht leidt tot ongelijke behandeling huurders

6.9 Brief wijkplatform Noordwest betreffende bewonersbijeenkomst Natuurgebied Zuilen

6.10 Reactie van zusterpark Voordorp op raadsbrief evaluatie zelfbeheer

7.1 Raadsvoorstel Zienswijze Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer 2040
Beleidsveld: Groen
Portefeuillehouder: Linda Voortman
Indicatieve behandeltijd: 45 minuten
Het recreatieschap Stichtse Groenlanden heeft de Toekomstvisie 2040 opgesteld waarin samen met Staatsbosbeheer een visie wordt gegeven voor alle terreinen van het recreatieschap en staatsbosbeheer. De raad wordt in de gelegenheid gesteld om hierop een zienswijze in te dienen. Het college heeft een concept zienswijze opgesteld.

Dossier 4645 voorblad
Raadsvoorstel zienswijze Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer 2040
Zienswijzebrief Gemeenteraad Utrecht Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en SBB 2040
Toekomstvisie 2040 SGL-SBB
Gebiedspaspoort Cluster 1 Utrecht Zuid-Zuidoost
Gebiedspaspoort Cluster 2 Utrecht Noord
Gebiedspaspoort Cluster 3 Utrecht West
Gebiedspaspoort Cluster 4 Utrecht Zuid-Zuidwest
Gebiedspaspoort Cluster 5 Vinkeveense Plassen
Gebiedspaspoort Cluster 6 Langs De Lek
Gebiedspaspoort Paden en Routes

7.2 Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2026 Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Het Recreatieschap Stichtse Groenlanden heeft de ontwerpbegroting 2026 vastgesteld en deze toegestuurd naar alle deelnemende gemeenten. Conform de gemeenschappelijke regeling wordt de Raad in de gelegenheid gesteld om hierop een zienswijze in te dienen. Het college heeft een concept zienswijze opgesteld.

Dossier 4646 voorblad
Raadsvoorstel Zienswijzebrief Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap Stichtse Groenlanden
Zienswijzebrief Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap Stichtse Groenlanden
Ontwerp Begroting 2026 SGL voor zienswijze

8 Raadsbrief Evaluatie zelfbeheer groen
Beleidsveld: Openbare Ruimte
Portefeuillehouder: Susanne Schilderman
Indicatieve behandeltijd: 60 minuten
Geagendeerd door Gert Dijkstra (EenUtrecht), Jan Baijens (Partij voor de Dieren), Jantine Zwinkels (CDA), Hans Geleijns (D66), Kerstin Steinhart (Stadsbelang Utrecht) en Charlotte Passier (Volt)
In de raadsbrief Evaluatie zelfbeheer groen van 9 april hebben we kunnen lezen dat er het afgelopen jaar een aantal nieuwe acties hebben plaatsgevonden op zelfbeheer van groen in de openbare ruimte, waaronder een enquête bij zelfbeheerders. De agenderende fracties willen dat de gemeente zelfbeheer van groen actiever gaat stimuleren en de wachttijden voor zelfbeheer terugdringt. Daarom willen zij graag met alle partijen en het college in debat op basis van de volgende vragen:
1. Heeft zelfbeheer groen voldoende prioriteit/aandacht vanuit de gemeente?
2. Is de inzet van de gemeente hierop goed genoeg of kan het beter?
3. Willen we doelen stellen voor zelfbeheer groen openbare ruimte en zo ja, welke?
4. Is zelfbeheer van groen voldoende laagdrempelig op alle aspecten zo niet, welke acties zijn nodig om dit te verbeteren?

Dossier 4699 voorblad
Raadsbrief Evaluatie zelfbeheer groen
Actieplan zelfbeheer Openbaar Groen voor college 12 okt

9 Raadsbrief Stand van zaken beheer van bomen

Beleidsveld: Openbare Ruimte
Portefeuillehouder: Susanne Schilderman
Indicatieve behandeltijd: 60 minuten
Geagendeerd door Jan Baijens (Partij voor de Dieren), Gert Dijkstra (EenUtrecht), Kerstin Steinhart (Stadsbelang Utrecht), Jacoline Kool (Volt), David Bosch (UtrechtNu!) en Jantine Zwinkels (CDA)
In de raadsbrief Stand van zaken beheer van bomen van 18 maart 2025 hebben we kennis genomen van de maatregelen die de gemeente neemt om bomen te beschermen tegen ziektes. Ook de procedure voor herplant komt in deze brief aan bod.
De agenderende fracties willen, naar aanleiding van de raadsbrief 'Stand van zaken beheer van bomen'(18/03/25) in debat met andere partijen en het college over het beheer van bomen. We zien verbetermogelijkheden om meer bomen gezond oud te laten worden. De verspreiding van ziektes kan beter tegengehouden worden door actiever op te treden tegen besmettelijke bomen op particuliere grond.
Uit de brief blijkt dat versnellen van herplant niet kan, maar de fracties willen het wel hebben over herplant naar waarde omdat ze constateren dat dit nu nog onvoldoende lukt. In debat willen we ingaan op het mogelijk schrappen van uitzonderingen op herplant naar waarde en mogelijkheden om herplant naar waarde uit te breiden.

Dossier 4698 voorblad
Raadsbrief Stand van zaken beheer van bomen
Raadsbrief Groen Dierenwelzijn en Openbare Ruimte verzamelbrief Q4 2024
Beantwoording SV2024 nr 203 Iepziekte III

10 Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren

Beleidsveld: Mobiliteit
Portefeuillehouder: Senna Maatoug
Indicatieve behandeltijd: 120 minuten
Geagendeerd door Marijn de Pagter (VVD), Miraç Usta (DENK), Titus Stam (PvdA), Lars van Rooij (Student & Starter), Rik van der Graaf (ChristenUnie), Fred Dekkers (GroenLinks), Joost Vasters (D66), Jacoline Kool (Volt), David Bosch (UtrechtNu!) en Jantine Zwinkels (CDA)
De fracties gaan naar aanleiding van de raadsbrief van 18 april in debat over de stand van zaken van het invoeren van het nieuwe parkeermanagementsysteem (o.a. "parkeerapp") en de knelpunten die daarbij zijn ontstaan. Het college heeft in de brief van 18 april diverse ontwikkelingen, dilemma's, scenario's en keuzes over de uitvoering met de raad gedeeld. De fracties gaan daarover met elkaar en de wethouder het debat aan, enerzijds om het college te bevragen over de stappen die tot nu toe zijn gezet (verantwoording) en anderzijds om het college richting mee te geven. De fracties willen daarbij onder andere de volgende onderwerpen uit de brief aansnijden:
de verbetering van de "parkeerapp" met de functionaliteit Bezoeker Betaalt;
de haalbaarheid van de planning, mede in het licht van de te optimistische inschattingen tot nu toe;
de knelpunten in de uitvoeringscapaciteit en de samenhang met het invoeren van betaald parkeren in de hele gemeente.

Dossier 4712 voorblad
Bijlage 2 Aanpassingen parkeerapp en regelingen doelgroepen
Bijlage 1 Tijdlijn Parkeermanagementsysteem
Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren
Bijlage 3 Planning Parkeermanagementsysteem en parkeerapp

Ingekomen agenderingen Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

Soort stuk: Raadsvoorstel Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o. Beleidsveld: Mobiliteit Portefeuillehouder: Maatoug	Het college stelt voor af te wijken van de standaard venstertijden voor betaald parkeren op de Ina Boudier Bakkerlaan en Van Lieflandlaan e.o.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie van 26 juni. Met een behandeltijd van 60 minuten

Soort stuk: Raadsvoorstel Wijziging parkeerplaatsenverordening voor deelauto's
 	
Beleidsveld: Mobiliteit
 	
Portefeuillehouder: Maatoug
	Het college stelt voor de wijziging van de Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 vast te stellen, met als belangrijkste wijzigingen:
	
	- een parkeervergunning kan worden uitgegeven aan een autodeelgroep of een commerciële organisatie die auto's ter beschikking stelt aan een autodeelgroep
	- grondslagen voor B&W:
	  o om persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen van deelmobiliteit voor het ontwikkelen en evalueren van het gemeentelijk parkeer- en (deel)mobiliteitsbeleid
	  o toezicht op de naleving van parkeervergunningen;
	- een bevoegdheid voor B&W om hiervoor nadere regels te stellen.
		Voorstel:
		
		1. Agenderen voor de commissie van 26 juni. Met een behandeltijd van 30 minuten

Ingekomen agenderingen Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

Soort stuk: Raadsvoorstel Beleidsnota Ondergrond 2025-2035 Beleidsveld: Openbare Ruimte Portefeuillehouder: Schilderman	Het college stelt voor de 'Beleidsnota Ondergrond 2025 - 2035' vast te stellen, waarin ambities en doelstellingen voor regie op de ondergrond worden beschreven ten aanzien van beschermen, benutten, beter maken en beheren van de ondergrondse kwaliteiten en ruimte.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie van 25 september. Met een behandeltijd van 120 minuten

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte (MGOR)

5 juni 2025 – Behandelvoorraad

Vergadercyclus

- Gezamenlijke commissies jaarrekening/jaarverslag 19 juni
- RIB avond 24 juni 2025
- MGOR 26 juni (veegcommissie, 1 dagdeel)
- MGOR Voorjaarsnota 3 juli (1 dagdeel)
- RIB avond 16 september (datum onder voorbehoud besluitvorming RV werkdruk en werkwijze)
- MGOR 25 september

RIB avond 24 juni 2025	
Mobiliteit – wethouder Maatoug	
Fietstocht in kader van 30 km/h maatregelen	60 minuten

MGOR 26 juni, veegcommissie, 1 dagdeel	
Proceduredeel	10 minuten
Mobiliteit – wethouder Maatoug	
Raadsvoorstel Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o.	30 minuten

MGOR 25 september	
Openbare ruimte – wethouder Schilderman	
Raadsvoorstel beleidsnota Ondergrond	120 minuten

LANGE TERMIJNAGENDA COMMISSIE MOBILITEIT, OPENBARE RUIMTE EN GROEN 5 JUNI 2025

Onderwerp	Beleidsveld	Planning aanbieden aan raad	Fatale termijn Raadsbe-sluit	Beoogd kwartaal commissie procedureel	Beoogd kwartaal commissie inhoudelijk	Beoogd kwartaal raadsbehandeling	Aangebo-den /Gestopt	Toelichting wijziging planning	Toelichting in geval van gestopt
RV Zienswijzen Begrotingswijziging 2025 Recreatieschap	Groen	2025 Q4		2025 Q3	2025 Q4	2025 Q4			
Zienswijzen Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap SGL	Groen	2025 Q2		2024 Q2	2025 Q2	2025 Q2			
RV IPVE FO Natuurgebied Zuilen	Groen	2025 Q3		2025 Q4		2025 Q4			
Voorkeursalternatief MIRT verkenning OV en Wonen	Mobiliteit	2025 Q2			2025 Q3	2025 Q4			
Aanpak voor de Voetganger	Mobiliteit	2025 Q3			2025 Q3	2025 Q4			
Zienswijzen Recreatieschap Stichtse Groenlanden 4-jarig uitvoeringsplan en	Groen	2025 Q3			2025 Q4	2025 Q4		Was Q32025 wordt Q32026 Zie voor redenen raadsbrief 25-03-25 met kenmerk 30204704.	

LANGE TERMIJNAGENDA COMMISSIE MOBILITEIT, OPENBARE RUIMTE EN GROEN 5 JUNI 2025

Onderwerp	Beleidsveld	Planning aanbieden aan raad	Fatale termijn Raadsbe-sluit	Beoogd kwartaal commissie procedureel	Beoogd kwartaal commissie inhoudelijk	Beoogd kwartaal raadsbehandeling	Aangebo-den /Gestopt	Toelichting wijziging planning	Toelichting in geval van gestopt
financieel perspectief									

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4558
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	3.1
Titel	Raadsvoorstel Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o.
ID	4780
Behandelend ambtenaar	Rie, Michèle de la
Telefoon	0610019372
E-mail	m.de.la.rie@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Oost
Thema	Verkeer, vervoer en waterstaat
Portefeuillehouder	Wethouder Maatoug
Beleidsveld	Mobiliteit
Referendabel	Nee
Reden niet referendabel	Sub e: Raadsvoorstel over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen.
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Afwijken van standaard venstertijden betaald parkeren IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o.

Beleidsveld	Mobiliteit
Organisatieonderdeel	Ontwikkelorganisatie Ruimte
Opsteller	Michèle de la Rie
Kenmerk	30201325
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Nee (artikel 1:2 lid 2 onder e Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1) Voor de Ina Boudier Bakkerlaan - zoals aangegeven op de kaart in de bijlage – af te wijken van de standaard venstertijd voor betaald parkeren, te weten maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur, en hier per 1 november 2025 betaald parkeren in te voeren met:
   a) als venstertijd maandag t/m zaterdag 09.00 – 21.00 uur;
   b) dit gebied toe te voegen aan parkeerrayon Rubenslaan e.o. met nummer 6.500.

2) Voor de Van Lieflandlaan e.o. – zoals aangegeven op de kaart in de bijlage – af te wijken van de standaard venstertijd voor betaald parkeren, te weten maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur, en hier per 1 november 2025 betaald parkeren n te voeren met:
   a) als venstertijd maandag t/m zaterdag 09.00 - 21.00 uur;
   b) dit gebied toe te voegen aan parkeerrayon Tuindorp met nummer 7.700.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Voor de Ina Boudier Bakkerlaan (IBB-laan) en de Van Lieflandlaan e.o. wordt voorgesteld af te wijken van de standaard venstertijd voor nieuw in te voeren gebieden voor betaald parkeren, van maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur door dit gebied toe te voegen aan respectievelijk het huidige rayon Rubenslaan en het huidige rayon Tuindorp met de venstertijden 09.00 – 21.00 uur.

Context

Aanleiding

In het raadsbesluit van 25 april 2024 'Wijziging verordening parkeerbelasting voor het heffen van parkeerbelasting stadsbreed' is vastgelegd dat nieuw in te voeren gebieden voor betaald parkeren standaard de venstertijd maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur krijgen. Voor dit jaar staan de IBB-laan en de Van Lieflandlaan e.o. op de planning voor het invoeren van betaald parkeren per 1 november. Deze twee gebieden zijn beiden 'eilandjes' in betaald parkeren gebied. We starten de communicatie naar deze gebieden over betaald parkeren ongeveer een half jaar voor invoerdatum. De venstertijden die hier gaan gelden moeten van tevoren zijn vastgesteld door de raad.

Juridische context

De juridische basis voor dit besluit is artikel 10 van de Parkeerbelastingverordening 2025.

Beslistermijn

Besluitvorming over het afwijken van de standaard venstertijden voor betaald parkeren in deze gebieden moet uiterlijk op 17 juli 2025 plaatsvinden. Dit om de bewoners en ondernemers duidelijkheid te geven over wanneer hun buurt aan de beurt is en om de communicatie over het invoeren van betaald parkeren op tijd te kunnen starten.

Beoogd effect

Met de gefaseerde invoering van betaald parkeren in de stad tot 2035 wil de gemeente parkeeroverlast als gevolg van het waterbedeffect beperken. De gemeente geeft daarmee invulling aan het gemeentelijk en regionaal mobiliteitsbeleid waarin betaald parkeren als een belangrijk instrument wordt gezien voor een duurzaam mobiliteitssysteem. En betaald parkeren zorgt voor een betere verdeling van de schaarse openbare ruimte.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

25-4-2024 'Wijziging verordening parkeerbelasting voor het heffen van parkeerbelasting stadsbreed'

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Voor de Ina Boudier Bakkerlaan - zoals aangegeven op de kaart in de bijlage – af te wijken van de standaard venstertijd voor betaald parkeren, te weten maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur, en hier per 1 november 2025 betaald parkeren in te voeren met: a) als venstertijd maandag t/m zaterdag 09.00 – 21.00 uur; b) dit gebied toe te voegen aan parkeerrayon Rubenslaan e.o. met nummer 6.500.
Argumenten	
1.1	Invoeren met de standaard venstertijden creëert een onduidelijk situatie voor parkeerders.
	Betaald parkeren invoeren in dit gebied met de standaard venstertijden betekent dat de Ina Boudier Bakkerlaan (IBB-laan) een nieuw parkeerrayon zou moeten worden aangezien in de omliggende parkeerrayons langere venstertijden gelden. Hierdoor ontstaat een 'eiland' met korte venstertijden. Dit zorgt voor een onduidelijke situatie op straat en mogelijk ook tot (voortdurende) parkeeroverlast door uitwijkgedrag van parkeerders met de bestemming in gebieden met langere venstertijden.

1.2	Voor een deel van de IBB-laan geldt al betaald parkeren.
	Een randvoorwaarde voor het toevoegen van gebieden aan betaald parkeren gebied is dat een parkeergebied zoveel mogelijk een logische begrenzing krijgt. In een deel van de IBB-laan geldt al betaald parkeren en valt onder het rayon Rubenslaan e.o.. Dit rayon heeft als venstertijd 09.00 – 21.00 uur. Het toevoegen aan dit rayon van het deel van de IBB-laan dat per 1 november betaald parkeren krijgt zorgt voor logische grenzen en duidelijkheid op straat.
1.3	Het gebied is te klein om een zelfstandig rayon te zijn.
	Een van de randvoorwaarden voor het toevoegen van gebieden aan betaald parkeren gebied is dat een gebied uit minimaal 1.000 adressen of 1.000 parkeerplaatsen bestaan. De IBB-laan heeft 159 adressen en 267 parkeerplaatsen. Het voordeel van een groter parkeerrayon is dat de parkeerruimte efficiënter gebruikt kan worden. Voor het hele rayon kunnen meer parkeervergunningen worden uitgegeven. Bewoners lopen bovendien minder risico dat zij met hun vergunning moeilijk een parkeerplaats kunnen vinden. Als het in de eigen straat vol is, kan immers nog worden uitgeweken naar de rest van het rayon.
Beslispunt	
2	Voor de Van Lieflandlaan e.o. – zoals aangegeven op de kaart in de bijlage – af te wijken van de standaard venstertijd voor betaald parkeren, te weten maandag t/m vrijdag 06.00 – 11.00 uur, en hier per 1 november 2025 betaald parkeren in te voeren met: a) als venstertijd maandag t/m zaterdag 09.00 - 21.00 uur; b) dit gebied toe te voegen aan parkeerrayon Tuindorp met nummer 7.700.
Argumenten	
2.1	Invoeren met de standaard venstertijden creëert een onduidelijk situatie voor parkeerders.
	Betaald parkeren invoeren in dit gebied met de standaard venstertijden betekent dat de Van Lieflandlaan e.o. een nieuw parkeerrayon zou moeten worden aangezien het naastgelegen parkeerrayon langere venstertijden gelden. Hierdoor ontstaat een ‘eiland’ met korte venstertijden. Dit zorgt voor een onduidelijke situatie op straat en mogelijk ook tot (voortdurende) parkeeroverlast.
2.2	Het gebied is te klein om een zelfstandig rayon te zijn.
	Een van de randvoorwaarden voor het toevoegen van gebieden aan betaald parkeren gebied is dat een gebied uit minimaal 1.000 adressen of 1.000 parkeerplaatsen bestaan. De Van Lieflandlaan e.o. telt 234 adressen en 231 parkeerplaatsen.
2.3	Voor de duidelijkheid op straat is het toevoegen aan rayon Tuindorp de beste optie.
	De Van Lieflandlaan e.o. ligt tussen de spoorlijn richting Bilthoven, de Kardinaal de Jongweg en de Van Lieflandlaan. Deze straat is nu de grens van het parkeerrayon Tuindorp. Het toevoegen aan dit rayon zorgt voor een duidelijke situatie voor parkeerders.

Financiën
Dit parkeerbaten en -lasten zijn opgenomen in de parkeerbegroting.

Vervolg
Vanaf 1 november 2025 voeren we in beide gebieden betaald parkeren in.

Samen stad maken (voorheen: Participatie)
‘Gemeente aan zet’ van toepassing, er is niet samengewerkt met Utrechters voor dit voorstel.

Communicatie
De venstertijden voor de gebieden IBB-laan en Van Lieflandlaan e.o. worden t.z.t gecommuniceerd via internet, de digitale nieuwsbrief en wijkberichten. De communicatie naar deze gebieden start ongeveer een half jaar voor invoerdatum.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing omdat dit een raadsvoorstel betreft over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van de gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen (artikel 1:2 lid 2 onder e Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht).

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Kaart betaald parkeren IBB-laan
- Kaart betaald parkeren Van Lieflandlaan

Bijlagen informatief
-

Abstede - 6300
IBB-laan
Rubenslaan e.o. - 6500
Diakonessenziekenhuis
tervogelbuurt - 3200

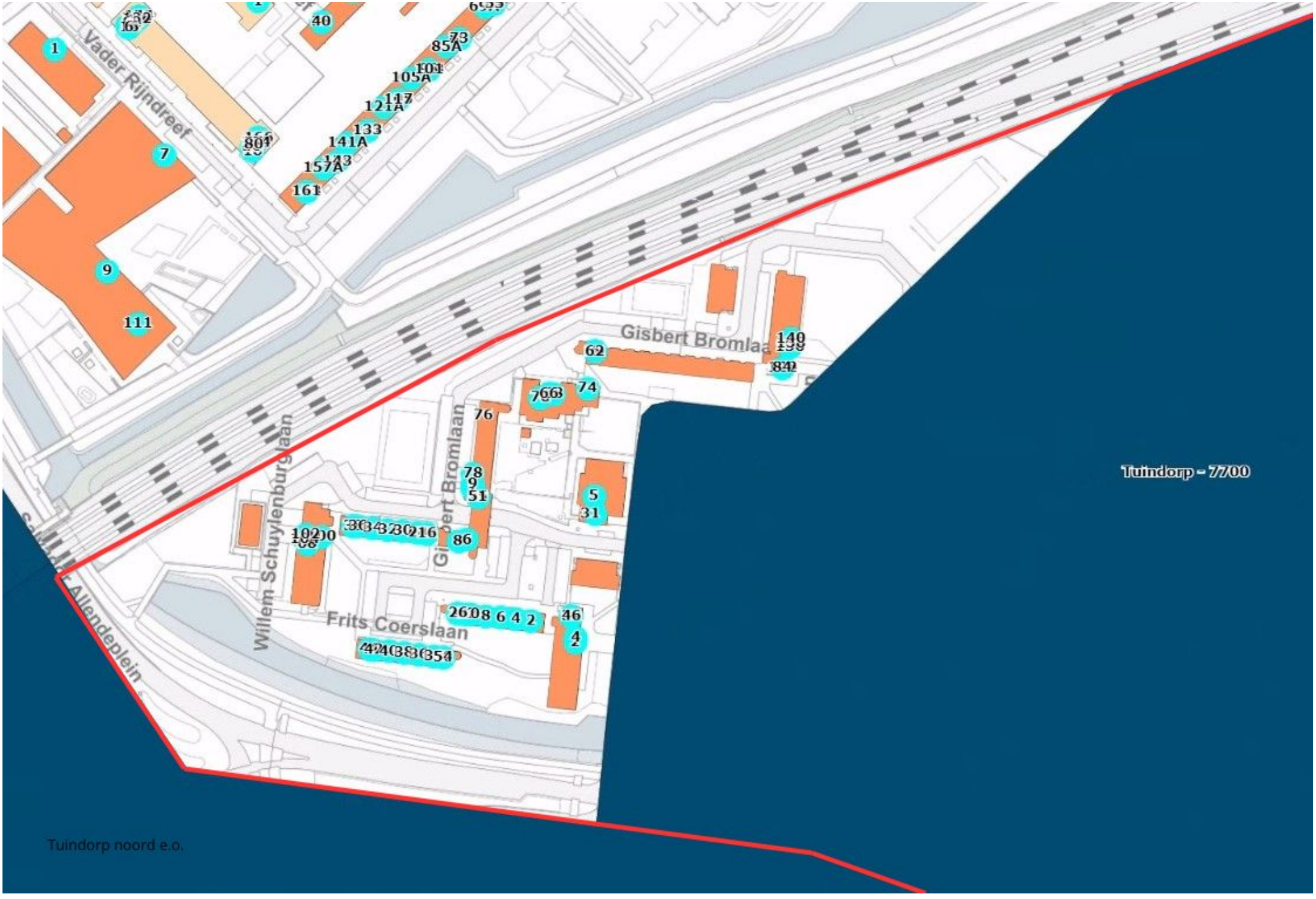
Vader Rijndreef
Gisbert Bromlaan
Willem Schuylenburglaan
Frits Coerslaan
Tuindorp - 7700
Tuindorp noord e.o.

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4563
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	3.2
Titel	Raadsvoorstel Aanpassing Parkeerplaatsenverordening voor deelauto's; Concept Nadere regel voor deelauto's
ID	4785
Behandelend ambtenaar	Doornbos, Wietske
Telefoon	0638080597
E-mail	w.doornbos@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Verkeer, vervoer en waterstaat
Portefeuillehouder	Wethouder Maatoug
Beleidsveld	Mobiliteit
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Wijziging parkeerplaatsenverordening voor deelauto's

Beleidsveld	Mobiliteit
Organisatieonderdeel	Ontwikkelorganisatie Ruimte
Opsteller	Wietske Doornbos
Kenmerk	30218756
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De wijziging van de Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 vast te stellen, met als belangrijkste wijzigingen:
   a. Toegevoegd is dat een parkeervergunning kan worden uitgegeven aan een autodeelgroep of een commerciële organisatie die auto's ter beschikking stelt aan een autodeelgroep;
   b. Toegevoegd is
      i. een grondslag voor B&W om persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen van deelmobiliteit voor het ontwikkelen en evalueren van het gemeentelijk parkeer- en (deel)mobiliteitsbeleid;
      ii. een grondslag voor het toezicht op de naleving van parkeervergunningen;
      iii. een bevoegdheid voor B&W om hiervoor nadere regels te stellen.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Met de beslispunten in dit voorstel wordt de parkeerplaatsenverordening gewijzigd. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om aan autodeelgroepen een parkeervergunning voor deelauto's uit te geven en het datadelen door deelauto-aanbieders te regelen met waarborgen voor de mogelijke persoonsgegevens van de gebruikers.

Context

Aanleiding

In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen 'dat een deelauto in 2030 normaler is dan een eigen auto'. Daarnaast staat in het Mobiliteitsplan 2040 dat bewoners 'in de toekomst geen (privé)auto meer voor de deur (hoeven te) hebben, omdat ze kunnen vertrouwen op een systeem van deelmobiliteit dat volledig voorziet in de mobiliteitsbehoefte.'

In het Plan van Aanpak Deelmobiliteit staan de acties die worden ondernomen om aan deze ambitie te voldoen. In dit raadsvoorstel wordt ingegaan op twee van deze acties:

- Het faciliteren van bewonersinitiatieven rondom autodelen
- Data delen door deelauto-aanbieders via landelijke werkwijze (CDS-M werkwijze)

Er zijn wijzigingen nodig in de Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 (verder: Parkeerplaatsenverordening) en de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht (verder: Nadere regel) om deze twee acties te kunnen uitvoeren. Daarnaast zal het college n de Nadere regel wijzigen voor de proef met free-floating deelauto's. Zie ook de raadsbrief Nadere toelichting wijziging Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's en het Was-wordt overzicht.

Autodeelgroepen

Met een autodeelgroep wordt bedoeld dat een groep bewoners zelf graag wil starten met het delen van vervoermiddelen en ook een rol heeft in de organisatie daarvan. In sommige gevallen organiseren de bewoners zich formeel in een coöperatie en regelen ze zelf een auto, verzekering, onderhoud en dergelijke. In andere gevallen maken de bewoners afspraken met een bedrijf dat autodelen in meer besloten kring aanbiedt. Afhankelijk van de wensen van de bewoners, zitten daar nog veel varianten tussenin. Op dit moment kan de gemeente deze initiatieven in Utrecht niet goed faciliteren, omdat de initiatieven geen parkeervergunning kunnen afnemen. De huidige parkeerplaatsenverordening kent alleen de vergunning voor commerciële deelauto-organisaties die auto's ter beschikking stellen aan (willekeurige) derden.

Data delen door deelauto-aanbieders

Eind 2022 heeft het college van B&W in de Nadere regel opgenomen dat de deelauto-organisaties de gemeente actuele gegevens over haar deelvoertuigen in Utrecht geautomatiseerd moeten verstrekken volgens de CDS-M werkwijze. Dit is een nieuwe landelijke werkwijze voor data-uitwisseling, waarin onder andere het proces en de technische standaarden zijn beschreven. Utrecht fungeert als voorbeeldcasus voor de landelijke opschaling van deze werkwijze. De gemeente heeft inzicht nodig in het gebruik van de deelauto's om te toetsen of de deelauto-aanbieders aan de vergunningsvoorwaarden voldoen. Daarnaast kunnen beleid en projecten beter worden vormgeven en getoetst op basis van de data.

De gemeente ontvangt geen direct identificerende kenmerken, zoals namen, kentekens of adresgegevens van gebruikers van de deelauto's. De gemeente ontvangt gegevens die mogelijk indirect herleidbaar tot personen zijn. Hierbij gaat het met name om start- en eindtijden en start- en eindlocaties van ritten met deelauto's. De gemeente heeft niet de middelen om deze gegevens daadwerkelijk te herleiden naar personen. Omdat indirect tot personen herleidbare gegevens ook kunnen worden aangemerkt als persoonsgegevens, wordt met de voorliggende wijziging in de parkeerplaatsenverordening een grondslag gecreëerd voor het delen van de data door deelauto-aanbieders met de gemeente.

Juridische context

De gemeenteraad is op grond van artikel 147 lid 1 Gemeentewet bevoegd deze verordening vast te stellen of te wijzigen.

In het kader van handhaving van vergunningen en voor de beleidsvorming deelmobiliteit is het noodzakelijk dat vergunninghouders van deelmobiliteit data over hun bedrijfsvoering en de deelauto's delen met de gemeente. Een gedeelte van de data betreft gegevens van een deelauto, die mogelijk in specifieke situaties indirect herleidbaar tot personen zijn. Hierbij gaat het met name om start- en eindtijden en start- en eindlocaties van ritten met de deelauto's. De gemeente is met het oog op artikel 6 de AVG "uitvoeren van een taak van algemeen belang" gerechtigd om deze persoonsgegevens te verwerken. Op basis van de huidige Parkeerplaatsenverordening is het voor de gebruikers van deelauto's niet voorzienbaar dat B&W indirect tot de personen herleidbare gegevens verzamelt en verwerkt in het kader van handhaving en beleidsvorming deelmobiliteit. Met de voorgestelde aanpassingen in de verordening wordt de grondslag voor het verwerken van die gegevens duidelijk vastgelegd.

Tegen het vaststellen van de verordening is geen bezwaar of beroep mogelijk.

Beslistermijn
Voor inwerkingtreding van de wijzigingen van de Parkeerplaatsenverordening en de Nadere regel vóór het zomerreces is besluitvorming medio juni noodzakelijk. Als besluitvorming later plaats vindt zou de Utrechtse startende autodeelgroep in de Veemarkt langer moeten wachten op een parkeervergunning en mogelijk besluiten om te stoppen. Daarnaast loopt de proef met free-floating deelauto's verdere vertraging op en bestaat het risico dat deelauto-aanbieders hun interesse verliezen.

Beoogd effect
Door bewonersinitiatieven rondom autodelen te faciliteren, wordt de diversiteit van deelmobiliteit in de stad vergroot. Hiermee worden andere doelgroepen worden aangesproken en wordt het deelmobiliteitssysteem als geheel robuuster.

De gemeente heeft de data over het gebruik van de deelauto's nodig om te toetsen of de deelauto-aanbieders aan de vergunningsvoorwaarden voldoen. Daarnaast kunnen beleid en projecten beter worden vormgeven en getoetst op basis van de data.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
- Op 23 september 2022 heeft het college in de Raadsbrief Actuele ontwikkelingen Anders Reizen en het bijbehorende Plan van Aanpak Deelmobiliteit aangegeven te werken aan een aantal acties, waaronder:
    - Het faciliteren van bewonersinitiatieven rondom autodelen
    - Data delen door deelauto-aanbieders via landelijke werkwijze (CDS-M werkwijze)
    - Proef met free floating deelauto's
- Op 1 november 2022 heeft het college uw raad geïnformeerd over het voornemen om de Nadere regel te wijzigen en om een convenant met deelauto-aanbieders af te sluiten.
- Op 20 december 2022 heeft het college de wijziging van de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht vastgesteld en uw raad daarover geïnformeerd in bijbehorende raadsbrief.
- In juli 2023 heeft het college uw raad geïnformeerd over het aangaan van Convenant Samenwerking Deelauto's Utrecht met de deelauto-aanbieders die in Utrecht actief zijn.
- Op 12 september 2023 heeft het college besloten voornemens te zijn een proef te starten met free-floating deelauto's en de Nadere regel daarvoor opnieuw te wijzigen en uw raad daarover geïnformeerd in bijbehorende raadsbrief.
- In 2022 is de Parkeerplaatsenverordening voor het laatst gewijzigd.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De wijziging van de Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 vast te stellen, met als belangrijkste wijzigingen:

	a. Toegevoegd is dat een parkeervergunning kan worden uitgegeven aan een autodeelgroep of een commerciële organisatie die auto's ter beschikking stelt aan een autodeelgroep; b. Toegevoegd is i. een grondslag voor B&W om persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen van deelmobiliteit voor het ontwikkelen en evalueren van het gemeentelijk parkeer- en (deel)mobiliteitsbeleid; ii. een grondslag voor het toezicht op de naleving van parkeervergunningen; iii. een bevoegdheid voor B&W om hiervoor nadere regels te stellen
Argumenten	
1.1	Autodeelgroepen van bewoners kunnen van grote waarde zijn voor de stad.
	Met autodeelgroepen wordt de diversiteit van deelmobiliteit vergroot, waarmee weer andere doelgroepen worden aangesproken en het deelmobiliteitssysteem robuuster wordt. De initiatieven kunnen bovendien de sociale cohesie in een buurt vergroten en Utrechters meer eigenaarschap geven over de ontwikkelingen rondom deelmobiliteit in hun buurt. Elders in het land zijn hier al goede ervaringen mee opgedaan.
1.2	Hiermee wordt het datadelen door deelauto-aanbieders geregeld met waarborgen voor de mogelijke persoonsgegevens van de gebruikers.
	Met de voorgestelde aanpassingen in de verordening wordt de grondslag voor het verwerken van de indirect tot personen herleidbare gegevens van gebruikers van de deelauto's voor handhaving van de vergunningsvoorwaarden en beleidsvorming deelmobiliteit duidelijk vastgelegd. Hiermee voldoet de gemeente aan de AVG.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	De kans bestaat dat een bewoner die geen recht heeft op een bewonersparkeervergunning probeert misbruik te maken van de autodeelgroepen om alsnog een parkeervergunning te verkrijgen.
	Het college van B&W stelt daarom voorwaarden bij de parkeervergunning, waaronder dat de autodeelgroep minstens 5 deelnemers heeft. Het beperken van de looptijd van de parkeervergunning geeft de mogelijkheid om te stoppen als er toch misbruik blijkt te zijn. Als de evaluatie positief verloopt, kunnen B&W de looptijd wijzigen naar onbepaalde tijd (net als de andere deelautovergunningen).

Financiën
Dit voorstel heeft geen financiële consequenties.

Vervolg
Nadat de raad de verordening heeft vastgesteld wordt deze gepubliceerd. De wijzigingen zijn direct van kracht. Daarna wordt het college van B&W gevraagd de wijziging van de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen definitief vast te stellen.

Samen stad maken (voorheen: Participatie)
In de huidige fase is 'Gemeente aan zet' van toepassing. Vanuit het Convenant Samenwerking Deelauto's wordt samengewerkt met de verschillende deelauto-aanbieders in de stad. Er zijn diverse gesprekken gevoerd over de data-deling en er wordt een overeenkomst voorbereid om afspraken te maken over bedrijfsvertrouwelijke informatie van de aanbieders.

Daarnaast zijn er gesprekken geweest met een Utrechtse startende autodeelgroep in de Veemarkt en met twee partijen die autodeelgroepen verder ondersteunen.

Communicatie
De vergunninghouders van deelautovergunningen ontvangen een brief waarin de wijziging wordt toegelicht. De website wordt aangepast om bewoners te informeren over de mogelijkheden van het oprichten van een autodeelgroep. Samen met Goedopweg (samenwerkingsverband van onder andere de provincie Utrecht, de gemeenten Utrecht en Amersfoort) werken we de aanpak van het verder stimuleren van bewonersinitiatieven verder uit.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Wijzigingsbesluit Parkeerplaatsenverordening

Bijlagen informatief
- Raadsbrief Nadere toelichting wijziging Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's
- Bijlage: Was-wordt overzicht wijzigingen Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's
- Bijlage: Concept wijzigingsbesluit Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen

Besluit tot wijziging van Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014

De raad van de gemeente Utrecht;
Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 april 2025, kenmerk 30218756;
Gelet op artikel 108, eerste lid en artikel 147 lid 1 van de Gemeentewet;
Overwegende dat:

- het mogelijk moet zijn om een parkeervergunning voor deelauto's uit te geven aan een groep bewoners die ook een rol heeft in de organisatie van het autodelen;
- in de parkeerplaatsenverordening een grondslag wordt gecreëerd voor het delen van data door deelauto-aanbieders met de gemeente, waaronder mogelijk indirect herleidbare persoonsgegevens.

Besluit het volgende:

Artikel I

De Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 wordt als volgt gewijzigd:

A. Artikel 3 wordt als volgt gewijzigd:
   1. In het tweede lid wordt 'kunnen' vervangen door 'kan'.
   2. In het tweede lid, onder d wordt 'abonnement' vervangen door 'op grond van een overeenkomst' en wordt aan het einde van de zin na het woord 'derden' toegevoegd 'of aan een autodeelgroep'.
   3. In het tweede lid wordt, onder verlettering van e tot en met i tot f tot en met j, een nieuw punt e ingevoegd, luidende: een autodeelgroep die op grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan zijn deelnemers;
   4. In het derde lid wordt 'Burgemeester en wethouders kunnen binnen het kader van onderhavige verordening, nadere regels stellen voor het aanvragen en verlenen van parkeervergunningen. In de nadere regel kan voor de invoering van betaald parkeren een overgangsregeling worden opgenomen.' vervangen door: 'Burgemeester en wethouders stellen binnen het kader van deze verordening, nadere regels voor het aanvragen en verlenen van parkeervergunningen. In de nadere regels kan voor de invoering van betaald parkeren een overgangsregeling worden opgenomen.'

B. Na artikel 3 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende als volgt:

Artikel 3a Ontwikkeling en evaluatie van parkeer- en deelmobiliteitsbeleid

1. Burgemeester en wethouders ontwikkelen en evalueren het gemeentelijk parkeer- en (deel)mobiliteitsbeleid. Zij zijn bevoegd hierbij persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen voor deelmobiliteit.
2. Burgemeester en wethouders stellen binnen het kader van deze verordening nadere regels over de wijze waarop de ontwikkeling en evaluatie van het gemeentelijk parkeer- en deelmobiliteitsbeleid plaatsvindt, waaronder in elk geval regels over de in het eerste lid bedoelde persoonsgegevens.

C. Na artikel 8 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende als volgt:

Artikel 8a Toezicht op naleving van parkeervergunningen

1. Burgemeester en wethouders zijn belast met het toezicht op de naleving van parkeervergunningen. Zij zijn bevoegd hierbij persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen voor deelmobiliteit.
2. Burgemeester en wethouders stellen binnen het kader van deze verordening nadere regels over het toezicht op de naleving van parkeervergunningen, waaronder in elk geval regels over verwerking van de in het eerste lid bedoelde persoonsgegevens.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking vijf weken na bekendmaking in het gemeenteblad.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van <DATUM>.

De burgemeester

Sharon A.M. Dijksma

De griffier,

Miguel Israel

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	W. Doornbos	**Datum**	16 april 2025
Doorkiesnummer	w.doornbos@utrecht.nl	**Kenmerk**	30218756
Type brief	Voortgangsbrief	**Onderwerp**	Toelichting Wijziging Parkeerplaatsen-verordening en Nadere regel voor deelauto's
Bijlage(n)	2	**Beleidsveld**	Mobiliteit

Geachte leden van de raad,

Graag informeren wij u over de voorgenomen aanpassingen in de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen. Ook lichten wij de voorgestelde wijzigingen in de Parkeerplaatsenverordening toe waarover u separaat een voorstel voor aanpassing ontvangt.

U ontvangt deze brief vooruitlopend op de stand van zaken raadsbrief parkeren zoals toegezegd in de commissie MGOR van 16 januari jongstleden. We verwachten u deze brief eind deze week toe te kunnen sturen.

Aanpassing Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's
In het Mobiliteitsplan 2040 is de ambitie van Utrecht rondom deelmobiliteit vastgelegd: bewoners hoeven in de toekomst geen privéauto meer voor de deur te hebben omdat ze kunnen vertrouwen op een systeem van onder andere deelmobiliteit dat volledig voorziet in de mobiliteitsbehoefte. In de Raadsbrief Actuele ontwikkelingen Anders Reizen Utrecht van september 2022 hebben we u geïnformeerd over het Plan van Aanpak Deelmobiliteit. Hierin beschrijven we de acties die we ondernemen om aan deze ambitie te voldoen.

De focus van het stimuleren van autodelen heeft tot nu toe veelal gelegen op de samenwerking met commerciële deelautobedrijven. Aanvullend daarop willen we nu ook graag bewonersinitiatieven gaan faciliteren door aan autodeelgroepen een parkeervergunning voor deelauto's uit te geven. Daarnaast is een aantal wijzigingen nodig rond het delen van data door deelauto-aanbieders en willen we de voorwaarden voor proef met free-floating deelauto's actualiseren. Hiertoe moeten de Nadere regel 'Uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen' (hierna: Nadere regel) en de Parkeerplaatsen-verordening worden gewijzigd. Daarvoor zijn respectievelijk een collegebesluit en een raadsbesluit nodig. Bijgevoegd vindt u een overzicht van de betreffende wijzigingen, het wijzigingsbesluit van de nadere regel hebben wij inmiddels in concept vastgesteld.

Als deze wijzigingen voor het zomerreces worden vastgesteld, verwachten we dat dit jaar de eerste Utrechtse autodeelgroep in de Veemarkt van start kan gaan en kan de proef met free-floating

deelauto's starten. Daarnaast kunnen de deelauto-aanbieders starten met het delen van data over het gebruik van de deelauto's.

Faciliteren bewonersinitiatieven rondom autodeelgroepen
Met een autodeelgroep bedoelen we dat een groep bewoners zelf graag wil starten met het delen van vervoermiddelen en zelf ook een rol heeft in de organisatie daarvan. Op dit moment kunnen we deze initiatieven in Utrecht niet goed faciliteren, omdat ze geen parkeervergunning kunnen afnemen. We willen deze autodeelgroepen wel graag faciliteren om de diversiteit van deelmobiliteit te vergoten. Met de voorliggende wijziging van de Parkeerplaatsenverordening maken we de parkeervergunning ook geschikt voor bewonersinitiatieven. In de Nadere regel nemen we een aantal aanpassingen in de voorwaarden op, specifiek gericht op bewonersinitiatieven.

Datadelen door deelauto-aanbieders
De gemeente heeft inzicht nodig in het gebruik van de deelauto's om te toetsen of de deelauto-aanbieders aan de vergunningsvoorwaarden voldoen. Daarnaast kunnen we daarmee ons beleid en projecten beter vormgeven en toetsen of we de juiste dingen doen. De (technische) wijzigingen in de Nadere regel en Parkeerplaatsenverordening zijn nodig om een grondslag te creëren voor het delen van data door de deelauto-aanbieders met de gemeente.

Proef free-floating deelauto's
Utrecht wil naast de bestaande typen deelauto's (rayongebonden deelauto's en deelauto's met vaste plek) een derde type introduceren, de zogenaamde 'free-floating' deelauto waarbij je de deelauto bij punt a ophaalt en bij punt b mag achterlaten. Wij hebben eind 2023 besloten om een proef te starten met deze 'free-floating' deelauto's. In de Nadere regel is een aanpassing nodig om aanbieders van deelauto's voldoende tijd te bieden om aansluiting te zoeken bij partijen die MaaS (Mobility as a Service) aanbieden.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Was-wordt overzicht wijzigingen Parkeerplaatsenverordening en voorgenomen wijzigingen Nadere regel voor deelauto's
- Concept wijzigingsbesluit Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen

Was-wordt overzicht wijzigingen Parkeerplaatsen-verordening en voorgenomen wijzigingen Nadere regel voor deelauto's

In dit document staan de wijzigingen in regelgeving voor drie onderwerpen:

- Het faciliteren van bewonersinitiatieven rondom autodelen
- Data delen door deelauto-aanbieders via landelijke werkwijze (CDS-M werkwijze)
- Proef met free floating deelauto's

De volledige versies van de regels die op dit moment gelden, zijn hier te vinden:

Parkeerplaatsenverordening
Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren 2014 | Lokale wet- en regelgeving

Nadere Regel
Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht | Lokale wet- en regelgeving

Parkeerplaatsenverordening

Artikel 3 Vergunningverlening

1. Burgemeester en wethouders kunnen op een daartoe strekkende schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen voor het parkeren op belanghebbendenplaatsen en/of parkeerapparatuurplaatsen.
2. Een parkeervergunning ~~kunnen~~ kan worden uitgegeven aan:
    a. een bewoner die staat ingeschreven op een kadastraal geregistreerd woonadres binnen het gefiscaliseerde gebied ten behoeve van het parkeren van de eigen auto of een deel-, huur- of leenauto of ten behoeve van het parkeren door derden (zoals bezoekers, mantelzorgers en thuiszorgmedewerkers);
    b. een bedrijf dat staat ingeschreven op een kadastraal geregistreerd adres binnen het gefiscaliseerde gebied;
    c. de houder van een motorvoertuig die herstel-, onderhouds- of daarmee gelijk te stellen werkzaamheden verricht en hiervoor het motorvoertuig in de onmiddellijke omgeving van de betreffende locatie moet kunnen parkeren;
    d. een commerciële organisatie die op ~~abonnement~~ grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan derden of aan een autodeelgroep;
    e. een autodeelgroep die op grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan zijn deelnemers
    ~~e.~~f. de houder van een motorvoertuig die als huisarts of verloskundige is verbonden aan een in Utrecht gevestigde praktijk;
    ~~f.~~g. een marktstandplaatshouder;
    ~~g.~~h. een organisatie van culturele evenementen;
    ~~h.~~i. de houder van een motorvoertuig om tijdelijk in het gefiscaliseerde gebied te kunnen parkeren.
    ~~i.~~j. de houder van een geldige Europese gehandicaptenparkeerkaart.
3. Burgemeester en wethouders ~~kunnen,~~stellen binnen het kader van ~~onderhavige~~deze verordening, nadere regels ~~stellen~~ voor het aanvragen en verlenen van parkeervergunningen. In de nadere regels kan voor de invoering van betaald parkeren een overgangsregeling worden opgenomen.

4. Burgemeester en wethouders kunnen in een gebied waar op basis van een raadsbesluit een milieuzone is of wordt ingesteld, houders van motorvoertuigen die niet voldoen aan de toelatingseisen voor de milieuzone uitsluiten van de uitgifte of het gebruik van een parkeervergunning.
5. Burgemeester en wethouders kunnen een uitgiftequotum vaststellen.
6. Burgemeester en wethouders kunnen in bijzondere gevallen een parkeervergunning als bedoeld in dit artikel ook verlenen aan houders van motorvoertuigen, die niet voldoen aan één van de in lid 2 genoemde vereisten.
7. Een fysiek verleende parkeervergunning bevat in ieder geval de volgende gegevens:
    a. de periode waarvoor de parkeervergunning geldt;
    b. het gebied waarvoor de parkeervergunning geldt;
    c. het kenteken of de (verkorte) bedrijfsnaam c.q. -code;
    d. de letter B (bewoner), Z (zakelijk), I (incidenteel) of H (herstelwerkzaamheden).

Artikel 3a Ontwikkeling en evaluatie van parkeer- en deelmobiliteitsbeleid

1. Burgemeester en wethouders ontwikkelen en evalueren het gemeentelijk parkeer- en (deel)mobiliteitsbeleid. Zij zijn bevoegd hierbij persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen voor deelmobiliteit.

2. Burgemeester en wethouders stellen binnen het kader van deze verordening nadere regels over de wijze waarop de ontwikkeling en evaluatie van het gemeentelijk parkeer- en deelmobiliteitsbeleid plaatsvindt, waaronder in elk geval regels over de in het eerste lid bedoelde persoonsgegevens.

Artikel 8a Toezicht op naleving van parkeervergunningen

1. Burgemeester en wethouders zijn belast met het toezicht op de naleving van parkeervergunningen. Zij zijn bevoegd hierbij persoonsgegevens te verwerken van gebruikers van voertuigen voor deelmobiliteit.

2. Burgemeester en wethouders stellen binnen het kader van deze verordening nadere regels over het toezicht op de naleving van parkeervergunningen, waaronder in elk geval regels over verwerking van de in het eerste lid bedoelde persoonsgegevens.

Nadere Regel

Hoofdstuk I – ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 Begripsbepalingen

2. Deze nadere regel verstaat onder:

a. deelauto-organisatie: organisatie die op grond van een overeenkomst ~~abonnement~~ auto's ter beschikking stelt aan derden of aan een autodeelgroep of aan de deelnemers van een autodeelgroep;

b. autodelen: met meerdere mensen uit meerdere huishoudens om beurten een auto gebruiken;

c. deelauto: auto die 24 uur per dag wordt aangeboden door deelauto-organisatie in de openbare ruimte en waarvan meerdere mensen uit meerdere huishoudens om beurten gebruik maken;

d. Autodeelgroep: Groep bewoners uit Utrecht die gezamenlijk afspraken maakt over het delen van één of meerdere deelauto's.

k. City Data Specificatie – Mobiliteit (CDS-M): de werkwijze voor de communicatie en data-uitwisseling tussen aanbieders van deelmobiliteit en de overheid, ~~zoals deze is gepubliceerd op de site van het CROW en www.CDS-M.nl~~ die wordt beheerd door het Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata;

Hoofdstuk 2 – DOELGROEPEN

Artikel 20 Deelautovergunning

1. Er is een parkeervergunning deelauto-organisaties.
2. Een deelautovergunning ~~wordt uitgegeven aan een deelauto-organisatie voor auto's die op abonnement aan gebruikers ter beschikking worden gesteld.~~kan worden uitgegeven aan:
    a. een commerciële organisatie die op grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan derden of aan een autodeelgroep;
    b. een autodeelgroep die op grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan zijn deelnemers
3. Een deelautovergunning wordt uitgegeven op kenteken.
4. Een deelautovergunning wordt uitgegeven voor één deelrayon. Het wisselen van kenteken is uitsluitend incidenteel toegestaan.
5. Een deelautovergunning wordt uitgegeven voor onbepaalde tijd.
6. Met een deelautovergunning is het niet toegestaan om te parkeren op de aangewezen deelautoplaatsen, dit kan alleen met een 'deelautovergunning vaste plek'.
7. Er is geen maximum aan het aantal parkeervergunningen deelautovergunningen per deelauto-organisatie.
8. In afwijking van artikel 2 vijfde lid is de deelautovergunning niet adresgebonden.
9. De vergunninghouder moet voldoen aan de volgende voorwaarden met betrekking tot:
    a. Basiseisen:
        - Uit de statuten en uit het feitelijk handelen van de aanvrager blijkt dat de aanvrager het aanbieden van deelvoertuigen als doelstelling heeft.
        - De vergunninghouder is een rechtspersoon, ingeschreven bij de KVK.
        - De vergunninghouder is (wettelijk) verplicht om de deelauto's conform de eisen van de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen te verzekeren en verzekerd te houden tegen het risico van wettelijke aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door of met de deelauto's (motorrijtuigen);
        - De vergunninghouder heeft een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering afgesloten als de vergunninghouder een commerciële organisatie is.
    b. De voertuigen:
        - De voertuigen mogen uitsluitend aan deelvervoer gerelateerde reclame tonen.
        - De voertuigen moeten herkenbaar en identificeerbaar zijn als voertuig van de vergunninghouder.
        - Met ingang van januari 2025 mogen nieuw toe te voegen deelauto's geen schadelijke stoffen uitstoten (zero-emissie).
        - Met ingang van januari 2027 mag geen enkele deelauto schadelijke stoffen uitstoten (zero-emissie).
        - Er wordt ontheffing verleend van de voorwaarden in lid 9b over zero-emissie wanneer er onvoldoende laadinfrastructuur geplaatst kan worden door de concessiehouder voor elektrische laadpalen.
        - De voertuigen zijn met een app te openen zonder tussenkomst van de vergunninghouder of de eigenaar van de auto.
    c. Dienstverlening en operatie:
        - De vergunninghouder verwijdert defecte, ernstig beschadigde of onbruikbare deelvoertuigen binnen 72 uur uit de openbare ruimte nadat de

vergunninghouder redelijkerwijs bekend kon zijn met het defect of de onbruikbaarheid.

- Het deelvoertuig moet dag en nacht voor gebruik ~~door derden~~ beschikbaar zijn.
- Elke boeking van een deelvoertuig door een abonnementhouder moet plaatsvinden zonder tussenkomst van de vergunninghouder of eigenaar van het voertuig.
- De vergunninghouder dient overlast van voertuigen zoals hinderlijk parkeren of onjuist gebruik van laadpalen te voorkomen en op te lossen.

d. Communicatie

- De vergunninghouder moet de dienstverlening zowel Nederlandstalig als Engelstalig aanbieden (taalniveau B1).
- In de dienstverlening moeten de volgende functionaliteiten zijn opgenomen:
  - Basisinformatie van de vergunninghouder, contactgegevens en telefoonnummer van de helpdesk (inclusief openingstijden);
  - Heldere gebruiksvoorwaarden, tarieven en privacy verklaringen (taalniveau B1 voor Nederlands) van zijn dienst;
  - Gebruikers worden voorafgaand aan het gebruik van de dienst volledig en transparant geïnformeerd over gebruikersvoorwaarden.
- De vergunninghouder behandelt en registreert klachten.
- De vergunninghouder garandeert een 24/7 klantenservice voor problemen van gebruikers onderweg.
- De vergunninghouder heeft één vast Nederlands sprekend aanspreekpunt voor de gemeente dat telefonisch en per e-mail bereikbaar is op werktijden en zo snel mogelijk handelt bij klachten en vragen die bij de gemeente binnenkomen.

e. Data, privacy en interoperabiliteit:

- De deelauto-organisatie zet op verzoek van het college van burgemeester en wethouders jaarlijks een door de gemeente (of een namens de gemeente aangewezen organisatie) opgestelde enquête uit onder haar gebruikers en levert aan de gemeente de ruwe, geanonimiseerde enquête resultaten.
- De deelauto-organisatie ~~dient~~verstrekt per ~~januari 2024~~1 januari 2026 aan burgemeester en wethouders ~~de gemeente~~ of een door ~~de gemeente~~burgemeester en wethouders aangewezen derde, ~~actuele geanonimiseerde~~de gegevens over haar deelvoertuigen en het gebruik daarvan in Utrecht die noodzakelijk zijn voor het toezicht op de naleving van de verleende vergunning en voor de ontwikkeling en evaluatie van het gemeentelijk parkeer- en deelmobiliteitsbeleid. Dit betreft in ieder geval de volgende gegevens:

a. Gegevens over de deelauto:

1⁰. het type deelauto (zoals rayongebonden of met een vaste plek);
2⁰. een identificatienummer van de deelauto;
3⁰. een identificatienummer van de deelauto-aanbieder;
4⁰. het type auto;
5⁰. de aandrijving van de auto, en
6⁰. het gebied waarin de deelauto wordt aangeboden.

b. Gegevens over de voertuigstatus:

1⁰. de voertuigstatus (zoals beschikbaar, niet beschikbaar, gereserveerd); en
2⁰. het tijdstip en de locatie van de verandering van voertuigstatus;

c. Gegevens over gemaakte ritten:

1⁰. een (gepseudonimiseerd) identificatienummer van een rit;
2⁰. de start- en eindtijd van een rit;
3⁰. de start- en eindlocatie van een rit;

4⁰. de duur van de rit, en
de afgelegde afstand van een rit.

- De deelauto-organisatie verstrekt de gegevens op elke maandag na afloop van een kalenderweek, lopend van zondag tot en met zaterdag, geautomatiseerd ~~te verstrekken~~ volgens de CDS-M werkwijze.
- Het deelvervoerconcept van vergunninghouder moet op het gebied van databeheer, verwerking en opslag (security) en privacy aan alle wet- en regelgeving voldoen, bijvoorbeeld het toepassen van het principe van dataminimalisatie en het uitvoeren van een Data Privacy Impact Assessment.
- De vergunninghouder moet ervoor zorgen dat zijn diensten voldoen aan de gangbare eisen op het gebied van informatiebeveiliging.
- De vergunninghouder heeft per 1 januari 2025 een MaaS-integratie met tenminste twee partijen die landelijk actief zijn.

10. Wanneer autodeelgroepen of commerciële organisaties voor een autodeelgroep een deelautovergunning aanvragen, geldt daarnaast het volgende:
    a. Lid 4 en de volgende punten uit lid 9 gelden niet:
       1⁰. lid 9d het aanbieden van een Engelstalige dienstverlening;
       2⁰. lid 9e het geautomatiseerd delen van data via de CDS-M-werkwijze, en
       3⁰. lid 9e het hebben van een MaaS-integratie met tenminste twee partijen;
    b. Er moet worden aangetoond dat de parkeervergunning wordt aangevraagd voor het laten functioneren van een autodeelgroep;
    c. Een deelautovergunning wordt uitgegeven voor een periode van 5 jaar. Deze periode kan verlengd worden of gewijzigd naar uitgifte voor onbepaalde tijd. Het college kan gedurende de vergunningsperiode de voorwaarden wijzigen, voor zover dit nodig is om het beoogde doel te borgen: het faciliteren en stimuleren van bewonersinitiatieven rondom het delen van auto's;
    d. De autodeelgroep heeft minstens 5 deelnemende bewoners die op verschillende adressen in hetzelfde of direct aangrenzende parkeerrayon in Utrecht wonen. Voor elke volgende parkeervergunning heeft de autodeelgroep 5 extra deelnemende bewoners, en
    e. De vergunninghouder dient op verzoek de gemeente minimaal 1 keer per jaar de gemeente of een door de gemeente aangewezen derde, actuele gepseudonimiseerde gegevens over haar deelvoertuigen in Utrecht te verstrekken, zoals het aantal ritten en de afgelegde afstand.

~~10.~~11. In bepaalde gevallen kan maatwerk nodig zijn en daarom kan bij vergunning worden afgeweken of kan ontheffing worden verleend van de voorwaarden in lid 9 en 10 op basis van een goede onderbouwing.

~~11.~~12. Indien de vergunninghouder voornemens is zijn activiteiten te beëindigen, brengt hij de gemeente daarvan minimaal 2 maanden van tevoren op de hoogte.

~~12.~~13. Bij intrekking of einde looptijd vergunning, of faillissement verwijdert de vergunninghouder binnen 1 maand zijn deelvoertuigen uit de openbare ruimte. De vergunninghouder is verantwoordelijk voor de kosten van het verwijderen van deelvoertuigen.

Artikel 20a Deelautovergunning vaste plek

1. Er is een deelautovergunning vaste plek. Voor het verkrijgen van een deelautovergunning vaste plek gelden naast de voorwaarden van dit artikel de regels en voorwaarden van artikel 20 met uitzondering artikel 20 lid 1en 6.
2. Parkeren op een deelautoplaats in of buiten gefiscaliseerd gebied is alleen toegestaan met een deelautovergunning vaste plek.
3. Een deelautovergunning vaste plek wordt uitgegeven voor één deelrayon of parkeerzone DA en voor een specifieke locatie binnen dat deelrayon of de parkeerzone DA.

4. De deelauto-organisatie zorgt voor de aanleg en beheer van de deelautoplaats volgens de richtlijnen in de 'Plaatsingsleidraad en inrichtingskader deelvervoer'.
5. De deelauto-organisatie start binnen twee weken na aanleg van de deelautoplaats met het aanbieden van een deelauto vanaf die deelautoplaats.
6. Deelauto's die worden aangeboden vanaf een bepaalde deelautoplaats worden vanaf twee jaar na ingangsdatum van de vergunning gemiddeld minimaal 2 uur per etmaal gebruikt. Dit wordt gemeten over een periode van 1 jaar. Het college kan ontheffing geven van deze voorwaarde op basis van een goede onderbouwing.
7. Het deelvoertuig moet gemiddeld 85% van de tijd beschikbaar zijn voor gebruik door derden, voor autodeelgroepen geldt dat het deelvoertuig gemiddeld 85% van de tijd beschikbaar moet zijn voor gebruik door de deelnemers. Dit wordt gemeten over een periode van 1 jaar.
8. De vergunninghouder zorgt ervoor dat de deelauto zo snel mogelijk weer teruggeplaatst wordt op de vaste plek als dit niet door de gebruiker is gedaan na gebruik.
9. Wanneer de deelauto-organisatie zelf laadpalen bij de vaste standplaatsen plaatst of laat plaatsen door een andere partij dan de concessiehouder voor elektrische laadpalen, dient te worden geborgd dat:
    a. Verantwoordelijkheden zijn vastgelegd.
    b. De laadpalen groene energie leveren. Deze stroom is te allen tijde 100% afkomstig uit zon en wind van Nederlandse bodem met garanties van oorsprong.
    c. De laadpalen een bidirectioneel systeem vormen.
    d. De laadpaal alleen gebruikt mag worden voor de deelauto. Halfgebruik (1 oplaadpunt voor openbaar laden en 1 oplaadpunt voor deelauto's) is niet toegestaan.
    e. Wordt voldaan aan door de gemeente Utrecht vastgelegde criteria en vormgevingseisen zoals gesteld in de 'Plaatsingsleidraad en inrichtingskader publieke laadinfrastructuur'.
10. Bij intrekking of einde looptijd vergunning, of faillissement is de vergunninghouder verantwoordelijk voor de kosten van de aanpassingen in de openbare ruimte om deze weer in originele staat te krijgen.

Artikel 20b Deelautovergunning stadsbreed

1. Er is een deelautovergunning stadsbreed.
2. Voor het verkrijgen en behouden van een deelautovergunning stadsbreed gelden naast de voorwaarden van dit artikel de regels en voorwaarden van artikel 20 met uitzondering van de leden 1, 4, 5 en 7 en de onderdelen over zero-emissie uit lid 9 sub b en over MaaS uit lid 9 sub e.
3. Het recht om deelautovergunningen stadsbreed aan te vragen wordt voor de duur van de proefperiode aan maximaal 2 deelauto-organisaties toegekend op basis van de procedure beschreven in hoofdstuk 3 van deze nadere regel. Andere deelauto-organisaties kunnen geen deelautovergunning stadsbreed aanvragen.
4. Deelauto-organisaties kunnen alleen het recht verkrijgen om deelautovergunningen aan te vragen indien zij voldoen aan de volgende basiseisen:
    a. De basiseisen uit artikel 20, lid 9a
    b. De deelauto-aanbieder mag niet verweven zijn met een andere onderneming die voor de proefperiode een deelautovergunning stadsbreed heeft aangevraagd.
    c. De deelauto-organisatie kan aantonen dat hij bij aanvang van de proefperiode aanbod van deelauto's op andere plekken in Nederland heeft dat uitwisselbaar is met het aanbod in Utrecht; verhuringen kunnen worden gestart en beëindigd op andere plekken in Nederland dan Utrecht.
5. Elke op grond van hoofdstuk 3 geselecteerde deelauto-organisatie krijgt bij aanvang van de proefperiode het recht om 75 vergunningen stadsbreed aan te vragen. Binnen het eerste jaar van de proefperiode is elke geselecteerde deelauto-organisatie verplicht om minimaal 25 vergunningen aan te vragen. Vanaf een half jaar na de start van de proefperiode kan elke

geselecteerde deelauto-organisatie tot in totaal 100 vergunningen aanvragen indien hij heeft aangetoond dat maximaal 25% van het totale aantal verhuringen korter is dan 7,5 km.

6. Als er op basis van de doorlopen procedure op grond van hoofdstuk 3 geen of maar één deelauto-organisatie is geselecteerd, kan het college tot 3 jaar hierna alsnog een deelauto-aanbieder die aan de eisen voldoet op volgorde van aanmelding het recht geven om vergunningen aan te vragen zonder de procedure van hoofdstuk 3 opnieuw te doorlopen.
7. Indien er bij aanvang van de proefperiode slechts één deelauto-organisatie is geselecteerd, kan het college bepalen dat deze een jaar na aanvang van de proefperiode 200 deelautovergunningen mag aanvragen.
8. Het volgende geldt voor de duur van de proefperiode:
    a. De proefperiode duurt drie jaar. Het college kan de proefperiode met maximaal twee keer één jaar verlengen.
    b. Het college bepaalt wanneer de proefperiode start en neemt hierbij de voorgenomen planning van de geselecteerde deelauto-organisaties mee in de overweging.
    c. Een deelautovergunning stadsbreed wordt uitgegeven voor de duur van de proefperiode. De vergunning eindigt van rechtswege aan het einde van de proefperiode. Wanneer de proefperiode wordt verlengd, blijft ook een afgegeven deelautovergunning stadsbreed langer van kracht.
9. Het volgende geldt voor het servicegebied:
    a. Een deelautovergunning stadsbreed wordt uitgegeven voor het betaald parkeren gebied.
    b. De vergunninghouder mag binnen de gemeentegrenzen zelf het servicegebied vaststellen. Het college kan tijdens de proefperiode gebieden uitsluiten waar de deelautovergunning niet geldig is. Het college kan daarnaast gebieden aanwijzen waar een maximaal aantal voertuigen op grond van een deelautovergunning stadsbreed mag parkeren;
10. Een deelautovergunning stadsbreed wordt alleen uitgegeven voor deelauto's die geen schadelijke stoffen uitstoten (zero-emissie).
11. De vergunninghouder moet vanaf een jaar na de start van de proefperiode voldoen aan de eis dat maximaal 25% van het totale aantal verhuringen korter is dan 7,5 km.
12. De vergunninghouder heeft vanaf een jaar na start van de proefperiode een MaaS-integratie met tenminste twee partijen die landelijk actief zijn.

~~12.~~13. Als een vergunninghouder binnen de proefperiode besluit geen gebruik meer te maken van zijn recht om vergunningen stadsbreed aan te vragen, of als het college het recht op de vergunningen beëindigt, dan kan het college de volgende geschikte aanbieder uit de eerder doorlopen selectieprocedure, of indien die er niet is, een andere deelauto-organisatie die aan de voorwaarden voldoet, het recht verlenen om vergunningen aan te vragen.

Hoofdstuk 4 – SLOTBEPALINGEN

Artikel 32 Inwerkingtreding

1.Deze ~~beleidsregels treden~~ Nadere regel treedt in werking met ingang van 1 september 2020.

2. Bij inwerkingtreding van deze nadere regel~~s~~ worden de Beleidsregels uitgifte parkeervergunning en garageplaatsen 2019 ingetrokken.

Algemene toelichting

Artikel 20 Deelautovergunning

Met een deelautovergunning bestaat voor een deelauto-organisaties de mogelijkheid om een deelauto te (laten) parkeren op de parkeerapparatuurplaatsen in het parkeerrayon waarvoor de vergunning geldt. Als de deelauto in een ander parkeerrayon wordt geparkeerd, moet op andere wijze parkeergeld worden betaald.

~~Onder het op abonnement ter beschikking stellen van auto's verstaan we ook de aanmelding bij een deelauto-organisatie. Het is niet verplicht dat de gebruiker maandelijkse abonnementskosten betaalt. Er zijn deelauto-organisaties die alleen 'naar gebruik' bedragen in rekening brengen. Deze vallen ook onder de definitie. De gebruiker moet geregistreerd zijn bij het bedrijf.~~

Deelauto's kunnen af en toe verwisseld kunnen worden, bijvoorbeeld vanwege onderhoud of optimaal gebruik van de vloot. De deelautovergunning mag echter niet worden gebruikt voor het veelvuldig, regulier wisselen van kentekens om te faciliteren dat gebruikers van deelauto's in een ander rayon kunnen parkeren. In dat geval dient een vergunning deelauto stadsbreed te worden verkregen.

De voertuigen moeten herkenbaar en identificeerbaar zijn als voertuig van de vergunninghouder. Op deze manier kunnen handhavers tegen foutparkeerders de deelauto als zodanig herkennen. Het is daarom van belang dat de auto zowel aan de voor- als de achterzijde herkenbaar is als deelauto.

De gemeente ~~stelt volgens~~heeft in de ~~CDS-M werkwijze~~Nadere Regel een specifieke ~~data uitvraag op waarvoor de vergunninghouder geaggregeerde data levert~~gegevensuitvraag ten behoeve van beleidsvorming en -toetsing vastgesteld. Kwalitatief goede data is voor de gemeente essentieel om inzicht te vergaren in vraag en aanbod van deelauto's in de stad. Daarnaast is het belangrijk dat we er als gemeente voor zorgen dat de deelauto-organisaties vertrouwelijk omgaan met persoonsgegevens en dat privacy geborgd is. ~~In de CDS-M werkwijze staan onder andere de wijze van aggregatie en de mate waarin die moet worden toegepast, zodat wordt gegarandeerd dat sprake is van anonieme gegevens. Op deze manier ontstaat niet het risico dat de gegevens over het gebruik van de deelvoertuigen te herleiden zijn tot personen. De voorschriften in de CDS-M werkwijze worden jaarlijks, door middel van een onafhankelijke Data Protection Impact Assessment, op conformiteit met de AGV getoetst.~~Bepaald is dat dit via de CDS-M werkwijze gebeurt, aangezien die waarborgen biedt voor de bescherming van persoonsgegevens. De gemeente ontvangt geen direct identificerende kenmerken, zoals namen, kentekens of adresgegevens van gebruikers van de deelauto's. De gemeente ontvangt gegevens die mogelijk indirect herleidbaar tot personen zijn. Hierbij gaat het met name om start- en eindtijden en start- en eindlocaties van ritten met deelauto's. Ook bij indirecte herleidbaarheid naar betrokken is sprake van persoonsgegevens. Bij de verwerking van deze persoonsgegevens wordt te allen tijden de Algemene Verordening Gegevensbescherming in acht genomen teneinde de privacy van betrokkenen te waarborgen. De wijze waarop dit gebeurt, is onderbouwd in een Data Protection Impact Assessment (DPIA). De gemeente kan een derde partij aanwijzen waaraan de deelauto-organisatie de gegevens moeten leveren. Deze derde handelt als verwerker van de gemeente, de gemeente is verwerkingsverantwoordelijk. De gegevens kunnen daarnaast (bedrijfs)vertrouwelijke informatie bevatten. De afspraken betreffende de omgang en verwerking van deze vertrouwelijke gegevens in het dashboard zullen worden vastgelegd in een overeenkomst tussen de gemeente en vergunninghouder.

Met verstrekking na afloop van elke kalenderweek (zondag tot en met zaterdag) wordt het volgende bedoeld: elke maandag verwacht de gemeente de data van de week ervoor, van zondag 00:00 tot en met de zaterdag erop 23:59. Ritten die over deze grens heen lopen, worden in de data gerapporteerd in de week waarin die eindigt.

In de situatie dat er geen commerciële organisatie is, kan een coöperatie een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afsluiten.

In bepaalde gevallen kan maatwerk nodig zijn en bestaat de mogelijkheid om af te wijken van de voorwaarden in lid 9. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het afwijken van de eisen rondom zero-emissie en bezettingsgraad om deelvervoer beschikbaar te maken voor iedereen of in uitzonderlijke situaties zoals de coronapandemie. We kunnen incidenteel afwijken van de eisen rondom zero-emissie wanneer een lid van een nieuwe bewonersorganisatie de eigen auto wil inbrengen in de bewonersorganisatie om deze te helpen opstarten. Deze bewoners moeten dan wel kunnen aantonen dat zij al langer eigenaar zijn van de auto. Dit moet altijd gebeuren op basis van een goede onderbouwing en schriftelijke goedkeuring van de gemeente.

Artikel 20a Deelautovergunning vaste plek

Met een deelautovergunning vaste plek bestaat voor een deelauto-organisaties expliciet de mogelijkheid om een deelauto te (laten) parkeren op de aangewezen deelautoplaatsen in het parkeerrayon waarvoor de vergunning geldt. Ook mogen de deelauto's parkeren op de parkeerapparatuurplaatsen in het parkeerrayon waarvoor de vergunning geldt. Dit in tegenstelling tot de deelautovergunning die alleen geldig is om te parkeren op de parkeerapparatuurplaatsen in een parkeerrayon. Hiervoor gelden dan ook de specifieke voorwaarden in artikel 20a.

Artikel 20b Deelautovergunning stadsbreed

Door aan maximaal twee deelauto-organisaties het recht toe te kennen om deelautovergunningen stadsbreed aan te vragen, kan de gemeente onderzoeken welke effecten het aanbieden van free-floating deelauto's heeft en blijven eventuele negatieve effecten beheersbaar. Het maximum van twee deelauto-organisaties geldt tijdens de eerste drie jaar van de proefperiode. Daarna kan het college besluiten om het aantal deelauto-organisaties te laten toe of afnemen.

Ten behoeve van eerlijke concurrentie, stelt de gemeente dat de aanvrager niet verweven mag zijn met een andere onderneming die voor de proefperiode een deelautovergunning stadsbreed heeft aangevraagd. Onder verwevenheid wordt verstaan dat de ondernemingen organisatorisch of statutair onder 1 overkoepelende leiding vallen die als eenheid functioneert. Of als de leiding van de ene onderneming feitelijk ondergeschikt is aan de leiding van een andere onderneming.

De maximale aantallen die de gemeente stelt voor het aantal aan te vragen deelautovergunningen tijdens de proefperiode van 75 tot 100, is bedoeld om het aanbod beheersbaar te houden en te kunnen bijsturen. De gemeente evalueert tijdens de proefperiode de meerwaarde van de free floating deelauto's voor de stad en het al dan niet ontstaan van negatieve effecten zoals vervanging van fiets- en ov-ritten. Op basis van de evaluatie kan het college besluiten de nadere regel aan te passen om het maximale aantal vergunningen te verhogen, bijvoorbeeld naar 150 deelautovergunningen per geselecteerde deelauto-aanbieder.

Als binnen een jaar na start proefperiode één van de twee geselecteerde deelauto-organisaties een beperkt aantal vergunningen heeft aangevraagd binnen het recht, dan kan het college besluiten om de nadere regel aan te passen zodat een andere deelauto organisatie (meer) vergunningen kan gaan aanvragen.

De duur van de proefperiode is drie jaar. Deze periode geeft voldoende zekerheid aan de deelauto-organisaties om hun diensten aan te bieden en de investering te kunnen terugverdienen.

De gemeente behoudt zich het recht voor om tijdens de proef gebieden uit te sluiten of om een maximaal aantal voertuigen per gebied toe te wijzen wanneer er problemen ontstaan, zoals overlast of ongewenste clustering. De gemeente zal altijd eerst in overleg treden met de geselecteerde deelauto-organisaties over andere maatregelen om de problemen op te lossen.

De vergunninghouder moet vanaf een jaar na de start van de proefperiode voldoen aan de eis dat maximaal 25% van het totale aantal verhuringen korter is dan 7,5 km. Dit wordt gemeten over de periode van een jaar. Bij het bepalen of de vergunninghouder voldoet aan de eis dat maximaal 25%

van het totale aantal verhuringen korter is dan 7,5 km, worden meerdere ritten binnen één verhuring gezien als 1 rit. Bijvoorbeeld: een verhuring met één rit van 5 kilometer en één rit van 10 kilometer heeft een totale afstand van 15 kilometer. De afstanden wordt gemeten over de periode van minimaal een half jaar. Wanneer niet aan deze eis wordt voldaan, mag de geselecteerde deelauto-organisatie geen extra deelautovergunningen stadsbreed aanvragen. Als na een jaar blijkt dat nog steeds niet aan deze eis wordt voldaan, zal de gemeente in overleg gaan met de betreffende deelauto-organisatie. In het uiterste geval kunnen de vergunningen worden ingetrokken.

Concept Besluit tot wijziging van Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht

Burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht,

- Gelet op artikel 3, derde lid, van de Parkeerplaatsenverordening 2014

Overwegende dat burgemeester en wethouders met de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht onder andere invulling geven aan de voorwaarden voor de deelautovergunningen;
Besluiten als volgt: :

Artikel I

De Nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen gemeente Utrecht wordt als volgt gewijzigd:

A. Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid, onder a wordt ‘abonnement’ vervangen door ‘op grond van een overeenkomst’ en wordt na ‘derden’ ingevoegd ‘of aan een autodeelgroep of aan de deelnemers van een autodeelgroep;’.
2. In het tweede lid wordt, onder verlettering van d tot en met n tot e tot en met o, een nieuw punt d ingevoegd: ‘autodeelgroep: groep bewoners uit Utrecht die gezamenlijk afspraken maakt over het delen van één of meerdere deelauto’s;.’
3. In het tweede lid, onder l (nieuw) wordt ‘zoals deze is gepubliceerd op de site van het CROW en www.CDS-M.nl’ vervangen door ‘die wordt beheerd door het Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata;’.

B. Artikel 20 wordt als volgt gewijzigd:

1. Daar waar in het artikel een aandachtstreepje gevolgd wordt door een punt, vervalt de punt.
2. In het tweede lid wordt ‘wordt uitgegeven aan een deelauto-organisatie voor auto’s die op abonnement aan gebruikers ter beschikking worden gesteld’ vervangen door:
   ‘kan worden uitgegeven aan:
   a. een commerciële organisatie die op grond van een overeenkomst auto's ter beschikking stelt aan derden of aan een autodeelgroep;
   b. een autodeelgroep die op grond van een overeenkomst auto’s ter beschikking stelt aan zijn deelnemers.’
3. In het negende lid, onder a, het vierde aandachtsstreepje wordt na ‘afgesloten’ het zinsdeel ‘als de vergunninghouder een commerciële organisatie is’ toegevoegd.
4. In het negende lid, onder c, het tweede aandachtsstreepje komt ‘door derden’ te vervallen.
5. In het negende lid, onder e, het eerste aandachtsstreepje komt de zinsnede ‘De deelauto-organisatie dient per januari 2024 de gemeente of een door de gemeente aangewezen derde,

actuele geanonimiseerde gegevens over haar deelvoertuigen in Utrecht geautomatiseerd te verstrekken volgens de CDS-werkwijze.' te vervallen.

6. In het negende lid, onder e, wordt na het bepaalde in het eerste aandachtsstreepje, een nieuw aandachtsstreepje ingevoegd, luidende:

   - De deelauto-organisatie verstrekt per 1 januari 2026 aan burgemeester en wethouders of een door burgemeester en wethouders aangewezen derde, de gegevens over haar deelvoertuigen en het gebruik daarvan in Utrecht die noodzakelijk zijn voor het toezicht op de naleving van de verleende vergunning en voor de ontwikkeling en evaluatie van het gemeentelijk parkeer- en deelmobiliteitsbeleid. Dit betreft in ieder geval de volgende gegevens:

   a. Gegevens over de deelauto:
      1⁰. het type deelauto (zoals rayongebonden of met een vaste plek);
      2⁰. een identificatienummer van de deelauto;
      3⁰. een identificatienummer van de deelauto-aanbieder;
      4⁰. het type auto;
      5⁰. de aandrijving van de auto, en
      6⁰. het gebied waarin de deelauto wordt aangeboden.

   b. Gegevens over de voertuigstatus:
      1⁰. de voertuigstatus (zoals beschikbaar, niet beschikbaar, gereserveerd); en
      2⁰. het tijdstip en de locatie van de verandering van voertuigstatus;

   c. Gegevens over gemaakte ritten:
      1⁰. een (gepseudonimiseerd) identificatienummer van een rit;
      2⁰. de start- en eindtijd van een rit;
      3⁰. de start- en eindlocatie van een rit;
      4⁰. de duur van de rit, en
      de afgelegde afstand van een rit.

7. In het negende lid, onder e, wordt na het bepaalde in het tweede aandachtsstreepje (nieuw) een nieuw aandachtsstreepje ingevoegd, luidende:

- De deelauto-organisatie verstrekt de gegevens op elke maandag na afloop van een kalenderweek, lopend van zondag tot en met zaterdag, geautomatiseerd volgens de CDS-M werkwijze.

8. Onder vernummering van de leden tien tot en met twaalf tot elf tot en met dertien, wordt een nieuw lid 10 ingevoegd, luidende als volgt:

   Wanneer autodeelgroepen of commerciële organisaties voor een autodeelgroep een deelautovergunning aanvragen, geldt daarnaast het volgende:

   a. Lid 4 en de volgende punten uit lid 9 gelden niet:
      1⁰. lid 9d het aanbieden van een Engelstalige dienstverlening;
      2⁰. lid 9e het geautomatiseerd delen van data via de CDS-M-werkwijze, en
      3⁰. lid 9e het hebben van een MaaS-integratie met tenminste twee partijen;
   b. Er moet worden aangetoond dat de parkeervergunning wordt aangevraagd voor het laten functioneren van een autodeelgroep;
   c. Een deelautovergunning wordt uitgegeven voor een periode van 5 jaar. Deze periode kan verlengd worden of gewijzigd naar uitgifte voor onbepaalde tijd. Het college kan gedurende de vergunningsperiode de voorwaarden wijzigen, voor zover dit nodig is om het beoogde doel te borgen: het faciliteren en stimuleren van bewonersinitiatieven rondom het delen van auto's;
   d. De autodeelgroep heeft minstens 5 deelnemende bewoners die op verschillende adressen in hetzelfde of direct aangrenzende parkeerrayon in Utrecht wonen. Voor elke volgende parkeervergunning heeft de autodeelgroep 5 extra deelnemende bewoners, en

e. De vergunninghouder dient op verzoek de gemeente minimaal 1 keer per jaar de gemeente of een door de gemeente aangewezen derde, actuele gepseudonimiseerde gegevens over haar deelvoertuigen in Utrecht te verstrekken, zoals het aantal ritten en de afgelegde afstand.

9. In het elfde lid (nieuw) wordt achter de tekst ‘lid 9’ ingevoegd ‘en 10’.

C. Artikel 20a wordt als volgt gewijzigd:

1. In het zevende lid wordt aan de eerste zin na het woord ‘derden’ toegevoegd: ‘voor autodeelgroepen geldt dat het deelvoertuig gemiddeld 85% van de tijd beschikbaar moet zijn voor gebruik door deelnemers.‘

D. Artikel 20b wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het tweede lid wordt aan het einde van de zin toegevoegd: ‘en over MaaS uit lid 9 sub e’.
2. Onder vernummering van lid twaalf tot dertien, wordt een nieuw lid 12 ingevoegd, luidende: ‘De vergunninghouder heeft vanaf een jaar na start van de proefperiode een MaaS-integratie met tenminste twee partijen die landelijk actief zijn.’

E. Artikel 32 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt ‘beleidsregels treden’ vervangen door ‘Nadere regel treedt’.
2. In het tweede lid wordt ‘regels’ vervangen door ‘regel’.

F. De Algemene toelichting wordt als volgt gewijzigd:

1. De tekst onder het kopje ‘Artikel 20 Deelautovergunning’ vervalt.
2. Onder het kopje ‘Artikel 20 Deelautovergunning’ wordt een nieuwe tekst ingevoegd, luidende als volgt:

Met een deelautovergunning bestaat voor een deelauto-organisaties de mogelijkheid om een deelauto te (laten) parkeren op de parkeerapparatuurplaatsen in het parkeerrayon waarvoor de vergunning geldt. Als de deelauto in een ander parkeerrayon wordt geparkeerd, moet op andere wijze parkeergeld worden betaald.

Deelauto’s kunnen af en toe verwisseld kunnen worden, bijvoorbeeld vanwege onderhoud of optimaal gebruik van de vloot. De deelautovergunning mag echter niet worden gebruikt voor het veelvuldig, regulier wisselen van kentekens om te faciliteren dat gebruikers van deelauto’s in een ander rayon kunnen parkeren. In dat geval dient een vergunning deelauto stadsbreed te worden verkregen.

De voertuigen moeten herkenbaar en identificeerbaar zijn als voertuig van de vergunninghouder. Op deze manier kunnen handhavers tegen foutparkeerders de deelauto als zodanig herkennen. Het is daarom van belang dat de auto zowel aan de voor- als de achterzijde herkenbaar is als deelauto.

De gemeente heeft in de Nadere Regel een specifieke gegevensuitvraag ten behoeve van beleidsvorming en -toetsing vastgesteld. Kwalitatief goede data is voor de gemeente essentieel om inzicht te vergaren in vraag en aanbod van deelauto’s in de stad. Daarnaast is het belangrijk dat we er als gemeente voor zorgen dat de deelauto-organisaties vertrouwelijk omgaan met persoonsgegevens en dat privacy geborgd is. Bepaald is dat dit via de CDS-M werkwijze gebeurt, aangezien die waarborgen biedt voor de bescherming van persoonsgegevens. De gemeente ontvangt geen direct identificerende kenmerken, zoals namen, kentekens of adresgegevens van gebruikers van de deelauto’s. De gemeente ontvangt gegevens die mogelijk indirect herleidbaar tot personen zijn. Hierbij gaat het met name om start- en eindtijden en start- en eindlocaties van ritten met deelauto’s. Ook bij indirecte herleidbaarheid naar betrokken is sprake van persoonsgegevens. Bij de verwerking van deze persoonsgegevens wordt te allen tijden de Algemene Verordening Gegevensbescherming in acht genomen teneinde de privacy van betrokkenen te waarborgen. De wijze waarop dit gebeurt, is onderbouwd in een Data Protection Impact

Assessment (DPIA). De gemeente kan een derde partij aanwijzen waaraan de deelauto-organisatie de gegevens moeten leveren. Deze derde handelt als verwerker van de gemeente, de gemeente is verwerkingsverantwoordelijk. De gegevens kunnen daarnaast (bedrijfs)vertrouwelijke informatie bevatten. De afspraken betreffende de omgang en verwerking van deze vertrouwelijke gegevens in het dashboard zullen worden vastgelegd in een overeenkomst tussen de gemeente en vergunninghouder.

Met verstrekking na afloop van elke kalenderweek (zondag tot en met zaterdag) wordt het volgende bedoeld: elke maandag verwacht de gemeente de data van de week ervoor, van zondag 00:00 tot en met de zaterdag erop 23:59. Ritten die over deze grens heen lopen, worden in de data gerapporteerd in de week waarin die eindigt.

In de situatie dat er geen commerciële organisatie is, kan een coöperatie een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afsluiten.

In bepaalde gevallen kan maatwerk nodig zijn en bestaat de mogelijkheid om af te wijken van de voorwaarden in lid 9. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het afwijken van de eisen rondom zero-emissie en bezettingsgraad om deelvervoer beschikbaar te maken voor iedereen of in uitzonderlijke situaties zoals de coronapandemie. We kunnen incidenteel afwijken van de eisen rondom zero-emissie wanneer een lid van een nieuwe bewonersorganisatie de eigen auto wil inbrengen in de bewonersorganisatie om deze te helpen opstarten. Deze bewoners moeten dan wel kunnen aantonen dat zij al langer eigenaar zijn van de auto. Dit moet altijd gebeuren op basis van een goede onderbouwing en schriftelijke goedkeuring van de gemeente.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking tegelijk met het besluit tot wijziging van de Verordening op het gebruik van parkeerplaatsen en de verlening van vergunningen voor het parkeren.

Aldus vastgesteld door burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht, in de vergadering van 9 april 2025.

De burgemeester

Sharon A.M. Dijksma

De secretaris,

Michiel J. Ruis

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4637
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	3.3
Titel	Raadsvoorstel Vaststelling Beleidsnota Ondergrond 2025-2035
ID	4859
Behandelend ambtenaar	Werter, Frans
Telefoon	14030
E-mail	frans@burodesteeg.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Openbare ruimte
Referendabel	Ja
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Frank de Kok/Cie Ruimtelijke ordening en Grondzaken/06-20011476
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Beleidsnota Ondergrond 2025-2035

Beleidsveld	Openbare ruimte
Organisatieonderdeel	Ontwikkelorganisatie Ruimte/Stadsbedrijven
Opsteller	Jikke Balkema
Kenmerk	30113276
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De 'Beleidsnota Ondergrond 2025 - 2035' vast te stellen, waarin de volgende ambities en doelstellingen voor regie op de ondergrond worden beschreven ten aanzien van beschermen, benutten, beter maken en beheren van de ondergrondse kwaliteiten en ruimte:

   a) Ambitie 1: Ondergrond integraal onderdeel laten zijn van ruimtelijke keuzes
      1. Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen;
      2. Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG);

   b) Ambitie 2: Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren
      1. De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren;
      2. De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen;
      3. Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren;
      4. Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten;

   c) Ambitie 3: Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad
      1. De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven;
      2. Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen;
      3. In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/ bundeling van netwerken en objecten;
      4. Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).

2. De 'Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035' op te nemen in de Omgevingsvisie Utrecht door toevoeging aan de 'Lijst beleidsdocumenten omgevingsvisie Utrecht' en op de internetpagina https://omgevingsvisie.utrecht.nl

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

In de ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ worden kaders geformuleerd waardoor regie gevoerd kan worden op de ruimtelijke ordening van de ondergrond. Dit doen we door:

a) Ondergrond integraal onderdeel te laten zijn van ruimtelijke keuzes
b) Bodemkwaliteiten te beschermen en te verbeteren
c) Gebruik van de ondergrondse ruimte te ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad.

De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ geeft hiermee richting aan programma’s en projecten.

Context

Aanleiding

De ordening van de ondergrond is op dit moment beperkt geregeld. Tegelijkertijd zijn er claims op het gebruik van (de ruimte in) de ondergrond voor het realiseren van ruimtelijke ambities (gebiedsontwikkeling; energie; groen; mobiliteit; klimaatadaptatie; vitale bodem) door bijvoorbeeld de gemeente zelf, netbeheerders en ontwikkelaars. Op dit moment geldt: ‘wie het eerst komt, die het eerst maalt’. Dit leidt tot inefficiënt gebruik van de ondergrond en (mogelijke) aantasting van de kwaliteiten van de ondergrond. Met als gevolg hoge maatschappelijke kosten bij realiseren van opgaven, doordat ingrepen in de ondergrond niet passen bij de aanwezige kwaliteiten van de ondergrond, door noodzakelijke (ongeplande) aanpassingen in de ondergrond en door hoge faalkosten. Er vindt nu een beperkte integrale afweging plaats over de samenhang tussen boven- en ondergrondse wensen en effecten; tussen gebruik van de ondergrond door opgaven; tussen schaalniveaus (stad; buurt; straat); en tussen korte termijn en lange termijn wensen. Integraal beleid voor regie op de kwaliteit en gebruik van de schaarse ruimte in de ondergrond is nieuw en wordt met deze nota ingevuld. Dit beleid wordt na vaststelling uitgewerkt in concrete regels in het Omgevingsplan.

Het college heeft eerder een Visie Ondergrond aan de raad toegezegd in de Raadsbrief Toezeggingen commissiebehandeling nota Beheer Openbare Ruimte 10 februari 2022. De urgentie voor een Visie Ondergrond is benoemd in het coalitieakkoord (p. 45) en in de Uitvoeringsbrief coalitieakkoord planning op hoofdlijnen. Op 13 maart 2023 heeft de raad de Aanvullende afspraken RSU 2040 (oplegger RSU) vastgesteld. In de oplegger wordt de noodzaak tot regie op de openbare ruimte boven- en ondergrond benoemd.

Juridische context

De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ wordt een onderdeel van de Omgevingsvisie Utrecht. Hier is al het gemeentelijke beleid over de fysieke leefomgeving in opgenomen. De Omgevingsvisie Utrecht is een omgevingsvisie zoals bedoeld in de Omgevingswet. De Omgevingswet geldt vanaf 1 januari 2024. Omdat de Omgevingswet van kracht is gelden voor deze beleidsnota de inhoudelijke en procedurele verplichtingen daaruit ten aanzien van het instrument omgevingsvisie. Zo is de gemeenteraad bevoegd tot het vaststellen van de beleidsnota. Het college is op grond van artikel 160 lid 1 sub b Gemeentewet bevoegd de beslissingen van de raad voor te bereiden.
In de Omgevingswet is de verplichting opgenomen om de wettelijke inspraakprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht te volgen. Hierbij kan ‘eenieder’ zienswijzen op het ontwerp indienen. De beleidsnota staat niet voor beroep open bij de rechter.

Beslistermijn

Er is geen specifieke beslistermijn voorzien.

Beoogd effect

De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ beoogt kaders te geven voor het in balans beschermen en benutten van de ondergrond zodat de uitdagingen van de stad in gezamenlijkheid gerealiseerd kunnen worden. Die uitdagingen betreffen onder andere verstedelijking, energietransitie, vergroening, klimaatadaptatie en mobiliteit.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- 10 februari 2022: Raadsbrief Toezeggingen commissiebehandeling nota Beheer Openbare Ruimte
- 9 maart 2022: Raadsbrief Visie op de Ondergrond

- 7 oktober 2022: Uitvoeringsbrief coalitieakkoord op hoofdlijnen
- 13 maart 2023: Aanvullende afspraken RSU 20240 (oplegger RSU)
- 4 april 2023: Raadsbrief Visie en Verordening Ondergrond: kabels, leidingen en boomwortels
- 28 januari 2025: Raadsbrief Vrijgave Inspraak concept-Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De 'Beleidsnota Ondergrond 2025 - 2035' vast te stellen, waarin de volgende ambities en doelstellingen voor regie op de ondergrond worden beschreven ten aanzien van beschermen, benutten, beter maken en beheren van de ondergrondse kwaliteiten en ruimte: a) Ambitie 1: Ondergrond integraal onderdeel laten zijn van ruimtelijke keuzes 1. Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen; 2. Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG); b) Ambitie 2: Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren 1. De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren; 2. De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen; 3. Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren; 4. Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten; c) Ambitie 3: Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad 1. De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven; 2. Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen; 3. In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/ bundeling van netwerken en objecten; 4. Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).
Argumenten	
1.1	De 'Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035' geeft invulling aan toezeggingen aan de raad, afspraken in het coalitieakkoord en de Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 (RSU), koersdocument van de Omgevingsvisie Utrecht.
	De Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, de aanvullende afspraken over de RSU in deze coalitieperiode en eerdere toezeggingen aan de raad geven een aanknopingspunt om beleid voor de ondergrond verder uit te werken. Dit wordt onderschreven in het coalitieakkoord en bijbehorende uitvoeringsbrief. Aanleiding voor de vraag naar een visie/beleidsnota ondergrond is het ontbreken van integraal beleid voor de ondergrond terwijl de ondergrondse ruimtevraag van de verschillende ruimtelijke opgaven toeneemt en de opgaven elkaar (steeds meer)

	in de ondergrond in de weg zitten. Bovendien is er een Verordening Kabels, Leidingen en Boomwortels waarvoor het beleidskader ontbreekt.
1.2	De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ bevat ambities en beleidsdoelstellingen om (mogelijke) conflicten tussen opgaven over gebruik van de ondergrondse ruimte te reguleren en tegelijkertijd de kwaliteiten van de ondergrond te beschermen.
	In tegenstelling tot regie op de ordening en het gebruik van de openbare ruimte in de bovengrond, is sturing op het gebruik van de ondergrond beperkt geregeld. De stad heeft de nodige uitdagingen die gebruik van de ondergrond vereisen zoals de energietransitie (opwekking; distributie; verzwaring elektriciteitsnetwerk), klimaatadaptatie (waterberging; waterinfiltratie; rioolvervanging), vergroening (toevoegen bomen), verstedelijking (ontwikkeling knooppunten). Deze opgaven komen elkaar tegen in de ondergrond en zitten elkaar in de weg omdat de ruimte beperkt is. De opgaven maken veelal gebruik van de kwaliteiten van de bodem en ondergrond (bijvoorbeeld bodemenergie), en tasten de natuurlijke en cultuurhistorische (denk aan ons archeologische bodemarchief) kwaliteiten ook aan. De beleidsdoelstellingen beogen richting te geven aan sturing van gebruik, ordening en bescherming van de ondergrond.
1.3	De reacties naar aanleiding van de ter inzagelegging hebben geleid tot aanscherping van onderdelen van de ‘concept-Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’.
	De ‘concept-Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ heeft van 3 februari t/m 16 maart 2025 voor inspraak ter visie gelegen. De inspraakreacties hebben geleid tot een aantal aanscherpingen in de tekst van de definitieve versie van de ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’. Zie bijlage 2: Reactienota.
Kanttekeningen/Risico’s	
1.1	De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ is geen uitvoeringsprogramma of bevat geen regels die één op één opgenomen worden in het Omgevingsplan.
	De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ is een nota op een nieuw beleidsterrein die algemene beleidsdoelstellingen voor samenhang in het gebruik en beschermen van de gehele ondergrond bevat. De verschillende ruimtelijke thema’s die de ondergrond raken moeten deze algemene beleidsdoelstellingen toepassen op hun thematische beleidsterrein. Dit geldt onder andere voor energie, groen, klimaat, water, verstedelijking en mobiliteit. De uitwerking van de algemene doelstellingen op de diverse thematische beleidsterreinen kan leiden tot aanscherping van de deze algemene doelstellingen. De algemene beleidsdoelstellingen zijn voor de gemeente zelf bindend. Om daadwerkelijk te kunnen sturen richting derden (o.a. netbeheerders) op gebruik, ordening en bescherming van de kwaliteiten van de ondergrond zullen de beleidsdoelstellingen uitgewerkt worden in toepasbare regels in het Omgevingsplan.
1.2	De gemeente is niet de enige wettelijke beheerder van de ondergrond en kan daarom niet in alle gevallen sturing geven aan benutten, beschermen, beheren en beter maken van de ondergrond.
	Medeoverheden (Rijk, Provincie en Waterschappen) zijn medeverantwoordelijk voor gebruik en bescherming van de ondergrond. De bevoegdheden variëren per diepte en thema (zoals bodemenergie; grondwater). Tevens is er landelijke wetgeving die sturend werkt. Zo is in de Telecommunicatie Wet een gedoogplicht voor de gemeente opgenomen waardoor de gemeente mee moet werken op de aanleg, instandhouding en opruiming van telecommunicatienetwerken. Deze overlap in taken en bevoegdheden betekent dat wij met onze medeoverheden en derde partijen moeten samenwerken om gebruik, ordening, bescherming en beheer van de ondergrond zo effectief en efficiënt mogelijk te organiseren.

1.3	De hervormingsbezuinigingen en de gevolgen voor het budget van ondergrond vanaf 2026 leiden tot beperkingen in de mogelijkheid om regie te voeren op gebruik, ordening en bescherming van de ondergrond en innovatieve oplossingen te kunnen toepassen.
	De mogelijkheid om regie te voeren op gebruik, ordening en bescherming van de ondergrond is groter naarmate er meer budget beschikbaar is. Desalniettemin betekent regie voeren op de ondergrond op de eerste plaats een scherpere invulling van bestaande taken. De kosten van personeel worden gefinancierd uit bestaande budgetten met een aanvulling van Rijkssubsidies voor met name innovaties (zoals het door-ontwikkelen van het 3D-ondergrondmodel). Met de huidige beschikbare middelen is het niet mogelijk om los van projecten vernieuwende (technische) oplossingen of werkwijzen te ontwikkelen, pilots uit voeren, en hierin samen te werken met externe partners. Zo zijn er geen middelen beschikbaar voor onderzoek naar financieringsstrategieën zoals voorfinanciering van ondergrondse kabelgoten. Ook zonder hervormingsbezuinigingen is er geen budget beschikbaar voor fysieke maatregelen bovenop bestaande één-op-één vervangingen (bijvoorbeeld rioleringen). Maatregelen zoals (her)ordening van de ondergrond zullen bekostigd moeten worden vanuit projectbudgetten.
Beslispunt	
2	De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ op te nemen in de Omgevingsvisie Utrecht door toevoeging aan de ‘Lijst beleidsdocumentenomgevingsvisie Utrecht’ en op de internetpagina https://omgevingsvisie.utrecht.nl
Argumenten	
2.1	Hiermee blijft de Omgevingsvisie Utrecht actueel.

Financiën

In samenhang regievoeren op de kwaliteit en ruimte in de bodem en ondergrond is nieuw binnen de gemeentelijke organisatie. Wat niet nieuw is, is dat in de bestaande organisatie verschillende afdelingen van de Ontwikkelingsorganisatie Ruimte en Stadsbedrijven zich bezighouden met de ondergrond. De ‘‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ betekent een scherpere invulling van bestaande taken om te komen tot regie op de ondergrond. De kosten van de inzet van personeel worden derhalve gedekt vanuit bestaande budgetten (Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed – doelstelling Beheer Openbare Ruimte en doelstelling Leefomgeving en Ondergrond). Met andere woorden deze kosten worden nu ook al gemaakt. Het budget voor regievoering wordt aangevuld met externe subsidies (SPUK) van het Rijk voor met name de innovaties.

Daarnaast zullen kosten worden gedekt uit de ruimtelijke projectbudgetten. Binnen projecten moet rekening worden gehouden met kosten voor regie en advies over de ondergrond om de juiste afweging te kunnen maken binnen het project.

Het effect van de regie op de ondergrond betreft ook het voorkomen van kosten die zonder dit beleid in de toekomst gemaakt zouden moeten worden. Deze kosten of besparingen kunnen niet in harde cijfers gevangen worden maar zijn wel een belangrijk argument om te investeren in regie op de ondergrond.

De hervormingsbezuinigingen en de consequenties voor het budget ondergrond vanaf 2026 zijn in de beleidsnota verwerkt.

Vervolg

De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035’ wordt na vaststelling opgenomen in de lijst van beleidsnota’s onder de Omgevingsvisie Utrecht. Zij geldt daarna als kaderstellend voor andere ruimtelijke beleidsnota’s die gebruik wensen te maken van de ondergrond. We gaan ervanuit dat de

beleidsnota na 10 jaar wordt herzien. In de tussentijd wordt de raad op de hoogte gehouden over de voortgang via raadsbrieven (2027 eerste ervaring uitvoering regie; 2029 tussenevaluatie; 2033 evaluatie). In het jaarverslag wordt gerapporteerd over de voortgang ten aanzien van de ambities en doelstellingen. In de jaarlijkse programmabegroting- en verantwoording geven we de voortgang van de Beleidsnota Ondergrond aan in het Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed. Voorts worden de beleidsdoelstellingen ten aanzien van locaties en tracés van vitale bodem en infrastructurele netwerken als uitkomst van uitvoeringsactiviteiten opgenomen in het Omgevingsplan. Daarvoor is nog geen planning beschikbaar.

Samen stad maken

Vanuit het 'kompas van zeggenschap' is de gemeente 'eigenaar' van het onderwerp en verantwoordelijk voor de organisatie van sturing op de ondergrond en de invulling van integraal beleid ten behoeve van bescherming van de kwaliteit van de ondergrond en de ordening van ondergronds ruimtegebruik. De situatie in de ondergrond en de noodzaak om regie te voeren is besproken met belangstellenden uit de stad tijdens een informatiebijeenkomst op 30 augustus 2023. De deelnemers aan de bijeenkomst hebben eerst een excursie naar de werkzaamheden in de Haverstraat gemaakt en een presentatie van de problematiek in de ondergrond gekregen. Vervolgens zijn in groepjes wensen en zorgen ten aanzien van bodem en ondergrond geïnventariseerd. De uitkomsten dienden als inbreng in het tot stand komen van de Beleidsnota Ondergrond. Daarnaast is inhoudelijk overleg geweest over een concept-beleidsnota met de provincie, waterschappen (HDSR; AGV) en met netbeheerders (Stedin; Vitens; Eneco; telecombedrijven).

De 'concept-Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035' heeft van 3 februari t/m 16 maart 2025 voor inspraak ter visie gelegen. Tijdens de inspraakperiode zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd met Provincie en Waterschappen (19 februari 2025), netbeheerders (4 maart 2025) en bewoners en belangstellenden uit de stad (5 maart 2025). De algemene bijeenkomst voor de stad is gecombineerd met een wandeling naar de werkzaamheden bij de Neude. De inspraakperiode heeft een aantal zienswijzen opgeleverd. Voor de reactienota zie bijlage 2.

Communicatie

Voor besluitvorming in de gemeenteraad informeert het projectteam alle insprekers over de beantwoording van hun inspraakreactie en het besluitvormingsproces. Ook wordt de informatie over besluitvorming en het uiteindelijke besluit teruggekoppeld naar de insprekers en andere belangstellenden, en gepubliceerd op de website https://omgevingsvisie.utrecht.nl/thematisch-beleid/beleid-bodem-grondwater-en-ondergrond/nieuw-beleid-voor-ondergrond. Voor vragen is het emailadres: ondergrond@utrecht.nl beschikbaar.

(Niet)Referendabel

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming
- Beleidsnota Ondergrond 2025 – 2035

Bijlagen informatief
- Reactienota

Beleidsnota Ondergrond 2025-2035

Beschermen, benutten, beheren en beter maken van de ondergrondse ruimte

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Inhoudsopgave

A

Samenvatting **4**
A1 Introductie 5
A2 Doelstellingen 8

B

Opgave **12**
B1 Kaders 13
B2 Doelstellingen en resultaten 21

C

Monitoring, sturing en verantwoording **45**
C1 Voortgang en verantwoording 46
C2 Indicator 48
C3 Risico's 49
C4 Financiën 51

D

Bijlagen **58**
D1 De Ondergrond van Utrecht 59
D2 Juridische context 63
D3 Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB) 65
D4 Begrippenlijst 67

Voorwoord

Heeft u, net als ik, ook wel eens nieuwsgierig stilgestaan bij grote graaf- of bouwwerkzaamheden? Bij zulke diepe gaten in de grond staat altijd wel iemand te kijken. Dat snap ik helemaal want er is ook veel te zien. De verschillende grondlagen waarop onze stad is opgebouwd, water dat door enorme buizen wordt weggepompt, riool en glasvezel dat wordt gelegd. Op zulke plekken wordt duidelijk hoe druk het onder Utrecht is. Kabels, leidingen, dieren en wortels van bomen: alles zoekt een plek onder onze stad.

De ondergrond van onze stad is van cruciaal belang voor het leven dat we bovengronds hebben. Maar wie heeft de regie over de ondergrond? Bovengronds zijn de regels duidelijk en is er een goed overzicht van verantwoordelijkheden. Ondergronds is er echter veel minder regelgeving en lijkt het wel of iedereen kan doen wat hij wil. Het resultaat is dat we niet goed weten hoe onze ondergrond er precies uitziet, wat soms onbedoelde schade met zich meebrengt. Bovendien maken we niet optimaal gebruik van de ondergrond en dreigt de bodem verstopt te raken door een jungle van kabels en leidingen. Net als bovengronds is er onder de grond niet meer genoeg ruimte om al onze ambities te realiseren. Zo past een warmtenet, een boom of hemelwaterafvoer er niet altijd zomaar bij. Ook verslechtert de kwaliteit van de bodem, bijvoorbeeld door verontreinigingen, graafwerkzaamheden of de aanleg van verharding zoals gebouwen en wegen. Terwijl we gezonde bodems juist hard nodig hebben voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en bodemenergie.

Met de Beleidsnota Ondergrond zetten we de eerste stappen naar meer regie voor de gemeente over de bodem van Utrecht. We bieden duidelijke kaders voor het gebruik van de ondergrond en richten ons zowel op efficiënt gebruik als bescherming van de bodemkwaliteit. Dit doen we onder andere door een 3D-model van de ondergrond te ontwikkelen, waarmee we inzicht krijgen in onze ondergrond en welke impact alle plannen hebben. Dit helpt ons de ondergrond beter in te richten en te beheren. Ook willen we met deze beleidsnota zorgen dat nieuwe kabels gebundeld worden aangelegd, zodat ze minder ruimte innemen en duidelijker traceerbaar zijn. Dit creëert tegelijkertijd meer ruimte bovengronds, bijvoorbeeld voor het planten van bomen.

De komende jaren gaan we dus steeds meer ondergronds. Bij alle ruimtelijke plannen die de stad heeft, zal de ondergrond betrokken worden. De bovengrond en ondergrond kunnen we namelijk niet los van elkaar zien; ze vormen samen één (openbare) ruimte. Het zal druk blijven onder de grond. We zullen in de toekomst meer moeten samenwerken met netbeheerders en af en toe voor duurdere oplossingen moeten kiezen om toekomstige kosten of problemen te voorkomen.

Door nu goede keuzes te maken, zal de bodem in de toekomst minder lijken op het Wilde Westen en meer op het Utrecht dat we kennen van boven de grond.

Susanne Schilderman,
wethouder Openbare Ruimte
(van de boven- èn ondergrond)

A Samenvatting

Rioolvervanging Ahornstraat (2023)

Hoe diep gaat Utrecht?

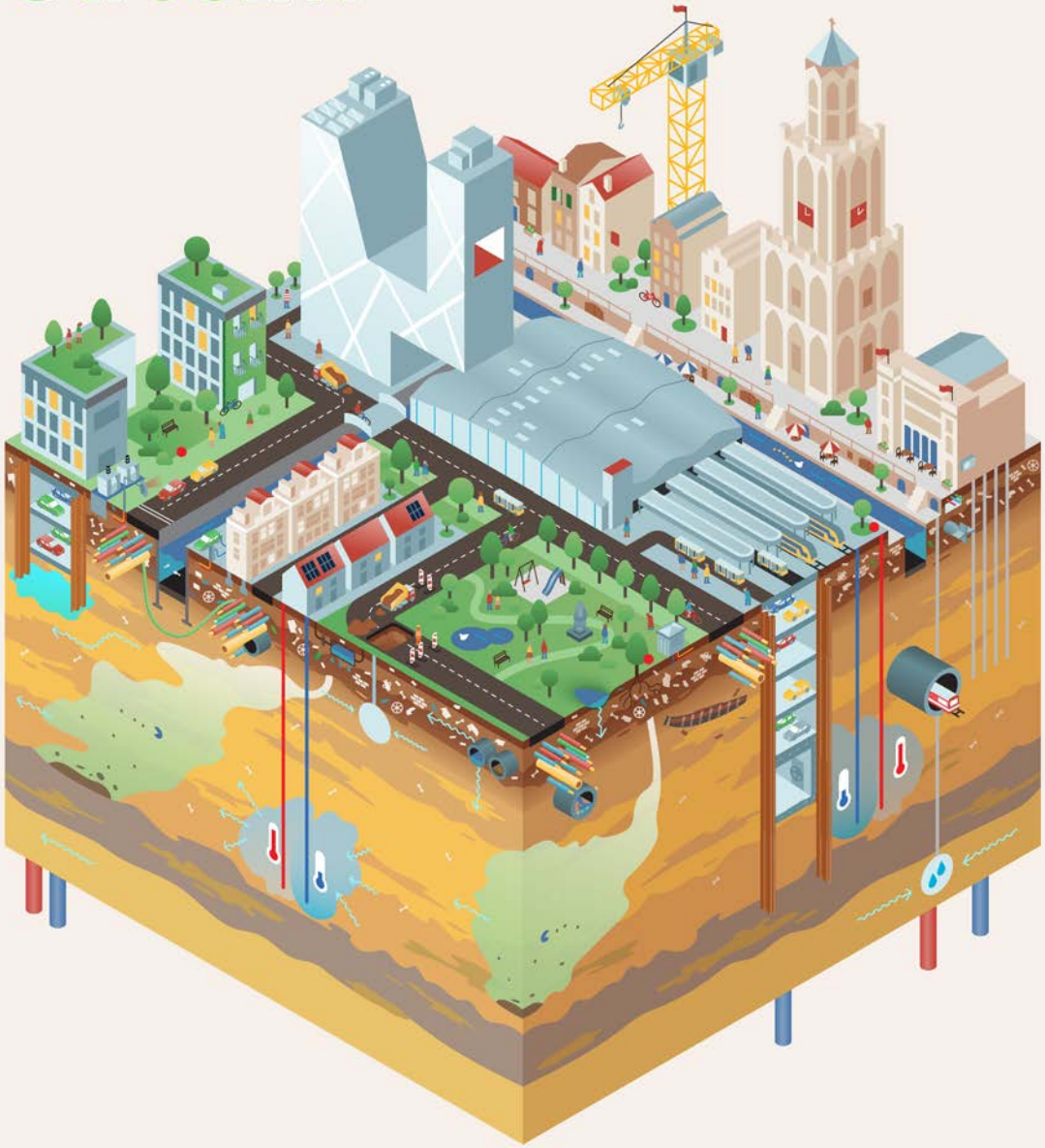

A1 Introductie

De druk op de ruimte neemt toe. Ook in de ondergrond. De ondergrondse ruimte is schaars en onze stedelijke activiteiten tasten de natuurlijke kwaliteiten van de bodem soms onomkeerbaar aan. Onze wettelijke taak is om de onder- en bovengrond die samen onze (openbare) ruimte vormen, op zorgvuldige wijze te benutten, te beschermen, beter te maken en te beheren. Deze beleidsnota vormt het kader voor regie op de kwaliteit en gebruik van ruimte in de ondergrond.

Aanleiding

De ondergrond is iets dat er gewoon is: we staan en lopen erop, bomen, planten en dieren leven ervan en ook wij krijgen ons eten en drinkwater uit de grond, bouwen onze huizen en steden op de ondergrond, halen onze waardevolle delfstoffen of energie eruit. Alles wat we niet bovengronds konden of kunnen gebruiken of willen zien (maar wel van nut is voor het functioneren van de stad) stoppen we in de ondergrond: we begraven er onze doden in, leggen er onze riolering, kabels en leidingen voor energie, water of communicatie in, of gebruiken de ondergrondse ruimte voor onze afvalcontainers, parkeerplaatsen, tunnels en kelders.

De veelal onzichtbare ondergrond is een complex natuurlijk systeem dat medebepalend is voor de ontwikkeling van de stad en gezond stedelijk leven voor iedereen. Menselijk handelen heeft echter de natuurlijke kwaliteit van de ondergrond in de stad danig aangetast, bijvoorbeeld met verontreinigingen.[1] We beseffen steeds meer dat wat we nu doen in de ondergrond negatieve, onomkeerbare effecten kan hebben op onze gezondheid [2] en de functies en het gebruik van de ondergrond voor toekomstige generaties. Ook raakt de ondergrond steeds voller waardoor we onze infrastructuur niet meer (gemakkelijk) kwijt kunnen en grote opgaven van de stad (energietransitie; klimaatadaptatie; verstedelijking; digitalisering) niet meer gerealiseerd dreigen te worden. Door menselijk ingrijpen is de ondergrond een duister, weinig geordend rijk geworden vol kabels, leidingen en andere infrastructuur die elkaar steeds meer in de weg zitten.

Tot nu toe worden ruimtelijke plannen veelal ontwikkeld op basis van wat we zien: bovengronds. Wat daarvoor ondergronds geregeld moet worden, wordt vaak beschouwd als technische uitwerking. Het gaat dan om bodem- of waterverontreiniging en noodzakelijke sanering, of een KLIC-melding om de kabels en leidingen bij een herinrichting of ontwikkeling in kaart te brengen. Dit is niet langer houdbaar. Op sommige plekken is het nu al té vol om (boven- en ondergrondse) ambities te realiseren. Wat nodig is, is dat we sturen op de kwaliteit van en het gebruik van ruimte in de ondergrond. Daarbij gaat het om samenhang: tussen boven- en ondergrondse wensen en effecten; tussen gebruik van de ondergrond door opgaven; tussen schaalniveaus (regio; stad; buurt; straat); en tussen korte termijn en lange termijn wensen. Integraal beleid voor regie op de kwaliteit en gebruik van de schaarse ruimte in de ondergrond wordt met deze nota ingevuld.

Wat bedoelen we met ondergrond?
De aarde van de ondiepe bodemlagen onder het maaiveld tot de diepere ondergrond. Grondwater maakt hier ook deel van uit. De definitie van bodem en ondergrond inclusief de diepte is niet altijd even duidelijk afgebakend. Vaak is het gebruik afhankelijk van de context. Dat geldt ook voor deze beleidsnota.
Zie bijlage D4: Begrippenlijst.

Doel en positie Beleidsnota Ondergrond

Het doel van deze beleidsnota is:

Een kader bieden voor regie op de kwaliteit en gebruik van ruimte in de ondergrond.

De beleidsnota sluit aan bij de opdracht uit de Omgevingswet om een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit te realiseren, en doelmatig te beheren, te gebruiken en te ontwikkelen.[3] Voorts geeft de beleidsnota invulling aan het Rijksbeleid ten aanzien van regie op de ruimtelijke ordening, waarin water en bodem richtinggevend is.[4]

In de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) wordt het belang van regie op de ondergrond benoemd en summier als sectoraal beleid uitgewerkt. Bij het opstellen van de RSU ontbrak beleid waarin bovengrondse en ondergrondse ruimtelijke ontwikkeling als één openbare ruimte benaderd wordt.[5] Bij een mogelijke actualisatie van de RSU wordt de ondergrond als contramal van de bovengrond opgenomen in de visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad.
In het reeds bestaande Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer 2016[6] is een eerste aanzet gegeven voor een visie op duurzaam gebruik van de ondergrond en in de Nota bodembeheer 2017-2027[7] staan regels voor het toepassen van grond. Lokale regels voor bodemenergie-

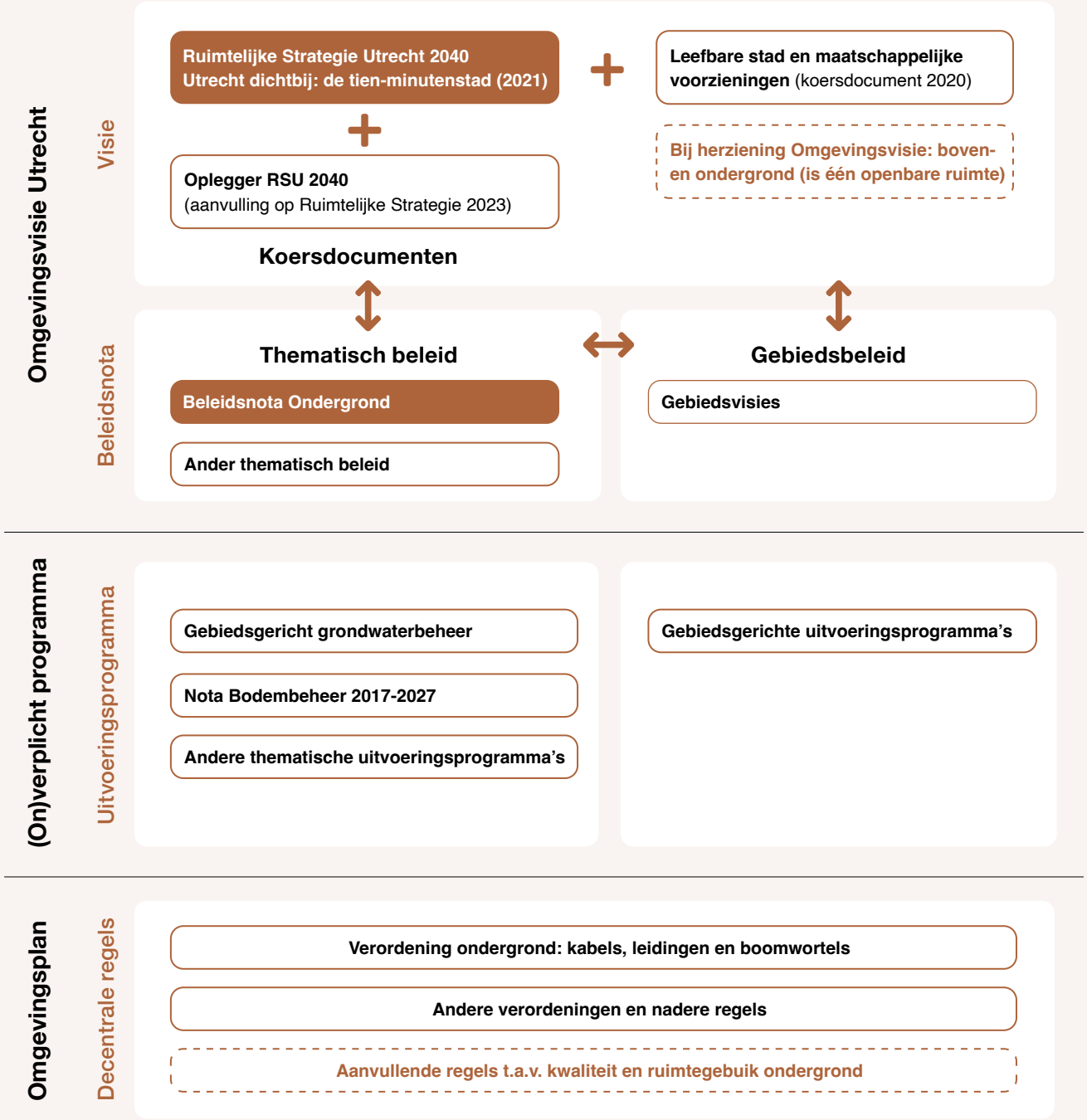

Beleidsnota Ondergrond in relatie tot ander beleid

systemen in interferentiegebieden zijn opgenomen in de Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018.[8] Ook is er een Verordening kabels, leidingen en boomwortels (2022)[9] waarin regels zijn opgenomen voor netbeheerders.
Deze Beleidsnota Ondergrond bevat het overkoepelende beleid voor de wijze waarop wij met de ondergrond omgaan (kwaliteit en gebruik van de ondergrond). Specifieke thema's zijn of worden uitgewerkt in (uitvoerings)programma's, zoals het gebiedsgericht grondwaterbeheer, en in aanvullende regels in het Omgevingsplan. Zie figuur hiernaast. Voor meer details over beleidsterreinen en de relatie met de ondergrond zie hoofdstuk B1.

Tijdshorizon

De tijdshorizon voor de Beleidsnota Ondergrond is 10 jaar. De processen in de ondergrond zijn traag en betreffen langdurige natuurlijke cycli. Ook het realiseren van infrastructurele projecten kost veel tijd. Eenmaal in de ondergrond heeft de ondergrondse infrastructuur een lange tot zeer lange levensduur. Zo kunnen ondergrondse bouwwerken gemakkelijk 100 jaar of langer in de bodem blijven zitten voordat zij vervangen of verwijderd worden.

Het integrale beleid op de ondergrond is nieuw. Het is duidelijk dat de komende jaren ook landelijk en internationaal kennis ontwikkeld wordt over de ondergrond en menselijke ingrepen. Daarom wordt de Beleidsnota Ondergrond tussentijds geëvalueerd en indien gewenst herijkt op basis van de dan aanwezige inzichten (zie hoofdstuk C1).

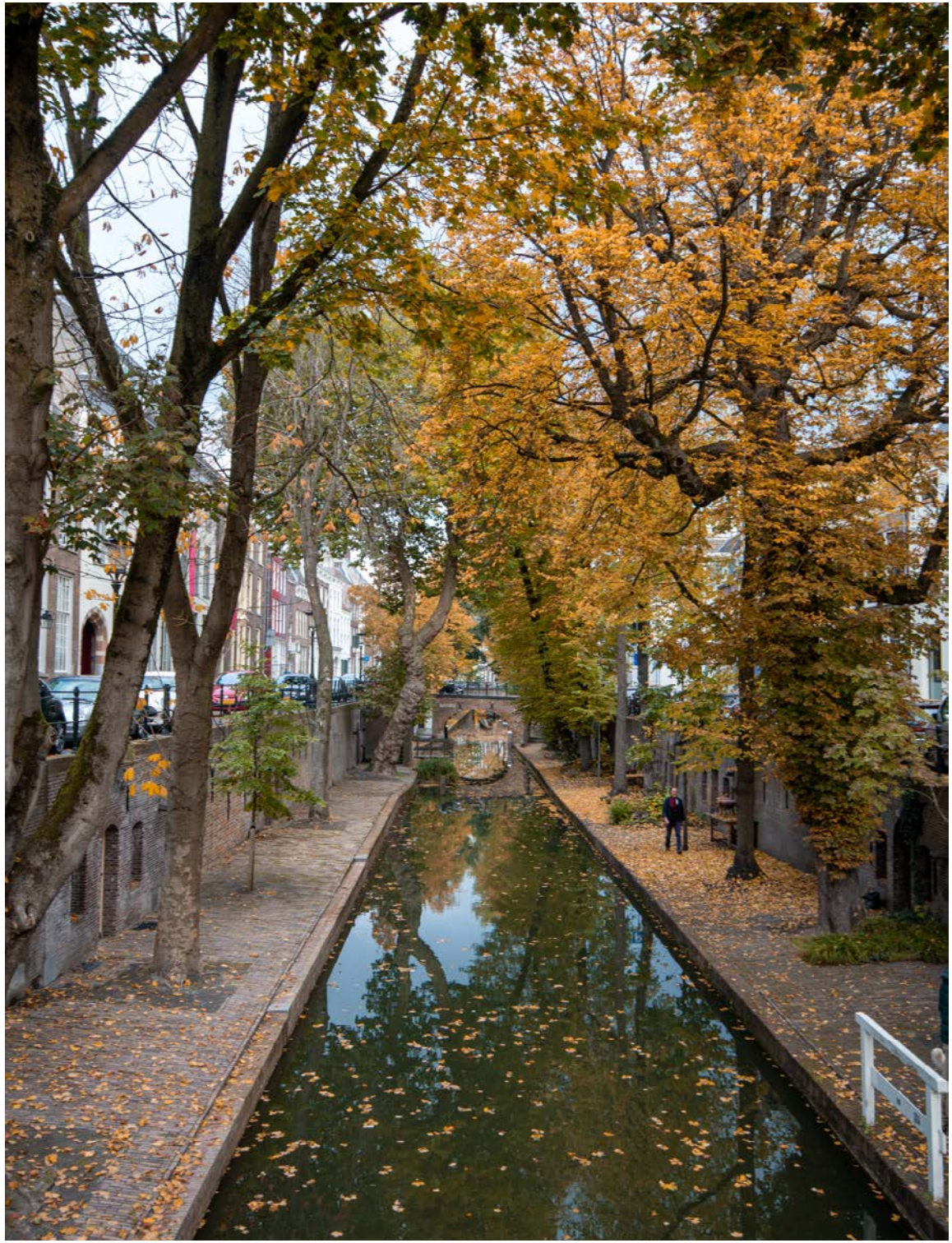

Werven en bomen aan de Nieuwegracht, een uitdagende ondergrondse combinatie (2020)

A2 Doelstellingen

Waarden van de ondergrond

Het beleid voor de ondergrond ontwikkelen we vanuit het belang en betekenis van de ondergrond voor ons als stad, in verleden, heden en toekomst. Dit noemen we waarden:

- De ondergrond is de basis voor het ontstaan en de identiteit van de stad
- De ondergrond is de basis voor een gezonde stad
- De ondergrond is de basis voor het functioneren van de stad

Deze waarden geven richting aan de ambities voor de ondergrond, die in deze beleidsnota zijn uitgewerkt in beleidsdoelstellingen.

Fundamenten van Kasteel Vredenburg in parkeergarage

Bodemleven

Rioolvervanging

A. De ondergrond is de basis voor het ontstaan en de identiteit van de stad

Van oudsher hebben mensen strategische plekken gekozen om zich te vestigen. In Utrecht is dat niet anders. De ondergrond als onderdeel van het natuurlijk systeem heeft de bewoningsgeschiedenis en de vorm van onze stad bepaald. De ondergrond heeft de basis gelegd voor ontwikkeling, structuren en identiteit van onze stad, al zijn we ons daar niet altijd bewust van. Zo is de Rijn van grote invloed geweest op de eerste vestigingsplaatsen van de mens in onze stad. Men ging wonen op de hoge, droge stroomruggen in het landschap. De oudste sporen hiervan - in de dekzanden van het Maximapark - dateren van maar liefst 13.000 jaar geleden. De ondergrond is ons archeologisch bodemarchief, onze spiegel van het verleden.

B. De ondergrond is de basis voor een gezonde stad

Een gezond en goed functionerend bodem- en watersysteem maakt ‘leven’ mogelijk. Zo bevat de ondergrond mineralen en een voorraad grondwater die essentieel is voor de groei van planten, dieren en mensen, en voor een gezonde stad. De bodem zit vol leven en huisvest organismen zoals bacteriën, schimmels, algen, regenwormen en aaltjes. Bomen en planten wortelen in de bodem en leven in symbiose met het bodemleven. Zo kan het groen zich gezond en robuust ontwikkelen, en zorgen voor schaduw, verkoeling en een aangename, gezonde verblijfsomgeving voor de Utrechters.
De ondergrond helpt ons ook om door ons als mens veroorzaakte vervuiling op te ruimen. In de vorm van organische stof wordt koolstof vastgelegd en kunnen verontreinigingen worden gefilterd en afgebroken.

C. De ondergrond is de basis voor het functioneren van de stad

De ondergrond wordt volop door de stad gebruikt. De bodem geeft ruimte aan en draagt de fundering van gebouwen en wegen waarover we rijden.
De bodem biedt ruimte aan werfkelders, tunnels, parkeergarages en kabels en leidingen voor nutsvoorzieningen. Via de riolering voeren we ons vuilwater af en in de bodem wordt warmte en koude opgeslagen voor duurzame warmtevoorziening.
De natuurlijke eigenschappen maken de stad veiliger (zo helpen ze klimaatproblemen oplossen door waterinfiltratie) en leefbaarder (zonder een gezonde bodem geen robuust groen). In de (diepere) ondergrond vinden we grondstoffen, zoals een belangrijke voorraad grondwater, dat als drinkwater gebruikt kan worden, en geothermische energie. De ruimte en grondstoffen in de ondergrond zijn vitaal voor het functioneren van de stad en duurzame doorontwikkeling in de toekomst.

Ambities en doelstellingen

De waarden hebben we vertaald in drie ambities en uitgewerkt in 10 doelstellingen.

Ambitie 1
De ondergrond is **integraal onderdeel** van ruimtelijke keuzes

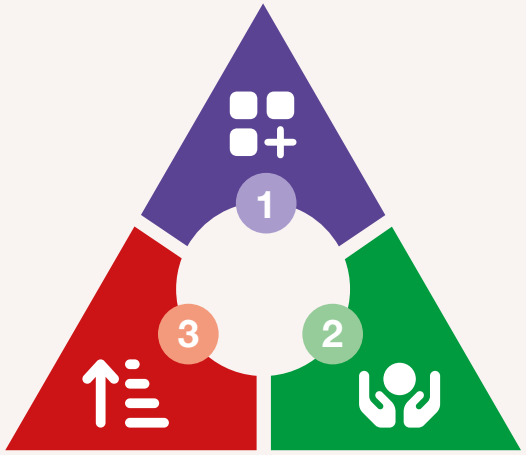

Ambitie 3
Gebruik van de **ondergrondse ruimte ordenen** voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad

Ambitie 2
Bodemkwaliteiten **beschermen** en **verbeteren**

Zicht op de bodem bij herinrichting van het Brederoplein (2024)

Ambitie 1:
De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes

1.1 Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen.
1.2 Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG).

Ambitie 2:
Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren

2.1 De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren.
2.2 De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen.
2.3 Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.
2.4 Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten.

Ambitie 3:
Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad

3.1 De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven.
3.2 Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen.
3.3 In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/bundeling van netwerken en objecten.
3.4 Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).

De doelstellingen worden gemonitord en geëvalueerd als onderdeel van de beleidscyclus (zie hoofdstuk C1). Het beleid ten aanzien van regie op de ondergrond draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen van de programma's:

- Aantrekkelijke groene leefomgeving en erfgoed
- Ontwikkelen en wonen voor iedereen
- Klimaatvriendelijke stad
- Duurzame bereikbaarheid

Leeswijzer

Deel B van deze beleidsnota bevat de reeds bestaande kaders en een uitwerking van bovenstaande ambities en doelstellingen voor de ondergrond. Ten behoeve van monitoring en verantwoording is in Deel C een indicator beschreven die wordt toegevoegd aan de programmabegroting. Ook zijn de mogelijke risico's en kosten en dekking van het uit te voeren beleid hier beschreven. Deel D bevat bijlagen.

B Opgave

Rioolvervanging in de Haverstraat (2023)

Stad temidden van vier landschappen, uit Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU, 2021)

B1 **Kaders**

In dit hoofdstuk beschrijven we de voor de ondergrond relevante kaders op Europees, nationaal en regionaal niveau, en het beleid binnen onze eigen gemeente.

Europees beleid:
Gezonde bodems in 2050

De Europese Unie heeft een Bodemstrategie voor 2030 gepubliceerd waarin een visie en doelstellingen worden gepresenteerd voor een gezonde bodem in 2050.[10] De EU schat dat 60% van de bodems in Europa niet gezond is door niet-duurzaam beheer en gebruik, overexploitatie en emissies van verontreinigde stoffen. De EU streeft ernaar dat bescherming, duurzaam gebruik en herstel van de bodem in 2050 de norm is. De strategie is onderdeel van de Europese 'Green Deal'.[11] Ook heeft de EU de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn (GWR) opgesteld waarin het realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlakte- en grondwater als doelstelling is opgenomen. De EU-lidstaten moeten deze gezonde toestand uiterlijk 2027 realiseren.[12]

Voedselbos Rijnvliet (2023)

Juridische context

De Omgevingswet (Ow) is gericht op een integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Art. 2.1 lid 1 Ow schrijft voor dat de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uitgeoefend worden met het oog op de doelen van die wet, zie art. 1.3 Ow, tenzij daarvoor specifieke wetgeving bestaat (zoals de Energiewet, Drinkwaterwet, Telecommunicatiewet en de Wet collectieve warmtevoorziening).

Deze Beleidsnota Ondergrond 2025-2035 maakt onderdeel uit van de Omgevingsvisie Utrecht, waarin rekening wordt gehouden met de doorwerking van de milieubeginselen zoals bepaald is in artikel 3.3 Ow. Het betreft het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Het eigendomsrecht wordt niet beheerst door het omgevingsrecht maar wordt als zakelijk recht beheerst door het privaatrecht. Zakelijke rechten zijn opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.

De Beleidsnota Ondergrond schetst de strategische beleidskaders voor de ondergrond binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Utrecht.
De juridische context is nader toegelicht in bijlage D2.

Nationaal beleid:
Water en bodem sturend

Het Rijk kent een aantal beleidskaders[13]: de Structuurvisie Ondergrond (2018), de Nationale Omgevingsvisie (NOVI, 2020), de kamerbrief 'Water en Bodem Sturend (2022) en nader gespecificeerd als 'rekening houdend met water en bodem' in de kamerbrief van 22 oktober 2024, de 'Contourennotitie Nota Ruimte' (2023), de Landelijke Strategie en Interbestuurlijke Uitvoeringsagenda 2023-2024 (2023), het Voorontwerp Nota Ruimte (2024) en de 'Contourennotitie Novi Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater' (2024). Deze visie- en beleidsdocumenten constateren de noodzaak om te komen tot een nieuwe aanpak van de ruimtelijke inrichting van ons land. Het gaat er om de uitdagingen van de toekomst in te kunnen passen in balans met de kwaliteit van onze leefomgeving, zowel voor wat betreft de boven- als ondergrond.

De komst van de Omgevingswet (2023)[14] vraagt om de fysieke leefomgeving integraal te benaderen. Het biedt het wettelijk kader voor 'duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu'. De Omgevingswet kent een aantal (gemeentelijke) instrumenten waarmee regie gevoerd kan worden op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte (boven- en ondergronds), namelijk de Omgevingsvisie, het (on)verplichte Programma, het Omgevingsplan en de Omgevingsvergunning. De provinciale regels staan in de provinciale Omgevingsverordening, en de waterschapsregels in de Waterschapsverordening.

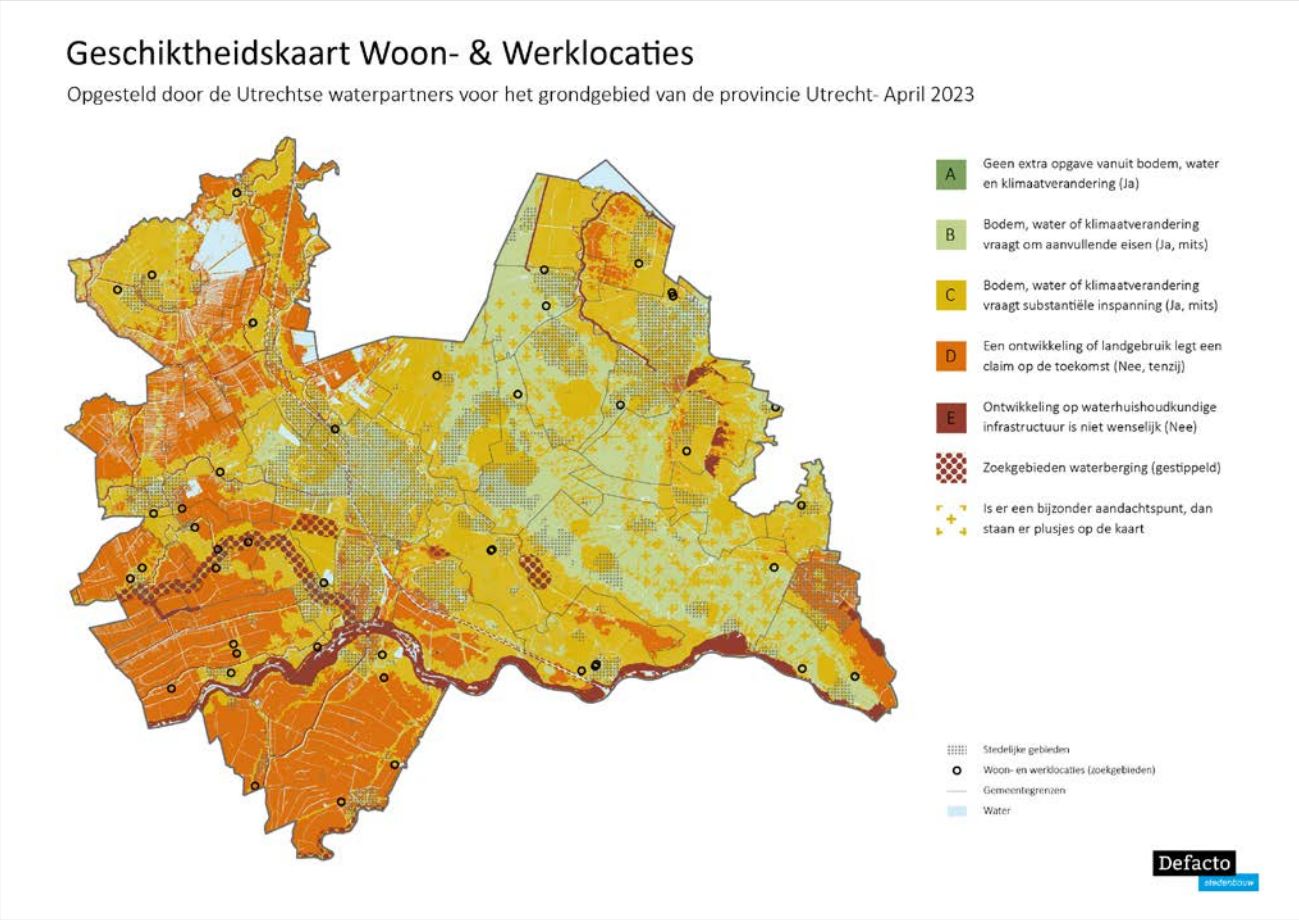

Geschiktheidskaart voor nieuwe woon- en werklocaties, Utrechtse waterpartners (2023)

Er is een aantal wetten die geen onderdeel van de Omgevingswet uitmaken en wel grote ruimtelijke impact hebben, zoals de Energiewet[15], Drinkwaterwet[16], Telecommunicatiewet[17] en de Wet collectieve Warmte[18]. Deze wetten betreffen essentiële fysieke boven- en ondergrondse elementen die het mogelijk maken dat onze maatschappij draait, denk daarbij aan kabels en leidingen en overdrachtstations. Doordat deze functies nu buiten de Omgevingswet vallen, missen gemeentes een adequaat instrumentarium om goed te kunnen sturen op de ruimtelijke inpassing van deze elementen.[19] Zo is in de Telecomcommunicatiewet een absolute gedoogplicht opgenomen voor de aanleg van telecominfrastructuur.

Regionaal beleid:
Een duurzaam en robuust bodem- en watersysteem

De provincie Utrecht sluit zich aan bij de visie van het Rijk, met als doel een veerkrachtig water- en bodemsysteem te creëren. Eén van de uitgangspunten van de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht is het efficiënt benutten van de schaarse ruimte. Voor opgaven als verstedelijking en de energietransitie is veel ruimte nodig. Om alle opgaven een plek te geven kiest de provincie voor het concentreren en slim combineren van functies. Het aansluiten bij de ondergrond en bij bestaande of nieuwe netwerken heeft de voorkeur.

De provincie streeft naar een 'duurzaam en robuust bodem- en watersysteem' waarbij het onder andere de ambitie is om in 2050 veerkrachtiger om te gaan met neerslag en droogte; te komen tot duurzaam gebruik en boven – en ondergrondse afstemming van gebruik zodat de juiste functie op de juiste plek ligt; veilig, verantwoord en duurzaam bodemenergie te leveren; waterkwaliteit te beschermen en te verbeteren; en voldoende en schoon drinkwater te garanderen.[20] Het provinciale Bodem- en waterprogramma 2022-2027 bevat een uitwerking van ambities voor de bodem en het water uit de provinciale Omgevingsvisie. Ook de provinciale Omgevingsverordening is onderdeel van de relevante kaders, met onder andere regels voor grondwaterbescherming rondom drinkwaterwinningen, die van invloed zijn op mogelijkheden voor bijvoorbeeld bodemenergie.

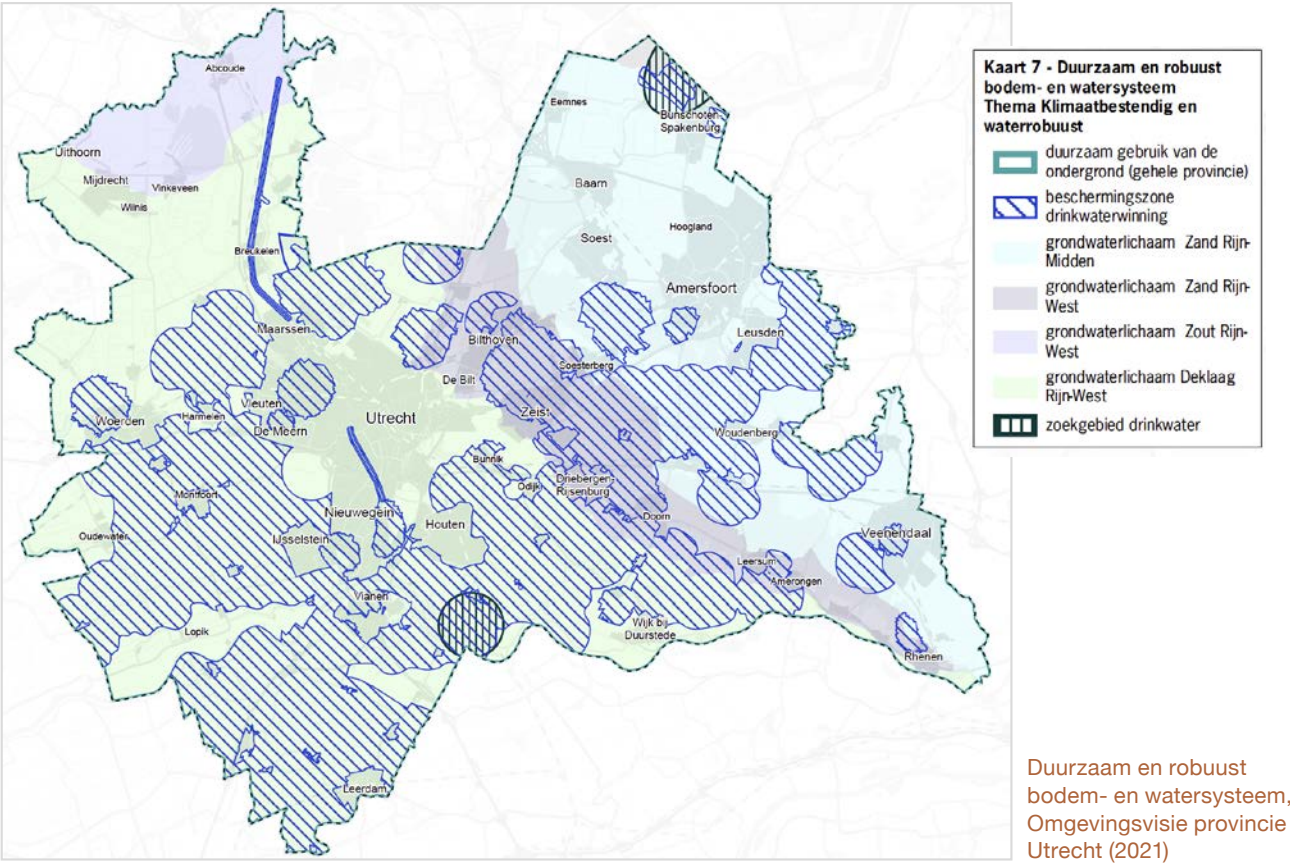

Duurzaam en robuust bodem- en watersysteem, Omgevingsvisie provincie Utrecht (2021)

De gemeente is dagelijks beheerder van de kleinere watergangen. De waterschappen beheren de 'grote watergangen' van de stad zoals de grachten, de Kromme Rijn en de Vecht. Ze zijn overal peil- en waterkwaliteitsbeheerder en zijn als waterbeheerder bevoegd gezag voor alle regionale watergangen. De gemeente Utrecht heeft te maken met de waterschappen Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) en, in een klein deel van het grondgebied in het noordwesten, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV).[21] Rijkswaterstaat is beheerder van de watergangen met nationale functie, zoals het Amsterdam Rijnkanaal.

HDSR streeft 'naar een goed gebalanceerd ecologisch gezond en robuust watersysteem in een klimaatbestendige regio…'[22] HDSR heeft in zijn waterbeheerprogramma onder andere doelen geformuleerd ten aanzien van de thema's gezond water (waterrobuust en klimaatbestendig, tegengaan bodemdaling, grondwater, en biodiversiteit). De ambitie is om grondwater nog meer een

integraal onderdeel te maken van strategische en operationele beslissingen, en daarin samen te werken met onder andere gemeentes. Het gaat om een (kwalitatief) goede grondwatervoorraad door onder meer aanvulling en -onttrekking in balans te krijgen, grondwaterkennis vergroten, grondwater verankeren in plannen en beleid en een visie vormen op actief grondwaterbeheer.

Waterschap AGV beschrijft in het 'Waterbeheerprogramma 2022 – 2027' de thema's: a) gezond afvalwater; b) gezond water; c) voldoende water; d) waterveiligheid; e) genieten van water; en f) wettelijke taken en maatschappelijke opgaven.[23] Onder het laatste thema werkt Waterschap AGV aan de aanpassing van ons watersysteem aan het veranderende klimaat, afremmen van bodemdaling; geschikt maken van oevers, bermen en dijken voor planten en dieren, rekening houden met water en klimaat bij bouwprojecten, en toewerken naar een circulaire economie.

Vanuit ieders taken en bevoegdheden werken de gemeente, provincie en waterschappen samen om de doelstellingen te bereiken.

Utrechts beleid: **Groei in balans**

De Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) 2040 beschrijft de belangrijkste opgaven van de stad[24], zoals verstedelijking met zes stedelijke knooppunten, vergroening, mobiliteit, energie-efficiëntie en circulariteit. In de oplegger bij de RSU (2023)[25] wordt gesteld dat groei van de stad geen doel op zich is en in balans moet zijn met de kwaliteit en leefbaarheid van de stad waarbij ook rekening gehouden moet worden met regie op de ondergrond. De opgaven zijn uitgewerkt in verschillende thematische en gebiedsgerichte beleidsdocumenten.[26]
De RSU erkent het belang van de ondergrond voor de ontwikkeling van de stad en het oplossen van de verschillende opgaven. De RSU constateert dat de toenemende vraag naar ruimte voor klimaatadaptatie, energietransitie en digitalisering de druk op het gebruik van de ondergrond steeds groter maakt.[27] Zo groot dat het mogelijk gevolgen heeft voor het natuurlijke bodem- en watersysteem.
In de RSU krijgt de gemeente een meer nadrukkelijke regierol wat betreft de balans tussen het beschermen en benutten van de ondergrond. De RSU benoemt vier principes waarbij de boven- en ondergrond op elkaar worden afgestemd bij planvorming:

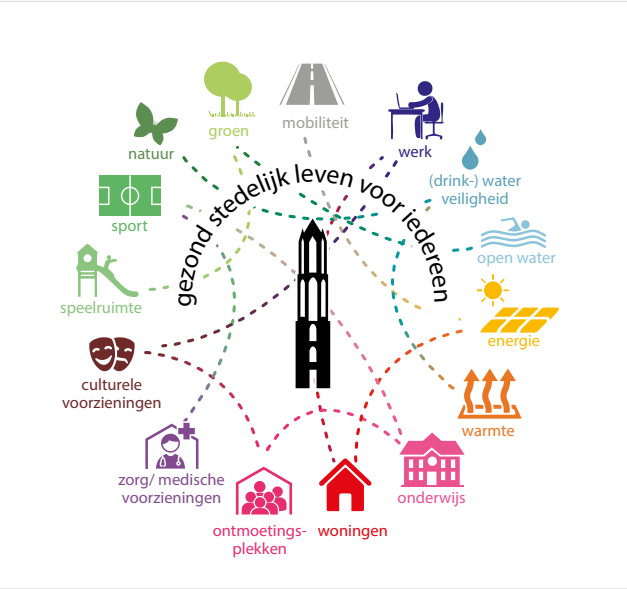

Gezond stedelijk leven voor iedereen

1. Het matchen van bovengronds ontwerp met de ondergrond;
2. Het zoveel mogelijk op elkaar afstemmen van opgaven en het maken van slimme combinaties waarbij de ondergrondse en bovengrondse ruimtebehoeften geïntegreerd zijn meegenomen;
3. Het benutten van de natuurlijke eigenschappen van de ondergrond (bijvoorbeeld voor infiltratie) en het beschermen van deze eigenschappen;
4. Het ontwerpen van ingrepen in de ondergrond die robuust, flexibel en toekomstbestendig zijn.

Durf je mee ondergronds te gaan?

Een bodemdoorsnede van Utrecht van west naar oost

Doorsnede Ondergrond Gemeente Utrecht

Gemeentelijk beleid dat raakt aan de ondergrond

Bij het opstellen van deze Beleidsnota Ondergrond, beschikt de gemeente Utrecht over thematisch beleid en uitvoeringsprogramma's die de ordening van functies in de ondergrond raken. Deze documenten zijn veelal opgesteld voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De Beleidsnota Ondergrond is een integraal en richtinggevend kader om de ondergrond te kunnen ordenen. Thematische beleidsnota's en uitvoeringsprogramma's blijven van toepassing.

- **Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (2016)** is gericht op het beschermen en benutten van de kwaliteit van het grondwater, met name om de verspreiding van historische grondwaterverontreiniging te voorkomen.[28] In dit document is een eerste visie op de ondergrond geformuleerd (zie bijlage D3).
- **Nota Bodembeheer 2017-2027** heeft kwaliteiten van de bodem in kaart gebracht (ontgraving en toepassingskaarten) en beschrijft voorwaarden voor de toepassing van grond (zowel gebiedseigen grond (verantwoord hergebruik) als grond van 'buiten').[29]
- **Visie Water en Riolering Utrecht (2022)**[30] zet in op een gezond, robuust en toekomstbestendig water- en rioleringssysteem voor iedereen, rekening houdend met o.a. het veranderende klimaat en structurele grondwateroverlast. In de visie is een voorkeursvolgorde voor verwerking van hemelwater opgenomen. Ook is de vervangingsopgave beschreven. Gekoppeld aan de Visie Water en Riolering is er een Programma Water en Riolering waarin elk jaar de voorgenomen activiteiten, kosten en financiering zijn opgenomen.
- **Visie Klimaatadaptatie (2022)**[31] waarin beleid geformuleerd is om als Utrecht in 2050 klimaatbestendig te zijn en onze kwetsbaarheden te hebben aangepakt. Hoofddoel is het zoveel mogelijk voorkomen van maatschappelijke ontwrichting en onomkeerbare schade. Om een aangename stad te blijven om te wonen, werken en te verblijven zet Utrecht onder meer in op de sponswerking van de bodem en vergroening.
- **Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte (2016)**[32] als integraal beleid voor gebruik, inrichting en beheer van de openbare ruimte. De kadernota benoemt de samenhang tussen boven- en ondergrondse openbare ruimte, en de noodzaak van ontwikkeling van regie en een afwegingskader dat onderdeel vormt van de planprocessen.
- **Nota Beheer Openbare Ruimte (2021)**[33] schetst een strategie voor 'ontwikkelend beheer' om toekomstbestendige, denk aan klimaatadaptieve, aanpassingen te doen bij de vervangingsopgave van infrastructuur in de stad (zoals de vervanging van riolering).
- **Groenstructuurplan Utrecht, Stad en land verbonden (2007) en Actualisatie groenstructuurplan Utrecht 2017-2030 (2018)**[34] waarin het beleid staat om de stad te vergroenen, de ecologische, recreatieve en landschappelijke kwaliteit te vergroten en het groen in de stad te gebruiken voor een gezonde stad en klimaatadaptatie.
- **Bomenbeleid Utrecht (2009/2018)**[35] met regelgeving voor beheer, behoud en ontwikkeling van bomen, en de hoofdbomenstructuur.
- **Transitievisie Warmte deel 1 en 2 (2021)**[36] waarin staat hoe bestaande huizen en gebouwen in Utrecht geleidelijk kunnen overgaan naar nieuwe vormen van warmtevoorziening. Hierin worden warmtenetten als een logische oplossing voor een groot deel van de stad benoemd. Ook worden bodemenergie en aardwarmte als opties benoemd.
- **Grondstoffennota (2020)**[37] waarin een systeem van afvalinzameling met ondergrondse containers is opgenomen.
- **Visie Digitale Stad 2021-2025**[38] waarin staat dat de gemeente streeft naar een goede basisinfrastructuur voor verbinding met internet voor inwoners en bedrijven.
- **Mobiliteitsplan 2040**[39] bevat beleid hoe we de stad gezond, aantrekkelijk en bereikbaar maken voor iedereen. Het mobiliteitsplan beschrijft onder andere de mobiliteitsnetwerken voor lopen, fietsen, openbaar vervoer en de auto.
- **Erfgoednota (2021)**[40] waarin beschreven is dat erfgoed één van de structurerende elementen voor een toekomstbestendige stad is, door het erfgoed (incl. archeologie en historische (water) structuren) zichtbaar en herkenbaar te maken.

Gemeentelijke regels ondergrond

De gemeente heeft specifieke regels voor het gebruik van een deel van de ondergrond die in de toekomst onderdeel uitmaken van het Omgevingsplan.[41] We noemen er enkele. Voor de ondiepe ondergrond is er een Verordening Kabels, Leidingen en Boomwortels (2022)[42] als sturingsinstrument, aangevuld met de Nadere Regel (Handboek) Kabels en Leidingen[43]. Voor richtlijnen bij de inrichting van de openbare ruimte is er Handboek Openbare Ruimte.[44] Er zijn regels voor de inzameling van afvalwater en hemelwater, bijvoorbeeld voor de lozing van spoelwater van open WKO-systemen op de riolering.[45] Verder bestaan er regels voor grondwerk ten aanzien van archeologische waarden in de archeologieverordening.[46] De gemeente kent een Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018[47]. In deze verordening staan lokale regels ter voorkoming van interferentie tussen gesloten en tussen gesloten en open bodemenergie-systemen onderling of anderszins ter bevordering van een doelmatig gebruik van bodemenergie. In deze verordening zijn interferentiegebieden aangewezen waar deze lokale regels gelden.

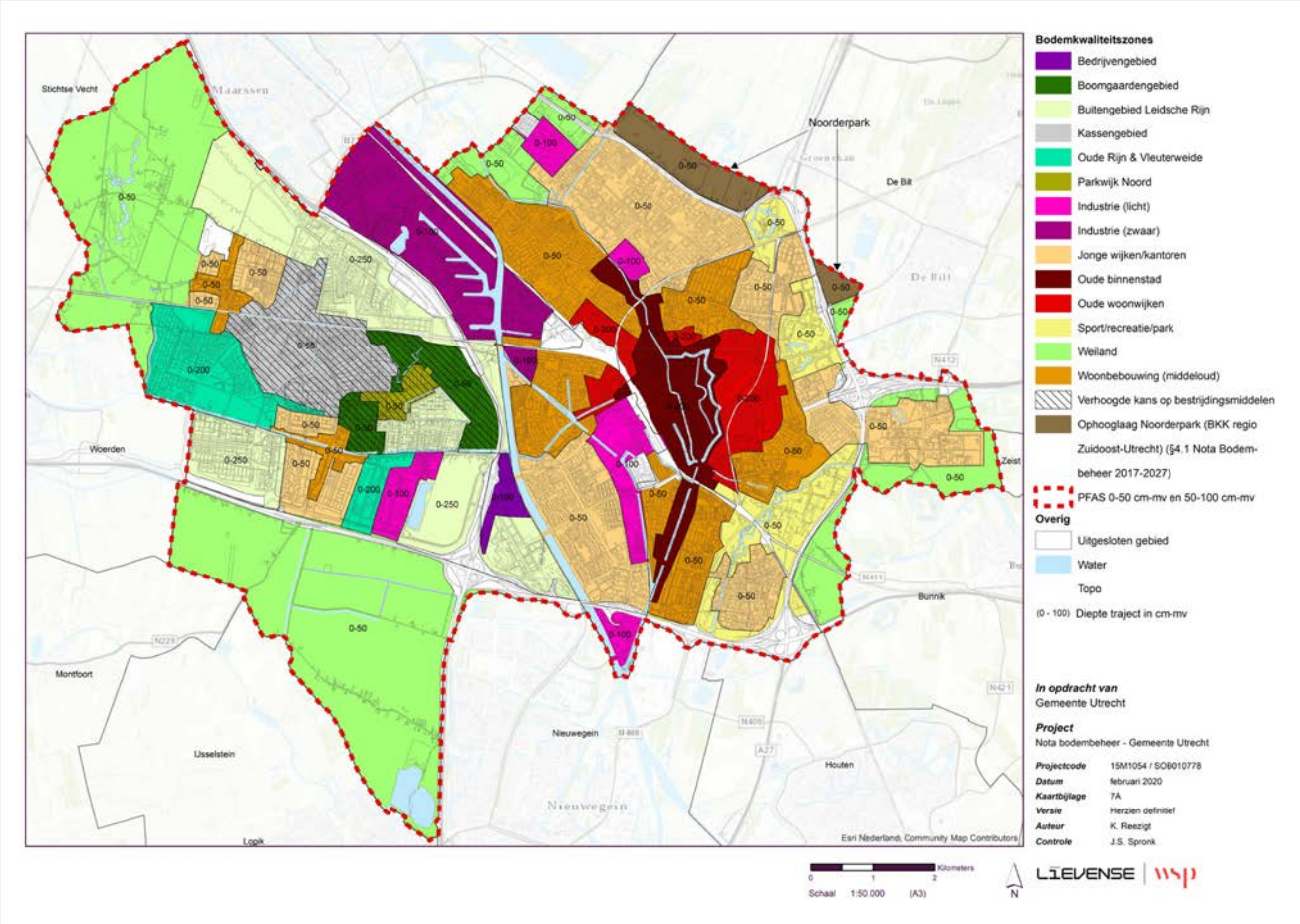

Bodemkwaliteitszones in de toplaag van de bodem, net onder het maaiveld (nota Bodembeheer, 2020)

Jan is de Man- streetart
Amsterdamsestraatweg
(2024)

B2 Doelstellingen en resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de urgentie voor beleid en de ambities en beleidsdoelstellingen voor de ondergrond. We eindigen met een overzicht van activiteiten voor uitwerking van het beleid en een aanzet voor een afwegingskader.

Urgentie voor beleid voor de ondergrond

Utrecht heeft een omvangrijke verstedelijkingsopgave.[48] De stad groeit van zo'n 370.000 inwoners in 2024 naar zo'n 470.000 inwoners in 2040. Dit betekent dat er tot 2040 meer dan 52.000 woningen bij moeten komen.[49] Daarnaast zit de stad midden in een transitie om duurzame energiebronnen te gaan gebruiken, het warmtenet uit te breiden en het elektriciteitsnetwerk te verzwaren. Het veranderende klimaat vraagt investeringen om de stad aan te passen aan periodes van extreme weeromstandigheden. De stad wil door vergroening en door veranderingen in de manier waarop we ons verplaatsen (mobiliteit) een gezonde leefomgeving creëren. Tegelijkertijd werken we aan een schonere bodem en grondwater, streven we naar hoge ruimtelijke kwaliteit en koesteren van ons boven- en ondergrondse erfgoed.

Deze ruimtelijke ambities hebben gevolgen voor de inrichting, gebruik en kwaliteit van de ondergrond. Sterker nog: ze hebben de ruimte in de ondergrond nodig om gerealiseerd te kunnen worden. Terwijl we nu al merken dat de ondergrond 'vol' loopt. We stoppen meer objecten in de ondergrond terwijl we er bijna niets uit halen. Er is simpelweg niet overal ruimte in de ondergrond voor alle ambities. Lange tijd gold de wet van de sterkste en snelste: 'wie het eerst komt die het eerst maalt'.[50] Daarbij wordt van oudsher vanuit een thematische insteek een beperkte afweging in samenhang gemaakt in relatie tot andere opgaven die ook om ruimte in de ondergrond vragen.

Opgaven van de stad in relatie tot de ondergrond in enkele getallen

Het gaat de komende 20 jaar onder meer om de aanleg van onderstaande opgaven (schatting).

100.000
glasvezelaansluitingen

90.000
huisaansluitingen op collectieve warmtevoorziening

1.500
laadpalen

240.000 m
hoogspanningsnet

1.100.000 m
middenspanningsnet

3.000.000 m
laagspanning

3
hoogspanningsstations
(Oudenrijn, Lage Weide en Merwedekanaal)

9
onderstations van Stedin
(50/10 of 50/21 kV)

1.520
trafohuisjes (elektriciteit) **en warmtestations** (warmtenetten)

2.000
WKO-bronnen

450.000 m
gescheiden riool

Ondergrondse sneltram
(wellicht)

400
ondergrondse afvalcontainers

60.000
bomen

Noot:
1. De impact van de verschillende opgaven op de ondergrond kan anders zijn: het gevolg van de aanleg van één tramlijn is bijvoorbeeld heel anders dan die van één boom of één laadpaal.
2. Het middenspanningsnet (spanning 1.000-20.000 volt), gevoed door het hoogspanningsnet, levert stroom aan het laagspanningsnet in onze woningen en kantoren.

Tegelijkertijd raken de natuurlijke kwaliteiten van de ondergrond aangetast door menselijk ingrijpen. Bij intensief gebruik neemt de kwaliteit, en daarmee de functionaliteit, van de ondergrond af. Dat wil zeggen dat we minder mogelijkheden hebben om de natuurlijke eigenschappen van de bodem te behouden en te gebruiken voor ons leven in de stad. Zo is door ons eeuwenlange gebruik de ondergrond en het grondwater op veel plekken sterk verontreinigd en kost het ons grote inspanningen om gezondheidsrisico's voor mens, plant en dier beperkt te houden.[51] Ook worden grondwaterstromen beïnvloed door bijvoorbeeld ondergrondse parkeergarages (damwanden) en bebouwing (afdekking van de bodem) en verdwijnt er steeds meer natuurlijke bodem. Nieuwe inzichten maken duidelijk hoe belangrijk de kwaliteiten van de ondergrond zijn voor het leven in de stad[52]. We hebben de ondergrond alleen maar méér nodig om onze ambities te realiseren, bijvoorbeeld voor bodemenergie, drinkwater en klimaatadaptatie ('ecosysteemdiensten'). Kortom, de complexiteit in de ondergrond neemt met alle nieuwe opgaven toe en de kwaliteiten worden aangetast en daarmee de samenhangende gebruiksfuncties. En daarbij groeien faalrisico's bij het realiseren van opgaven, bijvoorbeeld doordat ingrepen elkaar in de ondergrond beïnvloeden (wat soms pas jaren na de ingreep merkbaar wordt). Deze situatie vraagt om regie met kaders om de ondergrond in balans te beschermen en te benutten. De Omgevingswet richt zich op een integrale afweging in de leefomgeving (onder- en bovengrond) en het ruimtelijk ordeningsbeleid van het Rijk neemt het bodem- en watersysteem als basis. Dit onderstreept de noodzaak om gemeentelijk beleid op de ondergrond te ontwikkelen.[53]

Faalkosten

De gemeente houdt calamiteiten in de ondergrond en kosten als gevolg daarvan niet systematisch bij. Er zijn geen cijfers van. Calamiteiten worden veelal opgelost binnen projecten en niet apart zichtbaar gemaakt. Wel zijn enkele calamiteiten bekend, zoals een 'vergeten gasleiding' bij de bouw van Tivoli-Vredenburg die de gemeente 6 miljoen euro kostte. Dat kwam doordat de informatie over de ondergrond niet op tijd, compleet en op de juiste plek beschikbaar was.

Ook landelijk zijn de faalkosten punt van aandacht. De belangrijkste faalkosten zijn gerelateerd aan problemen in de ondergrond. In Nederland ligt ruim 1,7 miljoen kilometer aan kabels en leidingen onder de grond. Het gaat om leidingen voor water, gas en olie, en om kabels voor onder meer elektriciteit en dataverkeer. In 2020 ontstond er bij 5,9 % van de ongeveer 770.000 graafwerkzaamheden schade aan kabels en leidingen. Dat zijn ruim 45.000 gevallen. Dit betekent een directe schadepost van zo'n € 38 miljoen per jaar voor het bedrijfsleven. Bovendien kan die schade gevaarlijk zijn, zoals een gaslek, of overlast geven, zoals uitval van elektriciteit, water, gas of telefoon.[54]

Veel budgetoverschrijdingen in uitvoeringsprojecten worden veroorzaakt door problemen met de ondergrond. Dit was mede aanleiding voor het opzetten van de BRO, de Basisregistratie Ondergrond, een miljoenen kostende investering in een basisregistratie van ondergronddata. De Wet basisregistratie ondergrond is van kracht sinds 1 januari 2018.

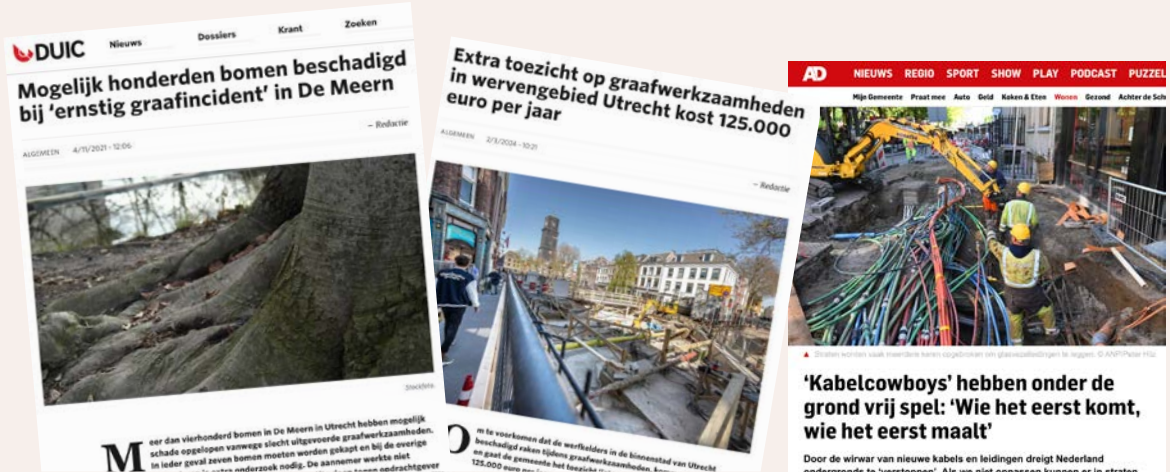

Druk op de ondergrond in de stad

Voor de hele stad is in gebiedjes van 100 x 100 meter bepaald hoe groot de ‘druk’ is op de ondiepe ondergrond (globaal 0-5 meter diep). Er is geïnventariseerd hoeveel openbare ruimte er is en wat de bestaande én toekomstige ondergrondse functies, objecten en opgaven per gebied zijn (doorkijk tot 2040). Dat kan gaan om heel verschillende functies, met ook een variërende invloed op de complexiteit. Voorbeelden: bestaande en nieuwe leidingen, bomen, brandweerputten, warmte- en koudeopslag, maar ook zoekgebieden voor nieuwe transformatorhuisjes, warmtenetten, archeologische waarden of grondwatermeetpunten. Per gebiedje van 100 x 100 meter varieert het aantal functies of objecten van enkele tot 38.

Wat opvalt, is dat in het grootste deel van de stad veel (ondergrondse) functies, objecten en opgaven bij elkaar komen. Dit maakt dat de ondergrond bij elke ontwikkeling een rol zal spelen en (de ordening van) de ondergrond medebepalend is voor het realiseren van ambities. Omdat niet ieder gebied hetzelfde is, zal per ontwikkeling moeten worden ingezoomd op de precieze situatie in de ondergrond, om te kunnen bepalen hoe daarmee om te gaan.

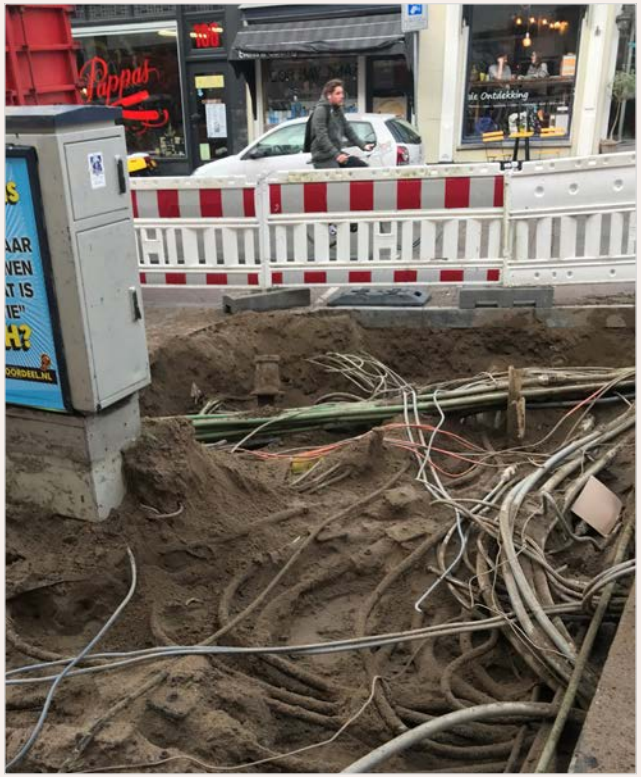

Spaghetti van kabels en leidingen in de Voorstraat (2020)

Druk in de ondergrond - Posad Maxwan (2023)

Tijdlijn van de ondergrond

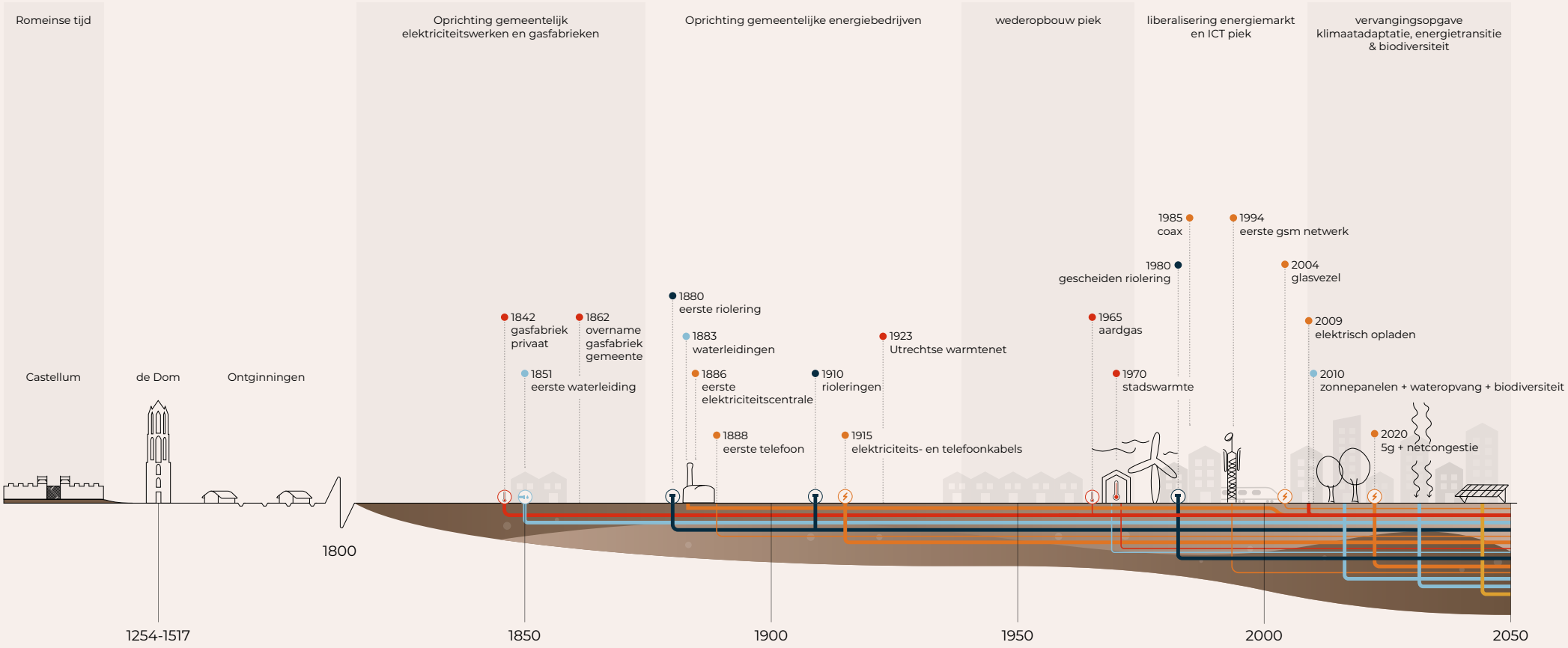

Ambities en doelstellingen voor de ondergrond

De erkenning van de waarden van de ondergrond en de urgentie om regie te voeren op het duurzaam beschermen en gebruiken van de ondergrond vormen de basis voor de ambities en doelstellingen van beleid op de ondergrond.

- **Ambitie 1: De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes.**
  Bij deze ambitie is het uitgangspunt dat er één (openbare) ruimte is, bestaande uit de bovengrond èn de ondergrond, waarin de stad zich ontwikkelt.

- **Ambitie 2: Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren.**
  Bij deze ambitie ligt het accent op de kwaliteiten die de bodem en ondergrond hebben. Zie bijlage D1 voor regulatie-, productie-, draag- en informatiekwaliteiten van bodem en ondergrond.

- **Ambitie 3: Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad.**
  Deze ambitie gaat over de ruimte bij inrichting van de ondergrond, met name over ruimte voor de infrastructuur die onder de grond is aangelegd.

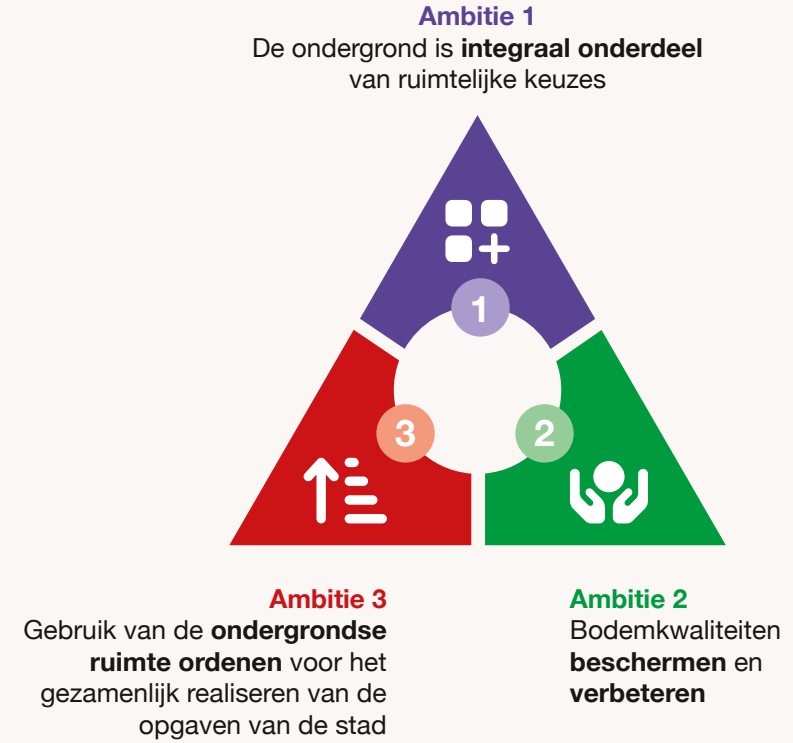

Ambitie 1: **De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes**

Huidige situatie: wat doen we nu

- Bovengrondse ruimtelijke keuzes vragen ondergrondse ruimte. De ondergrondse ruimtevraag of kwaliteit wordt niet vanzelfsprekend meegewogen bij de bovengrondse ruimtelijke keuzes.
- Opgaven (verstedelijking; vergroening; klimaatadaptatie; energieopwekking en -distributie; mobiliteitsnetwerken) komen elkaar ondergronds tegen en kunnen door gebrek aan ruimte en onderlinge competitie niet (volledig) gerealiseerd worden. De focus op (thematische) benutting van de ondergrond is niet gericht op samenhang tussen opgaven en op een integraal langetermijnperspectief. Dit heeft geleid tot vermindering van bodem-kwaliteiten en daarmee samenhangende functies zoals bijvoorbeeld waterinfiltratie, grondwaterkwaliteit, biodiversiteit.
- Oplossingen worden nu ad-hoc op projectniveau gezocht zonder inzicht in gevolgen op ruimtegebruik op verschillende schaalniveaus (regionaal; stedelijk; gebied; straat), zonder helderheid over het tijdsperspectief van ruimtereserveringen, en zonder inzicht in mogelijk gebruik of mogelijke aantasting van eigenschappen van de ondergrond waarvan herstel kostbaar is.

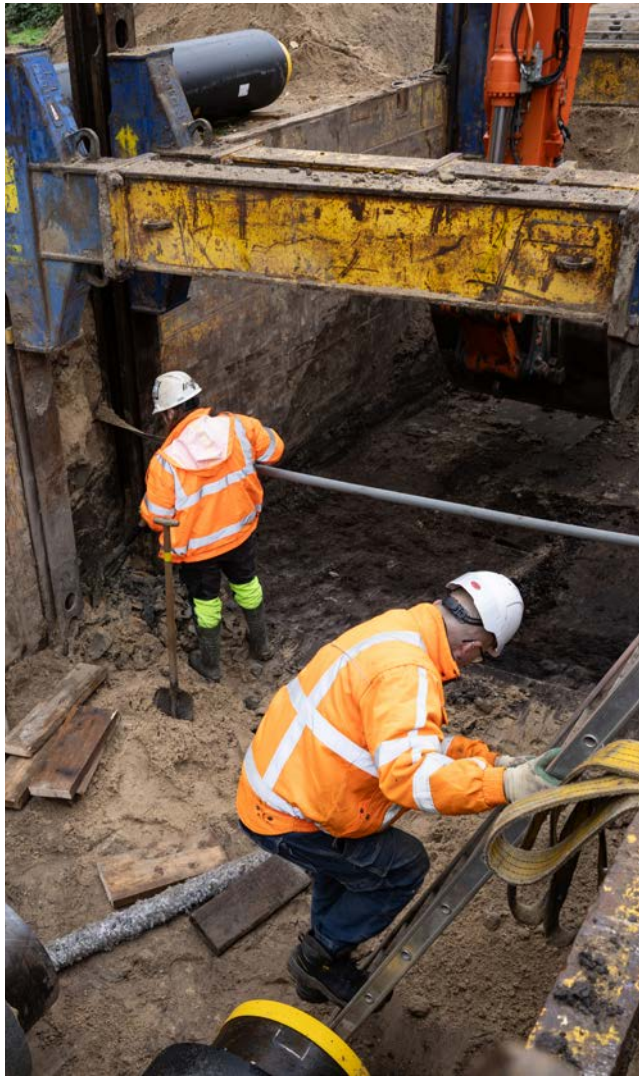

Aanleg warmtenet, Marnixlaan (2024)

Toekomstige situatie: wat gaan we anders doen

De ondergrond en bovengrond vormen één geïntegreerd en samenhangend onderdeel van de ruimtelijke plannen doordat we:

1. Sturen op samenhang van ontwikkeling van boven- en ondergrond op stedelijk, gebieds- en straatniveau (strategisch; tactisch; operationeel)
2. Sturen op gebalanceerd gebruik van ruimte en kwaliteiten van de ondergrond (zowel fysiek als cultuurhistorisch)

Alle opgaven van de stad hebben hierin een plek. We denken en ontwerpen in 3D. We houden ook rekening met de ‘4de D’, dat wil zeggen de toekomstige effecten, opgaven en belangen. Dit doen we door de ondergrond en ondergrondse thema’s vanaf de eerste ontwikkeling mee te nemen in ontwerpen of beleidsvoornemens. Zo verminderen we de kans op afwenteling van risico’s en kosten van één beleidsthema op een andere en/of op toekomstige generaties.

Voor eenduidige sturing op de boven- en ondergrond zijn aanpassingen in organisatie, werkprocessen en instrumenten noodzakelijk.

Doelstelling 1.1

Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen.

Boven- én ondergrond zijn samen onderdeel van planvormings- en uitvoeringsprocessen op stedelijk, gebieds- en projectniveau waarin planologen van de ondergrond en planologen van de bovengrond gezamenlijk de integrale afweging van (ruimtelijke) belangen inbrengen. We maken afspraken over positie, rol en verantwoordelijkheden over wie stuurt op de ruimtevraag en ontwikkelingen in de ondergrond in samenhang met ontwikkelingen in de bovengrond. We leggen in de planprocessen (UPG, UPOR) vast hoe de ondergrond in de verschillende planfasen wordt meegenomen, in samenhang met het vraagstuk van stedelijke sturing. Deze organisatieontwikkeling is cruciaal voor het serieus nemen van de ondergrond. Medeoverheden (Rijk, provincie en waterschappen) en netbeheerders voeren ook regie op de ondergrond. Met de andere overheden wordt nauw samengewerkt op de thema's waarvoor zij verantwoordelijk zijn waaronder (grond-) water en bodemenergie. Afspraken over de rol en verantwoordelijkheden van de netbeheerders, vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten, zijn onderdeel van de organisatie van de regie op onder- en bovengrond.

Bij nieuwbouw het bouwvolume (i.c. de wamtevraag) afstemmen op ondergrondcapaciteit voor bodemenergie

Met inzicht in de soort en grootte van de warmtevraag per wijk en de capaciteit van de ondergrond voor bodemenergie wordt op stadsniveau een match gemaakt. De capaciteit van de ondergrond voor bodemenergie is hierbij niet alleen afhankelijk van de bodemdoorlatendheid maar ook van de aanwezigheid van grondwaterverontreinigingen en (nieuwe) gebieden voor drinkwaterwinning. Met deze match kan de ondergrond maximaal voor bodemenergie worden gebruikt en kunnen onnodige hoge kosten in de toekomst worden voorkomen. Denk aan vermijden van kosten voor een aanvullend warmtenet in een nieuwbouwcluster met een tekort aan capaciteit voor bodemenergie. Voor U NED is hiermee in een vroege fase in de planvoorbereiding een verschuiving uitgevoerd van het bouwprogramma van een gebied met relatief weinig capaciteit voor bodemenergie.

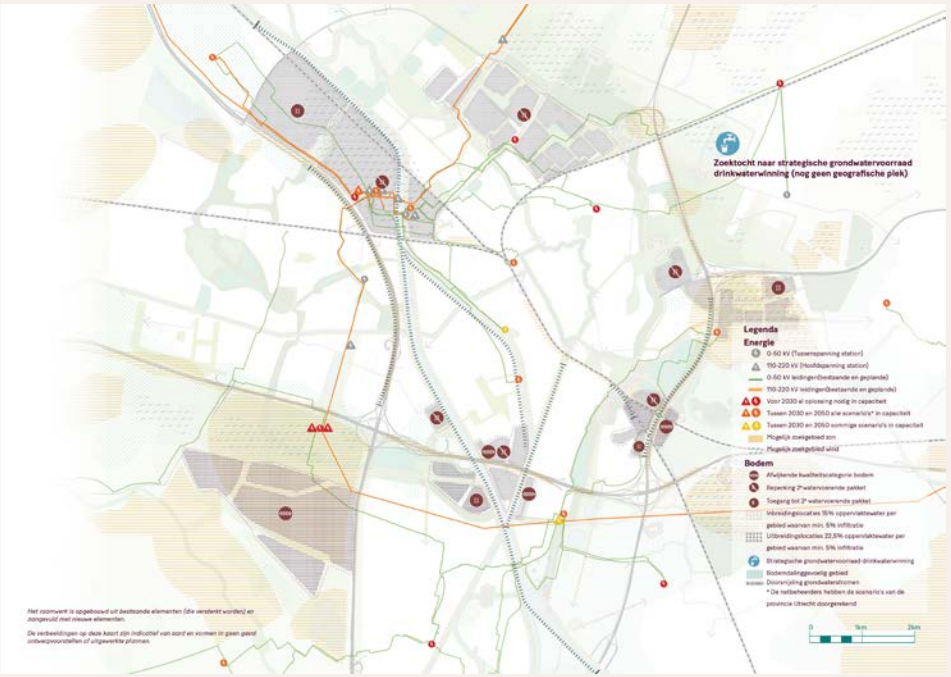

UNed fase 2. Uit: U NED, Metroolpoorten Utrecht Nabij, Gebiedsonderzoeken Metropoolregio Utrecht 2040, Kerndocument Oktober 2022 (Posad Maxwan; Generation Energy; Arcadis; Beerenschot)

Doelstelling 1.2

Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG).

Per planfase adviseren onder- én bovengrondplanologen over de reservering en verdeling van de schaarse ruimte, de benutting en bescherming van de ondergrondkwaliteiten en de samenhang tussen boven- en ondergrondse inrichting. Hiervoor zetten zij passende instrumenten in, zoals quick-scans, gebiedsplannen of (voorkeurs)straatprofielen, en maken ze gebruik van het Utrechtse 3D-ondergrondmodel. Dit is meer dan de zogenaamde KLIC-melding bij een herinrichting van een straat. Het Utrechtse 3D-ondergrondmodel kan worden gebruikt om de geschiktheid van de ondergrond te analyseren, mogelijke (ruimtelijke) conflicten tussen opgaven te identificeren, oplossingsrichtingen te verkennen en de meest optimale locatie te berekenen van ondergrondse functies. Met Amsterdam is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten voor uitwisseling en doorontwikkeling van het 3D-ondergrondmodel.

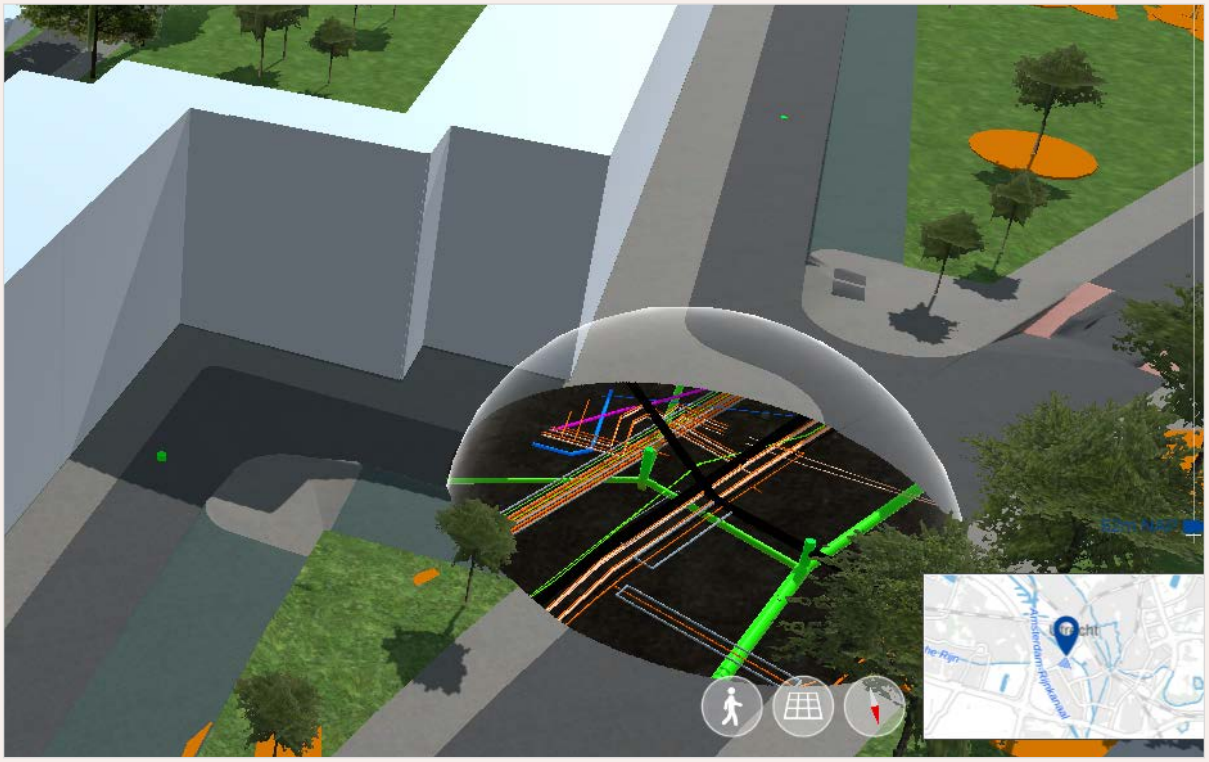

Utrechtse 3D-ondergrondmodel

Ondergrondse ruimte zoeken met het 3D-ondergrondmodel

Het Utrechtse 3D-ondergrondmodel is een digitaal model dat alle databronnen met informatie over de ondergrond samenbrengt. Het model kan gebruikt worden om ruimtegebruik in de ondergrond te onderzoeken en keuzes voor te bereiden. Het model kan bijvoorbeeld aangeven welke mogelijke ruimtelijke conflicten er zijn tussen opgaven (zoals kabels of leidingen, boomwortels, ondergrondse afvalcontainers, erfgoed) of de meest optimale locatie berekenen van ondergrondse functies (bijvoorbeeld de route van een warmtenet). Het model geeft een zo goed mogelijke weergave van de ondergrondse situatie maar geeft geen 100% garantie op de werkelijke situatie. Initiatiefnemers zijn altijd zelf verantwoordelijk voor wettelijke eisen ten aanzien van bodemonderzoek of inwinnen van informatie over de ondergrond.

Ambitie 2: **Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren**

Huidige situatie: wat doen we nu

De bodem en ondergrond vormen een kwetsbaar stelsel van biologische, chemische en fysieke eigenschappen en processen. De kwaliteiten van de ondiepe bodem en de diepere ondergrond zijn essentieel voor het functioneren van de stad en gezond stedelijk leven voor iedereen, met name een gezonde leefomgeving. Door (intensieve) verstedelijking is er sprake van aantasting van de eigenschappen van de ondergrond. Ondoordacht gebruik heeft geleid en leidt tot (mogelijk) onomkeerbare, ongewenste en onevenredige aantasting van de kwaliteiten van de ondergrond en hoge kosten voor herstel.[55] Huidig (landelijk en gemeentelijk) beleid is gericht op het saneren van bodemverontreinigingen, het voorkomen van verspreiding en verdere verontreiniging van bodem en grondwater, en het monitoren daarvan. Daar gaan we in de toekomst mee door.

Toekomstige situatie: wat gaan we anders doen

De werking van het natuurlijk systeem van de ondergrond is ‘gratis’ te gebruiken voor onze opgaven (zoals waterregulering; biodiversiteit; klimaatregulering en mitigatie; energie; drager van bebouwing en infrastructuur). We gaan zorgvuldig om met het natuurlijke systeem. Het gebruik van de bovengrond stemmen we af op de kwaliteit, functie en het gebruik van de ondergrond of omgekeerd. Bij een ingreep in de ondergrond tasten we de ondergrondkwaliteiten zo weinig mogelijk aan en gaan we zuinig om met de ondergrondse ruimte.
Bij ingrepen in de ondergrond vermijden we zo veel mogelijk negatieve gevolgen voor de eigenschappen van de ondergrond en de functies daarin door het nemen van preventieve maatregelen (bekende zekere risico’s) en voorzorgsmaatregelen (onzekere risico’s), bij voorkeur met maatregelen aan de bron en maatregelen die gebruik maken van de aanwezige natuurlijke processen. We zetten ook in op bodemkwaliteiten die het functioneren van de stad mogelijk maken. Hierbij denken we aan bescherming vitale bodem voor een gezonde groenstructuur of het behouden van archeologische waarden in de ondergrond.

Kortom, het waarborgen van een gezonde bodem, dat ten grondslag ligt aan een veilig, duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de ondergrond, berust op drie pijlers;

- voorkomen van nieuwe verontreiniging of aantasting van de ondergrond;
- meewegen van ondergrondkwaliteiten bij evenwichtige toedeling van functies aan locaties;
- beheer/saneren van historische verontreiniging.

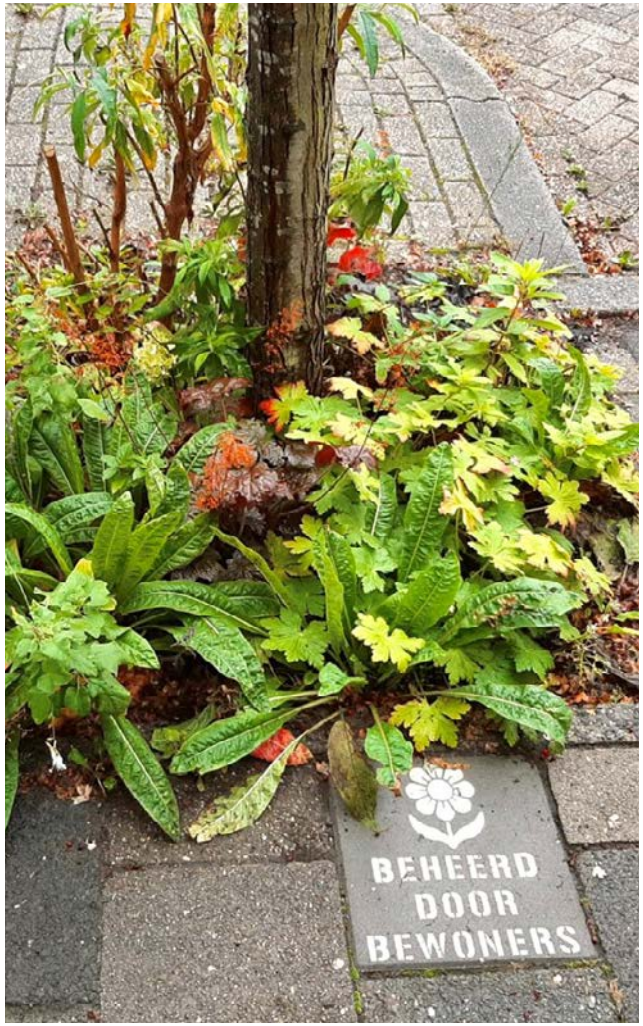

Een grotere boomspiegel is beter voor vitale bodem, bomen en planten

Doelstelling 2.1

De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren.

We streven naar bewustere omgang met de bodem. De Omgevingswet en bijbehorende besluiten, waaronder het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL)[56], bieden het wettelijk kader voor het beschermen en verbeteren van de ondergrond. ‘Levende of vitale bodem’ is een nieuw thema waar steeds meer onderzoek naar wordt gedaan.[57] Voor het beschermen van onze ‘levende of vitale bodem’ ontwikkelen we een aanpak. We zijn ons ervan bewust dat een stad leeft en dynamisch is en onvermijdelijk effecten heeft op het natuurlijk systeem en de gezondheid van mens, plant en dier. Negatieve effecten willen we zoveel mogelijk beperken, natuurlijke bodems willen we zo mogelijk in stand houden en waar mogelijk verbeteren. In een stedelijke omgeving zijn weinig natuurlijke bodems, onder meer door het aanbrengen van (bouw)zand en het graven in de bodem. Voor het toepassen van (verontreinigde) grond zijn normen vastgelegd in de Nota Bodembeheer. In het BAL zijn normen vastgelegd voor verontreinigingen in de bodem (‘interventiewaarden’). In geval van loodverontreiniging werken we met een aangescherpte norm bij kinderspeelplaatsen, moestuinen (>200m^2) en wonen met tuin volgens het “Werkplan Lood in de bodem 2024 – 2029”[58] dat is gebaseerd op het advies van GGD GHOR Nederland over lood in de bodem en gezondheid. De bodemkwaliteitsdoelstellingen in de Nota bodembeheer en het werkplan zullen worden omgezet in het Omgevingsplan.

Griftpark

Natuurlijke bacteriën helpen ons bij de afbraak van de bodemvervuiling in het Griftpark. Hierdoor kunnen we de nazorg mogelijk wijzigen door meer gebruik te maken van de natuur. In het project Bestparc doen we hier onderzoek naar. Dat doen we samen met de Universiteit Utrecht, Deltares en Wageningen University & Research. Inmiddels is duidelijk dat er voldoende bewijs is voor natuurlijke afbraak via bacteriën. Er wordt nu een nieuw nazorgplan opgesteld wat meer vanuit het principe van natuurlijke afbraak uitgaat. Ook onderzoeken we in een pilot in hoeverre we het opgepompte vervuilde grondwater schoon kunnen maken met een moerasfilter.

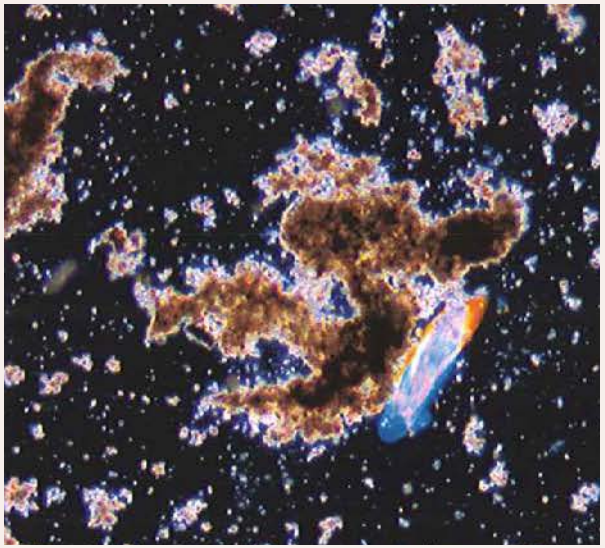

Griftpark bacterie

Monsters genomen uit een put in het Griftpark (2024)

Doelstelling 2.2

De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen.

We stemmen het gebruik van bodem en ondergrond af op (behoud van) de kwaliteiten en waarden van de ondergrond (zie p. 9). Bijvoorbeeld sponswerking ten behoeve van waterberging (klimaatadaptatie), schoon grondwater als bron voor drinkwater, bodemwarmte voor bodemenergie, of draagkracht ten behoeve van woningbouw of waterkeringen. Daarbij zorgen we dat de 'juiste functie op de juiste plek' komt. Afhankelijk van de eigenschappen van de bodem en ondergrond zijn er beperkingen op het realiseren van beoogde functies. Denk daarbij aan het (niet) realiseren van bebouwing op kwetsbare plekken ('slappe bodem'), effecten van het plaatsen van damwanden voor bebouwing op grondwaterstromen, (on) mogelijkheden op locaties om gebruik te maken van bodemenergie of het rekening houden met archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden.
We geven de voorkeur aan duurzame veelal goedkopere 'nature based solutions' boven dure technologische oplossingen, zodat de functionele kwaliteiten van de bodem behouden blijven. Bijvoorbeeld door de natuurlijke waterkringloop te verbeteren, waarbij hemelwater zoveel mogelijk infiltreert in de bodem, het bodemvocht vastgehouden wordt en benut kan worden door de vegetatie. Hierbij zijn ook de bodemstructuur, de hoeveelheid organische stof en het bodemleven belangrijke aspecten.

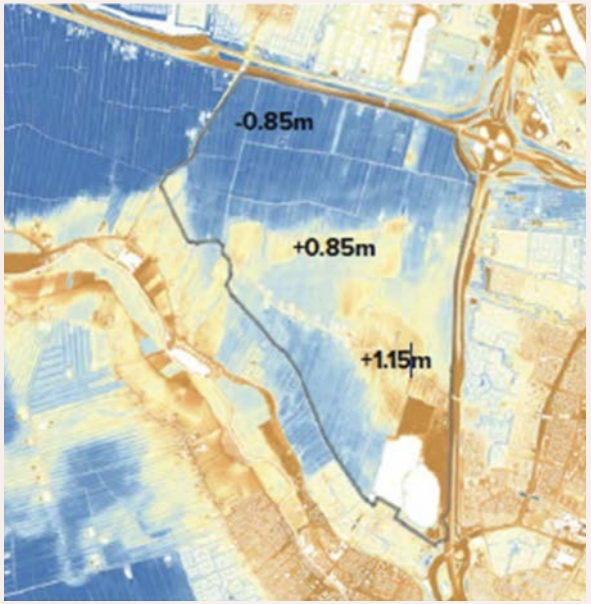

Hoogtekaart

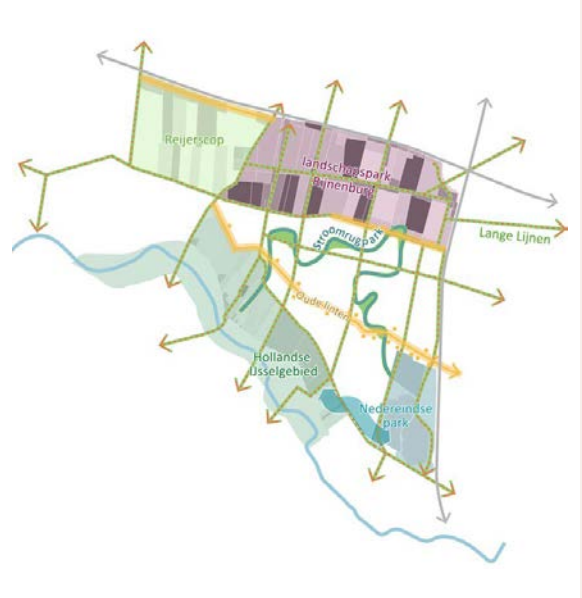

Bouwstenen groenblauwe raamwerk

Bodem en water sturend in Rijnenburg

In 2024 is de programmatische verkenning Rijnenburg gepubliceerd. In polder Rijnenburg is het plan een nieuw stadsdeel te ontwikkelen, met 22.000 – 25.000 woningen en alle bijbehorende voorzieningen. Bij de ontwikkeling van Rijnenburg moet rekening gehouden worden met de hoogteverschillen in het landschap waarbij sommige delen laag liggen en gevoelig zijn voor wateroverlast. In de (plan)ontwikkeling van Rijnenburg zijn bodem en water daarom sturend. Op basis van de eigenschappen en kwaliteiten van de ondergrond, is er een groenblauw raamwerk ontwikkeld dat de basis legt voor de verdere inrichting van het gebied. Zo landt de verstedelijking vooral op de hoger gelegen oude stroomrug in het middengedeelte. Het lagergelegen deel in het noorden van de polder wordt een nieuwe groenblauwe scheg met plaats voor stedelijke en regionale functies als natuurontwikkeling, energieopwekking, recreatie en sport. Dit gebruik wordt gecombineerd met waterberging. Ook in het Hollandse IJsselgebied aan de zuidzijde komt mogelijk groene ruimte.

Doelstelling 2.3

Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.

In (onderdelen van de) stedelijke groenstructuur die vastgelegd wordt in het Omgevingsplan geven we de bodemkwaliteit prioriteit boven gebruik van de bodem voor andere doeleinden om in deze delen van de stad een levende bodem te waarborgen. We geven daar ook ruimte aan groeiplaatsen voor groen en bomen. Denk aan parken of beeldbepalende of voor hittestress noodzakelijke bomenlanen. Consequentie hiervan kan zijn dat ondergrondse infrastructuur van netwerken in de hoofdgroenstructuur in 'levende bodem' komt te liggen en bij toekomstige veranderingen mogelijk investeringen in technische oplossingen nodig zijn of omleggingen van kabels en leidingen.
Ook wordt het mogelijk op andere plekken drukker in de ondergrond (bijvoorbeeld zoeklocaties nieuwe tracés voor ondergrondse infrastructuur). Behoud en verbeteren van de bodemkwaliteit in (onderdelen van) de hoofdgroenstructuur worden uitgewerkt in regels in het Omgevingsplan.

Ruimte voor gezonde bodem in natuurgebied Zuilen

Doelstelling 2.4

Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten.

Grondwaterkwaliteit is essentieel voor een gezonde, levende bodem en voor de winning van drinkwater. De bodem van de stad is door eeuwen van bewoning sterk verontreinigd en dit bedreigt de kwaliteit van het grondwater. Daarnaast is het gebruik van bodemenergie afkomstig uit het 1e en 2e watervoerend pakket (WVP) van belang voor de verduurzaming van de stad. De bescherming en het benutten van het grondwater in het 1ste en 2de watervoerend pakket is uitgewerkt in het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB).[59] Dit gebiedsplan wordt geactualiseerd in een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma heeft als doel bij stedelijke ontwikkelingen afwegingen te maken tussen de beheersing van eventuele risico's bij het benutten van grondwater ten opzichte van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Dit betekent dat we alleen beargumenteerd bodemgebruiksfuncties vrijgeven op plekken waar zich (historische) grondwater-verontreinigingen bevinden of waar deze zich als gevolg van een activiteit kunnen verspreiden. Bij bepaling van de mate van de (on)evenredigheid kijken we naar het effect van een ontwikkeling op de bodemgebruiksfunctie, de kwaliteit van het grondwater en de verontreiningingssituatie versus het (algemeen) nut daarvan voor de stedelijke ontwikkeling. Voor details, zie het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer.

Als onderdeel van de actualisatie van het gebiedsplan wordt onderzocht in hoeverre Open Bodemenergie Systemen (OBES) kunnen worden toegepast in het 2e WVP zonder in conflict te komen met toepasselijke regelgeving. Dit wordt gedaan in afstemming met de provincie, als bevoegd gezag voor OBES, en andere partners.

Bodemenergiesystemen en risico's op verspreiding van verontreiniging

In Utrecht wordt veel gebruik gemaakt van bodemenergie. Het gaat hier om zowel open als gesloten bodemenergiesystemen die in het 1e watervoerend pakket tot 50 meter maar ook dieper dan 50 meter worden geplaatst. In het 1e watervoerend pakket bevinden zich diverse verontreinigingen. Het uitgangspunt volgens het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer is dat verontreinigingen zich niet dieper dan het 1e watervoerend pakket onder de scheidende kleilaag (50 meter onder maaiveld) mogen verspreiden, vanwege de bescherming van de grondwaterkwaliteit voor de drinkwaterwinning. Perforatie van de kleilaag door bodemenergiesystemen kan risico's op verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen. Daarnaast kunnen open bodemenergiesystemen door de onttrekking van grondwater ook verontreiniging aantrekken. De gemeente doet daarom onderzoek naar een veilig gebruik van bodemenergiesystemen in het 2e watervoerend pakket.

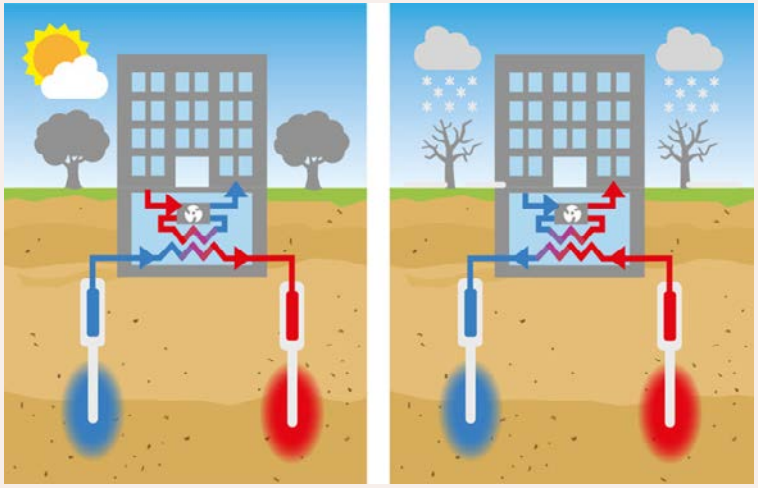

Open Bodem Energiesysteem (OBES)

Ambitie 3: **Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad**

Huidige situatie: wat doen we nu

De ruimte in de ondergrond is schaars en wordt steeds schaarser. Hierdoor komen opgaven en initiatieven elkaar tegen in de ondergrond en zitten zij elkaar in de weg. Het huidig beleid maakt een situatie van 'wie het eerst komt die het eerst maalt' mogelijk: de opgave die ruimte in de ondergrond als eerste claimt, kan die hoogstwaarschijnlijk ook als eerste gerealiseerd krijgen. Nu is de businesscase van de individuele opgave op projectniveau (zowel gemeentelijke opgave als van een externe partij) daarbij leidend en niet de integrale afweging van alle (maatschappelijke) belangen op stedelijk of strategisch niveau. De gemeente heeft niet, zoals bij plannen voor de bovengrond, de bevoegdheid zelf de bestemming van de ondergrond te bepalen, omdat er altijd ruimte beschikbaar moet zijn voor de aanleg van nutsvoorzieningen en telecommunicatievoorzieningen (gedoogplicht). Er zijn nog nauwelijks mogelijkheden om investeringen in bundeling of ordening van infrastructuur af te dwingen. Daarbij komt dat wetten ten aanzien van telecom, energie, warmte en drinkwater niet onder de Omgevingswet vallen en de integrale regiemogelijkheden van de gemeente beperken.[60]

Toekomstige situatie: wat gaan we anders doen

Gezien de beperkte ruimte in de ondergrond en de grote ruimtevraag is de ordening van het gebruik van de ondergrond noodzakelijk. Daarbij gelden de volgende principes:

- Bij een ingreep in de ondergrond gaan we zuinig om met de ondergrondse ruimte en zorgen we voor minimale effecten en gebruiksbeperkingen naar de omgeving.
- We beperken ruimtebeslag in de ondergrond door toepassing van bijvoorbeeld slimme functiecombinaties, meervoudig ruimtegebruik en best beschikbare technieken. Dit vraagt flexibiliteit, innovaties en soms extra investeringen om meer opgaven tegelijkertijd te kunnen realiseren, of om prioriteit te geven aan een specifieke functie op een specifieke plek.
- We ontwerpen zodanig dat nieuwe functies in de ondergrond een minimale belemmering vormen voor beheer of de omgeving, minimaal onderhoud vergen (waarbij liefst van natuurlijke eigenschappen van de ondergrond gebruik wordt gemaakt), robuust, en toekomstbestendig zijn (zie ook doelstelling 2.1 beschermen en verbeteren van de kwaliteiten van de ondergrond).
- Openbare grond is voor publieke of collectieve ondergrondfuncties. Gebruik van de openbare ondergrond voor een collectief doel gaat boven het gebruik van de ondergrond voor een individuele eigenaar of voor het belang van één perceel.

Graafwerkzaamheden Nieuw Welgelegen (2023)

Doelstelling 3.1

De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven.

Kabel- en leidingstructuren hebben een fijn vertakt ondergronds stelsel: van hoofdtransportleidingen ('aorta's) tot huisaansluitingen (haarvaten). We overleggen met de (net)beheerders over de huidige en gewenste toekomstige ondergrondse tracés of locaties voor de hoofdinfrastructuur. De gemeente neemt daar een besluit over en legt die vast in het Omgevingsplan. Denk aan de hoofdwaterleiding, hoogspanningsleiding en een warmtenet, maar ook hoofdriolering, de hoofdboomstructuur, hoofdwegenstructuur of specifieke gebieden voor bodemenergie. Uitgangspunt is dat wijzigingen aan de hoofdinfrastructuur zoveel mogelijk worden voorkomen. Het verleggen of aanpassen van hoofdtracés is ingrijpend en kostbaar.

Binnen de vast te stellen tracés of locaties heeft de hoofdinfrastructuur van de ondergrondse netwerken in beginsel prioriteit ten opzichte van andere opgaven. Op sommige tracés liggen meerdere hoofdstructuren die elkaar in de weg kunnen zitten. Wanneer verschillende hoofdstructuren elkaar raken, onderzoeken we combinatie- en andere maatwerkoplossingen in de aanleg- en beheerfase, rekening houdend met de wettelijk voorgeschreven veiligheidsruimte.

Vredenburg: verknoping van boom, kabels en leidingen (2022)

Ook kunnen werkzaamheden aan de hoofdinfrastructuur ander gebruik van de ondergrond (negatief) beïnvloeden. Zo kunnen tijdelijke bemalingen (grondwateronttrekkingen) effect hebben op het rendement van WKO's. De juridische consequenties van het prioriteit geven aan hoofdinfrastructuur voor ander gebruik zullen worden onderzocht. Bezien wordt of en in hoeverre het recht op schadevergoeding kan worden beperkt als reguliere werkzaamheden aan de gemeentelijke hoofdinfrastructuur volgens de best uitvoerbare technieken worden uitgevoerd.

Buiten de hoofdtracés van de ondergrondse netwerken is er sprake van maatwerk om de verschillende opgaven in samenhang in de ondergrond te realiseren. Daarbij behoort ook de mogelijkheid om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.

Bomen en leidingen

In het verleden zijn veel bomen op kabels en leidingen geplant of zijn kabels onder bestaande bomen door aangelegd. Ons Handboek Openbare Ruimte (HOR) en Nadere regel kabels en leidingen (Handboek kabels en leidingen) bevat voorschriften en kwaliteitseisen met betrekking tot het beheer, de inrichting en het gebruik van objecten in de openbare ruimte. Hierin zijn ook afstanden tussen bomen en leidingen opgenomen, die gebaseerd zijn op de wensen van netbeheerders en de Bomenmonitor.

Deze afstanden zijn bedoeld om:

- een goede groeiplaats voor een boom te realiseren, zodat de boom gezond oud kan worden en veel waarde krijgt (voor bijvoorbeeld ecologie, klimaatadaptatie, omgevingskwaliteit),
- schade bovengronds (wortelopdruk) en aan de ondergrondse infrastructuur door boomwortels te voorkomen
- ruimte te houden voor onderhoudswerkzaamheden (beheerders van kabels en leidingen maken meer kosten voor aanleg en onderhoud door de aanwezigheid van boomwortels en de beschermende maatregelen die daarvoor nodig zijn)
- te voorkomen dat bij onderhoudswerkzaamheden aan kabels en leidingen de stabiliteitskluit van de boom dusdanig beschadigd raakt dat dit tot sterfte van bomen en/of onveilige situaties leidt. Bomen met beschadigde zware wortels kunnen jaren later zomaar omvallen met alle gevolgen van dien.

Werkzaamheden aan de Talmalaan. Onwenselijke situatie: veel en ongeordende kabels en leidingen, geen ruimte voor boomwortels, slecht uitgevoerde boombeschermingsmaatregelen (2024)

Hierin investeren op de korte termijn, leidt tot besparingen op de lange termijn. Door de drukte in de ondergrond wordt het slim ordenen of het combineren van functies echter steeds belangrijker. We onderzoeken of we hier vuistregels voor afweging (‘ladder’) kunnen ontwikkelen, waarbij we prestaties, risico’s en kosten meewegen. Dit doen we onder meer samen met het netwerk van het Centrum voor Ondergronds Bouwen (COB).

Doelstelling 3.2

Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen.

Bij grootschalige ingrepen zoals vervanging van de riolering, herinrichting van wegen of aanleg van warmtenetten kijken we breder dan de sectorale opgave. Dergelijke momenten benutten we om de infrastructuur in de ondergrond te herordenen/ bundelen op plekken waar de ruimte in de ondergrond voor de huidige en toekomstige opgaven kritiek is. Dit doen we onder andere door de samenwerking met de netwerkbeheerders te verbeteren in het gezamenlijk programmeren.

Herordening vraagt om extra-investeringen als bestaande kabels en leidingen nog niet zijn afgeschreven. De (extra) kosten gaan hier voor de baten uit. Niet in alle gevallen zal herordening daarom mogelijk of nodig zijn.

Markeringslinten van kabels en leidingen

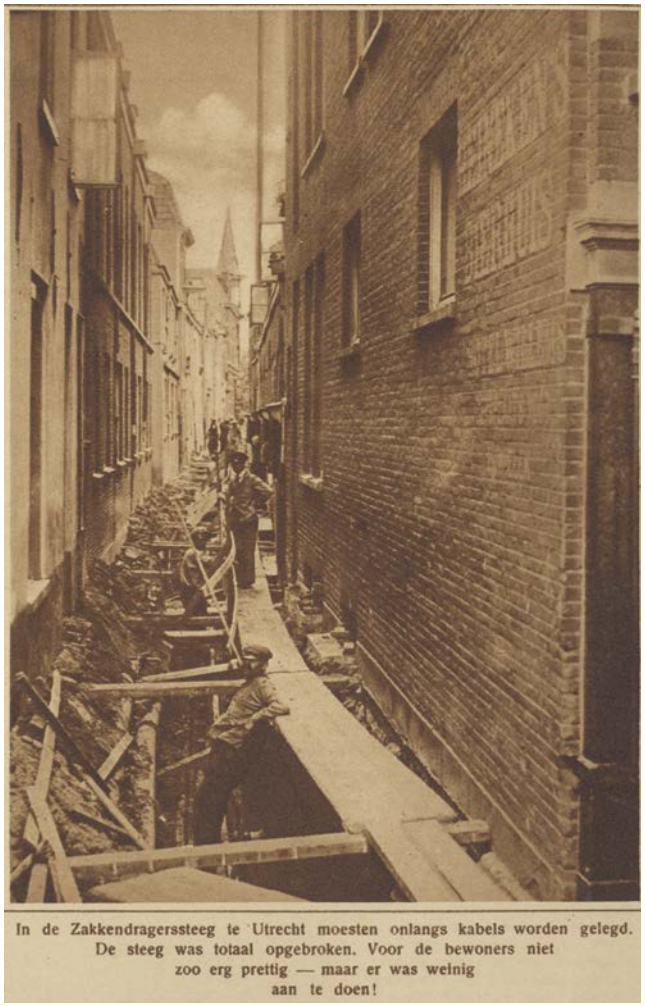
In de Zakkendragerssteeg te Utrecht moesten onlangs kabels worden gelegd. De steeg was totaal opgebroken. Voor de bewoners niet zoo erg prettig — maar er was weinig aan te doen!

Werkzaamheden Zakkendragersteeg (1925)

Doelstelling 3.3

In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/ bundeling van netwerken en objecten.

De ondergrond in de knooppunten van intensieve verstedelijking richten we doelmatig, ruimtelijk efficiënt en toekomstbestendig in om zoveel mogelijk opgaven van de stad te kunnen realiseren. In gebieden die sterk verdicht zijn (zoals de binnenstad) of waar intensieve verstedelijking plaatsvindt is (te) weinig ruimte in het straatprofiel voor een traditionele, horizontale ondergrondse ordening.

Hier zijn van alle partijen (gemeente, netbeheerders, telecom) innovaties, compromissen en samenwerking nodig. Dit kost alle partijen tijd en geld. Echter, het niet overgaan tot geplande herordening levert uiteindelijk maatschappelijke meerkosten op: opgaven kunnen niet gerealiseerd worden of tegen hoge kosten omdat de plek al ingenomen is door andere functies en maatregelen genomen moeten worden om infrastructuur te verleggen en aan te passen.

De herordening vraagt ook onderzoek naar financieringsstrategieën zoals voorfinanciering van ondergrondse kabelgoten. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen is de ordening gemakkelijker te realiseren dan in de binnenstad. Er zijn voorbeelden in de stad waar dit al gedaan is, zoals bij kruispunten in het stationsgebied en Leidsche Rijn. Voor knooppunten van intensieve verstedelijking genoemd in de RSU verkennen we de mogelijkheid om verplichte bundeling/verticale ordening of inpandige oplossingen voor infrastructurele netwerken en objecten op te nemen in het Omgevingsplan. De afweging daarvan wordt op gebiedsniveau gemaakt.

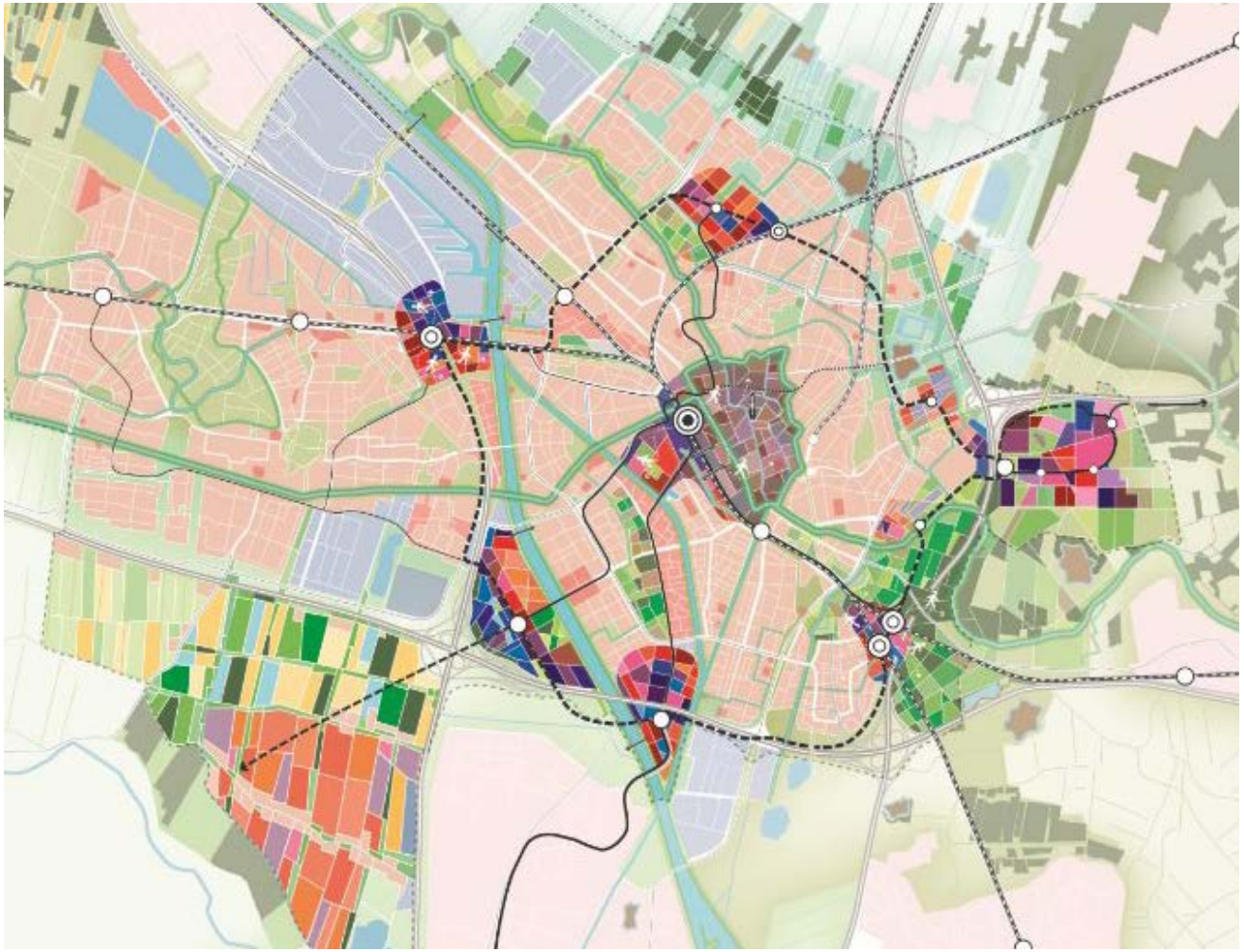

Knooppunten van intensieve verstedelijking Ruimtelijke Strategie Utrecht (2040)

Doelstelling 3.4

Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).

Voorkeursstraatprofielen en systematieken van afweging, waarbij onder- en bovengrond in samenhang beschouwd worden, worden ambtelijk uitgewerkt als hulpmiddel bij de planvorming voor (her)inrichting van de (bestaande) openbare ruimte. Dit geldt zowel voor de horizontale als verticale ordening. De Nadere regels, Handboek Openbare Ruimte en Handboek Kabels en Leidingen, geven voorkeursprofielen die met het oog op het beleid voor de ondergrond herijkt worden. Het werken met voorkeursprofielen en afwegings-systematieken voor verschillende typen straten voorkomt herhaling van discussies in projecten. Aan de andere kant zal maatwerk per herinrichtingsproject nodig blijven.

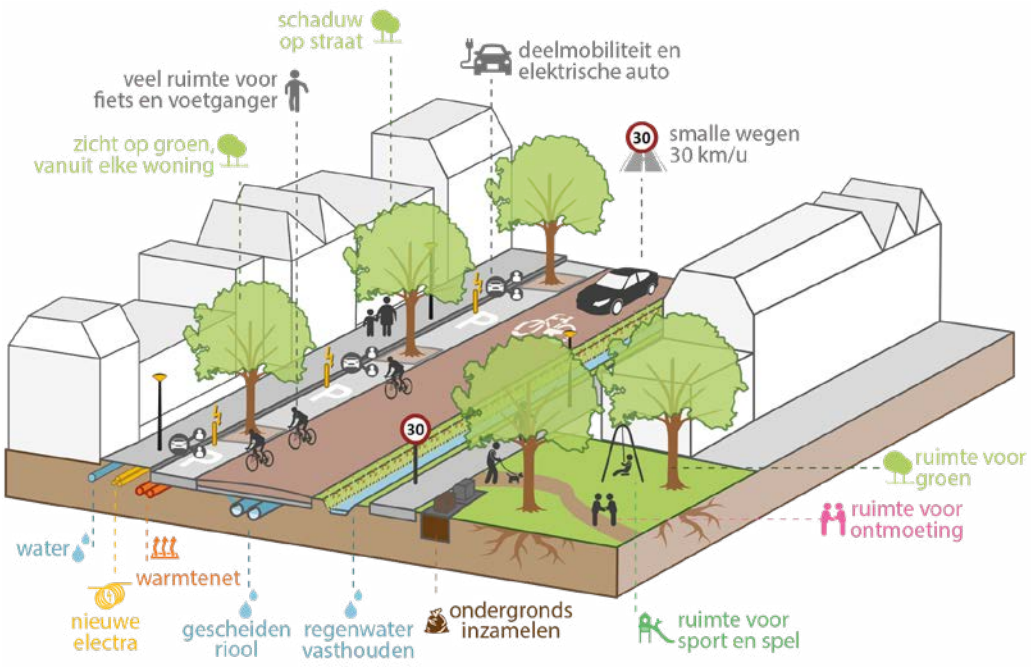

Integrale aanpak openbare ruimte ambitie

Expansievat Haverstraat (2023)

Vernieuwing in de Haverstraat

In de Haverstraat werd door Eneco een warmteleiding aangelegd. In deze smalle straat was een expansielus vereist. Gezien de te beperkte ruimte is gekozen voor een duurdere oplossing (aanleg en onder-houd) in de vorm van een variant van een expansieput met toegang voor onderhoud. De extra kosten zijn afgewogen tegen die van alternatieven waarbij voor onderhoud de straat speciaal open moet.

Innovaties

Het is op veel plekken in de stad onmogelijk om alle ruimtelijke functies naast elkaar een plek te geven. Daarom is in de RSU 2040 het principe geformuleerd dat ‘meervoudig gebruik gaat voor mono-functionaliteit’. Waar de gebruiksdruk in de ondergrond hoog is, kunnen innovatieve oplossingen verlichting bieden. We zullen in de komende jaren nieuwe werkwijzen moeten gebruiken om alle stedelijke ambities onder- en bovengronds ingepast te kunnen krijgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het gebruik en doorontwikkelen van het 3D-ondergrondmodel (zie p. 29). Daarnaast zullen we nieuwe technieken moeten toepassen, zoals natuurlijke vormen van bodemsanering (zie p. 31) en het bundelen van kabels in kabelgoten. Ten slotte moet onderzocht worden of bestaande beleidsregels, en ook wetgeving, moeten worden aangepast om ruimte te creëren voor innovatieve oplossingen.

Op veel plekken wordt al aan innovaties gewerkt, veelal in pilotprojecten. Zo nemen we deel aan het Verticaal Kabels & Leidingen Systeem (VKLS) project. Dit is een gezamenlijk onderzoek van een aantal netbeheerders en gemeentes, onder wetenschappelijke begeleiding van de TU Eindhoven. Er wordt in de praktijk (in een ‘living lab’) onderzocht of verticale ordening van kabels en leidingen een kosteneffectieve manier is voor het ruimtegebrek in de ondergrond van binnenstedelijke gebieden. Naast verticaal ordenen, zijn ook andere vormen van compacte leidingaanleg, leidingen in mantelconstructies (bundeling) of inpandige kabels en leidingen oplossingsrichtingen om ruimte vrij te spelen voor andere functies in de openbare ruimte, zoals bomen en waterberging.

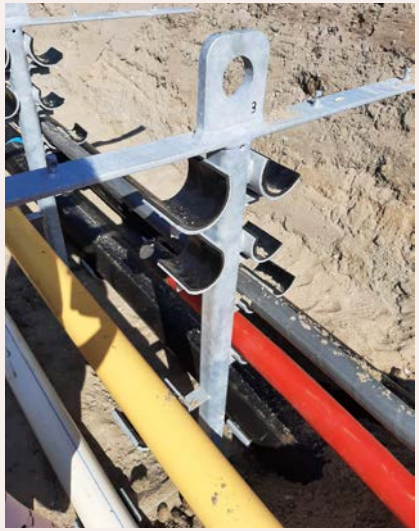

VKLS – verticaal kabels- en leidingensysteem

Een innovatief voorbeeld van (omgaan met) regelgeving is de WKO-vergunning voor de Merwedekanaalzone Zuid. Een WKO-vergunning is gegeven aan één private partij op de voorwaarde dat de gemeente op termijn de vergunning kan overnemen om de WKO-bronnen (en warmtelevering aan de vergunninghouder) op te nemen in een collectief WKO-systeem. Dit collectief systeem is nodig om uiteindelijk het gehele gebied te kunnen voorzien van voldoende warmte. Met de optelling van een groot aantal individuele systemen zou dat niet kunnen worden gerealiseerd.

De uitdaging voor de komende jaren is om (de toepassing van) innovaties op te schalen en onderdeel te maken van reguliere werkprocessen.

Uitwerking van beleid

Om sturing te kunnen voeren op de kwaliteit en gebruik van ruimte van de ondergrond wordt het beleid uitgewerkt in het organiseren van de regiefunctie, aanpassen van werkprocessen en (updaten van) regels, onder andere ten aanzien van beschermen en benutten van kwaliteiten van de ondergrond (bodembeheer, grondwater, bodemenergie) en ruimtegebruik. De regels worden vastgelegd in het Omgevingsplan. Daartoe worden de volgende activiteiten ondernomen. Prioritering en fasering in uitvoering van deze activiteiten wordt aangebracht op basis van beschikbare middelen en vormt onderdeel van de integrale afweging bij de voorjaarsnota en begroting.

Excursie bij publieksbijeenkomst (2023)

Ambitie 1: De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes

Doelstelling	Activiteit
1.1 Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen.	1. Intern en extern organiseren en in stand houden van regiefunctie (organisatie; werkprocessen, incl. UPG/UPOR; bekostiging; afwegingskader; monitoring)
	2. Afsluiten samenwerkingsovereenkomsten met netbeheerders
	3. Interne en externe communicatie over regie op de ondergrond
	4. Regievoeren op onder- en bovengrond in ruimtelijke plannen en projecten
	5. Updaten Omgevingsvisie waarin ondergrond de contramal vormt van bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling
1.2 Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG).	1. Doorontwikkeling, actueel houden en beheren van het 3D-ondergrondmodel
	2. Het 3D-ondergrondmodel gebruiken om met een zo compleet mogelijk inzicht in de ondergrond onze plannen in de plan- en uitvoeringsprocessen vorm te geven

Ambitie 2: Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren

Doelstelling	Activiteit
2.1 De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren.	1. Uitvoeren van wettelijke taken in het kader van bodembescherming en -sanering, in samenwerking met de RUD
	2. Lobby voor Rijkssubsidies t.b.v. inventarisatie en bescherming van vitale bodem
	3. Plan voor inventarisatie en monitoring van vitale bodem en 'nature based solutions'
	4. Experimenten vitale bodem en 'nature based solutions'
2.2 De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen.	1. Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1) 2. Uitwerken van beleid en regels voor bodemenergie en infrastructurele ingrepen
2.3 Ondiepe ondergrond: in de vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.	1. Vastleggen in het Omgevingsplan waar vitale bodem in de hoofdgroenstructuur prioriteit heeft, hoe groeiplaatsen van bomen (tijdens werkzaamheden) te beschermen en hoe om te gaan met conflicten met andere gebruiksfuncties (zie ook 3.1)
	2. Verbeteren bodemkwaliteit hoofdgroenstructuur en aanpassing/omleiding infra in (delen van) de hoofdgroenstructuur bij nieuwe ingrepen Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1)
2.4 Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten.	1. Actualiseren GGB (uitvoeringsprogramma), inclusief regels Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1 en 2.1)

Ambitie 3: Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad

Doelstelling	Activiteit
3.1 De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit hebben ten opzichte van andere opgaven.	1. Vastleggen van tracés en locaties van ondergrondse hoofdinfrastructuur, van vitale bodem in hoofdgroenstructuur en gebieden voor bodemenergie, en hoe om te gaan met conflicten met andere gebruiksfuncties (in Omgevingsplan) (zie ook 2.3)
	2. Als randvoorwaarde meenemen bij uitvoerings-projecten. Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1)
3.2 Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen.	1. Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1 en 1.2)
	2. Onderzoeken van mogelijke (financiële) koppeling aan vervangingsopgave van gemeentelijke infrastructuur (zoals rioolvervanging)
3.3 In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/ bundeling van netwerken en objecten.	1. Vastleggen knooppunten van intensieve verstedelijking met aangescherpte regels voor ondergronds ruimtegebruik (in Omgevingsplan)
	2. Financiële instrumenten voor voorfinanciering uitwerken voor (her)ordening ondergronds ruimtegebruik bij hoofdinfrastructuur en knooppunten
3.4 Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).	1. Verkenning combineren bomen en kabels en leidingen 2. Updaten en uitwerken van (onder- en bovengrondse) voorkeursprofielen voor inrichting van typen straten in de nadere regels Handboek Openbare Ruimte en Handboek Kabels, Leidingen en Boomwortels

Uitgangspunten voor afweging

Op basis van bovenstaande beleidsdoelstellingen tekent zich voor regie op de ondergrond een afwegingskader op hoofdlijnen af dat bij het organiseren van de regiefunctie nader uitgewerkt wordt.

1. **Schaalniveaus**
   Keuzes ten aanzien van (toekomstig) gebruik of bescherming van de ondergrond op hoger schaalniveau gaan boven keuzes op een lager schaalniveau (nationaal; regio; stedelijk; wijk/gebied; straat). De integrale afweging wordt gemaakt op gebiedsniveau waarbij de ruimtelijke keuzes op stedelijk niveau een kader vormen.
2. **Integrale afweging**
   Afweging van gebruik van de ondergrond wordt altijd integraal gedaan, dat wil zeggen: afweging tussen benutting en bescherming van ondergrondse waarden, tussen opgaven en tussen huidig en toekomstig gebruik.
3. **Collectief versus privébelang**
   Collectieve belangen gaan boven privé- of perceelbelang.
4. **Ruimtegebruik**
   Bij gebruik van de ondergrond gaan oplossingen met minimaal ruimtegebruik boven oplossingen die meer ruimte kosten.
5. **Natuurlijke oplossingen**
   Bij gebruik van de ondergrond gaan ‘nature based solutions’ die de eigenschappen niet onherstelbaar aantasten boven technische oplossingen waarin niet natuurlijke materialen of stoffen worden gebruikt en het risico hebben dat zij de eigenschappen van de ondergrond onherstelbaar beschadigen.
6. **2de Watervoerend pakket**
   In het werkingsgebied van het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (dynamische en bufferzone) en op plekken waar drinkwaterbescherming geldt (waterwingebieden) kiezen we bij voorkeur voor oplossingen die de bescherming van het grondwater niet aantasten.
7. **Vitale bodem**
   Op de in het Omgevingsplan vast te stellen (onderdelen van de) hoofdgroenstructuur heeft ruimte en kwalitatief goede, vitale bodem voor bomen en ander groen voorrang boven andere functies.
8. **Hoofdtracés en locaties van ondergrondse infrastructuur**
   Op de in het Omgevingsplan vast te stellen hoofdtracés en locaties van de ondergrondse infrastructurele netwerken heeft ruimte in de ondergrond voor het desbetreffende netwerk voorrang boven andere functies.
9. **Bundeling in gebieden van intensieve verstedelijking**
   In gebieden van intensieve verstedelijking, vast te stellen in het Omgevingsplan, heeft vergaande bundeling (verticaal; inpandig) van ondergrondse infrastructurele netwerken en objecten de voorkeur.
10. **Conflicten tussen opgaven**
    Bij conflicten tussen de levende bodem in de hoofdgroenstructuur en hoofdtracés van ondergrondse infrastructurele netwerken, en tussen hoofdtracés van ondergrondse infrastructurele netwerken onderling geven we de voorkeur aan bundeling (meervoudig ruimtegebruik) of scheiding tussen groen en/of infrastructurele netwerken met (innovatieve) technische oplossingen.

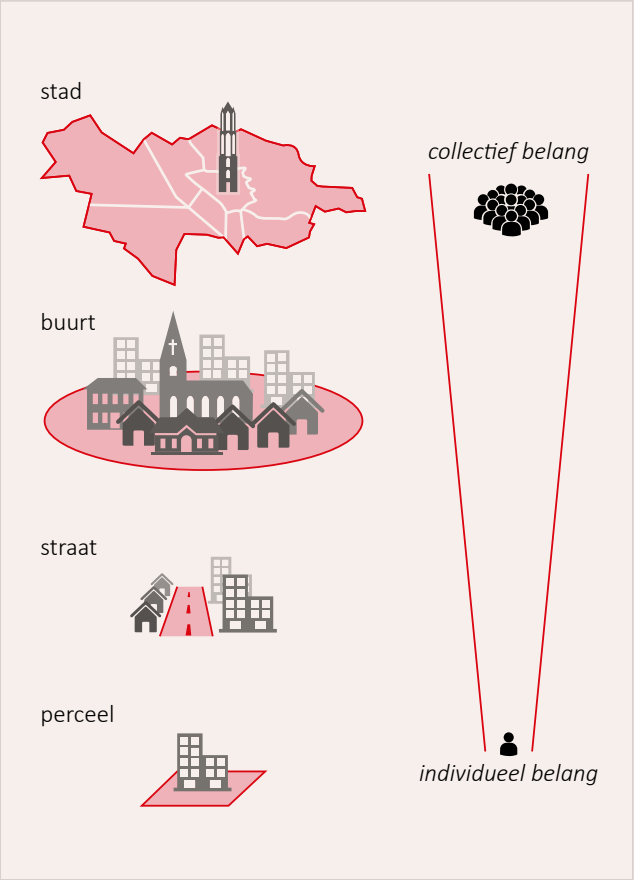

Beleidskeuze schema

C Monitoring, sturing en verantwoording

Wonderwoods
in aanbouw (2024)

C1 Voortgang en verantwoording

Integraal regievoeren op beschermen, benutten, beter maken en beheren van de ondergrond is een nieuw beleidsthema. Het vormgeven en uitvoeren van regie op de ondergrond wordt onderdeel van de boven- en ondergrondse stedelijke sturing op ontwikkeling en beheer. Er is een beweging gaande op nationaal, regionaal en stedelijk niveau om de ondergrond te integreren in het beleid op de ruimtelijk ordening ('water en bodem sturend'). Het is te verwachten dat de komende jaren lessen getrokken worden uit onze ervaringen en de ervaringen elders in den lande die ons beleid kunnen verrijken.

Beleidscyclus

We gaan ervan uit dat de beleidsnota na 10 jaar herzien wordt. Een eerste evaluatie van ons beleid plannen we twee jaar na het inregelen van de regiefunctie op de ondergrond in de gemeentelijke organisatie. De resultaten van de evaluatie worden in een raadsbrief met de raad gedeeld. Indien de uitkomsten aanleiding geven tot bijstelling van het beleid wordt dit ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd. Vervolgens vindt 4 jaar na de eerste evaluatie een tweede evaluatie plaats ter voorbereiding van een update van de beleidsnota. De raad wordt ook dan geïnformeerd over de resultaten van de evaluatie.

Begrotingscyclus

In het jaarverslag wordt gerapporteerd over de voortgang ten aanzien van de ambities en doelstellingen in deze beleidsnota. Beleid ten aanzien van de ondergrond raakt aan verschillende programma's in de begroting. In de jaarlijkse programmabegroting- en verantwoording geven we de voortgang van de Beleidsnota Ondergrond aan in het Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed.

Stap in beleidscyclus	Planning	Betrokkenheid Gemeenteraad
1. Vastellen Beleidsnota Ondergrond	2025	Besluit
2. Start uitvoering beleidsnota	2025 - 2027	Informeren Raadsbrief
3. 1ste evaluatie	2029	Informeren Raadsbrief
4. 2de evaluatie	2033	Informeren Raadsbrief
5. Herziening Beleidsnota Ondergrond	2035	Besluit

Grondwerkzaamheden in de Haverstraat (2023)

C2 Indicator

Regie op kwaliteit en gebruik van ruimte in de ondergrond is een nieuw beleidsveld. Voor monitoring van het beleid op de ondergrond voegen we 1 indicator toe in de programmabegroting onder het Programma aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed.

Ondergrondse container aan de Croeselaan (2024)

	Effectindicator	0-meting	Meting 1 (2027)	Meting 2 (2029)	Begrotings-indicator
1. Ondergrond integraal onderdeel ruimtelijke keuzes	% ruimtelijke plannen (visie; beleid; uitvoering) waarin doelmatig gebruik van ondergrond expliciet wordt meegewogen	Nieuwe indicator: geen 0-meting	25%	50%	Ja

Noot:
Assumptie voor de aangegeven waarden van deze indicator is dat na het vaststellen van deze Beleidsnota Ondergrond de processen en organisatie van regie op de ondergrond ingeregeld worden tussen 2025 en 2027, inclusief de monitoring. Bewust meewegen van de ondergrond in ruimtelijke beslissing wordt een standaard onderdeel van ruimtelijke plannen. Verbeteren van de ondergrond, gebruik maken van de kwaliteiten van de ondergrond of her-ordenen van de ondergrondse infrastructuur is niet in alle gevallen mogelijk, hetzij omdat dit technisch of financieel niet haalbaar is hetzij omdat ‘nature based solutions’ niet mogelijk zijn. Dit is dan een weloverwogen beslissing.

C3 **Risico's**

In deze paragraaf beschrijven we de risico's van het uitvoeren van het geschetste beleid alsmede de maatregelen om de risico's te beperken. Daarbij zij aangetekend dat het niet hebben van beleid ten aanzien van regie op de kwaliteit en ruimte in de ondergrond een groter risico met zich meebrengt voor gezond stedelijk leven voor iedereen nu en in de toekomst.

Luchtfoto van de saneringswerkzaamheden in het Griftpark en aan de Blauwkapelseweg-Kleine Singel (boven) te Utrecht (1997)

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
1. De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes		
Onduidelijk op basis waarvan regie wordt gevoerd, waardoor willekeur kan ontstaan bij het ordenen van de ondergrond.	Wanneer er geen regels zijn voor de ordening van de ondergrond, blijft de ondergrond het 'wilde westen'. Het vastleggen van regels voor ordening van de ondergrond in het Omgevingsplan geeft duidelijkheid aan opgaven en externe partijen en voorkomt dat in elk project het wiel opnieuw moet worden uitgevonden. Tevens voorkomt het ad-hoc beslissingen op projectniveau die gevolgen kunnen hebben voor de gehele stad.	Vastleggen van regels voor bescherming en benutting van de ondergrond in het Omgevingsplan om sturing te kunnen geven aan inrichting en beheer van de ondergrondse ruimte.
Gebrek aan samenwerking en afstemming tussen overheden, en daarmee ook tussen gebruik en bescherming van de ondiepe, diepere en echt diepe ondergrond leidt tot inefficiënt gebruik en conflicten tussen opgaven.	Verschillende overheden hebben diverse bevoegdheden in de ondergrond. Er is sprake van meerdere regisseurs op meerdere schaalniveaus en thema's.	De gemeente neemt het initiatief om af te stemmen en te komen tot samenwerkingsafspraken met medeoverheden.
2. Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren		
Niet alles kan overal als je met de ruimtelijke inrichting de bodem en ondergrond niet onherstelbaar wil aantasten.	Wanneer de inrichting niet aansluit bij kwaliteiten en eigenschappen van de ondergrond kunnen knelpunten ontstaan in de uitvoering of na de realisatie van een project (bijvoorbeeld grondwateroverlast of onvoldoende beschikbare capaciteit voor bodemenergiesystemen).	Het planproces zodanig efficiënt inrichten dat planologen van de boven- en ondergrond vanaf het begin samen de analyse maken van de (on)mogelijkheden van een ruimtelijke ontwikkeling.
Prioriteit geven aan de bescherming van grondwaterkwaliteit geeft beperkingen aan andere opgaven m.n. energiewinning via WKO-systemen.	Het 2de watervoerend pakket is van belang voor drinkwaterwinning en is kwetsbaar voor vervuiling door doorboring.	Het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer wordt geactualiseerd en stelt regels op voor gebruik en bescherming van het grondwater.
3. Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad		
Ondergrondse ruimte geven aan hoofdtracés en locaties van infrastructuur geeft beperkingen aan en potentieel conflicten met andere opgaven, m.n. van één netwerk ten opzichte van een andere en vergroening van de stad, wanneer er geen overeenstemming bestaat over prioriteiten in de ondergrond.	De hoofdinfrastructuur is van belang voor het functioneren van de stad, zoals watervoorziening, energie, riolering, telecommunicatie. Opgaven komen elkaar tegen en compromissen zijn niet altijd mogelijk. Andere opgaven moeten dan een andere plek zoeken. Het niet vastleggen van de hoofdtracés en locaties dwingt tot meer overleg met potentiële conflicten tussen partijen. Dit werkt kostenverhogend.	a) In het Omgevingsplan vastleggen van hoofdtracés en locaties van netwerken waar het desbetreffende netwerk prioriteit heeft rekening houdend met gemeentelijke ambities en plannen voor wegen, riolering, hoofdgroenstructuur en gebieden van herontwikkeling. b) Integrale planning van boven- en ondergrond om zo mogelijk alle opgaven een plek te geven.
De verplichting tot ruimtebesparende oplossingen voor het gebruik van de ondergrond in gebieden van intensieve verstedelijking (zoals RSU-knooppunten) legt beperkingen op aan individuele opgaven en externe partijen waardoor zij minder geneigd kunnen zijn mee te werken aan een ontwikkeling.	Opgaven zitten elkaar in de weg in de ondergrond, vooral in gebieden van intensieve verstedelijking. Dit betekent keuzes maken en prioriteit geven aan opgaven, en tegelijkertijd zoveel mogelijk ruimte creëren om opgaven gezamenlijk te kunnen realiseren. Daarvoor is regie op de ondergrond nodig waarvoor de gemeente een instrumentarium nodig heeft.	a) In het Omgevingsplan vastleggen op welke plekken van intensieve verstedelijking ruimtebesparende maatregelen in de ondergrond verplicht zijn. b) Integrale planning van boven- en ondergrond om zo mogelijk alle opgaven een plek te geven. c) Onderzoeken welke (financiële) instrumenten gebruikt kunnen worden om partijen te faciliteren om bij te dragen aan een gebiedsontwikkeling, bijvoorbeeld door voorfinanciering van mantelbuizen en kabelgoten.

C4 **Financiën**

In samenhang regievoeren op de kwaliteit en ruimte in de bodem en ondergrond is nieuw binnen de gemeentelijke organisatie. Wat niet nieuw is, is dat in de bestaande organisatie verschillende afdelingen van de Ontwikkelingsorganisatie Ruimte en Stadsbedrijven zich bezighouden met de ondergrond. De Beleidsnota Ondergrond betekent een scherpere invulling van bestaande taken om te komen tot regie op de ondergrond. De in onderstaande tabel genoemde kosten van de inzet van personeel worden derhalve gedekt vanuit bestaande budgetten. Met andere woorden: deze kosten worden nu ook al gemaakt.

Het budget voor regievoering wordt aangevuld met externe subsidies van het Rijk voor met name de innovaties. Daarnaast zullen kosten worden gedekt uit de ruimtelijke projectbudgetten. Binnen deze projecten moet rekening worden gehouden met kosten voor regie en advies over de ondergrond, om de juiste afweging te kunnen maken binnen het project.
Het effect van de regie op de ondergrond betreft ook het voorkomen van kosten die zonder dit beleid in de toekomst gemaakt zouden moeten worden. Denk daarbij aan herstel- en aanpassingskosten in de ondergrond omdat er over het gebruik geen integrale afweging is gemaakt tussen opgaven (bijvoorbeeld: tussen aanbrengen van ondergrond bedekkende constructies en ruimte voor waterbuffering of afvloeien van overtollig regenwater in het kader van klimaatadaptatie), of tussen huidig gewenst en toekomstig gewenst gebruik (bijvoorbeeld: de aanleg nu van WKO-systemen op plekken in de ondergrond die in de toekomst nodig zijn voor de aanleg van een ondergrondse tram). Deze kosten of besparingen kunnen niet in harde cijfers gevangen worden, maar zijn wel een belangrijk argument om te investeren in regie op de ondergrond.

Plekken voor ondergrondse containers in de nieuw ingerichte Kanaalstraat (2024)

Tabel Financiën (in €'000)

	2025	2026	2027	2028	2029	Waarvan structureel jaarbedrag
Totaal benodigd budget						
1.1 Regie voeren op de ondergrond in het kader van doelmatig gebruik van de ondergrond	450	450	450	450	450	450
1.1.1 Werkzaamheden ten behoeve van specifieke projecten	PM	PM	PM	PM	PM	PM
1.2 Inzicht in ondergrond Doorontwikkeling en beheren 3D ondergrondmodel	260	110	110	110	110	0
2.1 Uitvoeren taken in het kader van bodembescherming en verbetering	1.170	1.170	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal benodigd budget (A)	**1.880**	**1.730**	**1.560**	**1.560**	**1.560**	**1.450**
Reeds in begroting gedekt						
Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed – doelstelling Beheer Openbare Ruimte	400	400	400	400	400	400
Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed – doelstelling Leefomgeving en Ondergrond	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050
Bijdragen vanuit ruimtelijke projecten	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Reeds in begroting gedekt (B)	**1.450**	**1.450**	**1.450**	**1.450**	**1.450**	**1.450**
Bijdragen van derden						
1.2 Specifieke uitkering Rijk voor 3D ondergrondmodel (SPUK)	260	110	110	110	110	0
2.1 Specifieke uitkering Rijk voor vitale bodem (SPUK)	50	50				0
2.1 Specifieke uitkering Rijk voor aanpak diffuus verspreid lood (SPUK)	120	120				
Bijdragen van derden (C)	**430**	**280**	**110**	**110**	**110**	**0**
Nog niet gedekte kosten						
3. Ordening ondergrondse ruimte	PM	PM	PM	PM	PM	
Nog niet gedekte kosten (A-B-C)	**PM**	**PM**	**PM**	**PM**	**PM**	

Toelichting bij de tabel

De nummers in de tabel verwijzen naar de doelstellingen in deze beleidsnota. In de tabel zijn niet alle doelstellingen en activiteiten benoemd.
De niet genoemde doelstellingen geven richting aan de regie die al is begroot onder 1.1 of vallen onder de taken begroot onder 2.1.

Reeds in de gemeentelijke begroting gedekt

Per ambitie en bijbehorende doelstellingen geven we aan welke onderdelen reeds gedekt zijn in de bestaande begroting.

Ambitie 1:
De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes

1.1 Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen.

De basiskosten van regievoeren op de ondergrond (plantontwikkeling, uitvoering en beheer) worden gedekt uit het Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed, doelstellingen Beheer Openbare Ruimte en Leefomgeving en Ondergrond.

Het voeren van regie is voor een groot deel gekoppeld aan de ruimtelijke projecten (1.1.1). Bij het opstellen van projectbegrotingen is de inzet van capaciteit van planologen van de ondergrond een vereiste en worden specifieke fysieke maatregelen genomen om regie te voeren op de ondergrond ('binnenplanse dekking'). Die ruimtelijke projecten vallen onder de Programma's Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed; Ontwikkelen en wonen voor iedereen; Klimaatvriendelijke stad; en Duurzame bereikbaarheid. De ruimtelijke projecten zijn onderdeel van het Meerjarenperspectief Ruimte (MPR) en het Meerjaren Investeringsprogramma (MJIP). Benodigde bedragen zijn project afhankelijk en niet te schatten. Om deze investering zichtbaar te maken is dit benoemd als een PM-post in de tabel.

Ambitie 2:
Bodemkwaliteiten beschermen en verbeteren

2.1 De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren.

Dit betreft de uitvoering van zowel bodembescherming en -sanering, het ontwikkelen van een aanpak voor de bescherming van vitale bodem, als de aanpak van diffuse verspreiding van loodverontreiniging. Deze activiteiten vallen onder het Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed, doelstelling Leefomgeving en Ondergrond.

2.2 De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen.
2.3 Ondiepe ondergrond: in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.

Deze beleidsdoelstellingen geven inhoudelijk richting aan het voeren van regie op de ondergrond en de kosten vallen onder punt 1.1.

2.4 Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten.

De kosten voor het beschermen van de grondwaterkwaliteit zijn onderdeel van de wettelijke taken die uitgevoerd worden als onderdeel van het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer. Alle wettelijke taken zijn begroot onder punt 2.1.

Ambitie 3:
Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad

3.1 De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven.
3.2 Natuurlijke momenten aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen.
3.3 In de knooppunten van intensieve verstedelijking de voorkeur geven aan inpandige oplossingen en (verticale) ordening/ bundeling van netwerken en objecten.
3.4 Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond).

Aanleg busbaan onder Beneluxlaan (2019)

Deze beleidsdoelstellingen geven inhoudelijk richting aan het voeren van regie op de ondergrond en de kosten vallen onder punt 1.1.

Bijdragen van derden

Ambitie 1:
De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes

1.2 Inzicht in beschikbare ruimte, kwaliteiten, mogelijkheden en kwetsbaarheden van de ondergrond is de basis voor plan- en uitvoeringsprocessen (waaronder UPG).

Het 3D-model van de ondergrond is grotendeels ontwikkeld uit bijdragen van het Rijk. Voor de doorontwikkeling, actualisering en beheer van het model is tot en met 2025, en voor beheer tot en met 2030 een SPUK-bijdrage van het Rijk beschikbaar.

2.1 De natuurlijke eigenschappen van de bodem en ondergrond zo veel mogelijk in stand houden en waar nodig verbeteren.

Voor de ontwikkeling van een aanpak van vitale bodem is een SPUK-bijdrage van het Rijk beschikbaar gesteld, als ook de aanpak voor de diffuse verspreiding van loodverontreiniging.

Nog niet gedekte kosten

Ambitie 3:
Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad

Kosten voor fysieke (herordening) van de ondergrond zijn project afhankelijk en kunnen niet in de begroting van de beleidsnota worden opgenomen.

In de bestaande stad is er geen budget beschikbaar voor fysieke maatregelen boven op bestaande één-op-één vervangingen. Er zijn extra middelen nodig voor het herordenen van ondergrondse infrastructuur op natuurlijke momenten (zoals rioolvervanging), waardoor ruimte in de ondergrond ontstaat voor (toekomstige) gemeentelijke ambities en toekomstige kosten worden vermeden. Herordening is alleen mogelijk als er extra-budget beschikbaar is voor een project. Dit betekent dat de (technische) noodzaak voor herordening urgent en onoverkomelijk moet zijn om de gewenste politieke ambities te realiseren, en dat bij integrale afweging in de voorjaarsnota hiervoor budget kan worden vrijgemaakt. Onderdeel van de kosten zijn nadeel-compensatiekosten van met name netbeheerders conform de wettelijke eisen en gemeentelijke regelgeving (beleidsregel nadeelcompensatie kabels en leidingen gemeente Utrecht). [61]

In gebiedsontwikkelingen (waaronder 'knooppunten RSU') is fysieke herordening (verticale ordening; inpandige oplossingen) in principe onderdeel van de 'binnenplanse' projectkosten. Ook hier is de noodzaak van ordening leidend voor het opnemen van deze kosten in de grondexploitaties. Ordening is op korte termijn kostenverhogend maar noodzakelijk om huidige en toekomstige ambities te kunnen realiseren. Het niet-ordenen leidt tot hogere kosten (en overlast) in de toekomst. Regie op ondergronds ruimtegebruik vraagt in veel gevallen voorfinanciering die meegenomen moet worden bij de business case van projecten.

Werkzaamheden aan de Amsterdamsestraatweg (2024)

C5 Utrechts Sturingsmodel (voor complexe opgaven)

Organiseren en voeren van regie op de ondergrond is een complexe opgave.
De ondergrond raakt alle ruimtelijke programma's uit de programmabegroting:

- Aantrekkelijke groene leefomgeving en erfgoed
- Ontwikkelen en wonen voor iedereen
- Klimaatvriendelijke stad
- Duurzame bereikbaarheid

Voor sturing van de opgaven hanteren we het Utrechts Sturingsmodel.

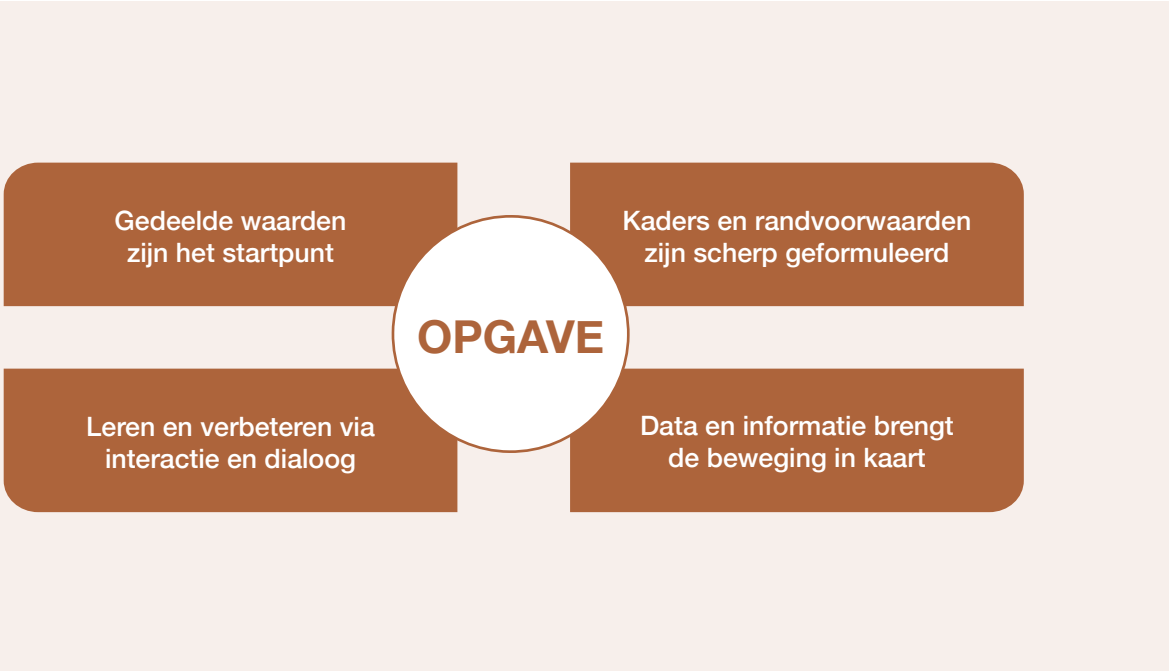

Sturingsmodel (complexe opgaven)

Aanleg zinker door de Vecht voor het warmtenet (2024)

Opgave	Ondergrond onderdeel maken van ruimtelijk keuzen van de stad waarbij we ondergrondkwaliteiten beschermen en verbeteren en de ruimte in de ondergrond ordenen om de opgaven zo mogelijk gezamenlijk te kunnen realiseren. (Zie voor details hoofdstuk B3)
Gedeelde waarden zijn het startpunt	1. De ondergrond is de basis voor het ontstaan en de identiteit van de stad 2. De ondergrond is de basis voor een gezonde stad 3. De ondergrond is de basis voor het functioneren van de stad
Kaders en randvoorwaarden zijn scherp geformuleerd	• Ruimtelijke planprocessen en organisatie zijn aangepast voor samenhangende regie op de boven- en ondergrondse openbare ruimte en worden toegepast door alle ruimtelijke opgaven • Regelgeving is vastgelegd in Omgevingsplan om te kunnen sturen
Data en informatie brengt de beweging in kaart	Zie indicator in hoofdstuk C2. Fundament is data over toepassing van regie op de ondergrond in ruimtelijke projecten
Leren en verbeteren via interactie en dialoog	**Extern:** Jaarlijks overleg met netbeheerders, provincie en waterschappen **Ambtelijk:** Bespreking jaarlijkse rapportages en evaluaties in stuurgroep openbare ruimte, opgaveoverleg Ruimte en MT Beheer Openbare Ruimte **Bestuurlijk:** Bespreking jaarlijkse rapportages en evaluaties met wethouder Openbare Ruimte en informeren van Gemeenteraad door middel van raadsbrieven

Rioolvervanging Amsterdamsestraatweg (2024)

D Bijlagen

DOMunder, zicht op het archeologische profiel

D1 De Ondergrond van Utrecht

De ondergrond van Utrecht herbergt een ingewikkelde wereld. We kunnen niet zomaar in de bodem kijken maar we zijn als stad wel afhankelijk van haar voor ons bestaan en gebruiken haar voor veel functies in de stad. Denk aan het funderen voor gebouwen, ruimte voor boomwortels en voor kabels en leidingen.

Herinrichting kasteeltuin Nijevelt in de wijk Veldhuizen. Oude grachtjes uit de 14e eeuw en een oude moestuin worden teruggebracht en de Romeinse Limes worden zichtbaar (2021).

De diepere ondergrond biedt ons mogelijkheden voor bodemenergie en het gebruik van grondwater voor drinkwater. Al die functies hebben we te danken aan een onregelmatige en complexe opeenstapeling van bijvoorbeeld zand, leem, klei en veenlagen. Ze zijn in de loop van de lange geologische geschiedenis ontstaan door afzetting van rivieren, zee en wind. Die lagen met grondwater, mineralen en kringlopen hebben eigenschappen die ieder op hun eigen wijze deel uitmaken van een delicaat systeem waarbij de onderdelen op verschillende wijze en schaal met elkaar in verbinding staan[62]. Dit geheel vormt een basis van het leven, ook in de stad.

Sinds er mensen in Utrecht wonen hebben ze de bodem en ondergrond op heel verschillende wijzen gebruikt. De oudste voorbeelden treffen we aan als archeologische resten. De moderne stad maakt intensief gebruik van vele nuttige eigenschappen van de ondergrond. Die noemen we ook wel 'ondergrondkwaliteiten'. We delen ze als volgt in (zie figuur pagina 61)[63]:

- **Regulatiekwaliteiten**: deze kwaliteiten dragen bij aan filteren van grondwater, gezonde bomen en planten, afvoer van regenwater en afbraak of filtering van chemische stoffen. Zij zorgen op een natuurlijke wijze voor een stabiel leefmilieu, voor een gezonde, leefbare en veilige stad voor mens, plant en dier.
- **Productiekwaliteiten**: deze kwaliteiten verwijzen naar de voorraden van bijvoorbeeld grondwater voor drinkwater en bodemwarmte, of de capaciteit om gewassen te produceren. Zij dragen bij aan de stad en het realiseren van haar opgaven.
- **Draagkwaliteiten**: deze kwaliteiten hebben betrekking op het gebruik van de ruimte in de ondergrond voor aanleg van en plek geven aan bijvoorbeeld gebouwen, kabels, leidingen en wegen zonder dat ze zettingsschade krijgen, bijna letterlijk het fundament van de stad.
- **Informatiekwaliteiten**: deze kwaliteiten leveren informatie en inzicht in onze geschiedenis en komaf en de fysieke basis van de stad. Ze geven belevingswaarde en identiteit aan het gebied erboven, en scheppen voorwaarden voor de biodiversiteit in de stad.

In sommige gevallen gaan we erg ver in het gebruik van de kwaliteiten. Daardoor kan de bodem verdwijnen (afgegraven zijn of bedekt onder gebouwen of verharding) of (bijna) onherstelbaar veranderen qua samenstelling (verontreinigingen) en opbouw (cunetzand bij aanleg van kabels en leidingen; gaten in afsluitende kleilagen tussen grondwaterlagen), of met voorwerpen erin (funderingspalen of WKO-bronnen). Door deze veranderingen kunnen we de ondergrond niet altijd meer op de oude wijze gebruiken en dat terwijl de ondergrond steeds belangrijker wordt voor alle opgaven van de stad.

De figuur op pagina 18 geeft schematisch een dwarsdoorsnede van Utrecht en haar ondergrond weer en illustreert het belang van de ondergrond. Duidelijk is te zien voor hoeveel verschillende functies de ondergrond wordt gebruikt, tot welke diepte dit plaatsvindt en tot wat voor veranderingen dit leidt van bodem en grondwater.

Ondergrondkwaliteiten

Draag kwaliteiten		**Productie** kwaliteiten		**Regulatie** kwaliteiten		**Informatie** kwaliteiten	
	Draagkracht om te bouwen	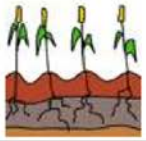	Gewasproductie		Schone en veilige bodem		Archeologische waarden
	Ondergronds bouwen		Voorraad drinkwater		Levende bodem		Aardkundige waarden
	Kabels, leidingen en riolering		Voorraad grondwater	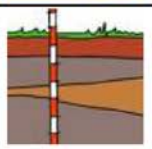	Stabiele bodem		Landschappelijke diversiteit
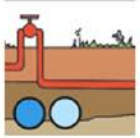	Buisleidingen		Voorraad delfstoffen	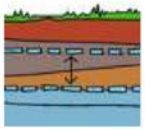	Waterbergende bodem	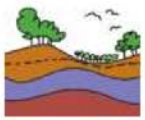	Ecologische diversiteit
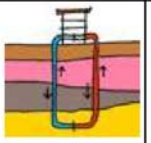	Warmte/koude opslag	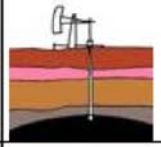	Voorraad fossiele energie	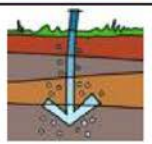	Waterfilterende bodem		
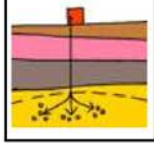	Opslag van stoffen	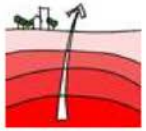	Geothermie		Koolstof bindende bodem		

Bron: ruimtexmilieu

Boren in de bodem van Utrecht in de 19de eeuw

In 1866 vonden in Utrecht de eerste diepe boringen naar drinkwater in de ondergrond plaats. Vergeleken met andere steden was dit betrekkelijk laat. In Amsterdam werd in 1605 al geboord tot 70 meter diep. In Utrecht was er tot 1866 goed pompwater beschikbaar en geen noodzaak om te investeren in een waterleiding. Dat veranderde met een uitbraak van cholera in 1866. Achtereenvolgens werden er putboringen gedaan op het Jacobikerkhof (1867), De Neude (1872) en Vredenburg (1876). In Vredenburg werd een diepte van 369 meter behaald. De boring door stadboormeester H. de Graaf leverde echter niet het gewenste resultaat op. Met een vernieuwde techniek, de boormethode Fauvelle, waarbij een boor een draaiende beweging kan maken door middel van ingeperste waterstralen in een boorgat, kon er gemakkelijker en goedkoper geboord worden. De Gemeente besloot daarop vijf welputten van 100 meter diep te maken. Uiteindelijk koos Utrecht in 1881 voor een waterleiding met heidewater als bron. De grondmonsters van de boringen zorgden wel voor een beter beeld van de ondergrond van Utrecht.

Bron: Poppe, Pepijn, De zoektocht in de bodem naar ‘opspringend water’. In: Bodem, nummer 1, mei 2023

Boorinstallatie van H. de Graaf op het Vredenburg (1878)

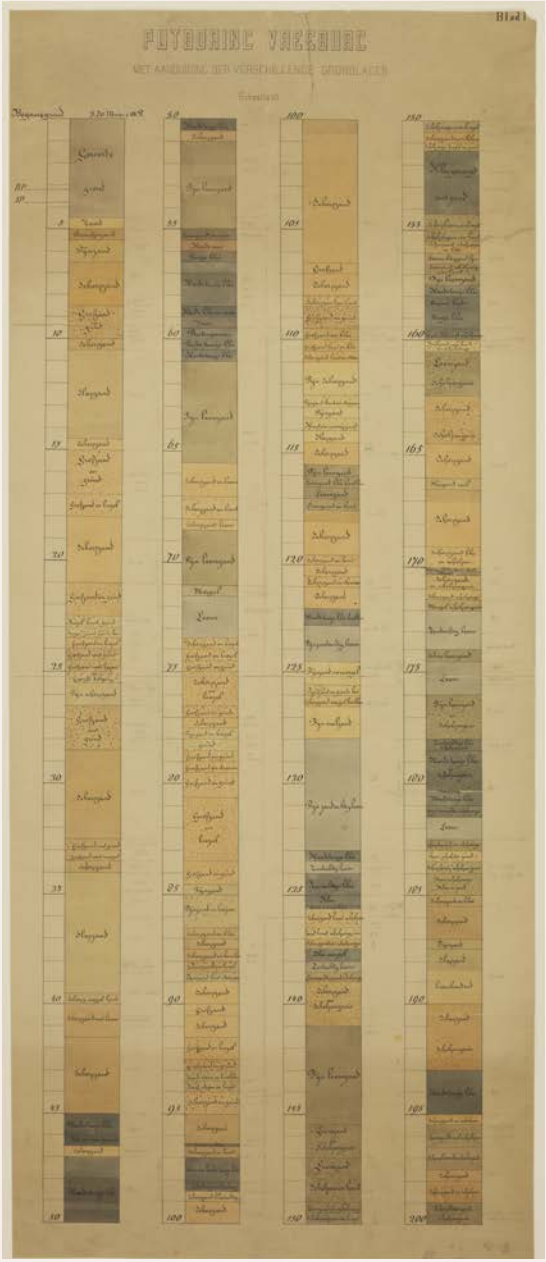

Boring Vredenburg tot 200 meter

D2 Juridische context

De Beleidsnota Ondergrond 2025-2035 schetst de strategische beleidskaders voor de ondergrond binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Utrecht. Deze beleidsnota maakt onderdeel uit van de Omgevingsvisie Utrecht. De Omgevingsvisie Utrecht is een omgevingsvisie zoals bedoeld in de Omgevingswet (hierna Ow). Hier is al het gemeentelijke beleid over de fysieke leefomgeving in opgenomen.

In deze beleidsnota wordt op basis van de Omgevingswet, artikel 3.2, mede voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden, bedoeld in artikel 2.1 lid 1 Ow een beschrijving van hoofdlijnen van de kwaliteit gegeven voor de ondergrond als onderdeel van de fysieke leefomgeving. Ook bevat de beleidsnota de hoofdlijnen voor de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van de ondergrond en zijn in deze beleidsnota de hoofdzaken van het voor de ondergrond te voeren integrale beleid opgenomen.

Op grond van artikel 2.1 lid 2 Ow houdt een bestuursorgaan van een gemeente rekening met de samenhang van de relevante onderdelen en aspecten van de fysieke leefomgeving en van de rechtstreeks daarbij betrokken belangen. In deze beleidsnota zijn de maatschappelijke doelen van de wet, artikel 1.3 Ow, verwerkt in de ambities en doelstellingen van de gemeente Utrecht.

Milieubeginselen

De Beleidsnota Ondergrond houdt rekening met de doorwerking van de milieubeginselen zoals bepaald is in artikel 3.3 Ow. Het betreft het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Het opstellen van deze beleidsnota vindt zijn grondslag in het aanbrengen van samenhang tussen het beschermen en benutten van de ondergrond vanuit een regiefunctie. Door beleid te maken met betrekking tot het benutten van de ondergrond ten voordele van het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit wordt invulling gegeven aan het voorzorgbeginsel.

De uitgangspunten voor afweging zijn mede gekoppeld aan planologische besluiten waarmee invulling wordt gegeven aan het beginsel van preventief handelen. Het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden is verankerd in de beleidsnota. Bronmaatregelen behoren tot de maatregelen die als eerste overwogen en onderzocht moeten worden. Verder zal veelal degene die activiteiten verricht, verantwoordelijk zijn voor het voorkomen, beperken en zo nodig ongedaan maken van nadelige gevolgen van die activiteiten. Hiermee wordt invulling gegeven aan het beginsel de vervuiler betaalt. Het voorgaande sluit ook aan bij de zorgplichten zoals zijn opgenomen in de artikelen 1.6 Ow en 1.7 Ow.

Overgangsrecht

In deze beleidsnota worden beleidsstukken vermeld die zijn vastgesteld voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. Op bepaalde beleidsstukken die voor inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn vastgesteld kan geheel of deels het overgangsrecht van toepassing zijn.

Rechtsbescherming

De Omgevingsvisie is alleen bindend voor de gemeente en staat niet open voor beroep bij de rechter.

Straatprofiel	Regie	Opgaven	Stakeholders
Waar is het profiel?	**Wie heeft regie? Wie verleent vergunningen?**	**Welke opgaven en wanneer?**	**Welke actoren zijn betrokken en wat zijn de belangen?**
Bovengrond 0 meter diep	privaat: bewoner openbaar: gemeente	**Onderhoud en herinrichting van het maaiveld** **Korte termijn** • straatmeubilair: 5 jaar • tuin: 7,5 jaar • verharding; 25 jaar • verlichtingsmast: 30 jaar • bomen: 40 jaar • bebouwing: vanaf 60 jaar	**Weinig actoren: gemeente en bewoners** **Grondeigenaar/ regievoerder** • bewoner • gemeente **Beheerders** • beheer openbare ruimte: - weg - groen - openbare verlichting - verkeer - kunstwerken - speelvoorzieningen - straatmeubilair - water **Planontwikkelaars** • gemeente • projectontwikkelaars • (landschaps)architecten • specialisten **Uitvoerder** • aannemer/ loonwerker
Ondiepe ondergrond tot 50 meter diep 3 50	waterschap provincie	**Onderhoud en herinrichting van ondergrondse infra en objecten** **Middellange termijn** • afvalcontainer: 10 jaar • telecom: 25 jaar • water: 40 jaar • parkeergarage: 50 jaar • gas: 50-70 jaar • riolering: 50-80 jaar • electra: 60-80 jaar • drinkwaterleiding: 60-100 jaar **Piek in de vervangingsopgave** • piek in de vervangingsopgave door aanleg in jaren ‘60-’70 • 1-2% van de totale ondergrondse infrastructuur	**Veel actoren: scala aan individuele spelers** **Grondeigenaar/ regievoerder** • bewoner • gemeente • waterschap • provincie **Beheerders** • netbeheerder gas • netbeheerder elektriciteit • netbeheerder warmtenet • netbeheerder riolering • drinkwaterbedrijf • energieleveranciers • telecomleveranciers • afvalverwerkers • objecten, bijvoorbeeld parkeergarages **Planontwikkelaars** • gemeente • projectontwikkelaars • (landschaps)architecten • specialisten **Grondroerders** • aannemer / loonwerker
Diepe ondergrond tot 500 meter diep 100 500	rijk	**Gezond bodemsysteem en energie-/ delfstoffenwinning** **Lange termijn** • drinkwaterwinning • delfstoffenwinning **Kwetsbaar systeem** • om winning veilig te stellen is er ook zorg nodig voor het tegengaan van negatieve effecten en verstoring van de diepe ondergrond, eenmaal aangetast is het lastig te herstellen	**Weinig actoren: rijk, waterschap en provincie** **Grondeigenaar / regievoerder** • waterschap • provincie • rijk **Beheerders** • delfstoffenwinners • drinkwaterbedrijf **Planontwikkelaars** • specialisten

Bron: De STRAADkrant, vijfde uitgave, voorjaar 2021[64]

D3 **Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB)**

In het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB) uit 2015 is het eerste document waarin gesproken wordt over een samenhangende visie en beleid op gebruik van de ruimte in de ondergrond. De Beleidsnota Ondergrond werkt de ambities genoemd in het GGB verder uit.

Het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB) is gericht op een gebiedsgerichte aanpak om verspreiding van verontreiniging in de bodem tegen te gaan. Het GGB benadrukt het belang van beschermen, verbeteren en benutten van de ondergrond *'met het doel gebruik van de ondergrond mogelijk te maken mits dit duurzaam plaatsvindt. Dit betekent afwenteling van risico's en kosten op anderen en naar de toekomst voorkomen'* (p. 22). Binnen het GGB wordt dit voor kwantiteit en kwaliteit van grondwater uitgewerkt.

Het GGB beschrijft ook de ambities met betrekking tot gebruik van de ondergrond en water, energie en ruimte. In de Beleidsnota Ondergrond wordt dit perspectief verbreed en verder uitgewerkt. Daarnaast wordt het GGB aangepast aan de veranderde wetgeving en inzichten.

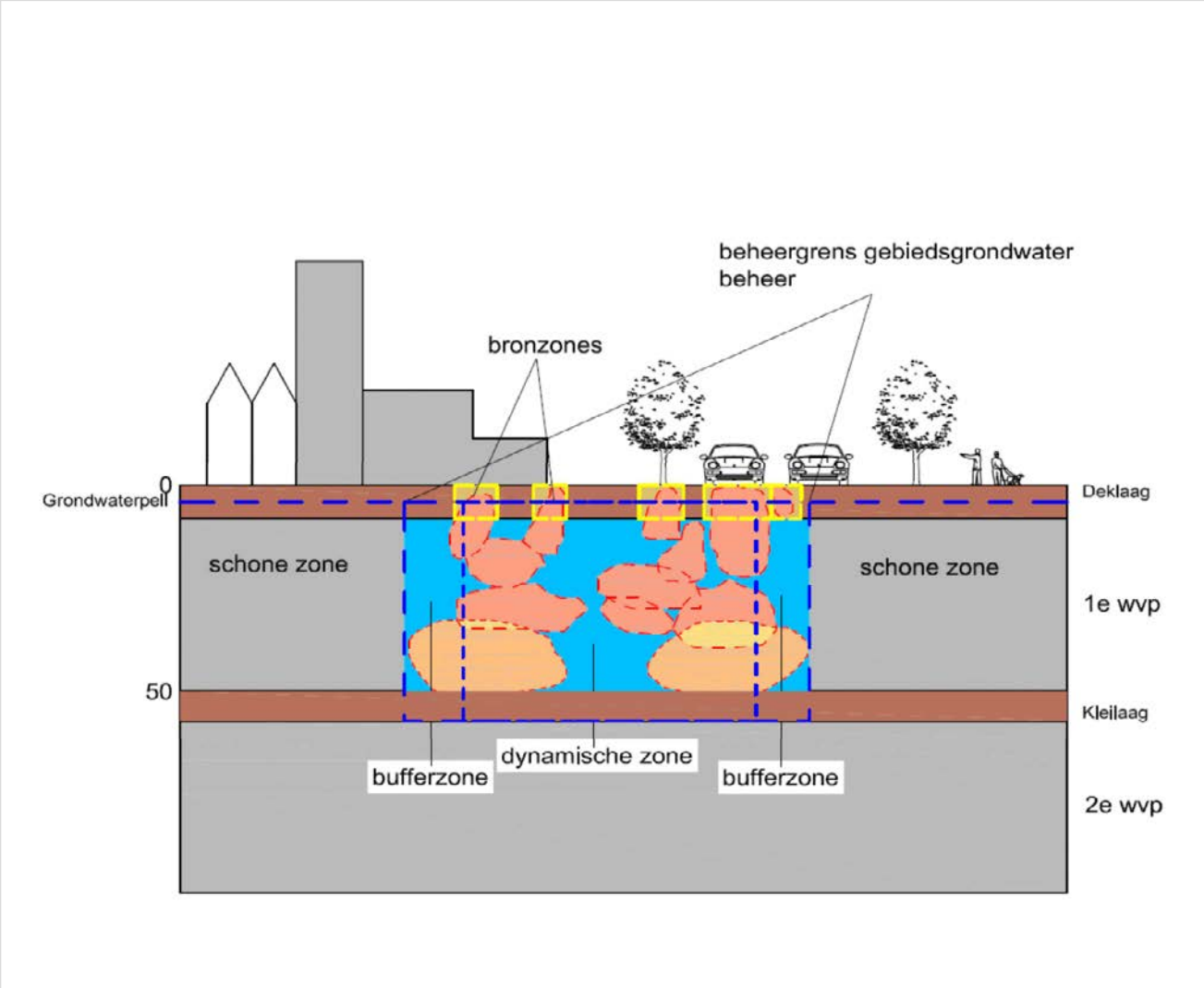

Schema GGB

Het GGB zegt:

"Ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkeling van de stad en de rol die de ondergrond daarbij kan innemen moeten twee belangrijke elementen om rekening mee te houden worden benoemd: 1) het ruimtegebruik onder de grond heeft invloed op het ruimtegebruik boven de grond en vice versa en 2) bindende kaders en voorwaarden voor het gebruik van de ruimte onder de grond ontbreken. Het eerste element, de beïnvloeding van ruimtegebruik boven en onder de grond op elkaar, leidt tot de behoefte aan een ruimtelijke ordening en planning van de ondergrond. Het tweede element, het ontbreken van bindende kaders, leidt, samen met een gebrek aan aandacht voor ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, tot negatieve en schadelijke effecten.

Voorbeelden van deze effecten zijn conflicten in ruimtegebruik, interferentie tussen WKO-systemen, zettingsschade als gevolg van onttrekkingen, hogere maatschappelijke kosten omdat kabels en leidingen verlegd moeten worden.

Ambities voor het gebruik van de ondergrond

Om duurzaam gebruik en een ruimtelijke planning en ordening van de ondergrond te kunnen borgen zijn de volgende ambities geformuleerd:

- De ambitie een **afwegingskader** te bieden voor **ondergronds ruimtegebrui**k in de hele stad, dat wordt gedragen door alle afdelingen in de gemeente en waarbij afweging plaats vindt in de eerste fase van ruimtelijke planprocessen;
- De ambitie om **verschillende activiteiten** zoals bouwen, energiegebruik en waterbeheer **op elkaar af te stemmen**;
- De ambitie om **randvoorwaarden** op te stellen **voor de aanleg van leidingstraten**, waarbij samenwerking wordt gezocht met de private partijen en waarbij gekeken wordt naar ander gewenst gebruik van de ondergrond (zoals boomwortels en archeologisch erfgoed);
- De ambitie om het heersende principe van wie het eerst komt wie het eerst maalt om te zetten in een geregisseerd en geordend systeem waar **meer ondergrondse activiteiten naast elkaar** mogelijk zijn."

(Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer, 2015 pp. 27-28) D2 Juridische context

Drinkwaterput in Leidsche Rijn

D4 **Begrippenlijst**

3D-ondergrondmodel: een digitaal model dat alle databronnen met informatie over de ondergrond samenbrengt. Denk aan bodemlagen, leidingen, boomwortelzones, buizen van WKO-systemen. Met computerprogramma's (tools ofwel algoritmen) kunnen de gegevens worden weergegeven of berekeningen worden gemaakt waar ruimte is in de ondergrond of wat theoretisch de beste ligging is van een nieuwe leiding.

Bodem: de bovenste paar meter aan natuurlijke lagen aarde. Veelal wordt bij het gebruiken van 'bodem' verwezen naar het ecosysteem; de lagen waarin planten, dieren en schimmels groeien. De bodem herbergt een veelheid aan elementen of eigenschappen als (bio)chemische, bodemleven, fysische processen, organische stoffen en structuren. De definitie inclusief de diepte is niet altijd even scherp afgebakend en wordt niet altijd juist gebruikt (een 'bodemenergiesysteem' zou volgens deze definitie eigenlijk een 'ondergrondenergiesyteem' moeten heten). Vaak is het gebruik afhankelijk van de context. Dat geldt ook voor deze beleidsnota.

Bodem- en watersysteem: een samenhangend geheel van vaste en vloeibare delen van de ondergrond: bodem, grondwater en oppervlaktewater. Hierin spelen natuurlijke processen, zoals infiltratie, grondwaterstroming en oppervlaktewaterafvoer.

Bodemenergiesysteem: systeem waarmee seizoensgebonden warmte- of koudeoverschot uit een gebouw in de ondergrond wordt opgeslagen en zo beschikbaar is voor het gebouw in een ander seizoen. Er zijn twee soorten bodemenergiesystemen: open bodemenergiesystemen (OBES) en gesloten bodemenergiesystemen (GBES). Bij OBES, ook wel bekend als warmte-koudeopslag (WKO), wordt er water uit de bodem op- en teruggepompt. Dit gebeurt vaak op 100 tot 250 meter diepte. De provincie is het bevoegd gezag. Bij GBES wordt gebruik gemaakt van bodemlussen waarbij alleen warmte met de bodem wordt uitgewisseld door water – al dan niet met koelmiddel – in de buizen op en neer te pompen. Meestal gaat dit systeem niet dieper dan 200 meter diepte. De gemeente is het bevoegd gezag.

Bodemleven: de aanwezigheid van organismen: planten, bacteriën en schimmels, maar ook insecten en wormen in de bodem.

Bodemlus: zie bodemenergiesysteem.

Chemische bodemkwaliteit: de mate waarin verontreinigende stoffen in de bodem aanwezig zijn.

Cultuurhistorische kwaliteiten: de geschiedenis van alles dat door mensen gemaakt is en niet op natuurlijke wijze ontstaan is. Cultuurhistorie gaat over landschap en alles wat bij dat landschap hoort, zoals wegen, water, wallen, hagen, akkers en polders.

Cunet: een afgegraven strook ondergrond en vervangen door ander materiaal. Het wordt veelal toegepast als drager voor bijvoorbeeld een verharding of leiding.

Damwand: verticale platte constructies die in de ondergrond worden gedreven om de omliggende grond of water buiten te houden.

Energietransitie: de overgang van fossiele energiebronnen naar duurzame en CO_2 neutrale energiebronnen.

Erfgoed: nalatenschap van het verleden, zowel materieel (zoals in museum, oude binnensteden en landelijk gebied) als immaterieel (tradities, rituelen en verhalen).

Expansievat: een onderdeel van een warmteleiding

die de leiding beschermt tegen schade door rekken en krimpen in de lengterichting.

Fysische bodemkwaliteit: eigenschappen en kenmerken van de bodem die van invloed zijn op de groei van planten, waterdoorlatendheid, beluchting, stevigheid en bewerkbaarheid van de bodem zoals structuur van de bodem, deeltjesgrootte, water bufferend vermogen.

Geothermie: aardwarmte die gebruik maakt van warm water uit de diepere ondergrond (van meer dan 500 meter tot enkele kilometers diep). Het Rijk is het bevoegd gezag.

Gesloten bodemenergiesysteem: zie bodemenergiesysteem.

Grond: vaak synoniem gebruikt met bodem: bovenste laagje van de aardkorst, niet geconsolideerde materialen opgebouwd uit minerale delen al dan niet vermengd met organische stof.

Grondwater: water dat zich onder het aardoppervlak bevindt, in de poriën van en tussen de bodemkorrels.

Grondwaterverontreinigingen: schadelijke en niet natuurlijke stoffen die door menselijk handelen in het grondwater terecht zijn gekomen en zich erin kunnen verplaatsen met de grondwaterstroming mee.

Infrastructuur: verzamelnaam voor fundamentele fysieke en organisatorische systemen, faciliteiten en structuren die nodig zijn voor het functioneren van een samenleving, economie, of organisatie. Denk aan wegen of spoorlijnen, maar ook drinkwaterleidingen of een elektriciteitsnet.

KLIC: centrale, nationale database waarin de locaties van kabels en leidingen wordt vastgelegd. Bij een voorgenomen activiteit in de bodem dient deze hier te worden te worden gemeld om informatie over de ligging van kabels en leidingen te krijgen. Zo wordt graafschade tot een minimum beperkt.

Klimaatadaptatie: aanpassen van de leefomgeving aan veranderend klimaat. Het kan gaan over bijvoorbeeld het omgaan met opwarming, of omgaan met meer en intensievere neerslag.

Kringlopen: cyclische processen waarbij materialen, energie of informatie voortdurend worden gerecycled, hergebruikt en opnieuw worden verdeeld binnen een ecosysteem, een systeem of een bepaalde omgeving.

Landschappelijke waarden: de esthetische, culturele, ecologische, historische en sociale kenmerken en eigenschappen van een landschap die worden gewaardeerd door individuen, gemeenschappen, en de samenleving als geheel.

Maaiveld: bovenkant van de bodem.

Mantelbuis: een holle buis in de grond bestemd voor de doorvoer van leidingen, veelal toegepast om - na eenmaal te zijn aangelegd – eenvoudig leidingen doorheen aan te leggen zonder dat iedere keer het gehele traject hoeft te worden open gegraven.

Netcongestie: het niet kunnen afnemen of terugleveren van stroom door de toenemende hoeveelheid stroom die op het elektriciteitsnet wordt getransporteerd.

Ondergrond: De bodemlagen onder de ‘bodem’, veelal vanaf een paar meter diep. Afhankelijk van de context wordt verwezen naar de bodemlagen inclusief de fysische, biologische en chemische processen die zich erin afspelen, bijvoorbeeld de grondwaterstromingen. De ondergrond wordt ook vaak gebruikt om de ruimte aan te geven die kan worden gebruikt voor nuttige functies. De definitie inclusief de diepte is niet altijd even duidelijk afgebakend. Vaak is het gebruik afhankelijk van de context. Dat geldt ook voor deze Beleidsnota.

Ondergrondfuncties: verschillende taken of eigenschappen die de ondergrond kan bevatten of vervullen zoals archeologie, draagkracht om te bouwen, voedingsbodem voor bomen en planten.

Open bodemenergiesysteem: zie bodemenergiesysteem.

Saneren: in het kader van bodemverontreiniging. Onder saneren wordt verstaan het beperken en zoveel mogelijk ongedaan maken van een verontreiniging en de directe gevolgen of dreigende verontreiniging van de bodem.

Scheg: een groengebied van formaat dat vanaf het buitengebied, via de stadsrand doordringt in stedelijk gebied. Het heeft de vorm van een landschapspark dat stad en land verbindt.

Scheidende laag: een relatief slecht waterdoorlatende laag in de ondergrond. Meestal bestaat deze laag uit klei of leem. Grondwater in deze laag stroomt alleen verticaal en bijzonder langzaam. Deze laag scheidt twee watervoerende zandige lagen – een eronder en een erboven (watervoerende pakketten). Hierin stroomt het grondwater relatief snel en horizontaal.

Sponswerking: de eigenschap van een bodem om (regen)water op te nemen en langzaam weer af te geven aan planten, de omgeving of dieper grondwater. De eigenschap wordt vooral bepaald door de minerale samenstelling, organisch stofgehalte en de structuur.

Stroomruggen: een in het landschap zichtbare oude rivierloop met oeverwallen. Een oeverwal bestaat uit zandige sedimenten die de rivier heeft afgezet.

Tracé: het traject van een weg, spoorlijn of infrastructurele verbinding (kan ook ondergronds).

Trafohuisjes: deze transformatorhuisjes zijn onderdeel van het elektriciteitsnetwerk. In het huisje zit een transformator die de elektriciteit omzet van de ene naar een andere kabel met een andere spanning (stroomsterkte).

Vitale bodem: een vitale bodem is een gezonde en veerkrachtige bodem waarin chemische, fysische en biologische processen in balans zijn, afgestemd op het bodemtype en de functie van de bodem. Zo'n bodem ondersteunt ecosysteemdiensten zoals waterregulatie, voedselproductie, koolstofopslag en biodiversiteit, en vormt daarmee de basis voor een duurzame leefomgeving.

Wadi Karel Doormanlaan. De aanleg van waterberging, zoals wadi's, helpt bij het tegengaan van wateroverlast en droogte. Om hittestress te voorkomen is het stimuleren van groen belangrijk. Groeiplaatsen voor bomen en locaties voor waterberging kunnen elkaar echter in de weg zitten.

Wadi: een verdieping in een gazon, park of middenberm waarin regenwater wordt verzameld om daar ter plaatse in de bodem te kunnen zakken (infiltreren).

Warmte-koudepslag: zie bodemenergiesysteem. Warmtenet: een collectief systeem van ondiepe ondergrondse buizen waarmee warm water vanuit een (bio)centrale of industrieel proces naar gebouwen wordt getransporteerd om deze te verwarmen.

Waterbuffering: het (tijdelijk) opnemen van (regen) water om een later moment weer af te geven. Deze buffering is belangrijk om grote hoeveelheden neerslag niet in ééns door een extra groot riool te hoeven afvoeren.

Watervoerend pakket: een laag in de ondergrond waar het (grond)water doorheen stroomt. Een watervoerend pakket bestaat vaak uit zand of grind.

WKO-systeem: Zie bodemenergiesysteem.

E Eindnoten

Een vroege leidingentunnel (1957). Gezicht op een 140 meter lange tunnel onder het gebouw van het Provinciaal En Gemeente Utrecht Stroomleveringsbedrijf (PEGUS; Atoomweg 9) in Utrecht. Het vormt de verbinding tussen de Centrale Merwedekanaal en de nieuwe centrale op de Lage Weide. De tunnel loopt onder het Amsterdam-Rijnkanaal door.

Eindnoten

1 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015
2 Zie o.a. Spijker, J. en Römkens (Wageningen Environmental Research, 2022), Groen voor de bodem, de bodem voor groen, Betekenis van de bodem voor het stadsecosysteem, Vakblad Natuur, Bos en Landschap, november 2022 #189, special bodem
3 Omgevingswet, geraadpleegd op 1 februari 2025
4 Kamerbrief over rol Water en Bodem bij ruimtelijke ordening, Kamerstuk 25-11-2022, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
5 Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad, gemeente Utrecht, 2021, pp 78 e.v.
6 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015
7 Nota Bodembeheer 2017-2027, Grondig werken 4, gemeente Utrecht, 2017
8 Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018
9 Verordening ondergrond: kabels, leidingen en boomwortels gemeente Utrecht 2022
10 EU-bodemstrategie voor 2030; profiteren van de voordelen van een gezonde bodem voor mens, voedsel, natuur en klimaat, Europese Commissie, 2021
11 Informatie van de Europese Commissie over de Green Deal, geraadpleegd op 1 februari 2025
12 Kaderrichtlijn Water, op de website van Informatiepunt Leefomgeving, geraadpleegd op 1 februari 2025
13 Structuurvisie Ondergrond (2018); Nationale Omgevingsvisie (NOVI, 2020); Kamerbrief over rol Water en Bodem bij ruimtelijke ordening (2022), Kamerbrief over de visie op water en bodem (2024); Contourennotitie Nota Ruimte (2023); Landelijke Strategie en Interbestuurlijke Uitvoeringsagenda 2023-2024 (2023); Voorontwerp Nota Ruimte (2024); Contourennotitie Novi Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater (2024)
14 Omgevingswet, geraadpleegd op 1 februari 2025, art. 1.3
15 Energiewet, geraadpleegd op 1 februari 2025
16 Drinkwaterwet, geraadpleegd op 1 februari 2025
17 Telecommunicatiewet, geraadpleegd op 1 februari 2025
18 Wet collectieve warmte, wetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer, geraadpleegd op 1 februari 2025
19 Brief aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van de gemeente Leiden en gemeente Eindhoven, onder andere namens de gemeente Utrecht, inzake ‘Samenwerking en aandachtspunten ten aanzien van regie op bodem en ondergrond’, 2024
20 Omgevingsvisie provincie Utrecht, 2021, pp 43-44 en pp 66-67 e.v.
21 Waterbeheerprogramma 2022 - 2027: Stroomopwaarts, klimaatbestendig en duurzaam, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, 2021 en Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022 – 2027: Samen werken aan een toekomstbestendig watersysteem, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, 2021
22 Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad, gemeente Utrecht, 2021, (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden)
23 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015 (Waterschap Amstel, Gooi en Vecht)
24 Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad, gemeente Utrecht, 2021,
25 Aanvullende afspraken RSU 2040 (oplegger RSU 204), gemeente Utrecht, 2023

26 UBeleid en omgevingsvisie, gemeente Utrecht, geraadpleegd op 1 februari 2025
27 Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad, gemeente Utrecht, 2021, 127-128
28 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015
29 Nota Bodembeheer 2017-2027, Grondig werken 4, gemeente Utrecht, 2017
30 Visie Water en Riolering Utrecht, gemeente Utrecht, 2022
31 Visie Klimaatadaptatie Utrecht, gemeente Utrecht, 2022
32 Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte, Een integrale benadering van gebruik, inrichting en beheer; gemeente Utrecht, 2016 p. 33
33 Nota Beheer Openbare Ruimte, De basis in beeld en ontwikkelend beheer als toekomstperspectief, gemeente Utrecht, 2021
34 Groenstructuurplan Utrecht, Stad en land verbonden, gemeente Utrecht, 2007 Actualisatie Groenstructuurplan 2017-2030, Voor een gezonde groene toekomst, gemeente Utrecht 2018
35 Bomenbeleid Utrecht, Verbeterde regelgeving voor beheer, behoud en ontwikkeling van bomen, gemeente Utrecht, 2009, aangevuld in 2018
36 Energiebeleid gemeente Utrecht, geraadpleegd op 1 februari 2025
37 Grondstoffennota 2020
38 Visie Digitale Stad 2021-2025
39 Mobiliteitsplan 2040; Jouw straat en onze stad gezond, aantrekkelijk en bereikbaar voor iedereen, gemeente Utrecht, 2021
40 Erfgoednota ‘Utrechts erfgoed verbindt mensen en tijden, gemeente Utrecht, 2021
41 Utrechtse regelgeving, geraadpleegd op 1 februari 2025
42 Verordening ondergrond: kabels, leidingen en boomwortels gemeente Utrecht 2022
43 Nadere regel kabels en leidingen gemeente Utrecht (Handboek kabels en leidingen), geraadpleegd op 1 februari 2025
44 Handboek Openbare Ruimte, gemeente Utrecht, geraadpleegd op 1 februari 2025
45 Bodemenergie, vergunning of melding; informatie van de gemeente Utrecht, geraadpleegd op 1 februari 2025
46 Vergunning vanwege archeologische waarden aanvragen, verwijzing naar archeologische waardenkaart, geraadpleegd op 15 april 2025
47 Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018, geraadpleegd op 1 februari 2025
48 Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040, Utrecht dichtbij: de tien-minutenstad, gemeente Utrecht, 2021
49 Bevolkingsprognose 2023, Gemeente Utrecht
50 Verbeelden van belemmerende wet- en regelgeving bij het integraal werken aan de openbare ruimte’, City Deal Openbare Ruimte, 3 november 2022
51 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015
52 Zie o.a. Spijker, J. en Römkens (Wageningen Environmental Research, 2022), Groen voor de bodem, de bodem voor groen, Betekenis van de bodem voor het stadsecosysteem, Vakblad Natuur, Bos en Landschap, november 2022 #189, special bodem; ‘BiodiverCITY’; Posad Maxwan, ‘Handbook on designing with/for vital soil in urban areas’, 2023; Vandenbossche, Bart en François, Wouter, ‘Good Soil: de ambitieuze bodemstrategie van Leefmilieu Brussel’ in: BODEM, tijdschrift over duurzaam bodembeheer, jaargang 34, nummer 2, pp. 9-12
53 Omgevingswet, art. 1.3
54 Informatie van de Rijksoverheid over Graafschade aan ondergrondse leidingen en kabels, geraadpleegd op 1 februari 2025
55 Gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer en visie op duurzaam gebruik van de ondergrond, hoofdrapport, gemeente Utrecht, 2015
56 Besluit activiteiten leefomgeving, geraadpleegd op 1 februari 2025
57 Voorontwerp Nota Ruimte, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2024
58 “Werkplan Lood in de bodem 2024 – 2029”, team bodem en ondergrond, gemeente Utrecht, kenmerk 12973132, d.d. 16-12-2024
59 Beleid voor bodem, grondwater en ondergrond, informatie van de Gemeente Utrecht, geraadpleegd op 1 februari 2025

60 Brief aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van de gemeente Leiden en gemeente Eindhoven, onder andere namens de gemeente Utrecht, inzake ‘Samenwerking en aandachtspunten ten aanzien van regie op bodem en ondergrond’, 2024

61 Beleidsregel Nadeelcompensatieregeling kabels en leidingen gemeente Utrecht 2018, geraadpleegd op 1 februari 2025

62 Sinds kort realiseren we ons dat het ondergrond systeem complexer is dat we altijd dachten en dat de verschillende in elkaar grijpende delicate kringlopen in de bodem van grote betekenis zijn voor een leefbare en gezonde omgeving; ook in de stad. We weten al veel, maar het vakgebied is sterk in ontwikkeling.

63 Ondergrondkwaliteiten, artikel op de website Ruimte met Toekomst op ruimtexmilieu.nl, geraadpleegd op 1 februari 2025

64 StraaDkrant vijfde uitgave, initiatief van BoschSlabbers landschapsarchitecten in samenwerking met andere organisaties, 2021

Colofon

Bestuurlijk Opdrachtgever
Susanne Schilderman,
wethouder Openbare Ruimte

Ambtelijk Opdrachtgevers
Anneke Krop, Stadsbedrijven
Bart van der Vossen, Ontwikkelingsorganisatie Ruimte

Gedelegeerd opdrachtgevers
Leonore Hoogwater, Stadsbedrijven
Anouk Teuns, Ontwikkelorganisatie Ruimte

Projectmanagement
Frans Werter

Projectgroep
Jikke Balkema
Jan Klopstra
Binne Meijer
Fred Neef
Mariola van de Wal
Pim Buijs
Rob Heijer
Kirsten de Mik
Christine Schneider

Begeleidingsgroep
Wim Beelen
Arjan Corten
Dorien Derks
Mascha Hanusch
Dion Koens
Frederike Middelbos
Anne Nijs
Nina Ommerborn
Lione du Pied
Viola Salemans
Jan Willem van Zeijl
Erwin Rebergen
Paul Witmer
Jasper Verhagen
Jorn Verboon
Joost Visser
Paula Schulze

Fotografie
Mike Bink fotografie (beeld DOMunder)
Harry Boerma
Orion Daalhuizen
Rob Heijer
Angela Neuvel
Robert Oosterbroek
Dave van Schaick (beelden Amsterdamsestraatweg)
Bas van Setten
Utrechts Archief

Grafische realisatie
DDK, Utrecht
Gemeente Utrecht

Vastgesteld door de gemeenteraad
op 24 april 2025

2024-015.DDK

Gemeente Utrecht

Bezoekadres: Stadsplateau 1, 3533 JE Utrecht
Postadres: Postbus 8406, 3503 RK Utrecht
Telefoon: 030 - 286 00 00

Reactienota
concept-Beleidsnota Ondergrond 2025-2035

Beschermen, benutten, beheren en beter maken van de ondergrondse ruimte

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Colofon

E-mail projectteam Beleidsnota Ondergrond
ondergrond@utrecht.nl

Internet
https://omgevingsvisie.utrecht.nl/thematisch-beleid/beleid-bodem-grondwater-en-ondergrond/nieuw-beleid-voor-ondergrond

Organisatieonderdelen
Ontwikkelorganisatie Ruimte
Stadsbedrijven

April 2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Procedure 5

3. Overzicht van zienswijzen en antwoorden 6

1. Inleiding

De ‘Beleidsnota Ondergrond 2025-2035’ beschrijft het beleid voor regie op de kwaliteit en het gebruik van de ondergrond van de gemeente Utrecht. De beleidsnota is onderdeel van de Omgevingsvisie Utrecht. De beleidsnota sluit aan bij de doelstellingen van de Omgevingswet om een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit te realiseren, en doelmatig te beheren, te gebruiken en te ontwikkelen.

In deze reactienota beschrijven we de gevolgde procedure en geven we een overzicht van de gedetailleerde zienswijzen, de beantwoording daarvan en de eventuele tekstuele aanpassingen van de concept beleidsnota.

2. Procedure

De ‘concept-Beleidsnota Ondergrond 2025-2035’ heeft van 3 februari t/m 16 maart 2025 ter inzage gelegen. Tijdens de inspraakperiode zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd met Provincie en Waterschappen (19 februari 2025), netbeheerders (4 maart 2025) en bewoners en belangstellenden uit de stad met ca. 20 personen (5 maart 2025). De algemene bijeenkomst voor de stad is gecombineerd met een wandeling naar werkzaamheden bij de Neude. Er zijn 16 zienswijzen ingediend, waarvan 9 door organisaties/bedrijven en 7 door individuele bewoners. Alle zienswijzen zijn ontvangen binnen de termijn van terinzagelegging en zijn daarmee ontvankelijk.

Het betreft de volgende reacties:

A. Provincie Utrecht
B. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
C. RUD
D. Vitens
E. Stedin
F. Eneco
G. Eurofiber
H. Historische Vereniging Oud-Utrecht
I. Vergroening Singel 030
J. Bewoner
K. Bewoner
L. Bewoner
M. Bewoner
N. Bewoner
O. Bewoner
P. Bewoner

De nummering van de reacties hierboven wordt gevolgd in hoofdstuk 3.
Naast de formele inspraakreacties zijn er ambtelijke aanscherpingen ontvangen vanuit de provincie Utrecht, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en gemeentelijke afdelingen. Dit betreffen kleine tekstuele formuleringen. Deze zijn aan het eind van de reactienota opgenomen.

3. Overzicht van zienswijzen en antwoorden

In onderstaande tabellen zijn de ontvangen zienswijzen en de reactie daarop opgenomen. Verschillende reacties leiden tot aanscherpingen in de tekst van de Beleidsnota Ondergrond 2025-2035. Achtereenvolgens staan in de kolommen van de tabel:

- De indiener (zie nummering in hoofdstuk 2)
- De zienswijze
- Het antwoord op de zienswijze
- Tot welke aanpassing dit leidt in de beleidsnota (indien van toepassing)

Noot: de verwijzing naar paginanummers is aangepast aan de paginanummering in de definitieve beleidsnota.

	Zienswijze	**Antwoord**	**Aanpassing in Beleidsnota**
A1	Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor de integrale benadering van bodem en ondergrond, die uit de beleidsnota spreekt. Wij zijn ook positief over de aandacht voor korte én lange termijn, en de aansluiting bij diverse thema's zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie. De bodemdoorsnede van de stad geeft de complexiteit van en drukte in de ondergrond mooi weer en maakt deze voor niet-deskundigen inzichtelijk.	Dank u wel voor het compliment.	
A2	De gemeente Utrecht wil regie voeren op de kwaliteit van en het ruimtegebruik in de ondergrond. Maar de diverse overheden hebben allemaal taken en bevoegdheden in de ondergrond - op verschillende schaalniveaus, op verschillende diepten en verschillende thema's. Bovendien houdt grondwater zich niet aan gemeentegrenzen en hetzelfde geldt voor effecten van gebruik van de ondergrond. Samenwerking en afstemming tussen de verschillende overheden en gezamenlijk oppakken van opgaven is dan ook van groot belang. Er is niet één regisseur van de ondergrond. De noodzaak van deze samenwerking en afstemming tussen overheden blijkt naar onze mening onvoldoende uit de concept-Beleidsnota.	We zijn het met u eens dat voor regie op de ondergrond samenwerking en afstemming met andere overheden van groot belang is. We passen de tekst op p. 28 aan om dit duidelijker weer te geven.	p. 28 Is: De netbeheerders van de nutsbedrijven voeren ook regie op de ondergrond. Afspraken over (…) Wordt: Medeoverheden (Rijk; Provincie en Waterschappen) en netbeheerders voeren ook regie op de ondergrond. Met de andere overheden wordt nauw samengewerkt op de thema’s waarvoor zij verantwoordelijk zijn waaronder (grond)water; bodemenergie. Afspraken over (...)

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			p. 50 Toevoegen: Risico: Gebrek aan samenwerking en afstemming tussen overheden, en daarmee ook tussen gebruik en bescherming van de ondiepe, diepere en echt diepe ondergrond leidt tot inefficiënt gebruik en conflicten tussen opgaven. Toelichting: Verschillende overheden hebben diverse bevoegdheden in de ondergrond. Er is sprake van meerdere regisseurs op meerdere schaalniveaus en thema's. Maatregel: De gemeente neemt het initiatief om af te stemmen en te komen tot samenwerkingsafspraken met medeoverheden.
A3	Uw Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwater Beheer 2016 (GGB 2016) is één van de thematische uitvoeringsprogramma's die na vaststelling onder de paraplu van deze beleidsnota vallen. Momenteel bent u bezig met de actualisatie van het GGB 2016, waarbij u ons (vooralsnog ambtelijk) heeft betrokken. Wij grijpen deze gelegenheid aan om aan te dringen op een zorgvuldige en transparante evaluatie van het GGB 2016, die input geeft voor die herijking. (…) Zorgen over de situatie, en verzocht om inzicht te geven in de toestand van het grondwater in het 1° en 2° watervoerende pakket binnen en buiten de beheergrenzen en acties die zijn en worden ondernomen om de doelstellingen van het GGB 2016 te realiseren.	De opmerking over zorgvuldigheid en transparantie nemen we serieus. De 'zorgen over de situatie' willen we graag bespreken aan de daarvoor georganiseerde tafel waar we met elkaar spreken over het gebiedsplan. We scherpen de doelstelling en tekst aan. Dit betekent dat daar waar zich grondwaterverontreinigingen bevinden we kritisch zijn in het vrijgeven van bodemgebruiksfuncties. Bij bepaling van	*Vanwege de leesbaarheid zijn de aanpassingen in de volgende regels opgenomen.*

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	Verder zien wij in deze concept-Beleidsnota dat het werkingsgebied van keuzes ten aanzien van het gebruik van de ondergrond uit het GGB 2016 wordt verbreed van het beheergebied (dynamische zone en bufferzone) naar het gehele gemeentelijke grondgebied. Dit wordt niet onderbouwd en betreft onder meer open bodemenergiesystemen, waarvoor wij bevoegd gezag zijn (zie volgend punt).	mate van de (on)evenredigheid kijken we naar het effect van een ontwikkeling op de bodemgebruiksfunctie en de verontreinigingssituatie versus het (algemeen) nut daarvan voor de stedelijke ontwikkeling. Bij de tekst “Specifieke thema's zijn of worden uitgewerkt in (uitvoerings) programma's, zoals het Gebiedsgericht Grondwaterbeheer” vermelden dat dit met de provincie samen plaats vindt. De bevoegd gezag taken van de provincie mbt bodemenergie hebben we toegevoegd in de tekst over de Kaders (B.1)	

	Aanpassingen in Beleidsnota n.a.v. zienswijze A3
	Doelstelling 2.4 aanpassen op pp. 11, 34, 43 en 53. Is: Doelstelling 2.4: Diepere ondergrond: in het 2de watervoerend pakket (WVP) prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten. Wordt: Doelstelling 2.4: Diepere ondergrond: prioriteit geven aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit boven andere functies als deze functies de grondwaterkwaliteit onevenredig aantasten.
	p. 34 toelichting op (aangepaste) doelstelling 2.4 Is: Grondwaterkwaliteit is essentieel voor een gezonde, levende bodem en voor de winning van drinkwater. De bodem van de stad is door eeuwen van bewoning sterk verontreinigd en bedreigt de kwaliteit van het grondwater. De bescherming en beheer van het grondwater in het 1ste en 2de watervoerend pakket is uitgewerkt in het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB). Op basis van dit (uitvoerings)programma maken we met belanghebbenden gebiedsgerichte afspraken over het omgaan met verontreinigingen in de ondergrond.

	Aanpassingen in Beleidsnota n.a.v. zienswijze A3
	In het 2de watervoerend pakket geven we prioriteit aan de bescherming van de grondwaterkwaliteit en daarmee voedsel- en drinkwaterveiligheid en gezondheid. Het doorboren van de afscheidende kleilaag van het 2de watervoerend pakket mag niet leiden tot verplaatsing van verontreinigingen naar deze diepere grondwaterlaag. Het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer geeft handvatten voor het afwegen van activiteiten die het (diepere) grondwater raken. Dit kan als consequentie hebben dat gebruik van de diepe ondergrond voor bijvoorbeeld bodemenergie (zoals WKO-systemen voor warmte-koude-opslag) in sommige delen van de stad niet mogelijk is. Wordt: Grondwaterkwaliteit is essentieel voor een gezonde, levende bodem en voor de winning van drinkwater. De bodem van de stad is door eeuwen van bewoning sterk verontreinigd en dit bedreigt de kwaliteit van het grondwater. Daarnaast is het gebruik van bodemenergie afkomstig uit het 1e en 2e watervoerend pakket (WVP) van belang voor de verduurzaming van de stad. De bescherming en het benutten van het grondwater in het 1ste en 2de watervoerend pakket is uitgewerkt in het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (GGB). Dit gebiedsplan wordt geactualiseerd in een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma heeft als doel bij stedelijke ontwikkelingen afwegingen te maken tussen de beheersing van eventuele risico's bij het benutten van grondwater ten opzichte van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Dit betekent dat we alleen beargumenteerd bodemgebruiksfuncties vrijgeven op plekken waar zich (historische) grondwaterverontreinigingen bevinden of waar deze zich als gevolg van een activiteit kunnen verspreiden. Bij bepaling van de mate van de (on)evenredigheid kijken we naar het effect van een ontwikkeling op de bodemgebruiksfunctie, de kwaliteit van het grondwater en de verontreinigingssituatie versus het (algemeen) nut daarvan voor de stedelijke ontwikkeling. Voor details, zie het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer. Als onderdeel van de actualisatie van het Gebiedsplan wordt onderzocht in hoeverre Open Bodemenergie Systemen (OBES) kunnen worden toegepast in het 2e WVP zonder in conflict te komen met toepasselijke regelgeving. Dit wordt gedaan in afstemming met de provincie, als bevoegd gezag voor OBES, en andere partners.
	p. 34 kader Plaatje en onderschrift worden gewijzigd (Is: Gesloten Bodem Energiesysteem (GBES); Wordt: Open Bodem Energiesysteem (OBES) Is: Koelmiddel in bodemlussen van gesloten energiesystemen Bodemlussen van gesloten bodemenergiesystemen kunnen worden gevuld met een koelmiddel. Bij het optreden van scheuren in de lussen (bijvoorbeeld door mechanische belasting of veroudering) kunnen scheuren in de lus leiden tot lekkage van het koelmiddel en daarmee tot grondwaterverontreiniging. Door water als koelmiddel te gebruiken is het risico op bodemverontreiniging weggenomen. Daarnaast is de warmteopbrengst ofwel het rendement van een bodemlus veelal hoger als met water wordt gewerkt. Dit vereist een ontwerp, goede gebruikersinstructie en monitoring van de systemen. Wordt: Bodemenergiesystemen en risico's op verspreiding van verontreiniging In Utrecht wordt veel gebruik gemaakt van bodemenergie. Het gaat hier om zowel open als gesloten bodemenergiesystemen die in het 1e watervoerend pakket tot 50 meter maar ook dieper dan 50 meter worden geplaatst. In het 1e watervoerend pakket bevinden zich diverse verontreinigingen. Het uitgangspunt volgens het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer is dat verontreinigingen zich niet dieper dan het 1e

	Aanpassingen in Beleidsnota n.a.v. zienswijze A3
	watervoerend pakket onder de scheidende kleilaag (50 meter onder maaiveld) mogen verspreiden, vanwege de bescherming van de grondwaterkwaliteit voor de drinkwaterwinning. Perforatie van de kleilaag door bodemenergiesystemen kan risico's op verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen. Daarnaast kunnen open bodemenergiesystemen door de onttrekking van grondwater ook verontreiniging aantrekken. De gemeente doet daarom onderzoek naar een veilig gebruik van bodemenergiesystemen in het 2e watervoerend pakket.
	p. 43 Is: 1. Update van GGB, inclusief regels. Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1 en 2.1) Wordt: 1. Actualiseren GGB (uitvoeringsprogramma), inclusief regels. Onderdeel van het voeren van regie (zie ook 1.1 en 2.1)
	p. 44 bij punt 6. 2e Watervoerend Pakket Is: In het gebied van zware bodemverontreiniging (waarin in 2024 het Gebiedsgericht Grondwater Beheer van toepassing is) gaan oplossingen die het 2de watervoerend pakket (WVP) niet aantasten boven oplossingen die dat wel doen. Wordt: In het werkingsgebied van het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (dynamische en bufferzone) en op plekken waar drinkwaterbescherming geldt (waterwingebieden) kiezen we bij voorkeur voor oplossingen die de bescherming van het grondwater niet aantasten.
	p.50 Risicotabel Is: Risico: Prioriteit geven aan bescherming van het 2de watervoerend pakket geeft beperkingen aan andere opgaven m.n. energiewinning via WKO-systemen. Toelichting: Het 2de watervoerend pakket is van belang voor drinkwaterwinning en is kwetsbaar voor vervuiling door doorsnijding. Maatregel: Het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwater Beheer wordt geactualiseerd en stelt regels voor gebruik en bescherming op. Wordt: Risico: Prioriteit geven aan bescherming van de grondwaterkwaliteit geeft beperkingen aan andere opgaven m.n. energiewinning via WKO-systemen.. Toelichting: Het 2de watervoerend pakket is van belang voor drinkwaterwinning en is kwetsbaar voor vervuiling door doorboring. Maatregel: Het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwater Beheer wordt geactualiseerd en stelt regels op voor gebruik en bescherming van het grondwater

	Zienswijze	**Antwoord**	**Aanpassing in Beleidsnota**
A4	(…) We zoeken dus gezamenlijk naar mogelijkheden om veilig en verantwoord meer ruimte te geven aan	Zie reactie bij A3	Zie de tekstaanpassing bij A3

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	bodemenergie. In de concept-Beleidsnota lijkt u echter een omgekeerde beweging te maken: zonder onderbouwing en zonder expliciet te maken dat dit afwijkt van het GGB 2016, lijkt het verbod op gebruik van de diepe ondergrond voor open bodemenergie te worden uitgebreid naar de gehele gemeente. Dit vinden wij onwenselijk. Het doet geen recht aan de jarenlange samenwerking en gaat voorbij aan het feit dat GS bevoegd gezag zijn voor open bodemenergiesystemen en in het provinciale beleid is opgenomen dat buiten de dynamische zone van het GGB 2016 open bodemenergie wél is toegestaan in diepere pakketten. Het gezamenlijke Praktijkonderzoek Beursgebied is opgezet om een balans te vinden tussen beschermen en benutten van het watervoerende pakket. Gezien de opgaven (woningbouwopgave, energietransitie) waar gemeente maar ook provincie voor staat, zou hier meer aandacht aan moeten worden besteed in deze beleidsnota.		
A5	In en net buiten de stad Utrecht bevinden zich enkele grondwaterwinningen van Vitens voor de openbare drinkwatervoorziening. Ofschoon de functie van grondwater als bron voor drinkwater op meerdere plekken in de concept-Beleidsnota wordt benoemd, ontbreekt een beschrijving van de daadwerkelijke aanwezigheid van de genoemde waterwinningen (benutten van de ondergrond) en de daaromheen liggende grondwaterbeschermingszones, die met de bijbehorende regels zijn opgenomen in onze Omgevingsverordening (beschermen). (…) Wij vragen u de grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorzieningen met de grondwaterbeschermingszones op te nemen in de beleidsnota.	Op pagina 16 is een kaart uit de provinciale Omgevingsvisie opgenomen, hier zijn de beschermingszones op aangegeven. We voegen de verwijzing toe aan de tekst.	p. 16 toevoegen: Was: … en voldoende en schoon drinkwater te garanderen. Wordt: … en voldoende en schoon drinkwater te garanderen. Het provinciale Bodem- en waterprogramma 2022-2027 bevat een uitwerking van ambities voor de bodem en het water uit de provinciale Omgevingsvisie. Ook de provinciale Omgevingsverordening is onderdeel van de relevante kaders, met o.a. regels voor grondwaterbescherming rondom drinkwaterwinningen, die van invloed zijn

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			op mogelijkheden voor bijvoorbeeld bodemenergie. …
B1	Onze hoofdboodschap is om water als integraal onderdeel van de ondergrond helderder naar voren te laten komen en de raakvlakken tussen het waterbeheer en de ondergrond duidelijker in beeld te brengen (bijvoorbeeld ten aanzien van klimaatadaptatie, ruimtelijke ordening, waterkeringen en oppervlaktewaterkwaliteit). Ook de samenwerking met het waterschap op deze thema's kan duidelijker beschreven worden. Dit punt is ook in het overleg op 19 februari besproken.	Een goede aanvulling. We voegen een definitie van 'ondergrond' toe aan de inleiding (p. 6) en passen de tekst op p. 16 aan (samenwerking). Ook nemen we een begrippenlijst op waarin de link met water(beheer) naar voren komt.	p. 16 Was: We werken met de provincie samen… Wordt: Vanuit ieders taken en bevoegdheden werken de gemeente, provincie en waterschappen samen om de doelstellingen te bereiken. p. 6 kader toegevoegd: Wat bedoelen we met ondergrond? De aarde van de ondiepe bodemlagen onder het maaiveld tot de diepere ondergrond. Grondwater maakt hier ook deel van uit. De definitie van bodem en ondergrond inclusief de diepte is niet altijd even duidelijk afgebakend. Vaak is het gebruik afhankelijk van de context. Dat geldt ook voor deze beleidsnota. Zie Bijlage D4: Begrippenlijst. Toegevoegd: Bijlage D4: Begrippenlijst
B2	Op blz. 14 is een afbeelding opgenomen van de landelijke gecombineerde sturingskaart (Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving van de ministeries I&W en BZK, 2023). De Utrechtse Waterpartners hebben voor het grondgebied van de provincie Utrecht een soortgelijke geschiktheidskaart ontwikkeld passend bij de gebiedskenmerken van onze provincie. Graag verzoeken wij u deze kaart ook te benoemen in het rapport in plaats van (of naast) de landelijke kaart en hiervan ook een	Een goed voorstel. We vervangen de figuur inclusief onderschrift. Ook verhelderen we de taken van waterschappen en Rijkswaterstaat op p. 16.	p. 15 Is: Figuur "Gecombineerde sturingskaart (…)" Wordt: Geschiktheidskaart voor nieuwe woon- en werklocaties (Geschiktheidskaart voor

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	afbeelding op te nemen. De Geschiktheidskaart van de Utrechtse Waterpartners is overgenomen in diverse (regionale) beleidsnota's zoals het Ontwikkelperspectief NOVERX Utrecht-Amersfoort en NOVEX Groene Hart, Ruimtelijk Voorstel Provincie Utrecht, Regiopoorten U10 en de Uitvoeringsagenda Integraal Ruimtelijk Perspectief U10. In de toelichting bij de kaart van het landelijk afwegingskader is aangegeven dat het een ondersteunend instrument is voor het maken van ruimtelijke afwegingen. Het landelijke ruimtelijk afwegingskader gaat over de onderwerpen waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en de beschikbaarheid van drjnkwater. Regionaal kunnen echter ook andere opgaven spelen, die niet meegenomen zijn in de landelijke kaart. Daarom is het belangrijk de kaart van de Utrechtse Waterpartners op te nemen, aangezien deze in alle relevante beleidsnota's is overgenomen en in de praktijk wordt gebruikt. De Utrechtse kaart gaat ok in op thema's die in de landelijke kaart niet aan bod komen. Zie ook de volgende websites: Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving | Rapport | Rijksoverheid.nl Geschiktheidskaart voor nieuwe woon- en werklocaties - HDSR Geschiktheidskaart woon- en werklocaties		nieuwe woon- en werklocaties, Utrechtse waterpartners) p. 16 Is: De waterschappen beheren de 'grote watergangen' van de stad zoals de grachten, de Kromme Rijn en (…) Wordt: De gemeente is dagelijks beheerder van de kleinere watergangen. De waterschappen beheren de 'grote watergangen' van de stad zoals de grachten, de Kromme Rijn en de Vecht. Ze zijn overal peil- en waterkwaliteitsbeheerder en is als waterbeheerder bevoegd gezag voor alle regionale watergangen. (…) Rijkswaterstaat is beheerder van de watergangen met nationale functie, zoals het Amsterdam Rijnkanaal.
B3	We vinden het tekstkader op blz. 32 over Water en Bodem Sturend in Rijnenburg heel positief.	Dank u wel voor het compliment. Een zin loopt niet lekker, deze passen we aan.	p. 32 Is: …wordt een nieuwe groenblauwe scheg van Utrecht met plaats voor stedelijke en regionale functies als natuurontwikkeling, energieopwekking en recreatie en gebruik (sport, groene ruimte en in combinatie met waterberging). Wordt: … wordt een nieuwe groenblauwe scheg met plaats voor stedelijke en regionale

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			functies als natuurontwikkeling, energieopwekking, recreatie en sport. Dit gebruik wordt gecombineerd met waterberging.
B4	Het zou logisch zijn om aan ambitie 1 (de ondergrond integraal onderdeel maken van ruimtelijke keuzes, blz. 10) ook een activiteit te koppelen. Het voorstel is om hier bijvoorbeeld aan toe te voegen: *om toekomstbestendige (locatie)keuzes voor nieuwe woon- en werklocaties te maken wordt de geschiktheidskaart van de Utrechtse waterpartners toegepast.*	Dank voor het voorstel. We passen de tekst op p. 29 aan. We voegen de geschiktheidskaart toe aan ons 3D ondergrondmodel, en passen de tekst op pag. 42 (uitwerking) aan.	p. 29 Is Het Utrechtse 3D-Ondergrondmodel kan worden gebruikt om mogelijke (ruimtelijke) conflicten tussen opgaven te identificeren… Wordt: Het Utrechtse 3D-Ondergrondmodel kan worden gebruikt om de geschiktheid van de ondergrond te analyseren, mogelijke (ruimtelijke) conflicten tussen opgaven te identificeren… p. 42 (bij ambitie 1.2) Is: 1. Doorontwikkeling ondergrondmodel 2. Beheer/ actueel houden 3D-ondergrond-model Wordt: 1. Doorontwikkeling, actueel houden en beheren van het 3D-ondergrondmodel 2. Het 3D-ondergrondmodel gebruiken om met een zo compleet mogelijk inzicht in de ondergrond onze plannen in de plan- en uitvoeringsprocessen vorm te geven.
B5	We vinden het heel positief dat het thema klimaatadaptatie uitgebreid in de nota wordt genoemd. Soms kan dit thema nog concreter worden ingevuld. Zo wordt onder doelstelling 2.2 (blz. 31) de sponswerking kort beschreven. Deze wordt hierbij voornamelijk gelinkt aan waterberging	Dank u wel voor het compliment. In onze Visie Water en Riolering is benoemd dat we hemelwater zoveel mogelijk laten infiltreren in plaats van afvoeren via de riolering.	p. 9 Is: Via de riolering voeren we ons vuilwater en hemelwater af

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	en grondwater als bron voor drinkwater. Een aanvulling hierbij is dat de stedelijke waterkringloop er baat bij heeft, als deze meer zou lijken op een natuurlijke waterkringloop, waarbij hemelwater zoveel mogelijk infiltreert in de bodem. Hierdoor kunnen de effecten van klimaatverandering zoveel mogelijk worden opgevangen. Door de effecten van klimaatverandering is er namelijk steeds meer ruimte voor water nodig om piekbuien op te kunnen vangen (waterberging). Ook zijn er meer periodes van droogte, die verdroging van de openbare ruimte en hittestress veroorzaken.	We passen dit aan op p. 9 en op p. 32.	Wordt: Via de riolering voeren we ons vuilwater af p. 32 Is: … zodat de functionele kwaliteiten van de bodem behouden blijven. Wordt: … zodat de functionele kwaliteiten van de bodem behouden blijven. Bijvoorbeeld door de natuurlijke waterkringloop te verbeteren, waarbij hemelwater zoveel mogelijk infiltreert in de bodem, het bodemvocht vastgehouden wordt en benut kan worden door de vegetatie. Hierbij zijn ook de bodemstructuur, de hoeveelheid organische stof en het bodemleven belangrijke aspecten.
B6	Daarnaast vragen wij aandacht voor de soms tegengestelde belangen bij klimaatadaptatie v.w.b. water, groen en/of bodem. Om hittestress te voorkomen is het stimuleren van groen belangrijk. De aanleg van waterberging, zoals wadi's, helpt bij het tegengaan van wateroverlast en droogte. We merken echter dat groeiplaatsen voor bomen steeds vaker locaties voor waterberging in de weg zitten. Een waterberging in de vorm van een wadi wordt vaak ook aangelegd bij de vervanging van riolering als een gemengd stelsel wordt vervangen door een gescheiden stelsel. Dit kan als concreet voorbeeld genoemd worden van de onderlinge competitie die op blz. 26 benoemd wordt.	Dit is een goed voorbeeld uit de praktijk, waarvoor dank. We voegen dit toe aan het onderschrift bij de foto van de wadi die verplaatst is naar p. 69.	p. 69 onderschrift bij foto wadi Is: Wadi Karel Doormanlaan Wordt: Wadi Karel Doormanlaan. De aanleg van waterberging, zoals wadi's, helpt bij het tegengaan van wateroverlast en droogte. Om hittestress te voorkomen is het stimuleren van groen belangrijk. Groeiplaatsen voor bomen en locaties voor waterberging kunnen elkaar echter in de weg zitten.
B7	Er is in de nota veel aandacht voor het belang van de grondwateraanvulling, hetgeen positief is. Met alleen de aanvulling van het grondwater zijn we er echter niet. Er is	Dank voor de aanvulling. We passen dit aan, zie reactie bij uw opmerking B5	Zie B5

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	ook aandacht nodig voor de relatie tussen het verbeteren van de bodemkwaliteit, het vasthouden van het bodemvocht en het benutten van dit vocht door de vegetatie. Hierbij zijn ook de bodemstructuur, de hoeveelheid organische stof en het bodemleven belangrijke aspecten. Het voorstel is dan ook om het begrip sponswerking te definiëren. O.a. dat de bodem door een goede sponswerking beter in staat is om regenwater op te nemen en vast te houden en hierbij ook de bovenstaande aspecten te benoemen.	Verder nemen we een begrippenlijst op met ook daarin sponswerking.	
B8	Er liggen waterkeringen langs o.a. het Amsterdam Rijn Kanaal en de Leidsche Rijn. De kwaliteit van de ondergrond van deze keringen (met reserveringszones) is van belang in verband met de benodigde draagkracht hiervan om risico's voor verzwakking van de keringen zoveel mogelijk te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door zo min mogelijk leidingen onder een waterkering door te leggen. Voorstel is om op blz. 32 onderstaande *cursief* gedrukte tekst toe te voegen: 'We stemmen het gebruik van bodem en ondergrond af op (behoud van) de kwaliteiten van de ondergrond, bijvoorbeeld sponswerking ten behoeve van waterberging (klimaatadaptatie), *draagkracht ten behoeve van waterkeringen*, …' In de waterschapsverordening en de omgevingsverordening van de provincie Utrecht zijn regels voor waterkeringen opgenomen.	Dank voor de aanvulling. We voegen deze toe ter illustratie aan de opsomming op p. 32.	p. 32 Is: … bijvoorbeeld sponswerking**,** ten behoeve van waterberging (klimaatadaptatie), schoon grondwater als bron voor drinkwater, of bodemwarmte voor bodemenergie. Wordt: …Bijvoorbeeld sponswerking ten behoeve van waterberging (klimaatadaptatie), schoon grondwater als bron voor drinkwater, bodemwarmte voor bodemenergie, of draagkracht ten behoeve van woningbouw of waterkeringen.
B9	Blz. 15, één na laatste alinea: 'We werken met de provincie samen om deze doelstellingen te bereiken. Ons voorstel is om hierbij ook te vermelden (bijvoorbeeld in de volgende alinea) dat de gemeente hierbij ook met de waterschappen samenwerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit.	Goede aanvulling, waarvoor dank. Zie reactie bij opmerking B1	Zie B1
B10	Het belang van monitoring van bijvoorbeeld de grondwaterkwaliteit ontbreekt in de nota. Dit is belangrijk om inzicht te hebben in de risico's en (on)mogelijkheden van activiteiten.	De monitoring van de grondwaterkwaliteit is inderdaad erg belangrijk. Zo zijn er landelijke, provinciale en is er een	p. 30 Is:

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		gemeentelijk meetnet. We passen de tekst op p. 30 aan.	Huidig (wettelijk en gemeentelijk) beleid is gericht op het saneren van bodemverontreinigingen, en het voorkomen van verdere verontreiniging van bodem en grondwater en verspreiding daarvan. Wordt: Huidig (landelijk en gemeentelijk) beleid is gericht op het saneren van bodemverontreinigingen, het voorkomen van verdere verontreiniging van bodem en grondwater en het monitoren daarvan.
B11	Op blz. 16 staat: 'HDSR heeft in zijn waterbeheerprogramma onder andere doelen geformuleerd ten aanzien van gezond water, waterrobuust …'. Graag hieraan toevoegen: De doelen gezond water zijn ook door gemeente Utrecht vastgelegd (Raadsbesluit Visie Water en Riolering Utrecht en Programma Water en Riolering 2022-2026).	Visie Water en Riolering en programma Water en Riolering is apart opgenomen in het kader met 'Gemeentelijk beleid dat raakt aan de ondergrond' op pagina 19.	
B12	WKO's zijn relevant i.v.m. het kunnen toepassen van aquathermie, zoals bij de woningbouw in de Merwedekanaalzone. Dit ontbreekt nog in de nota.	Eens met de relevantie. De beleidsnota richt zich echter niet op de achterliggende noodzaak van verschillende soorten bodem- of oppervlaktewatergebruik.	
B13	Doelstelling 2.3 (blz. 33): 'In (onderdelen van de) hoofdgroenstructuur die vastgelegd wordt in het Omgevingsplan geven we de bodemkwaliteit prioriteit boven gebruik van de bodem voor andere doeleinden om in deze delen van de stad een levende bodem te waarborgen'. We vroegen ons af of dit nog consequenties heeft voor de waterhuishoudkundige werkzaamheden van HDSR, die een relatie met de ondergrond hebben: zoals de bouw van gemalen, oeverinrichting (zowel een natuurvriendelijke inrichting als oevers met harde materialen zoals hout, kunststof en steen), het graven van nieuwe watergangen en baggeren.	Dit kan inderdaad consequenties hebben, afhankelijk van de locaties en de precieze plannen. Het uitwerken van regels in het Omgevingsplan doen we graag in afstemming met HDSR en andere belanghebbenden.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
B14	Dit punt geldt ook voor blz. 44: ‘Natuurlijke oplossingen Bij gebruik van de ondergrond gaan ‘nature based solutions’ die de eigenschappen niet onherstelbaar aantasten, boven technische oplossingen waarin niet natuurlijke materialen of stoffen worden gebruikt en het risico hebben dat zij de eigenschappen van de ondergrond onherstelbaar beschadigen’. En voor blz. 46 ‘Integraal regievoeren op beschermen, benutten, beter maken en beheren van de ondergrond is een nieuw beleidsthema’.	Ja dit kan consequenties hebben, zie antwoord bij B13. Door de eigenschappen en het gebruik van de ondergrond aan de voorkant van planprocessen in beeld te brengen, worden boven- en ondergrond in samenhang beschouwd en kunnen afgewogen keuzes gemaakt worden.	
B15	Naast archeologie mist ook aandacht voor historische waterstructuren, die al sinds de Middeleeuwen bestaan, en die gedeeltelijk nog steeds in gebruik zijn. Bijvoorbeeld in Rijnenburg, waar de Nedereindse wetering en de Lange Vliet de overblijfselen zijn van een watersysteem dat al sinds 1385 bestaat (van waterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet). Dit soort historische structuren kunnen een rol spelen bij de ontwikkeling van nieuwe stadsdelen. Watererfgoed als inspiratiebron voor de oplossingen van de toekomst! Dit zou toegevoegd kunnen worden op blz. 19 en in de tekening helemaal links, waar het nu alleen over baggeren gaat. Graag ook de Hollandse Waterlinie als systeem benoemen, waarbij er ook aandacht is voor de forten	Zie tekstvoorstel om het watererfgoed onder de aandacht te brengen. De dwarsdoorsnede op p. 18 schetst een beeld van alles wat er zoal in de ondergrond te vinden is en beoogt geen uitputtend overzicht te geven van de precieze situatie.	p.19 Is: Erfgoednota (2021) waarin beschreven is dat erfgoed één van de structurerende elementen voor een toekomstbestendige stad is, door het erfgoed (incl. archeologie) zichtbaar en herkenbaar te maken Wordt: Erfgoednota (2021) waarin beschreven is dat erfgoed één van de structurerende elementen voor een toekomstbestendige stad is, door het erfgoed (incl. archeologie en historische (water)structuren) zichtbaar en herkenbaar te maken
C1	Met interesse hebben wij de Beleidsnota Ondergrond 2025-2035 bestudeerd. Wij willen graag onze waardering uitspreken voor de uitgebreide uitwerking van de ondergrondse ambities en de duidelijke formulering van doelstellingen. Het is positief dat de nota de ondergrond expliciet als integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes erkent en het belang benadrukt van ordening en bescherming.	Dank u wel voor het compliment.	
C2	Van beleidsambitie naar concrete regels • Hoe wordt het proces ingericht om de beleidsdoelen uit deze nota te vertalen naar concrete regels in bijvoorbeeld het Omgevingsplan?	Het proces om de beleidsdoelen te vertalen naar concrete regels in het Omgevingsplan wordt nu intern ingericht. Een tijdlijn is nog niet voorhanden.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	• Is er een doorkijk naar een beoogde tijdslijn of, een overzicht van de eerste noodzakelijke stappen die gezet zullen worden om deze ambities te realiseren?		
C3	Omgevingsprogramma • Komt er een integratie van de beleidsdoelen in een Omgevingsprogramma? • Wordt er overwogen om een apart Omgevingsprogramma Bodem & Ondergrond op te stellen, waarin deze ambities verder worden uitgewerkt?	Op p. 42 e.v. is aangegeven hoe we de beleidsdoelen concreet willen uitwerken. Er is nog niet besloten of dit plaatsvindt in de vorm van een Omgevingsprogramma.	
C4	Pagina 36 Op pagina 36 (einde) lijkt een taalkundige fout te staan in de volgende passage: *"Daarbij behoort ook de mogelijkheid om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.e dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk."* Dit lijkt niet correct geformuleerd. Wellicht kan deze zin taalkundig herzien worden.	Dank, dit is inderdaad niet goed gegaan, het laatste deel van de zin staat er dubbel. Passen we aan.	p. 36 Is: om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.e dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk. Wordt: om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.
D1	Mijn grote bewondering voor deze Beleidsnota.	Dank u wel voor het compliment.	
D2	Ik ben vooral benieuwd naar hoe en wanneer deze Beleidsnota vertaald gaat worden naar het een omgevingsprogramma. En wat daar voor Vitens uit gaat komen en of het werkbaar gaat worden.	Op p. 42 e.v. is aangegeven hoe we de beleidsdoelen concreet willen uitwerken. Er is nog niet besloten of dit plaatsvindt in de vorm van een Omgevingsprogramma. In de uitwerking zullen we zeker met Vitens en andere netbeheerders overleggen over de uitvoerbaarheid van maatregelen.	
D3	Hoe krijgen de ambities gestalte. Ik merk namelijk nu vooral dat het recht van de sterksten zege viert als het gaat om regie in de ondergrond. En namens Vitens heb ik daar als Netbeheerder vaak last van. Zowel in de voorbereiding als in de uitvoering.	De intentie van de Beleidsnota Ondergrond is om te voorkomen dat het recht van de sterkste zegeviert. We willen in de uitwerking van het beleidsnota regie op de ondergrond zodanig organiseren dat het gaat om integrale afweging in een	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			transparant proces met duidelijke afspraken over de uitvoering.	
D4	Het hoofdstuk over Bomen en Leidingen spreekt mij als Netbeheerder erg aan. Maar ik vraag me af hoe we met elkaar alle situaties uit het verleden, waar bomen op het kabel- en leidingtracé zijn aangebracht, op gaan lossen. Vooral als de gedachte blijft bestaan dat als er bomen op de kabels en leidingen staan, en er schade aan de kabels en leidingen ontstaat, de kosten voor herstel of verleggingen voor de netbeheerder zijn.		In de nota worden geen algemene uitspraken gedaan over situaties waarbij schade ontstaat. Dit zal per geval bepaald moeten worden.	
E1	Algemeen Er word veel gesproken over natuurlijke momenten voor het uitvoeren van herschikking van kabels en leidingen in de ondergrond.	Let op grenzen van een projectgebied bij natuurlijke momenten kunnen verschillen per partij deze grenzen moeten dus fluide zijn. Om kosten en betrouwbaarheid van het netwerk te kunnen waarborgen.	Dank u voor uw opmerking. We zullen daar in onze projecten rekening mee houden.	
E2	Algemeen Nergens word gesproken over de noodzakelijke werkruimte	Wij makens ons zorgen dat er te weing rekening is gehouden in het beleid met noodzakelijke werkruimte. Zoals bijvoorbeeld cunet bij afgraving.	Dank u voor uw opmerking. We zullen daar in onze projecten rekening mee houden.	
E3	Algemeen Onpopulaire keuze	De nadruk van het maken van ruimte in de ondegrond lijkt vooral door de Netbeheerders moeten worden opgelost. Hoe zit het met keuzes die de gemeente kan maken door bijvoorbeeld	Wij zijn het eens met uw opmerking. Het gaat om alle opgaven (boven- en ondergronds) en niet alleen die van netbeheerders	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		voor een andere bovergrondse inrichting te kiezen om zo meer ruimte te kreeren in de ondergrond. Voorbeeld twee richting straten 1 richting maken en zo ruimte voor groen en extera te infra structuur te creeren.		
E4	p. 3 Ook willen we met deze beleidsnota zorgen dat nieuwe kabels gebundeld worden aangelegd, zodat ze minder ruimte innemen en duidelijker traceerbaar zijn. Dit creëert tegelijkertijd meer ruimte bovengronds, bijvoorbeeld voor het planten van bomen.De komende jaren gaan we…	Het Stapelen van kabels heeft niet altijd de voorkeur met betrekking tot wervelstromen en opwarming van kabels en leidingen.	Daarmee zijn wij het eens. Het gaat erom af te spreken waar bundeling wel of niet mogelijk is om zo efficiënt mogelijk met de schaarse ruimte om te gaan.	
E5	p. 19-20 Gemeentelijk beleid dat raakt aan de ondergrond	Het is van belang om de verbanden tussen deze beleidstukken helder te hebben en dat de reactie op een invloed heeft op meerdere beleidsstukken. Graag zorgen dat hierin intergraal verbetering komt.	Dit zien wij inderdaad als onze gemeentelijke opgave.	
E6	p. 33 We geven daar ook ruimte aan groeiplaatsen voor groen en bomen. Denk aan parken of beeldbepalende of voor hittestress noodzakelijke	Dit zal kostenverhogend werken en wie heeft voorrang bij aanpassing kabel trace naar hoofdgroenstructuur. En is het mogelijk om extra	Klopt, dit zal een inspanning vragen en soms leiden tot langere tracés of andere ingrepen voor ondergrondse infrastructuur, om vitale bodem te beschermen. Wij realiseren ons dat ordenen van de ondergrond geld kost. Echter, het niet	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	bomenlanen. Consequentie hiervan kan zijn dat ondergrondse infrastructuur van netwerken in de hoofdgroenstructuur in 'levende bodem' komt te liggen en bij toekomstige veranderingen mogelijk investeringen in technische oplossingen nodig zijn of omleggingen van kabels en leidingen. Ook wordt het mogelijk op andere plekken drukker in de ondergrond (bijv. zoek locaties nieuwe tracés voor ondergrondse infrastructuur).	kosten door groen op kabels en leidingen door te berekeken?	ordenen leidt tot hogere maatschappelijke kosten.	
E7	p. 35 De gemeente heeft niet, zoals bij omgevingsplannen voor de bovengrond, de bevoegdheid zelf de bestemming van de ondergrond te bepalen, omdat er altijd ruimte beschikbaar moet zijn voor de aanleg van nutsvoorzieningen en telecommunicatievoorzieningen (gedoogplicht). Er zijn nog nauwelijks mogelijkheden om investeringen in bundeling of ordening van infrastructuur af te dwingen. Daarbij komt dat wetten ten aanzien van telecom, energie, warmte en drinkwater niet onder de Omgevingswet vallen en de integrale regiemogelijkheden van de gemeente beperken.62	In goed overleg zullen we alle voorzieningen in de stad samen moeten ontwikkelen.	Daarmee zijn wij het eens.	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
E8	p. 35 We beperken ruimtebeslag in de ondergrond door toepassing van bijv. slimme functiecombinaties, meervoudig ruimtegebruik en best beschikbare technieken. Dit vraagt flexibiliteit, innovaties en soms extra-investeringen om meer opgaven tegelijkertijd te kunnen realiseren, of om prioriteit te geven aan een specifieke functie op een specifieke plek.	Zie losse verdere opmerkingen.	Zie betreffende antwoorden.	
E9	p. 35 Openbare grond is voor publieke of collectieve ondergrondfuncties. Gebruik van de openbare ondergrond voor een collectief doel gaat bovenhet gebruik van de ondergrond voor een individuele eigenaar of voor het belang van één perceel.	Wat als een netbeheerder de indivudele eigenaar is welke algemeen belang dient?	In deze specifieke passage gaat het om de collectieve waarde van de functie ten opzichte van een individuele gebruiker. Een netbeheerder is individueel eigenaar van een in principe collectieve functie.	
E10	p. 36 Kabel- en leidingstructuren hebben een fijn vertakt ondergronds stelsel: van hoofdtransportleidingen (‘aorta’s) tot huisaansluitingen (haarvaten) In overleg met de (net)beheerders bepalen we de huidige en toekomstige ondergrondse tracés of locaties	Het is van belang dat er beter onderscheid is tussen de verschillende systeemlagen. Niet alles is hoofdinfrastructuur maar niet alle structuur is alleen een haarvat.	Daarmee zijn wij het eens. We hebben de verschillende hoofdstructuren op hoofdlijnen benoemd. Het is veelkleurig en vraagt om uitwerking. We treden hierover in overleg met o.a. de netbeheerders. We hebben de tekst op p. 36 verhelderd.	p. 36: Is: Voorrang geven in de ondergrond aan hoofdinfrastructuur van de ondergrondse netwerken op aangewezen tracés en locaties van andere strategische functies (zoals gebieden voor bodemenergie) is van belang voor het functioneren van de stad en efficiënt met het oog op kosten. Kabel- en leidingstructuren hebben een fijn

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	voor de hoofdinfrastructuur van de netwerken van nutsvoorzieningen en leggen die vast in het Omgevingsplan. Denk aan de hoofdwaterleiding, hoogspanningsleidingen en een warmtenet, maar ook hoofdriolen of hoofdboomstructuren. Binnen de vastgestelde tracés of locaties heeft de hoofdinfrastructuur van de ondergrondse netwerken prioriteit ten opzichte van andere opgaven. Op sommige tracés liggen meerdere hoofdstructuren die elkaar in de weg kunnen zitten. Wanneer verschillende hoofdstructuren elkaar raken, onderzoeken we combinatie- en andere maatwerkoplossingen. Uiteraard houden we daarbij rekening met de wettelijk voorgeschreven veiligheidsruimte. Het verleggen of aanpassen van hoofdtracés is ingrijpend en kostbaar. Zo mag de aanleg van WKO-systemen aanleg en beheer van hoofdinfrastructuur niet in de weg zitten of leiden tot extra-kosten voor de hoofdinfrastructuur.			vertakt ondergronds stelsel: van hoofdtransportleidingen (‘aorta’s) tot huisaansluitingen (haarvaten). In overleg met de (net)beheerders bepalen we de huidige en toekomstige ondergrondse tracés of locaties voor de hoofdinfrastructuur van de netwerken van nutsvoorzieningen en leggen die vast in het Omgevingsplan. Denk aan de hoofdwaterleiding, hoogspanningsleidingen en een warmtenet, maar ook hoofdriolen of hoofdboomstructuren. Binnen de vastgestelde tracés of locaties heeft de hoofdinfrastructuur van de ondergrondse netwerken prioriteit ten opzichte van andere opgaven. Op sommige tracés liggen meerdere hoofdstructuren die elkaar in de weg kunnen zitten. Wanneer verschillende hoofdstructuren elkaar raken, onderzoeken we combinatie- en andere maatwerkoplossingen. Uiteraard houden we daarbij rekening met de wettelijk voorgeschreven veiligheidsruimte. Wordt: Kabel- en leidingstructuren hebben een fijn vertakt ondergronds stelsel: van hoofdtransportleidingen (‘aorta’s) tot huisaansluitingen (haarvaten). We overleggen met de (net)beheerders over de huidige en gewenste toekomstige ondergrondse tracés of locaties voor de hoofdinfrastructuur. De gemeente neemt daar een besluit over en legt die vast in het Omgevingsplan. Denk aan de

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
				hoofdwaterleiding, hoogspanningsleiding en een warmtenet, maar ook hoofdriolering, de hoofdboomstructuur, hoofdwegenstructuur of specifieke gebieden voor bodemenergie. Uitgangspunt is dat wijzigingen aan de hoofdinfrastructuur zoveel mogelijk worden voorkomen. Het verleggen of aanpassen van hoofdtracés is ingrijpend en kostbaar. Binnen de vast te stellen tracés of locaties heeft de hoofdinfrastructuur van de ondergrondse netwerken in beginsel prioriteit ten opzichte van andere opgaven. Op sommige tracés liggen meerdere hoofdstructuren die elkaar in de weg kunnen zitten. Wanneer verschillende hoofdstructuren elkaar raken, onderzoeken we combinatie- en andere maatwerkoplossingen in de aanleg- en beheerfase, rekening houdend met de wettelijk voorgeschreven veiligheidsruimte.
E11	p. 36 mogelijkheid om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.e dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk.	Deze bomen zouden dan geen beschermde status mogen krijgen maar juist makkelijk te vervangen. Daarnaast zouden deze bomen op kabels en leidingen om niets verwijderd mogen worden mocht dit noodzakelijk zijn. Anders evt meerkosten in rekening brengen bij gemeente?	Dit is uitwerking, en hierover gaan we graag met u in gesprek.	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
E12	p. 38 Herordening vraagt om extra-investeringen als bestaande kabels en leidingen nog niet zijn afgeschreven. De (extra) kosten gaan hier voor de baten uit. Niet in alle gevallen zal herordening daarom mogelijk of nodig zijn.	Wat is het afwegingskader. Wie bepaalt waneer de extra investeringen de kosten van de baten overschreid.	Er is geen generiek afwegingskader voor deze afweging. Uiteindelijk zal dit een politieke afweging zijn waarbij maatschappelijke en financiële kosten en baten afgewogen worden.	
E13	p. 40 Voorkeursstraatprofielen, waarbij onder- en bovengrond in samenhang beschouwd worden, worden ambtelijk uitgewerkt als hulpmiddel bij de planvorming voor (her)inrichting van de (bestaande) openbare ruimte. Dit geldt zowel voor de horizontale als verticale ordening. De Nadere regels, Handboek Openbare Ruimte en Handboek Kabels en Leidingen, geven voorkeursprofielen die met het oog op het beleid voor de ondergrond herijkt worden. Het werken met voorkeursprofielen en afwegingssystematieken voor verschillende typen straten voorkomt herhaling van discussies in projecten. Aan de andere kant zal maatwerk per herinrichtingsproject nodig blijven.	Er ligt voor meer dan 100 jaar geschiedenis aan infra in de grond. Dit is niet altijd met een voorkeurs profiel op te lossen. Verwijzend naar punt 12. Ik mis dus een afweging van de gemeente om ook naar de onpopulaire keuze voor omgeving te maken om bijv een straat 1 richting te maken en hiermee ruimte voor alle infra te creëeren.	Wij erkennen de geschiedenis van de infrastructuur in de stad en dat niet alles met voorkeursprofielen op te lossen is. Wij denken wel dat we door het maken van maatwerkprofielen met voorkeursoplossingen voorkomen dat we in elk project dezelfde gesprekken moeten voeren.	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
E14	p. 41 VKLS verticaal leidingsysteem	Dit is niet gewenst NBNL is hier ook op tegen zeker voor kabels en leidingen met huisaansluitingen niet wenselijk. Zie ook losse opmerking	Het gaat erom dat we innovaties zoeken voor de efficiënte ordening van de ondergrondse infrastructuur. VKLS is daar een voorbeeld van. We passen onderschrift foto aan.	p. 41 toevoegen onderschrift bij foto: VKLS – verticaal kabels- en leidingensysteem
E15	p. 42 1.1 activiteit 2 afsluiten SOK met netbeheerder	Zorgen dat hierin de grijze gebieden zoals wat houdt hoofdleidingstructuur in. Wanneer wel of geen VKLS of kabelgoot of put systeem.	Deze opmerking nemen we ter harte.	
E16	p. 43 3.1 De huidige en toekomstige traces en locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit hebben ten opzichte van andere opgaven	Hiervoor moet punt 10. Eerst worden opgelost.	Daarmee zijn wij het eens (zie E10).	
E17	p. 43 3.4 activiteit 2 Updaten en uitwerken van (onder- en bovengrondse) voorkeursprofielen voor inrichting van typen straten in de nadere regels Handboek Openbare Ruimte en Handboek Kabels, Leidingen en Boomwortels	Ernstige zorgen zijn er met betrekking tot bereikbaarheid en veiligheid en leverbetrouwbaarheid. Stedin wil dan ook onderdeel uitmaken van het ontwerp van een nieuw voorkeursprofiel.	Dank u voor uw aanbod. We zullen zeker in overleg treden.	
E18	p. 43 4 Ruimtegebruik Bij gebruik van de ondergrond gaan oplossingen met minimaal ruimtegebruik boven	Mits kosten en technische haalbaarheid is aangetoond zijn van beide oplossingen zodat er een zuivere afweging gemaakt kan worden.	Wij zijn het daarmee eens. Er zal een maatschappelijke kosten en batenanalyse gemaakt moeten worden. Dit is meer dan het ‘business model’ van een individuele partij.	

	Zienswijze		Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	oplossingen die meer ruimte kosten.	Maatschappelijk geld kan maar eenmaal uitgegeven worden.		
E19	p. 44 Hoofdtracés en locaties van ondergrondse infrastructuur Op de in het Omgevingsplan vast te stellen hoofdtracés en locaties van de ondergrondse infrastructurele netwerken van nutsvoorzieningen heeft ruimte in de ondergrond voor het desbetreffende netwerk voorrang boven andere functies.	Zie eerdere opmerkingen		
E20	p. 44 Bundeling in gebieden van intensieve verstedelijking In gebieden van intensieve verstedelijking, vast te stellen in het Omgevingsplan, hebben vergaande bundeling (verticaal; inpandig) van ondergrondse infrastructurele netwerken en objecten de voorkeur.	Wij hebben veel vragen over de nog niet uitvoerig gesteste en bewezen bundelingstechniek. En zouden graag in overleg kijken naar mogelijk en onmogelijkheden.	Wij sorteren zeker niet voor op een bundelingstechniek. Het gaat erom dat we – in overleg – zoeken naar de beste technische en maatschappelijke oplossingen.	
E21	**thermisch** • Wederzijdse thermische beïnvloeding. Wij hebben zorgen over de warmteafgifte. Juist het bovenop elkaar stapelen van warmtebronnen, kan er voor onze kabels voor zorgen dat deze lager belast kunnen worden. Wij moeten van een bepaalde grondtemperatuur uit kunnen gaan, om onze netten te kunnen ontwerpen. Het is gebruikelijk om met 15 °C te rekenen, maar als dat niet gegarandeerd kan worden, vernemen we graag wat de waarde dan wel is. Onze kabels produceren zelf ook warmte, wat weer negatief bijdraagt aan de grondtemperatuur (de temperatuur van de grond wordt		Wij begrijpen uw ‘technische’ zorgen. Bij de uitwerking van oplossingen zullen deze punten zeker besproken worden.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	hoger). Is gekeken naar de thermische ruimte in de ondergrond in relatie tot bijvoorbeeld waterleidingen? • Thermisch gedrag van het frame: van welk materiaal zijn de rekken? Is het RVS of is het gegalvaniseerd staal? Bij magnetisch staal bestaat de mogelijkheid dat het door wervelstromen opwarmt. Op dit moment is er nog niet aan gerekend hoe groot deze invloed kan zijn. • Thermisch gedrag van het frame: zorgt het frame niet voor extra warmteoverdracht van het ene leidingtype naar het andere? • Verdichten van de grond: hoe wordt de grond verdicht? Kan dit in voldoende mate gebeuren, zodat de kabels en leidingen optimaal hun warmte kwijt kunnen aan de omgeving? Onze zorg is dat dit niet goed mogelijk is, als er onder andere kabels en leidingen gewerkt zou moeten worden in het geval van nieuwe aanleg, maar ook bij het geval van reparatie van storingen.		
E22	**Elektrisch en veiligheid** • Kans op graafschade. • Wederzijdse elektrische beïnvloeding: is er nagedacht over de afstand tussen verschillende verbindingen? Kabels en leidingen liggen hier nadrukkelijk parallel, wat in sommige gevallen (wanneer de kabel een foutstroom voert) voor gevaarlijke overspanningen op andere leidingen kan zorgen. • Hoe diep komen onze kabels te liggen? Deze diepte heeft ook een functie m.b.t. de veiligheid in geval van eventuele fouten in onze kabels.	Wij begrijpen uw ‘technische’ zorgen. Bij de uitwerking van oplossingen zullen deze punten zeker besproken worden.	
E23	**Praktische zaken** • Ruimtebeslag: hoeveel ruimte is er voor kabels en leidingen? Een verhoging van de vraag naar elektriciteit gaat gepaard met het uitbreiden van het elektriciteitsnet. Dat kan niet alleen door het leggen van dikkere kabels, maar er zullen er ook meer kabels bij moeten kunnen. Denk hierbij aan de “transformatorhuisjes”. Deze moeten gevoed worden, en hiervandaan zal per stuk een flink aantal kabels vertrekken. Bij een optimale plaatsing van de transformatorhuisjes gaat het hierbij om twee hoogspanningskabels (voor de distributie van elektriciteit met een mogelijk spanningsniveau van 10 kV tot en met 23 kV, dit wordt ook wel middenspanning	Wij begrijpen uw ‘technische’ zorgen. Bij de uitwerking van oplossingen zullen deze punten zeker besproken worden.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	genoemd) en tien laagspanningskabels. Transformatorhuisjes zijn niet altijd optimaal geplaatst, waardoor soms meer nodig is. Daarnaast is soms ook een transportverbinding nodig voor elektriciteit (op een spanningsniveau van 21 kV tot en met 52 kV, dit wordt dan ook wel hoogspanning genoemd) • Bereikbaarheid: hoe is de bereikbaarheid gegarandeerd? De kabels en leidingen zijn in beperktere mate van bovenaf te bereiken. Is aan beide zijden van de opstelling genoeg ruimte om de kabels en leidingen te kunnen benaderen voor onderhoud. Als er damwanden geplaatst zouden moeten worden, dan zitten deze mogelijk in de weg bij het aftakken van laagspanningskabels naar klanten. • Bereikbaarheid: hoe wordt ervoor gezorgd dat kabels en leidingen geen schade ondervinden bij onderhoudswerkzaamheden. De kabels mogen niet zonder meer zonder ondersteuning aan het frame bungelen. • Bereikbaarheid: wat voor plaat ligt er bovenop het frame? Is deze opneembaar? • Ruimte en indeling. Verticaal: laagspanningskabels liggen doorgaans 60 cm diep, distributiekabels voor “middenspanning” liggen doorgaans op 80 cm diepte en kabels voor transport liggen doorgaans op 100 cm diepte. • Ruimte en indeling: hoeveel ruimte is er voor het maken van moffen en reparaties? • Op welke plekken komt dit? Is het voor heel Utrecht, alleen in de binnenstad, alleen in bepaalde straten? Een deel van de vragen is al opgelost als het op een beperkt aantal plekken komt, want dan kunnen we als het echt moet een straatje verderop gaan liggen.		
F1	De beleidsnota biedt een gedegen basis voor het voeren van regie op de ondergrond, met drie heldere ambities die wij in de rol van (warmte)netbeheerder onderschrijven. De ondergrond als integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes, het beschermen van bodemkwaliteiten en het ordenen van de ruimte in de ondergrond zijn thema's waar wij als warmtebedrijf dagelijks mee te maken hebben. We merken daarbij op dat de gemeente Utrecht het over ‘nutsbedrijven’ heeft, die bestaan niet meer. Wel	Dank u wel voor het compliment en de suggestie. Zie reactie bij A2 (p. 27) Ook op p. 57 passen we dit aan.	p.28 Zie A2 p.57 Is: Jaarlijks overleg met netbeheerders nutsbedrijven, provincie en waterschappen Wordt:

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	producenten, leveranciers en netbeheerders (pag.28 De netbeheerders van de nutsbedrijven voeren ook regie op de ondergrond).		Jaarlijks overleg met netbeheerders, provincie en waterschappen
F2	Ambitieniveau lijkt te hoog, afwegingskader onduidelijk. De conceptnota laat een grote ambitie zien op vele vlakken. Overduidelijk is dat deze niet goed samengaan. De conceptnota geeft met ambitie 3.1. o.i. ruimte aan de huidige en bedachte toekomstige infrastructuur voor de stad. Het afwegingskader is nu nog zodanig geformuleerd dat het nog maar beperkt richting geeft. Het risico bestaat zo dat steeds opnieuw afwegingen gemaakt moeten worden, wat grootschaliger ingrijpen, door welke netbeheerder dan ook, omslachtig maakt.	De titel van de paragraaf 'Afwegingskader' (p.28) is inderdaad te stellig geformuleerd. Het gaat in deze paragraaf nog niet over een uitgewerkt afwegingskader – er is immers aangegeven dat het kader nader wordt uitgewerkt - maar om uitgangspunten voor een afweging. We passen de titel aan.	p. 44: Is: Afwegingskader Wordt: Uitgangspunten voor afweging
F3	Rakend gemeentelijk beleid: er wordt op pag. 19 verwezen naar de Transitievisie Warmte deel 1 en 2 van 2021. De gemeente is, zo begrijp ik, op dit moment zeer ver met herijking van die visie naar een Warmteplan. Het uitgangspunt t.a.v. de rol van collectieve warmtenetten lijkt daarin in belangrijke mate te verschuiven. Is er voldoende afgestemd intern op dit vlak, opdat deze nota bij publicatie op dit significante punt niet meteen achterhaald is? Er is nu nog expliciet sprake van 90.000 huishoudens op een collectieve warmtevoorziening (pag 22). En, klopt het dat we hier ook de 'Nadere regel kabels en leidingen gemeente Utrecht (Handboek kabels en leidingen); missen, die in is gegaan per 01/04/2024? (een verwijzing naar een eindnoot op blz. 65 ontbreekt. Tevens ontbreekt een link naar de Nadere regels Kabels en Leidingen).	De Beleidsnota Ondergrond is afgestemd met de herijking van de Transitie Visie Warmte deel 1 en 2. Op p. 20 wordt de 'Nadere Regel Kabels, Leidingen en Boomwortels' benoemd. Hier is tevens een eindnoot aan gekoppeld/	
F4	Beursgebied en tweede watervoerende laag: De passage op pagina 20 over het Beursgebied en doelstelling 2.4. schetst de forse uitdaging in dat gebied vanwege de indirecte bescherming van de 2e watervoerende laag. Een voldoende open houding naar het initiatief in het Beursgebied, met alle zorg voor de 2e watervoerende laag blijft essentieel. Deze nota mag niet als gevolg hebben dat	Zie reactie bij A3	Zie aanpassing bij A3

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	de bedachte proefboring op (principiële) basis van deze prioriteit wordt gestaakt.		
F5	Flexibiliteit, innovaties en extra investeringen. Eneco hecht in bijzondere mate aan een zo goed mogelijke betaalbaarheid van warmte voor de Utrechters. Die betaalbaarheid staat de afgelopen jaren al zwaar onder druk, speciaal voor kwetsbare groepen. De financiering van flexibiliteit, innovaties en extra investeringen zouden dus niet vanzelfsprekend bij de netbeheerder moeten liggen. Hier hoort een duidelijk uitspraak over te komen bij deze paragraaf. In de driehoek leveringszeker/duurzaam is betaalbaarheid de derde hoek! Ook de frase op pag 55 “Regie op ondergronds ruimtegebruik vraagt in veel gevallen voorfinanciering die meegenomen moet worden bij de business case van projecten.” Verwijst naar strategische investeringen waarbij de vraag is wie die zal moeten financieren met het oog op betaalbaarheid voor de burger. Het hoofdstuk Financiën geeft op pag 52 in elk geval geen enkele aanwijzing hoe dit wordt opgelost. De genoemde bedragen zijn maar een minimale fractie van de benodigde investeringen van alle netbeheerders.	De Beleidsnota Ondergrond doet inderdaad geen uitspraak over de wijze waarop de financiering van de ordening van de ondergrond plaatsvindt. In de paragraaf ‘Uitwerking van beleid’ (p. 42/43) geven we aan dat de financiële instrumenten nog uitgewerkt moeten worden. De bedragen in de financiële tabel hebben geen betrekking op de kosten van uitvoering van maatregelen maar op de kosten voor het voeren van regie op de ondergrond.	
F6	WKO-systemen en hoofdinfrastructuur: Op pagina 36 staat vermeld: "Zo mag de aanleg van WKO-systemen aanleg en beheer van hoofdinfrastructuur niet in de weg zitten of leiden tot extra-kosten voor de hoofdinfrastructuur. WKO-systemen binnen het bereik van de hoofdinfrastructuur hebben geen garantie op rendement." Wat bedoelt en beoogt de gemeente met deze laatste zin?	De tekst vraagt om specifiekere duiding. Zie tekstaanpassing.	p. 36 Is: Zo mag de aanleg van WKO-systemen aanleg en beheer van hoofdinfrastructuur niet in de weg zitten of leiden tot extra-kosten voor de hoofdinfrastructuur. WKO-systemen binnen het bereik van de hoofdinfrastructuur hebben geen garantie op rendement. Wordt: Ook kunnen werkzaamheden aan de hoofdinfrastructuur ander gebruik van de ondergrond (negatief) beïnvloeden. Zo

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			kunnen tijdelijke bemalingen (grondwateronttrekkingen) effect hebben op het rendement van WKO's. De juridische consequenties van het prioriteit geven aan hoofdinfrastructuur voor ander gebruik zullen worden onderzocht. Bezien wordt of en in hoeverre het recht op schadevergoeding kan worden beperkt als reguliere werkzaamheden aan de gemeentelijke hoofdinfrastructuur volgens de best uitvoerbare technieken worden uitgevoerd.
F7	Inconsistenties in bomenbeleid: Er lijken tegenstrijdigheden te bestaan tussen verschillende passages over bomen en infrastructuur, specifiek tussen blz. 36 (m.b.t. plaatsing bomen) en blz. 43 (ambitie 3.1.1) en blz. 44 (3.1). Een eenduidige lijn hierin is essentieel. Met name de zin op pag 35 "Daarbij behoort ook de mogelijkheid om bomen te planten in nabijheid van kabels en leidingen, wetende dat dit niet de ideale situatie is voor boom en/of netwerk." Dit is voor Eneco niet acceptabel. We hebben nu al te maken met zeer sterk groeiende vervangingskosten als gevolg van stapelende extra eisen door de gemeente. Hier moet paal en perk aan worden gesteld door duidelijk te kiezen: òf bomen, òf (warmte)leidingen. Niet beide! Het huidige handboek kabels en leidingen dd. 1/4/2024 gaat hier ook nadrukkelijk en met reden strenger mee om. Op pag 36 wordt er nota bene naar gerefereerd.	We zien dat het druk is in de ondergrond. Op plekken waar het (te) druk is in de ondergrond zullen we óf moeten herordenen, óf moeten kiezen óf moeten combineren. Het scheiden van functies heeft de voorkeur, maar voor plekken waar het niet anders kan onderzoeken we onder welke voorwaarden het combineren van functies (zoals bomen en kabels of leidingen) mogelijk is. Dit doen we in overleg met belanghebbenden, zoals de netbeheerders, en leggen we vast in het Handboek kabels en leidingen en/of Handboek Openbare Ruimte.	
F8	De figuur 'integrale aanpak" op pag 40 geeft zo ook een verkeerde indruk, alsof het warmtenet onder de bomen door kan lopen. Op diezelfde pagina had een verwijzing naar warmtebedrijf Eneco bij het kadertje 'Vernieuwing in de Haverstraat' de gemeente wel gesierd. Overigens werd	Het figuur 'integrale aanpak' op p. 40 is overgenomen uit de RSU is een schets van functies waarvoor onder- en bovengronds ruimte nodig is. Inderdaad hadden we Eneco moeten noemen in het kader. Dit passen we aan.	p. 40 Is: In de Haverstraat werd een warmteleiding aangelegd.

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	daar geen warmteleiding aangelegd, maar vervangen. En ‘expansievat’ moet in dat kadertje ‘expansieput’ zijn.	Ook wijzigen we expansievat in expansieput.	(...) in de vorm van een variant van een expansievat met toegang voor onderhoud (...) Wordt: In de Haverstraat werd door Eneco een warmteleiding aangelegd. (...) in de vorm van een variant van een expansieput met toegang voor onderhoud (...)
F9	Daarnaast valt op de men het over nutsbedrijven heeft, die bestaan niet meer. Wel leveranciers en netwerkbeheerders (pag.28 De netbeheerders van de nutsbedrijven voeren ook regie op de ondergrond).	Dit is aangepast, zie antwoord bij A2	
F10	Suggestie voor verbetering Ter inspiratie en als goed voorbeeld wil ik graag verwijzen naar het Rotterdamse Handboek Beheer Ondergrond (https://www.rotterdam.nl/media/437), waarin deze onderwerpen op een integrale wijze worden behandeld en duidelijke kaders worden gesteld die zowel voor de gemeente als voor netbeheerders werkbaar zijn. In Rotterdam wordt dit document door de meeste netbeheerders als goed werkbaar ervaren. Ik nodig de gemeente Utrecht dit ter harte te nemen bij uitwerking van de beleidsnota richting handboek.	Dank u voor uw suggestie. We zullen bij de uitwerking het document raadplegen.	
F11	Eneco denkt graag constructief mee over de doorontwikkeling van de Beleidsnota Ondergrond. Graag bespreken we hoe we de samenwerking tussen gemeente en netbeheerders, specifiek voor warmtenetten, kunnen optimaliseren.	Dank voor uw aanbod. We komen graag bij u terug.	
G1	Voorwoord: “voor de ondergrond geldt veel minder regelgeving” > Dit geldt zeer zeker niet voor telecom met de telecomwet, verordeningen en handboeken. Telecom kan zeker niet doen wat zij willen en doen dit ook niet.	Dank u voor uw opmerking. We zien geen aanleiding om het voorwoord aan te passen.	
G2	Voorwoord: “Het resultaat is dat we niet goed weten hoe de ondergrond eruit ziet” >> Volgens mij weten we meer	Dank u voor uw opmerking. We zien geen aanleiding het voorwoord aan te passen.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	dan we denken, mede dankzij KLIC bijvoorbeeld. Het wordt hier wel heel negatief gesteld.		
G3	Voorwoord: “Dit doen we onder andere op basis van het 3D-model…” >> Op basis van welke informatie? Want hiervoor staat dat we niet goed weten hoe de ondergrond eruit ziet. Bij nieuwe aanleg kan informatie verstrekt worden, maar van bestaande netwerken niet anders dan KLIC.	Het 3D-model koppelt meer dan 100 databestanden aan elkaar waaronder KLIC. Zie kader op p. 29.	
G4	Voorwoord: “Ook willen we met deze beleidsnota zorgen dat nieuwe kabels gebundeld worden aangelegd” >> Toevoegen "indien mogelijk".	Onze ambitie is kabels en leidingen bundelen. We weten dat dit op dit moment niet overal mogelijk is.	
G5	Aanleiding: “Menselijk handelen heeft echter de natuurlijke kwaliteit van de ondergrond in de stad danig aangetast met verontreinigingen.” >> Opmerkelijke woordkeuze!? Hier vallen kabels en leidingen toch niet onder of niet? Graag explicieter maken.	We nemen graag uw reactie over. Zie tekstvoorstel.	p. 6 Is: … in de stad danig aangetast met verontreinigingen. Wordt: …in de stad danig aangetast, bijvoorbeeld met verontreinigingen.
G6	Aanleiding: “Ook raakt de ondergrond steeds voller waardoor we onze infrastructuur niet meer (gemakkelijk) kwijt kunnen en grote opgaven van de stad (energietransitie; klimaatadaptatie; verstedelijking) niet meer gerealiseerd dreigen te worden.”” >> Toevoegen "digitalisering"	‘Digitalisering’ is inderdaad ook een opgave. We voegen dit toe.	p. 6 Is: … en grote opgaven van de stad (energietransitie; klimaatadaptatie; verstedelijking) niet meer gerealiseerd dreigen te worden. Wordt: … en grote opgaven van de stad (energietransitie; klimaatadaptatie; verstedelijking; digitalisering) niet meer gerealiseerd dreigen te worden.
G7	“Ambitie 2.3 Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.“ >> Dit zal uitdagend zijn in relatie tot aan te leggen kabels en leidingen. En dan laat ik	Klopt, dit zal een inspanning vragen en soms leiden tot langere tracés of andere ingrepen voor ondergrondse infrastructuur, om vitale bodem te beschermen.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	gedoogplicht voortkomende uit de Telecommunicatiewet nog even buiten beschouwing		
G8	P21 Urgentie “Er is simpelweg niet overal ruimte in de ondergrond voor alle ambities”>> Is een aanname, want is toch onbekend wat er in de grond ligt.	We zijn ons 3D model van de ondergrond aan het vullen en krijgen daarmee steeds beter inzicht in de ondergrondse ruimte.	
G9	P21 Urgentie “Op dit moment geldt de wet van de sterkste en snelste” >> Dit geldt niet voor alle netbeheerders. Wij sluiten klanten aan op basis van de vraag.	Vraaggestuurd werken bevestigt de stelling. Wel is het zo dat we na al steeds meer vooruitdenken. Daarom een aanpassing.	p. 22 Is: Op dit moment geldt de wet van de sterkste en snelste… Wordt: Lange tijd gold de wet van de sterkste en snelste…
G10	Figuur opgaven van de stad, 100.000 glasvezelaansluitingen >> Dit zijn "slechts" de FttH aansluitingen. Er dienen ook nog dataverbindingen gerealiseerd te worden voor zakelijke klanten c.q. doeleinden	De figuur geeft een schatting en beoogt niet een uitputtend overzicht te geven van de precieze omvang van de opgaven, doch slechts een beeld.	
G11	P22 kader faalkosten “Dat kwam door een gebrek aan inzicht in de ligging van kabels en leidingen.” >> Oorzaak was de vergeten gasleiding? Toch niet gebrek aan inzicht ligging alle kabels en leidingen?	De tekst is multi-interpretabel. Zie tekstvoorstel voor een meer precieze formulering.	p. 23 kader faalkosten Is: Dat kwam door een gebrek aan inzicht in de ligging van kabels en leidingen. Wordt: Dat kwam doordat de informatie over de ondergrond niet op tijd, compleet en op de juiste plek beschikbaar was.
G12	P22 kader faalkosten “…of overlast geven zoals door uitval van elektriciteit, water, gas of telefoon” >> telefoon vervangen door data	Geen aanpassing want in de geciteerde bron staat ‘telefoon’ en geen ‘data’. Inhoudelijk is de toevoeging begrijpelijk.	-
G13	P26 ambitie 1 “We denken en ontwerpen in 3D” >> Voor aanleg kan dit, maar bestaande netwerken in beeld brengen is uitdagend. Er is KLIC maar dat zijn leggegevens en liggingsgegevens.	Het (begrijpelijke) informatiehiaat staat niet in de weg dat we anders gaan en moeten denken.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
G14	P27 doelstelling 1.1 “De netbeheerders van de nutsbedrijven voeren ook regie op de ondergrond” >> Telecompartijen zijn formeel geen nutspartijen, maar vallen deze hier nu wel onder? Dan explicieter benoemen.	Zie antwoord bij reactie A2	Zie aanpassing bij reactie A2
G15	P27 doelstelling 1.1 “Afspraken over de rol en verantwoordelijkheden van de netbeheerders, vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten, is onderdeel van de organisatie van de regie op onder- en bovengrond.”>> Wij adviseren om aan te sluiten bij landelijke modellen om te voorkomen dat er 342 overeenkomsten afgesloten moeten worden.”	Dank u wel voor uw suggestie	
G16	p. 29 Kader 3D model >> Zie eerdere opmerkingen over nieuwe en bestaande netwerken	In het 3D model hebben we een methode ontwikkeld om met het kennishiaat om te gaan. Daarbij zijn we ons terdege bewust van de beperkingen van de methode.	-
G17	p. 33 doelstelling 2.3 >> zie eerdere opmerking	Zie reactie bij G7.	
G18	p. 35 “De gemeente heeft niet, zoals bij omgevingsplannen voor de bovengrond, de bevoegdheid zelf de bestemming van de ondergrond te bepalen, omdat er altijd ruimte beschikbaar moet zijn voor de aanleg van nutsvoorzieningen en telecommunicatievoorzieningen (gedoogplicht)” >> Hier wordt (terecht) wel onderscheid gemaakt tussen nutsvoorzieningen en telecom	De gemeente heeft de mogelijkheid om aan te wijzen op welke tracés de nutsvoorzieningen en telecommunicatievoorzieningen ingepast worden (plaats, tijdstip en de wijze van aanleg).	
G19	p. 35 “Gebruik van de openbare ondergrond voor een collectief doel gaat boven het gebruik van de ondergrond voor een individuele eigenaar of voor het belang van één perceel.” >> Is niet in lijn met gedoogplicht voortkomende uit de Telecommunicatiewet.	Het klopt dat de gemeente een nieuwe telecomaansluiting niet kan weigeren. Het gaat in deze paragraaf om algemene uitgangspunten voor een afweging.	
G20	p. 37 intro kader bomen en leidingen >> Voor de volledigheid graag ook verwijzen naar artikel 5.11 van de Telecommunicatiewet.	Dat is in dit kader over bomen en leidingen niet nodig. Telecommunicatiewet is genoemd op p. 15.	
G21	p. 38 foto met markeringslinten >> Wat is het doel om dit hier zo te benoemen? Voegt niets toe.	De foto is ter illustratie van de diversiteit aan kabels en leidingen in de ondergrond.	
G22	p. 39 doelstelling 3.3 “De herordening vraagt ook onderzoek naar financieringsstrategieën zoals voorfinanciering van ondergrondse kabelgoten.” >> Is de	De Beleidsnota Ondergrond doet inderdaad geen uitspraak over de wijze waarop de financiering van de ordening van de	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	gemeente ook bereid om hierin te investeren? De kosten gaan voor de baat uit....	ondergrond plaatsvindt. In de paragraaf 'Uitwerking van beleid' (p. 42/43) geven we aan dat de financiële instrumenten nog uitgewerkt moeten worden. We gaan er vanuit dat er een evenredige kostenverdeling plaatsvindt tussen partijen.	
G23	p. 44 afwegingskader bij 1. Schaalniveaus >> Dit is in strijd met Telecommunicatiewet. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen schaalniveaus p. 44 afwegingskader bij 3 Collectief versus privébelang >> Dit is in strijd met Telecommunicatiewet. p. 44 afwegingskader bij 4 Ruimtegebruik >> Dit is in strijd met Telecommunicatiewet.	De titel van de paragraaf 'Afwegingskader' (p.44) is te stellig geformuleerd. Het gaat in deze paragraaf nog niet over een uitgewerkt afwegingskader maar om uitgangspunten voor een afweging. Zie ook antwoord op reactie F2. De Telecommunicatiewet doet dit niets af aan de uitgangspunten voor afweging.	Zie aanpassing bij reactie F2
G24	p. 50 Risico's, bij toelichting op eerste risico :"blijft ondergrond 'het wilde westen' >> Geeft wel heel negatief beeld van hoe de werkelijkheid is en van de samenwerking tussen gemeente en netbeheerders de afgelopen jaren.	De uitdrukking is gemeengoed geworden voor de strijd tussen cowboys, veedieven en de oorspronkelijke bewoners van de VS. Op sommige plekken in de stad is het een goede metafoor voor hoe het gebruik van de ondergrond heeft geleid tot veel nadeel bij andere partijen; natuurlijk zonder dat er een letterlijke strijd heeft plaatsgevonden.	
H1	Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor de integrale benadering van de ruimte in de ondergrond en de toegankelijke wijze waarop het belang van deze integrale benadering in de beleidsnota voor het voetlicht is gebracht. In grote delen van de ondergrond, en vooral in de eerste twee tot drie meter onder het maaiveld, is het dringen tussen de vele belangen die er hun plek hebben gekregen, hebben ingenomen of nog opeisen. Illustratief daarin zijn de werken die afgelopen jaar zijn uitgevoerd onder de Haverstraat. Deze hebben niet alleen laten zien wat er allemaal onder de grond zit, maar vooral dat daarmee zorgvuldig met respect voor het verleden en voorzorg naar de toekomst wordt omgegaan. Bovendien hebben de werken een unieke kans geboden om een blik	Dank u wel voor het compliment.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	te werpen op en meer te weten te komen over wat gedurende vele eeuwen Utrecht tot Utrecht heeft gemaakt. Wat Oud-Utrecht aangaat, is de beleidsnota een onontbeerlijke en noodzakelijke ondergrond voor de ruimtelijke kwaliteit en ontwikkeling van onze stad. Wij hebben daarbij nog wel een aantal aanbevelingen om met name het cultuurhistorische belang in het geheel tot zijn recht te laten komen. Oud-Utrecht staat voor het belang van het cultuurhistorisch erfgoed van de stad. In de ondergrond zit veel, maar veelal onbekend cultuurhistorisch erfgoed. De ondergrond bevat een belangrijk en voor een groot deel van de geschiedenis uniek cultuurhistorisch archief. Dat erfgoed zit vooral in die bovenste twee tot drie meter, juist in de laag waar de concurrentie om de ondergrondse ruimte het hevigst is. Dat onderstreept het belang om erfgoed expliciet te benoemen en de bescherming en het behoud van de cultuurhistorische waarden te borgen. De beleidsnota stelt: 'De ondergrond is de basis voor het ontstaan en de identiteit van de stad'. Dat onderschrijft Oud-Utrecht uiteraard van harte. In de vervolgens geformuleerde ambities en doelstellingen zien wij dan ook graag deze cultuurhistorische waarde expliciet terugkomen.		
H2	Doelstelling 1.1 stelt: 'doelmatig gebruik van de ondergrondse openbare ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen'. Het woord doelmatig drukt vooral uit zuinig omgaan met de middelen. Dat wordt al gauw uitgedrukt in kosten voor de uitvoerder op het moment van de ingreep. De in de ondergrond aanwezige waarden (waaronder de cultuurhistorische) vormen dan vaak een kostenpost die de doelmatigheid in de weg staan. Oud-Utrecht beveelt aan hier niet alleen het doelmatig gebruik als maatstaf te benoemen, maar ook – het motto van de beleidsnota indachtig – de bescherming, benutting	Met 'doelmatig gebruik van de ondergrond' wordt *niet* verstaan het zuinig omgaan met middelen (bijv. materiaal of geld) maar de schaarse ondergrondse openbare ruimte. Doen we dat niet, dan passen alle wensen niet in de ondergrond of alleen tegen steeds hogere kosten om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Een belangrijk doel van de Nota sluit helemaal aan bij de wens van de inspreker: in samenhang alle belangen in de ondergrond afwegen bij een voorgenomen nieuwe ontwikkeling.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	en verbetering van de veelal onvervangbare en vaak ongekende waarden van de ondergrond.		
H3	De doelstelling spreekt van de ‘ondergrondse openbare ruimte’. Bij de openbare ruimte boven de grond kan iedereen zich een voorstelling maken van wat openbaar is en wat niet. Bij openbaarheid onder de grond is dat waarschijnlijk bij de meesten niet het geval. Dit vraagt om een nadere verduidelijking en begrenzing van zowel het begrip ‘ondergrondse openbare ruimte’, als de strekking, reikwijdte en werking van deze beleidsnota: beperkt deze zich tot het openbare deel van de ondergrondse ruimte (zo dat bestaat) of strekt deze zich uit over de gehele ondergrond? Oud-Utrecht beveelt aan duidelijk te maken wat onder ondergrondse openbare ruimte wordt verstaan en op welk deel van de ondergrond de beleidsnota zich in dit opzicht richt	De nota gaat inderdaad over de hele ondergrond. Het verschilt per situatie over welk deel van de ondergrond het gaat, hier is geen algemene definitie voor. Zo gaan bodemenergieplannen ook over de (ondergrondse) niet-openbare ruimte en maken we in het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling (UPG) afspraken met initiatiefnemers over gebruik van de ondergrondse ruimte. We halen het woord ‘openbaar’ uit de doelstelling.	Aanpassen Doelstelling 1.1 op pp. 11, 28, 42, 53 Is: 1.1 Doelmatig gebruik van de ondergrondse openbare ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen. Wordt: 1.1 Doelmatig gebruik van de ondergrondse ruimte is onderdeel van de afweging bij het ontwikkelen en uitvoeren van ruimtelijke plannen.
H4	Een goed inzicht (doelstelling 1.2) is daarvoor essentieel. Mogelijk dat dat inzicht voor kabels en leidingen op enig moment compleet is (het is bekend en geregistreerd wanneer en waar iets is aangelegd en heeft bekende en actieve eigenaren), voor cultuurhistorische waarden kan het nooit compleet zijn. We weten immers niet waar die Romeinse soldaat zijn sandaal verloren heeft. Er is dus altijd onderzoek nodig. Een 3D-model van de ondergrond hoe waardevol ook, dekt nooit alles af. Oud-Utrecht beveelt aan expliciet te benoemen dat voor een volledig inzicht van de waarden in de ondergrond een 3D-model niet volstaat, maar altijd in enigerlei vorm nader onderzoek noodzakelijk is.	Dank voor deze goede aanvulling. Zie hiernaast een tekstaanpassing.	p. 29 Is: Het model kan bijvoorbeeld aangeven welke mogelijke ruimtelijke conflicten er zijn tussen opgaven (zoals aanleg kabels of leidingen in relatie tot boomwortels) of de meest optimale locatie berekenen van ondergrondse functies (bijvoorbeeld de route van een warmtenet). Wordt: Het model kan bijvoorbeeld aangeven welke mogelijke ruimtelijke conflicten er zijn tussen opgaven (zoals kabels of leidingen, boomwortels, ondergrondse afvalcontainers, erfgoed) of de meest optimale locatie berekenen van ondergrondse functies (bijvoorbeeld de route van een warmtenet). Het model geeft een zo goed mogelijke weergave van de

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
			ondergrondse situatie maar geeft geen 100% garantie op de werkelijke situatie. Initiatiefnemers zijn altijd zelf verantwoordelijk voor wettelijke eisen ten aanzien van bodemonderzoek of inwinnen van informatie over de ondergrond.
H5	Deze ambitie richt zich vooral op de bescherming, de instandhouding en het herstel van de 'levende of vitale bodem' en op het voorkomen van negatieve effecten op het natuurlijke systeem en de gezondheid van mens, plant en dier. Deze ambitie zou ook op de cultuurhistorie betrekking moeten hebben als onderdeel van die 'levende of vitale bodem'. Het gaat dan niet alleen om de in de nota aangestipte archeologische waarden. Veel cultuurhistorisch erfgoed boven de grond heeft zijn fundament in en onder de grond. Dat zijn niet alleen stenen funderingen. Houten palen kunnen worden aangetast door verlaging van de grondwaterstand ten gevolge van peilbeleid en -beheer of klimatologische verdroging. Veel erfgoed van organisch materiaal is juist in onze contreien bewaard gebleven omdat het door het grondwater van de buitenlucht bleef afgesloten. Voorkomen dient te worden dat dat verborgen bodemarchief door ontwatering en verdroging verloren gaat. Monumentaal groen, bomen, laanbeplanting, landgoederen, leeft van de ondergrond en is kwetsbaar door verdroging of juist vernatting. Historische waterlopen en kavelpatronen (zichtbaar en niet meer zichtbaar) zijn een deel van de ondergrond. De cultuurhistorische waarden dienen gezien te worden als een intrinsieke kwaliteit en eigenschap van de bodem en te worden verwoord in de doelstellingen 2.1, 2.2 en 2.3. Oud-Utrecht beveelt aan de cultuurhistorische waarden expliciet te benoemen als eigenschap van bodem en	Eens dat de bodem een intrinsieke waarde heeft, zowel in natuurlijke als cultuurhistorische/landschappelijke zin. De waarden van de ondergrond hebben we beschreven als eerste paragraaf in hoofdstuk A2 (Doelstellingen). De bescherming van ons erfgoed en archeologische waarden is vastgelegd in de Erfgoednota (2021) en op de archeologische waardenkaart bij het omgevingsplan. Bij 2.2 voegen we 'waarden' toe aan de doelstelling. Hiermee doelen we op de waarden in de brede zin, zoals beschreven in de beleidsnota. Dat zijn cultuurhistorische waarden, maar ook bijvoorbeeld de waarde van de bodem voor gebruik. Ook scherpen we de toelichting aan.	p. 32, (en op p. 11, p. 43 en p. 53) Is: Doelstelling 2.2; De (beoogde) inrichting en de eigenschappen van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen. Wordt: Doelstelling 2.2; De (beoogde) inrichting, eigenschappen en waarden van de bodem en ondergrond op elkaar afstemmen. p. 32 Is: We stemmen het gebruik van bodem en ondergrond af op (behoud van) de kwaliteiten van de ondergrond, Wordt: We stemmen het gebruik van bodem en ondergrond af op (behoud van) de kwaliteiten en waarden van de ondergrond (zie p. 9). p. 32 Is: … om gebruik te maken van bodemenergie of het rekening houden met archeologie en cultuurhistorische waarden.

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	ondergrond, de inrichting van de ruimte mede op die eigenschap af te stemmen en ook omwille van die eigenschap ingrepen en graven in de ondergrond tot een minimum te beperken. Al deze waarden zijn niet alleen kwetsbaar en verdienen om die reden bescherming, ze zijn ook te benutten voor herstel van natuurlijke waarden, voor het behoud van natuurlijke en cultuurhistorische biotopen, voor opslag van CO2 en vermindering van uitstoot, voor verbetering van de waterberging en waterkwaliteit en voor een duurzame en aantrekkelijke ruimtelijke inrichting van bestaande en nieuwe woon- en verblijfsgebieden.		Wordt: om gebruik te maken van bodemenergie of het rekening houden met archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarden.
H6	Het voorbeeld Rijnenburg laat zien hoe belangrijk de integrale benadering en afweging van de ondergrond in de ruimtelijke ontwikkeling is. De insteek vanuit water en wateroverlast laat de verstedelijking landen op de hoger gelegen oude stroomrug. Dat is volledig in lijn met de cultuurhistorie. De generaties vóór ons hebben gedurende eeuwen steeds die keuze gemaakt. Zij bieden daarmee een inspiratiebron voor deze tijd, maar hebben de stroomrug ook tot het gebied gemaakt waar de kans op aantasting van cultuurhistorisch erfgoed het grootst is. Een dilemma dat vraagt om een helder en gedragen afwegingskader. Oud-Utrecht beveelt aan in de beleidsnota niet alleen in te gaan op behoud en bescherming van (onder andere) de cultuurhistorische waarden, maar ook op het potentieel van de benutting van deze waarden voor natuur, landschap, klimaat en een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving.	De casus Rijnenburg zien we inderdaad als goed voorbeeld. Zie aanpassing doelstelling 2.2 n.a.v. reactie H5.	
H7	Bij Ambitie 3: ‘Gebruik van de ondergrondse ruimte ordenen voor het gezamenlijk realiseren van de opgaven van de stad’ Deze ambitie impliceert afwegingen en keuzes maken. De vraag is dan hoe die afweging gemaakt gaat worden en op basis van welke criteria. De ambitie en de doelstellingen	We passen de tekst van het afwegingskader aan. De aanbeveling voor de ontwikkeling van het afwegingskader nemen we ter harte als	p. 44 Is: 2. Integrale afweging Afweging ten aanzien van gebruik van of functies in de ondergrond worden altijd integraal gedaan, d.w.z. afgewogen tussen

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	lijken vooral een technische en infrastructurele insteek te hebben, maar het moet om meer gaan. De beleidsnota geeft een aanzet tot dat afwegingskader. Daaraan zouden ook de cultuurhistorische waarden als apart punt moeten worden toegevoegd. Juist bij conflicten tussen de opgaven (punt 10.) komt het erop aan hoe, met wie en op welke gronden die afweging wordt gemaakt. Achter kabels en leidingen zitten grote financiële belangen en machtige partijen die veel gewicht in de schaal kunnen leggen en hun positie kunnen uitspelen. Cultuurhistorisch erfgoed heeft die positie niet. Wij pleiten ervoor duidelijke criteria voor deze waarden te ontwikkelen, bijvoorbeeld m.b.t. vervangbaarheid, uniciteit en verplaatsbaarheid. Mogelijk zijn er ook methoden om deze waarden te valideren. Oud-Utrecht beveelt aan in de uitwerking van het afwegingskader duidelijke criteria te ontwikkelen waarmee cultuurhistorische waarden op een transparante wijze kunnen worden afgewogen tegen andere belangen.	we het kader “uitgangspunten voor afweging” verder gaan ontwikkelen.	verschillende mogelijke opgaven die van de ondergrond gebruik willen maken en mogelijke toekomstige benutting. Wordt: 2. Integrale afweging Afweging van gebruik van de ondergrond wordt altijd integraal gedaan, dat wil zeggen: afweging tussen benutting en bescherming van ondergrondse waarden, tussen opgaven en tussen huidig en toekomstig gebruik.
H8	In het verlengde van onze aanbevelingen voor de ambities en doelstellingen en het afwegingskader speelt ook dat voor alle betrokkenen duidelijk moet zijn wie over de ondergrond gaat: wie heeft de zeggenschap over en het eigendom van de ondergrondse ruimte, zowel publiekrechtelijk als privaatrechtelijk. De gemeente is niet de enige partij die over de ondergrond gaat. Er zijn ook eigenaren, concessiehouders, waterschappen, provincie en rijk. Het zou goed zijn de beleidsnota daarop nog aan te vullen. Oud-Utrecht beveelt aan mede in aansluiting op aanbeveling 2. duidelijk te maken hoe de zeggenschap en het eigendom in de ondergrond geregeld is, zowel in publiekrechtelijke als privaatrechtelijke zin, en welke partijen daarin welke positie en rol innemen.	In de Omgevingswet met de daarbij behorende besluiten worden de taken en bevoegdheden van overheidslichamen belegd. Art. 2.1 lid 1 Ow schrijft voor dat de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uitgeoefend worden met het oog op de doelen van die wet, zie art. 1.3 Ow, tenzij daarvoor specifieke wetgeving bestaat (zoals de Energiewet, Drinkwaterwet, Telecommunicatiewet en de Wet collectieve warmtevoorziening). Het eigendomsrecht wordt niet beheerst door het omgevingsrecht maar wordt als zakelijk recht beheerst door het privaatrecht. Zakelijke rechten zijn opgenomen in het Burgerlijk Wetboek.	Kader ‘Juridische context’ toegevoegd in hoofdstuk B.1: De Omgevingswet (Ow) is gericht op een integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Art. 2.1 lid 1 Ow schrijft voor dat de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uitgeoefend worden met het oog op de doelen van die wet, zie art. 1.3 Ow, tenzij daarvoor specifieke wetgeving bestaat (zoals de Energiewet, Drinkwaterwet, Telecommunicatiewet en de Wet collectieve warmtevoorziening). Deze Beleidsnota Ondergrond 2025-2035 maakt onderdeel uit van de Omgevingsvisie Utrecht, waarin rekening

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		De verdeling van bevoegdheden is in de Beleidsnota Ondergrond op hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk B.1 (Kaders). De verdeling tussen publiek en privaat hangt af van o.a. het onderwerp, diepte en beschikbare regelgeving. Ter illustratie verwijzen we u naar de StraaDkrant, pagina 9 (210115_de-straaDkrant_5_def_low-res_spread.pdf). We voegen kader en een bijlage toe.	wordt gehouden met de doorwerking van de milieubeginselen zoals bepaald is in artikel 3.3 Ow. Het betreft het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Het eigendomsrecht wordt niet beheerst door het omgevingsrecht maar wordt als zakelijk recht beheerst door het privaatrecht. Zakelijke rechten zijn opgenomen in het Burgerlijk Wetboek. De Beleidsnota Ondergrond schetst de strategische beleidskaders voor de ondergrond binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Utrecht. De juridische context is nader toegelicht in Bijlage D2. [Bijlage D2 toegevoegd.]
I1	De nota geeft goed weer welke belangen er allemaal spelen in de ondergrond. Ons inziens wordt echter onvoldoende smart aangegeven hoe en door wie er knopen doorgehakt worden wanneer verschillende belangen elkaar in de weg zitten. Is dit juridisch goed ingekaderd?	In verschillende wetten is omschreven welke taken en bevoegdheden de verschillende overheden of netbeheerders hebben (o.a. Omgevingswet; Energiewet, Drinkwaterwet, Telecommunicatiewet, en de Wet collectieve Warmte). De Beleidsnota Ondergrond geeft aan dat – binnen de wettelijke kaders – de regie op de bescherming, benutten, beheren en beter maken van de ondergrond uitgewerkt wordt. De gemeente neemt nadrukkelijk meer regie op de ondergrond door intern de processen en organisatie aan te scherpen, en extern afspraken te maken en samenwerking vorm te geven met medeoverheden en netbeheerders. De	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		wijze waarop dit gebeurt wordt nog uitgewerkt en is daarom nog niet ‘smart’ (zie p. 42). Binnen de door de wet gegeven verantwoordelijkheid hakt de gemeente (college en raad) knopen door als verschillende belangen elkaar in de weg zitten. Voor de juridische context: De beleidsnota ondergrond 2025-2035 schetst de strategische beleidskaders voor de ondergrond binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Utrecht. Deze beleidsnota maakt onderdeel uit van de Omgevingsvisie Utrecht. De Omgevingsvisie Utrecht is een omgevingsvisie zoals bedoeld in de Omgevingswet (hierna Ow). Hier is al het gemeentelijke beleid over de fysieke leefomgeving in opgenomen. In deze beleidsnota wordt op basis van de Omgevingswet, artikel 3.2, mede voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden, bedoeld in artikel 2.1 lid 1 Ow een beschrijving van hoofdlijnen van de kwaliteit gegeven voor de ondergrond als onderdeel van de fysieke leefomgeving, bevat de beleidsnota de hoofdlijnen voor de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van de ondergrond en zijn in deze beleidsnota de hoofdzaken van het voor de ondergrond te voeren integrale beleid opgenomen.	
I2	Hoe worden de verschillende waarden financieel gewaardeerd?	Naar we aannemen refereert u naar de ‘waarden’ op p. 8. De waarden worden niet instrumenteel in financiële termen gewaardeerd. Zij geven het belang aan van	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		de ondergrond voor onze stad. De waarden moeten we koesteren om een fijne leefomgeving te hebben en onze stad verder op bouwen.	
I3	Volgens de nota zouden “De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur prioriteit hebben ten opzichte van andere opgaven”. Dit is in tegenspraak met wat we in het verleden hebben afgesproken; nl dat kabels en leidingen niet meer door groengebieden aangelegd worden. Dit veroorzaakte bij herstel of vervanging dikwijls grote schade aan met name boomwortels. Terecht wordt gesteld dat ten behoeve van het bodemleven de bodem zo weinig mogelijk geroerd moet worden. Even belangrijk is het om inklinking van de bodem door zware belasting op de bodem te voorkomen. Met name gaat het hierbij om het rijden met zware voertuigen over groengebieden en het gebruik van groenstroken als opslag van (bouw)materialen en containers en op kleinere schaal het rijden of parkeren over boomspiegels.	De Beleidsnota Ondergrond beoogt enerzijds (vitale) bodem te beschermen (ambitie 2) en anderzijds de ondergrond beter te ordenen (ambitie 3), en dit ook uit te werken in het Omgevingsplan. Dit is tot op heden nog niet het geval. Zie ook bij reactie B2.	Zie aanpassing bij B2.
I4	Steeds meer worden “duurzame” oeverbeschoeiingen, die langdurig meegaan, ingezet ter vervanging van bestaande kaden. Deze kaden bestaan veelal uit stalen damwanden, die uitwisseling van water met de naastliggende grond verhinderen en kan tot ongewenste veranderingen in de grondwaterhuishouding leiden. Deze overweging moet meegenomen in de beslissing over de aard van de beschoeiingen.	Het heeft onze voorkeur om geen oeverconstructie toe te passen. Als die toch nodig is dan richten we die zo natuurvriendelijk mogelijk in. Indien sprake is van bebouwing of bomen direct aan de waterkant nemen we de gevolgen voor de grondwaterstand daarin mee. Geen aanpassing van de tekst.	
I5	Pag. 9 onderdeel B De ondergrond is de basis voor leven in een gezonde stad Als bodem als spons moet werken is humusrijke grond belangrijk. Zand voert water juist snel af. Keuze van grond is dus belangrijk voor waterhuishouding. Het is belangrijk om wortelpakketten van bomen ondergronds met elkaar te verbinden om onderlinge uitwisseling/ communicatie en samenvoegen bodemleven mogelijk te maken.	We streven ernaar om elke boom een goede groeiplaats mee te geven. Sponswerking is inderdaad belangrijk, zie reactie bij B5.	Zie aanpassing bij B5.

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
J1	Complimenten voor het mooie beeldende rapport. Graag wijs ik jullie op het de open oproep 'Bouwen vanuit de Bodem' van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Een grote groep ontwerpers heeft 2 jaar nagedacht hoe de bodem te betrekken bij ruimtelijk ontwerp. Een aanrader om extra concrete voorbeelden te vinden en toe te passen, ook voor dit rapport.	Dank u wel voor de complimenten en de suggestie.	
K1	In uw beleidsnota ondergrond wordt vaak gesproken van de ambitie om meer bomen te planten, de bomen ruimte te geven tov kabels en leidingen en om maatwerk te leveren bij het zoeken naar (technische) groeiplaatsoplossingen. Dat is allemaal zeer lovenswaardig. Voor het planten van bomen die groot en oud (bv >50 jaar) kunnen worden is veel ondergrondse ruimte nodig. Daarom is er een ambitie nodig om veel kubieke meters ondergrondse groeiruimte per boom te reserveren van een voldoende bodemkwaliteit. Wellicht door ook minimale eisen te stellen in aantallen kuubs per boom van de 1e, 2e danwel 3e grootte-orde. Pas dan kunnen we volwassen bomen krijgen met gunstige kwaliteiten wat op langere termijn gunstiger is dan alleen veel bomen planten van een lage kwaliteit (klein en korte omlooptijd).	Een goede groeiplaats is inderdaad belangrijk om bomen goed te laten groeien en oud te laten worden. Daarom gebruiken we binnen de gemeente de Boommonitor van het Norminstituut Bomen om goede groeiplaatsen te ontwerpen. Dit is vastgelegd in ons Handboek Openbare Ruimte. Met doelstelling 2.3 (Ondiepe ondergrond: in vitale bodem in de hoofdgroenstructuur ingrepen/ graven in de ondergrond tot een minimum beperken en de bodemkwaliteit waar mogelijk verbeteren.) streven we ernaar om vitale bodem (incl. groeiplaatsen voor bomen) te behouden.	
K2	Een tweede punt dat ik mis de ambitie om de huidige bomen en hun groeiplaatsen beter te beschermen tijdens en na werkzaamheden. Te vaak zie ik nog dat aannemers in Utrecht hun zware materieel tijdelijk op de groeiplaatsen van bomen neerzetten met alle bodemverdichting en vervolgconsequenties. Hier mag de gemeente als boomeigenaar meer op controleren en tegen ageren om achteruitgang van onze bomen te voorkomen.	Klopt, dit heeft onze aandacht. Wanneer een initiatiefnemer werkzaamheden wil uitvoeren aan kabels en leidingen rondom (de kwetsbare zone van) bomen, dan moet de initiatiefnemer op grond van de Verordening Kabels, Leidingen en Boomwortels een Werkplan Bomen opstellen waarin beschreven is hoe de boom beschermd wordt tijdens de werkzaamheden. Voor andere activiteiten is dit nog niet zo. We werken dit uit n.a.v.	p. 43 Is: 1. Vastleggen in het Omgevingsplan waar vitale bodem in de hoofdgroenstructuur prioriteit heeft en hoe om te gaan met conflicten…. Wordt: 1. Vastleggen in het Omgevingsplan waar vitale bodem in de hoofdgroenstructuur prioriteit heeft, hoe groeiplaatsen van

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
		doelstelling 2.3 (zie uitwerking op p. 42) > tekst passen we aan.	bomen (tijdens werkzaamheden) te beschermen en hoe om te gaan met conflicten…..
L1	Heel goed dat er nu een beleidsnota ligt waarin boven- en onderruimte van de stad integraal worden benaderd. Bravo!	Dank u wel voor het compliment.	
L2	Graag zie ik meer aandacht voor de noodzakelijke aanpassing van werkprocessen, ihb het minimaliseren van de mechanische belasting van het grondoppervlak bij graafwerkzaamheden, om de natuurlijke kwaliteit van de bodem te beschermen dan wel niet erger aan te tasten dan strikt noodzakelijk. Bij alle grondwerk en vooral in de buurt van bomen geldt dat de huidige manier van werken met groot materieel de bodem te zeer verdicht. Dit moet anders, beter. Dit dient als beleid formeel te worden vastgelegd.	Dit klopt en heeft onze aandacht. Zie antwoord bij K2.	
L3	In het verleden zijn plaatsen waar ooit een boom stond direct ingenomen door kabels. De gemeente dient ernaar te streven om die kabels waar mogelijk zo te verleggen dat op de oude plek van de boom herplant kan plaats vinden; zeker wanneer de boom onderdeel is van een rij bomen of een structuur. Maw: het gemeentelijk beleid dient ook gericht te zijn op herstel van de gevolgen van oud, verkeerd beleid of van juist het ontbreken van beleid. Het gaan bundelen van niet alleen nieuwe, maar ook bestaande kabels op gepaste afstand van bomen biedt daarvoor kansen.	Op dit moment vormen kabels en leidingen inderdaad vaak een obstakel om bomen te planten (zie kader op p. 37). We onderzoeken wat er mogelijk is t.a.v. het combineren van bomen en kabels of leidingen. Met doelstelling 3.2 geven we aan dat we ‘natuurlijke momenten’, als er grootschalige werkzaamheden worden uitgevoerd, willen aangrijpen om de ondergrond te (her)ordenen.	
M1	Ik heb de Beleidsnota met belangstelling gelezen en kan me er goed in vinden. Het is belangrijk dat bovengrondse en ondergrondse ruimtelijke ontwikkelingen integraal worden benaderd, waarbij de voorwaarden voor een gezond en goed functionerend water- en bodemsysteem richtinggevend zijn voor de bovengrondse functies. Dat is	Dank u wel voor uw ondersteunende opmerking.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	een belangrijk signaal om af te geven, zeker nu het kabinet vooral bezig is met stappen terug te doen.		
M2	Wèl ontbreekt naar mijn gevoel in de titel 'Beleidsnota Ondergrond' het belangrijke beeld van 'de levende bodem'. Mijn verzoek is dan ook om de titel te wijzigen in "Beleidsnota Bodem en Ondergrond".	We herkennen de opmerking. De Beleidsnota Ondergrond gaat inderdaad over bodem en ondergrond. Zie reactie bij B1.	Zie aanpassing bij B1.
M3	Ook is er in mijn ogen nog wat meer concreetheid nodig om invulling te geven aan het centrale doel "Kader bieden voor regie op de kwaliteit en gebruik van de ruimte in de ondergrond".	Dat klopt. We hebben een aanzet gedaan voor stappen die nog nodig zijn om hier invulling geven, zie p. 41-42 van de Beleidsnota Ondergrond.	
M4	Pag. 9 – onderdeel B: "basis voor flora en fauna" klinkt wat technisch, net of planten en dieren niet ook gewoon 'leven' zijn, maar slechts ondergeschikt aan "menselijk leven". Ook mist hier een beetje de notie dat juist ook die combinatie van gezond en goed functionerend water en bodem de randvoorwaarden scheppen voor het leven – planten, dieren en mensen – en voor een gezonde stad. Het is wellicht verhelderend om het onderscheid te benoemen tussen bodem en ondergrond, met de sponswerking als belangrijke en kenmerkende eigenschap van de bodem. Daarom hoort ook het ondiepe bodemwater (bodemvocht) en het oppervlaktewater genoemd te worden. Deze zijn als basis voor de levende en gezonde stad essentieel, in combinatie met een hierop afgestemde waterhuishouding en (grondwater)peilbeheer. Een begrip dat hier zeker ook niet mag ontbreken is het begrip kwel, als tegenhanger van infiltratie evenzeer essentieel voor een goed functionerende gezonde bodem. Het is vreemd dat die term ook verder in de nota nergens voorkomt.	Klopt, de ondergrond is een complex natuurlijk systeem (bodem en water). We passen de tekst op p. 9 aan.	p. 9 Is: Een gezonde en goed functionerende bodem vormt de basis voor flora en fauna en schept voorwaarden voor menselijk leven. In de bodem en ondergrond vinden natuurlijke processen plaats die 'leven' mogelijk maken. Zo bevat de ondergrond mineralen en een voorraad grondwater die geschikt is als drinkwater en essentieel voor de groei van planten en dieren. Wordt: Een gezond en goed functionerend bodem- en watersysteem maakt 'leven' mogelijk. Zo bevat de ondergrond mineralen en een voorraad grondwater die essentieel is voor de groei van planten, dieren en mensen, en voor een gezonde stad.
M5	Pag. 11 – "ambitie 3.1: De huidige en toekomstige tracés of locaties van de ondergrondse hoofdinfrastructuur hebben prioriteit ten opzichte van andere opgaven." Dat klinkt logisch, maar de suggestie kan zijn dat dan minder inzet nodig is om de bodemkwaliteiten te beschermen en	De Beleidsnota Ondergrond beoogt enerzijds het beschermen van kwaliteiten en waarden (Ambitie 2) en anderzijds het ordenen van gebruik in de ondergrond (Ambitie 3).	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	verbeteren. Dat zou een gemiste kans zijn, zeker met oog op de lange termijn. Wellicht is dat zo ook niet bedoeld, maar zou dat bevestigd kunnen worden?		
M6	Pag 13 kaart – Het is onduidelijk welke vier landschappen precies bedoeld worden met “stad te midden van vier landschappen”. Op de kaart staan er veel meer aangegeven, terwijl het Noorderpark ontbreekt.	Tekst en figuur komen uit de RSU, die is vastgesteld door de gemeenteraad.	
M7	Pag 16 – Hier wordt gemeld dat de gemeente geen adequaat instrumentarium heeft t.a.v. bijvoorbeeld kabels en leidingen en overdrachtstations. Betekent dit dat de ambities en doelen alleen o.b.v. vrijwilligheid gerealiseerd kunnen worden? Welke status hebben het 3D-ondergrondmodel en de samenwerkingsovereenkomsten met netwerkbeheerders? Zie ook mijn opmerking/vraag bij pag 37/42.	Op deze pagina wordt gerefereerd aan een aantal wetten op specifieke thema’s die beperkingen opleggen aan het integraal regie kunnen voeren op de bescherming en het gebruik van de ondergrond. Dit betekent dat de gemeente binnen het wettelijk kader afspraken kan maken met de desbetreffende netbeheerder en grenzen zijn waarbinnen de gemeente kan sturen. Wij – en andere gemeenten – willen graag meer ruimte hebben om te kunnen sturen. Dat is iets anders dan afhankelijk zijn van ‘vrijwilligheid’. Een af te sluiten samenwerkingsovereenkomst met netbeheerders helpt om rollen, verantwoordelijkheden en (wijze van) uitvoering van werkzaamheden af te spreken zodat niet bij elk project opnieuw afspraken gemaakt hoeven te worden. Het 3D-ondergrondmodel is een hulpmiddel bij het ontwerpen van projecten. Het heeft geen juridische status.	
M8	Pag. 34 – Hier wordt verwezen naar het Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer voor handvatten om activiteiten die het (diepere) grondwater raken af te kunnen wegen. Wordt daarmee gedoeld op het hoofdrapport (29 april 2015)? En gaat het dan om 3.8 Maatregelenladder van Utrecht (pag. 27)? Of om 4.3 Basisprincipes voor het gebruik van de ondergrond (pag 30-31)? Of om de vele	Verwezen wordt inderdaad naar het bestaande Gebiedsplan Gebiedsgericht Grondwaterbeheer van 2015. Dit Gebiedsplan wordt op dit moment geactualiseerd. De kaders voor gebruik van het diepe grondwater worden daarin aangegeven. In het Gebiedsplan staan ook	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	beginselen en ambities die verspreid in het rapport staan? In al deze gevallen blijft het nogal algemeen en kun je nog niet echt spreken van een handvat om activiteiten af te wegen. De vraag blijft dan ook: in welke situaties en onder welke voorwaarden zijn welk type activiteiten al dan niet toegestaan? Komt er een kaart die daarover duidelijkheid biedt, zo mogelijk per bodemlaag en met inzicht in de verschillende wijken? Of blijft het een kwestie van 'hangt ervan af' en 'we wegen het goed mee'?	handvatten voor afwegen van andere belangen. Zie reactie bij A3. Voorts wordt voorzien in de uitwerking van een afwegingskader na vaststelling van de Beleidsnota Ondergrond. Zie ook reactie bij F2.	
M9	Pag 35 en ook pag. 45 afwegingskader punt 3 – Hoe zit het met de particuliere rechten in de ondergrond? Waar stoppen die en waar begint het publiek/collectief eigendom cq het algemeen belang? Is er een helder onderscheid, ook juridisch gezien? En kan dit wat meer worden toegelicht?	Zie reactie bij H8.	
M10	Pag 36-37 (doelstelling 3.1) – Het is een goede zaak dat er ook meer aandacht is voor de ondergrondse ruimte die bomen nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen. Het bundelen van kabels en leidingen is alvast een uitstekend plan. Is inmiddels in beeld waar in Utrecht de grote knelpunten zitten en waar de kansrijke situaties zijn om de groeipotenties van bomen te verbeteren?	Bij het planten van nieuwe bomen bepalen we de grootte van de groeiplaats met behulp van de Boommonitor van het Norminstituut bomen. Alleen met een goede groeiplaats kunnen bomen goed en duurzaam groeien. Op veel plekken is er weinig ruimte voor goede groeiplaatsen. Er wordt gewerkt aan het in beeld brengen van kansrijke locaties voor bomen.	
M11	Pag 38/43 (doelstelling 3.2) – Is de samenwerking met nutspartijen over het (her)ordenen van kabels en leidingen in de ondergrond alleen mogelijk op vrijwillige basis? Of is het eventueel afdwingbaar? Is de gemeente dat ook van plan? Behalve het aangrijpen van natuurlijke momenten kan het ook wenselijk zijn om actief met planningen te schuiven. Dan is het voor de regievoering praktisch als men ook meerdere jaren vooruit op de hoogte is van elkaars planningen voor beheer en onderhoud. Doet iedereen dat ook?	Wat betreft planningen (programmering) is de gemeente actief bezig met 'werk met werk maken', dat wil zeggen dat planning van werkzaamheden zo veel mogelijk op elkaar afgestemd worden. Bijvoorbeeld: als een riool wordt vervangen, dan wordt een straat heringericht. Netbeheerders kunnen gedwongen worden om hun kabels of leidingen te verleggen, daarbij is de Nadeelcompensatieregeling van toepassing. Zie ook reactie bij M7.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
M12	Pag. 46 (C1 Voortgang en verantwoording) – Wat zijn op dit moment de landelijke inspanningen om te zorgen dat de waarden en kwaliteiten van de ondergrond goed worden beschermd, als integraal onderdeel van de ruimtelijke ordening? Is het terugschroeven van de landelijke ambities rond 'water en bodem sturend' nog van invloed op de inzet van de gemeente en de afstemming met waterschappen, provincie, RWS, drinkwaterbedrijven, nutsbedrijven e.d.? Kunnen wij vertrouwen dat de gemeente er alles aan doet om de ambities en doelen overeind te houden en tot uitvoering te brengen?	De gemeente Utrecht heeft in de RSU 2040 opgenomen nadrukkelijker regie te gaan voeren op de ondergrond. Een van de uitgangspunten daarbij is het zoeken naar een goede balans in het beschermen en benutten van de bodem en ondergrond. De beleidsnota Ondergrond is een nadere uitwerking van de RSU 2040. Hiermee bekrachtigt de gemeente Utrecht de doelen die opgenomen zijn in de RSU. Het voeren van regie op de boven- en ondergrond is niet mogelijk zonder goede afstemming met de betrokken stakeholders. Daarop heeft de aanpassing van de landelijke ambities rond water en bodem sturend geen significante invloed.	
M13	Pag 48 (C2 Indicator) – Mooi dat er een effectindicator is toegevoegd als maat voor het % ruimtelijke plannen waarin het doelmatig gebruik van de ondergrond expliciet wordt meegewogen. Mijn vraag is wel wat verstaan wordt onder 'doelmatig gebruik'. Want waar meet men dat aan af? Mijn voorstel is om nog een 2e indicator op te nemen, die meer de gerealiseerde effectiviteit monitort. Is dat mogelijk?	'Doelmatig gebruik van de ondergrond' heeft hier betrekking op het integraal meenemen van de ondergrond bij de afweging en ontwerp van ruimtelijke plannen waardoor rekening gehouden wordt met de verschillende opgaven van de stad, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, verstedelijking, mobiliteit en vergroening. Indien rekening gehouden wordt met de verschillende opgaven dan vindt een bewuste keuze van gebruik van de ondergrond plaats. Het effect van de bewuste keuze is dat de verschillende opgaven (in de gekozen verhouding) ook daadwerkelijk een plek krijgen in de ruimtelijke plannen. Een tweede indicator is derhalve wat ons betreft niet nodig.	
M14	Pag. 52 (Financiën) – Alle 'bijdragen van derden' lijken te zijn toegeschreven aan het Rijk. Zijn er geen andere 'derden' waarvoor extra kosten zijn voorzien? En wat is de	Het klopt dat de 'bijdragen van derden' in deze beleidsnota betrekking hebben op bijdragen van het Rijk. Het betreft recent	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
	kans dat het Rijk deze extra kosten niet (of niet allemaal) vergoedt? En daarnaast: Welke orde van grootte hebben de PM-posten?	toegekende specifieke doeluitkeringen (SPUK). Er is geen reden om te twijfelen aan de reeds toegekende Rijkssubsidies. In een specifiek project kunnen er ook kosten en bijdragen zijn van andere partijen zoals bijvoorbeeld netbeheerders. Deze kunnen niet in algemene termen in de beleidsnota begroot worden. De PM-posten zijn afhankelijk van een concreet project en niet vooraf in te schatten. Een project kan een herinrichting van een straat zijn of een gebiedsontwikkeling zoals Rijnenburg. Daarnaast hangen de kosten af van de situatie in de ondergrond die ook sterk per locatie kan verschillen.	
N1	Dear Sir/Madam, I am writing to share my thoughts on this policy. I read the policy document with great interest and strongly support many of the proposed actions in Utrecht, where I reside and work. As an Assistant Professor of Coupled Subsurface Processes at Utrecht University, I have dedicated my research to the use of the subsurface for geo-energy applications. I firmly believe that urban areas and the subsurface should be considered as an integral system when designing and/or renovating urban spaces. In particular, the extensive subsurface space has the potential to function as a massive thermal battery for the entire urban area, enhancing urban temperature resilience with carbon-neutral energy sources. Additionally, we have been developing research aimed at utilising medium-to-deep aquifers beneath urban areas for thermal energy production and storage, which could be connected to urban district heating systems. I fully support this policy document and look forward to the approval and implementation of the proposed actions. Best regards, Wenzhuo Assistant Professor of Coupled Subsurface Processes Utrecht University	Dank u voor uw ondersteunende opmerkingen. Thank you for your supportive comments.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
O1	Er mist een duidelijk smart geformuleerde toekomstvisie Ondergrond.	Het zou mooi zijn als we de doelen nu al helemaal smart zou kunnen maken. Die stip op de horizon is echter lastig smart te maken omdat nog lang niet alle toekomstige plannen waarbij de ondergrond betrokken is en waartussen de beoogde samenhang moet worden gezocht, bekend zijn. Ook is nog sprake van de nodige kennishiaten - waarmee we overigens al wel aan de slag zijn.	-
O2	Kun je ondergronds 'bouwwerken' (boomwortels, kabel en leidingen, gebouwen e.d.) economisch uitdrukken.	Een financiële afweging maken kan altijd, maar daarmee worden niet alle waarden, die bouwwerken of bomen hebben, meegeteld.	
O3	Pag. 9 onderdeel B De ondergrond is de basis voor **leven in** een gezonde stad	De ondergrond is de basis voor een gezonde stad, in de brede zin. Dus inclusief het leven in de stad.	-
O4	Bodem moet als spons werken. Dit kan in een bodem vol leven met humus, niet in droge zandgrond.	Klopt. Dit en meer details over dit onderwerp zijn in de Visie Klimaatadaptatie opgenomen (2022). Zie ook reactie bij B5 en B7.	
O5	Waterhuishouding (grondwaterpeil) van de ondergrond moet veiliggesteld worden.	Klopt. Dit is een onderdeel van de 'Visie Water en Riolering Utrecht (2022)'	
O6	Overloop/ overgang van oppervlaktewater naar land en dus de ondergrond moet mogelijk zijn.	Zie reactie bij O5.	
O7	Een inrichting (kabels en leidingen, bomen, vrije ruimte, erfgoed, opvangbekkens regenwater e.d) van de ondergrond naar verhouding veiligstellen. Referentiekader bepalen.	Klopt. Dat is wat we onder meer beogen met doelstelling 3.4 Infrastructurele netwerken inrichten volgens voorkeursprofielen (ondergrond en bovengrond). (Ambitie 3).	
O8	Alle partijen die gaan over de inrichting van de ondergrond moeten in een vroeg stadium integraal de verhoudingen van de ondergrond, ten opzichte van het referentiekader, afstemmen.	Dat is wat waar we mee aan de slag zijn. Maar de wens is om er een tandje bij te doen. De Beleidsnota Ondergrond gaat ons daarbij helpen: zie Ambitie 1, De ondergrond is integraal onderdeel van ruimtelijke keuzes.	

	Zienswijze	Antwoord	Aanpassing in Beleidsnota
P1	1. De drie ambities van de nota spreken mij aan, vooral het punt dat je bovengrond en ondergrond in samenhang moet bekijken.	Dank u wel voor het compliment.	
P2	2. Het valt zeer te betreuren, al begrijp ik het wel, dat er vaak zo weinig ruimte overblijft om bomen te planten.	Het blijft inderdaad een puzzel om alle ambities een plek te geven. We verkennen hoe we bomen beter een plek kunnen geven.	
P3	3. M.b.t. het conflict tussen bomen (m.n. boomwortels) en andere functies (blz 37) het volgende. Zoveel mogelijk moet worden nagedacht over problemen in de toekomst: Bomen, en dus ook boomwortels, groeien en daardoor kunnen wortels en kabels / leidingen met elkaar in de knoop komen. Zoveel mogelijk kabels en leidingen bundelen in kabelgoten kan dit probleem wellicht beperken.	Klopt. Bundelen van kabels en leidingen in kabelgoten of met andere technieken is inderdaad ruimtebesparend. Zeker op drukke plekken zetten we in op bundeling.	
P4	4. Nog meer over bomen: Waar bomen worden geplant moet goede bomengrond worden gebruikt. Maar ook zeer belangrijk is dat de grond om het plantgat heen niet teveel verdicht wordt, want in verdichte grond kunnen boomwortels niet groeien. Bij verdichte grond gaan wortels na verloop van tijd een weg naar de oppervlakte zoeken, waardoor ze (bijvoorbeeld) bestrating omhoog gaan drukken.	Klopt, dit heeft onze aandacht. Zie reactie bij K2.	
P5	5. Soms kun je een boom betere condities geven door nabij een geplante boom enkele ondergrondse horizontale buizen te leggen in een naastliggende verharde grondlaag. Binnen die buizen komt dan niet verdichte grond; de wortels kunnen dan vanuit het plantgat daarin groeien. Zo kunnen wortels bijvoorbeeld vanaf een groenstrook in een tussenberm onder een fiets- of voetpad door naar een tuin groeien. Het probleem dat ik bij punt 4. heb genoemd wordt daardoor vermeden.	Dit is een zeer specifieke methode die niet wordt toegepast. We streven ernaar om elke boom een goede groeiplaats mee te geven rondom de wortelkluit (cf. Boommonitor van het Norminstituut Bomen).	

Ambtelijke wijzigingen

Pag.	Ambtelijke opmerking	Aanpassing in Beleidsnota
	Kleine correcties	Taalkundige en grammaticale fouten en verwijzingen zijn gecorrigeerd.
p. 6	Het leest alsof de RSU de omgevingsvisie is en niet de omgevingsvisie incl. de beleidsnota's waarvan deze beleidsnota onderdeel gaat uitmaken.	Is: Bij een mogelijke actualisatie van de Omgevingsvisie wordt … Wordt: Bij een mogelijke actualisatie van de RSU wordt …
p. 15	Aanscherping instrumentarium	Is: De Omgevingswet kent als instrumenten de Omgevingsvisie…… Wordt: De Omgevingswet kent een aantal (gemeentelijke) instrumenten waarmee regie gevoerd kan worden op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte (boven- en ondergronds), namelijk de Omgevingsvisie, het (on)verplichte Programma, het Omgevingsplan en de Omgevingsvergunning. De provinciale regels staan in de provinciale Omgevingsverordening, en de waterschapsregels in de Waterschapsverordening.
p. 19	Relatie beleidsnota – thematisch beleid aanscherpen	Is: Op thematisch beleidsniveau beschikt de gemeente Utrecht in 2024 over verspreid beleid en uitvoeringsprogramma's die de ordening van functies in de ondergrond raken. De Beleidsnota Ondergrond bouwt hierop voort en biedt daarvoor een integraal kader: Wordt: Bij het opstellen van deze Beleidsnota Ondergrond, beschikt de gemeente Utrecht over thematisch beleid en uitvoeringsprogramma's die de ordening van functies in de ondergrond raken. Deze documenten zijn veelal opgesteld voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. De Beleidsnota Ondergrond is een integraal en richtinggevend kader om de ondergrond te kunnen ordenen. Thematische beleidsnota's en uitvoeringsprogramma's blijven van toepassing.
p. 19	Aanscherping van de inhoud van de nota	Is: Visie Water en Riolering …….. met extreem weer. In de visie is ook de vervangingsopgave voor de riolering opgenomen waarin het beleid ten aanzien van de scheiding van hemel- en afvalwater is benoemd. Gekoppeld aan de Visie Water en Riolering is er een Programma Water en Riolering waarin elk jaar de voorgenomen activiteiten, kosten en financiering zijn opgenomen.

Pag.	**Ambtelijke opmerking**	**Aanpassing in Beleidsnota**
		Wordt: Visie Water en Riolering Utrecht (2022) zet in op een gezond, robuust en toekomstbestendig water- en rioleringssysteem voor iedereen, rekening houdend met o.a. het veranderende klimaat en structurele grondwateroverlast. In de visie is een voorkeursvolgorde voor verwerking van hemelwater opgenomen. Ook is de vervangingsopgave beschreven. Gekoppeld aan de Visie Water en Riolering is er een Programma Water en Riolering waarin elk jaar de voorgenomen activiteiten, kosten en financiering zijn opgenomen.
p. 19	Gemeentelijk beleid Bij Transitievisie Warmte ook bodemenergie en aardwarmte te benoemen, vanwege het gebruik van de (diepere) ondergrond	Is: Transitievisie Warmte deel 1 en 2 (2021) (….) benoemd. Wordt: Transitievisie Warmte deel 1 en 2 (2021) (…) benoemd. Ook worden bodemenergie en aardwarmte als opties benoemd.
p. 19	Omissie grondstoffennota	Toevoegen bij bestaand beleid: Grondstoffennota (2020) waarin een systeem van afvalinzameling met ondergrondse containers is opgenomen.
p. 20	Alinea aanscherpen	Is: De gemeente heeft enkele specifieke regels voor het gebruik van een deel van de ondergrond die in de toekomst onderdeel uitmaken van het Omgevingsplan. Zo is er voor de ondiepe ondergrond een Verordening Kabels, Leidingen en Boomwortels (2022) als sturingsinstrument, aangevuld met de Nadere Regel (Handboek) Kabels en Leidingen. Voor richtlijnen bij de inrichting van de openbare ruimte is er Handboek Openbare Ruimte. Verder bestaan er regels voor grondwerk ten aanzien van archeologische waarden in de archeologieverordening. Ook bestaan er Rijksregels voor bodemenergiesystemen: de gemeente is bevoegd gezag voor gesloten bodemenergiesystemen. De gemeente kent een Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018. In deze verordening staan lokale regels ter voorkoming van interferentie tussen gesloten en tussen gesloten en open bodemenergiesystemen onderling of anderszins ter bevordering van een doelmatig gebruik van bodemenergie. In deze verordening zijn vijf interferentiegebieden aangewezen waar deze lokale regels gelden, te weten Beursgebied, Merwedekanaalzone, Cartesiusdriehoek en 2e Daalsedijk, Leeuwesteyn, en Papendorp/Groenewoud. Wordt: De gemeente heeft specifieke regels voor het gebruik van een deel van de ondergrond die in de toekomst onderdeel uitmaken van het Omgevingsplan. We noemen er enkele. Voor de ondiepe ondergrond is er een Verordening Kabels, Leidingen en Boomwortels (2022) als sturingsinstrument, aangevuld met de Nadere Regel (Handboek) Kabels en Leidingen. Voor richtlijnen bij de inrichting van de openbare ruimte is er

Pag.	**Ambtelijke opmerking**	**Aanpassing in Beleidsnota**
		Handboek Openbare Ruimte. Er zijn regels voor de inzameling van afvalwater en hemelwater, bijvoorbeeld voor de lozing van spoelwater van open WKO-systemen op de riolering. Verder bestaan er regels voor grondwerk ten aanzien van archeologische waarden in de archeologieverordening. De gemeente kent een Verordening Interferentiegebieden Bodemenergiesystemen gemeente Utrecht 2018 In deze verordening staan lokale regels ter voorkoming van interferentie tussen gesloten en tussen gesloten en open bodemenergiesystemen onderling of anderszins ter bevordering van een doelmatig gebruik van bodemenergie. In deze verordening zijn interferentiegebieden aangewezen waar deze lokale regels gelden.
p. 27	Hier staat heel stellig dat afwenteling van risico's en kosten wordt voorkomen. Ingrepen in de bodem reiken tot ver in de toekomst.	is: We voorkomen zo afwenteling… Wordt: Zo verminderen we de kans op afwenteling…
p. 28	Bij doelstelling 1.1 benoemen dat we in het UPG en UPOR (opvolgers UPP) vastleggen wat er in welke fase van het planproces moet zijn uitgewerkt. Nu blijft het heel onduidelijk hoe we gaan regelen dat de ondergrond wordt meegenomen.	Is: …….in samenhang met ontwikkelingen in de bovengrond. Deze organisatieontwikkeling is cruciaal ….. Wordt: … in samenhang met ontwikkelingen in de bovengrond. We leggen in de planprocessen (UPG/UPOR) vast hoe de ondergrond in de verschillende planfasen wordt meegenomen, in samenhang met het vraagstuk van stedelijke sturing. Deze organisatie- en procesontwikkeling is cruciaal …… (laatste zin alinea weggehaald)
p. 31	Niet compleet	Is: De Omgevingswet en het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) bieden het wettelijk kader... Wordt: De Omgevingswet en bijbehorende besluiten, waaronder het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL), bieden het wettelijk kader...
p. 31	En waar mogelijk verbeteren ontbreekt	Is: … en natuurlijke bodems willen we zo mogelijk in stand houden. Wordt: …, natuurlijke bodems willen we zo mogelijk in stand houden en waar mogelijk verbeteren.

<table>
<tr><th>Pag.</th><th>Ambtelijke opmerking</th><th>Aanpassing in Beleidsnota</th></tr>
<tr><td>p. 39</td><td>Juridische borging moet uitgewerkt worden.</td><td>Is:
Bij omgevingsplanregels voor knooppunten van intensieve verstedelijking genoemd in de RSU wordt de mogelijkheid tot verplichte bundeling/verticale ordening of inpandige oplossingen voor infrastructurele netwerken en objecten opgenomen.

Wordt:
Voor knooppunten van intensieve verstedelijking genoemd in de RSU verkennen we de mogelijkheid om verplichte bundeling/verticale ordening of inpandige oplossingen voor infrastructurele netwerken en objecten op te nemen in het Omgevingsplan.</td></tr>
<tr><td>p. 43</td><td>Aangeven dat uitvoering van wettelijke taken in samenwerking met RUD gaat</td><td>Aanpassen bij 2.1.

Is:
1. Uitvoeren van wettelijke taken in het kader van bodembescherming en -sanering

Wordt:
1. 1. Uitvoeren van wettelijke taken in het kader van bodembescherming en -sanering in samenwerking met de RUD</td></tr>
<tr><td>p. 52</td><td>Financiën actualiseren</td><td>De bedragen in de tabel zijn aangepast cf. de hervormingsbezuinigingen:
er is 100 kEUR minder budget voor ‘1.1 Regie voeren op de ondergrond in het kader van doelmatig gebruik van de ondergrond’;
er is 100 kEUR minder dekking vanuit het Programma Aantrekkelijke groene leefomgeving en erfgoed, doelstelling Leefomgeving en Ondergrond.
Zie aanpassing in de tabellen (de totalen zijn in lijn hiermee aangepast).

Is:
<table>
<tr><th>Totaal benodigd budget</th><th></th><th></th><th></th><th></th><th></th><th></th></tr>
<tr><td>1.1 Regie voeren op de ondergrond in het kader van doelmatig gebruik van de ondergrond</td><td>550</td><td>550</td><td>550</td><td>550</td><td>550</td><td>550</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

Pag.	Ambtelijke opmerking	Aanpassing in Beleidsnota

Reeds in begroting gedekt						
Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed – doelstelling Leefomgeving en Ondergrond	1.150	1.150	1.150	1.150	1.150	1.150

Wordt:

Totaal benodigd budget						
1.1 Regie voeren op de ondergrond in het kader van doelmatig gebruik van de ondergrond	450	450	450	450	450	450

Reeds in begroting gedekt						
Programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed – doelstelling Leefomgeving en Ondergrond	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050	1.050

Is:
De hervormingsbezuinigingen en eventuele consequenties voor het budget ondergrond vanaf 2026 zijn nog niet in bovenstaande tabel verwerkt omdat besluitvorming bij de voorjaarsnota 2025 zal plaatsvinden. Eventuele bezuinigingen op het voorgestelde budget in de beleidsnota leiden mogelijk tot beperkingen in mogelijkheden om regie op de ondergrond te kunnen voeren en innovatieve oplossingen te kunnen toepassen. Ook dan is de nota op delen nog steeds uitvoerbaar.

Wordt:
Deze alinea is verwijderd.

Raadsbrieven commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 10 april t/m 28 mei 2025

Nummer	Ontvangstdatum	Beleidsveld	Onderwerp
1	27-05-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Stand van zaken programma mobiliteitsmanagement
2	27-05-2025	Wervengebied	Raadsbrief Definitieve regeling kelderherstel en Uitvoeringsprogramma Wervengebied
3	23-05-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Vaststellen IPvE-FO Herinrichting Tuinwijkroute
4	23-05-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Vaststelling IPvE-FO Herinrichting Amazonekwartier
5	21-05-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Vaststelling Voorlopig Ontwerp (VO) Doorfietsroute Utrecht Amersfoort
6	15-05-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Programma Water en Riolering 2026-2030
7	15-05-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Meerjaren Investeringsprogramma beheer Openbare Ruimte 2026-2035
8	14-05-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Startdocumenten projecten Van Heuven Goedhartlaan e.o. en Kanaleneiland Zuid Midden - herinrichting openbare ruimte
9	06-05-2025	Groen	Raadsbrief Ontwikkelperspectief Kromme Rijn Linie Landschap 2040
10	30-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Raad van State uitspraak Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht
11	24-04-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Herijkingsprogramma's civiele kunstwerken en 'Doorfietsroute langs de Vecht'
12	18-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren
13	17-04-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Onderzoek haalbaarheid meer officieel zwemwater
14	16-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Diverse ontwikkelingen Vleuten: Hindensteinlocatie, Kloosterweide, De Tol
15	16-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Actualiteiten OV in Utrecht
16	16-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Wijziging Beleidsregels parkeernormen auto en fiets
17	16-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Toelichting wijziging Parkeerplaatsenverordening en Nadere regel voor deelauto's
18	15-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Functioneel Ontwerp Niels Bohrweg
19	14-04-2025	Mobiliteit	Raadsbrief Vaststellen IPvE/FO Herinrichting Koningsweg
20	14-04-2025	Wijk Binnenstad	Raadsbrief Schetsontwerp omgeving Weerdsluis
21	10-04-2025	Openbare ruimte	Raadsbrief Verzamelbrief Klimaatadaptatie

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
08-05-2025	M185 Weer fossiele reclame via de APV	Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren)	Kleinrensink, J. (Julia) (GroenLinks) Zweth, R. van der (Rick) (PvdA) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie) Snijder, R.E.P.C. (Ruben) (Student & Starter) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Paalman, V. Victor (Horizon) Zwanenberg, P. (Pepijn) (groep Zwanenberg)	Openbare ruimte			

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
27-03-2025	M181 Laat waterscouts niet de dupe worden van dit verbod	Pagter, M. de (Marijn) (VVD)	Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Geleijns, H (Hans) D66) Bosch, D. (David) (UtrechtNu!) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Markten en havens	27-06-2025		
27-03-2025	M156 Mariaplaats toegang tot de Westpoort van de stad, maar niet voor gebruikers van een gehandicaptenparkeerplaats versie 2	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!)	Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Sasbrink, A.	Mobiliteit	27-06-2025		

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			(Anne) (Partij voor de Dieren) Pagter, M. de (Marijn) (VVD)				
27-03-2025	M176 Hou vast aan je groene ambities of wees er eerlijk over	Sasbrink, A. (Anne) (Partij voor de Dieren)	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Kleinrensink, J. (Julia) (GroenLinks) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt)	Groen	27-06-2025		
23-01-2025	M33 Hondenvoorzieningen naar een acceptabel niveau	Stylianou, N. (Nadia) (D66)	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!) Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Groen	30-09-2025		
23-01-2025	M34 Hondendagopvang als waardevolle voorziening	Stylianou, N. (Nadia) (D66)	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!) Zwinkels, J.M.	Groen	23-04-2025		

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			(Jantine) (CDA) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)				
14-11-2024	M489 Goed verantwoorden begint bij goede indicatoren	Passier, C.E. (Charlotte) (Volt)	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Markten en havens	31-08-2025		
07-11-2024	M414 Verbeter de 'parkeervergunning onderwijs'	Vasters, J. (Joost) (D66)	Assen. M.H. (Hester) (PvdA) Bode, L. (Linda) (Volt) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Mobiliteit	07-02-2025	20250526 In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren verder over de voortgang.	
26-09-2024	M402 gezondheidscentrum Marco Pololaan	Ramaker, M.F. (Margreet) (VVD)		Openbare ruimte	26-12-2024	3/3/2025: Terugkoppeling op M402 gezondheidscentrum Marco Pololaan wordt verwerkt in de voorgangsbrief aanpak bijplaatsingen. De planning is om deze raadsbrief te	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
						versturen gelijktijdig met de publicatie van de VJN2025.	
26-09-2024	M385 Bescherm de oevervegetatie (tegen de impact van jaagpad en steiger)	Sasbrink, A. (Anne) (Partij voor de Dieren)	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Groen	26-12-2024		
11-07-2024	M364 Denk andersom: Denk eerst aan mensen met een beperking	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!)	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Hornsveld, I.S. (Ingeborg) (GroenLinks)	Openbare ruimte	11-10-2024		
27-06-2024	M245 Geleidestroken vrijhouden	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Pagter, M. de (Marijn) (VVD) Smit, V. (Veerle) (Volt)	Mobiliteit	27-09-2024	250526 In de Raadsbrief terugkoppeling moties Neude van 5 februari 2025 is een update gegeven over het vrijhouden van de geleidestroken op het Neude. V.w.b. Tivoli/Vredenburg verwijderen wij bijna dagelijks fietsen van de geleidestroken om ervoor te zorgen dat mensen met een visuele beperking deze kunnen	12-03-2025

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
						gebruiken. Er wordt dus actief gehandhaafd. Verder zullen we dit bij het eerstvolgende overleg met Tivoli/Vredenburg aankaarten en hen vragen hier een inspanning op te leveren. 20250312: Afgedaan middels Raadsbrief terugkoppeling moties Neude van 5 februari 2025 20241127 update volgt in raadsbrief Voortgangsrapportage Mobiliteit (Q1 2025) 20240910: Handelen we af via brief over fietsparkeren binnenstad in Q4 2024.	
25-04-2024	M174 Biodiversiteit bij zelfbeheer	Sasbrink, A. (Anne) (Partij voor de Dieren)	Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht) Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Kleinrensink, J.	Openbare ruimte	28-06-2024		

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			(Julia) (GroenLinks)				
25-04-2024	M170 Kom tot een oplossing met de politie	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Vasters, J. (Joost) (D66)	Mobiliteit	20-12-2024	20250526 In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren verder over de voortgang. 240910 Wordt opgenomen in plan invoeren betaald parkeren (begin 2025).	
25-04-2024	M166 Bereikbaar Utrecht	Passier, C.E. (Charlotte) (Volt)	Dekkers, F. (Fred) (GroenLinks) Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie) Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Vasters, J.	Mobiliteit	20-12-2024	20250526 In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			(Joost) (D66) Steeg, B. van (Bert) (CDA)			verder over de voortgang. 20241127 Wordt opgenomen in het uitvoeringsprogramma IBP en volgt in Q1 2025	
01-04-2024	M180 Alternatief Ring Utrecht	Dekkers, F. (Fred) (GroenLinks)	Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Vasters, J. (Joost) (D66) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie) Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Snijder, R.E.P.C. (Ruben) (Student & Starter) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Paalman, V. Victor (Horizon)	Mobiliteit	01-06-2024	20250526 Korte update in raadsbrief Raad van State uitspraak over Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht van 30 april. Update over ARU/ TB volgt waarschijnlijk vlak voor de zomer n.a.v. uitspraak. 20241127 update in raadsbrief weerlegging onjuistheden kamerbrief alternatief ring Utrecht van 20 november 2024 20240910: De Technische Briefing voor leden van de Tweede Kamer d.d. 27 maart 2024, waar we als regio het Alternatief hebben toegelicht, was een openbare aangelegenheid.	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
07-12-2023	M457 Doorgaan met onderzoek zwemlocaties	Stylianou, N. (Nadia) (D66)	Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter) Zweth, R. van der (Rick) (PvdA) Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Steeg, B. van (Bert) (CDA)	Markten en havens	07-03-2024		
02-11-2023	M348 Alles op alles voor betere parkeerapp en goede alternatieven	Pagter, M. de (Marijn) (VVD)	Vasters, J. (Joost) (D66) Bosch, D. (David) (UtrechtNu!) Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Mobiliteit	02-02-2024	20250526 In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren verder over de voortgang. 20241127 Gaat mee in	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			Steeg, B. van (Bert) (CDA) Talhaoui, M. (Mohamed) (PvdA) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair)			Uitvoeringsplan Invoeren Betaald parkeren van Q1 2025. 20240527: Stand van zaken staat in de raadsbrief Parkeerapp bezoekersvergunning van 24 november 2023 en in de raadsbrief Stand van zaken verbeteringen parkeerapp van 14 februari 2024. 20240910: Stand van zaken is gedeeld in raadsbrief sept 2024.	
02-11-2023	M354 Laat de steigerdoeken een springplank zijn	Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter)	Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA)	Openbare ruimte	30-06-2024	28 maart 2025: Met het versturen van de raadsbrief Reclametoezeggingen en moties kan de motie worden afgedaan.	
02-11-2023	M351 Alcoholreclames uit de openbare ruimte	Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren)	Alblas, K. (Kirsten) (ChristenUnie) Claasen, F. (Fred) (GroenLinks)	Openbare ruimte	02-11-2024	28 maart 2025: Met het versturen van de raadsbrief Reclametoezeggingen en moties kan de motie worden afgedaan.	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Zweth, R. van der (Rick) (PvdA)				
02-11-2023	M344 Uitfaseren lichtmastreclame	Claasen, F. (Fred) (GroenLinks)	Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Alblas, K. (Kirsten) (ChristenUnie) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt)	Openbare ruimte	02-11-2024	28 maart 2025: Met het versturen van de raadsbrief Reclametoezeggingen en moties kan de motie worden afgedaan.	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
02-11-2023	M353 Verban gokreclames	Zweth, R. van der (Rick) (PvdA)	Alblas, K. (Kirsten) (ChristenUnie) Claasen, F. (Fred) (GroenLinks) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Passier, C.E. (Charlotte) (Volt) Oudejans, A.T. (Annemarijn)	Openbare ruimte	02-11-2024	28 maart 2025: Met het versturen van de raadsbrief Reclametoezeggingen en moties kan de motie worden afgedaan.	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
			(Student&Starter)				
22-06-2023	M147 Toevoegen extra groen en bomen aan de Alexander Numankade	Passier, C.E. (Charlotte) (Volt)	Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren) Zwinkels, J.M. (Jantine) (CDA) Alblas, K. (Kirsten) (ChristenUnie) Dekkers, F. (Fred) (GroenLinks) Pagter, M. de (Marijn) (VVD) Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter)	Mobiliteit	22-09-2023	250526 Via de raadsbrief vaststelling Voorlopig Ontwerp Doorfietsroute Utrecht Amersfoort (21 mei 2025) is de raad geïnformeerd over de afhandeling van deze motie. 20250408 Raad wordt in geïnformeerd in Q2 met de vaststelling van het VO. 20241127 Raad wordt in geïnformeerd in Q1 met de vaststelling van het VO. 20240313: De raad wordt hierover in Q2 2024 geïnformeerd bij vrijgave van het VO voor reactie. 20240910: De raad wordt geïnformeerd bij vaststelling Voorlopig Ontwerp (Q4 2024)	21-05-2025
13-10-2022	M284 Hengelverbod Haarrijnseplas	Snippe, L.C. (Lisanne) (Partij voor		Dierenwelzijn	31-12-2025	20241003: De raad is geïnformeerd over de voortgang in de verzamelbrief	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		de Dieren) Bode, L. (Linda) (Volt) Chirino, C.C. (Bina) (ChristenUnie) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Vermeulen,				dierenwelzijn van 28 november 2023. We gaan in de komende periode 2024/2025 verder met de gesprekken met de AUHV over de nieuwe visrechtovereenkomst. Wij streven er naar die gesprekken eind q42025 afgerond te hebben. We zijn hierover in gesprek met de AUHV. De raad wordt in Q2 2023 geïnformeerd over de voortgang.	

LIJST AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

Datum	Onderwerp	Indiener(s)	Mede-indieners	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		M.W.C. (Maartje) (GroenLinks) Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter)					

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
969	Afrondende besluitvorming na debat over Raadsbrief Plan van Aanpak Rekenkameronderzoek 'Vergroening, van droom naar daad': groenambities	Wethouder Voortman zal voor het zomerreces via een raadsbrief aangeven hoeveel bomen en vierkante meters groen worden toegevoegd in het Planproces Grote Gebiedsontwikkelingen en in hoeverre dat bijdraagt aan de groenambities.	Groen	31-07-2025		
954	Raadsvoorstel Wijziging Havenverordening Utrecht, maximaal aantal personen per vaartuig: M182	M182 Evaluatie maximaal aantal personen per vaartuig	Markten en havens	27-06-2025		
952	Raadsbrief Meerjarenplanning werkzaamheden met verkeershinder 2025 en 2026	College komt in de volgende raadsbrief over hinderplanning (Q1 2026) terug op onder meer de werkzaamheden van de bereikbaarheidsadviseur, communicatieactiviteiten, toegankelijkheid voor mensen met een beperking bij werkzaamheden,	Mobiliteit	31-03-2026		

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		belangen van groen, evaluatie planning werkzaamheden				
951	Raadsvoorstel Wijziging Havenverordening Utrecht, maximaal aantal personen per vaartuig	College komt in Q1 2026 met een raadsbrief waarin de gewijzigde havenverordening, inclusief het maatwerk dat hiermee mogelijk wordt gemaakt, wordt geëvalueerd.	Markten en havens	31-03-2026		
923	Provinciaal plan voor het landelijk gebied	College komt terug op het provinciaal plan voor het landelijk gebied in het uitvoeringsprogramma. Dit komt in Q2 2025.	Groen	30-06-2025		
922	Herziening parkeernormen en gehandicaptenparkeerplaats en	Bij de volgende herziening van de parkeernormen auto wordt gekeken hoe de link met de algemene gehandicaptenparkeerplaat sen kan worden gelegd. Dit komt Q4 2025 richting de raad.	Mobiliteit	31-12-2025		

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
921	Raadsbrief mobiliteit	Er komt een raadsbrief in Q2 met onder meer a. informatie over de pilot met sensoren b. de werkwijze voor binnenstad bij toepassing beleidsregels c. het parkeren voor aangepaste fietsen d. omgaan met ervaringsdeskundigen	Mobiliteit	30-06-2025		
920	Beleidsregels gehandicaptenparkeerplaatsen in Handboek Openbare Ruimte	Beleidsregels rondom gehandicaptenparkeerplaatsen worden in de herziening van het Handboek Openbare Ruimte opgenomen in Q2 2025 (sluit aan op bestaande toezeggingen vanuit openbare ruimte)	Mobiliteit	30-06-2025		
919	Raadsbrief uitvoeringsprogramma 30 km/h aanpak	College komt in Q2 2025 met een raadsbrief over het uitvoeringsprogramma 30 km/h aanpak, inclusief een monitoringsprogramma	Mobiliteit	30-06-2025		

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
957	Verkeersveiligheid Draaiweg en David van Mollemastraat: Voortgangsrapportage Mobiliteit Q2 2025	Wethouder Maatoug zegt toe ten aanzien van het ongeluk op de Draaiweg na het politieonderzoek gevolgd door het onderzoek van de gemeente naar de verkeersituatie de raad hierover schriftelijke te informeren in de Voortgangsrapportage Mobiliteit Q2 2025.	Mobiliteit	30-06-2025		
916	Mogelijke ontheffingen gehandicapten voor Catharijnesingel	Wethouder Maatoug zegt toe in de Q2-raadsbrief over mogelijkheden ontheffingen voor Catharijnesingel voor gehandicapten tevens in te gaan op de vergrijzingstrend.	Mobiliteit	30-06-2025		
900	Mogelijkheden plaatsen waarschuwingsborden	College onderzoekt mogelijkheden voor het plaatsen van waarschuwingsborden en	Groen	30-06-2025		

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		komt hierop terug in brief over voortgang rondje Stadseiland in Q2 2025.				
898	Technische mogelijkheden van de parkeerapp	College komt Q1 2025 met een raadsbrief met informatie en een planning van de leverancier over technische mogelijkheden van de parkeerapp. In deze brief komt ook een inschatting van de haalbaarheid van de opties die door de commissieleden zijn gesuggereerd En wordt ingegaan op de mogelijkheden voor korting mantelzorgers	Mobiliteit	31-03-2025		
897	Brief fietsparkeren bij stations	College komt in Q2 2025 met een raadsbrief waarin wordt onder meer ingegaan op: - fietsparkeerplekken voor mensen met een beperking - ontheffing voor mensen met fysieke	Mobiliteit	30-06-2025		

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		beperking - lijst met locaties die onderzocht zijn voor nieuwe fietsparkeerplekken - fietsparkeren Vaartsche Rijn… - Parkeerplekken Bakfietsen				
896	Brief gehandicaptenparkeerplekken en ontheffinfen op privaat terrein	College komt in Q2 2025 met een brief over gehandicaptenparkeerplekken en ontheffingen op privaat terrein	Mobiliteit	30-06-2025		
895	Gesprek met CMU over economische effecten van de knip	Met CMU wordt besproken hoe de economische effecten van de knip kunnen worden meegenomen en deze krijgen vervolgens een plek in de evaluatie.	Mobiliteit	15-04-2025	20251103 tussenbericht: gesprekken met CMU lopen.	
868	Beleidskader aankoop werfkelders	College komt met een beleidskader voor aankoop van werfkelders uiterlijk in Q4 2025	Wervengebied	31-12-2025		

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
867	Voortgangsrapportage april 2025	In de voortgangsrapportage van april 2025 met een voortgangsrapportage is onder meer aandacht voor risico's, aantallen eigenaren die wel en niet meedoen, mogelijkheden nadeelcompensatie ondernemers en meer inzicht in hoe we het begrip "herstel" goed kunnen definiëren. Ook wordt dan weer een technische sessie aangeboden.	Wervengebied	30-04-2025		
852	M485 Betrek gebruikers bij besluitvorming over openbare ruimte en waterlocaties	M485 Betrek gebruikers bij besluitvorming over openbare ruimte en waterlocaties	Openbare ruimte	14-02-2025		
849	M437 Red Amelisweerd	M437 Red Amelisweerd	Mobiliteit	14-02-2025	20250526 Actieve lobby loopt. Update in raadsbrief Raad van State uitspraak over Tracébesluit A27/A12 Ring	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					Utrecht van 30 april. Update over ARU/ TB volgt waarschijnlijk vlak voor de zomer n.a.v. uitspraak.	
846	Oplossing voor parkeren voor onder andere politieagenten	College komt in Q1 2025 met een brief waarin wordt ingegaan op de oplossing voor parkeren voor onder andere politieagenten ivm de invoering van betaald parkeren per 1 mei 2025 in Kanaleneiland.	Mobiliteit	31-03-2025	20250526 Tussenbericht: In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren verder over de voortgang.	
833	Terugkomen op Merwedekanaal	College komt uiterlijk Q2 2025 terug op Merwedekanaal	Markten en havens	30-06-2025		

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
831	Invulling leges en wenselijkheid 100% dekken van leges	College komt in 2025 terug op de invulling van de leges, met oordeel over wenselijkheid om te komen tot 100% dekking van leges	Markten en havens	30-06-2025		
830	Uitkomsten zwemwateronderzoek	College komt Q1 2025 met uitkomsten van zwemwateronderzoek	Markten en havens	31-03-2025		
807	Versnellen, vellen en vervangen van bomen	Het college komt in de bomenbrief van Q1 2025 terug op procedures voor versnellen vellen en vervangen van bomen en de mogelijkheden voor eventueel het uitvoeren van een pilot hiervoor.	Groen	31-03-2025		
797	Update bankjes in de gemeente	In de jaarstukken van 2024 komt het college terug op bankjes in de gemeente	Openbare ruimte	14-04-2025		
793	Punten voor voortgangsrapportage mobiliteit	In de voortgangsrapportage van het najaar worden de volgende zaken opgenomen: - Gegevens over dieren, indien deze	Mobiliteit	30-11-2024	20241127 Gaat mee in Voortgangsrapportage Mobiliteit (Q1 2025 naar de raad)	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		dan beschikbaar zijn. - Informatie over evaluatie 30 km/h in A'dam en hoe we hier in Utrecht mee om willen gaan - Informatie over busvervoer				
792	Meenemen brede welvaart	Het college komt uiterlijk in Q4 2024 met een beschouwing op het meenemen van brede welvaart in de afwegingen.	Mobiliteit	31-12-2024	20250108 De door PU en GU opgestelde rapportages (inclusief publiekssamenvatting) over ARU zijn vormgegeven met brede welvaart als uitgangspunt. Zie hiervoor ARU (alternatiefringutrecht.nl)	08-01-2025
791	Impact van NRU op aantal bomen	College werkt de impact van NRU op het aantal bomen uit en informeert de raad hierover bij de volgende stap in het kader van NRU, uiterlijk Q3 2024	Mobiliteit	01-10-2024	20250108 Tussenbericht: We informeren de raad hierover in de eerste helft van 2025. 20240916: De nadere studie naar NRU,	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					zoals aangekondigd in de raadsbrief van 14 maart 2024, heeft langer geduurd. We informeren de raad naar verwachting in Q4.	
790	Bereikbaarheidstoets	College komt in Q4 2024 met een bereikbaarheidstoets	Mobiliteit	31-12-2024	20250526 In de raadsbrief stand van zaken uitvoering Parkeren van 18 april 2025 is uw raad geïnformeerd over de huidige stand van zaken rondom de uitvoering parkeren. We informeren u in het najaar in de halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren verder over de voortgang.	
788	Communicatie en gesprekken werkgevers	College komt in Q3 2024 met een	Mobiliteit	01-10-2024	10 februari 2025: wordt meegenomen	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		uitvoeringsprogramma, waarin onder meer aandacht voor communicatie en gesprek met werkgevers			in uitvoeringsprogramma invoeren betaald parkeren zoals vermeld in de brief over het vergunningensysteem van 8 oktober 2024	
785	Voortgang zelfbeheer	In Q1 2025 komt een raadsbrief over voortgang van het zelfbeheer	Openbare ruimte	31-03-2025		
626	Raadsvoorstel Ruimtelijk Toekomstperspectief Zuidpoort: M53	M53 Verkeersveiligheid en toegankelijkheid voorop, geen shared space bij Zuidpoort	Mobiliteit	18-04-2024	120324 Tussenbericht: toezegging wordt verwerkt in het ontwerp. 100924 Gaat mee in Voorlopig Ontwerp (2025).	
628	Tussentijdse besluitvorming Stadswater: Kosten extra zwemlocatie	Wethouder Schilderman zal de raad per brief informeren over de kosten van een extra zwemlocatie, mocht er een afvallen.	Markten en havens	07-03-2024	20241127: De raad wordt naar verwachting in Q1 2025 geïnformeerd over de uitkomsten	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					van de zwemwateronderzoek en. Daarbij zal deze motie worden meegenomen.	
600	Tussentijdse besluitvorming Stadswater: M460	M460 Verlies het stadsstrand niet uit het oog	Markten en havens	07-03-2024	20241127: De raad wordt naar verwachting in Q1 2025 geïnformeerd over de uitkomsten van de zwemwateronderzoek en. Daarbij zal deze motie worden meegenomen.	
599	Tussentijdse besluitvorming Stadswater: M459	M459 Richtlijnen onderzoek zwemwater	Markten en havens	07-03-2024	20241127: De raad wordt naar verwachting in Q1 2025 geïnformeerd over de uitkomsten van de zwemwateronderzoek en. Daarbij zal deze	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					motie worden meegenomen.	
105	Raadsvoorstel Verordening kabels en leidingen, wijziging APV en legesverordening: M06	M06 Een visie op bodemleven	Openbare ruimte	30-06-2023	Deze toezegging wordt verwerkt in de beleidsnota Ondergrond. Naar verwachting komt deze voor behandeling in de raad in Q2 2025.	
106	Raadsvoorstel vaststelling IPvE/FO Maliebaan: monitoren wachttijd	Niet alleen aantal auto's te monitoren maar ook wachttijd en de raad daarover te informeren (2023 jaar na nieuw ontwerp).	Mobiliteit	14-07-2023	20230905 Monitoring start niet eerder dan 2026, namelijk 1 jaar na oplevering herinrichting Maliebaan. We starten dit jaar wel nog met een nulmeting. 20240910 De nulmeting heeft plaatsgevonden. Monitoring start niet eerder dan 2026, namelijk 1 jaar na	

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					oplevering herinrichting Maliebaan.	
56	Raadsvoorstel Programmaplan Wervengebied: M288	M288 Geest uit de fles - kijk wat wel kan met spook- en weeskelders	Wervengebied	16-12-2021		
55	Raadsvoorstel Programmaplan Wervengebied: M287	M287 Werk wel met functies in Programmaplan Wervengebied	Wervengebied	16-12-2021		
18	Kaderbrief 2020: M258 Reserveren voor de toekomst van de Wal- en Kluismuren.	M258 Reserveren voor de toekomst van de Wal- en Kluismuren.	Wervengebied	31-05-2022		
1	Raadsvoorstel Nota Dierenwelzijn: Verbeter Vissenwelzijn	M455 Verbeter Vissenwelzijn	Dierenwelzijn	31-12-2025	20231219 Een stand van zaken is op 28-10-2023 meegegaan met Verzamelbrief stand van zaken en afhandeling diverse toezeggingen en moties Dierenwelzijn (Kenmerk: 11871225). 20241003 We starten	

LIJST TOEZEGGINGEN EN MOTIES COMMISSIE MOBILITEIT, GROEN EN OPENBARE RUIMTE 5 JUNI 2025

ID	Onderwerp	Toezegging	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					gesprekken komende periode 2024/2025 met de AUHV gesprekken over de nieuwe visrechtovereenkomst. We streven er naar in q42025 dat afgerond te hebben.	

Openbare lijst van ingekomen stukken voor commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte 5 juni 2025

Nummer	Ingekomen stuk	Afdoeningsvoorstel
1.	Verzoek tot opheldering en ondersteuning m.b.t. parkeerbeleid De Nieuwe Defensie sociale huurwoning	In handen stellen van het college. De commissie ontvangt een afschrift van het antwoord.
2.	Gemeenteraad onjuist geïnformeerd in raadsbrief 12836820	In handen stellen van het college. De commissie ontvangt een afschrift van het antwoord.
3.	Verzoek tot agendering: miscommunicatie parkeervergunning Nieuwe Defensie	In handen stellen van het college. De commissie ontvangt een afschrift van het antwoord.
4.	Betaald parkeren Politiemedewerkers	De inhoud desgewenst betrekken bij de behandeling van het agendapunt 10 Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren.
5.	Parkeerbeleid en politie	De inhoud desgewenst betrekken bij de behandeling van het agendapunt 10 Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren.
6.	Project Waterplein - Weerdsluiscomplex Raadsbrief 12880224	In handen stellen van het college. De commissie ontvangt een afschrift van het antwoord.
7.	Adhesie bruggen protest	De inhoud desgewenst betrekken bij de behandeling van de Voorjaarsnota (commissie MGOR d.d.3 juli).
8.	Parkeerbeleid Utrecht leidt tot ongelijke behandeling huurders	In handen stellen van het college. De commissie ontvangt een afschrift van het antwoord.
9.	Brief wijkplatform Noordwest betreffende bewonersbijeenkomst Natuurgebied Zuilen	De inhoud desgewenst betrekken bij de behandeling van het Integraal Programma van Eisen Functioneel Ontwerp Natuurgebied Zuilen dat binnenkort als raadsvoorstel naar de commissie komt.
10.	Reactie van zusterpark Voordorp op raadsbrief evaluatie zelfbeheer	De inhoud desgewenst betrekken bij de behandeling van het agendapunt 8 Raadsbrief Evaluatie zelfbeheer groen.

Het ingekomen stuk staat voor leden, conform AVG, in iBabs achter een slotje.

From: Paul Cambeen
Sent: Wed, 23 Apr 2025 22:39:53 +0200
To: !Gemeenteraad
Subject: Gemeenteraad onjuist geinformeerd in raadsbrief 12836820
Attachments: Brand brief gemeenteraad.docx, Bijlage 1 mail 11 mrt 25.pdf, Bijlage 2 mail 31 mrt 25.pdf, Bijlage 3 mail 10 apr 25.pdf, Bijlage 4 Woo.pdf, Bijlage 5 Raadsbrief bomenkap Walter Kollolaan-1.pdf

Beste dames en heren Gemeenteraad,

Graag wil ik mijn bezwaren kenbaar maken over de gebruikte argumenten in raadsbrief 12836820.

Het betreft het besluit om 46 gezonde bomen te gaan kappen.

In de bijlage treffen jullie een brief aan met mijn onderbouwde bezwaren. In de bijlagen ook 5 extra stukken als extra bewijs voor mijn stellingen.

Ik vind het belangrijk dat er op juiste gronden een gefundeerd besluit kan worden genomen. Dat is nu niet het geval. Dus vraag ik jullie aandacht, want dat niet de bedoeling zijn.

Mijn wens is dat mijn brief (en bijlagen) besproken gaan worden in de eerst volgende raadvergadering e/o de Commissie vergadering Mobiliteit, Groen en Openbare ruimte.

Als het wenselijk is dat ben ik altijd bereid tot een gesprek of toelichting.

Hartelijke groet,

Paul Cambeen

06 2470 2114

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4645
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	7.1
Titel	Raadsvoorstel Zienswijze Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer 2040
ID	4867
Behandelend ambtenaar	Fonville, Emiel
Telefoon	06 50 748 724
E-mail	e.fonville@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Voortman
Beleidsveld	Groen
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Zienswijze Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer 2040

Beleidsveld	Ontwikkelorganisatie Ruimte
Organisatieonderdeel	Groen
Opsteller	Emiel Fonville
Kenmerk	30255420
Vergaderdatum Raad	volgt
Referendabel	Nee (artikel 1:2 lid 2 onder i Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. Bijgevoegde brief vast te stellen als zienswijze op de Toekomstvisie van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) en Staatsbosbeheer (SBB), waarin de raad:
   a. vraagt om de recreatiegebieden en routes en paden direct rondom de stad extra aandacht geven bij toekomstig beheer, onderhoud, inrichting en ontwikkeling zoals uitgewerkt in de Toekomstvisie SGL SBB en de betreffende gebiedspaspoorten;
   b. de zoektocht van SGL en SBB naar alternatieve financieringsbronnen ondersteunt om de ambities uit de Toekomstvisie en voorstellen uit de gebiedspaspoorten te realiseren;
   c. vraagt erop toe te zien dat ruimte voor nieuwe financieringsbronnen niet ten koste mag gaan van de openbare en kosteloze toegankelijkheid en beleefbaarheid van de gebieden voor iedereen met uitzondering van intensief gebruikte voorzieningen met relatief hoge kosten voor beheer en toezicht.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) is een samenwerkingsverband in de vorm van een Gemeenschappelijke Regeling tussen de provincie Utrecht en negen gemeenten. Staatsbosbeheer (SBB) voert sinds 1 januari 2023 de recreatietaken uit voor het beheer, onderhoud, toezicht en exploitatie van de gebieden. Eén van de afspraken die in de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen SGL en SBB is opgenomen (artikel 5), is dat er een Toekomstvisie wordt opgesteld voor de gebieden van SGL en de aangrenzende gebieden van Staatsbosbeheer. In deze Toekomstvisie wordt de gewenste doorontwikkeling van de recreatiegebieden geschetst richting 2040. De doorontwikkeling is gericht op het verbinden van de recreatievraag van gebruikers en het recreatieve aanbod in gebieden.

Context

Aanleiding

Op dit moment is de **Toekomstvisie 2040 SGL-SBB** in concept gereed. Het voorliggende product is te beschouwen als het advies voor een gezamenlijke visie op de terreinen van het recreatieschap Stichtse Groenlanden en aangrenzende terreinen van Staatsbosbeheer. In de visie is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de strategisch ruimtelijke beleidskaders, zoals Groen Groeit Mee, Utrechts Programma Landelijk Gebied en (omgevings-)visies van overheden.

Juridische context

De Toekomstvisie is gebaseerd op de Samenwerkingsovereenkomst SGL SBB (SOK). De SOK noch de wet noch de Gemeenschappelijke regeling recreatieschap Stichtse Groenlanden 2024 geeft de gemeenteraad van de aan de GR deelnemende gemeenten de bevoegdheid om een zienswijze op de Toekomstvisie te geven. Desalniettemin wenst SGL de raad in de gelegenheid te stellen om een inhoudelijke reactie op de Toekomstvisie te geven. Zodoende wordt de raad gevraagd om vaststelling van bijgaande brief die de zienswijze van de raad richting SGL bevat.

Beslistermijn

Het dagelijks bestuur van SGL biedt de gemeenteraden en provinciale staten de mogelijkheid om vóór 3 juli een zienswijze op de Toekomstvisie in te dienen, dus de raad moet uiterlijk 12 juni een besluit nemen.

Beoogd effect

Bijdragen aan een vitaal woon- en leefklimaat in de regio met een aanbod van recreatieve voorzieningen dat aansluit op de vraag van de recreant. Hierbij zien we ook toe op financieel gezond beheer en continuïteit van het recreatieschap. Hierdoor blijven duurzame ontwikkeling en onderhoud van recreatieve voorzieningen gewaarborgd.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

De raden en staten zijn geïnformeerd over het voornemen, proces en inhoud van de Toekomstvisie in speciale informatiebijeenkomsten op 15 mei 2024 en 15 januari 2025.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Bijgevoegde brief vast te stellen als zienswijze op de Toekomstvisie van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) en Staatsbosbeheer (SBB), waarin de raad: a. vraagt om de recreatiegebieden en routes en paden direct rondom de stad extra aandacht geven bij toekomstig beheer, onderhoud, inrichting en ontwikkeling zoals uitgewerkt in de Toekomstvisie SGL SBB en de betreffende gebiedspaspoorten; b. de zoektocht van SGL en SBB naar alternatieve financieringsbronnen ondersteunt om de ambities uit de Toekomstvisie en voorstellen uit de gebiedspaspoorten te realiseren; c. vraagt erop toe te zien dat ruimte voor nieuwe financieringsbronnen niet ten koste mag gaan van de openbare en kosteloze toegankelijkheid en

	beleefbaarheid van de gebieden voor iedereen met uitzondering van intensief gebruikte voorzieningen met relatief hoge kosten voor beheer en toezicht.
Argumenten	
1.1	De groei van de stad en de toenemende vraag naar ruimte om actief te recreëren vereisen extra ruimte, beheer en onderhoud van de recreatiegebieden direct rond de stad.
	Niet alleen het aantal inwoners dat wil recreëren groeit ook de wijze waarop we recreëren vraagt om extra ruimte en inrichtingskeuzes en intensief onderhoud voor gebieden rond de stad. Om aan deze vraag te voldoen is extra aandacht en prioritering voor deze gebieden urgent.
1.2	In verlengde van eerste argument is snel meer middelen organiseren noodzakelijk ook om de gebieden rondom de stad in goede staat van onderhoud en aantrekkelijk te houden.
	Door meer mogelijkheden voor nieuwe exploitaties te verkennen en door samenwerking met koppelkansen tussen SGL/SBB en overheden en semioverheden te realiseren ontstaat er mogelijk meer ruimte op de begroting om voornemens uit de Toekomstvisie uit te voeren.
1.3	Openbaar goed toegankelijke recreatiegebieden en voorzieningen zijn belangrijke voorwaarden bij het stimuleren van een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving.
	Recreatiegebieden moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn om Utrechters te stimuleren hier gebruik van te maken. Van belang dus om toe te zien op goede verbindingen stad en gebieden, kosteloze entree en voorzieningen die aansluiten bij het stimuleren van een gezonde levensstijl.
Kanttekeningen/Risico’s	
1.1	De forse financiële opgave waar SGL de aankomende jaren voor staat biedt weinig perspectief op een eerste uitwerking van de Toekomstvisie en gebiedspaspoorten.
	Door de bezuinigingsopgaven en het streven om op verzoek van deelnemers binnen de financiële kaders te werken, betekent dat er op afzienbare termijn extra middelen door de genoemde alternatieve financieringsbronnen georganiseerd moeten worden om de kwaliteit van de gebieden op een aanvaardbaar niveau te houden. De verwachting is dat de begroting geen ruimte laat voor het uitwerken van extra ambities zoals vastgelegd in de Toekomstvisie.
1.2	Commerciële activiteiten en ondernemerschap dragen het risico in zich dat het verdienmodel conflicteert met de uitgangspunten over kosteloze en laagdrempelige toegankelijkheid van gebieden zoals SGL heeft vastgelegd in de SOK SGL.
	De urgentie bij SGL om extra inkomsten te genereren is groot. En recreatiegebieden op zich leveren feitelijk weinig op. Extra exploitaties zoals evenementenvergunningen of ontwikkelen van leisure activiteiten en/of horeca hebben effect op ruimte gebruik en toegankelijkheid van gebieden. Uitgangspunt moet zijn het verenigen van belangen zonder dat extra exploitatie een doel op zich wordt.

Financiën

De deelnemersbijdrage van de gemeente Utrecht voor recreatieschap Stichtse Groenlanden Programma A zoals opgenomen in de begroting 2025 bedraagt € 1.426.688 en wordt gedekt uit het programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed.

Voor de uitvoering is met Staatsbosbeheer een vast bedrag per SGL - deelnemer afgesproken voor deze periode.

Vervolg
Na inventarisatie van de zienswijzen en het opstellen van de NvA zal de Toekomstvisie ingezet worden bij uiteenlopende gebiedsprocessen en programma's om daarmee aansluiting te organiseren op agenda's, en voorstellen uit de Toekomstvisie en gebiedspaspoorten te realiseren.

Samen stad maken (voorheen: Participatie)
Er heeft geen participatie plaatsgevonden over dit voorstel.

Communicatie
Na vaststelling van de Toekomstvisie SGL – SBB 2040 zal het communicatieproces uitgevoerd worden via de communicatiemiddelen van SGL.

Niet referendabel
Dit voorstel is niet referendabel volgens artikel 1:2 lid 2 onder i Verordening raadgevend referendum

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Zienswijzebrief Gemeenteraad Utrecht Toekomstvisie recreatieschap Stichtse Groenlanden en SBB 2040

Bijlagen informatief
- Toekomstvisie SGL – SBB 2040
- Gebiedspaspoorten:
    - Gebiedspaspoort Cluster 1 Utrecht Zuid-Zuidoost
    - Gebiedspaspoort Cluster 2 Utrecht Noord
    - Gebiedspaspoort Cluster 3 Utrecht West
    - Gebiedspaspoort Cluster 4 Utrecht Zuid-Zuidwest
    - Gebiedspaspoort Cluster 5 Vinkeveense Plassen
    - Gebiedspaspoort Cluster 6 Langs De Lek
    - Gebiedspaspoort Paden en Routes

Gemeenteraad
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSIE VOOR BESLUITVORMING

Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Mevrouw J. Brand
Postbus 8058
3503 RB UTRECHT

Behandeld door	Emiel Fonville	**Datum**	
E-mail	e.fonville@utrecht.nl	**Ons kenmerk**	30255420
Bijlage(n)		**Onderwerp**	Zienswijzebrief gemeenteraad Utrecht Toekomstvisie SGL SBB 2040
Uw kenmerk	geen		
Uw brief van	27 februari 2025	**Verzonden**	

Bij antwoord datum, kenmerk en onderwerp vermelden

Geachte bestuur,

De gemeenteraad van Utrecht stelt het op prijs dat we in gelegenheid worden gesteld een zienswijze te geven op de toekomstvisie Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) en Staatsbosbeheer (SBB) 2040. Dit als uitzondering op wat is bepaald in de Gemeenschappelijke Regeling SGL voor welke SGL producten een zienswijze ingediend kan worden.

De wijze waarop deze toekomstvisie is opgezet en uitgewerkt geeft een goed en volledig beeld van kansen en uitdagingen waar de ontwikkeling van de recreatiegebieden in de nabije toekomst mee te maken krijgen. Bovendien is de integrale totstandkoming van de visie en dan met name de samenwerking hierbij tussen deelnemers SGL en SBB een compliment waard.

De verwachtte groei van de stad en regio en de toename van actieve vormen van recreatie van onze inwoners heeft gevolgen voor beheer en ontwikkeling van de gebieden, routes en paden direct rondom de stad. In de visie staat beschreven dat recreatie steeds actiever beleefd wordt en dat de scheidslijn tussen recreëren, bewegen, sporten en natuurbeleving steeds dunner wordt. Dit vraagt om aanpassingen en nieuwe afwegingen in inrichting, beheer en onderhoud van de recreatiegebieden en de recreatieve voorzieningen hierin. Maar ook om slimme zonering met voldoende ruimte voor natuurbeheer en biodiversiteit.

Dit stelt SGL en SBB voor forse opgaven en moeilijke afwegingen over inzet van mensen en middelen. Voor een gezonde levensstijl en als gezonde leefomgeving zijn de recreatiegebieden direct rond de stad voor onze inwoners onmisbaar. Daarom vragen wij u om voor de deze gebieden en routes en paden rondom de stad extra aandacht en prioriteit te geven bij toekomstig beheer, onderhoud, inrichting en ontwikkeling zoals uitgewerkt in de Toekomstvisie SGL SBB en de betreffende gebiedspaspoorten.

We begrijpen dat de financiële situatie van SGL weinig tot geen ruimte laat voor investeringen en eerste uitwerking van de Toekomstvisie voor dit moment. Wij ondersteunen daarom de zoektocht van SGL en SBB naar alternatieve financieringsbronnen om de ambities uit de Toekomstvisie en voorstellen uit de gebiedspaspoorten te realiseren. Samenwerking op het onderwerp Klimaatadaptatie

met bijv. waterschappen en Provincie Utrecht en andere gemeenten bieden hiertoe mogelijk goede koppelkansen om gelden op te organiseren. De behoefte aan extra ruimte voor waterberging kan samengaan met verbeteren van recreatieve voorzieningen en extra natuurontwikkeling en biodiversiteit.

Daarnaast ondersteunen wij de verkenning naar nieuwe exploitatiemogelijkheden als optie om extra middelen te genereren. Exploitatie is hierbij geen doel op zich maar wel noodzakelijk als financiële dekking om ontwikkeling, beheer en onderhoud te waarborgen. Echter, dit mag niet ten koste gaan van de openbare en kosteloze toegankelijkheid van de gebieden voor iedereen m.u.v. intensieve gebruikte voorzieningen met relatief hoge kosten voor beheer en toezicht. Nieuwe horeca leisure initiatieven als exploitatiemogelijkheid moeten wel passend zijn met de omgeving en bij voorkeur in combinatie met een sociale functie of voorziening opgezet worden en met doelstellingen op gebied van meer biodiversiteit, klimaatadaptatie en duurzaamheid.

Hoogachtend,
Gemeenteraad van Utrecht,

de griffier,
Miguel Israel

de voorzitter,
Sharon A.M. Dijksma

Toekomstvisie 2040

Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Rapport 8 januari 2025

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

FEDDES/OLTHOF

bureau buiten
economie & omgeving

Inhoudsopgave

1. Inleiding en leeswijzer **2**

1.1 Aanleiding 2
1.2 Doel van de toekomstvisie 2
1.3 Totstandkoming visie 3
1.4 De opbouw van de visie 4

2. Opgaven **6**

3. Visie en strategie **9**

3.1 Visie 9
3.2 Strategie 11

4. Recreatiezonering **15**

4.1 Wat is (het doel van) recreatiezonering? 15
4.2 De vier zones 15
4.3 Huidige situatie zonering en gewenste zonering 16

5. Uitwerkingen per cluster **19**

5.1 Cluster 1 – Utrecht Zuid-Zuidoost 20
5.2 Cluster 2 – Utrecht Noord 25
5.3 Cluster 3 – Utrecht West 30
5.4 Cluster 4 – Utrecht Zuid-Zuidwest 34
5.5 Cluster 5 – Vinkeveense Plassen 39
5.6 Cluster 6 – Gebieden langs de Lek 44
5.7 Cluster paden en routes 50
5.8 Gebiedsoverstijgende thema's 52

6. Financiën **54**

6.1 Financiële situatie Stichtse Groenlanden 54
6.2 Financiële situatie Staatsbosbeheer 55
6.3 Ontwikkeling van kosten voor beheer en investeringen 57
6.4 Financiële 'knoppen om aan te draaien' 58
6.5 Overzicht financiële consequenties per cluster 62

Bijlage 1 Overzicht gebieden per cluster **64**

Bijlage 2 Overzicht huidige en gewenste zonering **67**

Aangeboden aan
Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer
8 januari 2025

Projectnummer (Bureau BUITEN) 2024-2147

Auteurs
Anneke van Mispelaar
Daphne van der Veer
Nynke Meeske
Martijn Noordermeer
Isabella Hol
Daniel Barrero

1. Inleiding en leeswijzer

De recreatie- en natuurgebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) en Staatsbosbeheer (SBB) zijn van essentieel belang voor de gezondheid van mensen, voor planten en dieren en om ons voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Meer dan vier miljoen bezoekers[1] maken jaarlijks gebruik van de ca. 3.100 hectare recreatie- en natuurgebieden rond de stad Utrecht. Het Recreatieschap en Staatsbosbeheer hebben behoefte aan een nieuwe toekomstvisie tot 2040 voor deze gebieden. Voor u ligt de visie voor alle terreinen rond de stad Utrecht van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer samen.

1.1 Aanleiding

In de samenwerkingsovereenkomst tussen Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer is afgesproken om de gebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en de aanliggende gebieden van Staatsbosbeheer en hun routestructuren in samenhang verder te ontwikkelen. Daarom wordt er gewerkt aan een gezamenlijke toekomstvisie 2040.

Daarnaast lopen de bestaande ontwikkelplannen van het recreatieschap binnenkort af. Het recreatieschap wil graag kunnen inspelen op toekomstige kansen en ontwikkelingen, zoals de toenemende behoefte aan groene recreatieruimte, en de (beperkte) beschikbare middelen optimaal benutten.

De toekomstvisie gaat over de gebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en de aanliggende gebieden van Staatsbosbeheer (zie hiervoor de overzichtskaart op pagina 5). In totaal is dit ongeveer 3.100 hectare: 1.780 hectare in beheer bij Staatsbosbeheer en 1.310 hectare bij Recreatieschap Stichtse Groenlanden (waarvan 806 ha SGL-A en 506 ha SGL-B). Ruimtelijk zijn de gebieden ingedeeld in 6 clusters. Onderstaande tabel en bijlage 1 geven daarvan een overzicht.

Tabel 1: Overzicht oppervlakte gebieden per cluster (hectare)

Cluster	SBB	SGL-A	SGL-B	Totaal
Cluster 1: Utrecht Zuid-Zuidoost	183,6	103,9		287,5
Cluster 2: Utrecht Noord	809,5	220,6		1030,1
Cluster 3: Utrecht West	16,4	73,2		89,6
Cluster 4: Utrecht Zuid-Zuidwest	176,8	84,6		261,4
Cluster 5: Vinkeveense Plassen	409,9		506,0	915,9
Cluster 6: Gebieden langs de Lek	186,4	324,0		510,4
Totaal	**1.782,6**	**806,3**	**506,0**	**3.094,9**

1.2 Doel van de toekomstvisie

De toekomstvisie tot 2040 geeft de koers weer hoe de gebieden en routestructuren toekomstbestendig te ontwikkelen en te beheren, om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de verwachtingen en wensen voor recreatief gebruik, in samenhang met integrale opgaven. Een integrale benadering draagt bij aan een verbeterde ruimtelijke kwaliteit, efficiënter beheer en kostenbesparingen door een meer coherente aanpak van onderhoud en ontwikkeling en een optimale balans in recreatievoorzieningen en natuurbehoud. De toekomstvisie vormt een bestuurlijk handelingskader om transparante en voorspelbare keuzes te kunnen maken.

[1] Bron: Bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht, 2023

In de toekomstvisie wordt de gewenste ontwikkeling van de gebieden geschetst, gericht op het verbinden van de recreatievraag van gebruikers en het aanbod in gebieden. Dit heeft hiermee verschillende doelen:

- Het scheppen van handelingsperspectief voor Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.
- Richting geven aan de ontwikkelingen de komende 15 jaar.
- Efficiënt inrichten van beheer en onderhoud.
- Aangeven aan de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling waar het schap zich de komende jaren op gaat richten.

De toekomstvisie bestaat uit twee onderdelen:

a. **Zes gebiedspaspoorten en een paspoort voor routes en paden**, die een overzicht geven van de stand van zaken van de gebieden, de huidige kwaliteiten, knelpunten/issues/risico's, kansen, en richtinggevende uitspraken voor de (clusters van) gebieden en routestructuren. De analyse in de paspoorten vormt de gezamenlijke basis voor de toekomstvisie.
b. De **toekomstvisie tot 2040** voor de gebieden en routestructuren van het Recreatieschap en Staatsbosbeheer.

Focus van de toekomstvisie

In deze visie omschrijven we de ontwikkelrichtingen vanuit het perspectief van recreatie en natuur. Kansen voor integrale ontwikkeling (bijvoorbeeld voor erfgoed en landschap) worden benoemd, maar voor meer informatie verwijzen wij naar de achterliggende stukken waarin die opgaven aan bod komen (zie hiervoor de gebiedspaspoorten).

De grootschalige uitbreiding van groen voor natuur en recreatie is onderwerp van Groen Groeit Mee, de provincie, de individuele gemeenten en GIOS. De toekomstvisie gaat in hoe vanuit Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer bijgedragen wordt aan voldoende en toekomstbestendig recreatiegroen.

1.3 Totstandkoming visie

Voor het opstellen van de visie hebben Bureau BUITEN en Feddes/Olthof Landschapsarchitecten samengewerkt met medewerkers van de gemeenten, Staatsbosbeheer, provincie en andere stakeholders. Belangrijke bouwstenen voor de visie zijn:

- Gebiedsbezoeken aan alle clusters en de meeste gebieden, samen met vertegenwoordigers van het Recreatieschap, Staatsbosbeheer en enkele gemeenten;
- Bureau-onderzoek waarbij veel achtergronddocumenten, plannen, visies en studies van gemeenten, provincie, het Recreatieschap en Staatsbosbeheer zijn geraadpleegd (zie de bronnenlijsten in de gebiedspaspoorten);
- Gesprekken met beheerders, BOA's en andere betrokkenen bij de verschillende gebieden;
- De inbreng van stakeholders, gemeenten, provincie, het Recreatieschap en Staatsbosbeheer over de gebiedspaspoorten en de conceptvisie, opgehaald tijdens drie bijeenkomsten (1 digitaal en 2 fysiek in september en november) en de drie schriftelijke rondes waar op de (tussen)stukken gereageerd is.

De geschetste ontwikkelrichtingen zijn (naast bovenstaande inbreng) gebaseerd op de expertise en het advies van Bureau BUITEN en Feddes/Olthof Landschapsarchitecten, waarbij is voortgebouwd op bestaande plannen, trajecten en visies voor de gebieden. Er heeft voor de visie op dit regionale schaalniveau geen participatie plaatsgevonden met andere belanghebbenden zoals omwonenden en ondernemers. Dit is aan de orde bij de uitwerking van de visie in concrete plannen.

Voor de begeleiding van het traject was regelmatig contact met de projectleider en de kerngroep vanuit Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer, en deelnemers van het Recreatieschap (provincie en gemeenten). Medewerkers van Staatsbosbeheer hebben intern gezamenlijk gekeken naar de gebieden

van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer, waardoor er meer uitwisseling en synergie is ontstaan.

1.4 De opbouw van de visie

Voor de zes cluster zijn er gebiedspaspoorten, en er is een paspoort voor de paden en routes. Dit zijn zeven separate documenten met informatie over de huidige situatie en achtergronden en ze zijn afzonderlijk zijn te raadplegen. Dit document vormt samen met de gebiedspaspoorten één geheel.

In dit document gaan we in op:

1. De **opgaven** (hoofdstuk 2) die volgen uit de analyse van kansen en knelpunten binnen de clusters en gebieden. De inventarisatie van kansen en knelpunten per gebied is te vinden in de gebiedspaspoorten.
2. De **visie en strategie** met daarbij **ontwikkelrichtingen** hoe om te gaan met de opgaven (hoofdstuk 3).
3. Informatie over de toepassing van **recreatiezonering**, als één van de middelen om gebieden en routestructuren toekomstbestendig te ontwikkelen en te beheren (hoofdstuk 4).
4. Een visiehoofdstuk met duidelijke **richtingen** per cluster (hoofdstuk 5).
5. Financiële implicaties van de visie op hoofdlijnen (hoofdstuk 6).

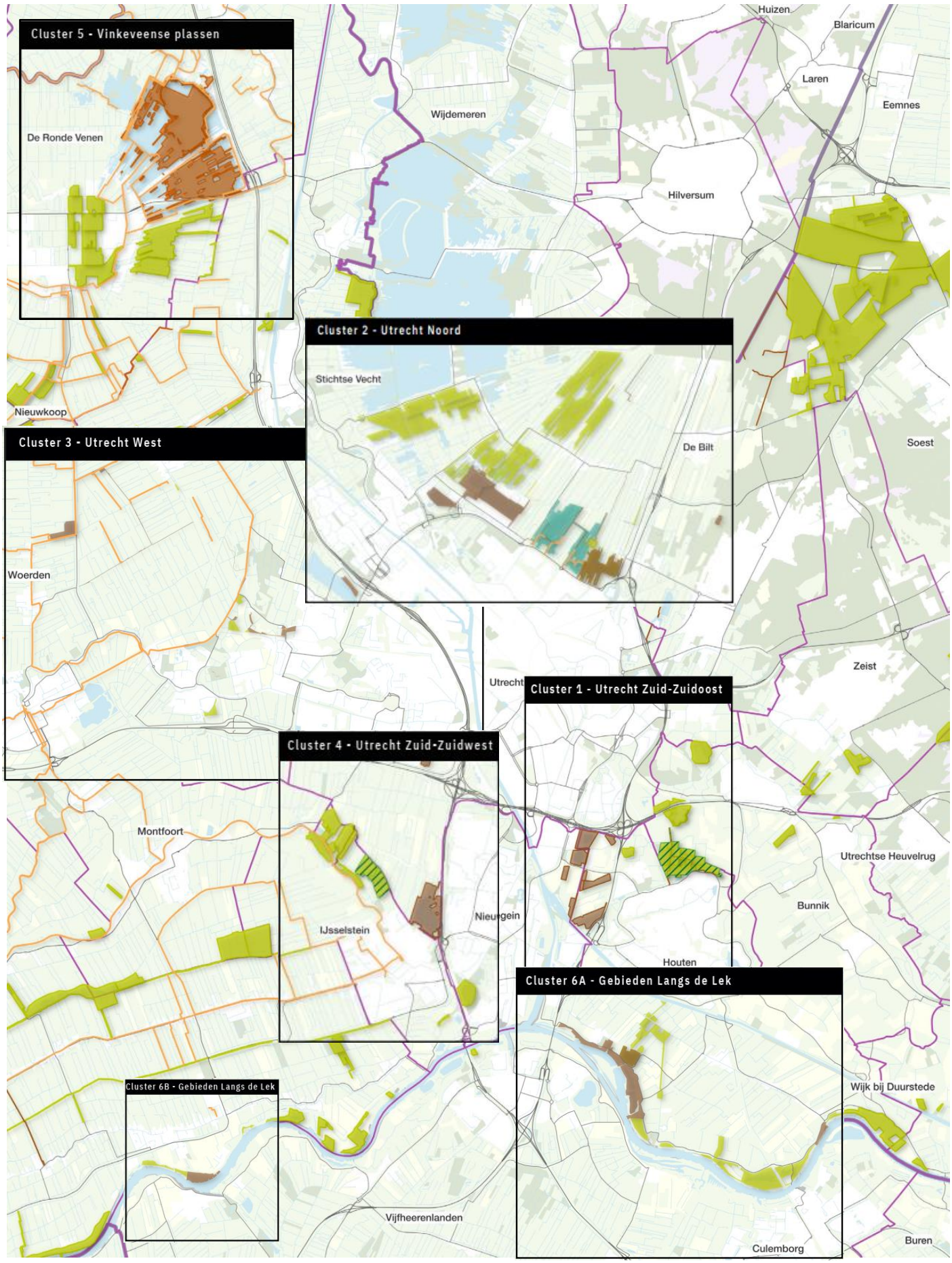
Cluster 5 - Vinkeveense plassen
De Ronde Venen
Nieuwkoop
Wijdemeren
Huizen
Blaricum
Laren
Eemnes
Hilversum
Cluster 2 - Utrecht Noord
Stichtse Vecht
De Bilt
Soest
Cluster 3 - Utrecht West
Woerden
Zeist
Utrecht
Cluster 1 - Utrecht Zuid-Zuidoost
Cluster 4 - Utrecht Zuid-Zuidwest
Montfoort
IJsselstein
Nieuwegein
Utrechtse Heuvelrug
Bunnik
Houten
Cluster 6A - Gebieden Langs de Lek
Cluster 6B - Gebieden Langs de Lek
Wijk bij Duurstede
Vijfheerenlanden
Culemborg
Buren

2. Opgaven

In de gebiedspaspoorten zijn voor de clusters met bijbehorende deelgebieden kansen en knelpunten verzameld. Uit de analyse hiervan komen een aantal kansen en knelpunten telkens naar voren. Deze knelpunten leiden tot vijf opgaven. Hierna lichten we deze opgaven toe.

Toenemende en veranderende recreatiebehoefte

Beperkte middelen voor beheer en investeringen

Creëren van overzicht (zonering) en sturen op variatie en balans

Realiseren/versnellen van bestaande ambities en plannen voor de gebieden

Rekening houden met klimaatverandering

1. **Er is een toenemende en veranderende recreatiebehoefte**
   - De behoefte aan groenblauwe recreatieruimte neemt toe door de groei van het aantal inwoners en toenemende behoefte. Tot 2040 neemt het aantal woningen in de regio toe met ruim 100.000[2].
   - De gebieden bieden veel verschillende aanknopingspunten voor belevingen op het gebied van natuur, erfgoed, ondernemerschap, bewegen, sporten en ontspanning. Wel zijn sommige gebieden 'onbeduidend' of verouderd; de inrichting is niet aangepast aan de wensen van de recreanten van nu en de toekomst. Zo is er bijvoorbeeld meer behoefte aan bewegen en sporten in de buitenlucht, zelf (re)creëren in het groen, en aan horeca en activiteiten. Landschap, biodiversiteit, erfgoed en ondernemerschap bieden kansen om beleving en identiteit van de gebieden te versterken.
   - Recreatie is steeds meer actief: fietsen, wandelen, varen en andere vormen van routegebonden recreatie nemen toe. Daarnaast vindt er diverser recreatiegedrag plaats (bijv. hardlopen, suppen, zwemmen in open water, racefietsen, bootcampen, et cetera) waardoor de scheidslijn tussen recreatie, bewegen en sport dunner wordt. Het feit dat recreatie steeds meer actief is, is goed met het oog op het gezondheidseffect van recreatie, maar het brengt ook uitdagingen met zich mee. Het vraagt om bredere fietspaden, meer wandel- en fietsverbindingen en meer mogelijkheden voor de (kleine) waterrecreatie. De ambitie van het UPLG om groenblauwe dooradering van het landelijk gebied te benutten helpt bij het realiseren van onverharde paden en (kleine) waterrecreatie. Verharde paden voor wandelen en fietsen zijn in aanleg en beheer relatief prijzige voorzieningen, maar hebben een grote recreatieve impact.
   - De verschillende gebruikers van de natuur- en recreatiegebieden, waaronder fietsers, wandelaars, sporters en mensen die hun hond uitlaten, hebben effect op natuur en de beleving. Een deel van de recreanten gebruikt de gebieden (inclusief het water), zonder rekening te houden met de gebruiksregels, de natuur en anderen. Dit zorgt voor regiobrede knelpunten: er is beperkte capaciteit voor handhaving en er is vandalisme en overlast in veel van de gebieden. Dit maakt dat er duidelijke toegangs- en gedragsregels voor alle verschillende gebruikers nodig zijn. Zie ook paragraaf 5.8.

2. **Er zijn beperkte middelen voor beheer en investeringen**
   - De middelen voor beheer en investeringen in natuur- en recreatiegebieden staan onder druk (zie ook hoofdstuk 6.1 en 6.2). Ook het uitbreiden van recreatiegebieden zorgt voor meer

[2] Bron: Utrecht10.nl

beheer- en onderhoudskosten waarvoor eerst budget gevonden moet worden, voordat de plannen hiervoor gemaakt kunnen worden.
- Er bestaan geen nationale of provinciale investeringsprogramma's voor recreatie. Hoewel het maatschappelijk belang van groen breed wordt onderschreven, blijft het vinden van financiële middelen voor investeren in en beheren van recreatie en groen een grote opgave.
- Om 'groen en blauw' echt mee te laten groeien met de bevolkingsontwikkeling moet de opgave onderdeel zijn van het reguliere investeringsproces in (integrale) gebiedsontwikkelingen. Het programma Groen Groeit Mee verbindt de brede waarde van groen en blauw aan geldstromen en mechanismen om samen te investeren in (recreatief) groen en water.

3. Creëren van overzicht (zonering) en sturen op variatie en balans

- Het ontbreekt op dit moment aan een duidelijk overzicht van samenhang tussen de verschillende gebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer. Daarnaast is het op dit moment in sommige gebieden te druk, terwijl er in andere gebieden juist nog ruimte is voor recreatieve ontwikkeling en meer recreanten. Het op grotere schaal kijken naar de gebieden maakt het mogelijk om meer vraaggericht te werken en daarmee beter in te spelen op de behoeften van de recreant. Zonering dient hierbij als waardevol middel om overzicht te creëren en te zorgen voor een betere balans in de verschillende gebieden.
- Een aantal gebieden liggen geïsoleerd voor gebruikers, waardoor ze minder worden bezocht. De vraag is of bezoek hier wel noodzakelijk en passend is. Omdat deze gebieden wel beheerd moeten worden en hier kosten mee gemoeid gaan is dit een opgave.
- In sommige gebieden is er een sterke scheiding zichtbaar tussen recreatie en natuur, en tevens is er weinig variatie tussen gebieden die dicht bij elkaar liggen. Om te voldoen in de veranderende recreatiebehoefte is variatie, beleving en balans belangrijk. Hier kan op ingezet worden met behulp van zonering, en de strategie om op sommige plekken te intensiveren en op sommige plekken te extensiveren (zie ook hoofdstuk 3).

4. Realiseren van bestaande ambities en plannen voor de gebieden

- Voor verschillende deelgebieden zijn er plannen met duidelijke ambities opgesteld, maar een groot deel van deze plannen komen maar langzaam van de grond. Het is belangrijk deze plannen en ontwikkelingen te versnellen en daadwerkelijk te realiseren, met het oog op de recreatiebehoefte in verband met woningbouw in de toekomst. Commercieel en sociaal ondernemerschap biedt kansen om recreatiewaarde en beleving van de gebieden te versterken. De exploitatie-inkomsten zijn noodzakelijk om de stijgende beheerkosten te dekken.
- Daarnaast zijn er ook verschillende trajecten in het landelijk gebied en de stedelijke regio die gepaard gaan met de nodige kansen en bedreigingen. Voorbeelden van bedreigingen zijn de grotere druk op de bestaande gebieden als er samen met het rood (nieuwe woningbouw) geen uitbreiding van (recreatief) groen gerealiseerd wordt en er geen middelen zijn voor investering en beheer van bestaand (recreatief) groen. Groen Groeit Mee, de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag vanuit de A12 zone/Groot Merwede en Rijnenburg, het UPLG en het project Sterke Lekdijk zijn voorbeelden van trajecten waar verschillende gebieden op kunnen aanhaken en recreatieontwikkeling kunnen koppelen aan andere doelen. Denk daarbij aan het versterken van de groenblauwe dooradering en het realiseren van waterberging.
- De voortgang in het realiseren van ambities en plannen is mede afhankelijk van samenwerking met andere actoren, zoals gemeenten, provincies, waterschappen en private partijen. Verschillende belangen, besluitvormingstrajecten en beschikbare middelen bij deze partijen kunnen vertraging veroorzaken of extra afstemming vereisen om gezamenlijke doelen te bereiken. Dit brengt de nodige uitdagingen met zich mee.
- De beoogde inkomsten uit de plannen blijven door de vertraging achter bij de verwachtingen, wat de uitvoerbaarheid van het totaalpakket onder druk zet. Het benutten van alternatieve financieringsbronnen en creatieve samenwerkingen is noodzakelijk om financiële tekorten te overbruggen en projecten voort te zetten.

5. Rekening houden met klimaatverandering

- Het klimaat is in verandering, met een toename van langdurige periodes van warmte en droogte als gevolg. De gevolgen van het veranderende klimaat op de buitenruimte zijn divers. In versteende omgevingen is vanwege de toenemende warmte steeds vaker sprake van hittestress. Groene omgevingen kunnen hier een positieve bijdrage aan leveren.
- De klimaatopgaven zorgen ook voor een stijging van beheerkosten van natuur- en recreatiegebieden. Een voorbeeld hiervan is de laagveenproblematiek rond de Hollandsche Kade, wat het snoeien en baggeren vermoeilijkt en de beheerkosten beïnvloedt. Bij het ontwikkelen van de deelgebieden is het essentieel om rekening te houden met duurzame en klimaatadaptieve maatregelen die de beheerkosten op lange termijn kunnen beperken.
- Klimaatadaptieve maatregelen bieden ook kansen voor recreatieve ontwikkeling en het vergroten van biodiversiteit. Denk aan het inzetten van waterbergingen die tegelijkertijd dienen als recreatieve plassen, het aanleggen van bloemrijke graslanden en bermen, voedselrijke waterzones, het versterken van groenblauwe dooradering en gebruik en beheer van paden en terreinen i.v.m. bereikbaarheid en begaanbaarheid (ook voor evenementen).

In de gebiedspaspoorten is per cluster en per deelgebied aangegeven welke uitdagingen en knelpunten spelen. Hieruit volgt wat de voornaamste opgaven zijn per cluster. Zie hoofdstuk 5 en de gebiedspaspoorten voor de samenvatting van de kansen, bedreigingen en opgaven per cluster.

3. Visie en strategie

3.1 Visie

Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer dragen bij aan een gezonde, toegankelijke en inclusieve leefomgeving voor de inwoners van de provincie Utrecht door beheer en ontwikkeling van natuur- en recreatiegebieden, en de bijbehorende routes en paden. In de gebieden en op de routes en paden vinden recreanten ruimte voor sport, bewegen, ontspanning, ontmoeting en ontplooiing en zijn daarom belangrijk voor een gezonde leefomgeving. Daarnaast zijn de natuur- en recreatiegebieden van groot belang voor biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Met de gedeelde waarde van natuur- en recreatiegebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer dragen zij bij aan een gezonde leefomgeving, biodiversiteit en klimaatadaptatie (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 De waarden van de natuur- en recreatiegebieden en routes en paden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer

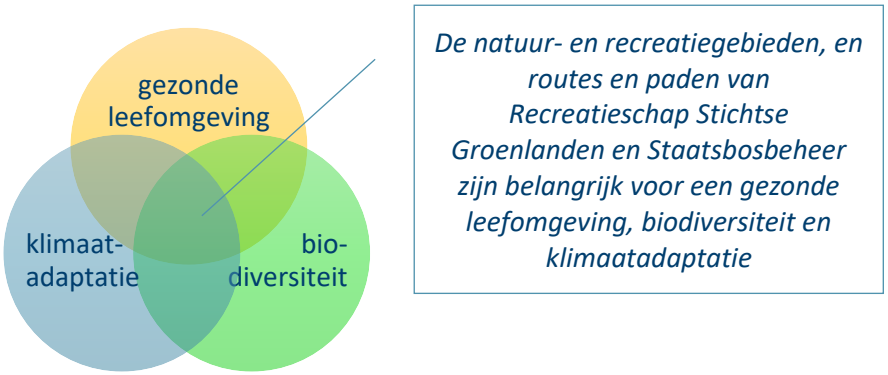

In 2040 zal de U10 regio naar verwachting 100.000 extra woningen tellen om de groei van inwoners te kunnen faciliteren. In de leefomgeving van de bestaande en nieuwe Utrechters spelen de natuur- en recreatiegebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer een belangrijke rol. De te behouden en ontwikkelen kernwaarden van de gebieden van het Recreatieschap en Staatsbosbeheer zijn:

- een variatie aan **landschappen** en (cultuurhistorische) belevingen om te voldoen aan de recreatieve behoeften van inwoners;
- een variatie aan **extensieve en intensieve inrichting:** van natuurgebieden met bijzondere soorten planten en dieren, tot intensieve recreatiegebieden met verschillende voorzieningen voor bewegen, ontmoeting en ontspanning, aansluitend bij de verschillende leefstijlen;
- een variatie aan **inrichtingselementen en exploitatievormen**, van zowel publieke als maatschappelijke waarde en met ruimte voor maatschappelijk en ondernemersinitiatief.

Variatie aan landschappen en (cultuurhistorische) beleving

Variatie aan extensieve en intensieve inrichting

Variatie aan inrichtingselementen en exploitatievormen

3.2 Strategie

De opgaven waar Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer mee te maken hebben zijn fors. Daarom is het belangrijk keuzes te maken in beheer en ontwikkeling, met het oog op enerzijds het lange termijn perspectief waarin groen meegroeit met het aantal woningen en anderzijds de korte en middellange termijn waarin beschikbare budgetten (te) krap zijn in relatie tot instandhouding van het bestaande aanbod.

Voor deze keuzes hebben we de volgende uitgangspunten voor beheer en toekomstige ontwikkeling van de gebieden en routes geformuleerd:

1. **Inrichting en beheer sluiten aan bij de recreatiebehoefte.** Gezien de groeiende recreatievraag is het van belang dat de gebieden voor recreatie beschikbaar blijven. Hierbij is wel meer variatie in inrichting, beheer en exploitatie mogelijk.
2. **Natuurinclusieve inrichting en beheer** en bescherming van bepaalde natuurwaarden door middel van recreatiezonering (zie hoofdstuk 4). Door een robuuste inrichting voor de verschillende doelen en bescherming van een planmatige en regionale aanpak, gaan natuur en recreatie goed samen. Door afstemming over ontwikkelingen en beheer wordt synergie in de uitvoering gerealiseerd.
3. **Inclusiviteit en openbaar toegankelijkheid** bij inrichting en exploitatie. Gebieden zijn zoveel mogelijk openbaar en kosteloos toegankelijk zodat ze bijdragen aan de gezonde leefomgeving van de inwoners uit de regio. Alleen voor extra voorzieningen en toezicht wordt een beperkte toegangsprijs gerekend. Hierbij wordt duurzame mobiliteit gestimuleerd.
4. **Samenwerking met deelnemers in het Recreatieschap en andere overheidspartners** bij ontwikkeling van gebieden, inrichting en beheer. De projectleiding en financiering van ontwikkeling vraagt maatwerk, waarbij effectiviteit (waaronder beperking van risico's) en realisatie van koppelkansen centraal staan, denk aan koppelkansen vanuit Groen Groeit Mee en UPLG. Voorafgaand aan een ontwikkeling (uitbreiding van een gebied, of een andere inrichting) moet duidelijk zijn of voor realisatie, de koppelkansen en het beheer voldoende budget beschikbaar komt. Beheer en ontwikkeling door Stichtse Groenlanden moet financieel gedekt zijn door de deelnemers in het Recreatieschap.
5. **Samenwerking met commerciële en maatschappelijke organisaties** bij ontwikkeling, exploitatie en beheer van gebieden. Exploitaties zijn geen doel op zich, maar wel noodzakelijk om de financiële dekking van ontwikkelingen en beheer te waarborgen. Daarnaast dragen exploitaties ook bij aan de recreatiewaarde en variatie van belevingen, zoals hiervoor omschreven. De inkomsten van exploitaties komen ten goede aan instandhouding, ontwikkeling en het gebruik van de gebieden.

Keuzes voor de toekomst
Voor de toekomst is het van belang de natuur- en recreatiewaarden van de gebieden te optimaliseren binnen de beschikbare budgetten, onder andere door te sturen op variatie en balans en samenhang met de omgeving. Hierbinnen zijn meerdere keuzes te maken:

- het recreatief gebruik extensiveren of intensiveren (horizontale as)
- de ontwikkeling als beheerders van de gebieden zelf initiëren en uitvoeren, of dat aan derden overdragen (verticale as)

Figuur 3.2 Mogelijke ontwikkelrichtingen

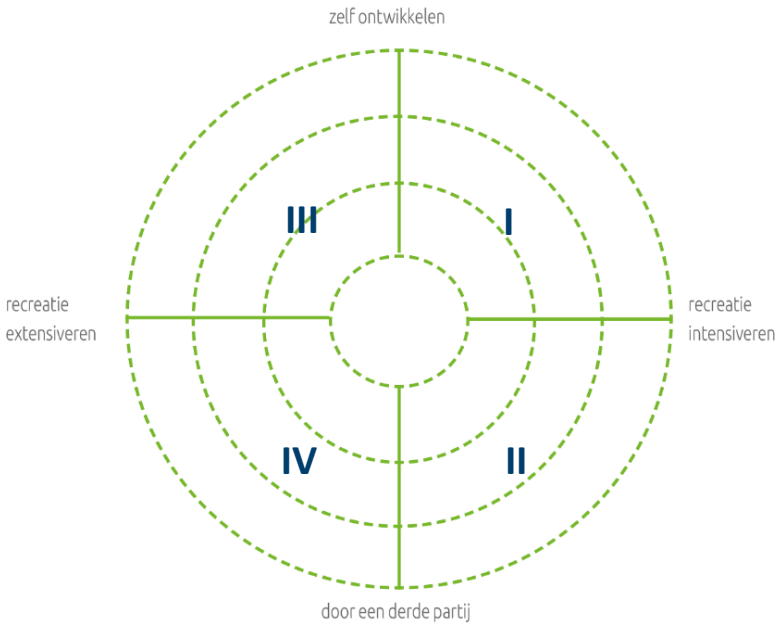

Horizontale as: intensiveren en extensiveren van gebieden
Intensiveren is het meer intensief inrichten en/of beheren van de gebieden voor recreatie, bijvoorbeeld met meer paden, picknickbankjes en sport- en speelvoorzieningen. Hierdoor komen er meer recreatiemogelijkheden, verbetert de kwaliteit van de recreatie-ervaring en de capaciteit van een gebied. Hierdoor zullen de kosten wel omhooggaan.

Extensiveren is het minder intensief inrichten en/of beheren van de recreatiegebieden. Dit houdt in dat de focus ligt op diversificatie van natuur (extensiever maaibeheer) en minder recreatieve voorzieningen. Dit kan kostenbesparingen in het beheer opleveren.

De combinatie van extensiveren en intensiveren zorgt voor meer variatie in de uitstraling van gebieden, waarbij de capaciteit van recreatie toereikend blijft. Er kunnen zo ook meer geleidelijke overgangen gecreëerd worden tussen natuur- en recreatiegebieden.

Verticale as: zelf of door een derde partij ontwikkelen en/of beheren
Deze as richt zich op de keuze wie de ontwikkeling of het beheer gaan uitvoeren. Het is goed om een bewuste strategische afweging te maken wie een gebied ontwikkelt of beheert, met het oog op doelbereik en doelmatigheid. De keuze die gemaakt wordt, kan per gebied verschillend zijn, afhankelijk van bijvoorbeeld integraliteit, realiseren van koppelkansen en risicobeheersing of beschikbaarheid van medewerkers.

Zelf ontwikkelen of beheren betekent dat Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer zelf de verantwoordelijkheid voor het proces en de uitvoering dragen. Hierbij kan natuurlijk wel worden samengewerkt met andere partijen. De risico’s zoals onzekerheid over een planologische procedure of realiseren van draagvlak, en de financiële consequenties hiervan, liggen in dat geval ook bij Stichtse Groenlanden of Staatsbosbeheer.

Bij ontwikkeling of beheer door een derde partij worden er afspraken gemaakt met een gemeente, ondernemer of andere partij voor ontwikkeling of beheer. Dit betekent dat verantwoordelijkheden voor beheer en of ontwikkeling overgedragen worden naar een andere partij. Dit kan gunstig zijn omdat het gebied een andere functie krijgt, of omdat een andere partij beter toegerust is om bijvoorbeeld het participatieproces te trekken in het geval van een ontwikkeling. Ook het beheer overdragen aan een derde partij kan slim zijn, bijvoorbeeld omdat de kosten lager worden, of omdat de functie beter past bij

een andere organisatie. Wanneer een derde partij wordt betrokken bij ontwikkeling of beheer kan het eigendom bij Stichtse Groenlanden of Staatsbosbeheer blijven, of worden overgedragen (beiden zijn mogelijk).

Deze twee keuzes leiden tot vier mogelijke richtingen:

I. Recreatie intensiveren en zelf ontwikkelen en beheren. Een gebied wordt voor recreatie verder ontwikkeld en daarmee geïntensiveerd. In deze ontwikkelrichting initiëren Recreatieschap Stichtse Groenlanden of Staatsbosbeheer de ontwikkeling zelf en behouden ze het eigendom en beheer. Dit geldt bijvoorbeeld voor Laagraven en Nieuw Wulven. Binnen deze richting is benutten van koppelkansen vanuit bijvoorbeeld waterberging en UPLG een mogelijkheid, maar wordt de initiatie en ontwikkeling door het Recreatieschap of Staatsbosbeheer zelf gedaan.

II. Recreatie intensiveren waarbij een derde partij de ontwikkeling of het beheer uitvoert. In deze ontwikkelrichting wordt recreatie verder ontwikkeld en daarmee geïntensiveerd. Echter, hier is de ontwikkeling daarvan in handen van een derde partij, denk aan een ondernemer, een gemeente of een andere groen- of natuurorganisatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor Oortjespad en plas Eend, waar er concrete plannen voor intensiveren zijn, waarvan investering en beheer door de exploitant wordt opgepakt, of voor Nedereindse Park waar de gemeente de ontwikkeling trekt, en het beheer bij het Recreatieschap blijft.

III. Recreatie extensiveren en zelf ontwikkelen en beheren. In deze ontwikkelrichting krijgt een gebied een andere balans, waarbij de nadruk minder op recreatie komt te liggen. Recreatie wordt geëxtensiveerd en de inrichting en/of het beheer van de gebieden wordt minder intensief. Recreatieschap Stichtse Groenlanden en/of Staatsbosbeheer realiseren deze ontwikkeling zelf of gezamenlijk, bijvoorbeeld vanuit het beheer. Dit geldt bijvoorbeeld voor delen van ’t Waal oost en west.

IV. Recreatie extensiveren waarbij een derde partij initiatief neemt. In deze ontwikkelrichting komt de nadruk minder te liggen op recreatie, en wordt recreatie geëxtensiveerd. In dit geval ligt de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en (eventueel) toekomstig beheer bij een andere partij. Het is ook mogelijk dat het eigendom van het gebied bij een andere partij komt (maar dit is geen automatisme). Deze strategie geldt bijvoorbeeld voor De Leyen en Heulse Waard.

Overzicht opgaven en ontwikkelrichting per cluster

In de gebiedspaspoorten hebben we op basis van het overzicht van kansen, knelpunten en opgaven, richtinggevende uitspraken geformuleerd. Hieronder vindt u daarvan een samenvattend overzicht

Cluster	Opgave	Ontwikkelrichting	Samenwerking SBB en SGL
Cluster 1: Utrecht Zuid-Zuidoost	Opvangen van de groeiende recreatiebehoefte, creëren van een betere balans in het cluster en in samenhang met de andere (gemeentelijke) groengebieden. Ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag, het realiseren van verbindingen en ontwikkelen van identiteit voor gebieden.	Recreatie intensiveren en zelf ontwikkelen	Nauwe samenwerking in ontwikkeling en beheer tussen SGL- en SBB-terreinen. In de samenwerking op korte termijn richten op Groen Groeit Mee en de Bossenstrategie. Het GGM proces loopt door, maar planvorming gaat verder binnen kader GGM KRLL. SGL kan ondersteuning geven aan Staatsbosbeheer bij de exploitatie van de Forten van de NHWL.
Cluster 2: Utrecht Noord	Opvangen van de groeiende recreatiebehoefte en realiseren/versnellen plannen en ambities deelgebieden	Voornamelijk recreatie intensiveren en zelf ontwikkelen (m.u.v. de Leyen: extensiveren door derde partij)	Samenwerking tussen SGL en SBB noodzakelijk voor een goede zonering en efficiënt beheer. Intensievere groene recreatie nabij de stad positioneren als beschermende schil tegen de stadsrand. Hier vangen SBB en SGL gezamenlijk de groeiende recreatiebehoefte op.

Cluster 3: Utrecht West	Up-to-date krijgen, houden en eventueel ontwikkelen van het recreatie-aanbod. Doordat deze regio uitgestrekt is, en het areaal beperkt, is het van belang te focussen en allianties te sluiten. Opvangen van de groeiende recreatiebehoefte.	Recreatie intensiveren en zelf en door anderen ontwikkelen	Samenwerking tussen SGL en SBB ligt in dit cluster minder voor de hand (m.u.v. Grutto).
Cluster 4: Utrecht Zuid-Zuidwest	Ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag vanuit de A12 zone/Groot Merwede en Rijnenburg, het realiseren van verbindingen en ontwikkelen van identiteit voor gebieden. Opvangen van de groeiende recreatiebehoefte.	Recreatie intensiveren en zelf ontwikkelen	Samenwerking tussen SGL en SBB vooral op het verbinden van de Nedereindse Park met de Hollandsche IJssel. SGL kan SBB ondersteunen in de exploitatie van de rode gebieden in de Noordwesthoek.
Cluster 5: Vinkeveense Plassen	Aanbrengen van meer variatie in beheer en uitstraling van de eilanden, versterking van de biodiversiteit en op lange termijn grote financiële opgave in stand houden/herstellen zandeilanden en legakkers. Ontwikkelen van plannen Marickenland en extensiveren van veenweidegebied polder Demmerik.	Recreatie intensiveren en extensiveren en zelf ontwikkelen	Samenwerking tussen SGL en SBB gericht op het laten beleven van de ontginningsgeschiedenis van het gebied. SBB kan SGL helpen de hoge natuurwaarden in de Vinkeveense plassen te behouden en ontwikkelen. SGL kan SBB/gemeente helpen bij de exploitatie van de speelnatuur bij Marickenland.
Cluster 6: Gebieden langs de Lek	Zoneren en beter op elkaar afstemmen van recreatie en natuur.	Recreatie intensiveren en extensiveren en zelf ontwikkelen (m.u.v. Heulse Waard)	Samenwerking gericht op zonering van de recreatie voor optimale beleving en opvang van groeiende recreatiebehoefte en extensivering voor goede bescherming van kwetsbare natuurwaarden.
Cluster 7: Paden en routes	Opvangen van groeiende en veranderende recreatiebehoefte i.r.t. beperkt budget. Verbindingen maken en versterken. Up-to-date houden van de routenetwerken.	Alle vier de richtingen	Samenwerking voor beheer van vrij liggende fiets- en wandelpaden gericht op efficiënt beheer. Samenwerking SBB en SGL met het routebureau voor optimaliseren routenetwerken en integreren SBB routes in de netwerken. SGL is namens deelnemers opdrachtgever van het Routebureau.

Deze ontwikkelrichtingen helpen Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer bij het maken van keuzes en deze uit te leggen binnen de eigen organisaties en aan externen. Hierbij kunnen echter ook andere factoren een rol spelen, zoals lange contracten met exploitanten of gemeenten, waardoor keuzes ook anders kunnen uitvallen.

4. Recreatiezonering

Recreatiezonering is één van de instrumenten om inzicht te creëren in de balans van meer en minder intensieve recreatie. Voor de toekomstvisie 2040 maken we gebruik van recreatiezonering. We benutten hiervoor een aanpak die al eerder voor Staatsbosbeheergebieden is ontwikkeld[3].

4.1 Wat is (het doel van) recreatiezonering?

Zonering is een methode die ingezet kan worden om gebieden en routestructuren toekomstbestendig te ontwikkelen en te beheren. Het wordt gebruikt voor het inrichten en beheren van recreatie- en natuurgebieden voor verschillende typen bezoekers, waarbij de unieke kenmerken van het gebied centraal staan. Zonering is een hulpmiddel en geen doel op zichzelf. Recreatiezonering is nodig omdat het steeds drukker wordt in natuurgebieden, en we iedereen een passende beleving willen bieden wanneer zij de natuur in trekken. Maar wel op zo'n manier dat verschillende recreantengroepen elkaar en de natuur in hun waarde laten, en daarmee de verstoring van de natuur te beperken waar dat nodig is. Recreatiezonering helpt bij het krijgen van inzicht en verbeteren van de balans. Het is daardoor van invloed op inrichting en beheer van gebieden. Het helpt daarmee om recreatief gebruik van recreatiegroen en natuur in goede banen te leiden.

Recreatiezonering helpt bij het nadenken over welke recreatievormen, recreatievoorzieningen en activiteiten waar wel en niet passen. Zo kunnen weloverwogen keuzes gemaakt worden ten gunste van recreatie en natuur.

4.2 De vier zones

Een onderdeel van de zoneringsaanpak is het werken met vier verschillende zones waar recreatie en natuur in verschillende verhoudingen 'gemixt' worden. Dit verschilt van een recreatiegerichte aanpak (zone A) tot een natuurgerichte aanpak (zone D). Behalve enkele uitzonderingen is altijd sprake van combinatie van recreatie en natuur. De zone geeft een beeld van (gewenste) inrichting, beheer en gebruik. Het volgende schema en de tabel geven een korte uitleg van de vier zones.

Figuur 4.1 De vier zones van de zonering

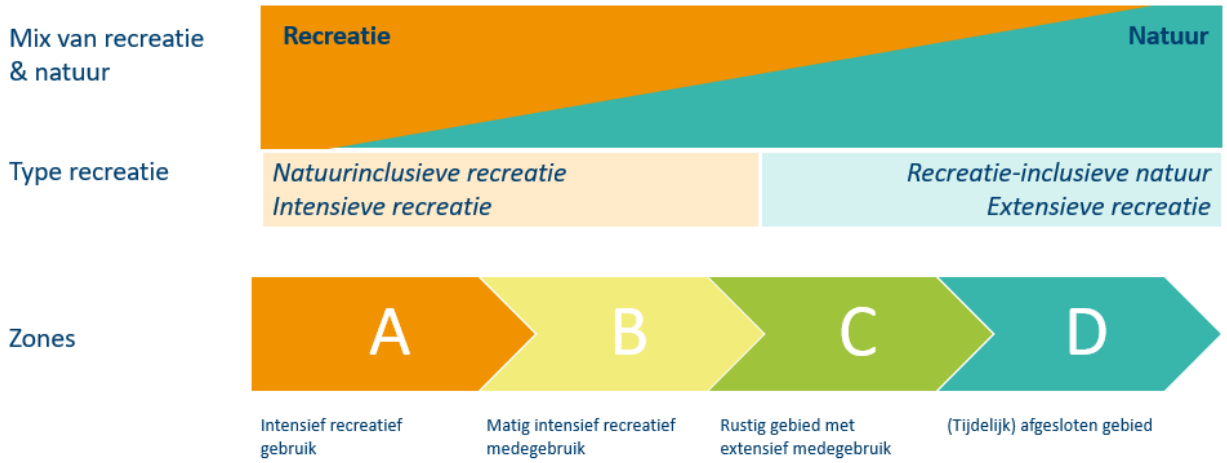

[3] Zie hiervoor ook deze webpagina: www.staatsbosbeheer.nl/5-vragen-over-zonering.

	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D & D*
Karakteristiek	*Intensief recreatief gebruik*	*Matig intensief recreatief gebruik*	*Rustig gebied met extensief recreatief (mede)gebruik, evt. speciale aandacht voor verstoringsgevoelige soorten*	*Rustgebieden, (tijdelijk) afgesloten gebied ten behoeve van fauna of kwetsbare vegetaties*
Inrichting en beheer	Poorten en ontvangstplekken, hoog inrichtingsniveau en intensief beheer	Rustige gebieden met natuur en recreatie. Lager inrichtingsniveau en minder intensief beheer	Stilte, ruimte en natuur. Laag inrichtingsniveau en vooral natuurbeheer	In zone D* geen vrije toegang Weinig tot geen recreatievoorzieningen
Ligging	Vaak in directe omgeving woonkernen en hotspots als uitloop van verblijfsrecreatie	Relatief dicht bij kernen en parkeerplaatsen	Veelal op afstand van kernen en parkeerplaatsen	Bescherming van rust van diersoorten of kwetsbare habitattypen
Voorzieningen	Grotere parkeerplaatsen, TOPs, intensief padenpatroon, andere voorzieningen zoals horeca, leisure, zwemplassen, toiletten, picknickbanken	Matig intensief padenpatroon, voorzieningen zoals ligweiden, uitkijkpunt of – toren, kinderroute, blotevoetenpad, enkele bankjes	Extensieve en rustige natuurgerichte recreatie, paden en evt. een vogelkijkscherm	Enkele paden, verder geen recreatievoorzieningen. Eventueel delen of in bepaalde delen van het jaar afgesloten.
Routes	Startpunt van meerdere routes voor verschillende routevormen	Meerdere gemarkeerde routes voor verschillende routevormen	Weinig – geen gemarkeerde routes, wel rustige paden en enkele doorgangsroutes	Enkele wandelpaden, toegang tijdens begeleide excursies

4.3 Huidige situatie zonering en gewenste zonering

In het kader van deze toekomstvisie is voor ieder deelgebied, en voor heldere ruimtelijke eenheden, in kaart gebracht welke zone op dit moment geldt en welke zonering in de toekomst gewenst is.

- De **huidige zonering** wordt bepaald op basis van het inrichtings- en beheerniveau en de intensiteit van gebruik.
- De **gewenste zonering** komt tot stand door te kijken naar kwetsbare natuurwaarden (recreatiegevoelige habitats), verschillende gebruikers en vormen van recreatie, en de ligging nabij woon- en recreatiekernen ten opzichte van andere groen- en natuurgebieden. Nabij een recreatieve hotspot (zone A), liggen idealiter zone B en C gebieden, zodat in kwetsbare gebieden (zone D) minder recreanten komen.

De gewenste zonering is anders dan de huidige zonering. Om meer recreanten te kunnen opvangen zijn meer intensievere gebieden gewenst. Voor andere gebieden is een meer extensiever gebruik voor recreatie logisch, ook vanuit het oogpunt van beheerkosten. Verschillende gebruikers in een gebied, vragen ook om een heldere zonering om mogelijke onderlinge overlast te voorkomen en ieders behoeften te respecteren. Tijdens de derde werkbijeenkomst is het gesprek gevoerd over de gewenste zonering. Figuur 4.2 en bijgevoegde kaarten per cluster (hoofdstuk 5) geeft een overzicht van de gewenste zonering per deelgebied weer met daarbij kansen voor een toekomstige gebiedsentree en ontwikkelingen die reeds in gang zijn gezet (zie voor deze ontwikkelingen de gebiedspaspoorten). In hoofdstuk 5 en in de gebiedspaspoorten is aangegeven waar intensivering of extensivering aan de orde kan zijn, wat vervolgens aanleiding is om de huidige zonering aan te passen.

Goed om te benoemen is het feit dat de huidige en gewenste zonering is gemaakt op basis van de grenzen van de deelgebieden (duidelijke ruimtelijke eenheden). Soms was het mogelijk om binnen een deelgebied op de kaart onderscheid te maken tussen de verschillende zones, maar over het algemeen is

de zonering op een hoog schaalniveau in kaart gebracht. Het aanbrengen van een zonering binnen een specifiek deelgebied, is gewenst wanneer een gebied wordt (her)ingericht of ontwikkeld. Het kan voorkomen dat deze zonering dan ook invloed heeft op het hondenbeleid in een gebied. In aanvulling daarop kan het zijn dat er bepaalde paden tijdens het broedseizoen afgesloten worden, dit is onderdeel van recreatiezonering.

De tabel in bijlage 2 en de tabellen per cluster (hoofdstuk 5) geven de huidige en gewenste zonering weer. In de tabellen zijn een aantal deelgebieden grijs gemarkeerd. Dit zijn deelgebieden die wel zijn meegenomen in de zonering, maar niet in de analyse, gebiedspaspoorten en visie (deze vallen buiten de scope van de initiële opdracht). Gedurende het proces zijn deze gebieden toegevoegd, zodat we een meer complete zonering konden maken.

Figuur 4.2 Overzichtskaart gewenste zonering

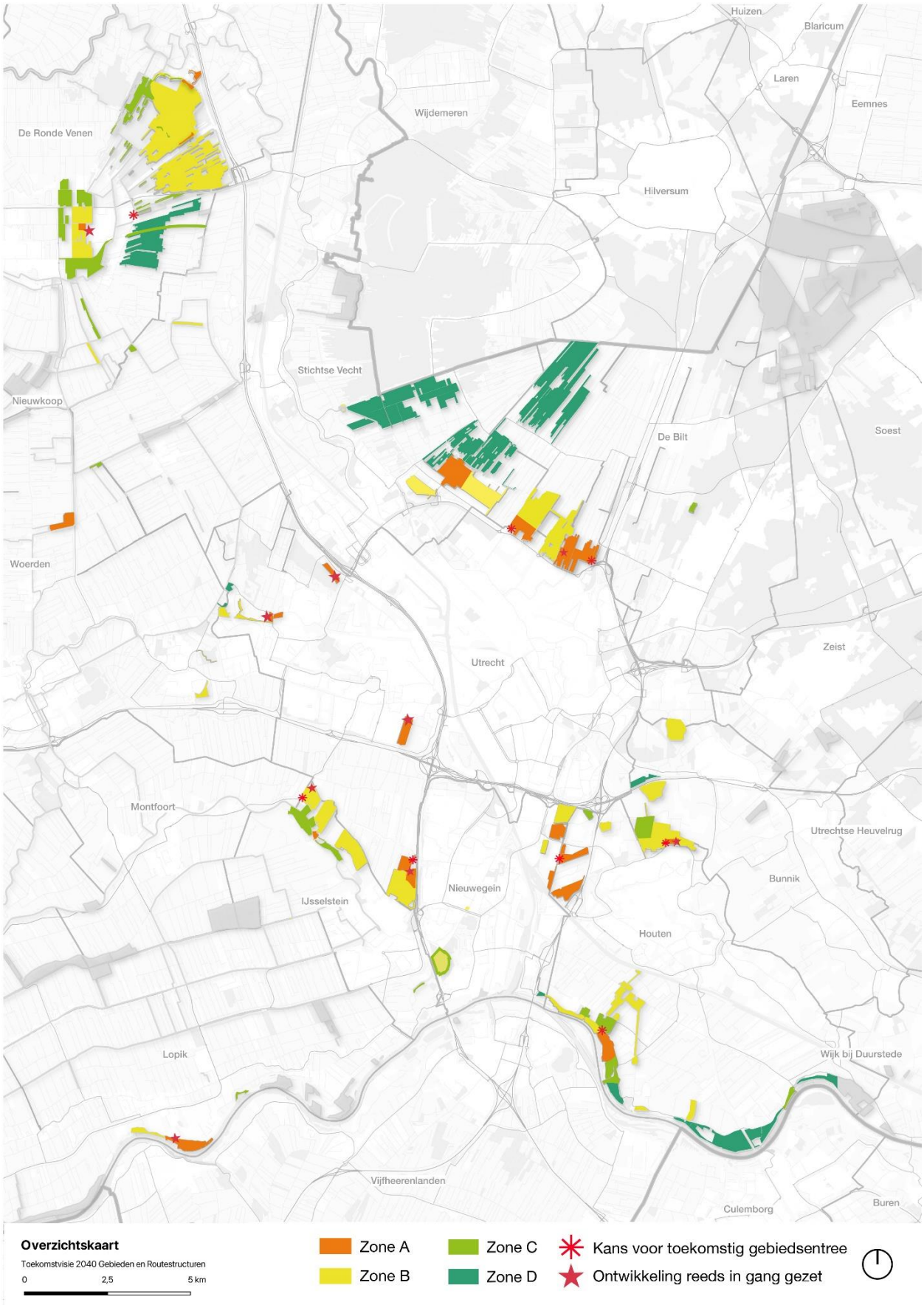

5. Uitwerkingen per cluster

Voor de zes verschillende clusters (zie kaart hieronder) en het cluster paden en routes gaan we in op de opgaven, strategie en ontwikkelinrichtingen. We doen hier uitspraken over:

- Zonering en gebiedsentrees
- Identiteit
- Verbindingen
- Biodiversiteit
- Financiële consequenties

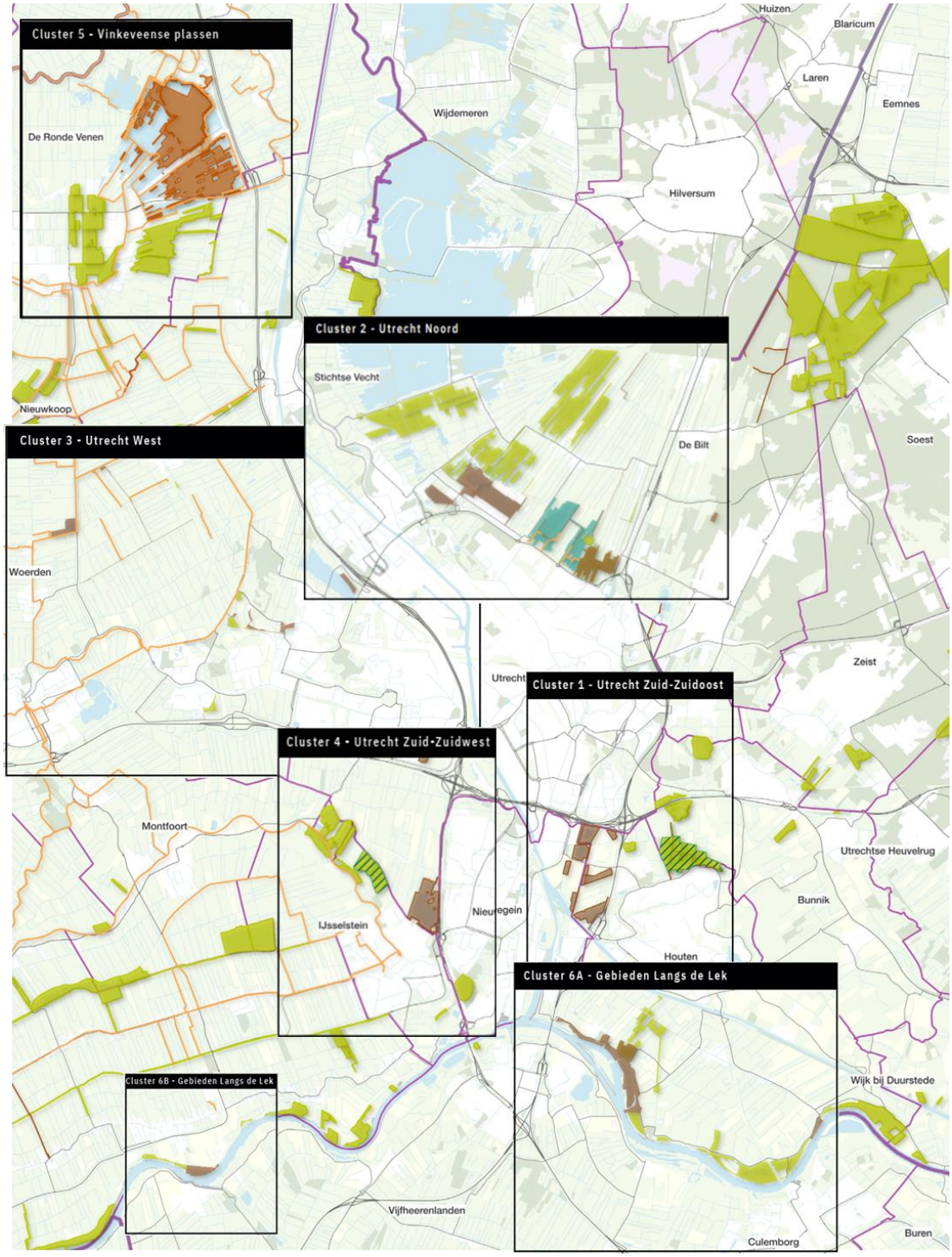

5.1 Cluster 1 – Utrecht Zuid-Zuidoost

Opgaven
De belangrijkste opgaven in dit cluster zijn het ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag (samen met andere stakeholders), het realiseren van verbindingen en ontwikkelen van identiteit voor gebieden.

In dit gebied speelt een grote woningbouwopgave, bijvoorbeeld de A12-zone. Hiermee gepaard gaat ook de groeiende behoefte aan ruimte om te recreëren. Specifiek de Laagravense Plassen en Polder en Regiowout moeten daarom meer voor recreatie benut worden, wat intensivering van inrichting en gebruik betekent. Hierdoor kan de groeiende vraag opgevangen worden, en wordt bijgedragen aan het ontlasten van Amelisweerd (waar het op dit moment vaak te druk is). Hierbij wordt aangesloten op het Groen Groeit Mee planproces Kromme Rijn Linie Landschap. In de visie hebben we hierop geanticipeerd, maar de planvorming is nog in ontwikkeling.

Ook Nieuw Wulven is een belangrijk gebied om meer recreanten op te vangen en de druk op Amelisweerd af te leiden. Door de realisatie van horecagelegenheid “de Wereld van Weelde” zal dit gebied in de toekomst intensiever gebruikt gaan worden.

Voor de Waterlinie-elementen (o.a. de forten 't Hemeltje, Rijnauwen en Vechten) ligt er een opgave om deze onderling beter te verbinden en het verhaal van het Waterlinielandschap beleefbaar te maken.

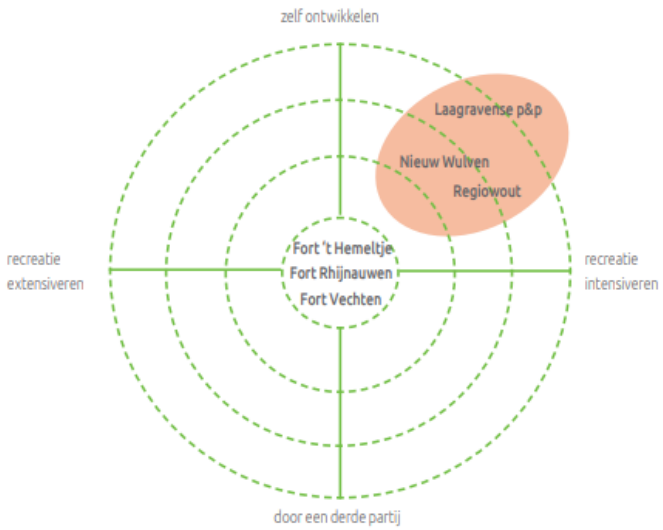

Strategie
In het schema liggen de gebieden vooral in de rechterbovenhoek, gericht op **intensivering van recreatief gebruik** door Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer gezamenlijk. Dit vergroot de opvangcapaciteit en versterkt de balans. Voor de forten is er geen specifieke strategie. Hier ligt de focus voornamelijk op het versterken van de beleving en onderlinge verbinding.

Ontwikkelrichtingen
Zonering en gebiedsentrees

- Ontwikkel in Heemstede-Noord een nieuwe gebiedsentree voor Laagraven (zie ook vogelvlucht). Indien dit op gebied van het Recreatieschap plaatsvindt, kan dat zorgen voor exploitatie-inkomsten.
- Ontwikkel recreatie in de groengebieden van Laagraven altijd samen met landschappelijke ontwikkelingen zoals natuurinclusieve landbouw en groenblauwe dooradering. Hiermee worden koppelkansen vanuit UPLG en Groen Groeit Mee benut en wordt een gebied toegankelijker en recreatief aantrekkelijker.
- Intensiveer recreatiemogelijkheden bij de Laagravense noordplas en ontwikkel dit tot een aantrekkelijk landschapspark met ruimte voor biodiversiteit en waterberging.
- Benut het Regiowout voor recreatie door meer voorzieningen en verbindingen (paden en rustplekken) te realiseren naar de omliggende deelgebieden.
- Ontwikkel de recreatievoorzieningen in Nieuw Wulven en ontwikkel dit gebied als entree (lopend project). Deze entree wordt hiermee een intensieve zone. Maak nog meer verbindingen, o.a. naar Fort Vechten (bijv. een boerenlandpad). Overweeg (op termijn) een tweede kleinschalige entree aan de noordzijde van Nieuw Wulven om de verbinding te maken met fort Vechten en mogelijk exploitatie-inkomsten te realiseren. Belangrijk hierbij is om voor de inrichting af te stemmen met de entree aan de zuidkant, om te voorkomen dat deze met elkaar concurreren.

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
Laagraven noordplas (SGL)	24,3	C	B	Een intensievere recreatieve inrichting evt. in combinatie met waterberging
Laagraven zuidplas (SGL)	17,3	A		
Regiowout (SGL)	5,7	C	B	Een intensievere recreatieve inrichting
Waijensedijk (SGL)	4,8	C		Kan vanuit exploitatie-oogpunt ook worden afgestoten, maar vanuit GGM-oogpunt niet. Optie is om er een rustpunt van te maken.
Golfclub de Utrechtse (SGL)	32,4	A		
Heemstede Noord (SGL)	19,4	C	A en B	Ontwikkelen gebiedsentree en intensiveren recreatieve inrichting
Nieuw Wulven (SBB)	106,3	B	A rondom paviljoen en speelbos, C in NNN	Nieuw Wulven kan ingezet worden om de druk op Amelisweerd te verlagen door nieuwe recreatieve voorzieningen te realiseren.
Fort 't Hemeltje (SBB)	7,7	B		
Fort Rijnauwen (SBB)	31,3	B		
Fort Vechten (SBB)	38,3	B		

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- Versterk de identiteit van Laagravense Polder en Plassen: duurzame landbouw, waterberging en cultuurhistorie in combinatie met recreatie en evenementen.
- Verbind de forten en onderdelen van het Waterlinielandschap met elkaar (zie ook vogelvlucht). Benut de forten en het bijbehorende linielandschap voor ontwikkeling van de identiteit (belevingswaarde) van het recreatie-aanbod en als 'stapstenen' in de verbindingen tussen de gebieden in dit cluster. Vertel het verhaal van de Hollandse Waterlinies.
- Vertel het verhaal van de Romeinse Limes in dit gebied.
- Ontwikkel Heemstede Noord met een exploitant.

Verbindingen

- Lobby voor het slechten van de infrastructuur-barrières van de A27 (Houten-Heemstede) en de A12 (Lunetten-Laagraven, Amelisweerd-Fort Vechten en Nieuw-Wulven).
- Lobby voor de verbinding van de forten, Laagraven en Nieuw-Wulven met Lunettenpark en groen-aanbod in Maarschalkerweerd.
- Ondersteun initiatieven voor verbetering van de combinatie groen en recreatie in oost-west richting bij de spoorlijn Houten.

Biodiversiteit

- Versterk Nieuw Wulven als toekomstbestendig bos door aanliggende bosuitbreiding en biedt ruimte voor een piekwaterberging en natuur.
- Versterk de natuur in bestaande en nog in te richten gebieden door inrichting en beheer, bijvoorbeeld door natuurvriendelijke oevers, bos en kruidenrijke graslanden met extensief maaibeheer.

Financiële consequenties
De geadviseerde richtingen gaan gepaard met financiële veranderingen:

- Door agrariërs in te zetten voor beheer in de te ontwikkelen gebieden van Laagraven ontstaat een gevarieerder beeld, en krijgen de boeren in het gebied mogelijkheden voor een nieuw verdienmodel in combinatie met duurzame landbouw. Dit sluit ook goed aan bij de identiteit van het gebied en kan mogelijk besparing opleveren voor het beheer door het Recreatieschap. Denk bijvoorbeeld aan ontwikkeling van voedselbossen en stadslandbouw, passend binnen UPLG.
- Een commerciële exploitatie bij Heemstede Noord en het paviljoen in Nieuw-Wulven zorgt voor exploitatie-inkomsten.
- Maak afspraken over recreatie in combinatie met maatschappelijke of particuliere initiatieven. Dit kan het recreatieve aanbod uitbreiden en mogelijk besparingen opleveren in het beheer door het Recreatieschap of Staatsbosbeheer.
- Maak afspraken met het Waterschap over waterberging om een bijdrage in aanlegkosten en beheerkosten te realiseren.
- Door koppeling van paden met groenblauwe dooradering (in het kader van UPLG) kan een bijdrage aan aanleg, en mogelijk ook voor een deel beheer gerealiseerd worden.

Figuur 5.1 Gewenste zonering cluster 1

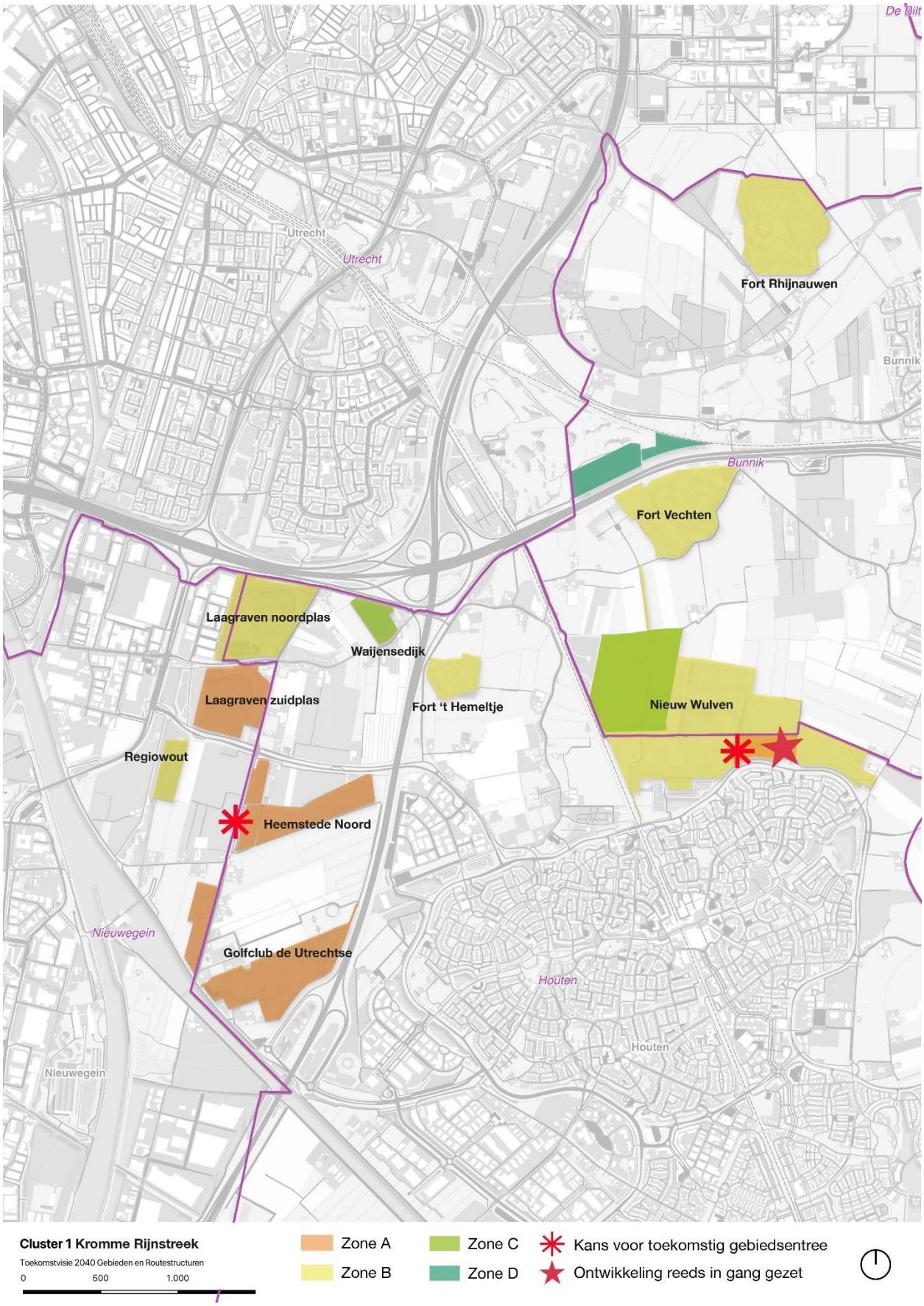

Figuur 5.2 Vogelvlucht cluster 1

5.2 Cluster 2 – Utrecht Noord

Opgaven
De belangrijkste opgaven in dit gebied zijn het realiseren van de gemaakte plannen voor het opvangen van de toekomstige vraag (samen met andere stakeholders), binnen de (financiële) mogelijkheden.

Vanwege de woningbouwopgave in de omgeving, moeten de gebieden in dit cluster ingezet worden voor intensivering van inrichting en gebruik. Dit geldt vooral voor Maarsseveense Plassen en Noorderpark-Ruigenhoek. Er ligt een opgave om het vrije deel aan de oostzijde van de Maarsseveense Plassen recreatief te versterken om zo meer recreanten te kunnen opvangen. Specifiek voor Noorderpark-Ruigenhoek staan er verschillende ambities en plannen op stapel om het gebied in totaliteit te verbeteren en de toekomstige vraag op te vangen. Bij de Leyen heerst de vraag of er voldoende aanloop is om het gebied verder te ontwikkelen/te intensiveren, daarom is het advies om te kijken of de Leyen geëxtensiveerd kan worden. In verband met de groeiende recreatievraag is het belangrijk om dan elders in de omgeving een gebied te intensiveren.

Strategie
In dit cluster geven we prioriteit aan de gebieden waar je kunt **intensiveren** (gezamenlijk door Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer) en waar structurele inkomstenverhoging hand in hand gaat met de unieke kwaliteiten van het linielandschap. In onze visie worden de gebieden in dit cluster meer als één geheel beheerd, wat met name van belang is voor Noorderpark-Ruigenhoek, inclusief Gagelbos en -polder. Dit functioneert door de ogen van de recreant als één gebied.

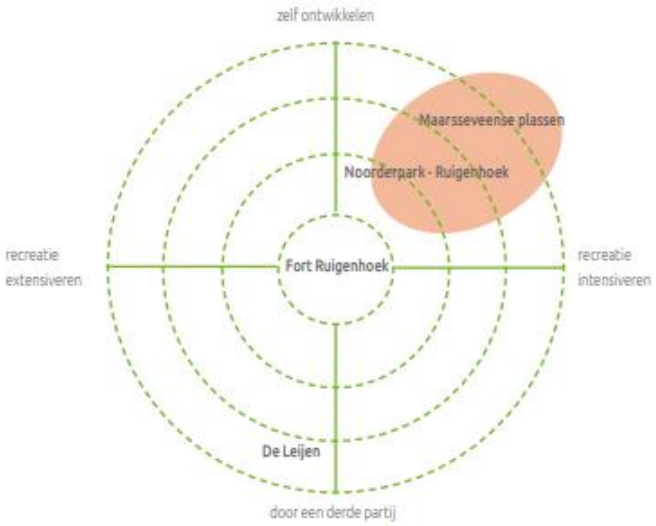

Ontwikkelrichtingen
Zonering en gebiedsentrees

- Ontwikkel heldere en uitnodigende ingangen (bijvoorbeeld bij Noorderpark-Ruigenhoek en Ruigenhoekse Polder, zie hiervoor ook de vogelvlucht) naar de verschillende gebieden, verbeter de bereikbaarheid (i.v.m. de rondweg) en stimuleer duurzame mobiliteitsvormen.
- Ontwikkel een nieuwe inrichting van het Buitengebied Maarsseveense Plassen (het oostelijke deel) waarmee de verschillende gebruiksgroepen beter over het gebied worden verspreid. Bij Strandbad Maarsseveen (het westelijke deel) zijn ontwikkelmogelijkheden voorzien.
- Pas recreatiezonering toe op de gebieden in Noorderpark-Ruigenhoek en Ruigenhoekse Polder.
- De plannen voor De Leyen komen moeizaam van de grond. De Leyen is een gebied met een gebrek aan attractiewaarde en er komen relatief weinig bezoekers. De focus ligt hier op natuurbeleving en minder voor recreatie. Laat de ontwikkelingsambitie hier los en benut het voor extensieve recreatie. Elders in het cluster kan een ander (minder geïsoleerd gelegen) gebied voor intensievere recreatie benut worden om de groeiende recreatievraag op te vangen.
- Focus in de N2000 gebieden zoals Molenpolder op natuurgerichte ontwikkeling en extensieve recreatie gericht op natuurbeleving vanuit goed ingerichte routes: fysiek afscheiden van functies, veilig en rondgaand. Dat vraagt ruimte en een aanpak over eigendomsgrenzen heen. Zoek de koppeling met groenblauwe dooradering (UPLG).
- Ontwikkel vanuit de recreatiezonering beleid voor bezoek met honden en zorg voor goede inrichting gericht op ruimte en scheiden van functies (dit is een thema dat over alle clusters heen gaat, maar hier nadrukkelijk aan de orde is).

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
De Leyen (SGL)	4,0	B	C of D	Extensiveren naar natuur
Ruigenhoekse polder (SGL/SBB)	69,1	A en B	A	Intensiveren
Buitengebied Maarsseveense plassen (SGL)	89,2	B		
Strandbad Maarsseveen (SGL)	30,9	A		
Maarsseveense kleine plas (SGL)	27,4	B		
Fort Ruigenhoek (SBB)	7,9	B		
Noorderpark-Ruigenhoek (SGL/SBB)	165,3	A en B	A	Intensiveren
Molenpolder (SBB)	129,7	D		
Maarsseveense Zodden (SBB)	16,3	D		
Bethunepolder (SBB)	223,4	D		
Fort Tienhoven (SBB)	2,1	B		
Westbroekse Zodden (SBB)	217,3	D		
Kerkeindse polder (SBB)	47,5	D		

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- Versterk het groenblauwe imago van het gehele Noorderpark-Ruigenhoek. De aanwijzing van een zwemwaterlocatie in de Ruigenhoekse polder past hierbij. Functies die meer verharding en of verdichting van de ondergrond vragen, zijn op lange termijn ongewenst vanwege klimaatverandering.
- Benut de forten en het bijbehorende Waterlinielandschap voor ontwikkeling van de identiteit (belevingswaarde van de cultuur en evenementen) van het recreatie-aanbod.

Verbindingen

- Optimaliseer de bestaande recreatieve verbinding tussen Fort Blauwkapel en de Maarsseveense Plassen door nieuwe (vrij liggende) fiets- en wandelpaden aan te leggen, die de nieuwe recreatieve ruggengraat vormt (zie vogelvlucht).
- Investeer in een fijnmaziger wandelnetwerk om meer bezoekers op te vangen (onder meer enkele oost-west verbindingen in Noorderpark-Ruigenhoek).
- Versterk de (recreatieve) verbindingen tussen gebieden en met de steden door te zorgen voor veilige, rondgaande en goed ingerichte paden en routes over eigendomsgrenzen heen.

Biodiversiteit

- Investeer in de groenblauwe dooradering van het cluster als motor voor natuur en recreatie in de gebieden.
- Behoud een open (recreatieve) inrichting tussen de verschillende recreatieve deelgebieden (bijv. extensieve graslanden met paden). Ze zorgen voor landschappelijke variatie en vormen waardevolle doorkijkjes tussen stad en land.

Financiële consequenties
De geadviseerde richtingen gaan gepaard met financiële veranderingen:

- Het harmoniseren van het beheer van verschillende gebieden in Noorderpark-Ruigenhoek (Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer) kan leiden tot efficiënter gebruik van middelen. Het behoud van inkomsten uit verschillende exploitatievormen (zoals evenementen) blijft essentieel bij het ontstaan van nieuwe natuurwaarden.
- Het uitwerken van zonering en samenhangend beheer van de gebieden kan uniformiteit bevorderen en bijdragen aan structurele kostenbesparingen.
- Extensiveren van de Leyen resulteert in een bescheiden kostenbesparing. Intensivering van andere delen van het cluster (zwemwaterlocatie Noorderpark-Ruigenhoek, nieuwe recreatieve ontwikkeling buitengebied Maarsseveen, etc.) zorgt voor een structurele kostenverhoging.
- De commerciële ontwikkeling bij de zuidelijke entree van Strandbad Maarsseveen draagt bij aan een jaarrond aantrekkelijk gebied met structurele inkomsten.
- Aanwijzing van een eventuele zwemwaterlocatie bij Noorderpark-Ruigenhoek zal substantiële beheerkosten met zich meebrengen. Mogelijk kan daarbij ook een exploitatie gerealiseerd worden.

Figuur 5.3 Gewenste zonering cluster 2

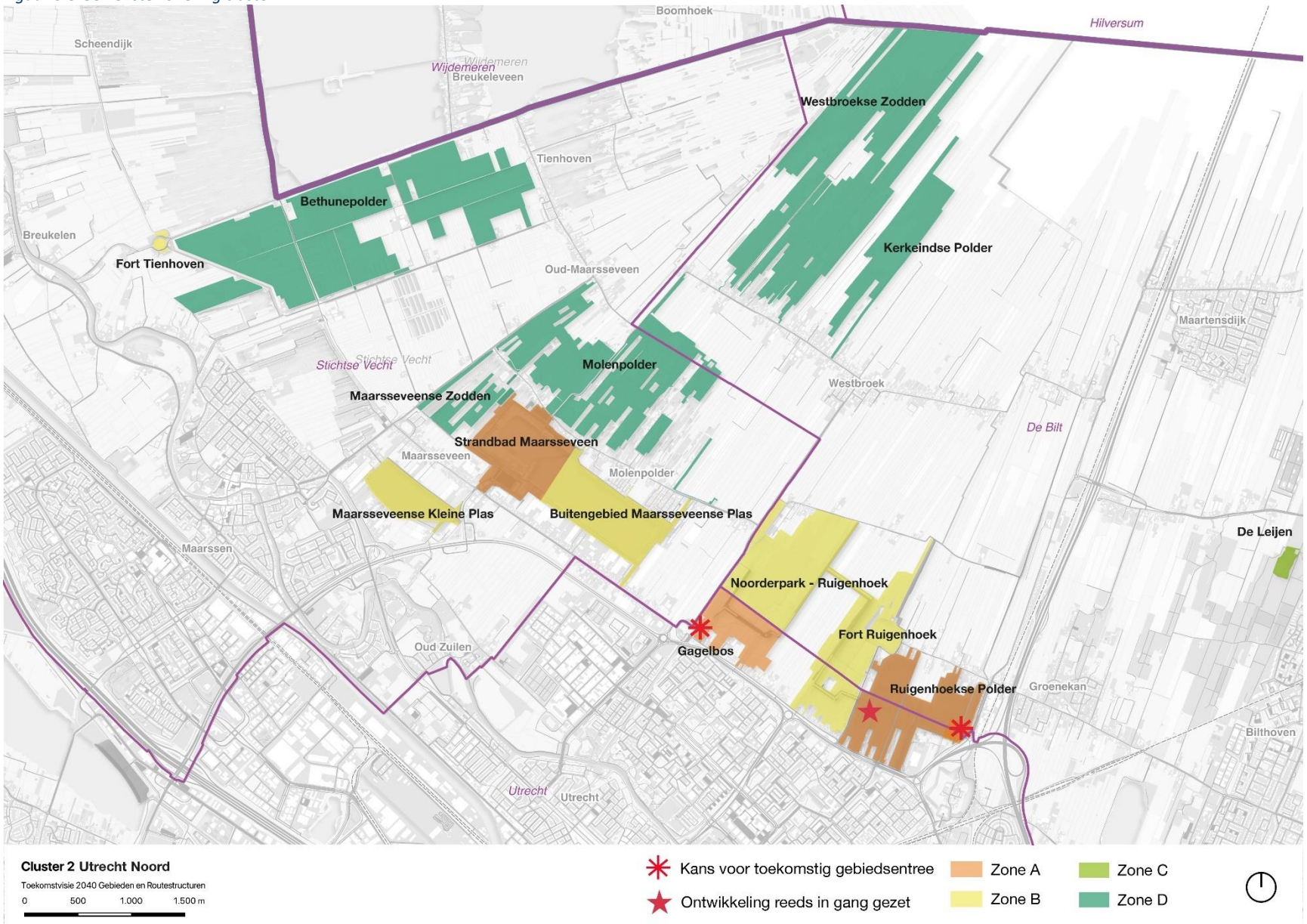

Figuur 5.4 Vogelvlucht cluster 2

5.3 Cluster 3 – Utrecht West

Opgaven

De belangrijkste opgaven in dit cluster zijn het up-to-date krijgen, houden en ontwikkelen van recreatie-aanbod. Doordat deze regio uitgestrekt is en het areaal beperkt, is het van belang te focussen en allianties te sluiten. Ook in dit cluster speelt de opgave van een groeiende vraag naar recreatieruimte. Strijkviertel, Oortjespad (en plas Eend) en Haarrijnse Plas liggen verspreid van elkaar, maar hebben potentie om te fungeren als kerngebieden om aan de recreatievraag te voldoen. Tegelijkertijd zijn er een aantal gebieden die onbeduidende functies hebben en geïsoleerd liggen. Om focus aan te brengen kan bij deze gebieden ingezet worden op extensieve recreatie of eventuele afstoting. In dit cluster ligt er dus een opgave om enerzijds de intensiveren en anderzijds te extensiveren.

Strategie

In dit cluster ligt de prioriteit op **intensiveren,** waarbij verschillende manieren van uitvoering toegepast worden. De focus ligt op het intensiveren van de gebieden Strijkviertel, Oortjespad (en plas Eend) en Haarrijnse plas (door Stichtse Groenlanden) zodat drie kerngebieden in de regio ontstaan. We adviseren deelgebied Hampoort te intensiveren in samenwerking met Natuurmonumenten en bij Grutto in te zetten op extensivering of het gebied te transformeren/af te stoten.

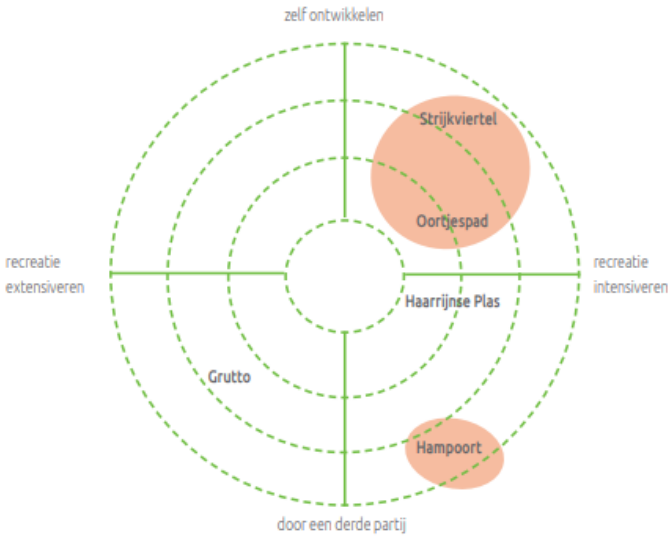

Ontwikkelrichtingen

Zonering en gebiedsentrees

- Bij intensivering van Strijkviertel is het belangrijk om te kiezen voor een integrale benadering in samenhang met de stedelijke ontwikkeling en omgeving. Recent is de beoogde exploitant voor de ontwikkeling afgehaakt. Toch is het vanwege de (strategisch belangrijke) zwemwaterfunctie van belang dit gebied te behouden en voor recreatie te intensiveren. Zwemwater is een expertise van Stichtse Groenlanden, en daarom is het van belang dat zij nauw betrokken blijven bij dit gebied.
- Zet voor het gebied Oortjespad (en plas Eend) in op recreatieve ontwikkeling waarin het volledige gebied (zwemplas tot en met kinderboerderij) een heldere zonering krijgt met horeca en recreatief programma. Door de publieke bijdrage komt de investering en beheer bij de exploitant te liggen. Zet ook in op een betere aanhechting met het omliggende landschap.
- Het (kleine) deelgebied Grutto kan geëxtensiveerd worden. Inrichting en beheer kunnen meer in lijn worden gebracht met dat van de (Staatsbosbeheer) natuurgebieden in de omgeving. Er is in dit gebied (volgens het omgevingsplan) de bouw van een kleine horecalocatie toegestaan. Verken samen met de gemeente de mogelijkheden om deze 'bouwclaim' eraf te halen en eventueel elders een ontwikkeling mogelijk te maken (op een meer logische plek).
- Bij de Hampoort is een ontwikkeling voorzien waardoor dit gebied naar recreatiezone A transformeert.

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
Strijkviertel (SGL)	20,2	B	A	Intensiveren in samenhang met stedelijke ontwikkeling in omgeving
Haarrijnse Plas (SGL)	8,5	A		
Hampoort (SGL)	6,0	B	A	Hampoort kan intensiever ingericht worden voor recreatie, en meegaan in

				de gebiedsontwikkeling rond Haarzuilens (Natuurmonumenten).
De Bijleveld (SBB)	16,4	B en D		
Oortjespad en plas Eend (SGL)	19,5	A		Dit gebied zal nog intensiever worden door investering van exploitant
Grutto (SGL)	2,6	B	C	Grutto komt in aanmerking voor extensivering, waardoor zone C beter passend is.

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- Voor Hampoort geldt een gebrek aan samenhang en programma en de huidige functie en inrichting sluiten niet aan op de potentie van het gebied. Ontwikkel het gebied in samenhang met andere gebiedsprocessen en overweeg overname door een derde partij om ontwikkeling en beheer te optimaliseren. Laat Hampoort meegaan in de gebiedsontwikkeling rond Haarzuilens. Ontwikkel fiets-, wandel-, en kanoverbindingen in nauwe samenhang met het gebiedsproces van Natuurmonumenten. Overweeg overname van het gebied door Natuurmonumenten om de ontwikkeling te versnellen en toekomstig beheer effectiever te maken.

Verbindingen

- Overweeg de instandhouding van de fietsroute Hollandsche Kade tussen Kamerik-Maarssen en Kockengen. Deze is door de laagveenproblematiek niet toekomstbestendig.
- Ontwikkel verbindingen in combinatie met groenblauwe dooradering (sluit aan op UPLG). Overweeg of het ontwikkelen en beheren van de verbindingen door een derde partij gedaan kan worden, gezien de structurele beheerlasten die het met zich meebrengt.

Biodiversiteit

- Verbeter de zwemwaterkwaliteit en de ecologische potentie van de plas van Strijkviertel.
- Herstel en realiseer bij de ontwikkeling van Hampoort de ecologische waarden door herstel van de beekloop en ontwikkeling van hooilanden.

Financiële consequenties

De geadviseerde richtingen gaan gepaard met financiële veranderingen. Deze consequenties zijn als volgt:

- Het extensiveren van recreatiegebied Grutto levert een kostenbesparing op. Deze middelen kunnen ingezet worden bij intensivering van andere gebieden in het cluster.
- Het ontwikkelen van Hampoort in samenhang met de ontwikkelingen door Natuurmonumenten draagt bij aan een efficiënter proces en lagere ontwikkelkosten. Eventueel kan Natuurmonumenten het beheer overnemen, als dat voor synergie zorgt. De beheerkosten worden door intensievere inrichting van dit gebied wel hoger.
- De ontwikkelingen bij Strijkviertel kunnen exploitatie-inkomsten genereren, waardoor een intensievere inrichting van het gebied mogelijk is.

Figuur 5.5 Gewenste zonering cluster 3

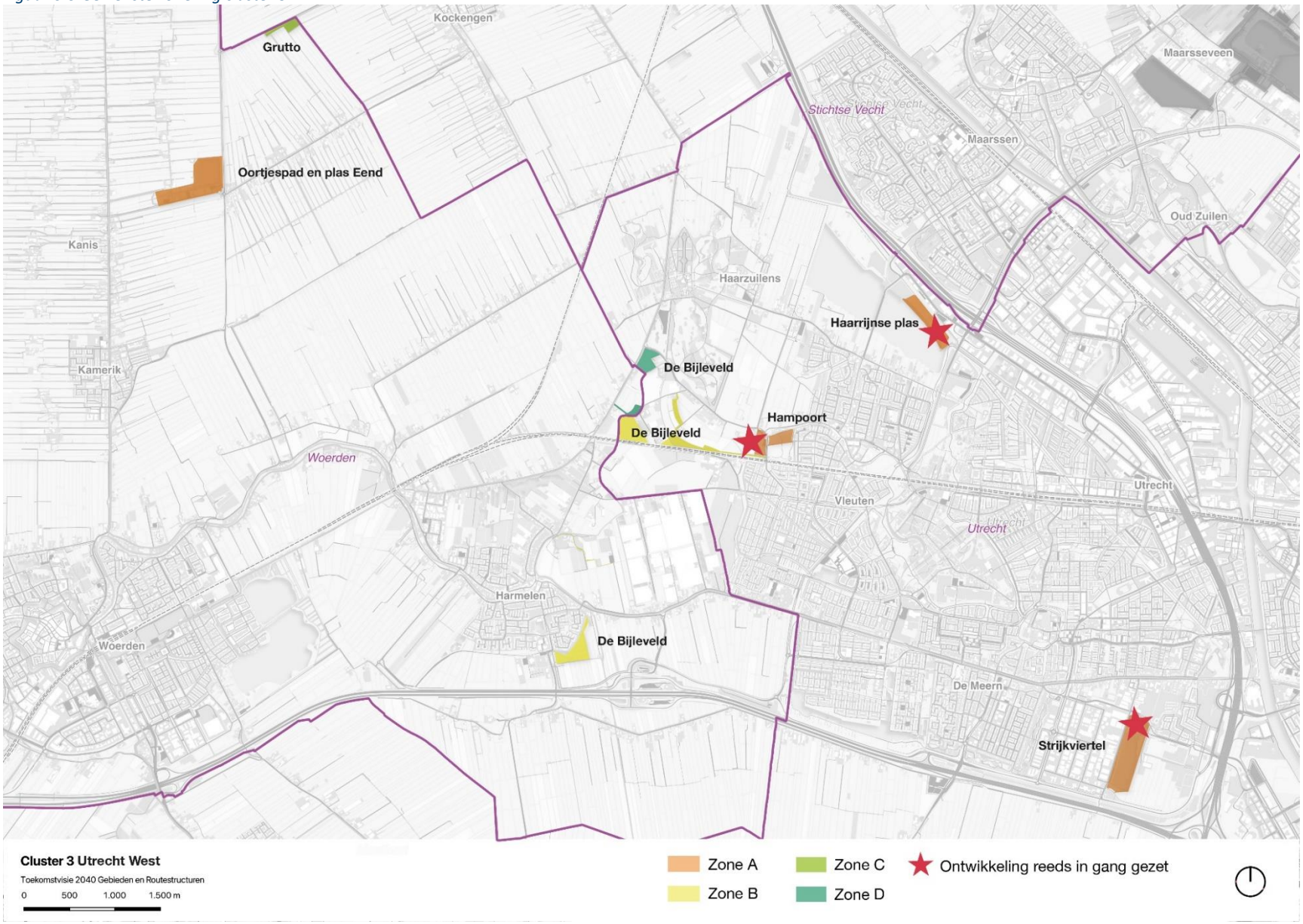

Figuur 5.6 Vogelvlucht cluster 3

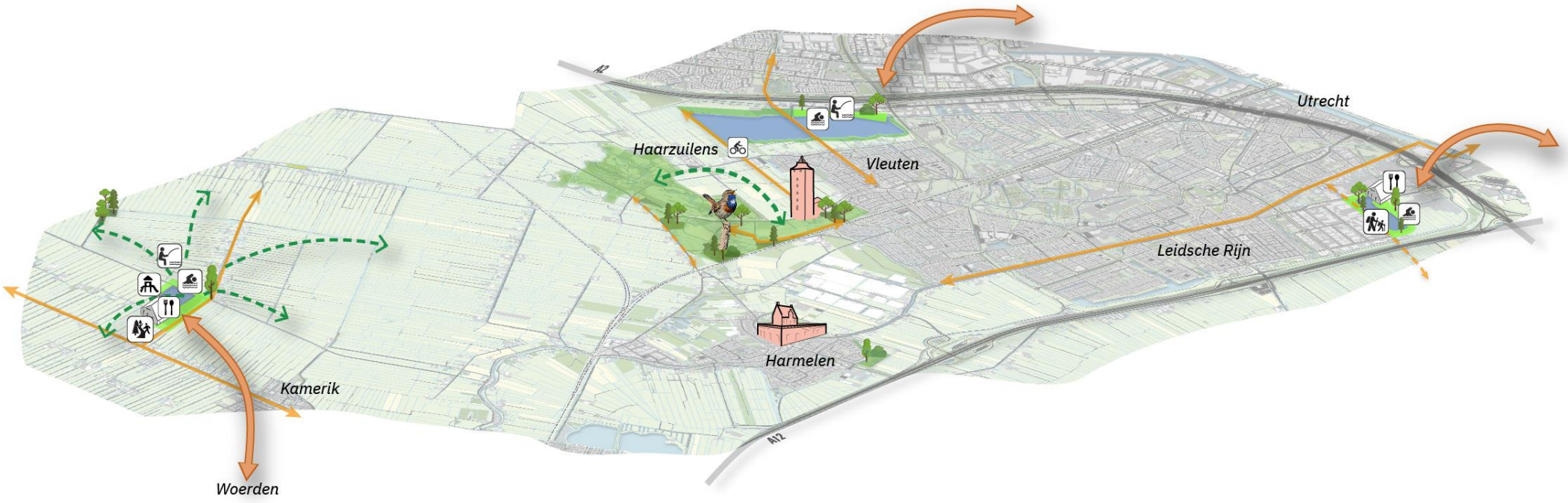

5.4 Cluster 4 – Utrecht Zuid-Zuidwest

Opgaven
In dit cluster spelen de volgende belangrijke opgaven:

- Het ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van huidige en toekomstige vraag (onder meer de ca. 25.000 geplande woningen bij Rijnenburg), samen met andere stakeholders.
- Het realiseren van verbindingen tussen gebieden (b.v. verbinding Rijnenburg-IJsselstein en vanaf Nieuwegein naar de deelgebieden).
- Ontwikkeling van identiteit voor de deelgebieden Nedereindse Park en Plas, IJsselbos en IJsselsteinse bos. In deze deelgebieden is meer beleving gewenst, omdat ze op dit moment wat onbeduidend zijn en een focus missen.
- Voor Rijnenburg is dit jaar (2024) de programmatische verkenning vastgesteld, voor Nedereindse Park en Plas wordt een toekomstbeeld opgesteld en de Hollandsche IJssel is een voorbeeldgebied in Groen Groeit Mee.

Strategie
In dit schema liggen de gebieden vooral in de rechterbovenhoek, het **intensiveren van het recreatief gebruik** door Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer gezamenlijk. Daarbij is het van belang om in te spelen op de verschillende transitieopgaven: stedelijke ontwikkelingen in de omgeving, dijkversterking, energietransitie, waterberging en landbouwtransitie.

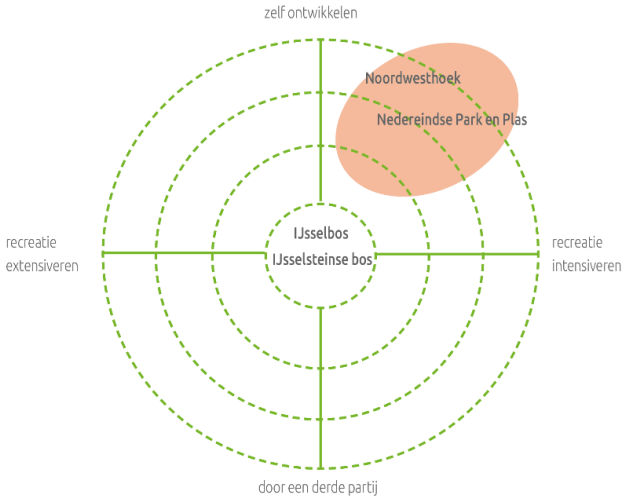

Ontwikkelrichtingen
Zonering en gebiedsentrees

- Ontwikkel in het gebied rondom de Noordwesthoek een nieuwe gebiedsentree (zie vogelvlucht), met daarbij (commerciële) voorzieningen.
- De Noordwesthoek is nu nog landbouwgebied en wordt een gebied voor intensieve recreatie. Het is daarom nu nog zone C, maar in de toekomst wordt dit B en delen A. De ruimtelijke verdeling wordt duidelijk als de plannen uitgewerkt worden.
- De noordelijke zone van Nedereindse Park en Plas wordt beschouwd als uitloopgebied van Rijnenburg voor de toenemende vraag naar recreatieruimte. De zonering wijzigt deels naar zone A met een meer recreatief intensief gebruik (na 2035). Op de zoneringskaart is zone B aangegeven voor de toekomst, maar de delen A en C zijn nog niet aan te geven op kaart omdat de plannen niet in detail zijn uitgewerkt.
- Het rivierbed van de Hollandsche IJssel is een belangrijke plek voor natuur en waterberging. Er is behoefte aan het ontwikkelen van een nieuwe (natuurlijke) zwemwaterlocatie. Onderzoek daarvoor de mogelijkheden om te voorzien in een behoefte aan recreatie in het groen.
- Ook in dit cluster is een recreatiezonering op een lager schaalniveau nodig dan nu is ingetekend. Dit in verband met de noodzaak tot het scheiden van recreatiestromen (wandelen en fietsen), scheiden van functies (natuur en recreatie), het beheer van de paden, veiligheid, et cetera.

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
IJsselbos (SBB)	26,6	B en C		
IJsseloevers (SBB)	1,9	C		
Nedereindse Park en Plas (SGL)	84,6	A en B		Met name de noordelijke zone wordt A door intensivering
IJsselsteinse bos zuid (SBB)	24,7	B		
IJsselsteinse bos noord (SBB)	23,3	B		
Noordwesthoek Hollandsche IJssel (SGL)	56,8	C	B en delen A	Dit gebied wordt ontwikkeld als intensief recreatiegebied
IJsseldijk noord (SBB)	10,0	C		
IJsseldijk zuid (SBB)	22,0	C		
Uiterwaarden (SBB)	11,6	C		

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- Om identiteit toe te voegen aan de Nedereindse Park en Plas wordt de plas ontwikkeld als fiets- en wandelgebied met verschillende voorzieningen, met een focus op sport en spel. Het ontwikkelen van kunst of een andere blikvanger, en verbetering van de biodiversiteit dragen in dit deelgebied bij aan het verbeteren van de beleving en identiteit.
- Versterk de gebiedsidentiteiten en beleving door deze te koppelen aan het nabije landschap; het rivierlandschap van de Lek, de stroomruggen van de Hollandsche IJssel en het agrarische veenweidelandschap.

Verbindingen

- Zet de Hollandsche IJssel in als recreatieve, doorlopende structuur door het jaagpad verder uit te breiden als wandelpad (zie hiervoor ook de vogelvlucht).
- Ontwikkel de IJsselwetering/Marrepad als heldere fietsverbinding tussen de verschillende deelgebieden.
- Zorg voor fijnmazige noord-zuid en zuid-noord verbindingen voor de fietser en wandelaar tussen de Hollandsche IJssel en Rijnenburg. Dit sluit aan op de (nog te ontwikkelen) groenstructuren van Lopikerwaard.

Biodiversiteit

- Ontwikkel het IJsselbos als waardevolle ecologische stapsteen tussen Park Oudegein en de uiterwaarden- en riviernatuur van de Lek, en behoud het daarmee als extensief natuurgebied.
- Zet in op versterking van de biodiversiteit rondom de Nedereindse plas.
- Maak verbindingen en versterk deze door groenblauwe dooradering en stapstenen aan te leggen tussen de verschillende deelgebieden, met de Hollandsche IJssel als verbindingsas.
- Maak en versterk ecologische en landschappelijke verbindingen tussen het gebied van de Hollandsche IJssel en de omgeving: zoals de oeverwallen Rijnenburg en de Lopikerwaard met houtwallen en eendenkooien.
- Zet in op de ontwikkeling en inrichting van de uiterwaarden Hollandsche IJssel. Hier ligt NNN-gebied, en er zijn kansen om dit uit te breiden naar naastliggende gebieden.

Financiële consequenties

- Intensiveren van recreatieve inrichting (Noordwesthoek, Nedereindse Park en Plas) zorgt voor een intensiever beheer, en daardoor door hogere jaarlijkse beheerkosten.
- Ook het realiseren van nieuwe verbindingen vraagt investeringen, en heeft beheerconsequenties.
- Het toevoegen van commerciële exploitaties bij het Nedereindse Park en Plas en de Noordwesthoek zorgen voor inkomsten.
- Het combineren van recreatie met duurzame landbouw (zoals een toegankelijk voedselbos) en het aangaan van samenwerkingen met maatschappelijke of particuliere initiatieven die een rol kunnen spelen in uitvoering, kan bijdragen aan lagere beheerkosten voor Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer. Tegelijkertijd kan dit leiden tot een intensiever en meer gewenst gebruik van het gebied.
- Er moeten afspraken gemaakt worden met het Waterschap over waterberging en aanleg van natuurvriendelijke oevers. Dit kan namelijk resulteren in een bijdrage in aanlegkosten en mogelijk een bijdrage in de beheerkosten.
- Door koppeling van paden met groenblauwe dooradering (in kader van UPLG) kan een bijdrage aan aanleg, en mogelijk ook voor een deel beheer gerealiseerd worden.

Figuur 5.7 Gewenste zonering cluster 4

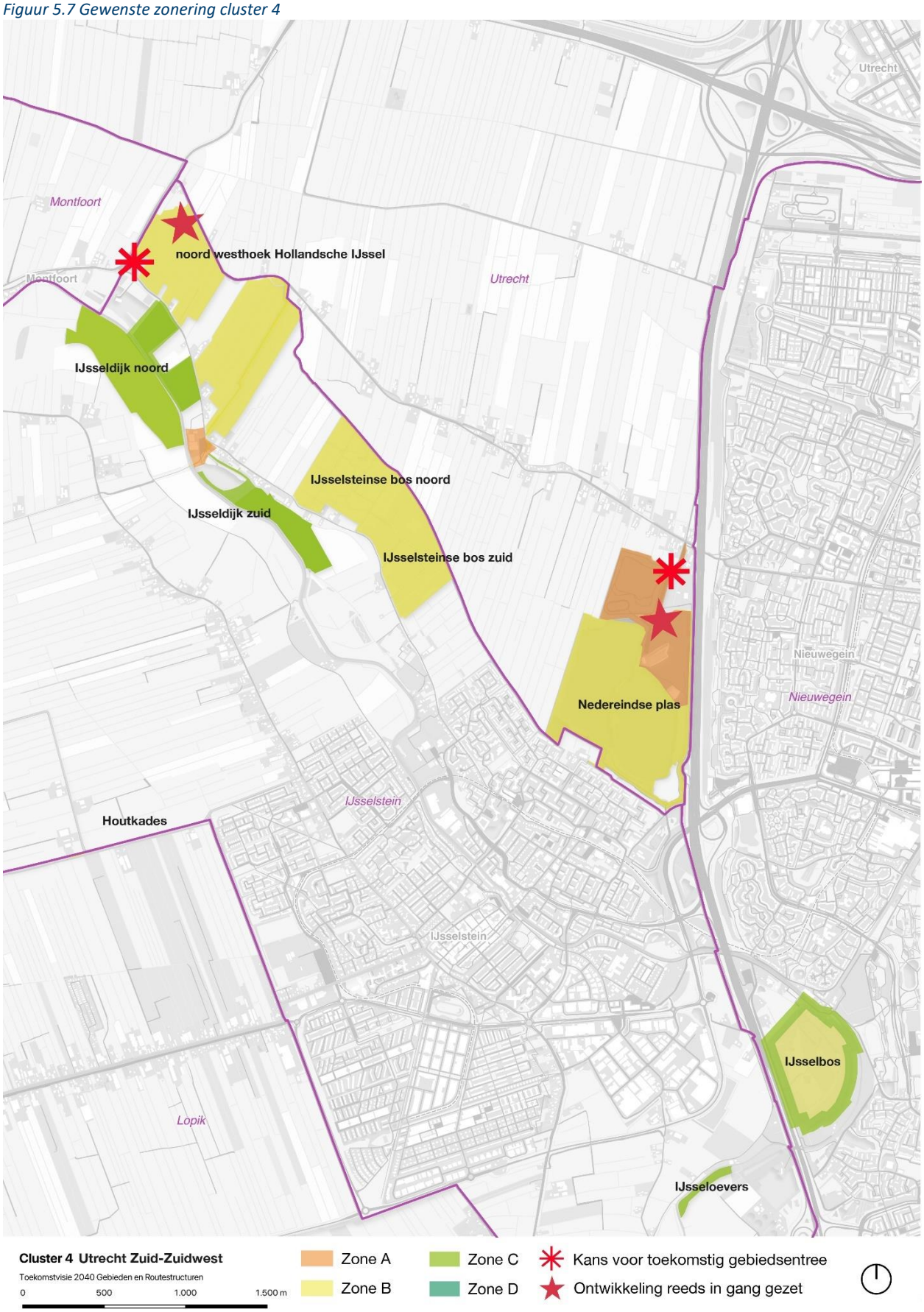

Figuur 5.8 Vogelvlucht cluster 4

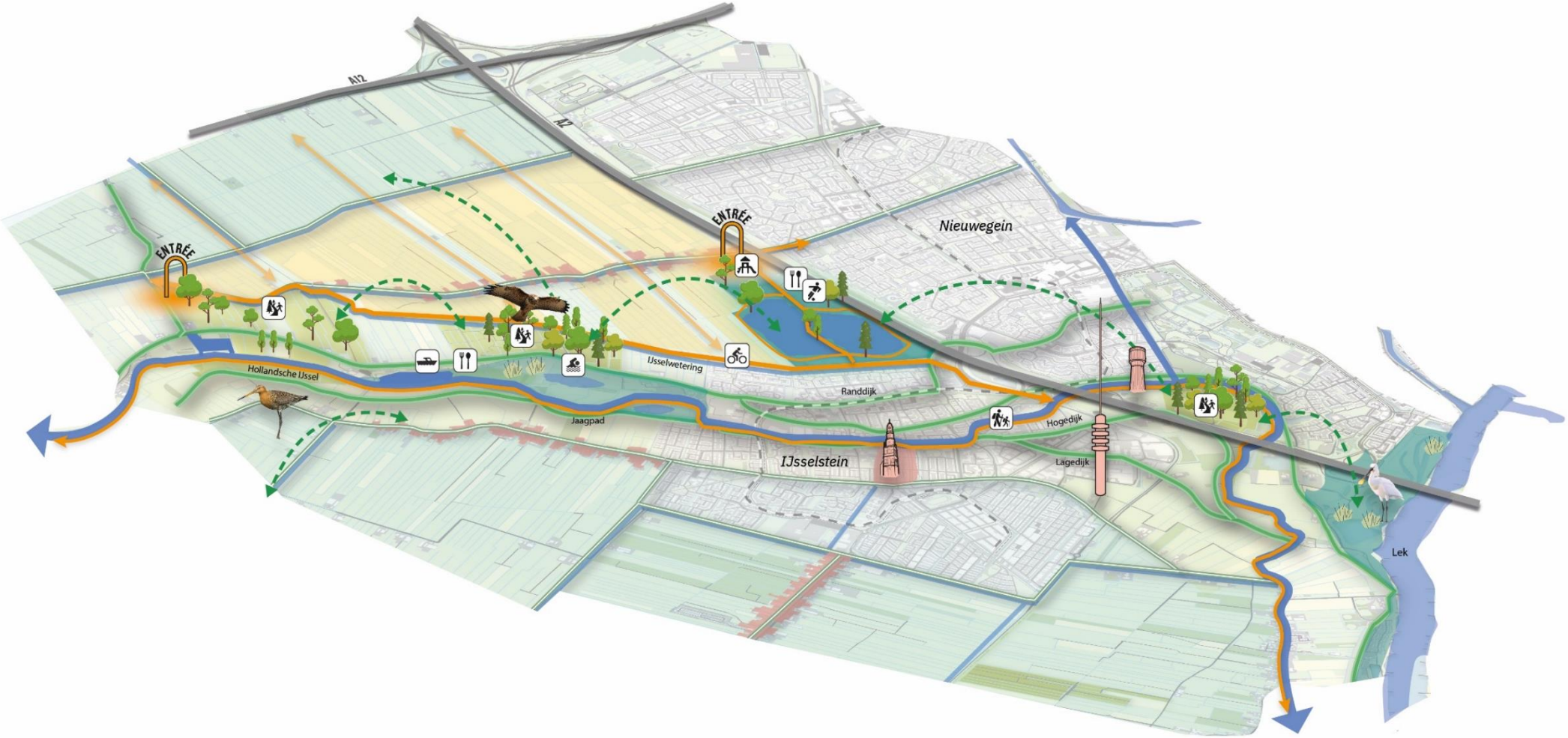

5.5 Cluster 5 – Vinkeveense Plassen

Opgaven
In dit cluster is het ten eerste belangrijk om de bestaande plannen voor eilanden 1 en 4 en Marickenland te realiseren. Daarnaast spelen er nog een aantal opgaven op de eilanden:

- Het aanbrengen van meer variatie in beheer en uitstraling van de eilanden. Elk eiland heeft zijn eigen functie en gebruik, maar er is onderling niet altijd een juiste samenhang hierin. Door in te zetten op meer variatie en het creëren van balans tussen intensivering en extensivering is het mogelijk recreanten te spreiden.
- De lange termijn financiële opgave voor dit gebied is groot, vanwege de (toegenomen) kosten om de oeverconstructies van de legakkers en eilanden te herstellen. Dit is een belangrijke opgave om rekening mee te houden in de begroting.

Bij polder Demmerik ligt de opgave om het veenweidelandschap te behouden en door te ontwikkelen als weidevogelgebied en locatie voor natuurinclusieve landbouw. Recreatie heeft hier een zeer extensief karakter.

Strategie
In dit cluster richt de strategie zich op een combinatie van **intensiveren en extensiveren**, afhankelijk van het deelgebied waar we het over hebben. Vanwege de diversiteit van de deelgebieden en de omvang van dit cluster is het aanwijzen van één passende strategie lastig. In potentie is er namelijk een logische zonering in dit cluster aanwezig. Zo zijn er in de Vinkeveense Plassen enkele eilanden die recreatief intensief worden gebruikt, en een aantal eilanden die extensiever worden gebruikt. Intensivering en extensivering wordt in dat geval door Stichtse Groenlanden gedaan. Daarnaast is Polder Demmerik vanwege de natuurwaarden vooral geschikt voor extensieve recreatie, en in Marickenland zijn er in de toekomstplannen voorzieningen voor meer intensieve recreatie voorzien (door Staatsbosbeheer).

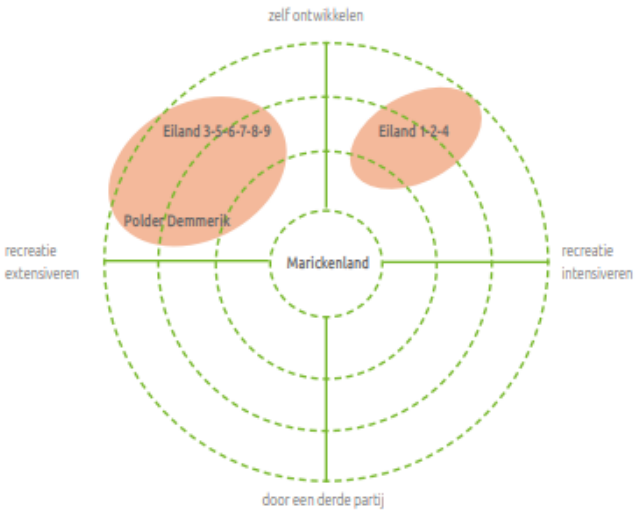

Ontwikkelrichtingen
Zonering en gebiedsentrees

- Het uitvoeren van bestaande plannen voor eilanden 1 en 4 (uit de pijlers ‘basis op orde’ en ‘recreatief investeren’ van de handelingsperspectieven): o.a. uitbreiding horeca eiland 1 en multifunctioneel gebouw eiland 4. Dit zorgt voor het intensiveren van het recreatief gebruik en de voorzieningen met commerciële exploitaties, en versterkt de jaarrond mogelijkheden. Hier hoort ook bij het verbeteren van de entrees (o.a. verbeteren zichtbaarheid en vindbaarheid Winkelpolder) in combinatie met langjarig onderhoud.
- In aanvulling hierop is het advies om in te zetten op het versterken van de aantrekkingskracht van eiland 2, zodat de bezoekers die nu vooral gebruik maken van eiland 1 beter worden gespreid. Dit zorgt voor het beter managen van de bezoekersstromen op eiland 1.
- De eilanden 6, 7 en 9 lenen zich juist beter voor een meer natuurlijk (extensiever) beheer. Zet daar op in om bij te dragen aan differentiatie. Eiland 9 is specifiek een locatie voor groepskamperen en mogelijke locatie voor de scouting. Daarom extensiever beheer, maar behoud inrichting.
- Voor Marickenland is beoogd de weidegronden om te zetten naar natuurgebied, waarmee o.a. meer ruimte geboden kan worden aan waterberging. Nadat deze ontwikkelingen hebben plaatsgevonden zal de zonering veranderen naar A, B en C, afhankelijk van de plek binnen Marickenland. Zet bij de

ontwikkeling van Marickenland in op vernatting door het realiseren van moerasblokken, (moeras)natuur en (matig)intensieve recreatie, gericht op bezoekers die op zoek zijn naar avontuur en natuur.

- Behoud Polder Demmerik als weidevogelgebied met agrarisch natuurbeheer, en een extensieve recreatieve invulling gericht op wandelen. Minimaliseer hiermee ook de natuurverstoring bij het Bellopad.
- Verken de mogelijkheid voor één gebiedsentree naar de Vinkeveense Plassen, Marickenland en polder Demmerik (zie vogelvlucht) met onder meer informatievoorziening, bewegwijzering en als startpunt van wandel- en fietsroutes.

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
Winkelpolder (SGL)	4,6	A		
Noordplas (SGL)	271,7	A, B en C		
Zuidplas (SGL)	198,2	B		
Kleine plas (SGL)	8,6	C		
Eiland 1 (SGL)	2,0	A		
Eiland 2 (SGL)	3,3	B en C	B	Intensiever inrichten voor recreatie
Eiland 3 (SGL)	2,8	B		
Eiland 4 (SGL)	2,3	A		
Eiland 5 (SGL)	1,9	B		
Eiland 6 (SGL)	0,5	C		Natuurlijk (extensiever) beheer en inrichting voortzetten
Eiland 7 (SGL)	0,9	B	C	Natuurlijk (extensiever) beheer en inrichting
Eiland 8 (SGL)	4,4	B		
Eiland 9 (SGL)	3,1	B	C	Natuurlijk (extensiever) beheer
Eiland 10-13 (SGL)	1,7	C		
Marickenland (SBB)	197,0	C	A, B en C	Intensiever inrichten voor recreatie
Polder Demmerik (SBB)	160,5	C en D		
De Gagels (SBB)	12,6	B en C		
Kockengen (SBB)	32,0	B en C		
Angstelkade (SBB)	1,9	C		
Nieuwer Ter Aa (SBB)	5,9	C		

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- Vertel het verhaal van de Hollandse Waterlinies (forten en werking verdedigingsstelsel) in dit cluster. De aanwezigheid van deze elementen zijn uniek en bieden daardoor kansen om bij te dragen aan een meer onderscheidende identiteit. Dit sluit ook aan op de visie recreatie en toerisme van gemeente De Ronde Venen (ligt nog voor ter vaststelling).
- Hetzelfde geldt voor het vertellen van het verhaal van vervening en het unieke karakter en de geschiedenis van de legakkers in de Vinkeveense Plassen.
- Verbeter de (zicht)relatie tussen land en water rond de Vinkeveense Plassen, bijvoorbeeld door het introduceren van een watertaxi die land- en waterroutes met elkaar verbindt.

Verbindingen

- Zet in op een goede recreatieve verbinding tussen de Vinkeveense Plassen en Marickenland.

Biodiversiteit

- Zorg voor een robuust natuurnetwerk door Polder Demmerik te verbinden met omliggende natuurgebieden zoals de Nieuwkoopse plassen en de Vechtplassen.
- Werk aan een natuurverbetering in de Vinkeveense Plassen door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en een kwaliteitsimpuls bij de legakkers (bijv. met de aanleg van vissenbossen, of het gebruik maken van inheemse beplanting voor oeververstерking).

Financiële consequenties

- Toevoegen en versterken van commerciële exploitaties op eilanden 1 en 4 zorgen voor bescheiden structurele extra inkomsten. Deze zijn hard nodig gezien de bestaande financiële situatie. Optimaliseer hiermee de inkomsten door de mogelijkheden van het bestemmingsplan te verzilveren.
- Het verbeteren van de entrees vraagt daarentegen een eenmalige investering voordat er inkomsten binnenkomen (de kosten gaan voor de baten uit).
- Extensivering van de inrichting en beheer van enkele eilanden (bijv. zandeilanden extensiever maaien en meer natuurgericht maken) zorgt voor kostenbesparing.

Figuur 5.9 Gewenste zonering cluster 5

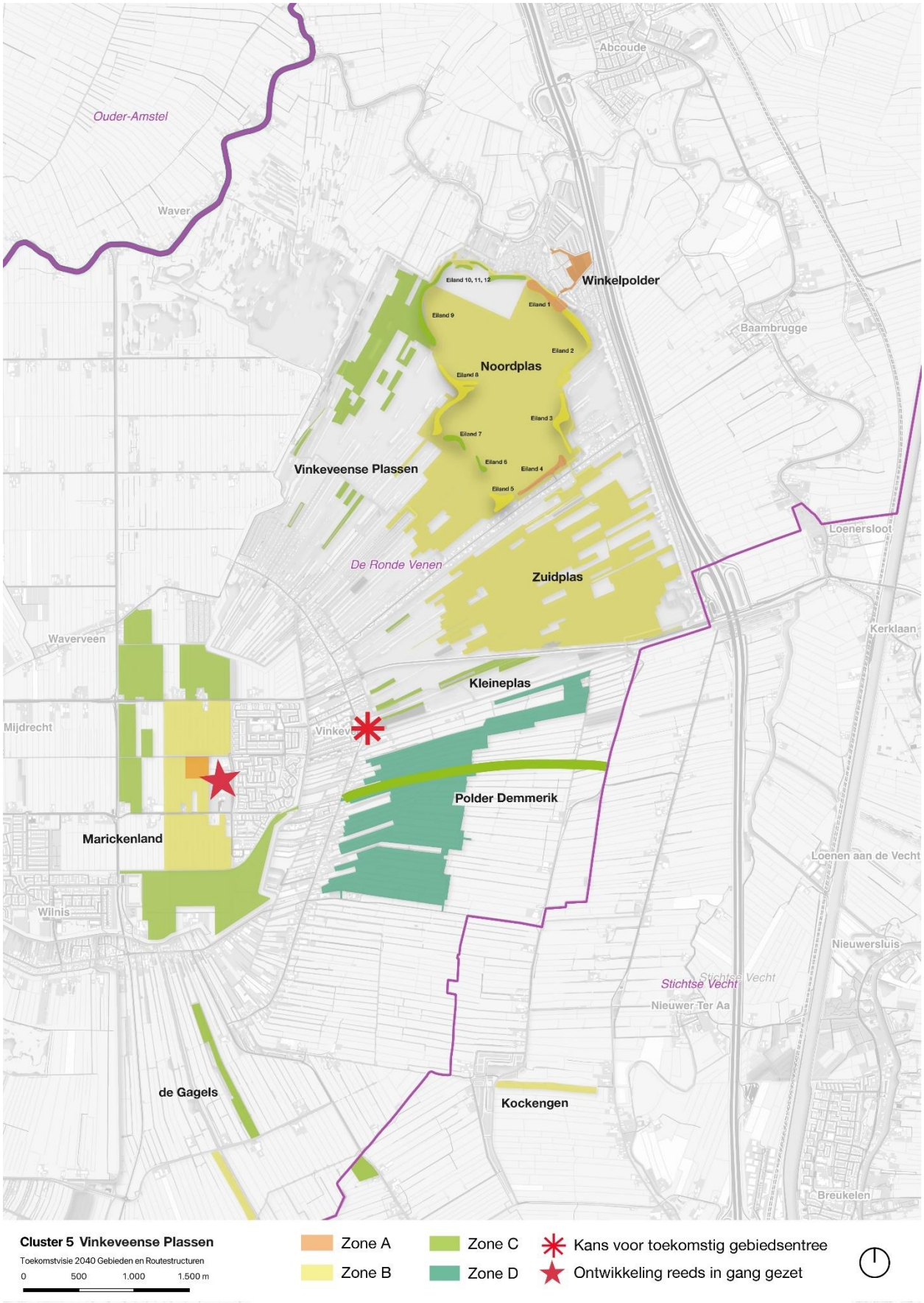

Figuur 5.10 Vogelvlucht cluster 5

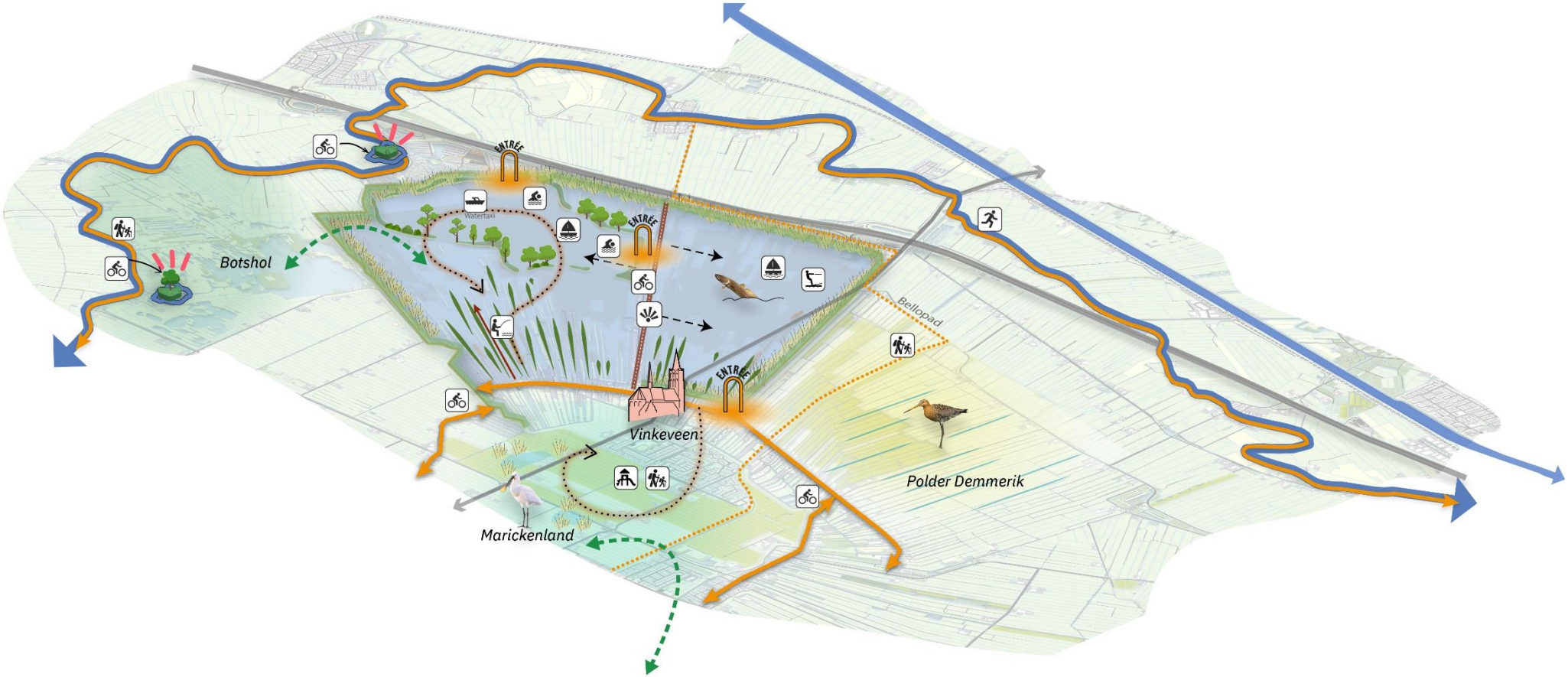

5.6 Cluster 6 – Gebieden langs de Lek

Opgaven

In dit cluster is de belangrijkste opgave het juist zoneren en het beter op elkaar afstemmen van recreatie en natuur. Langs de hele rivier moeten zowel de recreatieve als natuurlijke verbindingen versterkt worden zodat natuur beleefbaar wordt vanaf de dijk.

Strategie

Bovengenoemde opgaven vragen in dit cluster om een strategie gericht op **extensiveren** van gebieden en het creëren van een nieuwe onderlinge balans. Bij Tull en ’t Waal en de uiterwaarden ligt deze taak bij Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer, bij Heulse Waard bij een andere partij. Voor Salmsteke en Honswijkerplas is de strategie intensiveren door Stichtse Groenlanden zelf. ’t Waalse Bos en Eikenlaantje hebben geen specifieke strategie en blijft inrichting en beheer zoals het nu is.

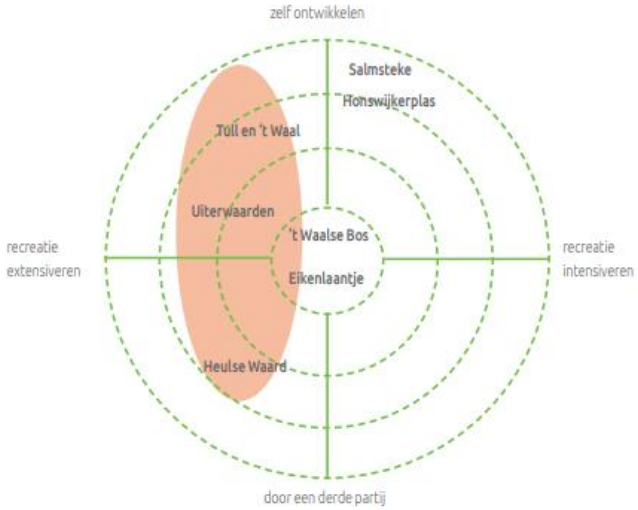

Ontwikkelrichtingen

Zonering en gebiedsentrees

- Werk aan een sterkere afwisseling en variatie in de buitendijkse natuur- en recreatieterreinen. De natuur heeft behoefte aan meer stapstenen, terwijl de bestaande dagkampeerterreinen kunnen worden verkleind en andere geïntensiveerd. De ontwikkelingen bij Salmsteke en (mogelijk) de Honswijkerplas zorgen voor een intensivering van de inrichting. Zorg dat intensivering bij Honswijkerplas overeenkomt met de Mobiliteitsvisie Eiland van Schalkwijk. Op andere plekken kan inrichting en beheer extensiever en meer natuurlijker ontwikkeld worden.
- Geef de dagrecreatieterreinen heldere entrees met voorzieningen zoals informatieborden, picknickbankjes, toiletten en parkeerplaatsen. Daarbuiten kan de intensiteit van inrichting en beheer dan afnemen (zie vogelvlucht).
- De Heulse Waard krijgt te maken met de dijkversterking en de bestaande gebruikswaarde is ook te vinden in Salmsteke, Tull en ’t Waal en de Honswijkerplas. Dit gebied moet daarom geëxtensiveerd worden of worden getransformeerd naar natuur met recreatief medegebruik. In andere gebieden kan dan inrichting en beheer geïntensiveerd worden, bijvoorbeeld nabij Fort Honswijk.
- De Boomgaard heeft op dit moment een beperkte recreatieve functie. Overweeg dit gebied te transformeren zodat de recreatiefunctie ontwikkeld wordt. Doe dit samen met de gemeente en met de bewoners en de Stichting Leefbaarheid Tull en ’t Waal. Gedacht kan worden aan het toevoegen van een maatschappelijke functie.
- Salmsteke, Tull en ’t Waal en Honswijkerplas: realiseer de plannen, waar naast dijkversterking ook de uiterwaarden heringericht worden voor natuur en recreatie. Herijk daarbij de plannen voor recreatief knooppunt ’t Waal. De plannen zorgen voor intensivering van de inrichting, waardoor op andere plekken de inrichting natuurlijker en extensiever kan worden. Zet bij ’t Waal Oost en West in op gedeeltelijk extensiever maaibeheer.

Gebieden	Opp. (ha)	Zonering nu	Zonering gewenst	Toelichting
Bosje A27 (SGL)	2,0	D		
't Waal West (SGL)	13,4	B	B en C	Gedeeltelijk extensiever maaibeheer
Boomgaard 't Waal (SGL)	5,9	D	C	Op dit moment heeft het gebied een beperkte recreatieve functie, maar er kan hier wel een extensieve recreatiefunctie ontwikkeld worden.
't Waal oost (SGL)	10,4	B	B en C	Gedeeltelijk extensiever maaibeheer
't Waalse bos (SGL)	21,2	C		
Recreatieplas Honswijkerplas (SGL)	53,9	A	A en C	Recreatieplas A, zuidelijke plas wordt natuurplas (C)
Honswijkerwaard (SBB)	18,7	B en D		
Tull en 't Waal (SBB)	23,4	B		
Werk aan de Waalse wetering (SBB)	18,9	B		
Inundatiekanaal (SBB)	2,6	B		
Werk aan de Korte Uitweg (SBB)	2,7	B		
Werk aan de Groeneweg (SBB)	10,3	B		
Steenwaard (SBB)	94,7	D		
Heulse waard (SGL)	6,9	B en D	C en D	Transformatie naar natuur, i.v.m. dijkversterking.
Collegewaard (SBB)	13,1	B		
Horde (SBB)	2,7	C		
Salmsteke (SGL)	23,9	B	A	Bij de omgeving van het nog te bouwen paviljoen wordt dit deelgebied intensief gebruikt voor recreatie, waardoor de zone verandert naar A.

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Identiteit

- In dit cluster is de Hollandse Waterlinies en de rivier bepalend voor de identiteit, en hiermee kan de beleving worden versterkt. De terreinen op het Eiland van Schalkwijk vormen samen met de Waterlinies in potentie een aantrekkelijk recreatief en cultuurhistorisch gebied.

Verbindingen

- Verbind de binnendijkse gebieden (o.a. 't Waalse bos) en buitendijkse gebieden beter met elkaar door (duidelijke gemarkeerde) oversteken over de dijk (zie vogelvlucht).
- De gebieden rond Tull en 't Waal moeten in de toekomst beter verbonden worden met de regio door nieuwe (fiets)verbindingen aan te leggen richting Houten over het Amsterdam-Rijnkanaal en de Hagesteinse sluis.
- Zet in om in de omgeving van Jaarsveld en Salmsteke nieuwe struinpaden aan te leggen langs de rivier en de polder richting Lopik.
- Verken de mogelijkheden om bij de uitwerking van de Sterke Lekdijk een doorgaand buitendijks wandelpad aan te leggen in combinatie met de dijk, als verbinding tussen de prinses Beatrixsluizen in Nieuwegein en Fort Honswijk.
- Maak rondjes en doorgaande wandel- en fietsroutes in combinatie met de dijken mogelijk die de natuur niet verstoren, veilig zijn en waarmee zowel de uiterwaarden als binnendijks beleefd kan worden.

Biodiversiteit

- De uiterwaarden van de Lek lenen zich bij uitstek voor het versterken van de biodiversiteit en het verbeteren van de waterkwaliteit. Op de strak gemaaide dagkampeerterreinen kan met sinus- of mozaiekbeheer meer soorten aan insecten en vlinders worden aangetrokken. De oevers langs de rivier kunnen ontsteend worden en verflauwd en aan de voet van de dijk kan een smalle zone met ondiepe poelen ontwikkeld worden als migratieroute voor amfibieën en reptielen. In het kader van dijkversterking zal HDSR bloemrijke dijken realiseren.

Financiële consequenties

- Door in gelijke verhoudingen extensiever en intensiever beheer toe te passen, kan dit qua beheerkosten budgetneutraal uitgevoerd worden. Kostenbesparingen die voortkomen uit extensiever beheer (zoals minder frequent maaien en het inzetten van natuurlijke begrazing), kunnen direct worden ingezet om hogere kosten van intensiever beheer op andere locaties te dekken.
- Door aan te haken op de gebiedsontwikkelingen zoals de dijkversterking en afronding Honswijkerplas kunnen (additionele) investeringsmiddelen vrijkomen.
- De ontwikkeling van commerciële exploitaties leveren hier structurele inkomsten op. Een deel hiervan kan voor nieuwe verbindingen en opgeknapte entrees ingezet worden.

Figuur 5.11 Gewenste zonering cluster 6

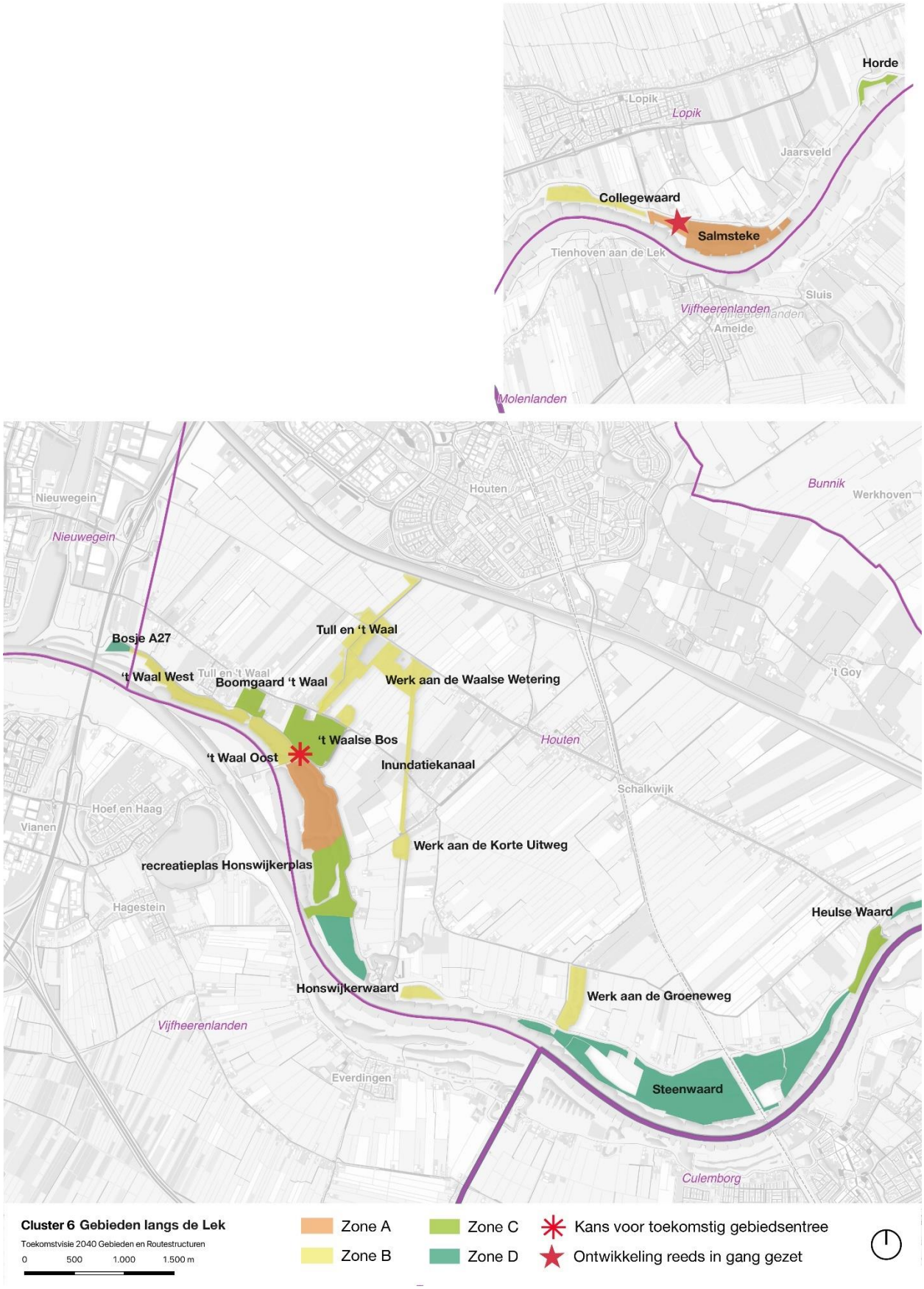

Figuur 5.12 Vogelvlucht cluster 6, excl. Salmsteke

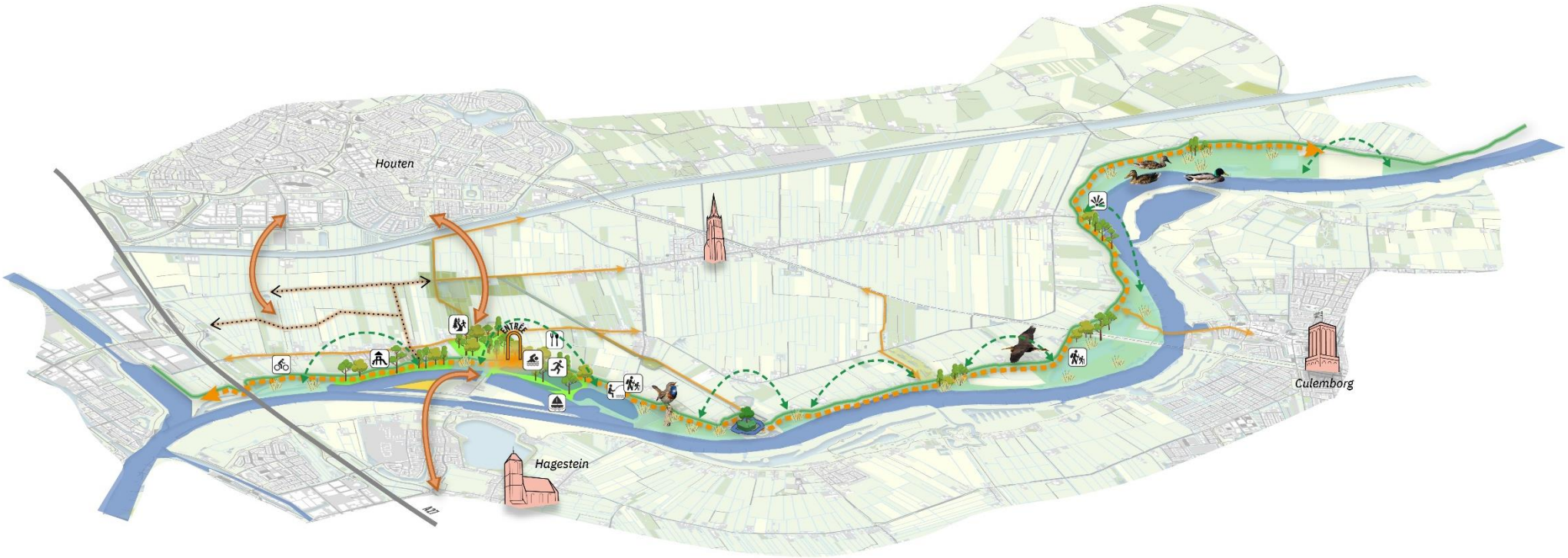

Figuur 5.13 Vogelvlucht cluster 6 – Salmsteke

5.7 Cluster paden en routes

Naast de zes gebiedsclusters spelen er ook opgaven en kansen rondom paden en routes. Voor een overzicht van de paden en routenetwerken binnen de scope van deze visie verwijzen wij naar de kaarten in het paspoort.

Opgaven
Voor de paden en routes geldt dat alle eerdergenoemde hoofdopgaven van toepassing zijn:

1. Meer en veranderende recreatiebehoefte
2. Beperkte middelen voor beheer van de paden
3. Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans
4. Realiseren/versnellen ambities en plannen voor de gebieden
5. Rekening houden met klimaatverandering

Met het oog op de toenemende behoefte aan bewegen in het groen en de toenemende recreatievraag zijn meer paden gewenst die de verschillende gebieden met elkaar verbinden, evenals meer routes die starten vanuit de woongebieden. Echter, het beschikbare budget voor deze ontwikkelingen is beperkt.

Strategie
Vanwege de veelomvattende opgaven waar de routestructuren mee te maken hebben, zijn alle mogelijke ontwikkelrichtingen van toepassing op de paden en routes:

- Voor paden en routes moet extensivering (weghalen van paden) beperkt en zeer gericht ingezet worden, en altijd in combinatie met intensivering elders vanwege de groei van routegebonden recreatie. Paden die weinig gebruikt worden, kunnen mogelijk weggehaald of qua beheer geëxtensiveerd worden. Hierbij moet wel goed gekeken worden naar de impact op het recreatieve (route)netwerk. Tegelijk moeten dan elders (aansluitend op de behoefte) nieuwe paden gerealiseerd worden, in verband met de benodigde ruimte, de diverse functies en gebruikers, veiligheid en eigenaren. Het herinrichten en ontwikkelen van bestaande paden ligt meer binnen de invloed van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer, maar vraagt ook ruimte en extra middelen.
- Op plekken waar ruimte is om te intensiveren gaat het om het verbreden van de paden, het realiseren van nieuwe paden en het herinrichten van paden. Leg hierbij de focus op de paden binnen de vernieuwde routenetwerken.
- Nieuwe (vrijliggende) fietspaden zijn belangrijk om gebieden te verbinden met elkaar en de woonkernen. Omdat paden vaak zowel een recreatieve als utilitaire functie hebben en vanwege de relatief hoge beheerkosten per m2, moet (op basis van kosteneffectiviteit en locatie) goed gekeken worden wie deze paden gaat realiseren en beheren.
- Paden die veelal utilitair gebruikt worden of geïsoleerd liggen kunnen waar mogelijk worden overgedragen aan de provincie of desbetreffende gemeente.

Ontwikkelrichtingen
Op basis van de opgaven en de strategie is het advies voor de paden en routes als volgt:

- Leg de focus qua ontwikkeling op paden en routes voor wandelen en fietsen vanwege het maatschappelijk belang en impact. Andere routevormen kunnen behouden blijven (sloepennetwerk), op een andere manier worden beheerd (kano) of verwijderd worden (skateroutes).
- Zet in op het realiseren van ontbrekende wandel- en fietsverbindingen aanhakend op transitie-opgaven en gebiedsontwikkelingen. Benut de ambitie om groenblauwe dooradering van het landelijk gebied te realiseren (UPLG) voor het maken van onverharde paden (zoals boerenlandpaden) voor recreatie.
- Bij het realiseren van nieuwe paden die in beheer komen van Recreatieschap Stichtse Groenlanden of Staatsbosbeheer is van belang dat de extra beheerkosten gedekt worden door een bijdrage van de deelnemers. In verschillende gebieden, zoals Laagraven, Regiowout en rond de Hollandsche IJssel

zijn vanuit Groen Groeit Mee plannen om meer paden te realiseren om de recreatieve mogelijkheden te vergroten.

- Intensiveren, verbreden van paden en verdichten van het padennetwerk is zinvol in gebieden waar knelpunten zijn qua drukte en dubbelgebruik van wandelaars, fietsers, sporters, etc. (bijvoorbeeld in Noorderpark-Ruigenhoek, Gagelbos, Nieuw-Wulven). Ook het aanleggen van paden in gebieden met hoge natuurwaarden om de beleefbaarheid te vergroten bieden kansen, mits goede inrichting (met een micro-zonering) met fysieke grens om verstoring tegen te gaan.
- Paden die vooral een utilitaire functie hebben, kunnen overgedragen worden naar bijvoorbeeld gemeente of provincie.
- Extensiveren kan aan de orde zijn in gebieden waar natuur knelt met recreatie en meer ruimte voor de natuur gewenst is, met behoud van de essentiële verbindingen (doorgaande routes).

- Stichtse Groenlanden blijft namens de deelnemers opdrachtgever van het Routebureau. De knooppuntenroutes vormen de basis voor het recreatieve wandelen en fietsen. Verken of het mogelijk en wenselijk is om het eigendom van het wandelnetwerk aan de provincie over te dragen (zonder financiële consequenties). Ook de andere netwerken voor wandelen en fietsen zijn bij de provincie in eigendom.
- Werk samen met het Routebureau aan vernieuwing van de routenetwerken voor wandelen en fietsen en de plannen voor het aanbrengen van samenhang, vernieuwing en bekendheid van de TOPs. Pak met de revisie van het wandelnetwerk tegelijk de volgende punten aan; oude gemarkeerde routes van het Recreatieschap weghalen, gemarkeerde routes van Staatsbosbeheer opnemen in het netwerk en overtollige markering weghalen, analyse van vrijliggende wandelpaden in beheer (kunnen er paden weg, moeten er paden bij?).
- De bewegwijzerde skateroutes kunnen weggehaald worden (doordat ze online onvindbaar zijn, (voor ons) onbekend zijn of ze nog gebruikt worden en skategebruik vaak over fietspaden gaat).
- Het beheer van de kanoroutes kan in samenwerking met vrijwilligers (kanoverenigingen) opgepakt worden. Hier wordt dan ingezet op het transformeren of afstoten van routes.

5.8 Gebiedsoverstijgende thema's

In aanvulling op de thema's en opgaven die spelen voor specifieke clusters, zijn er ook een aantal gebiedsoverstijgende thema's te benoemen die voortkomen uit de toenemende en veranderende vraag naar recreatieruimte. Deze thema's worden hieronder toegelicht.

Honden

Door het groeiende aantal inwoners, zijn er steeds meer bezoekers aan de gebieden en is er meer variatie in type bezoekers, waaronder ook steeds meer mensen die hun hond uitlaten. De komst van de wolf zorgt daarnaast voor extra bezoekers met hond in het veelal open landschap, omdat hondeneigenaren zich in de bossen van de Utrechtse Heuvelrug niet altijd meer veilig voelen.

Figuur 5.14 Regels voor honden in de recreatiegebieden (bron: eigen foto)

Aangezien de regels voor honden op dit moment onduidelijk zijn (onduidelijke bebording en regels over losloop of aanlijning), is naleving ervan door gebruikers de voornaamste uitdaging. Daarnaast verschillen de regels tussen de gebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer en zijn er ook uitzonderingen op de geldende regels. Dit maakt het voor gebruikers onduidelijk welke regels er gelden.

Het advies is om een hondenbeleid incl. verordening en bebordingsplan op te stellen om zo uniformiteit en helderheid te creëren voor bezoekers. Ontwikkel hierbij ook een heldere zonering (bijv. door middel van sloten en paden). Doe dit in elk geval voor de Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer gebieden, en betrek indien mogelijk ook de gebieden van de andere terreinbeheerders erbij. Vervolgens kan gekeken worden of verbeteringen mogelijk zijn.

Handhaving en naleving

Een andere gebiedsoverstijgende opgave ligt in de handhaving en naleving van geldende regels in het algemeen. Een deel van de recreanten gebruikt de gebieden en wateren, zonder rekening te houden met gebruiksregels, de natuur en andere gebruikers. Dit zorgt voor een handhavingsopgave, terwijl er op dit moment onvoldoende capaciteit beschikbaar is voor handhaving.

Figuur 5.15 Toegangsregels Honswijkerplas (bron: eigen foto)

Financieel gezien is het niet gemakkelijk om de capaciteit op te hogen. Bij (her)inrichting van gebieden is het zodanig inrichten en zoneren van het gebied een aandachtspunt, zodat (scheiding van de) gebruikersgroepen duidelijk is en handhaving minder nodig is.

Gastheerschap

Het publieke beheer (gastheerschap) gaat verder dan handhaving van de regels. Het is belangrijk om de (gewenste) gebruikers te ontvangen en goed te informeren. Dat kan bijvoorbeeld door (letterlijk) de weg te wijzen, communicatie, educatie en organiseren van activiteiten. Dit in combinatie met de fysieke inrichting zoals informatiepanelen, routeaanduidingen en bebording. In samenwerking met (organisaties uit) de wijken kan er nog beter aangesloten worden op behoeften van bewoners en (nieuwe) doelgroepen. Het draagt bij aan het gebruik en de beleving van de gebieden en voor bewoners aan de gezondheid, gevoel van veiligheid en sociale cohesie. In Noorderpark-Ruigenhoek is door Staatsbosbeheer de pilot 'stadsboswachter' uitgevoerd, met positieve ervaringen. Het zou goed zijn hier structureel op in te zetten, maar daarvoor is nog geen financiering.

Heldere en uitnodigende entrees naar verschillende gebieden
Om te voorzien in de toenemende recreatiebehoefte op een gestructureerde manier is het van belang heldere en uitnodigende entrees naar verschillende gebieden te ontwikkelen. Deze plekken kunnen ingezet worden als een startpunt van waaruit de recreant het gebied in kan trekken. Deze plekken moeten verschillende recreatieve voorzieningen hebben en vragen om intensief beheer en onderhoud. Op deze manier wordt er bijgedragen aan de recreatieve toegankelijkheid. Aandachtspunten zijn het hebben van voldoende en passende voorzieningen (zoals informatievoorziening en toiletvoorzieningen), een goede aansluiting op het openbaar vervoer en de verbinding tussen de entrees, om een grotere druk van gemotoriseerd verkeer en parkeren te voorkomen.

Synergie in beheer door Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer
Gebieden van Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer die naast elkaar liggen, vormen voor de recreanten eigenlijk al één gebied. In veel clusters is ontwikkeling en beheer in samenhang nodig om zowel intern als extern naar bezoekers toe uniformiteit en duidelijkheid te creëren. Dit geldt bijvoorbeeld voor Noorderpark-Ruigenhoek en gebieden langs de Lek. Het opzoeken van deze synergie is al onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer en blijft nodig om voor alle clusters een efficiëntieslag te kunnen maken.

Exotenbeheer is een thema dat synergie kan opleveren in uitvoering en financieel, wanneer dat door Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer tegelijk (geïntegreerd) wordt opgepakt.

Daarnaast kan synergie ook tussen Staatsbosbeheer en gemeenten plaatsvinden. Gemeenten zouden een rol kunnen spelen in het onderhouden van gebieden waar Staatsbosbeheer relatief veel beheer- en onderhoudskosten heeft en omgekeerd waarbij jaarlijks een vereffening plaatsvindt.

Grensoverschrijdende aanpak
De gebieden en routes van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer staan niet op zichzelf. Om kwaliteiten en waarden voor recreatie, natuur en andere opgaven te behouden of versterken kan niet alleen binnen de begrenzing van de gebieden gekeken worden, maar is ook aansluiting met de omgeving nodig met ruimte voor verbindingen, buffering en uitbreiding. Het heeft meerwaarde voor de samenwerking aan (grotere) gebiedsprocessen als Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer vanwege hun kennis van de terreinen, het functioneren en beheer. Dit past echter niet binnen de (reguliere) financiering.

6. Financiën

In dit hoofdstuk bieden we inzicht in de financiële consequenties van de visie. Hiervoor beschrijven we eerst de financiële regelingen ‘achter’ de gebieden van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer. Daarna geven we een overzicht met een indicatie van financiële consequenties van de voorgestelde ontwikkelrichtingen in hoofdstuk 5.

6.1 Financiële situatie Stichtse Groenlanden

Kosten
De uitgaven van Recreatieschap Stichtse Groenlanden voor de instandhouding van gebieden bestaan uit beheer en onderhoud (uitvoeren terreinbeheer, terreininspecties, beheerinformatie), exploitaties (beheer vastgoed en gronden en de daarop rustende exploitatieovereenkomsten), vergunning verlening (VOT), Toezicht en handhaving, en kosten m.b.t. bedrijfsvoering (bestuurlijke-, financiële en juridische diensten). Tevens worden kosten gemaakt voor planvorming, project-, programmama- en omgevingsmanagement, communicatie en de doorontwikkeling van het areaal.

Van de totale begroting van circa 6 tot 6,5 miljoen euro, is het overgrote deel (ca. 5,0 miljoen) voor gebiedsbeheer (bron: Concept Programmabegroting 2025). Met behulp van het Terreinbeheermodel (TBM) worden de kosten voor duurzame instandhouding geraamd (bestaande uit regulier onderhoud, meerjarenonderhoud en vervangingsinvesteringen) op basis van oppervlakte of aantal en (norm)kosten per oppervlakte of aantal. De volgende categorieën worden hierbij onderscheiden: beplanting; gras & open ruimte; water & harde oevers; wegen & paden; en uitzonderingen / overige voorzieningen. Gastheerschap, handhaving en toezicht zijn geen onderdeel van het TBM. Vanwege het hogere inrichtingsniveau met recreatievoorzieningen zoals paden, parkeerplaatsen, etc. zijn de kosten voor beheer en onderhoud van een recreatiegebied per hectare gemiddeld hoger dan de kosten van natuurgebieden.

Inrichtingselementen die (volgens TBM) in absolute termen de hoogste beheer- en onderhoudslasten met zich meebrengen zijn voor SGL A (asfalt) fietspaden, gebouwen, speel- en ligweides, strandbadbeheer en bruggen. Voor SGL B zijn de harde oevers, gebouwen, recreatieve routes, bruggen en speel- en ligweiden de inrichtingselementen die (volgens TBM) de meeste beheer- en onderhoudslasten vragen. Inrichtingselementen die *relatief* gezien (per eenheid of oppervlakte) het meest kostbaar zijn, zijn sierbeplanting, halfverharding, asfaltverharding, en bijzondere elementen zoals bedriegertjespleintje, oeverzwaluwenwand, en spartelbadjes. Kostenverhogend is de geïsoleerde ligging van gebieden en voorzieningen, zoals eilanden en vrijliggende fietspaden.

Financiering
De financiering van Recreatieschap Stichtse Groenlanden bestaat uit bijdragen en eventuele extra opdrachten[4] van de deelnemers (ca. 4,8 miljoen jaarlijks) en inkomsten uit exploitaties en opbrengsten van evenementen. Exploitaties zijn inkomsten uit bijvoorbeeld pacht van een ondernemer op de terreinen (erfpacht- opstal-, huur- en gebruiksovereenkomsten) en inkomsten uit toegangskaartjes (bij de Maarsseveense Plassen wordt toegang gevraagd). De totale inkomsten uit exploitaties en evenementen (zoals opgenomen in de begroting) variëren per jaar tussen de 1 en 1,5 miljoen euro.

Ontwikkelingen van gebieden worden gefinancierd vanuit (gelabelde posten in) de reserves. Reserves zijn middelen die onder het eigen vermogen vallen en waarvan het algemeen bestuur over de inzet kan besluiten. Voor de financiering van meerjarig onderhoud worden voorzieningen gemaakt. Dit zijn ‘gereserveerde’ middelen voor risico’s en verplichtingen waarvan de omvang kan worden ingeschat.

[4] Voor het beheer van de Haarrijnse Plassen doet de gemeente Utrecht een extra bijdrage aan SGL.

Kosten en financiering vergeleken
Uit analyses die op dit moment gemaakt worden met het terreinbeheermodel komt naar voren dat de opgebouwde reservering voor vervangingsinvesteringen in het verleden ontoereikend is. Staatsbosbeheer adviseert om die reservering daarom aan te passen. Dit zorgt er voor dat de lasten in de begroting hoger worden. Hier tegenover staat dat er dan een bedrag gereserveerd kan worden waarmee voorzieningen te zijner tijd vervangen kunnen worden (bijvoorbeeld vervanging van oeverbeschoeiingen).

Om de financiën van Stichtse Groenlanden te managen wordt, afzonderlijk van dit traject, onderzocht wat binnen het nu beschikbare budget de keuzemogelijkheden zijn, en wat de consequenties van de keuzes zijn voor de gebieden.

6.2 Financiële situatie Staatsbosbeheer

Kosten
De kosten van Staatsbosbeheer zijn gericht op het beschermen, beleven en benutten van de gebieden en bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Het beheer en onderhoud van natuur, recreatie, landschap en erfgoed is zowel 'fysiek' voor de instandhouding van de gebieden en de inrichting, als ook 'publiek' waaronder ook toezicht, handhaving, publieksbegeleiding en omgevingsmanagement, gericht op de gebieden en op maatschappelijke betrokkenheid. Om dit te organiseren en aan te sluiten maakt Staatsbosbeheer ook kosten voor bijvoorbeeld planning & ontwikkeling, economisch beheer, financiële, juridische en bestuurlijke diensten. Dit is vergelijkbaar met de type uitgaven van Stichtse Groenlanden, behalve dat Staatsbosbeheer ook verantwoordelijk is voor erfgoed (waaronder bijvoorbeeld enkele forten en bijzondere landschapselementen).

Er wordt voor de kostenraming meestal gewerkt met normbedragen die gelden voor grotere eenheden dan de in de visie opgenomen gebieden. Bij Staatsbosbeheer vormen de recreatieve voorzieningen een kostenpost binnen het beheer en onderhoud. Het gebruik en het inrichtingsniveau voor recreatie is in deze regio (rond Utrecht) intensief, vergeleken met de gemiddelde recreatieve inrichting van natuurgebieden, vanwege de grote recreatieve behoefte in deze dichtbevolkte regio. In vergelijking met Stichtse Groenlanden hebben de meeste gebieden van Staatsbosbeheer minder intensieve inrichting voor recreatie: de voorzieningen bestaan vooral uit paden, routes, parkeerplaatsen etc. en weinig 'recreatieve attracties'.

De elementen die relatief gezien prijzig zijn, zijn recreatievoorzieningen (waaronder paden, speelplekken), gebouwen en monumenten. Kostenverhogend zijn de geïsoleerde ligging van gebieden en voorzieningen op slappere (veen)ondergronden.

Voor Staatsbosbeheer geldt eveneens dat de te verwachten kosten voor beheer en onderhoud de komende jaren zullen stijgen door inflatie, klimaatverandering en toenemende vraag (zie paragraaf 6.1).

Financiering
De financiering van Staatsbosbeheer bestaat uit Rijksbijdragen, bijdragen van de provincies voor het beheer van natuur (SNL) en projectbijdragen. Daarnaast zijn er ook inkomsten uit exploitaties van gebouwen en gebieden, en houtopbrengst.

De financiering van het fysieke beheer van de gebieden voor Staatsbosbeheer is gekoppeld aan de kenmerken en "status" van het gebied. We onderscheiden de volgende typen gebieden:

- Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL): vanuit dit stelsel financieren provincies het beheer van natuurgebieden die onderdeel zijn van het natuurnetwerk Nederland (NNN). De SNL-bijdrage is bedoeld voor natuur en landschap en is gebaseerd op het type natuur en werkt met standaardkostprijzen. Voor opengestelde gebieden, natuur met recreatief medegebruik, is een

bijdrage per hectare voor beheer recreatieve voorzieningen (beheerjaar 2025: €58/ha) en voor handhaving en toezicht (€26/ha) (bron: Openstellingsbesluit subsidies natuur provincie Utrecht 2025). Voor het beheer ten behoeve van recreatie en handhaving in de gebieden, is deze norm echter (veel) te laag.

- Recreatie om de Stad (RodS) zijn groengebieden met recreatiefunctie die in het kader van verstedelijking in het verleden zijn gerealiseerd, en met financiering vanuit het rijk beheerd werden (tot 2012). RodS was bedoeld voor beheer van recreatiegebieden en SNL is bedoeld voor beheer van natuur met gemiddeld recreatief medegebruik. Het inrichtingsniveau is afgestemd op deze recreatiedoelen, dat wil zeggen dat RodS-gebieden over het algemeen een hoger inrichtingsniveau hebben dan volgens de SNL-normen. In provincie Utrecht wordt via een beheerovereenkomst, en bijbehorende subsidie, geregeld dat provincie en de betrokken gemeenten bijdragen aan de financiering van het 'basisniveau recreatief beheer' door Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Voor de periode 2024-2027 is dit verlengd. De drie RodS-gebieden in beheer bij Staatsbosbeheer maken onderdeel uit van de clusters en zijn: Gagelbos, Nieuw Wulven en IJsselsteinse Bos-Zuid. Hier geldt geen SNL, maar Staatsbosbeheer draagt zelf wel 25% van de beheerkosten en zoekt hiervoor dekking uit bijvoorbeeld de exploitatie-inkomsten uit deze gebieden. Voor de periode na 2027 moet een andere financiering gevonden worden.
- Er zijn enkele gebieden die niet onder SNL én niet onder RodS vallen en waarvan het beheer gedekt moet worden uit andere bronnen, zoals boscompensatie en exploitatie. Dit geldt in het gebied van Hollandsche IJssel voor IJsselsteinse Bos-Noord en voor de (nog te ontwikkelen) Noordwesthoek.

Voor het 'publieke' beheer (gastheerschap, toezicht en handhaving, communicatie en voorlichting), wat ook zeer belangrijk is voor het gebruik van de gebieden (zie 5.8), is geen structureel dekkende financiering. De pilot Stadsboswachter in 2024 was alleen mogelijk door tijdelijke financiering door LVVN.
Voor de inzet voor ontwikkeling van gebieden, waaronder deelname aan gebiedsprocessen, en (her)inrichting van gebieden heeft Staatsbosbeheer geen middelen. Dit moet altijd gedekt worden vanuit (externe) projectfinanciering. Er is geen reserve die hiervoor kan worden ingezet.

Kosten en financiering vergeleken
De SNL-vergoeding die Staatsbosbeheer ontvangt voor beheer is ontoereikend voor gebieden met een belangrijke recreatiefunctie. Dit maakt instandhouding op lange termijn onzeker, zorgt ervoor dat ook voor Staatsbosbeheer exploitatie-inkomsten belangrijk(er) zijn. Het tekort heeft twee oorzaken; ten eerste is de vergoeding vanuit de SNL-voorzieningenbijdrage niet gebaseerd op daadwerkelijke kosten, het is een normbedrag voor zeer extensief recreatief medegebruik. Het bedrag is structureel te laag en daardoor onvoldoende voor instandhouding van de voorzieningen. Verschillende onderzoeken, landelijk en in Utrecht, komen tot deze conclusie (Buck Consultants, 2017[5], Bureau Waardenburg, 2015[6], Bureau ZET, 2015)[7]. Daarbij komt (ten tweede) dat in de provincie Utrecht het recreatief gebruik en het inrichtingsniveau hoger is dan landelijk gemiddeld, wat ervoor zorgt dat het tekort hier aanzienlijk is. Staatsbosbeheer is bezig om voor de eigen terreinen het verschil tussen SNL-normen en kosten voor recreatie in beeld te brengen (op een hoger schaalniveau). Dit richt zich nog alleen op de 'fysieke' kant van het beheer van recreatievoorzieningen en nog niet op het benodigde 'publieke' beheer (waaronder toezicht en handhaving).

[5] Buck Consultants international, Naar een huishoudboekje van de Heuvelrug, 2017. Het onderzoek van Buck gaat uit van de voorzieningen op de Utrechtse Heuvelrug, en is gebaseerd op de daadwerkelijke kosten van Staatsbosbeheer in De Vuursche, Leersum en Austerlitz, inclusief vervanging.
[6] Soomers, H., F. van Vliet, J.D. Buizer & G.F.J. Smit, 2015. Evaluatie standaardkostprijzen SNL 2015. Bureau Waardenburg Rapportnr. 15-196. Bureau Waardenburg, Culemborg. In opdracht van Bij12. Het onderzoek van Waardenburg gaat uit van een basisopenstelling met (veel) minder voorzieningen per hectare (bijvoorbeeld 40 meter per ha wandelpad en 4 m/ha fietspad en geen andere soorten paden) exclusief vervanging.
[7] Bij12 (2015). Evaluatief vooronderzoek Standaardkostprijzen SNL, Eindrapport Bureau ZET

6.3 Ontwikkeling van kosten voor beheer en investeringen

De verwachting is dat de kosten voor beheer en onderhoud in de toekomst, meer dan de reguliere inflatie, zullen stijgen door toenemend gebruik en klimaatverandering.

Klimaatverandering zorgt voor extremer weer zoals droogte, natte perioden, buien en stormen. Dit heeft de volgende gevolgen op de kosten voor beheer (bron: notitie "Klimaatbestendige en duurzame recreatie bij en met Recreatie Midden-Nederland", 11 juni 2020):

- Langer groei- en recreatieseizoen. Door de klimaatsverandering wordt het groeiseizoen *en* recreatieseizoen langer. Voor het terreinbeheer betekent een langer groeiseizoen o.a. een langer maaiseizoen en meer groei van onkruid. Een langer recreatieseizoen betekent dat recreanten over een langere periode gebruik maken van de terreinen en voorzieningen, dit genereert o.a. meer schoonmaakwerk(zwerfvuil) en herstelwerk, evenals meer toezicht, handhaving en publieksbegeleiding. Het betekent ook dat de periode om typische winterwerkzaamheden uit te voeren zoals snoeiwerk, groot onderhoud en renovatie, korter wordt.
- Wortelopdrukken van bomen bij asfalt fietspaden. Tijdens droge zomers gaan bomen met hun wortels op zoek naar water. Onder asfaltverhardingen is vaak nog wat vocht aanwezig (condensvorming). Het is een bekend gegeven op droge zandgronden en wordt nu ook meer gezien bij andere (klei)grondsoorten.
- Scheuren en openbreken van halfverhardingen en coating. Tijdens droge, hete zomers droogt halfverharding sterk in en kan gaan scheuren, verbrokkelen en openbreken. De hitte kan ook de coating van peuterbaden doen barsten.
- Te natte werkomstandigheden. Met name in laagveengebied blijft gedurende de winter ter terrein onbegaanbaar voor zwaar materieel. Noodzakelijk snoeiwerk kan daardoor niet of enkel met extra kosten (lichter materieel) uitgevoerd worden.
- Schade door extreme regenval en storm. In zomer bij extreme regenbuien ontstaan er tijdelijke ‘stroombeddingen’ op de terreinen, waardoor stukken terrein wegspoelen en verharding verzakt. Ook stranden kunnen wegspoelen, en storm veroorzaakt schade aan bomen en gebouwen.
- Water geven aan jonge beplantingen en inboet. Droge zomers zorgen er voor dat er meer nazorg nodig is bij jonge beplanting en dat er meer uitval is.
- Herstel van grasvelden na droogte. Droge grasvelden worden op festivalterreinen compleet weggelopen. Herstellen van deze schade aan grasvelden is onmogelijk bij droogte, het graszaad ontkiemt niet. Bovendien worden terreinen dan ook intensief gebruikt door de recreanten. Terreinen beregenen is niet haalbaar. Dure beregeningsinstallaties kunnen niet onbeheerd in het terrein staan, en meestal gaan periodes van droogte gepaard met een sproeiverbod. Na de droogte moeten grasvelden compleet hersteld worden.
- Bestrijden invasieve exoten. Door de klimaatverandering ontstaan er gunstigere leefomstandigheden voor een aantal invasieve exoten die om (extra) maatregelen vragen, zoals de eikenprocessierups en de Japanse duizendknoop.
- Algenbloei. Door versnelde opwarming van het buitenwater treedt er sneller en over een langere periode wieren- en algenbloei op, evenals (giftige) blauwalgenbloei. Dit zorgt voor extra schoonmaakwerkzaamheden op de zwemstranden.

Daarnaast vragen de opgaven die op Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer afkomen om meer investeringen in groene recreatieruimte en natuur. Actief zijn in de groene buitenruimte is essentieel voor een gezonde leefomgeving. Het is steeds belangrijker voor de inwoners in de regio om actief tijd in de recreatie- en natuurgebieden door te brengen vanwege fysieke en mentale gezondheid. Hiervoor zijn meer gebieden, verbindingen en voorzieningen voor recreanten wenselijk. Investeringen in versterking van de biodiversiteit helpen ook om de balans tussen natuur en recreatie te verbeteren.

In dit document hebben we voor de gebieden van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer een visie ontwikkeld hoe om te gaan met deze opgaven. Hierbij zijn wij ons bewust van de huidige financiële

uitdagingen van de deelnemers. We hebben daarom zowel kostenstijgingen als mogelijke besparingen en extra inkomsten in beeld gebracht. In de volgende paragrafen wordt hier verder op ingegaan.

6.4 Financiële 'knoppen om aan te draaien'

In voorgaande paragrafen zagen we dat zowel Stichtse Groenlanden als Staatsbosbeheer te maken hebben met financiële uitdagingen om bestaande voorzieningen in stand te houden. Vanwege de specifieke taak en bijbehorende opgaven, de focus op beheer en de afhankelijkheden van andere organisaties, zijn de mogelijkheden om de begrotingen in balans te brengen beperkt.

Beperken van de kosten voor ontwikkeling en beheer heeft in veel gevallen direct een vermindering van huidige of toekomstige recreatiemogelijkheden tot gevolg. In een situatie waarin er een sterk groeiende vraag is naar recreatieruimte, is dat onwenselijk. Er moet daarom heel bewust keuzes worden gemaakt over waar en hoe geïnvesteerd danwel bespaard wordt. Een voorbeeld zijn de vrijliggende fietspaden. Uit het TBM komt naar voren dat deze relatief prijzig zijn in beheer, ook door de vaak geïsoleerde ligging. Weghalen van een fietspad heeft echter een veel groter effect dan enkel het pad; ook het landschap eromheen kan dan niet meer beleefd worden. En we willen juist dat mensen meer bewegen in het groen, zodat we langer gezond blijven. Daarnaast is het weghalen van asfalt kostbaar en vraagt het een investering aan de voorkant, en zal het weghalen stuiten op weerstand bij gebruikers ervan (meestal zowel recreanten als mensen die het pad gebruiken voor woon-werkverkeer). Kortom: weghalen van fietspaden is onwenselijk en onhaalbaar. Wel kan overwogen worden, als een fietspad veel utilitair gebruikt wordt, het beheer over te dragen aan een gemeente of provincie. De kosten komen dan niet meer ten laste van de begroting van het Recreatieschap of Staatsbosbeheer.

Knoppen om aan te draaien
Het is belangrijk dat de budgetten voor het beheer van de gebieden in balans komen. Hieronder bespreken we verschillende handelingsperspectieven:

a. Inrichting en beheer voor recreatie meer of minder intensief
b. Inkomsten uit (commerciële) exploitaties
c. Ontwikkeling en of beheer overdragen aan een andere partij
d. Aanvullende financiering vanuit deelnemers, gemeenten en provincie, voor projecten of structureel
e. Overige inkomsten verhogen (bijvoorbeeld crowdfunding, registratie als ANBI, plaatsen reclamemasten of een windmolen)
f. Uitgaven (gebiedsbeheer, plannen maken en overhead) beperken. Een voorbeeld is de inzet van vrijwilligers en mensen met achterstand tot de arbeidsmarkt, wat in bescheiden mate kostenbesparend is. Dit is een beproefd recept in de voormalige RodS-gebieden maar draagt slechts in (zeer) beperkte mate bij aan de oplossing van het financieringsprobleem.

De eerste drie handelingsperspectieven (a, b en c) zijn gekoppeld aan de ontwikkelingsrichtingen beschreven in hoofdstuk 3 en 5 (visie en uitwerking per cluster). De laatste drie handelingsperspectieven (d, e en f) zijn niet direct gerelateerd aan de gebieden. Deze beschrijven we in dit document verder niet.

Ad a. Inrichting en beheer voor recreatie meer of minder intensief
Door de inrichting van een gebied aan te passen, worden de kosten van het beheer en onderhoud hoger of lager. Er is hierbij een duidelijk verband tussen de intensiteit van het recreatief gebruik, de inrichting en het beheer: gebieden die intensief voor recreatie gebruikt worden, hebben een hoger inrichtingsniveau en hogere beheerkosten.

Door recreatief gebruik en inrichtingsniveau te intensiveren wordt de recreatieve opvangcapaciteit vergroot. Dit is een 'must' met het oog op de groei van het aantal inwoners en de toenemende recreatieve behoefte.

Op een (beperkt) aantal locaties is het mogelijk beheer en inrichting te extensiveren, zonder dat dat ten koste gaat van de recreatieve mogelijkheden. Het gaat dan om:

- Verkleinen van (kortgemaaide) recreatieweiden die weinig gebruikt worden naar extensief maaibeheer (2x per jaar) bij 't Waal-Oost en 't Waal-West. De gebieden ontvangen nu naar schatting tussen de 1.000 en 5.000 bezoeken per hectare per jaar. Een extensievere inrichting met kleinere recreatieweiden past nog altijd bij dit bezoekersaantal en is naar verwachting ook passend bij een hoger aantal bezoekers.
- Extensiveren van De Leyen[8], Grutto, Heulse Waard en eilanden 6, 7,en 9 van de Vinkeveense Plassen door extensiveren maaibeleid, weghalen van parkeerplaatsen, verharding, bebouwing en toiletunits. Deze gebieden zijn relatief klein en ontvangen (zeer) weinig bezoekers. Met een extensievere inrichting en beheer kunnen naar verwachting huidige en licht groeiende bezoekersaantallen eveneens opgevangen worden. Daarnaast zijn er in de directe omgeving van deze gebieden voldoende intensief ingerichte gebieden voorhanden.

Wanneer er op lange termijn door toenemend gebruik behoefte is aan intensievere inrichting, kan het (maai-)beheer eventueel aangepast worden.

Intensiveren is in voorgaand hoofdstuk opgenomen voor de volgende gebieden:

- Laagravense Plassen en Polder, Heemstede Noord, Regiowout, Nieuw-Wulven
- Noorderpark-Ruigenhoek, Maarsseveense Plassen
- Strijkviertel, Oortjespad (en plas Eend)
- Noordwesthoek, Nedereindse Park en Plas
- Eilanden 1-2-4 in de Vinkeveense Plassen en Marickenland
- Salmsteke
- Honswijkerplas

Ad b. Inkomsten uit (commerciële) exploitaties

Vanuit het oogpunt van zonering worden in de zone met intensieve recreatie (zone A) de meer intensieve recreatievoorzieningen geconcentreerd. Dit kunnen leisurevoorzieningen zijn, horeca, maar ook gecombineerde of sociale initiatieven zijn interessant[9]. Denk dan aan een dagbesteding met pluktuin en theetuin of een kinderdagverblijf gecombineerd met natuureducatie. Belangrijk is dat de voorziening zelf meerwaarde haalt uit de groene omgeving, dat de locatie interessanter en gevarieerder wordt en de omgeving publiek toegankelijk blijft.

De pacht of huur van deze recreatieve initiatiefnemers zorgt voor inkomsten en vergroot de recreatiemogelijkheden. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt over beheer van het omliggende gebied door de (sociaal of commerciële) ondernemer in ruil voor een iets lagere pacht of huurbijdrage. De hoogte van de inkomsten is afhankelijk van veel verschillende factoren, waarbij vaak geldt: hoe groter (bijv. vierkante meters) en hoe intensiever (bijv. openingstijden en verschillende functies) hoe hoger de inkomsten maar ook hoe groter de impact op de omgeving. Hierin moet daarom naar een balans gezocht worden die past bij het gebied. Aandachtspunt is dat de exploitaties ook kosten met zich meebrengen. De opbrengsten en kosten moeten goed in verhouding zijn, ook ten opzichte van de meerwaarde aan het gebied.

Locaties waar al een ontwikkeling (realisatie van een exploitatie) is voorzien, en die wordt doorgezet:

- Zuidelijke entree Maarsseveense Plassen
- Strijkviertel (reeds onderdeel van ontwikkelplan)
- Salmsteke (in uitvoering)

---

[8] Met het oog op de recreatiedruk in de omgeving is het advies om in de omgeving een alternatieve locatie voor intensivering van recreatief gebruik te realiseren (Groen Groeit Mee).

[9] Andere vormen van exploitaties, die niet direct gekoppeld zijn aan een gebied, zijn evenementen, (tijdelijke) verhuur, verhogen van de entreeprijs of het invoeren van gebruiksvergunningen zoals voor snelvaren of hondenuitlaatservices. Deze komen hier niet aan bod.

- Laagravense Plassen en Polder, Heemstede Noord
- Hampoort
- Nedereindse Park en Plas (reeds onderdeel van ontwikkelplan)
- Marickenland (in uitvoering)
- Eiland 1 en 4 in de Vinkeveense Plassen

Aanvullende locaties waar dit aan de orde is:
- Noordwesthoek (reeds onderdeel van Groen Groei Mee ontwikkeling)
- Nieuw-Wulven ontwikkelen van een tweede concentratiepunt voorzieningen (ter overweging)

Succes- en faalfactoren voor het realiseren van commerciële exploitaties
In het ontwikkelplan van het recreatieschap is al eerder besloten dat nieuwe exploitaties moeten zorgen voor inkomsten. De realisatie hiervan blijkt echter onzeker en moeizaam. Succes- en faalfactoren van deze ontwikkeling hebben we hieronder weergegeven.

Succesfactoren
- Het (beoogde) ontwikkeling past bij de doelen van het gebied en de omgeving. De exploitatie is op verschillende manieren van meerwaarde: qua beleving, qua gebruikswaarde (bijv. aanbieden toiletvoorziening, verhuur kano's) en financieel;
- Het omgevingsplan (voorheen: bestemmingsplan) biedt ruimte voor de gewenste ontwikkeling, of er is voldoende draagvlak bij gemeente en bewoners om het omgevingsplan te wijzigen;
- De exploitant wordt in een vroeg stadium betrokken, maar niet te vroeg. De planologische voorwaarden (omgevingsplan) moeten rond zijn;
- Participatie wordt in vroeg stadium opgepakt, met betrokkenheid van de gemeente;
- Goede samenwerking tussen gemeente, beheerder en andere stakeholders;
- De locatie is gunstig voor recreatie, toerisme en/of zakelijke gasten, en is makkelijk en veilig bereikbaar voor auto, voetganger, fietsers en met OV.

Faalfactoren zijn:
- De ontwikkeling heeft geen aansluiting bij het gebied, de doelgroep van het gebied en omwonenden;
- Afhankelijkheid van veel verschillende actoren die zelf kaderstellend zijn (bijv. gemeenten, Rijkswaterstaat), waardoor ontwikkeling niet of te langzaam van de grond komt. Vooral de planologische haalbaarheid blijkt vaak een struikelblok;
- De exploitatie kan onhaalbaar worden door een te lange aanlooptijd of doordat er te stringente voorwaarden gesteld worden (planologisch of ruimtelijk);
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer worden pas in een laat stadium betrokken bij een gebiedsontwikkeling;
- Geen duidelijk ontwikkelkader of gebiedsvisie voor aanpassing van het omgevingsplan;
- Onvoldoende financiering beschikbaar voor de planvorming en benodigde publieke investeringen (voor bijvoorbeeld oppakken achterstallig onderhoud);
- Grond waar de voorziening moet komen is geen eigendom.

Ad c. Verantwoordelijkheid ontwikkeling en/of beheer: zelf of een andere partij
De *ontwikkeling* van nieuwe en bestaande gebieden is nodig om aantrekkelijk te blijven en meer recreanten te kunnen opvangen. Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer kunnen dit zelf oppakken, of in meer of minder intensieve samenwerking met partners. Naast het mogelijke financiële voordeel, zorgt dit ook voor meer variatie in het aanbod en de voorzieningen.

Door het overdragen van grootschalige ontwikkeling van een bestaand of nieuw gebied aan een andere organisatie, en het gebied zelf in beheer te houden, kan de ontwikkeling meer integraal worden

opgepakt. Daarnaast heeft het als voordeel dat risico's[10] meer afgebakend kunnen worden, wat de (financiële) risico's voor Stichtse Groenlanden of Staatsbosbeheer verkleint. Een gemeente zit bijvoorbeeld dichter op de ruimtelijke regelgeving en heeft kanalen en contacten voor het betrekken van de omgeving. Hoewel nog niet verkend met de genoemde organisaties, is dit in de uitwerking (hoofdstuk 5) opgenomen voor de volgende locaties:

- Hampoort (intensiveren in samenhang met omgeving door Natuurmonumenten)
- De Boomgaard Tull en 't Waal (ontwikkeling en beheer van recreatie in combinatie met maatschappelijke functies samen en met initiatiefnemers uit het dorp, Stichting Leefbaarheid Tull en 't Waal en de gemeente)
- Laagravense Plassen en Polder (realisatie van een publiek toegankelijk voedselbos, zowel ontwikkeling als beheer (deels) door een andere organisatie)
- Het Nedereindse Park (gemeente Utrecht zou dit zelf willen ontwikkelen, Stichtse Groenlanden draagt bij aan het proces).

Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer kunnen ook besluiten om het *beheer* door een andere partij te laten doen: een maatschappelijke organisatie, een ondernemer (zoals bij het Oortjespad al gebeurt), of door een gemeente. Afhankelijk van de omstandigheden en de afspraken met de betrokken organisatie kan dit een financieel voordeel opleveren.

Daarnaast zijn er gebieden waarbij door extensivering van inrichting en beheer het accent meer op natuur komt te liggen in plaats van op recreatie. Voor deze gebieden kan overwogen worden het beheer efficiënter door een andere organisatie te laten doen of is synergie met Staatsbosbeheer mogelijk:

- De Leyen: extensiveren inrichting en beheer en eventueel (d.m.v. opzegging pacht) overdragen van Recreatieschap Stichtse Groenlanden naar Utrechts Landschap, in combinatie met intensiveren elders (dit is nog niet verkend met de genoemde organisaties)
- Grutto: extensiveren en overdragen van Recreatieschap Stichtse Groenlanden naar Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer heeft meerdere gebieden in de omgeving.
- Heulse Waard: extensiveren en overdragen van Recreatieschap Stichtse Groenlanden naar Staatsbosbeheer. Het gebied sluit direct aan op andere terreinen van SBB.
- (het Waalse Bos is eigendom van Stichtse Groenlanden en wordt nu als natuur met recreatief medegebruik beheerd door Staatsbosbeheer).

Ecosysteemdiensten en integrale klimaatinclusieve ontwikkeling
Multifunctionaliteit van de gebieden, door het leveren van ecosysteemdiensten, zorgt voor belangrijke maatschappelijke meerwaarden. De gebieden van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer hebben naast natuur, landschap en recreatie, ook een rol in het vasthouden en bufferen van water, het bieden koelte, leveren van o.a. biomassa, hout en gras, opslaan van CO2 en andere ecosysteemdiensten.

Probleem met het leveren van ecosysteemdiensten en integrale ontwikkeling is dat de baten (in de vorm van liquide middelen) niet vloeien naar degene die de kosten maakt (de beheerders van de gebieden). Daarom blijft publiek geld voor het beheer van de terreinen is altijd noodzakelijk. Het is wel belangrijk om de meerwaarde van de gebieden voor andere functies te benoemen in het jaarverslag, evenals de kosten die daarmee voor andere partijen bespaard worden. Naast de legitimatie van het beheer van de gebieden, biedt dit wellicht aanknopingspunten om het gesprek aan te gaan over eenmalige of structurele bijdragen.

Dit kan concreet worden als het gaat om waterberging. In overleg met het Waterschap kunnen de gebieden ingericht worden voor het opvangen van water op piekmomenten en eventueel in de seizoenen. Dit bespaart kosten voor het waterschap, gemeenten en ontwikkelaars, waarmee het gesprek geopend kan worden over de bijdrage in de financiering van inrichtring en beheer van deze gebieden. Met name de gebieden dicht bij de stad (waar de behoefte aan piekberging het hoogst is) zijn

[10] Denk aan looptijdoverschrijding, uitkomsten van participatie en afhankelijkheden van andere organisaties.

hiervoor kansrijk (Laagravense Plassen en Polder, Langs de Hollandsche IJssel, Noorderpark-Ruigenhoek).

6.5 Overzicht financiële consequenties per cluster

Onderstaande tabel geeft een overzicht met een indicatie van de financiële consequenties van voorgestelde veranderingen per gebied per cluster. Het €-teken geeft een schatting van de hoogte van structurele extra kosten, besparingen of opbrengsten per gebied. Verklaring €-tekens voor beheer: € (tot € 15.000), €€ (€ 15.000 tot 30.000), €€€ (€ 30.000 of meer), en voor ontwikkeling € (tot € 50.000), €€ (€ 50.000 tot 100.000), €€€ (€ 100.000 of meer). Gebieden waar geen verandering vermeld staat blijven qua kosten en opbrengsten hetzelfde.

Gebieden	Opp. (ha)	SGL/SBB	Omschrijving veranderingen	Structurele opbrengsten / besparingen	Structurele meerkosten	Eenmalige kosten
Cluster 1						
Laagraven noordplas	24,3	SGL	Intensievere inrichting		€	€€
Laagraven zuidplas	17,3	SGL				
Regiowout	5,7	SGL	Intensievere inrichting		€	€
Heemstede Noord	19,4	SGL	Intensievere inrichting, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€€€	€€€
Nieuw Wulven	106,3	SBB	Ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€	€€
Fort 't Hemeltje	7,7	SBB				
Fort Rhijnauwen	31,3	SBB				
Fort Vechten	38,3	SBB				
Cluster 2						
De Leyen	4	SGL	Extensievere inrichting en beheer	€		€
Ruigenhoekse polder	69,1	SGL/SBB	Ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€	€€
Buitengebied Maarsseveense plassen	89,2	SGL				
Strandbad Maarsseveen	30,9	SGL	Investering commerciële ontwikkeling	€€€		€€
Maarsseveense kleine plas	27,4	SGL				
Fort Ruigenhoek	7,9	SBB				
Noorderpark-Ruigenhoek	165,3	SGL/SBB	Ontwikkeling en aanwijzing zwemwaterlocatie, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€€	€€
Cluster 3						
Strijkviertel	20,2	SGL	Intensievere inrichting, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€	€
Haarrijnse Plas	8,5	SGL				
Hampoort	6	SGL	Intensievere inrichting		€	€
Oortjespad en plas Eend *)	19,5	SGL	Intensievere inrichting, beheer door en opbrengsten voor exploitant	€€		
Grutto	2,6	SGL	Extensievere inrichting en beheer	€		€
Cluster 4						
IJsselbos	26,6	SBB				
IJsseloevers	1,9	SBB				
Nedereindse Park en Plas	84,6	SGL	Intensievere inrichting, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€€€	€€€
IJsselsteinse bos zuid	24,7	SBB				
IJsselsteinse bos noord	23,3	SBB				
Hollandsche IJssel: Noordwesthoek	56,8	SBB	Intensievere inrichting, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€€€	€€€

Gebieden	Opp. (ha)	SGL/SBB	Omschrijving veranderingen	Structurele opbrengsten / besparingen	Structurele meerkosten	Eenmalige kosten
Cluster 5						
Winkelpolder	4,6	SGL				
Noordplas noord	271,7	SGL				
Vinkeveense zuidplas	198,2	SGL				
Vinkeveense kleine plas	8,6	SGL	Ontwikkeling gebiedsentree			€
Eiland 1	2	SGL	Intensievere inrichting	€€	€	€
Eiland 2	3,3	SGL	Intensievere inrichting		€	€
Eiland 3	2,8	SGL				
Eiland 4	2,3	SGL	Intensievere inrichting	€€	€	€€
Eiland 5	1,9	SGL				
Eiland 6	0,5	SGL	Extensievere inrichting en beheer	€		
Eiland 7	0,9	SGL	Extensievere inrichting en beheer	€		
Eiland 8	4,4	SGL				
Eiland 9	3,1	SGL	Extensievere inrichting en beheer	€		
Eiland 10-11-12	1,7	SGL				
Marickenland	197	SBB	Intensievere inrichting		€€	€€
Polder Demmerik	160,5	SBB				
Cluster 6						
't Waal West	13,4	SGL	Gedeeltelijk extensiever maaibeheer	€		
Boomgaard 't Waal	5,9	SGL	Intensievere inrichting (door dorp zelf), inrichting met maatschappelijke functie, exploiteren of afstoten			€
't Waal Oost	10,4	SGL	Gedeeltelijk extensiever maaibeheer	€		
't Waalse bos	21,2	SGL				
Recreatieplas Honswijkerplas	53,9	SGL	Ontwikkeling Honswijkerplas met voor intensievere inrichting		€	€€
Honswijkerwaard	18,7	SBB				
Tull en 't Waal	23,4	SBB	Intensievere inrichting		€€	€€
Heulse Waard	6,9	SGL	Extensievere inrichting en beheer, afstoten	€		€
Salmsteke	23,9	SGL	Intensievere inrichting, ontwikkeling gebiedsentree	€€€	€€	€€€

*) Voor de toekomstige investering van het Oortjespad heeft het recreatieschap afspraken gemaakt met de exploitant. De ondernemer neemt de eenmalige en structurele kosten op zich (en ook de inkomsten gaan naar hen toe), waardoor er geen extra kosten zijn voor het recreatieschap, en mogelijk is er zelfs een (extra) besparing.

Naar verhouding wordt er een groter areaal geïntensiveerd (15 gebieden, grotere gebieden), dan dat er gebieden extensiever worden ingericht en beheerd (9 kleinere gebieden). De structurele meerkosten zullen daardoor naar verwachting hoger zijn dan de besparingen. Hier tegenover staat dat er structurele inkomsten te verwachten zijn uit de exploitaties. De hoogte van de exploitatie-inkomsten is van invloed op de extra structurele beheerkosten voor alle gebieden gezamenlijk, en de hoogte daarvan.

Ook van de eenmalige kosten is met behulp van kentallen een heel ruwe inschatting gegeven. De ervaring leert dat het voor eenmalige investeringen (gemakkelijker) mogelijk is om additionele middelen aan te trekken.

Bijlage 1 Overzicht gebieden per cluster

Cluster en gebied	Opp. (ha)
Cluster 1: Utrecht Zuid-Zuidoost	**287,6**
Laagraven noordplas (SGL-A)	24,3
Laagraven zuidplas (SGL-A)	17,3
Regiowout (SGL-A)	5,7
Waijensedijk (SLG-A)	4,8
Golfclub De Utrechtse (SGL-A)	32,4
Heemstede Noord (SGL-A)	19,4
Nieuw-Wulven (SBB)	106,3
Fort 't Hemeltje (SBB)	7,7
Fort Rijnauwen (SBB)	31,3
Fort Vechten (SBB)	38,3
Cluster 2: Utrecht Noord	**1030,0**
De Leyen (SGL)	4,0
Ruigenhoekse polder (SGL/SBB)	69,1
Buitengebied Maarsseveense plas (SGL)	89,2
Strandbad Maarsseveen (SGL)	30,9
Maarsseveense kleine plas (SGL)	27,4
Fort Ruigenhoek (SBB)	7,9
Noorderpark-Ruigenhoek (SGL/SBB)	165,3
Molenpolder (SBB)	129,7
Maarsseveense Zodden (SBB)	16,3
Bethunepolder (SBB)	223,4
Fort Tienhoven (SBB)	2,1
Westbroekse Zodden (SBB)	217,3
Kerkeindse polder (SBB)	47,5
Cluster 3: Utrecht West	**73,2**
Strijkviertel (SGL)	20,2
Haarrijnse plas (SGL)	8,5
Hampoort (SGL)	6,0
De Bijleveld (SBB)	16,4
Oortjespad en plas Eend (SGL)	19,5
Grutto (SGL)	2,6

Cluster en gebied	Opp. (ha)
Cluster 4: Utrecht Zuid-Zuidwest	**261,3**
IJsselbos (SBB)	26,6
IJsseloevers (SBB)	1,9
Nedereindse Park en Plas (SGL)	84,6
IJsselsteinse bos zuid (SBB)	47,9
IJsselsteinse bos noord (SBB)	0,0
Noordwesthoek Hollandsche IJssel (SGL)	56,8
IJsseldijk noord (SBB)	10,0
IJsseldijk zuid (SBB)	22,0
Hollandsche IJssel uiterwaarden (SBB)	11,6
Cluster 5: Vinkeveense Plassen	**915,8**
Winkelpolder (SGL)	4,6
Noordplas (SGL)	271,7
Zuidplas (SGL)	198,2
Kleine plas (SGL)	8,6
Eiland 1 (SGL)	2,0
Eiland 2 (SGL)	3,3
Eiland 3 (SGL)	2,8
Eiland 4 (SGL)	2,3
Eiland 5 (SGL)	1,9
Eiland 6 (SGL)	0,5
Eiland 7 (SGL)	0,9
Eiland 8 (SGL)	4,4
Eiland 9 (SGL)	3,1
Eiland 10 (SGL)	0,4
Eiland 11 (SGL)	0,3
Eiland 12 (SGL)	1,0
Marickenland (SBB)	197,0
Polder Demmerik (SBB)	160,5
De Gagels (SBB)	12,6
Kockengen (SBB)	32,0
Angstelkade (SBB)	1,9
Nieuwer Ter Aa (SBB)	5,9
Cluster 6: Gebieden langs de lek	**324,6**
Bosje A27 (SGL)	2,0
t Waal west (SGL)	13,4
Boomgaard 't Waal (SGL)	5,9
t Waal oost (SGL)	10,4

‘t Waalse bos (SGL)	21,2
Recreatieplas Honswijkerplas (SGL)	53,9
Honswijkerwaard (SBB)	18,0
Tull en 't Waal (SBB)	23,4
Werk aan de Waalse wetering (SBB)	18,9
Inundatiekanaal (SBB)	2,6
Werk aan de Korte Uitweg (SBB)	2,7
Werk aan de Groeneweg (SBB)	10,3
Steenwaard (SBB)	94,7
Heulse waard (SGL)	6,9
Collegewaard (SBB)	13,1
Horde (SBB)	2,7
Salmsteke (SGL)	23,9

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Bijlage 2 Overzicht huidige en gewenste zonering

	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Gewenste zonering	Strategie
Cluster 1 Utrecht Zuid-Zuidoost						
Laagraven noordplas (SGL)			C		B	Intensiveren
Laagraven zuidplas (SGL)	A					
Regiowout (SGL)			C		B	Intensiveren
Waijensedijk (SGL)			C			
Golfclub de Utrechtse (SGL)	A					
Heemstede Noord (SGL)			C		A	Intensiveren
Nieuw-Wulven (SBB)		B			A rondom paviljoen en speelbos, C rondom NNN	Intensiveren
Fort ’t Hemeltje (SBB)		B				
Fort Rijnauwen (SBB)		B				
Fort Vechten (SBB)		B				
Cluster 2 Utrecht Noord						
De Leyen (SGL)		B			C of D	Extensiveren
Ruigenhoekse polder (SGL/SBB)	A	B			A	Intensiveren
Buitengebied Maarsseveense plassen (SGL)		B				
Strandbad Maarsseveen (SGL)	A					
Maarsseveense kleine plas (SGL)		B				
Fort Ruigenhoek (SBB)		B				
Noorderpark-Ruigenhoek (SGL/SBB)		B	C		A of B	Intensiveren
Molenpolder (SBB)				D		
Maarsseveense Zodden (SBB)				D		
Bethunepolder (SBB)				D		
Fort Tienhoven (SBB)		B				
Westbroekse Zodden (SBB)				D		
Kerkeindse polder (SBB)				D		
Cluster 3 Utrecht West						
Strijkviertel (SGL)		B			A	Intensiveren
Haarrijnse plas (SGL)	A					
Hampoort (SGL)		B			A	Intensiveren
De Bijleveld (SBB)		B		D		
Oortjespad en plas Eend (SGL)	A					Intensiveren
Grutto (SGL)		B			C	Extensiveren
Cluster 4 Utrecht Zuid-Zuidwest						
IJsselbos (SBB)		B	C			
IJsseloevers (SBB)			C			
Nedereindse Park en Plas (SGL)	A	B				
IJsselsteinse bos zuid (SBBL)		B				
IJsselsteinse bos noord (SBB)		B				

	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Gewenste zonering	Strategie
Noordwesthoek Hollandsche IJssel (SBB)			C		B en delen A	Intensiveren
IJsseldijk noord (SBB)			C			
IJsseldijk zuid (SBB)			C			
Hollandsche IJssel uiterwaarden (SBB)			C			
Cluster 5 Vinkeveense Plassen						
Winkelpolder (SGL)	A					
Noordplas (SGL)	A	B	C			
Zuidplas (SGL)		B				
Kleine plas (SGL)			C			
Eiland 1 (SGL)	A					
Eiland 2 (SGL)		B	C		B	Intensiveren
Eiland 3 (SGL)		B				
Eiland 4 (SGL)	A					
Eiland 5 (SGL)		B				
Eiland 6 (SGL)			C			
Eiland 7 (SGL)		B			C	Extensiveren
Eiland 8 (SGL)		B				
Eiland 9 (SGL)		B			C	Extensiveren
Eiland 10-11-12 (SGL)			C			
Marickenland (SBB)			C		A, B en C	Intensiveren
Polder Demmerik (SBB)			C	D		
De Gagels (SBB)		B	C			
Kockengen (SBB)		B	C			
Angstelkade (SBB)			C			
Nieuwer Ter Aa (SBB)			C			
Cluster 6 Gebieden langs de Lek						
Bosje A27 (SGL)				D		
't Waal west (SGL)		B				
Boomgaard 't Waal (SGL)				D	C	Intensiveren
't Waal oost (SGL)		B				
't Waalse bos (SGL)			C			
Recreatieplas Honswijkerplas (SGL)	A	B			Recreatieplas blijft A, zuidelijke plas wordt natuurplas C (na KRW-maatregel)	Recreatieplas mogelijk intensiveren, zuidelijke plas extensiveren
Honswijkerwaard (SBB)		B		D		
Tull en 't Waal (SBB)		B				
Werk aan de Waalse wetering (SBB)		B				
Inundatiekanaal (SBB)		B				
Werk aan de korte Uitweg (SBB)		B				
Werk aan de Groenweg (SBB)		B				
Steenwaard (SBB)				D		
Heulse waard (SGL)		B		D	C en D	Extensiveren
Collegewaard (SBB)		B				
Horde (SBB)			C			
Salmsteke (SGL)		B			A	Intensiveren

De grijs gemarkeerde gebieden in de tabellen zijn gedurende het proces toegevoegd, zodat we een meer compleet overzicht van oppervlakten en zonering konden maken. Deze zijn geen onderdeel van de gebiedspaspoorten en visie, maar wel meegenomen in de zonering.

Gebiedspaspoort

1. UTRECHT ZUID-ZUIDOOST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

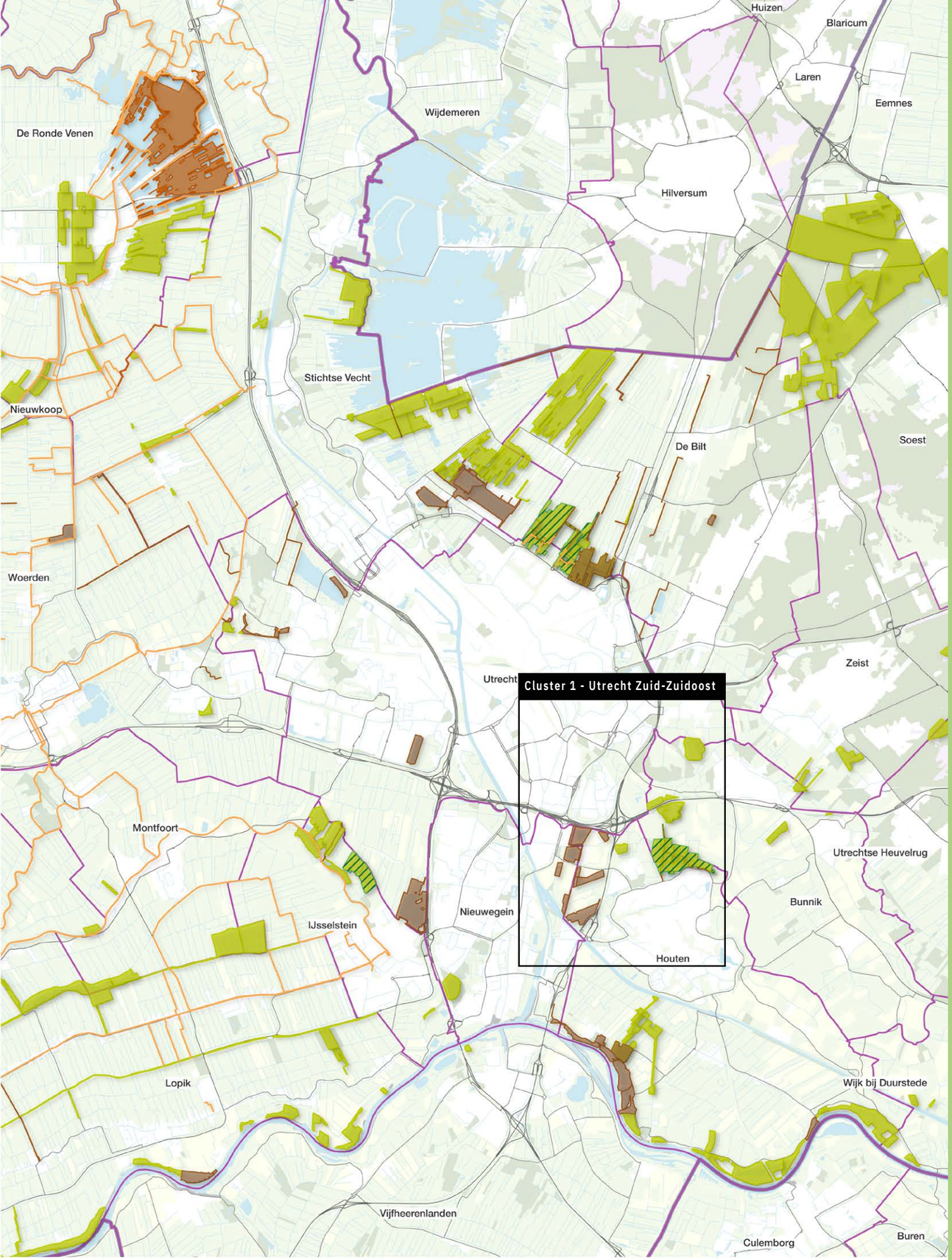

Overzichtskaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Staatsbosbeheer
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

Gebiedspaspoort

CLUSTER 1
UTRECHT ZUID-ZUIDOOST

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster Utrecht Zuid-Zuidoost met daarin de deelgebieden drie Utrechtse forten (fort Rhijnauwen, fort bij Vechten en fort 't Hemeltje), recreatiebos Nieuw Wulven, de Laagravense plassen, het Regiowout, Golfterrein Houten, Heemstede en de Waijensedijk. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Structuurdragers
1.3 Ruimtelijke samenhang
1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.5 Klimaat
1.6 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

Utrecht Zuid-Zuidoost is een hoogdynamisch gebied, gelegen tussen Utrecht, Houten, Bunnik en Nieuwegein. Het gebied ligt ingeklemd tussen infrastructuur, bedrijvigheid en woonwijken. In oost-west richting loopt de A12 en in noord-zuid richting de A27 met knooppunt Lunetten als infracluster. Aan de noordzijde loopt watergang de Krommerijn en aan de zuidzijde wordt het gebied begrensd door het Amsterdam Rijnkanaal. De Vaartsche Rijn vormt de westelijke grens van het gebied. Bedrijventerein Laagraven en de Liesbosch vormen bepalende bebouwing in het gebied, net als de universiteitscampus de Uithof, aan de noordzijde. Het gebied wordt gekenmerkt door een ring van Nieuwe Hollandse Waterlinie forten en het kent een markant landgoed: kasteel Heemstede.

Luchtfoto van de A12 ten zuiden van Utrecht (Het Utrechts Archief, 1989)

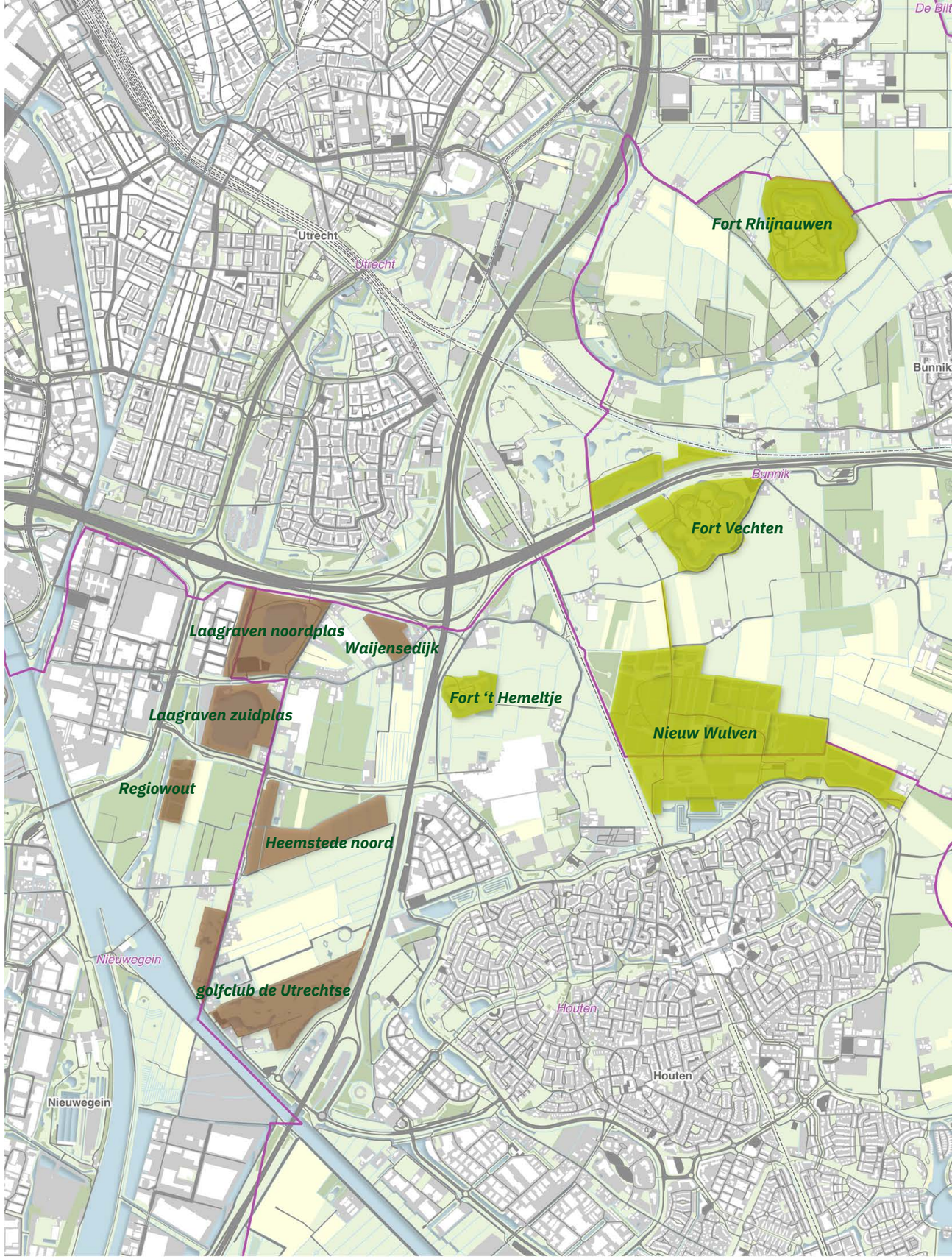

Cluster 1

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

tot 1000 | De Kromme Rijn en haar stroomruggen
De Kromme Rijn maakt een belangrijk onderdeel uit van de ontstaansgeschiedenis van dit gebied. Door de eeuwen heen heeft de rivier talloze keren haar bedding verlegd. Dit heeft geresulteerd in een wirwar van stroomruggen.

De Kromme Rijn markeerde in de Romeinse tijd de noordgrens van het Romeinse Rijk. Het Castellum Fectio herrinnert aan deze periode. In de Middeleeuwen vormde de watergang een belangrijke transportroute van het bisschop Utrecht. Tussen de 8e en 11e eeuw ontstonden in de binnenbochten van de Kromme Rijn veel brinkdorpen zoals Bunnik en Houten.

1000 - 1600 | Vroege ontginningen
Het zandige karakter van de stroomruggen rond de Kromme Rijn maakte deze uitermate geschikt voor agrarisch gebruik, resulterend in het kenmerkende hoevenlandschap met blokverkavelingen. Vanaf de elfde eeuw vond ook in het Kromme Rijngebied ontginning plaats van de lager gelegen veengronden. De Wulfse Dijk en de Wayese Dijk markeren de oorspronkelijke ontginningsassen van waaruit de gronden in cultuur werden gebracht.

1600 -1800 | Landgoederen en Buitenplaatsen
In de 17e en 18e eeuw werden diverse ridderhofsteden omgevormd tot buitenplaatsen. Deze ontstonden voornamelijk op de gradientzone richting de Utrechtse Heuvelrug. Het buitenplaatsensemble van Amelisweerd, Rhijnauwen en Heemstede maken onderdeel uit van het gebied. Kasteel Heemstede laat nog steeds een mooi voorbeeld zien van een na 1680 aangelegede grootste tuin in symmetrische Franse classicistische trant.

1800-1900 | Spoorlijn en kanalisatie Kromme Rijn
In 1845 werd de spoorlijn Utrecht-Arnhem aangelegd, een zeer structurele ingreep in het gebied. Een andere belangrijke ingreep vond plaats rond 1870 toen werd besloten tot het moderniseren van de Oude Hollandse Waterlinie. Met deze Nieuwe Hollandse Waterlinie werd er een ‘tweede fortenring’ rond Utrecht aangelegd. Fort Rhijnauwen, Fort bij Vechten en Fort ’t Hemeltje de 4 Lunetten in Utrecht en in Nieuwegein de batterij aan de Overeindse weg met het inundatiekanaal richting Lunetten en de Plofsluis in het Amsterdam Rijnkanaal, herinneren aan deze tijd.

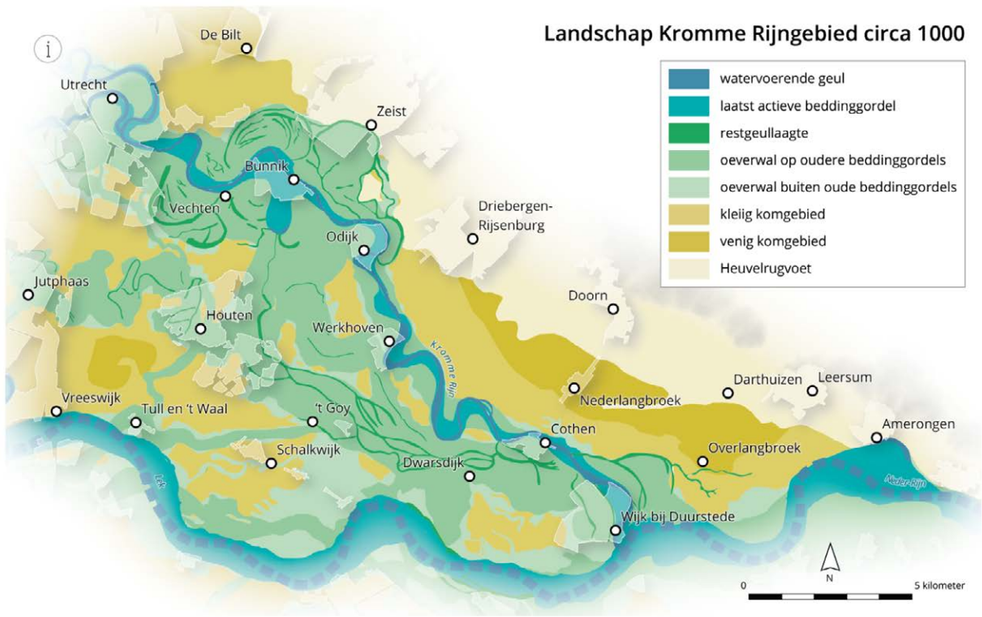

Landschap in het Kromme Rijngebied omstreeks 1000 (van Bemmel, Renes en Vonk, 2022)

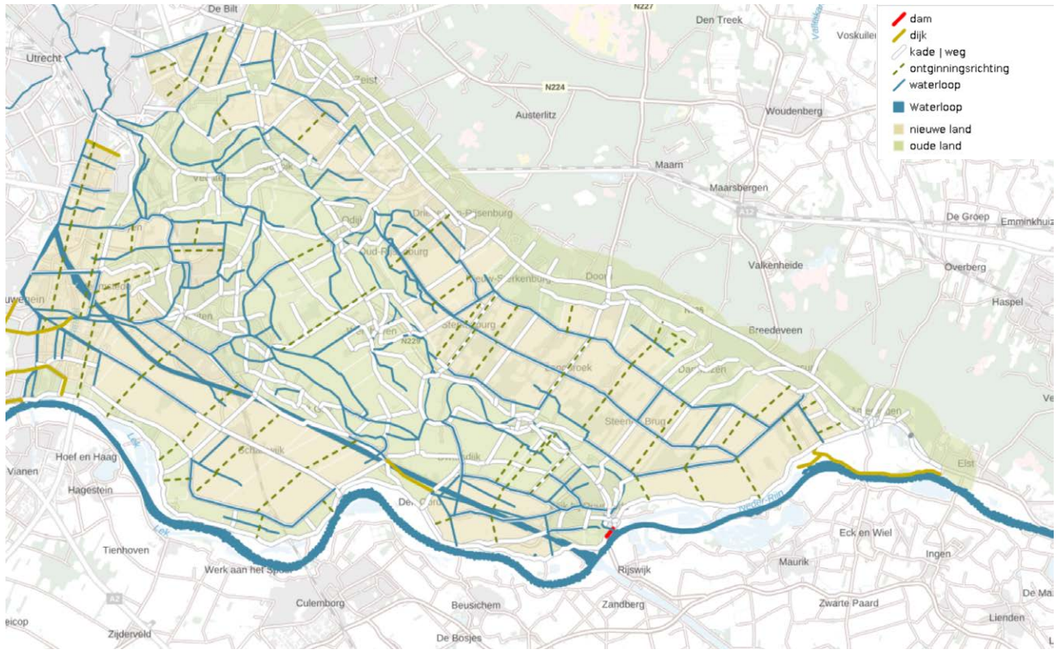

Middeleeuwse ontginningen in het Kromme Rijngebied (Regionaal Archief Zuid-Utrecht, 2022)

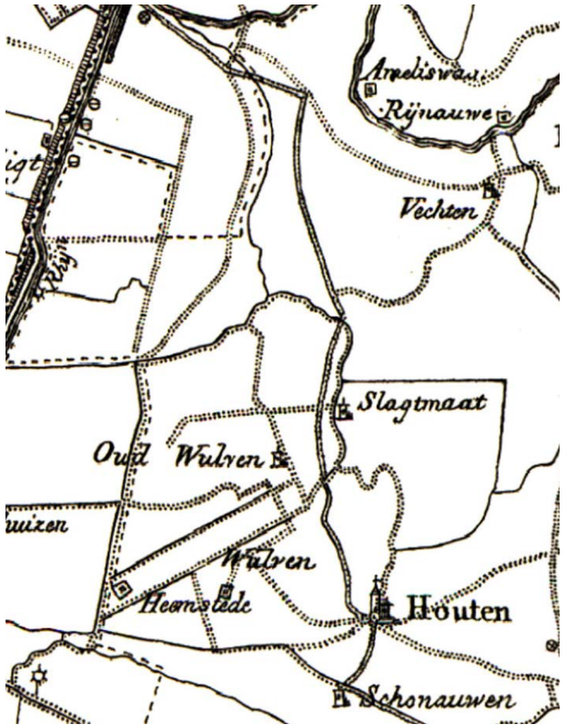

1600-1800 - ontstaan van buitenplaatsensembles zoals Amelisweerd, Rhijnauwen en Heemstede (Topotijdreis, 2024)

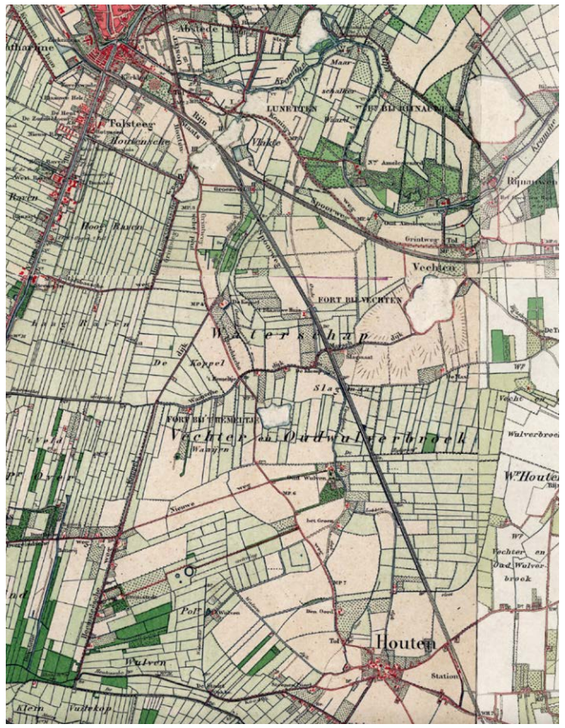

1800-1900 - De spoorlijn Arnhem-Utrecht werd aangelegd en rond 1870 werd er een tweede fortenring aangelegd (Topotijdreis, 2024)

1900 - 2000 | grootschalige verstedelijking
Rond de periode van de Tweede Wereldoorlog vonden er een aantal zeer ingrijpende ontwikkelingen plaats in het gebied. Zo werd de A12 aangelegd en werd het Amsterdam-Rijnkanaal gegraven. Ook werden er diverse wegen verhard en verbreed. Het benodigde zand hiervoor werd gewonnen met de aanleg van de Laagravense plassen.

Met de afschaffing van de Kringenwet (voorheen mocht er niet worden gebouwd in de verboden kringen rond de forten) breidde Utrecht in rap tempo uit. Zo ontwikkelde zich een typische stadsrand met woonwijken, volkstuincomplexen, sportvelden. Woonwijk Lunetten is de meest oostelijke stadsuitbreiding. In de voormalige Johannapolder verrees universiteitscentrum De Uithof en kantoorpark Rijnsweerd. In 1986 werd de A27 aangelegd. Deze weg vormt nog altijd de oostelijke begrenzing van de stad Utrecht. In de jaren zeventig werd Houten aangewezen als groeikern waarna ook hier een grootschalige uitbreiding heeft plaatsgevonden (Provincie Utrecht, 2005).

2000 - nu | recreatielandschappen
Met de aankoop van landgoed Amelisweerd, Rhijnauwe en Nieuw Wulven voorkwam de gemeente Utrecht een verdere stadsuitbreiding richting het oosten. Ook werden de landgoederen opengesteld voor publiek en kregen ze een recreatieve functie. Tot de dag van vandaag is dit gebied een van de meest bekende en gekoesterde recreatiegebieden van de stad Utrecht.
Het in 2015 geopende Waterliniemuseum in Fort bij Vechten maakte het waterlinielandschap beleefbaar voor het grote publiek.
Ook het gebied rond de zandwinplassen Laagraven werden opengesteld voor publiek. Zo is de zuidelijke plas momenteel in gebruik als gebied voor waterrecreatie.

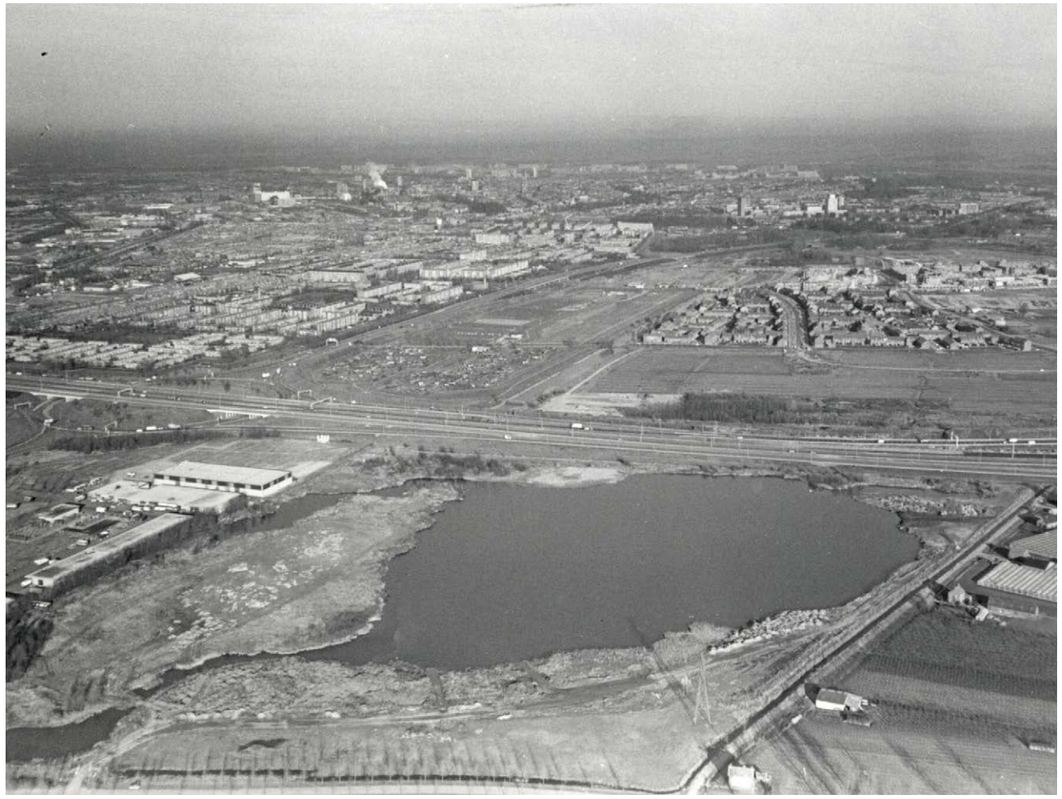
Luchtfoto vanuit het zuiden richting de noordplas Laagraven met Lunetten en Utrecht op de achtergrond (Utrechts Archief, 1981-1983)

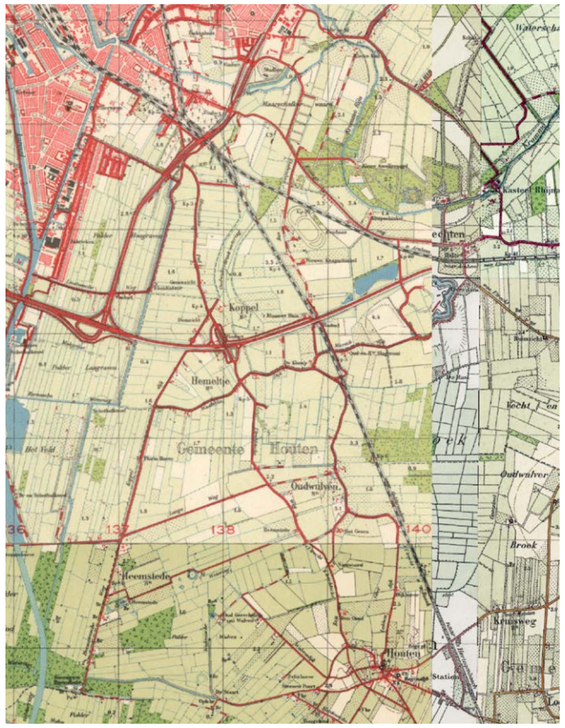

1950 - de A12 worden aangelegd (Topotijdreis, 2024)

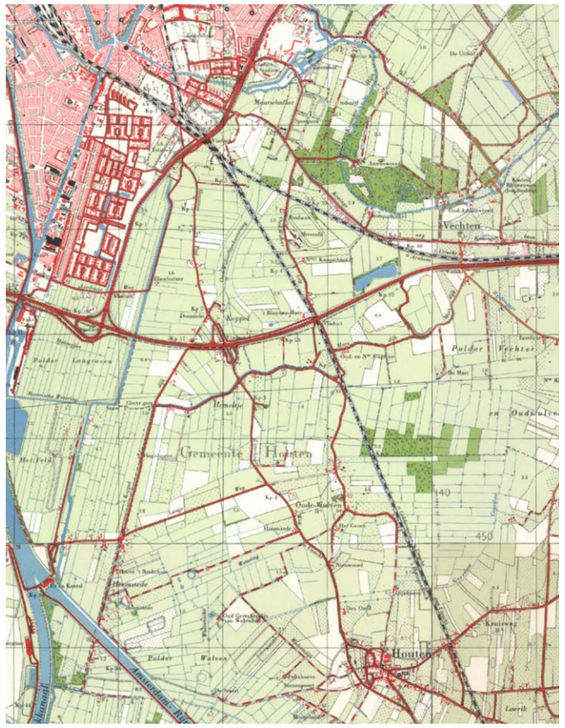

1965 - Het Amsterdam Rijnkanaal is aangelegd en de stad Utrecht breid uit (Hoograven) (Topotijdreis, 2024)

1985 - De A27 wordt aangelegd en de contouren van Lunetten worden gevormd (Topotijdreis, 2024)

1995 - de A27 is aangelegd, Lunetten is gebouwd en Houten is als groeikern flink uitgebreid (Topotijdreis, 2024)

1.2 Structuurdragers

Een belangrijke structuurdrager van dit cluster is de Kromme Rijn als meanderende, onbedijkte rivier met belangrijke historische functie als Romeinse grens en transportroute. Het brede stroomruggenlandschap rond de Kromme Rijn wordt gekenmerkt door onregelmatige blok- en strookverkavelingen, brinkdorpen en gebogen restgeulen zoals de Oud Wulfse wetering. De lager gelegen delen worden gemarkeerd door ontginningsdijken en langgerekte verkaveling.

De landgoedensembles van Kasteel Heemstede, landgoed Rhijnauwen en landgoed Amelisweerd vormen een belangrijk onderdeel van de landgoedgordel Utrechtse Heuvelrug. De Romeinse Limes en fortenrand Nieuwe Hollandse Waterlinie maken een belangrijk onderdeel uit van de historische landverdediging en dragen daarmee een waardevolle cultuurhistorische structuur.

Landhuis Oud Amelisweerd met de Kromme Rijn op de voorgrond (Het Utrechts Archief, 1965-1975)

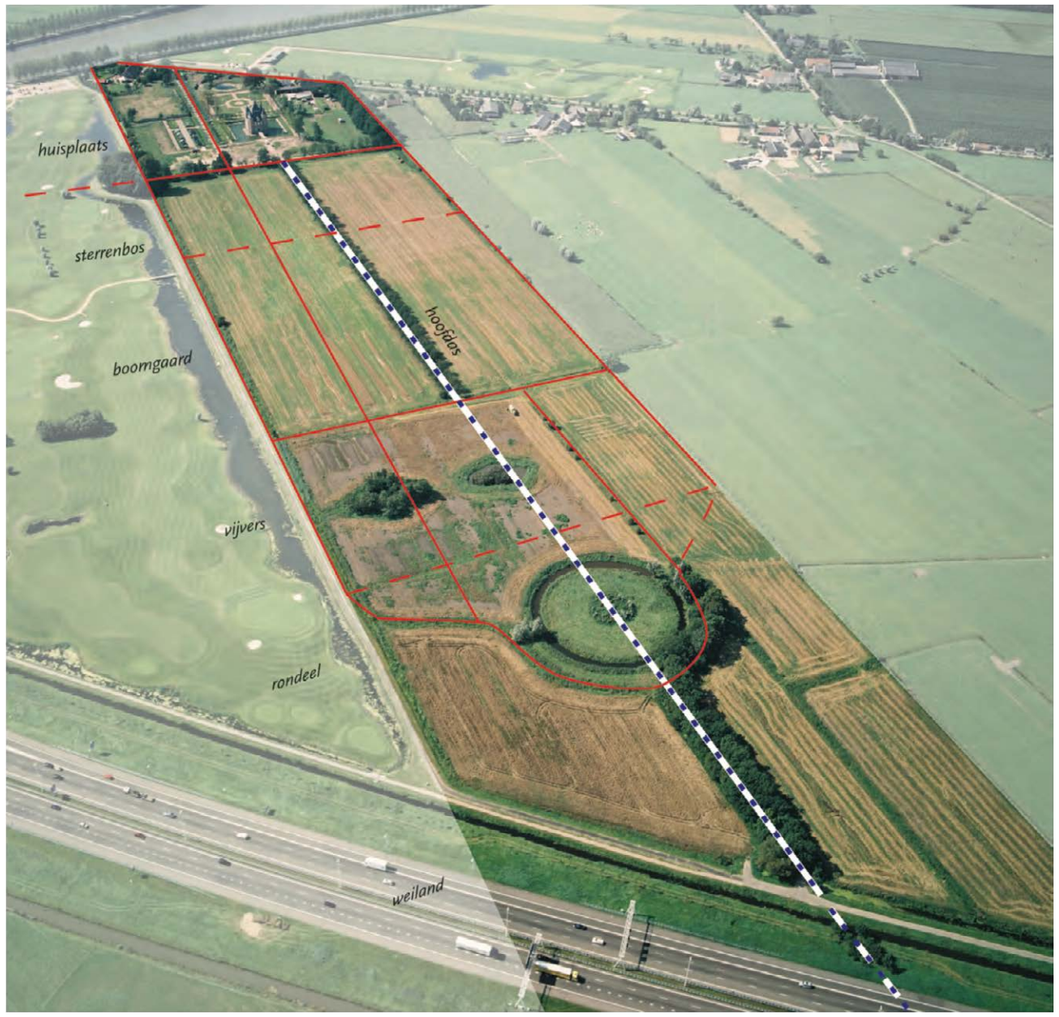

Luchtfoto van kasteel Heemstede, het accent van de formele aanleg ligt op de hoofdas van het huis, deze liep helemaal door tot aan de Utrechtseweg, maar is verstoord door de A27 (Tastbare Tijd, 2005)

Luchtfoto van de Kromme Rijn met Utrecht op de Horizon (Het Utrechts Archief, 1982) We zien de structuurdragers van het brede stroomruggenlandschap rond de Kromme Rijn met onregelmatige blok en strookverkaveling.

1.3 Ruimtelijke samenhang

Het cluster Utrecht Zuid-Zuidoost bestaat uit de zandige stroomruggen van de Krommerijn met daarop een typerende blokverkaveling. De lager gelegen delen werden rond de Middeleeuwen ontgonnen in een rechtlijnige orientatie, vanuit een hoger gelegen dijkje, de ontginningsas. Deze landschappelijke structuur is in de huidige situatie nog lastig te herkennen. Grote woonwijken aan de rand van Utrecht en Houten, samen met het infracluster van de A27 en de A12 hebben het gebied versnipperd en maken de ruimtelijke samenhang lastig leesbaar. Met de komst van het Amsterdam Rijnkanaal heeft er bovendien veel groei van bedrijventerreinen plaatsgevonden, waardoor het gebied soms industrieel en rommelig aanvoelt. Deze ontwikkelingen benadrukken des te meer hoe waardevol het 'overgebleven' landschap is tussen deze hoogstedelijke bebouwing. De verschillende recreatiegebieden zouden gebaat zijn bij een betere onderlinge verbinding, dat zou bovendien een impuls geven aan ecologie. De belangrijkste opgave daarbij is om de grote lijnvormige barriers van de A12, A27 en het Amsterdam Rijnkanaal te overbruggen.

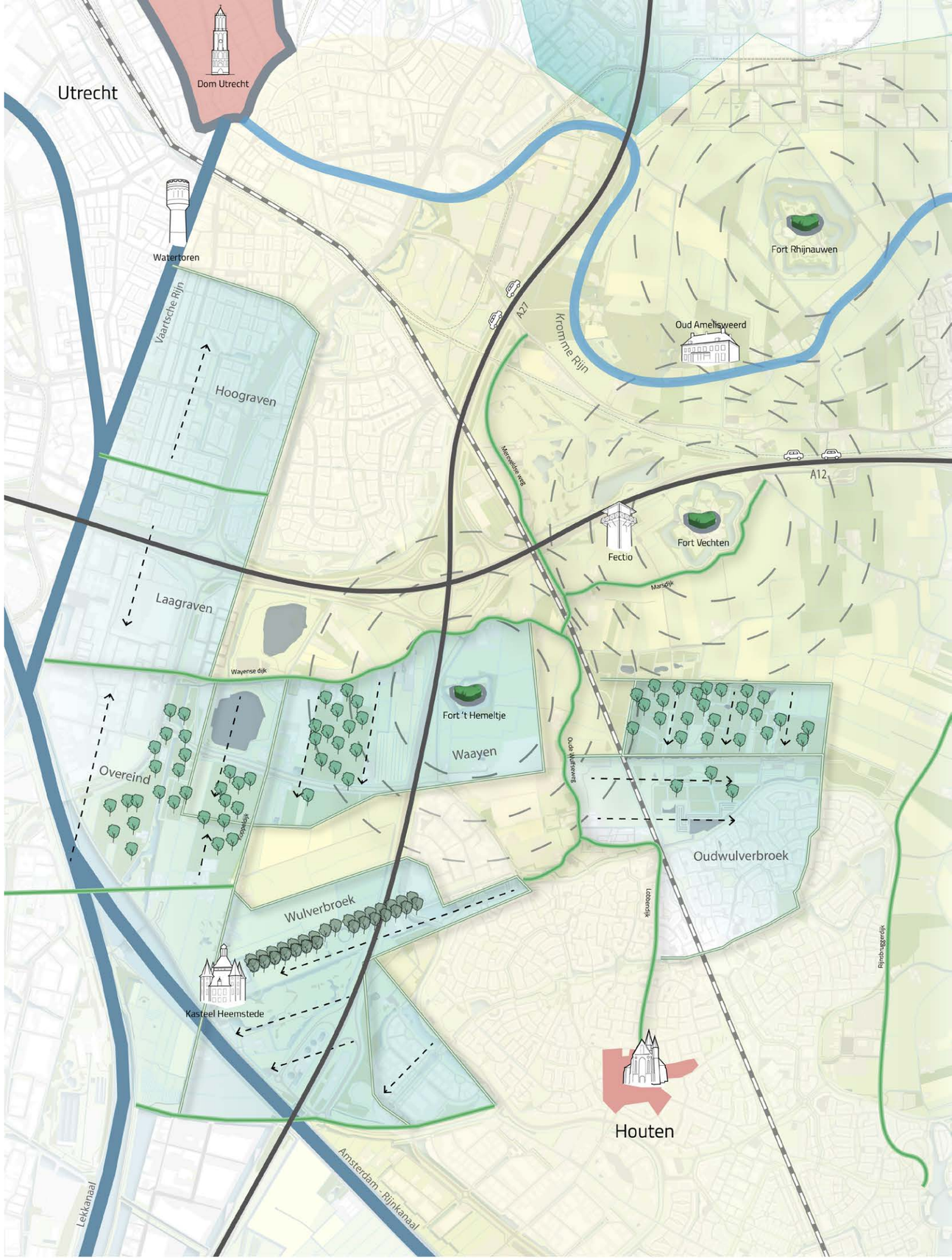

Cluster 1 Ruimtelijke analyse

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Stroomrug
Ontginningsverkaveling
Historisch lint
Dijk
Kade
Water, ruimtelijke drager
Verkavelingsrichting
Snelweg
Bebost gebied
Spoorweg
Fort met verboden gebied

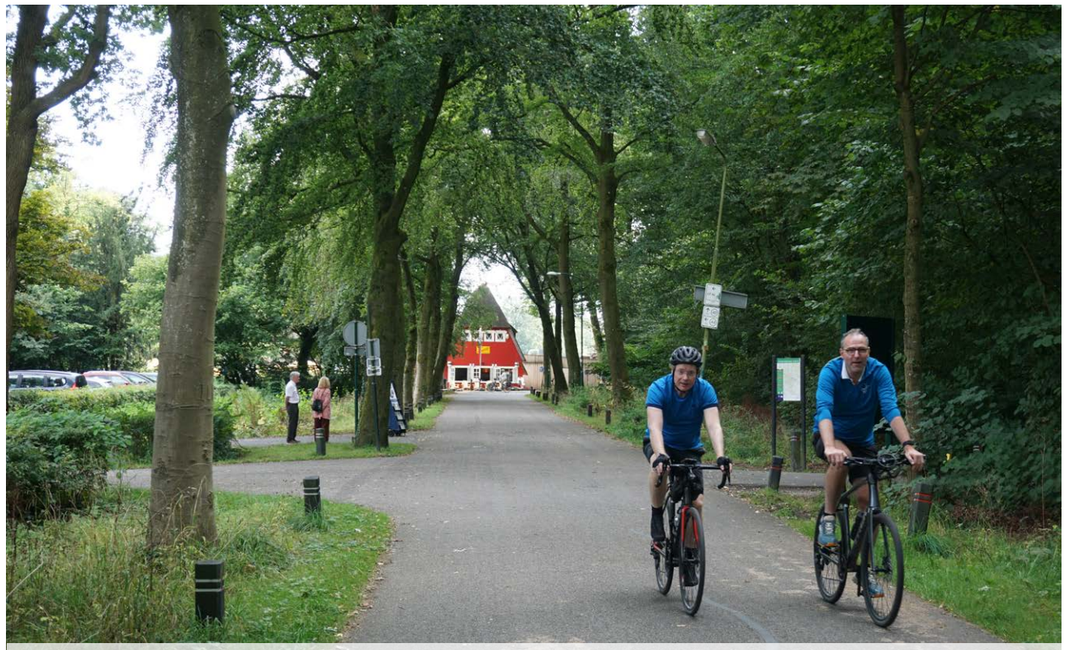

Utrechtse Forten | Amelisweerd als druk bezocht uitloopgebied voor de omgeving Utrecht

Laagravense plassen | noordelijke plas met grote lege grasvlaktes en fiets-, wandel- en ruiterpaden

Bosgebied Nieuw Wulven | waterrijk karakter en diverse aanplant van bos

Omgeving Heemstede | open graslanden met wilgenrijen

Planologische kaders en ontwikkelingen - natuur en water

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond het cluster Utrecht Zuid-Zuidoost kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, en waterkwaliteit. Onderstaande kaarten geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie)gebieden in de omgeving.

Een deel van het cluster maakt onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland. Dit omvat onder andere de forten (Rhijnauwen, Vechten en 't Hemeltje), maar ook het noordwestelijk deel van bosgebied Nieuw Wulven. De waterkaart laat mooi zien waar de laagtes in het gebied liggen. Een deel van deze laagtes maakt onderdeel uit van grondwaterbeschermingsgebied. Een stuk van kasteel Heemstede en de golfbaan vallen onder deze zonering. Bosgebied Nieuw Wulven valt onder de zonering kwetsbare strategische grondwatervoorraad. Dit betekent dat het waterpeil hier relatief hoog gehouden moet worden. Dit is terug te zien in het waterrijke karakter van het gebied.

Er wordt gezocht naar een natuurlijke verbinding tussen Fort bij Vechten en Amelisweerd. Hierbij moet de barriere A12 worden overbrugd.

Het gebied aan de Waijensedijk is aangewezen als potentieel waterbergingsgebied, mogelijk in combinatie met de noordplas van Laagraven.

Het regiowoutbosje ligt geïsoleerd ten noorden van fort De Batterijen. Ook vanaf het westelijke langs het bosje stromende inundatiekanaal is het regiowoutbosje niet voor wandelen of als koelteplek toegankelijk. In de pilot GGM is het idee voorgesteld met een brug over het inundatiekanaal en een verbinding tussen fruitgaarden door het regiowoutbosje te verbinden met het open landschap ten noorden van kasteel Heemstede.

Bos Nieuw Wulven biedt plek aan bijzondere diersoorten zoals de ringslang

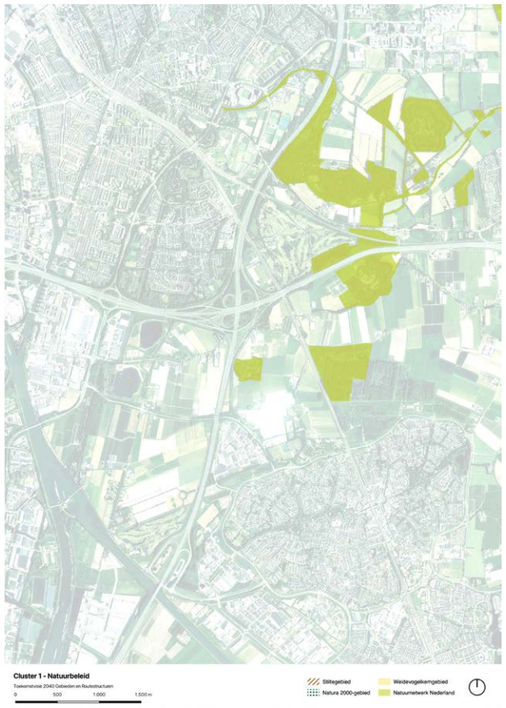

Planologische natuurkaders (Provincie Utrecht, 2024)

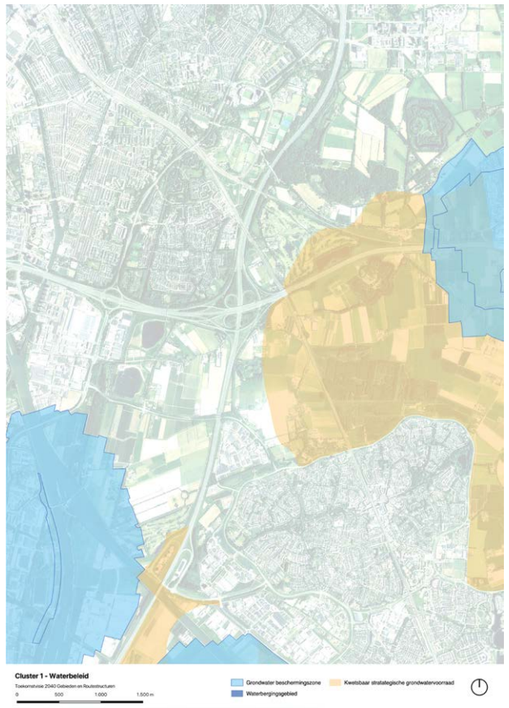

Planologische waterkaders (Provincie Utrecht, 2024)

Waijensedijk met op de achtergrond een veld met kazematten. Dit gebied is aangewezen als waterbergingsgebied in combinatie met een robuuste verbinding voor natuur en recreatie naar de zuidzijde van de Waijensedijk

Planologische kaders en ontwikkelingen - cultuurhistorie

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond het cluster Utrecht Zuid-Zuidoost kent ook beschermingscategorieën voor cultuurhistorische waarden in het gebied. Naastgelegen kaart geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie)gebieden in de omgeving.

Het gehele cluster valt onder de dubbele UNESCO Werelderfgoed De Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes status. Delen van de verdedigingslinie van de NHW zijn nog altijd goed te herkennen in het landschap zoals de forten. Andere onderdelen zijn minder goed zichtbaar zoals de verboden kringen en de inundatievlaktes. Het document Gebiedsanalyse kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies Utrecht Oost geeft uitgangspunten en ontwikkelrichtingen om deze beleving te versterken alsook te beschermen (Provincie Utrecht, 2021).

Een aantal opmerkelijke elementen in het gebied zijn hoofdweerstandslijn de Marsdijk, Fort bij Rhijnauwen, fort bij Vechten, Fort ‘t Hemeltje, de Plofsluis over het Amsterdam Rijnkanaal en het fort de Batterijen met het inundatiekanaal naar de 4 Lunetten in Utrecht. Fort bij Rhijnauwen is het grootste en groenste fort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie met veel beschermde planten en dieren. Om deze te beschermen is het fort enkel onder begeleiding te bezoeken, daarnaast wordt het fort soms ingezet voor zakelijke of privé bijeenkomsten (Staatsbosbeheer, 2024). Fort bij Vechten is een zeer toegankelijk fort dat regelmatig wordt gebruikt voor evenementen, vergaderingen, bruiloften en festivals. Je vindt hier bovendien het Waterlinie museum waar je aan de hand van tentoonstellingen en rondleidingen op een interactieve manier leert over de werking van dit stelsel (fortvechten.nl, 2024). Fort ‘t Hemeltje is het minst toegankelijke fort van de drie in dit cluster. De gebouwen zijn niet toegankelijk voor publiek maar het fortterrein wel. Hier kun je doordeweeks een spionnenroute lopen (Staatsbosbeheer, 2024). Fort De Batterijen wordt geëxploiteerd door een ondernemer en men kan er diverse activiteiten doen. De Plofsluis is een uniek onderdeel van de Hollandse waterlinies. Het vormt samen met de Heemsteedse brug een fiets-/wandelverbinding over het Amsterdam Rijnkanaal.

Naast de structuur van de Nieuwe Hollandse Waterlinie vindt je in dit cluster ook een deel van de voormalige Romeinse noordgrens; de Limes. Het restant hiervan, het Castellum Fectio is in de ondergrond bewaard gebleven en is beschermd als archeologische Rijksmonument. Een kunstwerk verbeeld het fort vlak tegen Fort Vechten aan. Vanaf Fort Vechten loopt door het landschap een voormalige tankgracht tot aan Fort ‘t Hemeltje. De tankgracht is zichtbaar als een brede sloot en is mogelijk interessant om de Hollandse Waterlinie op een bijzondere manier beleefbaar te maken. In de ondergrond bewaard en beschermd als archeologische Rijksmonument. Een kunstwerk verbeeld het fort vlak tegen Fort Vechten aan.

De Romeinse Limes is onderdeel van dit cluster, met het Castellum Fectio als grootste en oudste Romeinse fort van Nederland, nu te zien als relict in het landschap.

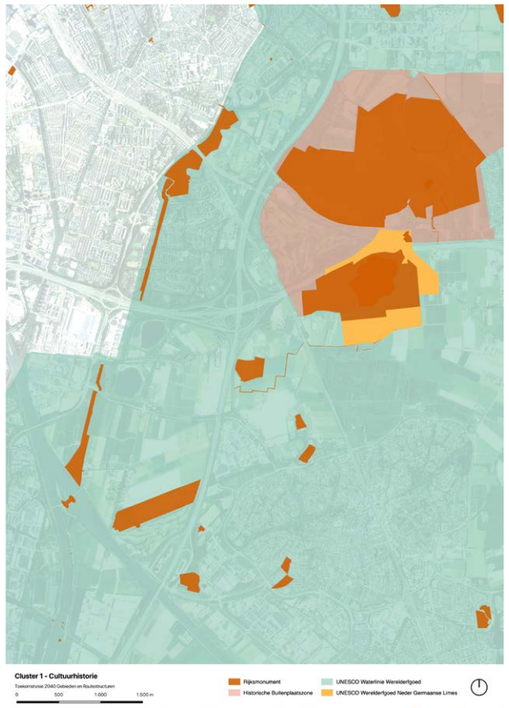

Planologische cultuurhistorische kaders (Provincie Utrecht, 2024)

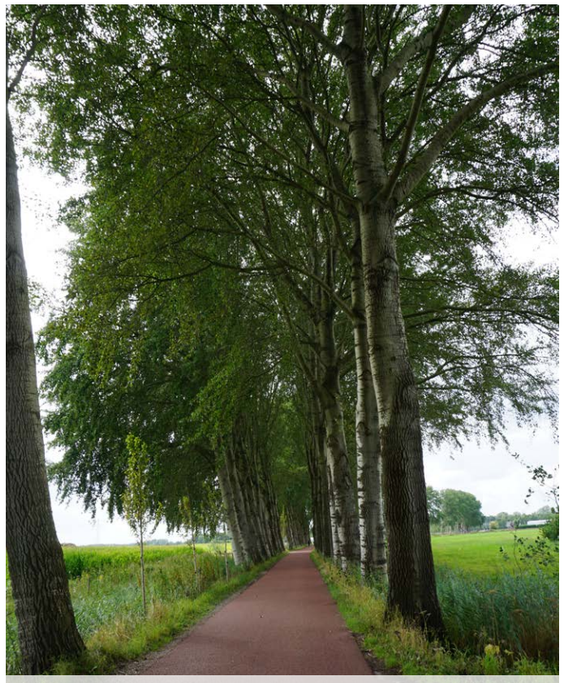

Fietsstraat de Marsdijk is de oude hoofdweerstandslijn van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (plofsluis)

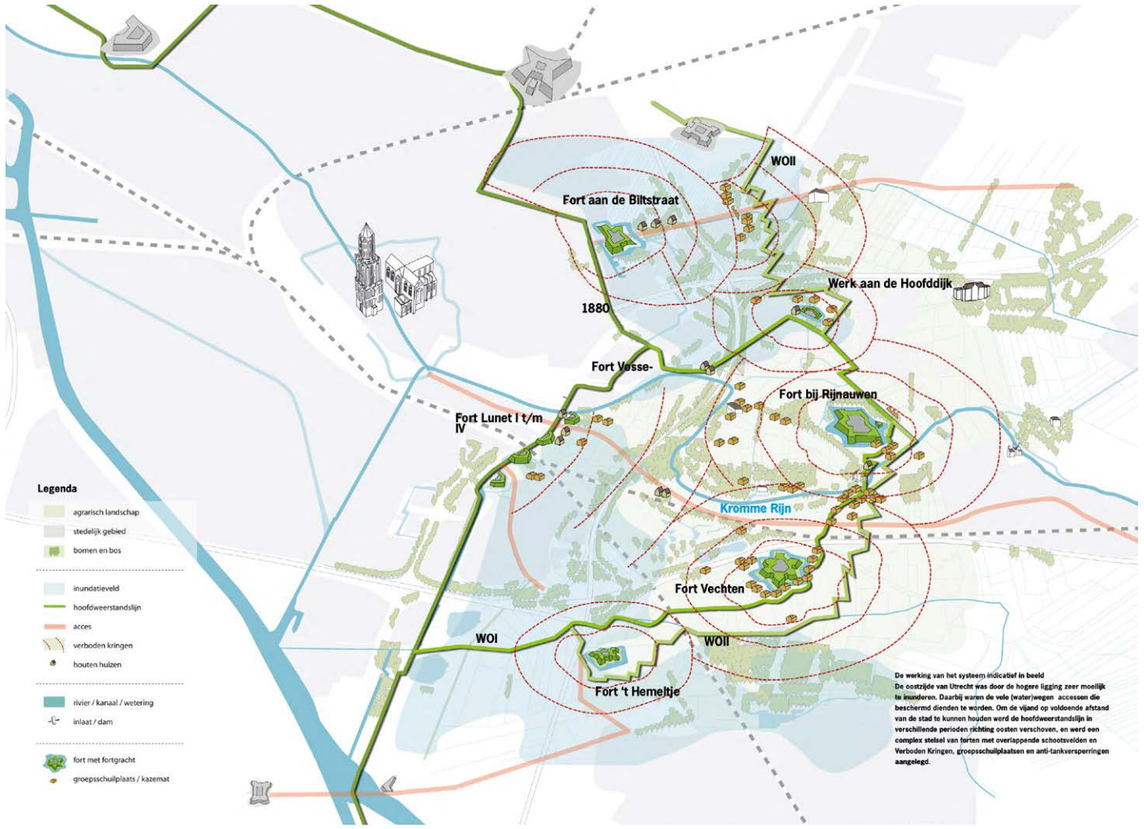

Vogelvlucht van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op de kaart zijn de hoofdweerstandslijn, forten met schootskringen, acccessen, inundatievelden, sluizen en andere bestaande kernelementen van de NHW Utrecht Oost nadrukkelijk weergegeven (Provincie Utrecht, 2021)

1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de (recreatie) gebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage.

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder deelgebied De Kromme Rijnstreek. Het gebied wordt gekenmerkt als landbouwgebied dichtbij de stad Utrecht. Het gebied is van waarde voor stad-land recreatie. In toekomst wordt er ingezet op:

- versterken stad-land relatie
- stimuleren duurzame landbouw
- klimaatadaptieve maatregelen zoals wateropvang en betere waterkwaliteit (Provincie Utrecht, 2023)

Vanuit de werkgroep Kromme Rijncorridor is er een inspiratiekaart gemaakt die de positieve kanten van het gebied belicht. De kaart heeft als missie om een aanzet te geven voor een gezamelijke visie en zou als bouwsteen kunnen dienen voor de gebiedsprocessen die zijn gestart vanuit het UPLG (Wijknieuws, 2023).

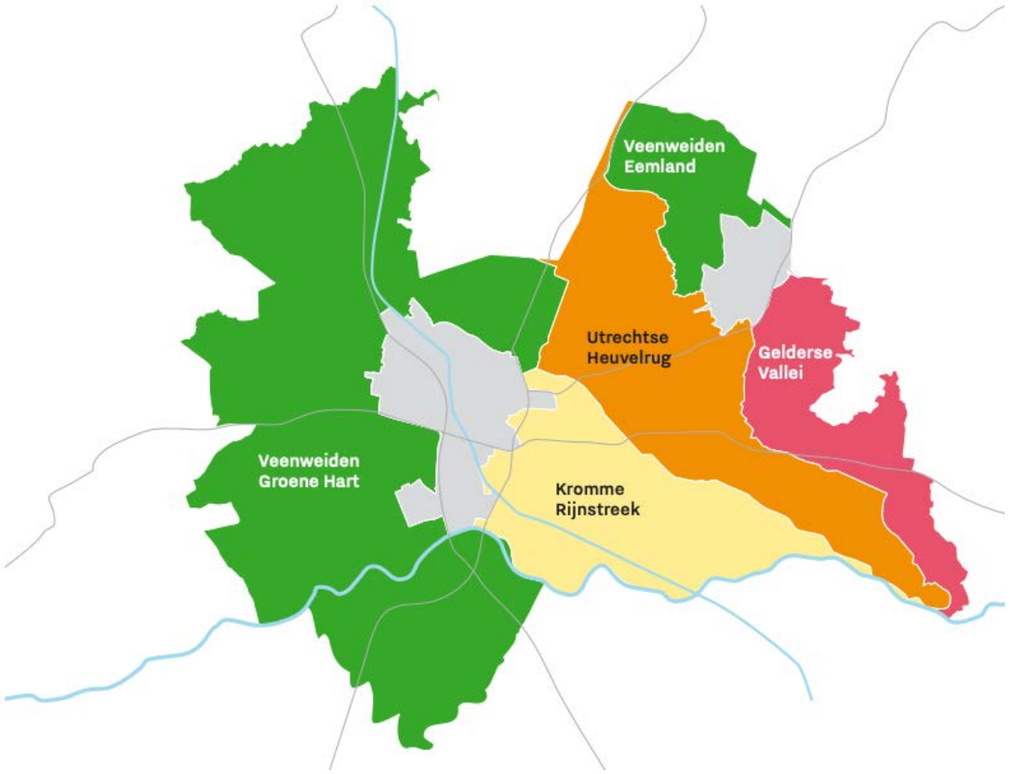

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Groen Groeit Mee in Kromme Rijn Linie Landschap

In 2023 is er door de Provincie Utrecht, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) en gemeenten Bunnik, Houten, Nieuwegein, Utrecht en Zeist een gebiedsgerichte samenwerking gestart: Groen Groeit Mee in Kromme Rijn Linie Landschap (Pilot KRLL). Hiermee is het gebied een van de vier voorbeeldgebieden van Groen Groeit Mee.

Vanuit dit programma wordt gesteld dat het gebied momenteel erg versnipperd is door verschillende grote barrières zoals de spoorlijn en de snelwegen A12 en A27. Dit zorgt ervoor dat zowel dieren als mensen zich niet makkelijk door het gebied kunnen verplaatsen en resulteert in heel drukke en heel rustige gebieden. Er is behoefte aan robuuste verbindingen voor natuur en recreatie en beleving Hollandse waterlinie en daardoor een betere spreiding van drukte. Daarnaast staat het gebied onder grote druk als het gaat om regionale verstedelijkingsambities zoals de Metropoolpoorten Lunetten-Koningsweg en de A12-zone en regiopoort Houten en Nieuwegein.

Vanuit Groen Groei Mee worden drie hoofddoelen gesteld voor dit gebied:

- Verbindt de landschappelijke opgave onlosmakelijk met de regionale stedelijke opgave
- Zorg voor een gezond, recreatief toegankelijk en kwalitatief hoogwaardig landschap waarbij nieuwe verbindingen voor langzaamaanverkeer en natuur nodig zijn over de grote infrastructurele barrières (waterwegen, snelwegen en spoorwegen).
- Streef naar een duurzame toekomst voor het landelijk gebied

Eind 2024 wordt er een ontwikkelperspectief verwacht met een uitvoeringsagenda voor de komende tien jaar. Dit document dient als waardevolle bouwsteen voor deze agenda.

Gesprekskaart ontwikkelperspectief Kromme Rijn-Linielandschap_CONCEPT (bron: Groen Groeit Mee, december 2023)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Nieuw Wulven

Bos Nieuw Wulven in tussen 2000 en 2007 aangelegd. Voorafgaand aan de bosaanleg heeft een langdurig proces van ruilverkaveling en grondverwerving plaatsgevonden door de Dienst Landelijk Gebied, in samenwerking met regionale partners. Het project viel onder de Herinrichting Groenraven Oost en had als doel om het gebied een groene impuls te geven en de recreatiedruk op Amelisweerd en omgeving te verminderen. Na de realisatie is Nieuw Wulven bij Staatsbosbeheer in beheer en eigendom genomen.

Het gebied is in totaal zo'n 110 hectare groot en maakt onderdeel uit van de gemeente Bunnik en Houten. Watergang de Zijlgraaf markeert de gemeentegrens. Het noordelijk deel, onderdeel van de gemeente Bunnik is rond 2000 aangelegd en het zuidelijk deel, onderdeel van de gemeente Houten, wat later, rond 2007. Het gebied is bestempeld als recreatiegebied met natuur als nevenfunctie. Zo maakt een deel van het bos onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland en vind je er bijzondere plant- en diersoorten. Het natte karkater van het gebied (komgrond) is erg waardevol voor bijzondere orchideeën, amfibieën en reptielen zoals de ringslang. Ook vind je er een veelheid aan vogelsoorten zoals de blauwborst, de tjiftjaf, grasmus en de spotvogel.
In Nieuw Wulven vind je naast waardevolle natuur ook een aantal bijzondere cultuurhistorie relicten. Zo loopt de Romeinse Limes door het gebied, maakt het onderdeel uit van het UNESCO Werelderfgoed De Hollandse Waterlinies Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies en loopt er een oude rivierarm van de Kromme Rijn door het bos. De veelheid aan sloten herinneren aan de tijd van ontginning omstreeks 1300 (groengroeitmee.nl, 2024) (Gemeente Houten, 2019).

Bos Nieuw Wulven is opgedeeld in zes onderdelen:

- entreebos; gelegen op de oude landbouwgrond van de Romeinen
- drasbos; laag en nat gedeelte met elzen en wilgen
- dwaalbos; vochtig essenbos met kronkelpaden
- boogbos; droog-vochtig eiken- en essenbos met ronde paden
- kamerbos
- speelbos Het Grote Fort

Aangrenzend aan bos Nieuw Wulven wordt er samengewerkt met agrariërs. Zo is een deel van de landerijen opgesteld als klompenpad en wordt er gewerkt met boerderijwinkels, bijvoorbeeld bij Boerderij Nieuw Slagmaat (nieuwslagmaat.nl, 2024).

Kaart met de diverse delen van het bos (Gemeente Houten, 2019)

Om het gebied aantrekkelijker en gevarieerder te maken en om recreatief ondernemerschap te stimuleren wordt er momenteel gebouwd aan een nieuwe horecagelegenheid: de Wereld van Weelde. Het wordt een zelfvoorzienend gebouw met naast horeca, ruimte voor vergader- en workshopruimtes. Rond het gebouw worden noten-en fruitgaarden en een moestuin aangelegd (wereldvanweelde.nl, 2024).

Vanuit Groen Groeit Mee - Kromme Rijn Linie landschap ligt er een ambitie om Nieuw Wulven verder te versterken als recreatiegebied door uitbreiding van het bosgebied met 15-20 ha in de komende 5 jaar en versterking van de recreatieve benutting in samenwerking tussen Staatsbosbeheer en de ondernemer van Wereld van Weelde. Nieuw Wulven is ook in beeld bij HDSR als locatie om water vast te houden bij extreme regenval. Dit zou hand in hand moeten gaan met verbeteren van de huidige waterhuishouding in het toch al natte gebied. Ook is er de wens Nieuw Wulven sterker recreatief te verbinden met Fort Vechten en Castellum Fectio en in het gebied de beleving van de Werelderfgoederen de Hollandse Waterlinies en Nedergermaanse Limes te versterken, bijvoorbeeld door inrichting van beefplekken zoals bij de anti-tankgracht die door het gebied loopt.

Artist Impression van Wereld van Weelde (wereldvanweelde.nl, 2024)

Nabij de noordgrens van Nieuw Wulven vindt je klompenpaden die het gebied verbinden met aangrenzende agarische gronden

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Laagravense plassen, Waijensedijk, Regiowout, Golfterrein Houten en Heemstede

Laagravense plassen
In het Ontwikkelperspectief Kromme Rijn Linie Landschap is de ambitie opgenomen om Laagraven te ontwikkelen tot een Landschapspark dat een belangrijke functie krijgt in het opvangen van de sterk toenemende recreatiedruk vanuit de omringende stedelijke kernen. Enerzijds wordt in de komende periode gewerkt aan een visie op dit Landschapspark, dat nog een verdiepingsslag vraagt t.o.v. het ontwikkelperspectief. Daarnaast zijn er twee concrete ontwikkelingen waarbij in het recreatieschap een belangrijke rol heeft:

- De directe omgeving van de Noordplas moet meer recreatief benut worden met een steviger recreatief programma. Tegelijkertijd heeft Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) de Noordplas in beeld als locatie om bij extreme regenval en een maalstop op het Amsterdam Rijnkanaal water vast te kunnen houden. Het lijkt logisch de recreatieve ontwikkelingen en de wateropgave in samenhang met elkaar nader te onderzoeken en (waar mogelijk en haalbaar voor de wateropgave) tot uitvoering te brengen.
- Ten zuiden van de N409 heeft het recreatieschap de percelen Heemstede-Noord in eigendom met als doel deze met een ondernemer te ontwikkelen tot een recreatieve trekpleister. Vanuit het ontwikkelperspectief is hier ook de wens om te komen tot meer groenblauwe dooradering. Heemstede-Noord is, vanwege de deels relatief lage ligging daarnaast, net als de Noordplas, ook in beeld als mogelijke locatie om water vast te houden, waarbij dit vooral passend lijkt als het ook kan bijdragen aan de recreatieve ontwikkeling. Aanvullend is er de wens om vanaf Heemstede-Noord een doorsteek voor wandelaars te maken naar het Regiowoutbosje en vanaf daar naar het 2e Veld via een wandelbrug over het inundatiekanaal. Ook voor deze ontwikkelingen is een samenwerking met HDSR passend vanwege de mogelijke wateropgave bij Heemstede-Noord en de voorziene realisatie van natuurvriendelijke oevers langs het Amsterdam-Rijnkanaal.
- In heel Laagraven willen we zorgen voor meer groen-blauwe dooradering en verbetering van het recreatieve netwerk voor wandelaars en fietsers.

Gesprekskaart ontwikkelperspectief A12-zone Laagraven_CONCEPT (bron: Groen Groeit Mee, december 2023)

Waijenseijk
Het gebied aan de Waijensedijk is aangewezen als potentieel waterbergingsgebied, mogelijk in combinatie met de noordplas van Laagraven.

Regiowout
Het regiowoutbosje ligt geïsoleerd ten noorden van fort De Batterijen. Ook vanaf het westelijke langs het bosje stromende inundatiekanaal is het regiowoutbosje niet voor wandelen of als koelteplek toegankelijk. In de pilot GGM is het idee voorgesteld met een brug over het inundatiekanaal en een verbinding tussen fruitgaarden door het regiowoutbosje te verbinden met het open landschap ten noorden van kasteel Heemstede.

Golfterrein Houten
Het cluster omvat twee golfterreinen. Driving Range de Utrechtse ligt haaks op het Amsterdam Rijnkanaal en iets zuidelijker ligt een tweede terrein met daarop de Utrechtse - en Nieuwegeinse golfclub.

Heemstede
De stukken grond rond kasteel Heemstede zijn momenteel in agrarisch gebruik. Vanuit het programma Groen Groeit Mee wordt er verkend of hier mogelijkheden liggen voor natuurinclusieve landbouw en waterberging. De omgeving biedt bovendien mogelijkheden voor wandel- en fietsroutes om andere gebieden te ontlasten/stedelijke inwoners te faciliteren in hun recreatiebehoefte en om Kasteel Heemstede als bijzijondere trekpleister op de kaart te zetten. In 2023 is een deel van het voormalige kasteelterrein opgekocht door stichting Land van Ons. Het doel van LVO is om het stuk grond landschappelijk te verbeteren en natuur en cultuurhistorische waardes te herstellen. Momenteel wordt er samen met gebiedspartners gewerkt aan een concreet plan (Land van Ons, 2024). De grootste uitdaging in dit gebied ligt in het slechten van de A27 barriere, zowel voor recreatie, cultuurhistorie (de weg doorkruist een historische eikenlaan) en natuur.

1.5 Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

De steden die dit cluster begrenzen kampen in de zomer steeds vaker met hittestress. Dit resulteert in gevoelstemperaturen die kunnen oplopen tot meer dan 40 graden. Deze trend pleit des te meer voor het behouden van een groen en waterrijk (recreatie)landschap waar mensen verkoeling kunnen vinden. Door de lage ligging van het gebied rond Nieuw Wulven, Laagraven en Heemstede kampt dit gebied met lokale wateroverlast. Bij een toekomstbestendige invulling is het van belang dat hier plek voor waterberging wordt gereserveerd.

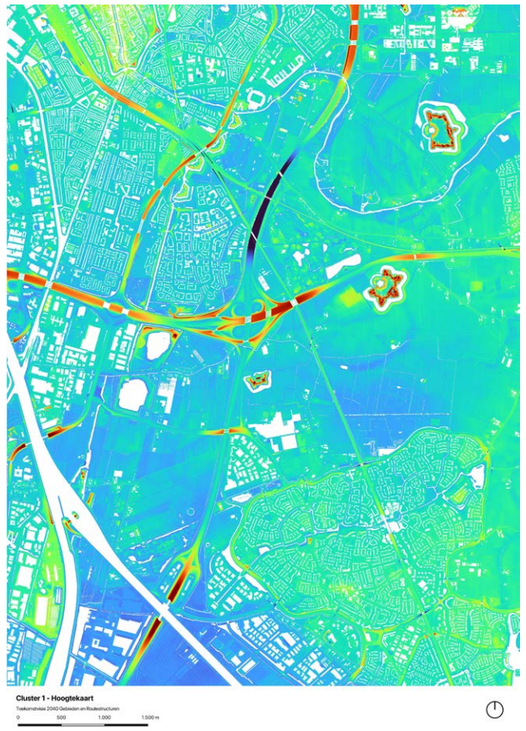

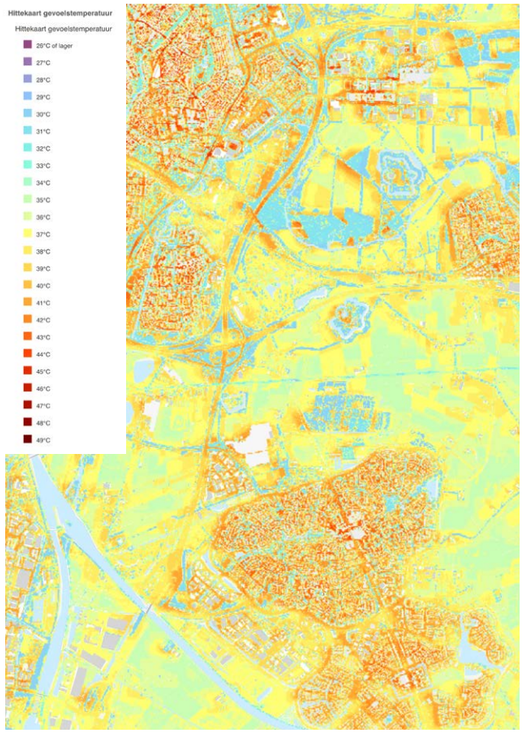

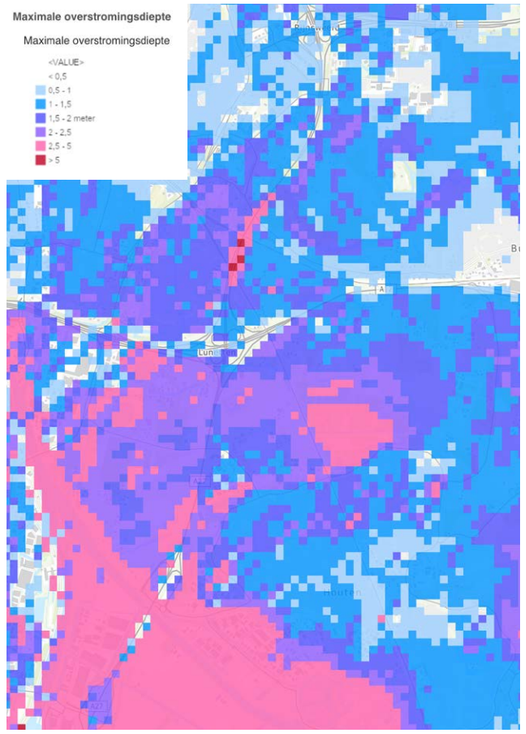

Klimaateffecten op kaart (Provincie Utrecht, 2024)

1.6 Kansen en knelpunten - Ruimtelijk

Op basis van de landschappelijke analyse, gebiedsbezoeken en huidig beleid kunnen er een aantal kansen en knelpunten worden geformuleerd.

Kansen & Knelpunten:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende deelgebieden te versterken en/of te ontwikkelen;
  - De forten als bijzonder cultuurhistorisch landschap waar het verhaal van de waterlinie wordt verteld (hoofdweerstandslijn, inundatie, forten) en recreatie samengaat met natuur en erfgoed. Hier ligt specifiek een kans voor het recreatief verbinden van de forten.
  - Nieuw Wulven als toekomstbestendig bos met ruimte voor waterberging en natuurontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan ecologisch bermbeheer, natuurvriendelijke oevers en meer soortenrijkdom. Recreatie gaat hier samen met natuur en een avontuurlijke identiteit. De nieuwe horeca voorziening geeft meer aanleiding om het gebied te bezoeken.
  - De Laagravense plassen als plek voor sportieve outdoor recreatie (voornamlijk de zuidelijke plas).
  - Het gebied rond Heemstede, Wayen, Regiowout en de golfbaan als belangrijk gebied voor waterberging. Daarnaast heeft dit gebied behoefte aan een sterkere identiteit en daarmee trekker van (nieuwe) recreatie. Het verhaal van kasteel Heemstede kan een impuls geven op het gebied van cultuurhistorie (herontwikkeling van oude landgoed structuren zoals de vijver en moestuin). Een beter fiets- en wandelnetwerk zorgen bovendien voor betere bereikbaarheid.
- De TOP bij de A27 biedt kansen voor het ontwikkelen van een meer onderscheidende identiteit.

- Er ligt een kans om recreatie beter te spreiden door te werken aan een intensiteit-zonering. Naast het versterken van de aantrekkingskracht door gebiedsidentiteiten te verbeteren vraagt dit om het versterken van recreatieve **verbindingen**. Enerzijds door nieuwe tunnels/bruggen toe te voegen. Zo ligt er een kans om Houten te verbinden met Laagraven en het recreatiegebied rond Heemstede (de oude entreelaan van het kasteel biedt hiervoor een mooie kans). Ook moeten huidige verbindingen worden versterkt en kan er gewerkt worden met heldere bebording (route en informatie). Hierbij is het van belang dat de schakel met bestaande en nieuwe woongebieden wordt gemaakt, bv met Lunetten en studentencomplexen op de Uithof.

- Zorg voor heldere en uitnodigende **entrees** naar de verschillende gebieden. Vooral in het gebied rondom Heemstede liggen kansen voor een heldere toegang tot het gebied. De carpoolplaats nabij de A27 kan hiervoor een mooie aanleiding bieden.

- Er ligt een kans om groen en recreatie in oost-west richting beter te verbinden en daarmee de spoorlijn Houten als barrière slechten en om zo ook recreatie tussen deze twee gebieden te versterken (eco-/ recreaduct).

- Ook voor natuur liggen er kansen om de grote infrastructuur-barrieres te slechten (A27 en A12). De plannen voor een wildtunnel onder de A12 biedt kansen voor een waardevolle ecologische verbinding met met Fort bij Vechten als ecologische stapsteen.

- Het deelgebied nabij buurtschap Wayen biedt kansen voor (tijdelijke) waterberging waarbij een robuuste verbinding voor natuur/wandelen de reeënpopulatie nabij dit buurtschap een beter verspreidingsgebied kan bieden.

- Het Regiowout biedt mogelijkheden voor een concreet programma met verblijfsplek. Door het met een recreatieve route te koppelen aan het Amsterdam-Rijnkanaal en Laagraven ontstaat er bovendien een mooie noord-zuid verbinding.

- In het gebied rondom Laagraven en Heemstede liggen kansen voor een uitbreiding van het fiets- en wandelnetwerk om de beleefbaarheid van het gebied te vergroten.

- Stimuleer duurzame landbouw en koppel deze waar mogelijk aan recreatieve hotspots en routes (op bezoek bij de boer, streekwinkel et.). Dit speelt vooral rondom de forten en de kavels nabij Wayen en Heemstede.

- Koppel recreatieve ontwikkelingen met groenblauwe dooradering (vanuit opgaven UPLG).

- Vertel ook het verhaal van de Romeinse Limes. Zoek naar mogelijkheden om bv het Castellum Fectio beter beleefbaar te maken.

Bos Nieuw Wulven | er liggen kansen voor natuurlinclusieve bosontwikkeling met ruimte voor meer soorten

Heemstede | De A27 vormt een natuurlijke en recreatieve barriere tussen Kasteel Heemstede en Houten. Zo wordt de oorspronkelijke eiken-entreelaan van het kasteel abrupt verbroken door de snelweg.

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*:
  wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

Laagravense Polder en Plassen

Gebruikswaarde: 2 plassen met in het midden een grote parkeerplaats met TOP Laagraven.
Noordplas: geen voorzieningen, ruimte voor bijv. groepsactiviteiten of evenementen. Omdat er sprake is van verontreinigingen in de waterbodem van de plas ishet niet toegestaan daar te zwemmen.
Zuidplas: zwemlocatie, strand, speelvoorzieningen en picknicktafels, Down Under met (water) sportmogelijkheden: wakepark, indoor wavesurfer, strand, restaurant en beach club, paintball, bubbelvoetbal, voetgolf, terreinrijden, bootcamp en teambuildingactiviteiten.
De omgeving is overwegend agrarisch gebied met ten zuiden kasteel Heemstede en de golfbaan.
Honden: verboden bij de Zuidplas, aangelijnd rond de Noordplas (niet erin).

Belevingswaarde: De plassen bieden een groenblauwe omgeving waar zowel inwoner van Utrecht, NIeuwegein en Houtent gebruik van maken. Vooral zomers vind je rondom de Zuidplas veel reuring, terwijl de Noordplas en omliggende polder juist een gebied is waar meer rust heerst. Hier is de natuurbeleving groter dan aan de Zuidplas. Vergelijkbare zwemlocaties vind je elders in Utrecht, bijvoorbeeld bij de Maarsseveense Plassen of Haarrijnse plas. Echter, voor inwoners van Nieuwegein, Houten en het zuiden van Utrecht is de Laagravense plas dichterbij en daarom een aantrekkelijk gebied om te bezoeken.

Attractiewaarde: De Laagravense polder en plassen trekken voornamelijk bezoekers die gebruik maken van de voorzieningen bij Down Under, zoals de zwemplas, de waterskibaan en de horecagelegenheid. Deze combinatie is uniek voor de regio en draagt bij aan de attractiewaarde van het gebied.

Bezoekerscapaciteit: Aan de Laagravense plas is ruimte voor ca. 5.000 bezoekers, waarvan maximaal 3.000 strandgasten tegelijkertijd. Er zijn circa 650 parkeerplaatsen.

Bezoekersaantallen: Laagraven - Down Under trekt circa 72.000 unieke Nederlandse bezoekers en 0,5-0,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 12.000 bezoeken per hectare Dit is een hoge bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,2. Dit is lager dan het gemiddelde 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht 2022).

Regiowout

Belevingswaarde/gebruikswaarde: Regiowout is een dichtbegroeid bos ten zuiden van de Laagravense Polder en Plassen. Er zijn hier geen voorzieningen of een entree, waardoor het gebied op dit moment niet recreatief toegankelijk is. Dit zorgt voor het ontbreken van een belevings- en gebruikswaarde.

Nieuw Wulven

Gebruikswaarde: Faciliteiten: speelbos, geboortebos, Klompenpad (wordt veel gebruikt), activiteiten vanuit Groen doet Goed, een restaurant, parkeerplaats, sportmogelijkheden, voedselbos zijn in ontwikkeling (bouw horeca in augustus 2024 gestart).
Fiets- en wandelpad door het gebied heen: wordt veel voor woon-werkverkeer gebruikt en voor wandelen. Het pad is niet breed waardoor gebruikers regelmatig voor elkaar moeten wijken. Honden: mogen los lopen (behalve in het speelbos en in het broedseizoen van maart-juli). Ontwikkelingen: kwaliteitsimpuls (2016-2026): recreatie rond het speelbos en rustige plekken verder in het gebied. Het plan bevat nieuwe horeca, versterking van de natuur, een kas voor groente en fruit en extra recreatievoorzieningen voor jong en oud.

Belevingswaarde: Nieuw Wulven is een gebied waarin bos gecombineerd wordt met een recreatiegebied. Het is grotendeels dichtbegroeid en een deel van het gebied maakt deel uit van Natuurnetwerk Nederland. Deze plek leent zich daarom goed voor een echte natuurbeleving (al dan niet via routes).

Cluster 1 - Recreatiekaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Attractiewaarde: Nieuw Wulven is vooral een uniek gebied vanwege de aanwezigheid van het speelbos en de groenblauwe omgeving dichtbij Houten. Dit vind je op andere plekken in de omgeving niet of nauweljiks, behalve bij het Gagelbos, maar dat ligt ten noorden van Utrecht en daarmee verder weg voor inwoners van Houten.

Bezoekersaantallen: Nieuw Wulven trekt circa 57.000 unieke Nederlandse bezoekers en 0,5-0,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 5.300 bezoeken per hectare. Dit is een hoge bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,8, net lager dan het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Fort Rhijnauwen
Gebruikswaarde: Diverse activiteiten zoals rondleidingen, expedities voor gezinnen en zakelijke of privébijeenkomsten.
Grote parkeerplaats naast Theehuis Rhijnauwen (in het weekend en op zomerse dagen snel vol). Twee alternatieve parkeerplaatsen bij Stayokay en Utrecht Science Park.
Vanwege de vele trappen en hoogteverschillen beperkt toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.
Honden: niet toegestaan, met uitzondering van hulphonden.

Belevingswaarde: Fort Rhijnauwen is een unieke cultuurhistorische plek, met een fort en monumentale gebouwen. Het fort ligt op steenworp afstand van de stad Utrecht en biedt daarmee een goede uitvalsbasis in een groene omgeving. Echter, het fort zelf is zonder rondleiding of expeditie niet openbaar toegankelijk waardoor de belevingswaarde afneemt. Andere forten in de omgeving zijn wel toegankelijk (b.v. Fort Vechten).

Attractiewaarde: Fort Rhijnauwen is het meest groene en grootste fort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie wat het een unieke plek maakt met een grote attractiewaarde. Daarnaast trekt Theehuis Rhijnauwen veel bezoekers die in recreatiegebied Rhijnauwen aan het wandelen of fietsen zijn.

Fort bij Vechten
Gebruikswaarde: Faciliteiten: Waterliniemuseum (interactief museum voor jong en oud), evenementen, bruiloften, feesten en zakelijke bijeenkomsten, grote parkeerplaats, wandelpaden, TOP, Klompenpad.

Belevingswaarde: Fort bij Vechten is een cultuurhistorische locatie met een fort en monumentale gebouwen. Het Castellum romeinse Limes ligt er naast, wat bijdraagt aan de belevingswaarde. Ook deze plek biedt, net als Fort Rhijnauwen een cultuurhistorische beleving op steenworp afstand van de stad Utrecht. In tegenstelling tot Fort Rhijnauwen is Fort bij Vechten wel toegankelijk en kun je onder andere een bezoek brengen aan het Waterliniemuseum voor meer informatie over de plek en de linie. Daarnaast ligt dit op korte afstand van recreatiegebied Rhijnauwen, wat een natuurbeleving biedt.

Attractiewaarde: Deze plek trekt vooral bezoekers vanwege het Waterliniemuseum en grote evenementen die georganiseerd worden op het fort. Daarnaast is het uniek omdat het zowel voor de Waterlinie als voor de Romeinse Limes hoort bij UNESCO Werelderfgoed.

Fort 't Hemeltje
Gebruikswaarde: Faciliteiten: Wandelroute rond het fort, een spionnenroute voor kinderen en fort is regelmatig opengesteld voor bezoek.
Honden: niet toegestaan.

Belevingswaarde: Fort 't Hemeltje ligt in een groene omgeving en het fortterrein is toegankelijk, het fort zelf. Het gaat dan ook vooral om een beleving van de natuur en historie van buitenaf. Het ligt ten oosten van de Laagravense Polder en Plassen en is onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, net als andere forten in de omgeving.

Attractiewaarde: Fort 't Hemeltje heeft geen grote attractiewaarde, vanwege de beperkte toegankelijkheid en kleinschalige opzet van het fort en terrein. Andere forten in de omgeving hebben in dat opzicht een grotere attractiewaarde. Maar wie opzoek is naar rust in combinatie met historie kan hier goed terecht, en zijn bezoek combineren met andere forten in de omgeving.

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

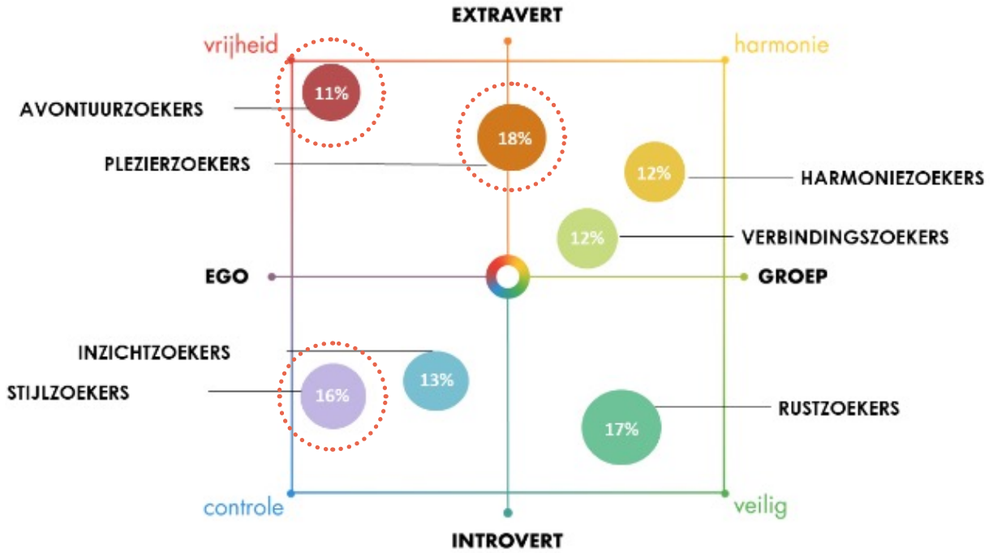

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In Utrecht wonen boven gemiddeld Avontuurzoekers (28,6%), in Nieuwegein boven gemiddeld Plezierzoekers (21,4%) en in Bunnik en Houten boven gemiddeld Stijlzoekers (ca. 25%).

Avontuurzoekers zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Plezierzoekers zijn spontane, avontuurlijke, sociale, vrolijke en impulsieve mensen. De naam van deze groep zegt het al: Plezierzoekers zijn op zoek naar gezelligheid, entertainment en plezier. Met andere woorden: het zijn échte gezelligheidsdieren. Ze zoeken de gezelligheid het liefst op met een groep mensen en vinden het minder fijn om alleen te zijn. Voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd! Plezierzoekers gaan graag uit, houden van festivals en bezoeken graag plekken als casino's, escaperooms en pretparken.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Leefstijlvinder in Nederland

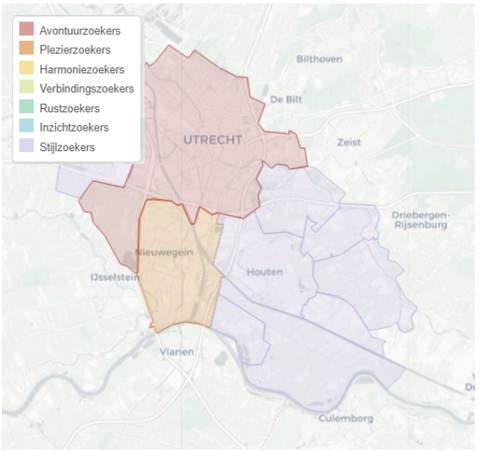

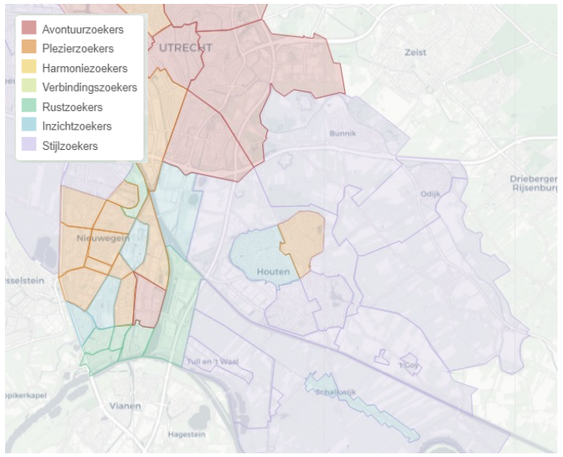

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in gemeenten Utrecht, Nieuwegein, Bunnik en Houten (bron: Leefstijlvinder)

Aansluiting Leefstijlen vraag en aanbod

Deze tabel geeft weer welke doelgroepen per gebied worden bediend (op basis van type landschap, aanwezigheid van voorzieningen en functie van het gebied).

	Doelgroep
Laagravense Polder en Plassen	Avontuurzoekers, Plezierzoekers en Stijlzoekers door de verschillende water(sport)mogelijkheden.
Nieuw Wulven	Harmoniezoekers, Verbindingszoekers, Stijlzoekers en Rustzoekers door de aanwezigheid van speelbos, routes (dicht bij huis), basic voorzieningen en combi van rust en reuring.
Fort Rhijnauwen	Harmoniezoekers, Verbindingszoekers en Inzichtzoekers door de georganiseerde rondleidingen en expedities.
Fort bij Vechten	Avontuurzoekers, Plezierzoekers, Verbindingszoekers, en Harmoniezoekers door de combinatie van museum, horeca en evenementen.
Fort 't Hemeltje	Harmoniezoekers door de wandelroute en spionnenroute.

2.3 Impact van trends en ontwikkelingen

Groeiende recreatiebehoefte

- Toenemende druk vanuit groeiende regio Utrecht (ruim 25.000 extra bewoners en 15.000 woonplekken) (verstedelijking in nabije toekomst) vraagt om meer recreatieruimte, en voorzieningen als wandelpaden en verblijfplekken en goede spreiding van bezoekers → Specifieke kansen voor oostzijde Lunetten: ruimte voor recreatieve voorzieningen en beleefbaar groen (bijv. parkachtige invulling rond fort Vechten i.c.m. horeca/grootschalige evenementen).

Toenemende belang van actief 'buiten zijn'

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes, sport- en speeltoestellen en voorzieningen voor actieve kleine waterrecreatie.

Diversiteit van activiteiten neemt toe

- Meer verschillend gebruik kan leiden tot botsingen tussen recreanten. Een fijnmazig recreatief netwerk kan botsingen tussen diverse activiteiten voorkomen.

Toenemende behoefte aan beleving en betekenis

- Bijzondere themaroutes worden binnen deze trend steeds populairder en bieden kansen voor de deelgebieden.

Aandacht voor klimaatverandering

- Toenemende aandacht voor duurzame mobiliteit, verduurzaming van horeca (bijv. biologische producten) en gebruik van natuurlijke materialen.
- Opvang van water kan mogelijk gecombineerd worden met koelteplekken.
- De energietransitie vraagt veel ruimte. Zoeken naar koppelkansen om energie te combineren met natuur en/of recreatieve routes.

Recreatiegedrag leidt tot noodzaak investeringen in recreatieve structuur

- Kansen voor het recreatief verbinden van de forten.

Verduurzaming van de landbouw

- Biedt mogelijkheden om recreatie met extensievere landbouw te combineren, bijvoorbeeld met boerderijwinkels, plukroutes etc.

2.4 Kansen en knelpunten - Recreatief

Algemeen:

Kromme Rijn Linie Landschap:

- veel erfgoed is slecht zichtbaar/beleefbaar, er liggen kansen om de aantrekkelijkheid en herkenbaarheid van het landschap (o.a. cultuurhistorie, landschapselementen en identiteit) te versterken
- Kans is kruispunt van Linies ontwikkelen tot de trekpleister van het gebied
- Er liggen kansen om thematische routes toe te voegen als verbindende dragers van het landschap
- Veel barrières in het gebied maken gewenst recreatief gebruik en natuurbeleving onmogelijk.
- Kans om natuur en recreatie te combineren waar mogelijk maar ook te zoneren/beschermen waar nodig.
- Er liggen kansen in het ontwikkelen van natuur en recreatie in combinatie met waterberging (maar niet bij Nieuw Wulven).
- Kans: ontwikkeling MTB-route Utrecht Zeist en Utrecht Austerlitz.
- Kans ten Westen van de A27: routes: fietsen over het kanaal richting het westen, wandelen langs het kanaal
- Kans ten oosten van A27: samenhang versterken tussen Fort Vechten, Rijnauwen, Amelisweerd en uitbreiding NNN. Er is op dit moment nog onvoldoende samenhang.

Laagravense Polder en Plassen:

- Combineren van wandelen met groenblauwe dooradering van de polder (koppelkans)
- Beperkte belevingswaarde Noordplas: een meer groene/ natuurinclusieve inrichting kan helpen. Evenals voorzieningen en programmering met fijnmazig recreatief routenetwerk.
- Parkeerplaats Noordplas is een ontmoetingsplek in de avond, daardoor regelmatig overlast en vervuiling.
- Laagraven en omgeving Fort ’t Hemeltje: verhogen van de gebruiks- en belevingswaarde door in te zetten op natuurontwikkeling, stadslandbouw, vrij liggende routes, in een parkachtige setting (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Extra publiekstrekker en ontmoetingsplek ontwikkelen in een parkachtige setting (inzetten op doelgroep Down Under of Fort de Batterijen) (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Beweeglint realiseren gecombineerd met kleinschalig ‘vlakgroen’ met een recreatieve (neven)functie, zoals landschapselementen, ligweide of natuurgebied (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Verandering van de naam van het recreatiegebied en marketing/branding (Laagraven is de naam van het naastgelegen bedrijventerrein, en daarmee lastig het recreatiegebied als aantrekkelijk neer te zetten) (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Laagraven ontwikkelen als Landschapspark: intensiveren recreatie bij de Noordplas en aansluiten op bestaande recreatie bij Zuidplas: extra parkbos en ligweides (bron: Groen Groeit Mee, 2023) en daarnaast een fijnmazig routenetwerk voor natuur en recreatie door heel Laagraven aanleggen zodat vanuit kasteel Heemstede gewandeld kan worden naar o.a. de noordplas en naar Fort De Batterijen.
- Noordelijke plas kan ingezet worden voor piekwaterberging en aanleg 60% recreatief toegankelijk waterbergingslandschap (met 50% open water en 50% moerasvegetatie) (Bron: Groen Groeit Mee, 2023).

Regiowout:

- De natuurwaarden in dit gebied moeten onderzocht en vastgesteld worden waarna de nieuwe inrichting deze waarden moet respecteren en/of verbeteren.
- Het bos verbinden over het naastgelegen inundatiekanaal en naar het oosten door de fruitgaarden naar het open landschap

Nieuw Wulven:

- Tankgracht biedt kansen voor kleinschalige waterrecreatie zoals kanoën. De vele duikers maken waterrecreatie tot nu toe lastig.
- Koppelkansen met groenblauwe dooradering.
- Hondenzonering: locatie speelbos blokkeert oost-west verbinding voor honden.
- Struinnatuur en outdoorbeleving realiseren (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Cultuurhistorische elementen (bijvoorbeeld Tankgracht van de Waterlinie) zichtbaar maken en koppelen aan wandelpaden (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Nieuw waterbergingsbos in aansluiting op Nieuw Wulven (bron: Groen Groeit Mee, 2023).
- Groene kerngebieden Nieuw Wulven, Laagraven, Fort bij Vechten, Fort Rhijnauwen en Landgoed Amelisweerd versterken en verbinden (bron: Groen Groeit Mee, 2023).
- Er liggen kansen om de (ecologische) verbindingen te versterken tussen Nieuw-Wulven en Fort Vechten, en tussen de andere deelgebieden en met de steden.

Forten:

- Spreiding van bezoekers door ecologisch en recreatief verbinden van de forten met elkaar en omliggende groengebieden (zie kansenkaart Groen Groeit Mee, 2023). Bijv. grote bezoekersstromen naar Amelisweerd en Rhijnauwen spreiden met verbindingen naar Fort Vechten en Nieuw Wulven.
- Soms zijn de ecologische doelen in strijd met het recreatieve gebruik
- Castellum Vectio krijgt nauwelijks aandacht en bezoekers. De gebruikswaarde is beperkt. Kansen voor thematische routes en natuurlijke speelaanleidingen (bron: Utrecht Buiten, 2019). Hier kan ook een gezoneerde inrichting mogelijkheden bieden, waarbij zowel de natuur voordeel heeft als een recreatieve route mogelijk is.
- Rondom Fort Vechten weinig aantrekkelijke voorzieningen of recreatieruimte. Kansen voor parkachtige invulling rondom het fort i.c.m. extra voorzieningen, evenementen en horeca.
- Langs de tankgracht die ten zuiden van Fort ‘t Hemeltje ligt, kan een avontuurlijke wandelroute via Nieuw Wulven naar Fort Vechten worden aangelegd.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

Laagravense Polder en Plassen: rond de Zuidplas zijn meer voorzieningen en behoeft daardoor intensiever beheer. Rond de Noordplas wordt extensiever beheerd.
Regiowout: niet in eigendom en wordt extensief beheerd. Met ontwikkelingen als een wandel- en fietspad is er intensiever beheer nodig.
Nieuw Wulven: intensief beheer rond de paden en het speelbos.
Forten: verschillende activiteiten en voorzieningen en daardoor intensief beheer.

Oppervlakten
Dit cluster valt binnen de begroting van SGL A. Deze begroting gaat in totaal over 647 hectare natuur- en recreatiegebied. Dit totaal is onderverdeeld in de volgende hoofddoeltypen:

- Bos en beplanting: 48 hectare
- Gras en open ruimte: 175 hectare
- Water en oevers: 212 hectare
- Wegen en paden: 35 hectare
- Uitgifte en exploitatie: 177 hectare

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 1 heeft een totaal oppervlakte van circa 288 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 1: Zuid-zuidoost	**287,6**
Laagraven noordplas (SGL-A)	24,3
Laagraven zuidplas (SGL)	17,3
Regiowout (SGL)	5,7
Waijensedijk (SGL)	4,8
Golfclub de Utrechtse (SGL)	32,4
Heemstede Noord (SGL)	19,4
Nieuw Wulven (SBB)	106,3
Fort ’t Hemeltje (SBB)	7,7
Fort Rhijnauwen (SBB)	31,3
Fort Vechten (SBB)	38,3

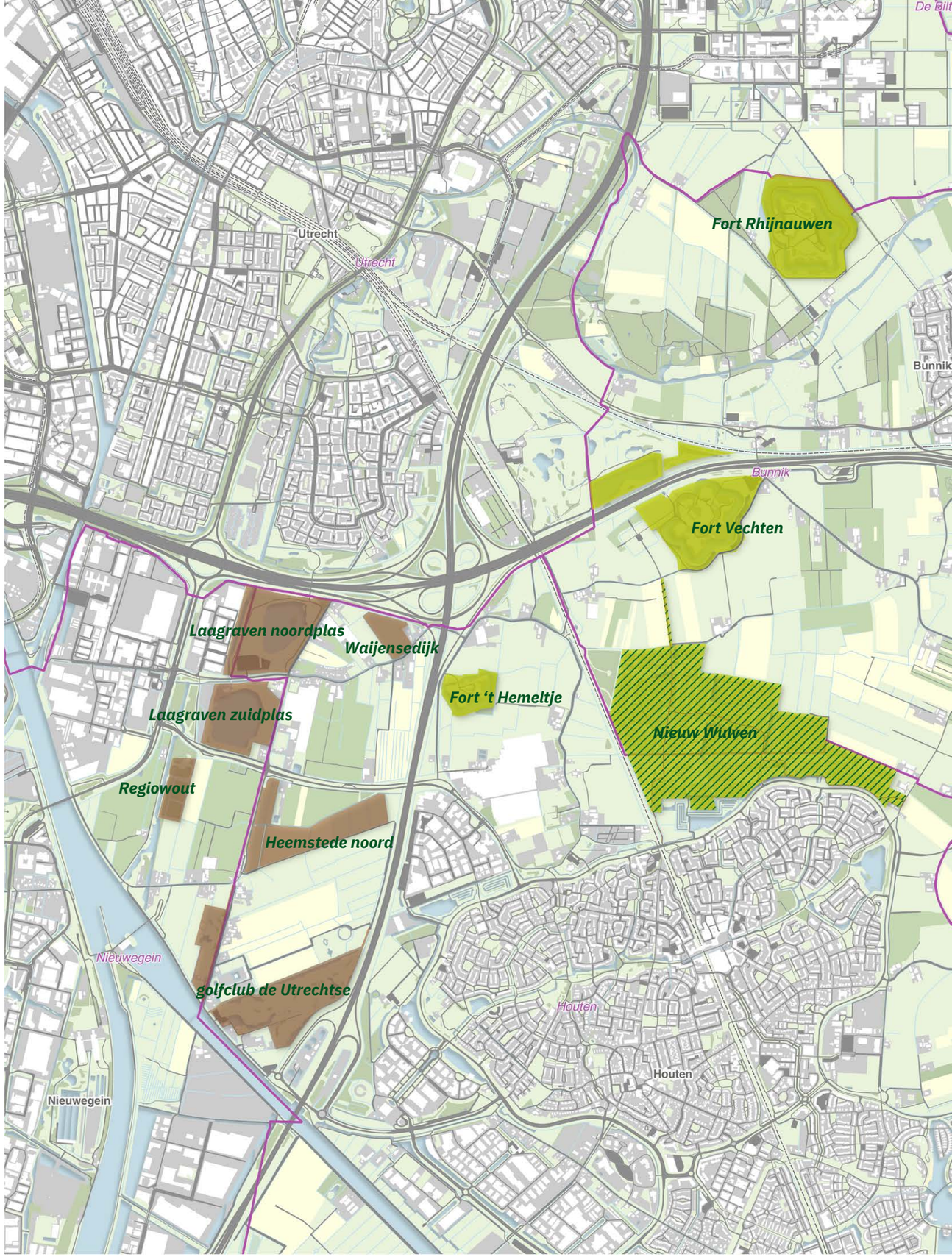

Cluster 1 - Zeggenschap
Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren
0 500 1.000 1.500 m

Staatsbosbeheer
Staatsbosbeheer ovk RodS
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

3.2 Financiële analyse

Kosten beheer en handhaving en toezicht
De instandhouding van de gebieden brengt kosten met zich mee waaronder regulier onderhoud, groot onderhoud en handhaving & toezicht.

In onderstaand lijstje is opgenomen wat voor onderhoud en beheer de grootste kostenposten zijn:

1. Fietspaden asfalt (10%)
2. Gebouwen (9%)
3. Speel- en ligweiden (8%)
4. Bijdrage Routebureau (5%)
5. Bruggen (5%)

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtovereenkomsten met o.a. Down Under bij Laagravense Polder en Plassen.
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor verschillende activiteiten (o.a. evenementen, jacht- en visrecht en snackuitgifte).
- SBB: in de toekomst overeenkomst horeca Nieuw Wulven. Voor de forten zijn ook exploitaties, en huuren pachtovereenkomsten afgesloten

Financiering:
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele 'status' van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk 'beheerregime' van toepassing is op de gebieden:

Cluster 1 – Beheerfinanciering				
	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
Laagraven Noordplas	■			
Laagraven Zuidplas	■			
Regiowout	■			
Waijensedijk	■			
Golfclub de Utrechtse	■			
Heemstede Noord	■			
Nieuw Wulven				■
Fort 't Hemeltje			■	
Fort Rhijnauwen			■	
Fort Vechten			■	

3.3 Kansen en Knelpunten - Eigendom en beheer

Algemeen:

- De financiering van 10% Groenblauwe dooradering benutten door koppelkansen met recreatieve verbindingen te benutten.

Laagravense Polder en Plassen:

- Gebiedssamenwerking en -ontwikkeling van o.a. gronden Heemstede-Noord met aansluiting op o.a. ontwikkeling van A12 zone

Nieuw Wulven:

- RodS subsidie is komen te vervallen en daardoor is Staatsbosbeheer op zoek naar nieuwe inkomsten voor beheer en onderhoud > exploitant horeca.

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 1 - Utrecht Zuid-Zuidoost

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatverandering	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
Laagravense P&P	■	■	■	■				■				■	■
Regiowout	■	■	■	■		■		■			■		
Nieuw Wulven		■	■	■				■					■
Fort ’t Hemeltje			■	■	■				■			■	
Fort Rhijnauwen			■	■	■	■			■			■	
Fort Vechten			■	■	■				■	■		■	

Belangrijke opgaven in dit cluster zijn het ontwikkelen van plannen voor het opvangen van de toekomstige vraag naar recreatieruimte. Daarnaast zijn het realiseren van verbindingen en het ontwikkelen van identiteit voor de gebieden belangrijke opgaven die in dit cluster spelen. Deze opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van het aanbod, meer variatie in het aanbod en het versterken van de balans qua recreatie.
Dit kan door de gebieden voor recreatief gebruik te intensiveren of juist te extensiveren (horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Recreatieschap Stichtse Groenlanden en/of Staatsbosbeheer) zelf op te pakken, of dat aan anderen te laten (de verticale as).

*De strategie in dit cluster richt zich hoofdzakelijk op het **intensiveren** van recreatieve benutting van de gebieden. Ook wordt ingespeeld op kansen vanuit klimaatadaptatie. Hierdoor wordt de opvangcapaciteit vergroot en de balans versterkt.*

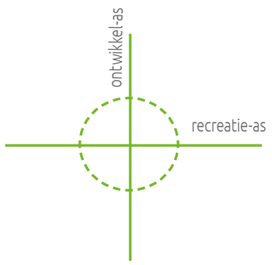

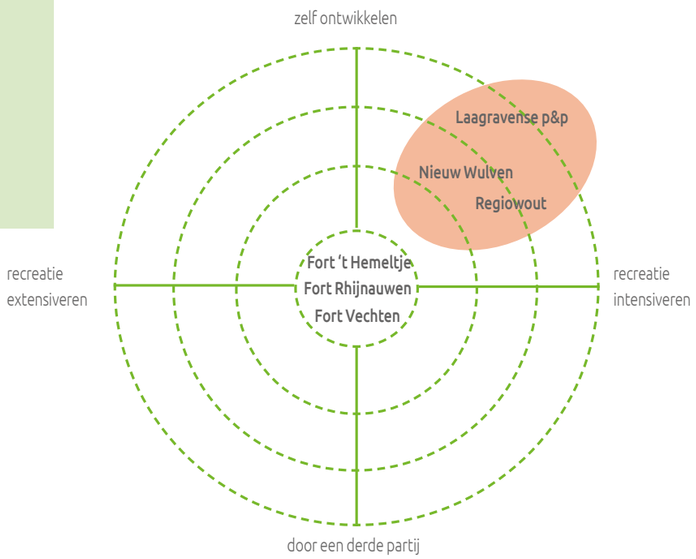

Met de richtinggevende uitspraken geven we vanuit de gebieden invulling aan deze visie en scenario’s. We gaan in op zonering en kansrijke (gebieds)entrees, identiteit en verbindingen:

Laagravense Plassen en Polder en Regiowoud moeten, vanwege de woningbouwopgave in de omgeving, meer voor recreatie benut worden, wat intensivering van inrichting en gebruik van gebieden betekent. Hierdoor kan de groeiende vraag opgevangen worden, en wordt bijgedragen aan ontlasting van Amelisweerd. Benut de forten en het bijbehorende linielandschap voor ontwikkeling van de identiteit (belevingswaarde) van het recreatie-aanbod en als ‘stapstenen’ in de verbindingen tussen de gebieden in dit cluster. Nieuw Wulven is een belangrijk gebied om meer recreanten op te vangen en de druk op Amelisweerd af te leiden. Door realisatie van de horeca wordt dit gebied intensiever gebruikt. dit kan worden versterkt door een betere verbinding naar het noorden (richting Fort Vechten). Overwogen kan worden om ook in het noorden van het bos meer voorzieningen (horeca, speelgebied, kunst, educatie of andere voorzieningen).

Zonering en gebiedsentrees

- Ontwikkel in het Zuiden (rond De Batterijen) een nieuwe gebiedsentree voor Laagraven. Indien dit op gebied van het schap plaatsvindt, kan dat zorgen voor exploitatie-inkomsten.
- Gebruik het landschap en de groengebieden in Laagraven voor recreatie: koppel recreatie waar mogelijk aan groenblauwe dooradering.
- Intensiveer recreatiemogelijkheden bij de Laagravense noordplas en ontwikkel dit tot aantrekkelijk landschapspark met ruimte voor waterberging
- Benut het Regiowout voor recreatie door meer voorzieningen en verbindingen te realiseren (paden, rustplekken)
- Ontwikkel de entree met meerdere recreatievoorzieningen in Nieuw Wulven (lopend project). Overweeg een tweede entree aan de noordzijde van Nieuw Wulven.

Identiteit

- Versterk van de identiteit van Laagravense Polder en Plassen: duurzame landbouw en cultuurhistorie (waterlinies) in combinatie met recreatie
- Verbindt de forten en onderdelen van het Waterlinielandschap met elkaar, vertel het verhaal van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de werking ervan
- Vertel het verhaal van de Romeinse Limes in dit gebied.
- Ontwikkeling van Heemstede-Noord met een exploitant.

Verbindingen

- Slecht de infrastructuur-barrières van de A27 (Houten-Heemstede) en de A12 (Lunetten-Laagraven, Amelisweerd- Fort Vechten en Nieuw-Wulven).
- Zorg voor heldere en veilige fiets-, wandel- en natuurverbindingen
- Verbindt de forten, Laagraven en Nieuw-Wulven met Lunettenpark en groen-aanbod in Maarschalkerweerd.
- Er ligt een kans om groen en recreatie in oost-west richting bij de spoorlijn Houten te verbeteren.

Biodiversiteit

- Ontwikkel Nieuw Wulven als toekomstbestendig bos met ruimte voor een piekwaterberging en natuur: extensief maaibeheer, natuurvriendelijke oevers, soortenrijkdom.

Financiële consequenties

- Agrariërs kunnen worden ingezet voor beheer en onderhoud door beheer op te nemen in hun bedrijfsvoering. Dat is goedkoper en geeft hen tevens de mogelijkheden hun verdienmodel aan te passen. Ook kunnen zij voedselbossen en stadslandbouw beginnen, wat past binnen het UPLG.
- Het toevoegen van een commerciële exploitatie in het zuiden van Laagraven en/of het noorden van Nieuw-Wulven kan zorgen voor exploitatie-inkomsten
- Over recreatie in combinatie met duurzame landbouw (bijvoorbeeld een toegankelijk voedselbos of stadslandbouw) kunnen mogelijk afspraken gemaakt worden met een maatschappelijk of particulier initiatief over het uitvoeren van beheer. Voor het recreatieschap of SBB zorgt dit dan voor lagere beheerkosten en intensiever gebruik.
- Afspraken met het Waterschap over waterberging kan resulteren in een bijdrage in aanlegkosten en mogelijk een bijdrage in de beheerkosten. Door koppeling van paden met groenblauwe dooradering kan een bijdrage aan aanleg, en mogelijk ook voor een deel beheer gerealiseerd worden.

Bronnen

- Atlas provincie Utrecht, 2024 https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c
- Bos Nieuw Wulven: een ideaal uitloopgebied voor de stedelijke omgeving, Groengroeitmee.nl, 2024 https://www.groengroeitmee.nl/bos-nieuw-wulven-een-ideaal-uitloopgebied-voor-de-stedelijke-omgeving
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023
- Fortvechten.nl, 2024
- Gebiedsanalyse kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies, kernkwaliteiten, uitgangspunten en ontwikkelingsrichting Utrecht Oost, Provincie Utrecht, 2021
- Historische beelden, kaarten en foto's, Het Utrechts Archief https://hetutrechtsarchief.nl/
- Inspiratiekaart Langbroekerwetering in de Maak, Wijknieuws 't Groentje, 2023 https://www.wijksnieuws.nl/lokaal/natuur-en-milieu/965282/inspiratiekaart-langbroekerwetering-in-de-maak
- Land van Ons, 2024. https://landvanons.nl/houten/houten-van-start/
- Landschap Kromme Rijngebied circa 1000 uit het boek 'De dam bij Wijk, het Kromme Rijngebied in de middeleeuwen, A.A.B. van Bemmel, J. Renes & M.A. Vonk, 2022
- Leefstijlvinder, 2024
- Luchtfoto Kasteel Heemstede, Siebe Swart, 2020
- Middeleeuwse ontginningen in de Kromme Rijnstreek, Regionaal Archief Zuid-Utrecht, 2022 https://www.razu.nl/ontginningskaart-kromme-rijngebied/
- Nieuwslagmaat.nl, 2024 https://www.nieuwslagmaat.nl/
- Ontwerp bestemmingsplan Het nieuwe Bos Wulven in Houten, gemeente Houten, 2019
- Staatsbosbeheer.nl, 2024
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024
- WereldvanWeelde.nl, 2024 https://wereldvanweelde.nl/

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

Gebiedspaspoort

1. UTRECHT ZUID-ZUIDOOST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

2. UTRECHT NOORD

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

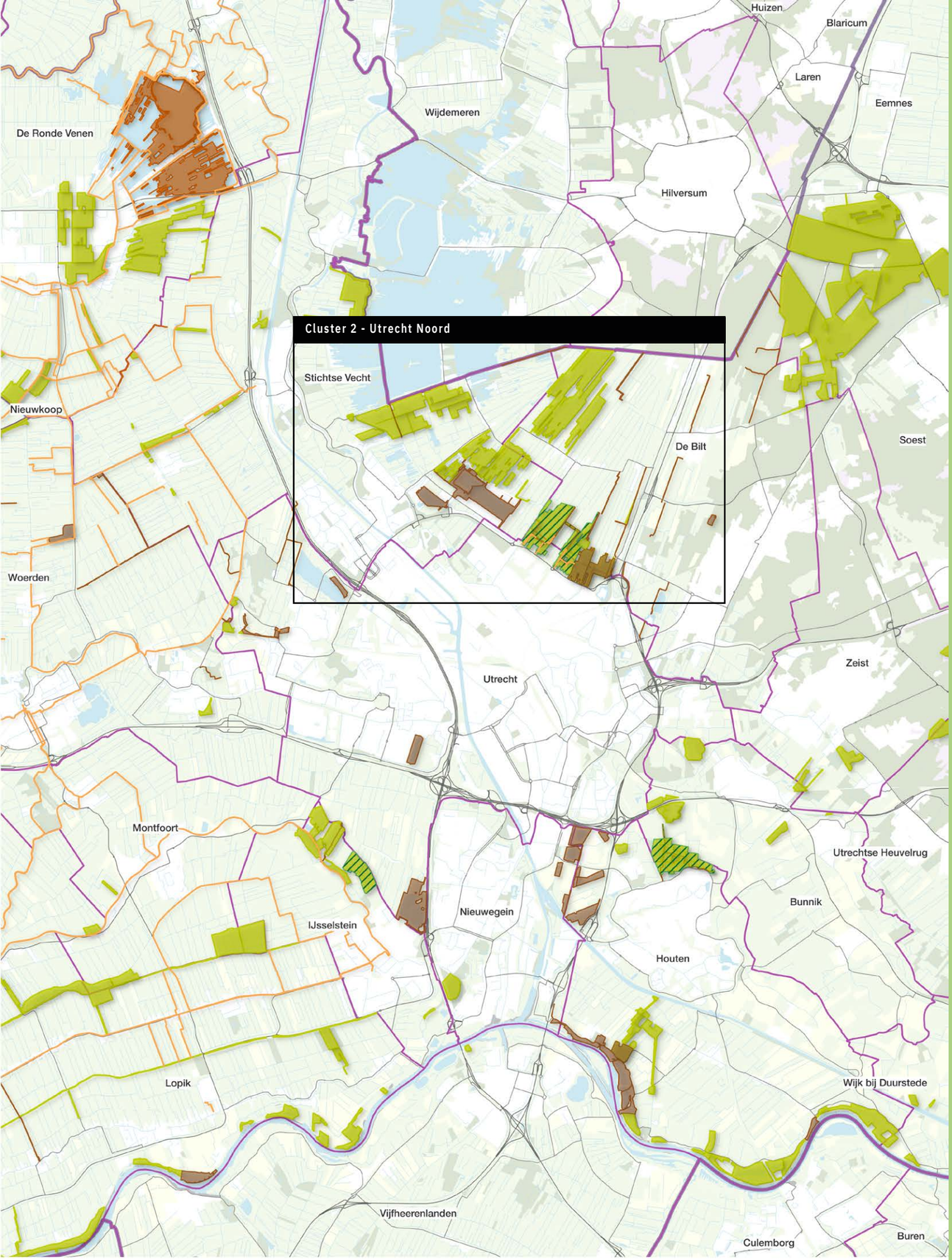

Overzichtskaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Staatsbosbeheer
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

Gebiedspaspoort

CLUSTER 2
UTRECHT NOORD

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster Utrecht Noord met daarin de deelgebieden De Leyen, Maarsseveense Plassen, Noorderpark - Ruigenhoek, Gagelbos en Gagelpolder, Fort de Gagel en Fort Ruigenhoek. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Structuurdragers
1.3 Ruimtelijke samenhang
1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.5 Klimaat
1.6 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

Cluster 2 is gelegen aan de noordrand van Utrecht, grenzend aan Maarssen en de Utrechtse wijk Overvecht. Het gebied wordt getypeerd door de karakteristieke langgerekte veenverkaveling en het waterrijke karakter. Aan de oostzijde wordt het gebied begrensd door de A27 en aan de zuidzijde door de Karl Marxdreef (N230). Zuidelijk van het gebied loopt de Vecht en noordelijk vind je de Loosdrechtse plassen. Poldergebied Overvecht en de Maarsseveense plassen vormen kenmerkende gebieden binnen dit cluster.

Buitengebied Maarsseveense plas (HUA, 1990)

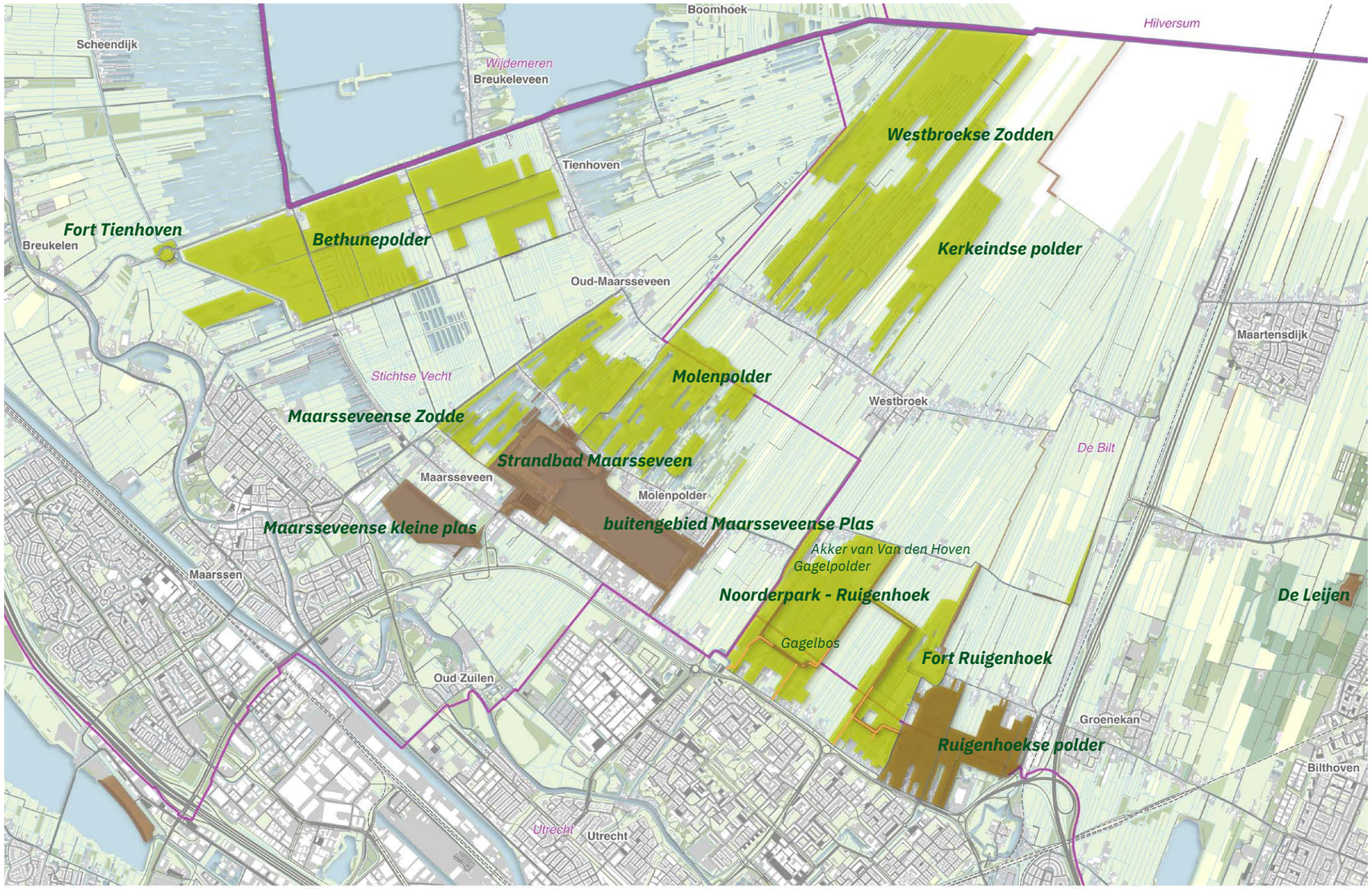

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

Tot 1000 | Veenkoepel
Over het meest oostelijk deel van het Hollands-Utrechts veengebied, grenzend aan de Heuvelrug, is voordat het in cultuur werd genomen weinig bekend. De Vecht is ruim vierduizend jaar geleden ontstaan als aftakking van de toen al duizend jaar bestaande Oude Rijn. Vanaf die periode is ten oosten van de Vecht onder natte omstandigheden een meters dik hoogveenpakket gevormd.

1000-1600 | Opstrekkende veenontginningen
Vanaf 12de eeuw werd het grote veenmoeras, vanaf de Vecht, ontgonnen in lange kavels die steeds verder werden doorgetrokken. De ontginningen hadden geen vaste dieptemaat, maar een vrije op strek die uiteindelijk helemaal doorliep tot de flanken van de Utrechtse Heuvelrug. Voor de afvoer van het veen en ontwatering werden later nieuwe weteringen gegraven, haaks op de verkavelingsrichting. De veenontginning verliep vaak in zogenaamde blokken die nu nog herkenbaar zijn in het gebied.

1600-1800 | Turfwinning
Het veen in de Vechtplassen was van hoge kwaliteit. Al vroeg, in de 14de eeuw, was het land in het noorden in cultuur gebracht met het oog op turfwinning. Aan het begin van de 17de eeuw werd de turfwinning grootschalig aangepakt vanwege de toenemende vraag uit Amsterdam. Grote veenplassen bij Loosdrecht en Ankeveen waren hiervan het gevolg in het midden van de 18de eeuw. Op kleine kleinere schaal werd er ook in Westbroek en in Achttienhoven turf gewonnen en kanalen gegraven.

1800-1900 | Verdediging en kanalen
Eind 19de eeuw werden de oude plannen voor een verbindingskanaal tussen de Vecht en de Eem realiteit. Tussen 1836 en 1869 werd de Tienhovensche Vaart verder verbreed tot kanaal. De nieuwe vaarweg is vervolgens nog een stukje richting Hilversum doorgetrokken, totdat de provincie in 1882 besloot geen geld meer daaraan uit te geven. Een belangrijke ingreep in de 19de eeuw was de aanleg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op de ontginningsbases werden forten gebouwd die de droogblijvende scheikaden van de ontginningen moesten beschermen. Voorbeelden zijn de forten De Klop en Tienhoven op de Hoofddijk, de forten Voordorp, Blauwkapel, De Gagel en Maarsseveen op de Gageldijk en Fort Ruigenhoek op de Groenedijk.

1900- 2000 | Stedelijke invloed
Begin 20ste eeuw verstedelijkte het gebied ten noorden van Utrecht en De Bilt. Omstreeks 1930 ontstond aan de noordkant van Utrecht Tuindorp als nieuwe woonwijk en lintbebouwing langs de weg naar Hilversum. Tussen 1959 en 1966 werd Utrecht verder uitgebouwd met het grootschalige Overvecht, dat op een opgespoten zandvlakte in carrés werd aangelegd met open strookbebouwing in ruim groen. Langs de Gageldijk ontwikkelde zich een nieuwe stadsrand. Zandwinning voor Overvecht heeft tot de vorming van de Maarsseveense Plassen (1969) als recreatiegebied geleid. Landschapsarchitect Hans Warnau was de ontwerper van het recreatieterrein. Het uitloopgebied van de stad Utrecht ten noorden van de Gageldijk is inmiddels al behoorlijk getransformeerd tot het Noorderpark-Ruigenhoek (2014).

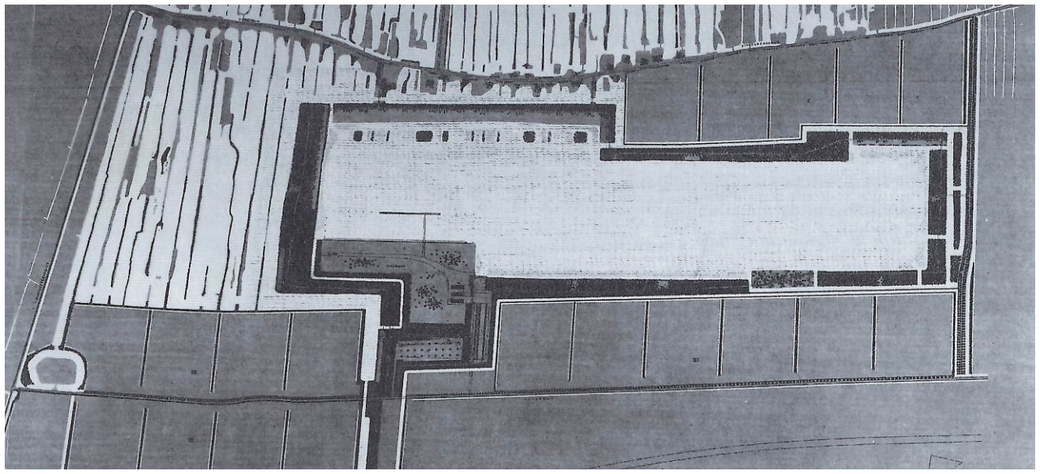
Ontwerp Maarsseveense plassen, Hans Warnau 1969

1940 (Topotijdreis, 2024)

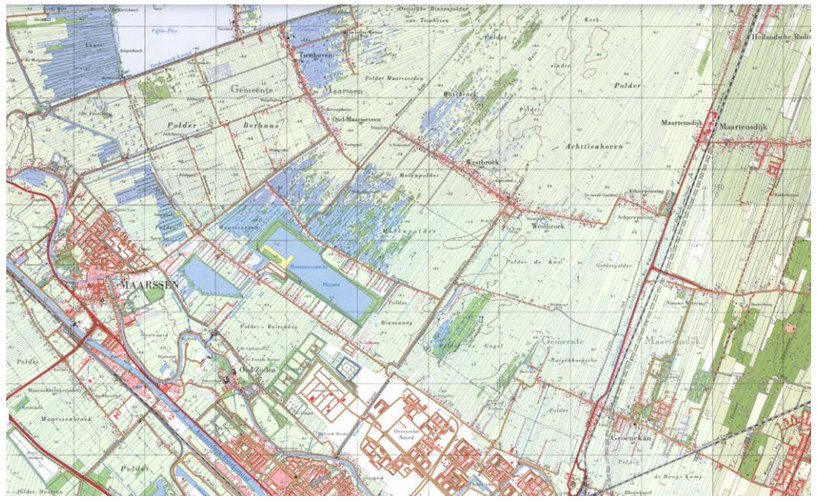
1960 (Topotijdreis, 2024)

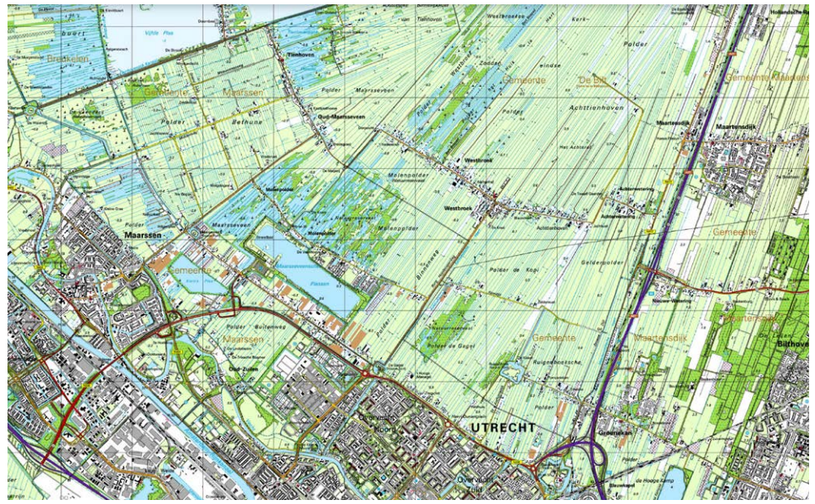
1990 (Topotijdreis, 2024)

1.2 Structuurdragers

De hoofdstructuur van het hedendaagse landschap is in grote lijnen terug te voeren op het middeleeuwse ontginningspatroon van blokgewijze ontginning ten noorden van de Vecht. Dit had te maken met het verschil in tempo van de ontginningen, die in blokken aan de ontginners waren toegewezen. De boerderijlinten maakten hierdoor een ‘sprong’ ten opzichte van elkaar en kregen zogenaamde bajonetaansluitingen. In sommige blokken loopt de verkaveling dood op de percelen van aangrenzende ontginningen, wat eveneens wijst op tempoverschil. Typerende boerderijlinten in het gebied zijn de Gageldijk, Tienhoven en Westbroek.

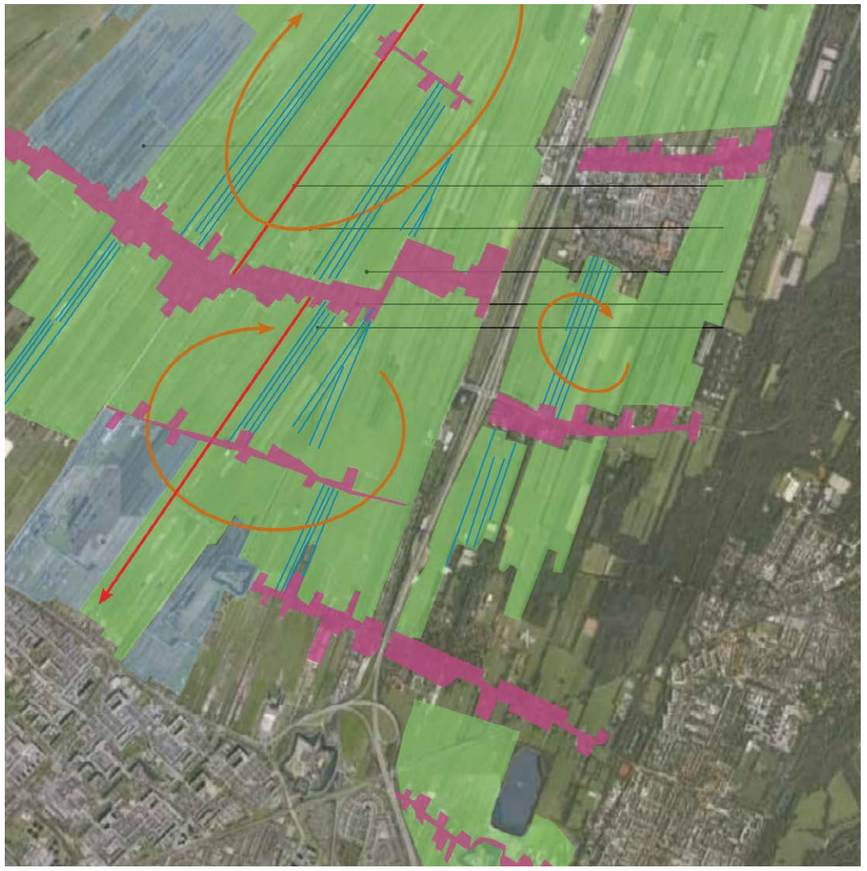

Patroon van linten en polders (Brons en partners landschapsarchitecten, 2010))

Opstrekkende veenverkaveling in noord-zuid richting

Lintbebeouwing langs de Gageldijk (Googlemaps, 2024)

1.3 Ruimtelijke samenhang

Het landschap aan de noordrand van Utrecht beschikt over een bijzonder historische gelaagdheid die het gebied een grote mate variëteit en een sterk identiteit geven. Een aantal karakteristieke kenmerken zijn:

- Het veenweidelandschap ten noorden van Utrecht omvangrijk gebied waarin landbouw wordt gecombineerd met cultuur- en natuurbescherming, waterberging en recreatie.
- De verschillende turfwinningsgebieden rond Westbroek zijn nu waterrijke beschermde natuurgebieden, zoals de Gagelpolder en de Molenpolder. Er zijn veenplassen, trilvenen, legakkers, pet- en trekgaten.
- Een belangrijke cultuurcomponent wordt gevormd door de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Goed zichtbaar in het gebied zijn de hoofdverdegingslinie langs de Gageldijk, de verspreid liggende forten en de later toevoegingen aan de zoals de kazematten.

De Leijen | speelplek in het bos

Noorderpark-Ruigenhoek | centraal fietspad door het park

Fort de Gagel | pad langs kazemat

Maarsseveense Plassen | Strandbad

1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrecht Noord

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond de cluster Utrecht Noord kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, waterkwaliteit en de cultuurhistorische waarden in het gebied. Onderstaand overzicht geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie) gebieden in de omgeving.

Een groot deel van dit cluster valt onder de bescherming van Natura 2000. Grote delen hiervan maken bovendien onderdeel uit van de zondering stiltegebied en Natuur Netwerk Nederland (NNN). De waterkaart laat mooi zien waar de laagtes in het gebied liggen. Een deel van deze laagtes maakt onderdeel uit van grondwaterbeschermingsgebied. Ten noorden van het cluster ligt een gebied dat valt onder de zondering kwetsbare strategische grondwatervoorraad. Dit betekent dat het waterpeil hier relatief hoog gehouden moet worden. Dit is terug te zien in het waterrijke karakter van het gebied.

Als we kijken naar cultuurhistorie zien we dat vrijwel het gehele gebied onderdeel uitmaakt van UNESCO Waterlinie Werelderfgoed. Langs de zuidelijke rand van dit cluster zijn forten gelegen die onderdeel uitmaken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Hieronder valt bijvoorbeeld Fort Blauwkapel, één van de grootste forten van de linie. Blauwkapel is ook een beschermd stadsgezicht.
De verdedigingslinie is in het landschap goed te zien door de rij van forten, maar er zijn ook onderdelen die minder goed zichtbaar zijn. Dit zijn bijvoorbeeld de inundatievlaktes en de verboden kringen. Het document Gebiedsanalyse kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies Utrecht Noord geeft uitgangspunten en ontwikkelrichtingen om deze beleving te versterken alsook te beschermen (Provincie Utrecht, 2021).

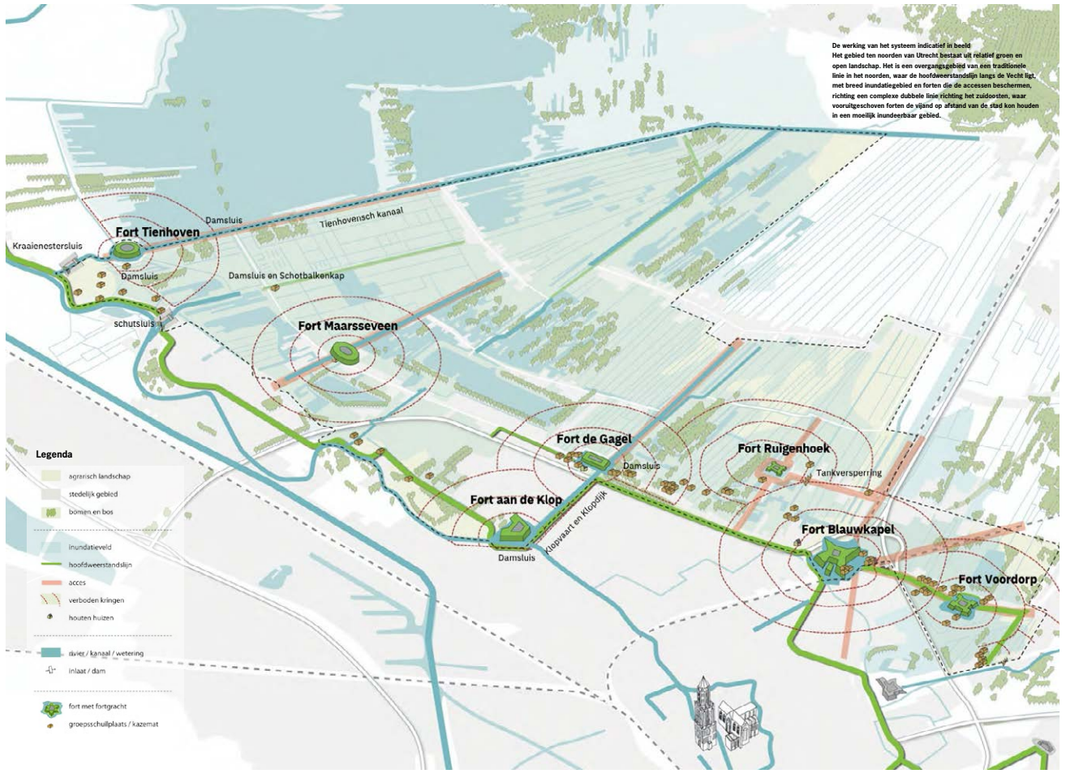

Vogelvlucht van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op de kaart zijn de hoofdweerstandslijn, forten met schootskringen, acccessen, inundatievelden, sluizen en andere bestaande kernelementen van de NHW Utrecht Noord nadrukkelijk weergegeven (Provincie Utrecht, 2021)

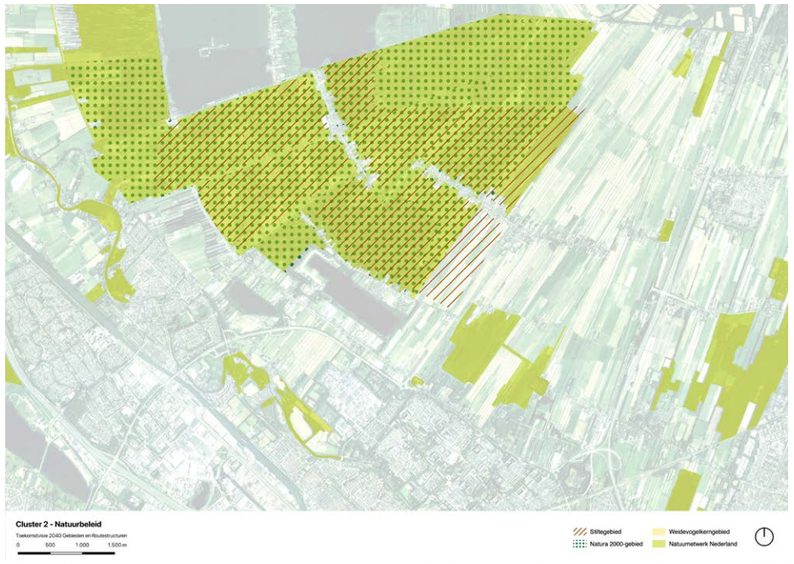

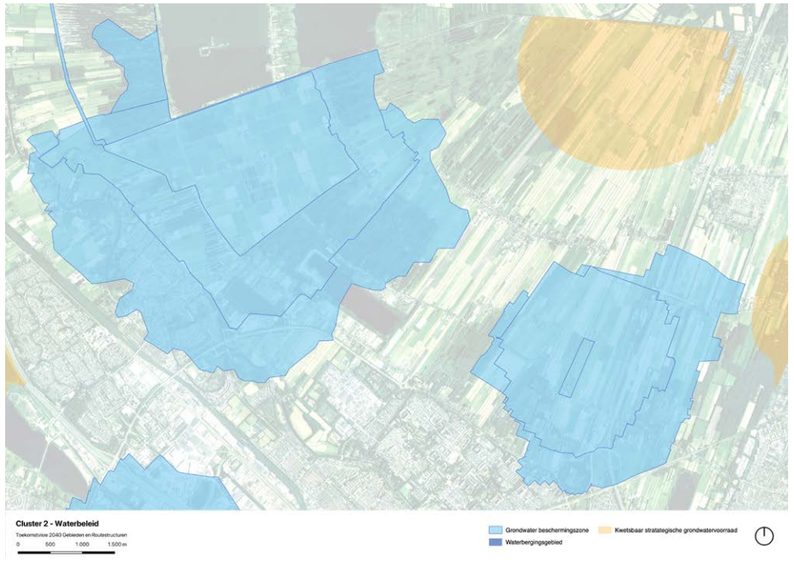

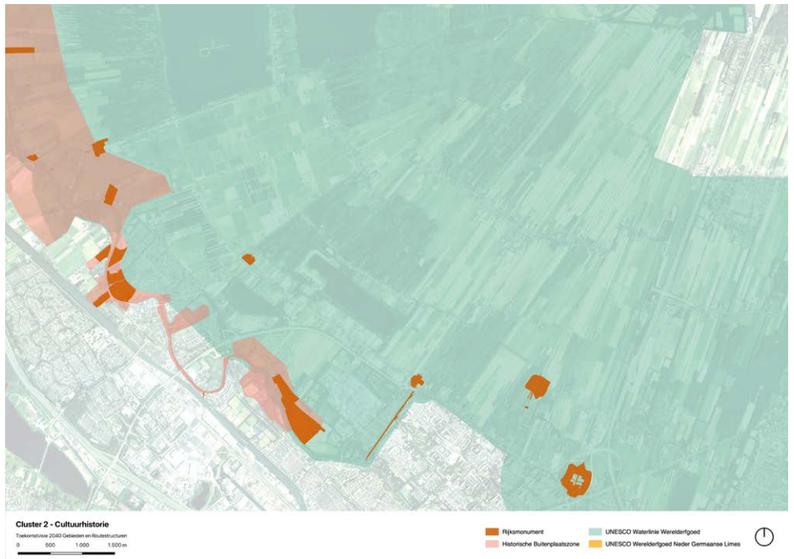

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Maarsseveense Plassen

Ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de (recreatie) gebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage:

In 2017 is er door bureau Terra Incognita een beeldkwaliteitsplan opgesteld voor de Maarsseveense Plassen, in opdracht van Recreatieschap Stichtse Groenlanden. Dit beeldkwaliteitsplan geeft houvast voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen op en rond de plas. Dit is aan de hand van vier thema's gedaan:

- **Behoud en versterking natuur en landschap**

Het is belangrijk dat de gebiedjes direct rondom de plassen zo groen mogelijk blijven waarbij de groenzone met opgaand groen gehandhaafd dient te worden. De openheid van de weilanden rond de plas dient behouden te blijven. De open ruimtes geven het gebied namelijk zijn kenmerkende landelijke karakter. Bestaande doorzichten vanaf omliggende wegen en de oevers van de plas die richting de open weilanden lopen dienen behouden te worden. Aan de noordkant van de Grote Plas kan er herstel komen in de coulisse structuur in het verlengde van de nog aanwezige trekgaten en het bestaande slotenpatroon

- **Kleinschalig en groen karakter van de linten**

Dit karakter moet behouden blijven en waar mogelijk versterkt. Gewenst is de afname van de aanwezige bedrijfsbebouwing en tuinbouwcomplexen aan de noordzijde van de Gageldijk. In het kader van de ruimte-voor-ruimte regeling van provincie Utrecht kunnen er nieuwe woningen worden gerealiseerd. Dit zou bijdragen aan de groene uitstraling en kleinschaligheid van de linten. Dit kan nog verder worden gerealiseerd door een zorgvuldige landschappelijke inpassing door een groene inkadering van het lint. Aan de voorkant van bebouwing op de linten dient representatief groen te worden aangehouden. Tot slot dragen bomen bij aan het groene karakter van de wegen.

- **Gevarieerd recreatief aanbod op en rond de plas**

De recreatieve relatie tussen de Maarsseveense Plassen en gebieden in de omgeving dient te worden versterkt. De opgave bij het militair erfgoed van de waterlinie ligt voornamelijk bij het beleefbaar maken en versterken van de linieobjecten in het landschap. De relatie tussen de Maarsseveense Plassen en de NHW zou verbeterd kunnen worden, waardoor de recreatieve waarde van de linie vergroot wordt. Tot slot kan de groeiende recreatiedruk in de regio bij de Maarsseveense Plassen kunnen worden verzorgd door een variatie aan recreatievoorzieningen aan te bieden op het recreatieterrein.

- **Uitnodigende entrees van het Strandbad**

Bebouwing van het recreatiegebied dient bij de entree van het strandbad te worden geclusterd in daarvoor bestemde bouwvlakken. Vernieuwing van de ingangen van het Strandbad zal zorgen voor een betere uitstraling van het gebied en er moet waar mogelijk de kwaliteit van de entrees versterkt worden. De entrees kunnen uitnodigender worden gemaakt door het creëren van doorzicht en licht op het einde. Tot slot is het van belang om parkeerterreinen bij de entrees van het recreatiegebied goed in te laten passen bij de omgeving. (terra incognita, 2017)

Visiekaart Maarsseveense Plassen (Terra Incognita, 2017)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Noorderpark - Ruigenhoek

Bij een samenwerking tussen de gemeenten Utrecht en De Bilt, provincie Utrecht, Staatsbosbeheer en Recreatieschap Stichtse Groenlanden is in 2018 een toekomstperspectief opgesteld voor het deelgebied Noorderpark – Ruigenhoek. Binnen dit gebied zijn nog vier andere sub-deelgebieden aangewezen waar de toekomstperspectieven van zijn omschreven. De belangrijkste punten uit dit toekomstperspectief per deelgebied worden hier op een rij gezet:

Noorderpark-Ruigenhoek -
Verbeterpunten voor het totale gebied:

- Eenheid in het gebied brengen
- Identiteit versterken en bezoekers verwelkomen
- Meer ruimte bieden voor leren en ontdekken
- Horeca en basisvoorzieningen op orde brengen
- Duidelijk vindbaarheid creëren
- Inzetten op gedeeld eigenaarschap en betrokkenheid
- Economisch potentieel beter benutten
- Divers recreatieaanbod bieden

Toekomstperspectief deelgebied Gagelbos

- Ruimte voor evenementen
- Aantrekkelijkere routes om de huidige routestructuur te verbeteren
- Duidelijkheid over losloopgebieden van honden
- Omwonenden, gebruikers en ondernemers meer betrekken bij het beheer
- Toegankelijkheid verbeteren voor mindervaliden in het Gagelbos

Toekomstperspectief deelgebied Fort de Gagel

- Bereikbaarheid van het fort verbeteren
- Uitvalsbasis maken voor diverse outdooractiviteiten en een startpunt voor wandelen, fietsen en kanoën in het gebied.
- Een aantrekkelijke verbinding creëren langs De Klopvaart om fietsend of wandelend vanuit Overvecht via Fort de Gagel het gebied te bezoeken

Toekomstperspectief deelgebied Fort Ruigenhoek

- Het fort kan een eigentijdse gebruiksfunctie krijgen die passend is bij de waarden van het gebied binnen de thema's klimaat en natuur.
- Rust- en pleisterplaats zijn om de NHW in Noorderpark-Ruigenhoek te verkennen

Toekomstperspectief deelgebied Ruigenhoekse Polder

- Aanlegging van een golfbaan met bijbehorende midgetgolf en horecagelegenheid
- Ruimte voor evenementen
- Door meer aandacht te schenken aan natuurontwikkeling wordt de belevingswaarde van het terrein vergroot
- Ontwikkelingen bij het tuincentrum bij Overvecht kunnen bijdragen aan recreatieve functies van dit gebied
- Meer variatie en mogelijkheden in het recreatie-aanbod
- Horecafuncties in het gebied versterken met betrokken ondernemers

(Provincie Utrecht, Gemeente De Bilt, Gemeente Utrecht, Staatsbosbeheer, Recreatieschap Stichtse Groenlanden, 2018)

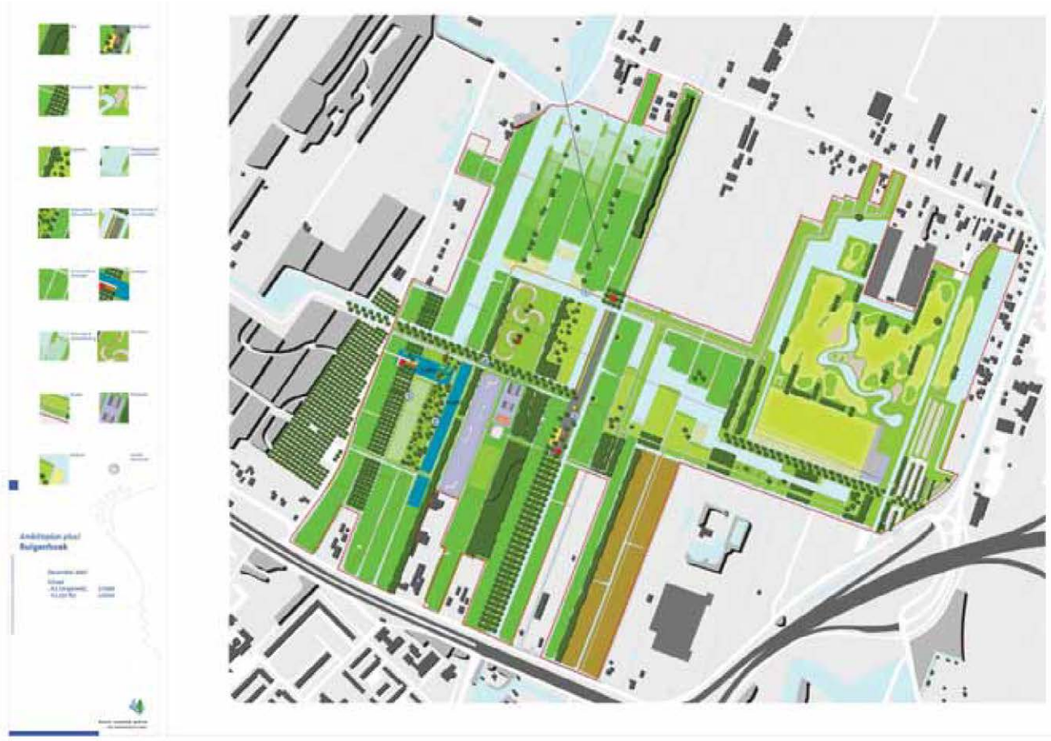

Ontwerptekening ambitieplan Ruigenhoek (2007)

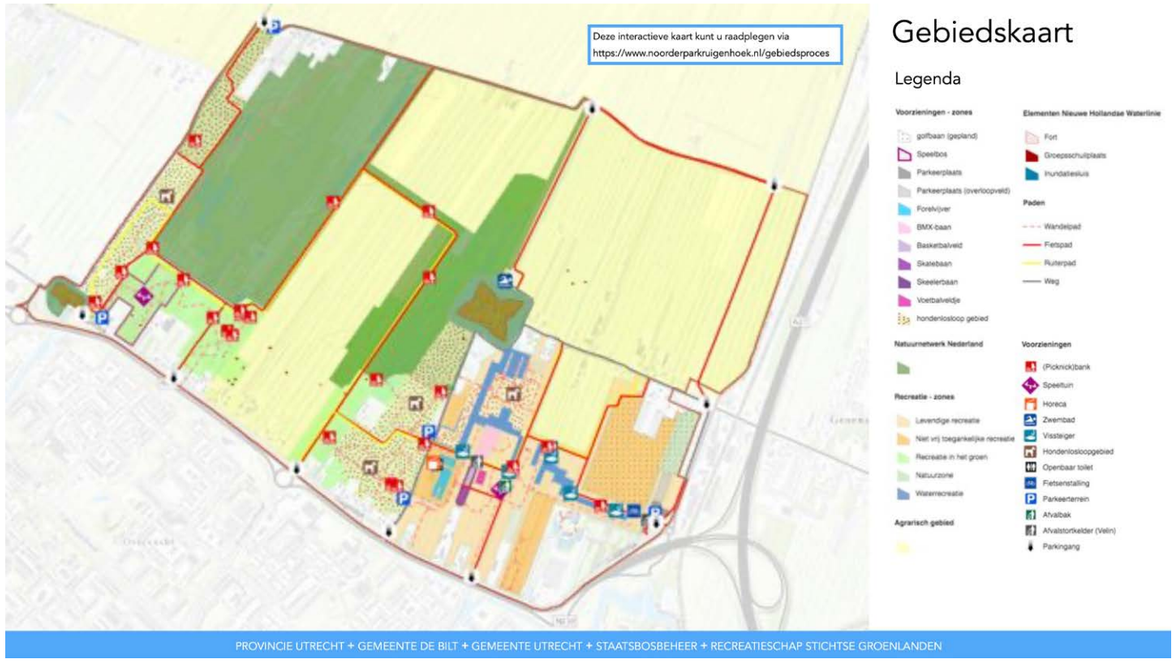

Toekomstperspectief Noorderpark- Ruigenhoek (2018)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- kwaliteit van de natuur verbeteren
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder de veenweidegebied Het Groene Hart. In toekomst wordt er hier ingezet op:

- minder uitstoot van koolstofdioxide (CO2)uit veenbodems door de grondwaterstand te verhogen
- meer duurzame landbouw en minder intensief
- een deel van het gebied is geschikt gemaakt voor weidevogels.
- er is een rijke blauwe dooradering; een netwerk van met elkaar verbonden natuurvriendelijke sloten, rivieren en plassen.
- de natuur in Natura 2000-gebieden is hersteld, en er zijn moerasgebieden en waterbuffers aangelegd.

(Provincie Utrecht, 2023)

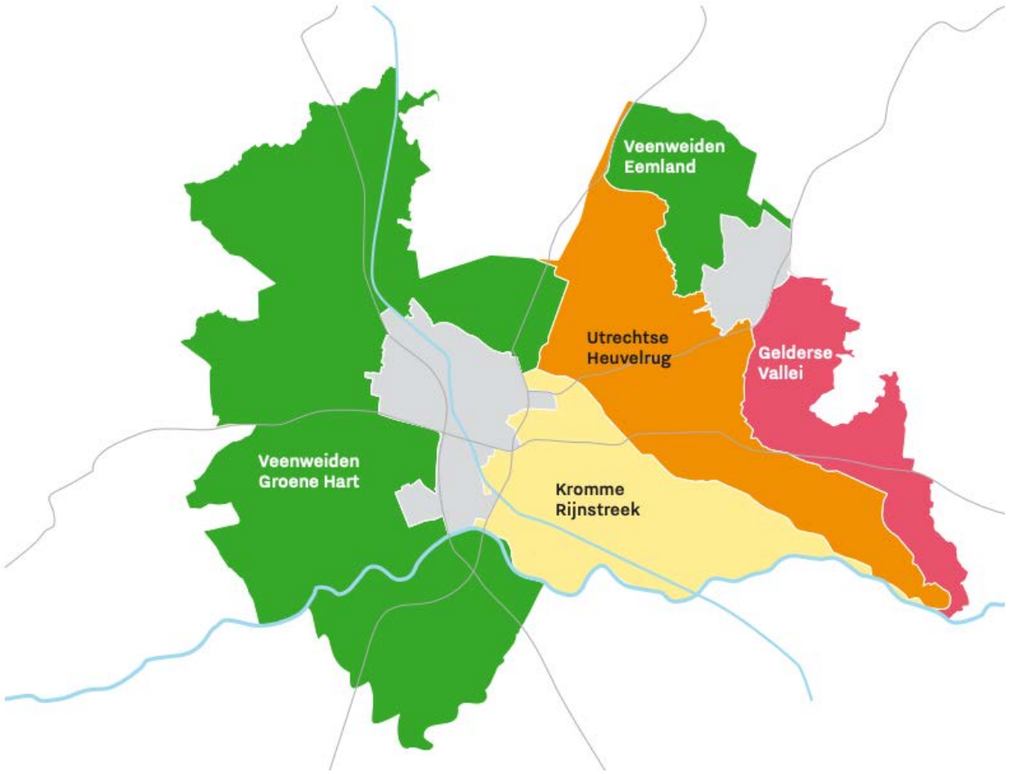

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

1.5 Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

Het overgrote deel van dit cluster wordt gekarakteriseerd door een waterrijk veenweidelandschap. De intensieve bemaling van de afgelopen decennia heeft geleid tot lokaal laag gelegen gebiede. Dit zorgt voor wateroverlast, kwel en lokale verzilting. Bemaling van agrarisch grasland heeft bovendien als gevolg dat het veen verder inklinkt en CO2 naar de omgeving uitstoot. Bij een toekomstbestendige invulling is het van belang dat hier plek voor (tijdelijke) waterberging wordt gereserveerd.

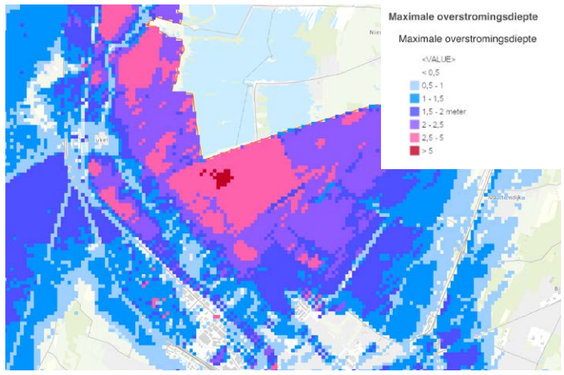

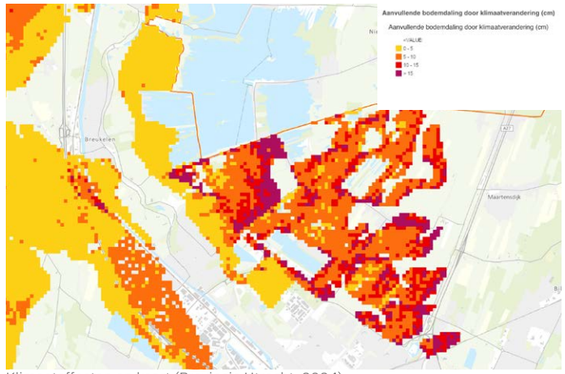

Klimaateffecten op kaart (Provincie Utrecht, 2024)

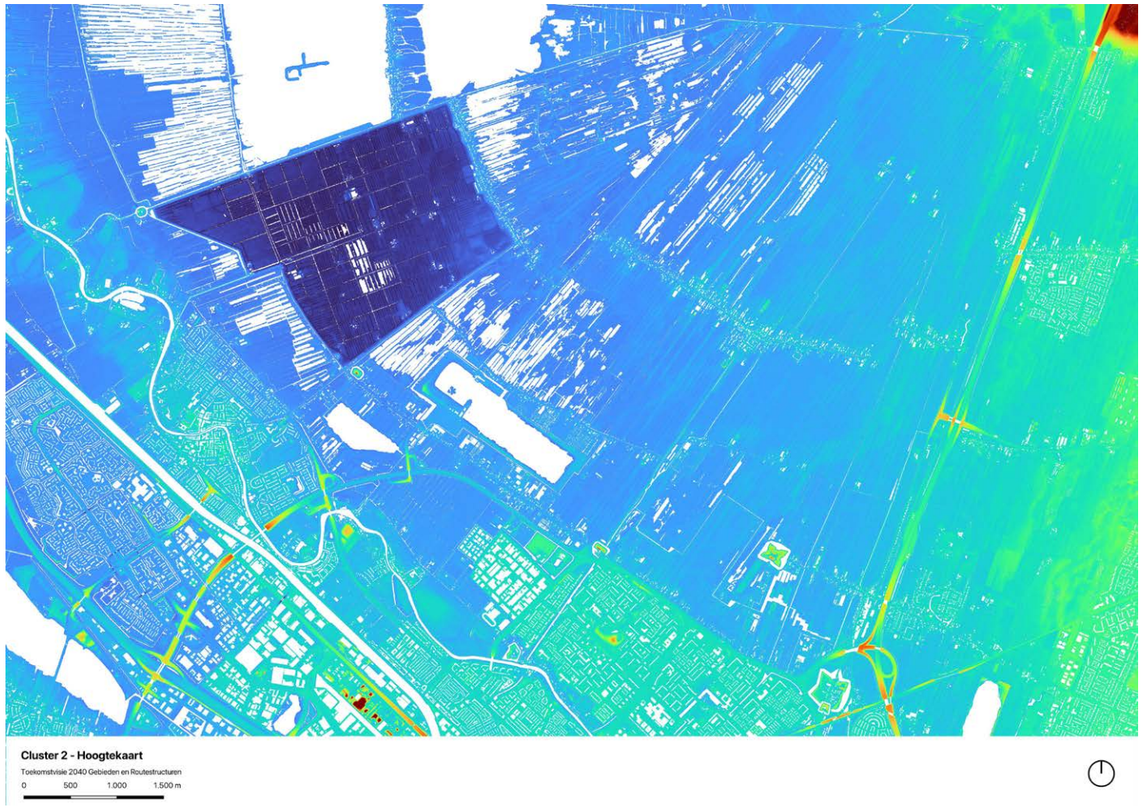

1.6 Kansen en knelpunten - Ruimtelijk

Kansen:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende gebieden te versterken en/of te ontwikkelen:
  - De Leyen: sport en wandelen en spelen (groter speeltoestel/speeltoren)
  - Maarsseveense Plassen: waterrecreatie
  - Noorderpark - Ruigenhoek: landschapspark, waterlinie (kazematten), sport en spel
  - Gagelbos en Gagelpolder: wandelen en avontuurlijk spelen
  - Fort de Gagel en Fort Ruigenhoek: waterlinielandschap

- Er ligt een kans om recreatie beter te spreiden door te werken aan een intensiteit zonering. Naast het versterken van de aantrekkingskracht door gebiedsidentiteiten te verbeteren vraagt dit om het versterken van recreatieve **verbindingen**. In dit cluster ligt er een grote kans om de verschillende gebieden in de noordrand aaneen te rijgen (natuur en recreatie). Een nieuwe vrij liggende fiets- en wandelroute, grotendeels over bestaande tracés, kan de nieuwe recreatieve ruggengraat gaan vormen tussen Fort Blauwkapel aan de oostzijde en de Maarsseveense plassen aan westzijde, aangevuld met een mogelijke uitbreiding richting de Loosdrechtse plassen. Voor deze hele recreatieve noordrand ligt er bovendien een grote kans om volwaardige noord-zuidverbindingen te realiseren zodat het gebied beter wordt verbonden met de zuidelijk gelegen woongebieden van Overvecht en Maarssen (knelpunt: barrière N230). Dit geld zowel voor natuur als voor recreatie; fiets- en wandelpaden.

- Voor het geisoleerde gebied de Leyen liggen er kansen om dit te verbinden met nieuwe fiets- en wandelroutes in de omgeving (recreatief) en met de Utrechtse Heuvelrug (natuur).

- Zorg voor heldere en uitnodigende **entrees** naar de verschillende gebieden. Zo ligt er bij de Leyen een kans om het gebied herkenbaar te maken vanaf de Provinciale weg.

- Houd in de gebiedszonering rekening met het broedseizoen. Dit vraagt om een flexibele inrichting.

- Door in deelgebied de Leyen een seizoensgebonden mobiele horecavoorziening toe te staan kan er een bredere doelgroep worden bediend.

- Meer jaarronde voorzieningen rond de Maarsseveense plas, bijvoorbeeld door de fietspaden los te koppelen van een vrijliggend voetpad/belevingspad langs de oever, een ‘rondje plas’ dat het gehele jaar gebruikt kan worden. Nieuwe Speelvoorzieneningen op en in het water van de plas. Vlonderpaden toevoegen op plaatsen waar er te weinig ruimte beschikbaar is.

- Behoud de agrarisch (open) gebieden tussen de verschillende recreatieve deelgebieden en combineer ze waar mogelijk met groenblauwe dooradering.

- Ontwikkel meer ommetjes in het noordelijk gelegen Natura2000 gebied Molenpolder (extensieve recreatie). Er zijn ook mogelijkheden om agrarische bedrijfsvoering en recreatie en toerisme te combineren in dit gebied.

Knelpunten:

- De oostelijke deel van de Maarsseveense plassen, met de smalle oeverzone, de verspreid liggende ligweides, de compacte bospercelen en het smalle gecombineerde fiets/voetpad levert in de huidige situatie veel problemen op. Er is een gebrek aan sociale veiligheid en het pad wordt gebruikt door scooter- en motorijders die in conflict komen met de badgasten.

- De bestaande veldenstructuur met recreatief programma in het Noorderpark-Ruigenhoek fungeert te veel als keurslijf. Het staat de doorontwikkeling van het park in de weg. Zo dient de mogelijke ontwikkeling en de inpassing van een zwemplas op een hoger abstractieschaal te worden onderzocht in nauwe relatie met cultuurhistorische waarden en de kenmerkende groen/blauwe structuur van het gebied.

Maarsseveense plassen | ligwides zuidzijde

De Leyen | Leegstaand paviljoen

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*:
  wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

De Leyen

Gebruikswaarde: Start- of rustpunt voor wandelaars en fietsers. Faciliteiten: zandplaats, speelvoorzieningen, kiosk (gesloten), picknicktafels, beschikbaar voor openlucht-evenementen, wandelroutes (waaronder belevingsroute en route Utrechts Landschap), parkeerterrein en toiletgebouw (gesloten). Wandelroutenetwerk west sluit aan op de Leyen. Honden: toegestaan, maar aangelijnd.

Belevingswaarde: De Leyen is een recreatiegebied gelegen in een bosrijkgebied. De focus ligt hier dan ook vooral op de natuurbeleving en rust, mede dankzij het ontbreken van (grote) voorzieningen.

Attractiewaarde: De Leyen heeft weinig tot geen attractiewaarde. Op deze plek ligt de focus op dit moment vooral op rust. Het ontbreekt aan een belangrijke trekker of grote voorziening.

Bezoekersaantallen: De Leyen trekt gemiddeld 44.000 unieke Nederlandse bezoekers per jaar. Het aantal bezoeken kan niet nauwkeurig worden weergegeven. Wel kan er gezegd worden dat hier sprake is van een lage bezoekersdichtheid.

Cluster 2 - Recreatiekaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Legenda

- Wandelnetwerken
- Fietsnetwerken
- Vaarnetwerken
- TOP Locatie
- Fort
- Uitkijktoren
- Kampeerterrein
- Golfterrein
- IJsbaan
- Skibaan
- Sportterrein
- Zwemzone
- Duikzone
- Waterski
- Jachthaven
- Parkeerplaats
- Café / Restaurant
- Hotel
- Toiletvoorzieningen
- Natuurgebied
- Vakantiepark
- Volkstuinen
- Plein
- Speel- en ligweide
- Strand
- Steiger

Organisaties

- RODS Utrecht
- Stichtse Groenlanden A
- Stichtse Groenlanden B
- SBB

Maarsseveense Plassen
Gebruikswaarde: Faciliteiten: strandbad (betaalde toegang) met speel- en sportvoorzieningen, watersportmogelijkheden, diverse horeca locaties, food courts (geopend tijdens strandbadseizoen) en parkeerterrein (2.000 plaatsen), speeleiland met waterglijbanen, waterdoolhof en kleuterbadjes, dagcamping en toiletgebouwen, mogelijkheden om te vissen (vispas nodig). Naturistenstrand, Thermen Maarssen en TOP Maarsseveense Plassen gelegen naast het strandbad.
Honden: buiten het strandbad bij de Grote Plas aangelijnd toegestaan, bij de Kleine Plas het hele jaar los en zijn er zwemmogelijkheden.

Belevingswaarde: De Maarsseveense Plassen bieden een diverse beleving rondom de Grote Plas en Kleine Plas. De grote plas is echt gericht op reuring en vermaak rondom het strandbad en het buitengebied. De kleine plas biedt daarentegen juist een veel rustigere omgeving in het groen. Voor de inwoners van het noorden van Utrecht is dit een belangrijk gebied waar zij vooral zomers recreëren. Vergelijkbare plekken zijn in de nabije omgeving niet te vinden.

Attractiewaarde: De grootste trekker in dit gebied is het strandbad. Op deze plek zijn veel voorzieningen waar mensen vooral op zomerse dagen veel gebruik van maken. De combinatie van horeca, ligweides, zwemwater en speeltoestellen is uniek.

Bezoekersaantallen: De Maarsseveense Plassen trekken gemiddeld 325.000 unieke Nederlandse bezoekers en 1,0-1,25 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 7.500 bezoeken per hectare. Dit is een hoge bezoekersdichtheid. Dit zorgt ervoor dat de Maarsseveense Plassen één van de meest bezochte gebieden is van het recreatieschap.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,8. Het gemiddelde in Utrecht is 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Noorderpark-Ruigenhoek
Gebruikswaarde: Faciliteiten: wandel- en fietspaden, ruiterpaden, mogelijkheden voor kanoën, picknickweiden, speelplekken, horeca (waaronder pannenkoekenrestaurant Pancake in the Parc), dagcamping, evenementen (o.a. Soenda), activiteiten met boswachter, parkeerterrein, forelvijver, ChiChi - The Golf Venue, sportveldjes, waterpark, pumptrack en skatebaan.

Belevingswaarde: Noorderpark-Ruigenhoek is een natuur- en recreatiegebied gericht op sport en spel en natuurbeleving. Daarmee is het in vergelijking met de Maarsseveense plasesn weer een heel ander gebied. Het wordt ook wel gezien als de grootste achtertuin van Utrecht en mensen kunnen hier in een groene omgeving ontspannen. Er is een stukje verloren kerkhof, dit voegt iets toe aan het cultuurhistorisch verhaal.

Attractiewaarde: Dit gebied is uniek omdat hier een combinatie plaatsvindt van sport en speelvoorzieningen. Vooral de sportvoorzieningen (pumptrack, skatebaan, waterpark etc.) trekken bezoekers naar dit gebied toe, omdat je dit op andere plekken niet op deze manier vindt.

Bezoekersaantallen: Noorderpark/Ruitgenhoek/Gagelbos trekt gemiddeld 139.000 unieke Nederlandse bezoekers en 1,0-1,25 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 2.300 bezoeken per hectare. Dit is een lage bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,5. Dat is lager dan het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Gagelbos en Gagelpolder
Gebruikswaarde: Faciliteiten: speelbos, wandelroutes en picknickplaatsen. Honden: hondenlosloopgebied.

Belevingswaarde: Gagelbos en Gagelpolder vormen een jong natuurgebied, direct gelegen ten westen van Noorderpark-Ruigenhoek waardoor het daar een verlengde van is. In het Gagelbos is het vooral gericht op sport-en spel door het speelbos, en in de Gagelpolder vooral op natuurbeleving. Daarmee is het een mooie aanvulling op de beleving in Noorderpark-Ruigenhoek.

Attractiewaarde: Hoewel de attractiewaarde van dit gebied niet te vergelijken is met bijvoorbeeld het strandbad van de Maarsseveense Plassen trekt vooral het speelbos in dit deelgebied de meeste bezoekers. Dit unieke bos in een groene omgeving biedt een mooie speelplek voor kinderen.

Bezoekersaantallen: Noorderpark/Ruitgenhoek/Gagelbos trekt gemiddeld 139.000 unieke Nederlandse bezoekers en 1,0-1,25 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 2.300 bezoeken per hectare. Dit is een lage bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,5. Dat is lager dan het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Fort de Gagel
Gebruikswaarde: Faciliteiten: restaurant met terras, interactief informatiepunt, (zakelijke) evenementenlocatie, teambuildingactiviteiten. Honden: aangelijnd toegestaan.

Belevingswaarde: Fort de gagel is gelegen op een forteiland aan de rand van de stad en vooral voor de inwoners van noord Utrecht een goed te bereiken plek. Op deze plek kun je de cultuurhistorie beleven, en door de invulling met horeca geldt hier weer een andere waarde dan bij de andere forten waar de focus niet ligt op horeca. Dit maakt deze plek en invulling uniek.

Attractiewaarde: Het fort an sich heeft een grote attractiewaarde vanwege het feit dat het onderdeel is van UNESCO Werelderfgoed en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Fort Ruigenhoek
Gebruikswaarde: Regulier niet opengesteld. Faciliteiten: evenementen (o.a. Tweetakt), activiteiten op gebied van podium- en beeldende kunst, rondleidingen voor groepen. Honden: niet toegestaan.

Belevingswaarde: Fort Ruigenhoek is een groot fort en het ligt verscholen in het groen van Noorderpark-Ruigenhoek. De cultuurhistorie kan hier in beperkte mate beleef worden in rondleidingen. Maar er is geen uitzonderlijke belevingswaarde vanwege het feit dat het fort niet opengesteld is. Anderen forten rondom Utrecht zijn dit wel, waardoor de cultuurhistorie daar beter beleefbaar is.

Attractiewaarde: Omdat het fort niet opengesteld is heeft het weinig attractiewaarde. Maar het feit dat het onderdeel is van UNESCO Werelderfgoed en de Nieuwe Hollandse Waterlinie maakt het wel een unieke plek

Noorderpark-Ruigenhoek | skatepark

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

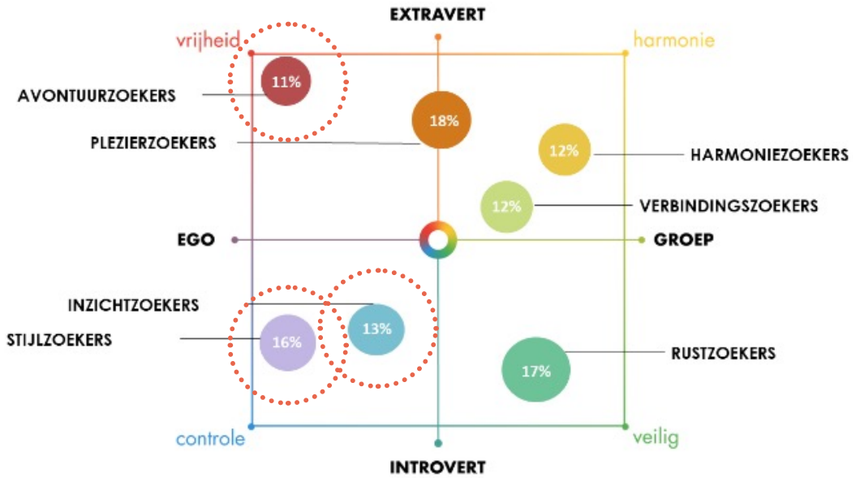

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In Utrecht wonen boven gemiddeld Avontuurzoekers (28,6%) en in De Bilt en Stichtse Vecht boven gemiddeld Stijlzoekers (ca. 25%) en Inzichtzoekers (ca. 20%).

Avontuurzoekers zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, introverte, rationele en leergierige mensen. In hun vrije tijd hebben ze veel aandacht aan zelfontwikkeling en ze willen hun tijd dan ook graag bewust en nuttig besteden. Als ze activiteiten ondernemen doen ze graag nieuwe kennis en inzichten op. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze hun eigen gang gaan en hun hoofd leeg maken om weer helemaal op te laden. Ze houden van informatie: meten is weten! Ze houden van de natuur en bezoeken graag musea of bezienswaardige gebouwen.

Leefstijlvinder in Nederland

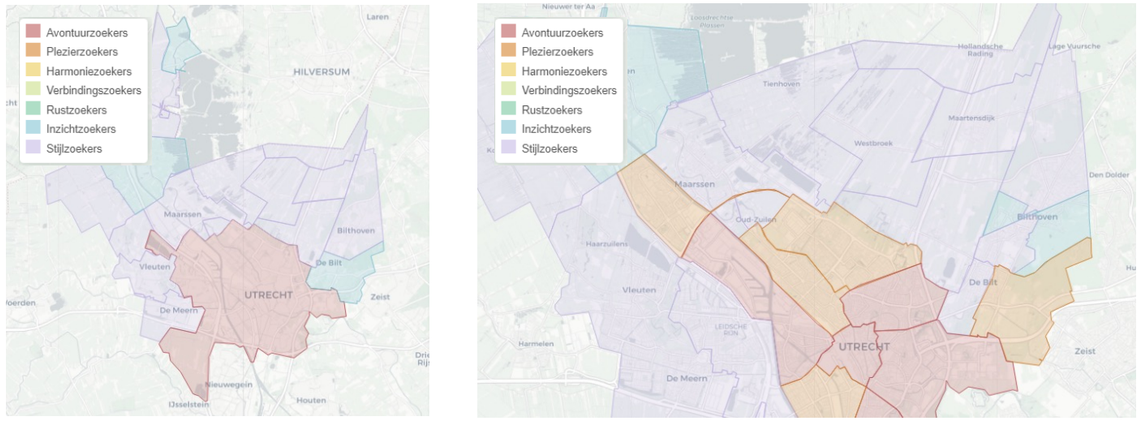

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in gemeente Utrecht, De Bilt en Stichtse Vecht (bron: Leefstijlvinder 2024)

Aansluiting Leefstijlen vraag en aanbod
Deze tabel geeft weer welke doelgroepen per gebied worden bediend (op basis van type landschap, aanwezigheid van voorzieningen en functie van het gebied).

	Doelgroep
De Leyen	Rustzoekers, Inzichtzoekers en Harmoniezoekers door de basic voorzieningen en mogelijkheid om te rusten dichtbij huis.
Maarsseveense Plassen	Avontuurzoekers, Verbindingszoekers, Plezierzoekers en Harmoniezoekers door de vele voorzieningen voor jong en oud. Op niet zwemdagen voor plezierzoekers wellicht te weinig te doen.
Noorderpark-Ruigenhoek	Avontuurzoekers, Verbindingszoekers en Harmoniezoekers, Inzichtzoekers, Rustzoekers door de vele voorzieningen voor jong en oud.
Gagelbos en Gagelpolder	Harmoniezoekers en Stijlzoekers door de focus op sport en spel.
Fort Gagel	Plezierzoekers, Stijlzoekers door de aanwezigheid van horeca en activiteiten voor groepen.
Fort Ruigenhoek	Inzichtzoekers door de rondleidingen en historiebeleving. Evenementen: avontuurzoeker

2.3 Impact van trends en ontwikkelingen

Groeiende recreatiebehoefte

- Toenemende druk op de Maarsseveense Plassen door woningbouw in de omgeving. Spreiding van recreanten faciliteren om hinder en overlast te beperken (met name spreiding over meer zwemlocaties en meer recreatieve mogelijkheden in het vrije deel aan de oostelijke zijde van de plassen).

Toenemende behoefte aan beleving en betekenis

- Bijzondere themaroutes worden binnen deze trend steeds populairder en bieden kansen voor de deelgebieden.

Recreatiegedrag leidt tot noodzaak investeringen in recreatieve structuur

- Voor alle deelgebieden geldt dat de recreatieve ontsluiting kan verbeteren.

Toenemend belang van actief 'buiten zijn' vanwege gezondheid

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes en sport- en speeltoestellen.

Diversiteit van activiteiten neemt toe

- Groeiende behoefte naar ruimte voor fietsen, wandelen en sporten. Kansen voor zonering en spreiding van bezoekers in Noorderpark-Ruigenhoek en vrijliggende wandel- en fietspaden.

Aandacht voor klimaatverandering

- toenemende aandacht voor duurzaamheid, waterberging, extensieve landbouw etc.

2.4 Kansen en knelpunten - Recreatief

Algemeen:

- Er liggen kansen voor het ontwikkelen van routes/verbindingen, mits er wordt voldaan aan 'kwaliteit' en er medewerking is van andere eigenaren/partijen om doorgaande én veilige routes te maken. Hiermee kan ook de natuur (N2000) beter beleefbaar gemaakt worden.
- De poorten van de gebieden (recreatie en natuur) kunnen vanuit stedelijke gebieden duidelijker, aantrekkelijker, functioneler en duurzame beheerd worden.
- Parkeerproblematiek moet worden voorkomen of worden opgelost, bijvoorbeeld bij De Gagel.
- Er liggen kansen om de natuurwaarden te verhogen en te behouden én recreatie en beleving te verhogen door zonering verder toe te passen (gedeeltelijk is deze er al door deel dat 'vanwege natuurwaarden' afgesloten is). Zonering geeft duidelijkheid en kansen voor inrichting en gebruik.
- In dit gebied liggen kansen om nieuwe recreatieve verbindingen voor fietsers en wandelaars aan te leggen, en bestaande verbindingen te verbeteren om te zorgen voor een cluster met beter verbonden deelgebieden.

De Leyen:

- Kiosk staat leeg en wordt een nieuwe invulling voor gezocht. De vraag is of er voldoende aanloop is om een onderneming te kunnen starten. Het gebouw kan eventueel gesloopt worden. Horeca-ontwikkeling biedt kansen voor een hogere attractiewaarde van het gebied.
- Bosgebied rondom de Leyen meer op de kaart zetten als wandel- en speelbestemming (bron: Utrecht Buiten, 2019). Verbinding met De Bilt (wijken waar Harmoniezoekers wonen) verbeteren? Heeft de potentie om recreatie op de Heuvelrug te ontlasten.
- Parkeerplaats doorontwikkelen met voorzieningen als afvalbakken en een plattegrond.
- Er ligt een kans in samenhang met Baarn, door te zoneren en bijvoorbeeld autoverkeer aan de randen van gebieden op te vangen.
- Kansen voor een klimbos, speeltoestel en ontwikkelen van outdoor activiteiten.
- Knelpunten hierbij liggen in de diverse doelgroepen, de beschikbare ruimte en verschillende belangen van deelnemers van het recreatieschap.
- Kansen voor koppeling van agrarische bedrijfsvoering en recreatie.
- Vuilstortgebied van voormalige batterijfabriek Witte Kat in grasland voor Fort Ruigenhoek zorgt voor keuze: laten zoals het is of ontwikkelen

Maarsseveense Plassen:

- Struinnatuur en outdoorbeleving realiseren (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Impuls geven aan groen in het vrije deel (opener maken en toegankelijkheid zwemwater verbeteren, bijv. met steigers, hellingen, etc. in plaats van via het struikgewas).
- Aan oostzijde Gageldijk vormt de slagboom en fietssluis voor een barrière voor de parkeerruimte. Kansen om deze barrière weg te nemen door de plek opener, uitnodigender en vriendelijker te maken (ook als alternatieve fietsroute langs de plassen en richting Molenpolder en de Zodde).
- Kans: herijken van de exploitatie en het gebruik.
- Knelpunten: er is een upgrade nodig van de inrichting, er is sprake van essentaksterfte en de diepte van de plas is een aandachtspunt.

Noorderpark-Ruigenhoek:

- Kans voor ontwikkeling van zwemwater in Ruigenhoek (wordt onderzocht door gemeente Utrecht).
- Jaarlijks wordt evenement Soenda georganiseerd in Noorderpark-Ruigenhoek. Het terrein is voor de organisatie van dit evenement kwalitatief niet goed genoeg (te maken met verzakking). Het terrein heeft onderhoud nodig en moet toekomstbestendig gemaakt worden. De fysieke draagkracht van terreinen is niet altijd geschikt voor de evenementen die worden georganiseerd.
- Kansen voor vrijliggende brede wandel- en fietspaden en verbetering van wandelpaden (paden met mergelkleurig grint hebben na regenbuien veel kuilen waardoor de begaanbaarheid verminderd).
- Het hondenlosloopgebied in combinatie met andere zonering zorgt voor knelpunten.
- Kwaliteitsverbetering van de kinderspeelplekken en creëren van schaduwplekken voor gezinnen (bijv. met extra bomen (voedselbomen), picknickbanken en gewone banken).
- Verbinding/relatie leggen met Fort Blauwkapel en Voorveldse polder.
- Kans voor ontwikkelen MTB route Utrecht Vuursche.
- Korte termijn plan: doorzetten lopende activiteiten op Fort Ruigenhoek (beleving NHW, betrokkenheid omgeving, toekomstgericht, verdienmodel) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033)
- Korte termijn plan: uitwerking Poort de Gagel incl. toegankelijkheid Gagelbos (parkeren, informatievoorziening, imago, identiteit NHW, kunstwerk ontmoeting met een inundatieveld, gebruikmaken van ontwikkeling Fort de Gagel) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033)
- Middellange termijn plan: versterken NHW-identiteit (imago, Unesco, aanbod versterken doelgroep, gebiedsidentiteit) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033).
- Middellange termijn plan: stimuleren duurzame mobiliteit naar gebied (duurzaamheid, geen uitbreiding parkeerplaatsen) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033).

Projectplan Noorderpark (bron: Groen Groeit Mee)

- Lange termijn plan: ontwikkelen Klimaatfort (poort, trekker, behoud fort, verdienmodel, tbv doelgroep) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033).
- Lange termijn plan: poort Groenekan (hoofdentree, informatievoorziening) (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033).
- Verbinden en verbeteren kinderspeelbos: meer onderhoud, toiletvoorziening, watertappunt, netter en meer uitnodigende kwaliteiten met meer picknickplekken en maaien op 225 mm.
- Zonering van recreatie bij Gagelbos en Fort de Gagel (bijv. geen extra horeca in Gagelbos i.v.m. concurrentie Fort de Gagel).
- Ruimtelijke oplossing zoeken voor de parkeerdruk (bijv. aan de zijde van voormalig tuincentrum Minstroom).

Gagelbos en Gagelpolder:

- Er liggen kansen om de samenhang in het gebied te vergroten en de ligging dicht bij de stad beter te benutten.

Toekomstperspectief Noorderpark-Ruigenhoek (2018):
In het algemeen inzetten op:

- Eenheid in het gebied
- Versterken identiteit en bezoekers verwelkomen
- Meer ruimte bieden voor leren en ontdekken
- Op orde brengen horeca en basisvoorzieningen
- Creëren duidelijke vindbaarheid
- Gedeeld eigenaarschap en betrokkenheid
- Benutten economisch potentieel
- Bieden divers recreatieaanbod

Ruigenhoekse Polder: wensen voor het gebied:

- Ruimte voor één groot evenement per jaar en meerdere kleine evenementen (waarbij rekening wordt gehouden met de omgeving).
- Belevingswaarde vergroten door meer aandacht voor natuurontwikkeling.
- Aantal middelgrote georganiseerde activiteiten uitbreiden (waarbij rekening wordt gehouden met de omgeving).
- Gevarieerd recreatie-aanbod met focus op sporten, spelen en ontspannen.
- Voorzieningen treffen zodat mensen met een beperking kunnen vissen in het gebied.

Gagelbos: wensen voor het gebied:

- Ruimte voor één groot evenement per jaar en meerdere kleine evenementen (waarbij rekening wordt gehouden met de omgeving).
- Speelbos versterken met kleine horeca als ontmoetingsplek.
- Toevoegen van beperkte seizoensgebonden horeca.
- Duidelijke zonering voor honden.
- Inrichting parkeerterrein verbeteren om overlast en vervuiling te voorkomen.
- Passende werkplek bieden voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Eigenaarschap en betrokkenheid van omwonenden stimuleren.
- Toegankelijkheid van Gagelbos voor mensen met een beperking verbeteren.

Fort de Gagel: wensen voor het gebied:

- Ontwikkeling als poort voor Noorderpark-Ruigenhoek en beleving van Nieuwe Hollandse Waterlinie. Uitvalsbasis voor sportieve outdoor (water) activiteiten.

Fort Ruigenhoek: wensen voor het gebied:

- Ontwikkeling als levend en duurzaam ingericht erfgoed voor kennisinstellingen, educatie, workshops, bijeenkomsten en een informatiecentrum.
- Functie als rust- en pleisterplaats om Nieuwe Hollandse Waterlinie in Noorderpark-Ruigenhoek te verkennen.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

De Leyen: in eigendom van Utrechts Landschap, beheer door SGL. Weinig voorzieningen en extensiever beheer.
Maarsseveense Plassen: eigendom en beheer door SGL. Veel voorzieningen en intensief beheer.
Noorderpark-Ruigenhoek: in eigendom van SBB, pacht en beheer door SGL. Veel voorzieningen en intensief beheer.
Gagelbos en Gagelpolder: eigendom en beheer door SBB, behalve het doorgaande fietspad. Weinig voorzieningen en extensiever beheer.
Forten: Eigendom en beheer voorzieningen in/rondom forten door SBB (Fort Gagel is geen eigendom van SBB). Verschillende activiteiten en voorzieningen en intensiever beheer.

Oppervlakten
Dit cluster valt binnen de begroting van SGL A. Deze begroting gaat in totaal over 647 hectare natuur- en recreatiegebied. Dit totaal is onderverdeeld in de volgende hoofddoeltypen:

- Bos en beplanting: 48 hectare
- Gras en open ruimte: 175 hectare
- Water en oevers: 212 hectare
- Wegen en paden: 35 hectare
- Uitgifte en exploitatie: 177 hectare

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 2 heeft een totaal oppervlakte van circa 1030 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 2: Noord-noordoost	**1030,0**
De Leijen (SGL)	4,0
Ruigenhoekse polder (SGL)	69,1
Buitengebied Maarsseveense plas (SG	89,2
Strandbad Maarsseveen (SGL)	30,9
Maarsseveense kleine plas (SGL)	27,4
Fort Ruigenhoek (SBB)	7,9
Noorderpark Ruigenhoek (SBB)	165,3
Molenpolder (SBB)	129,7
Maarsseveense Zodde (SBB)	16,3
Bethunepolder (SBB)	223,4
Fort Tienhoven (SBB)	2,1
Westbroekse Zodden (SBB)	217,3
Kerkeindse polder (SBB)	47,5

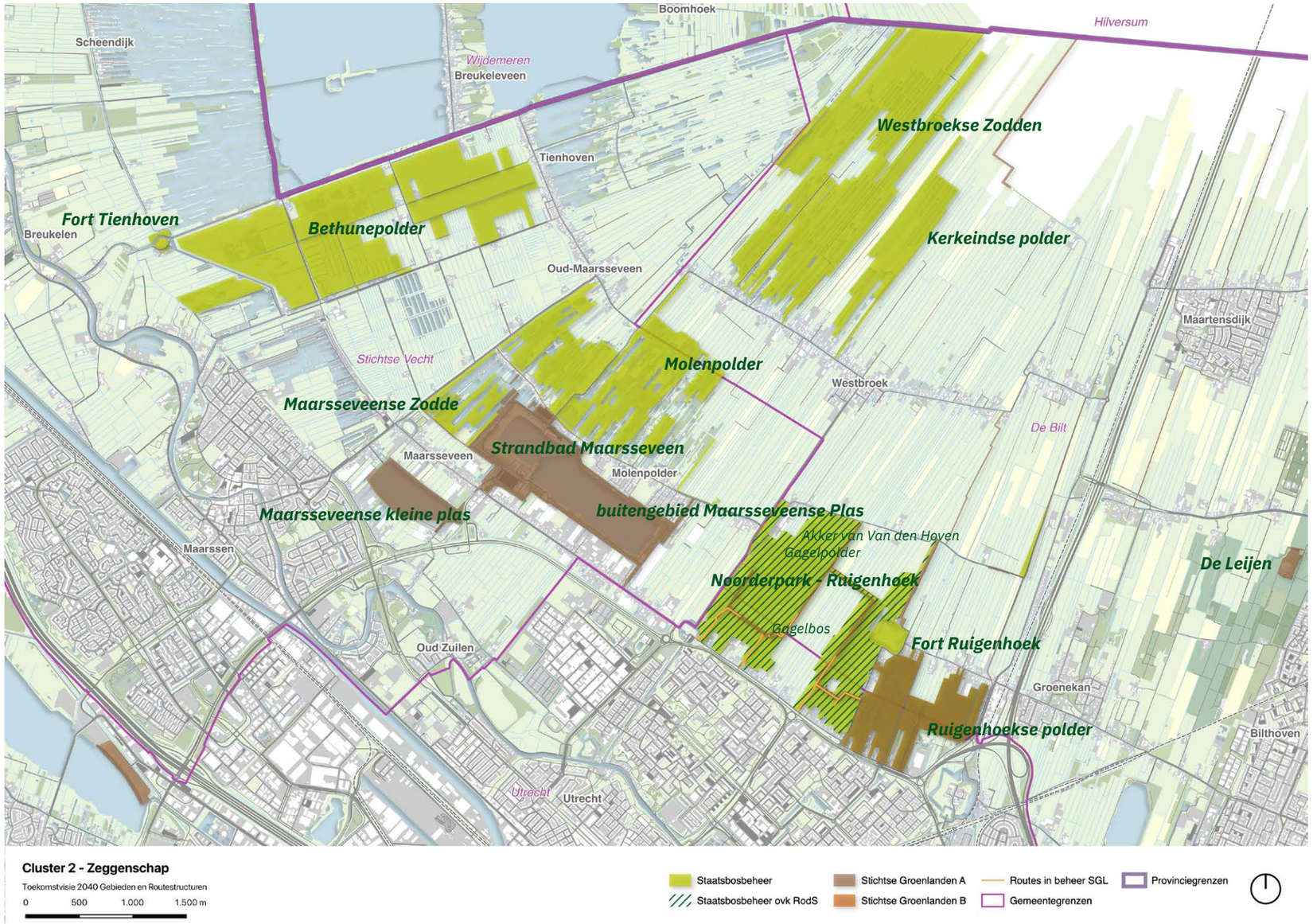

3.2 Financiële analyse

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtovereenkomsten met o.a. forelvijver, ChiChi en Pancake in the Parc op Ruigenhoek en Thermen Maarssen, mobiele telefoon mast en Maarsseveense Poort (met daarin kinderopvang) bij de Maarsseveense Plassen.
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor verschillende activiteiten (o.a. evenementen zoals Soenda, jacht- en visrecht en snackuitgifte).
- De opbrengsten van het Strandbad Maarsseveen. Deze zijn wel weersafhankelijk (bijv in 2022 hoger dan geraamd in de begroting).
- De opbrengsten van het Strandbad Maarsseveen (waaronder snackuitgifte in het strandseizoen). Deze zijn wel weersafhankelijk (bijv. in 2022 hoger dan geraamd in de begroting).

Financiering:
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele ‘status’ van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk ‘beheerregime’ van toepassing is op de gebieden:

Cluster 2 – Beheerfinanciering				
	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
De Leijen	■			
Ruigenhoekse polder	■		■	
Buitengebied Maarsseveense plas	■			
Strandbad Maarsseveen	■			
Fort Ruigenhoek			■	
Noorderpark Ruigenhoek				■
Molenpolder			■	
Maarsseveense Zodden			■	
Bethunepolder			■	
Fort Tienhoven			■	
Westbroekse Zodden			■	
Kerkeindse polder			■	

3.3 Kansen en knelpunten - Eigendom en beheer

De Leyen:

- In de afgelopen jaren is met subsidie geïnvesteerd in de renovatie en ontwikkeling van het recreatieve aanbod op de Leyen, maar deze ontwikkeling heeft door verschillende redenen in 2020 en 2021 stilgelegen.
- Overlast doordat het gebied (soms?) een ontmoetingsplek is voor sexafspraken

Maarsseveense Plassen:

- Aandacht voor beheer en onderhoud: beheerkosten van het Strandbad worden steeds hoger.
- De parkeerplaats Zuidzijde zou verbeterd moeten worden (iom pachters), vanwege staat verharding en veiligheidsproblemen.
- Het bestemmingsplan voor de Maarsseveense plassen is sinds 27 april 2018 onherroepelijk en biedt ruimte voor extra ontwikkelingen: bouwvlak 500m2 en bouwvlak 1000m2. Beide bouwvlakken liggen bij de zuidelijke entree van het strandbad.
- Aandacht voor goede aanpak en financiering van het vrije deel (oostzijde) i.v.m. de sociale problemen in dit deel. Koppelen aan exploitatiemogelijkheden.

Noorderpark-Ruigenhoek:

- Meerdere beheerders van het gebied (zowel SGL als SBB) zorgt voor onduidelijkheid. Harmoniseren van beheer en regels zou fijn zijn (bijv. rond honden en verhuur van het gebied). Versterken toezicht en regelgeving (bron: Ontwikkelingsagenda NP-RH 2023-2033).
- Recreatiegebied Ruigenhoekse Polder valt onder het beheer- en ontwikkelplan Noorderpark-Ruigenhoek. Het gebiedsproces is op dit moment in volle gang.

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 2 - Utrecht Noord

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatverandering	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
De Leijen	■	■	■	■		■		■	■	■			
Maarsseveense Pl.		■	■	■				■		■		■	
Noorderp. – Ruigh.		■	■	■			■	■			■		
Gagelbos- en polder			■	■				■					
Fort Gagel			■	■					■			■	
Fort Ruigenhoek			■	■				■				■	

De belangrijkste opgaven in dit gebied zijn het realiseren van de gemaakte plannen voor het opvangen van de toekomstige vraag (samen met andere stakeholders), binnen de (financiële) mogelijkheden. De opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van aanbod, meer variatie, verbindingen en het versterken van de balans qua recreatie. Dit kan door: De gebieden voor recreatief gebruik te intensiveren of juist te extensiveren (de horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Recreatieschap Stichtse Groenlanden en/of Staatsbosbeheer) op te pakken, of dat aan anderen te laten (de verticale as).

In dit cluster ligt de prioriteit op gebieden waar je kunt ***intensiveren****, en waar structurele inkomstenverhoging hand in hand gaan met de unieke kwaliteiten van het linielandschap.*

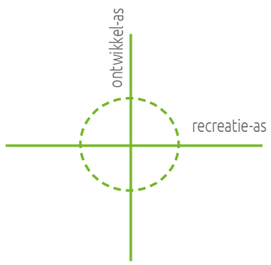

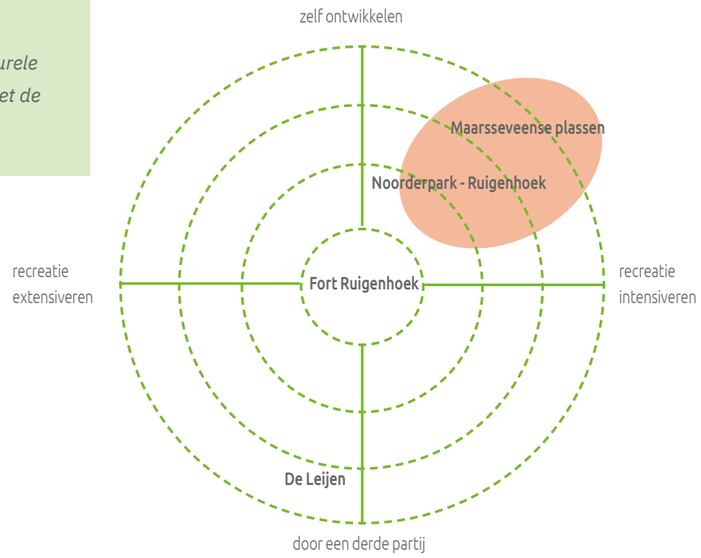

Richtinggevende uitspraken cluster 2 - Utrecht Noord

Met de richtinggevende uitspraken geven we vanuit de gebieden invulling aan deze visie en scenario's. We gaan in op zonering en kansrijke (gebieds)entrees, identiteit en verbindingen.

Zonering en gebiedsentrees

- Zorg voor heldere en uitnodigende entrees naar de verschillende gebieden, en stimuleer duurzame mobiliteitsvormen
- De oostelijke deel van de Maarsseveense plassen vraagt om een nieuwe inrichting waarmee de verschillende gebruiksgroepen beter over het gebied worden verspreid. In het westelijk deel zijn ontwikkelmogelijkheden voorzien.
- Pas recreatiezonering toe op de gebieden in Noorderpark-Ruigenhoek
- Overweeg om de Leijen te transformeren naar natuur of extensiever in te richten en te beheren
- Deelgebied de Molenpolder leent zich mogelijk voor meer extensieve vormen van recreatie

Identiteit

- Nieuwe toevoegingen aan het Noorderpark-Ruigenhoek zoals een zwemplas passen goed in het groen-blauwe imago van het gebied. Functies die meer verharding en of verdichting van de ondergrond vragen zijn op lange termijn ongewenst vanwege de klimaatverandering.
- Ontwikkel een heldere hondenzonering toe over het gehele cluster (dit is een thema dat over alle clusters heen gaan, maar hier nadrukkelijk aan de orde is).

Verbindingen

- Een nieuwe vrijliggende fietswandelroute, deels over bestaande tracés, kan de nieuwe recreatieve ruggengraat gaan vormen tussen Fort Blauwkapel aan de oostzijde en de Maarsseveense plassen aan westzijde.
- Wellicht nieuwe kansen voor het cluster als de noordelijke randweg wordt ontwikkeld

Biodiversiteit

- Investeer in het groenblauwe dooradering van het cluster als motor voor natuur en recreatie in de gebieden.
- Behoud de agrarisch (open) gebieden tussen de verschillende recreatieve deelgebieden voor de variatie en gelaagdheid
- Een fijnmaziger wandelnetwerk kan meer bezoekers opvangen, bijvoorbeeld meer oost-west verbindingen in Noorderpark.

Financiële consequenties

- Harmoniseren van beheer van de verschillende gebieden (van SBB en het Recreatieschap) in Noorderpark-Ruigenhoek: werk zonering uit en beheer de gebieden in samenhang.
- Extensiveren of transformeren van De Lijen levert mogelijk structurele besparingen op die benut kunnen worden voor intensivering in dit cluster.
- Commerciële ontwikkeling bij de Maarsseveense Plassen (noordelijke entree) kan structurele inkomsten opleveren.

Bronnen

- Beeldkwaliteitsplan Maarsseveense plassen, in opdracht van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden opgesteld door bureau Terra Incognita stedenbouw en landschapsarchitectuur uit Utrecht, 2017
- . Historische beelden, kaarten en foto's, Het Utrechts Archief https://hetutrechtsarchief.nl/
- Gebiedsanalyse kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies, kernkwaliteiten, uitgangspunten en ontwikkelingsrichting Utrecht Noord, Provincie Utrecht, 2021
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023
- Beeldkwaliteitsplan Kromme Rijngebied + , door Brons en partners landschapsarchitecten, in opdracht van landschap Erfgoed Utrecht, Gemeenten De Bilt, Bunnik, Utrechtse Heuvelrug, Houten en Wijk bij Duurstede, mede mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht, 2010

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

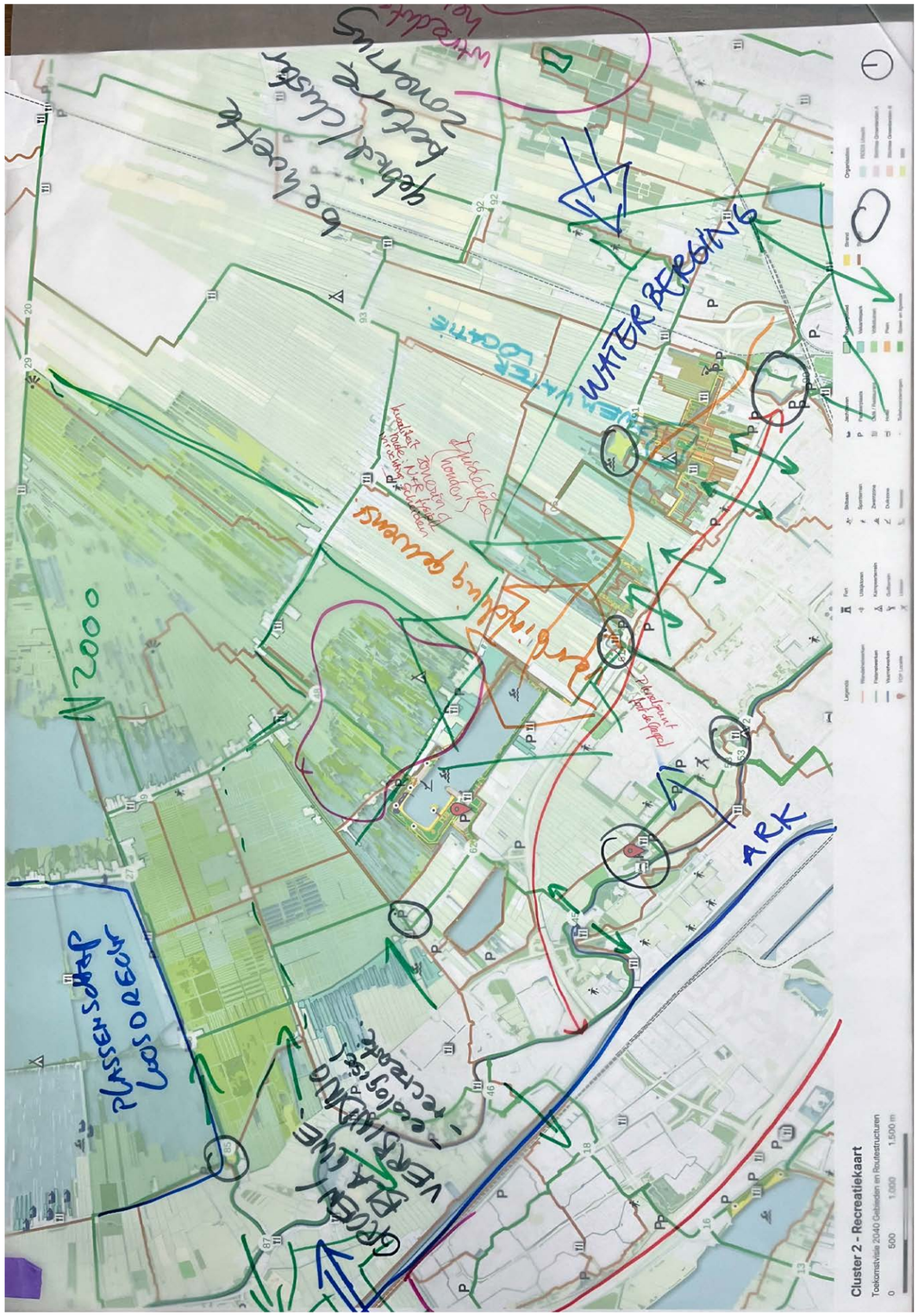

Gebiedspaspoort

2. UTRECHT NOORD

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

3. UTRECHT WEST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

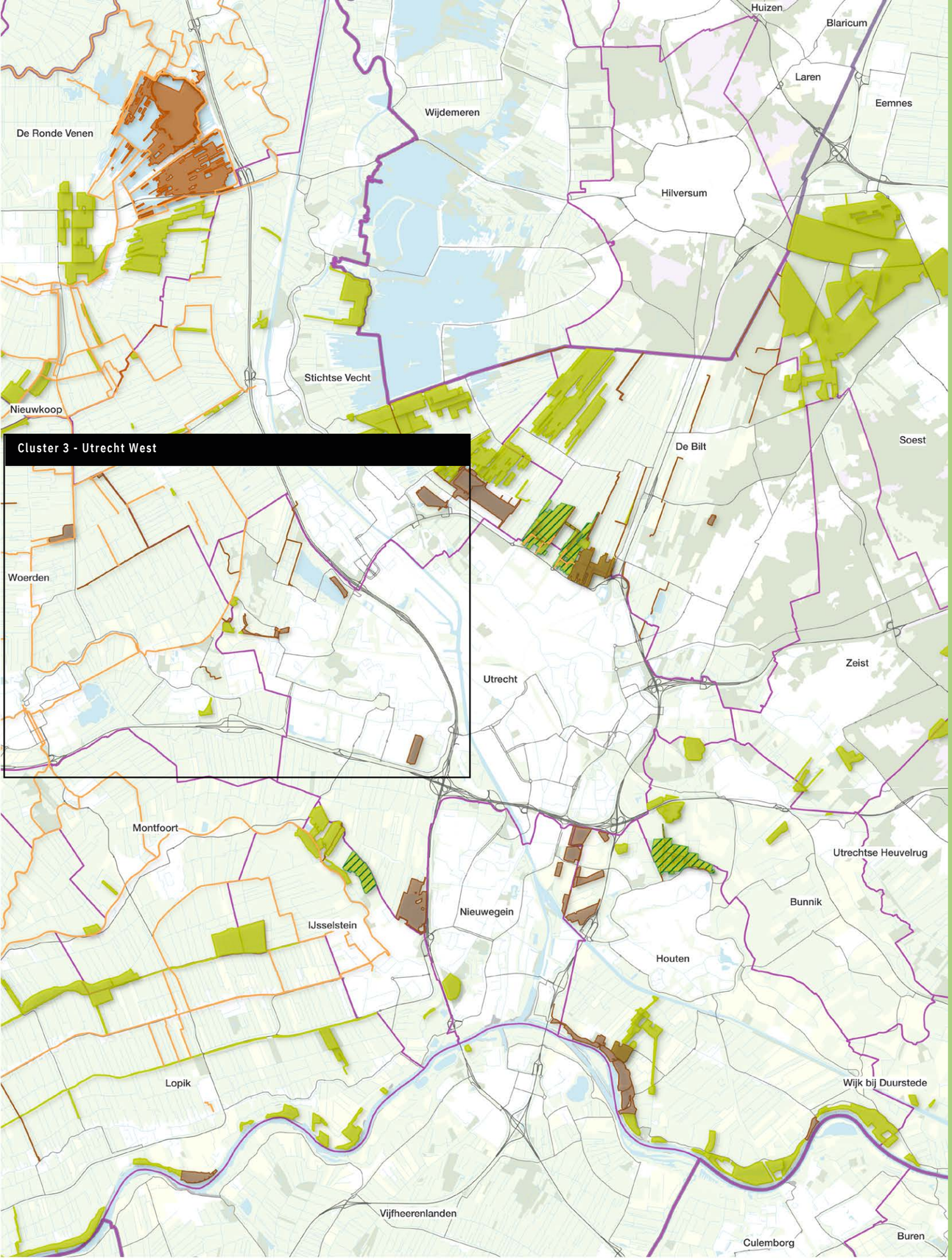

Overzichtskaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Staatsbosbeheer
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

Gebiedspaspoort

CLUSTER 3 UTRECHT WEST

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster Utrecht West met daarin de deelgebieden Strijkviertel, Oortjespad, Grutto, Hampoort en Haarrijnse plas. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Ruimtelijke samenhang
1.3 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.4 Klimaat
1.5 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheersverantwoordelijkheden voor recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

Cluster drie betreft de westhoek ten noorden van Utrecht. Het ligt ingesloten tussen de infrastructuurbundels van de A12 en de A2. Het gebied wordt doorsneden door de Oude Rijn - verderop de Leidsche Rijn. Aan de oostzijde wordt het gebied begrensd door Leidsche Rijn, de Meern en Vleuten en meer zuidelijk liggen Harmelen en Woerden. Het landschap wordt gekenmerkt door de langgerekte veenverkaveling, inclusief oude veenlinten.

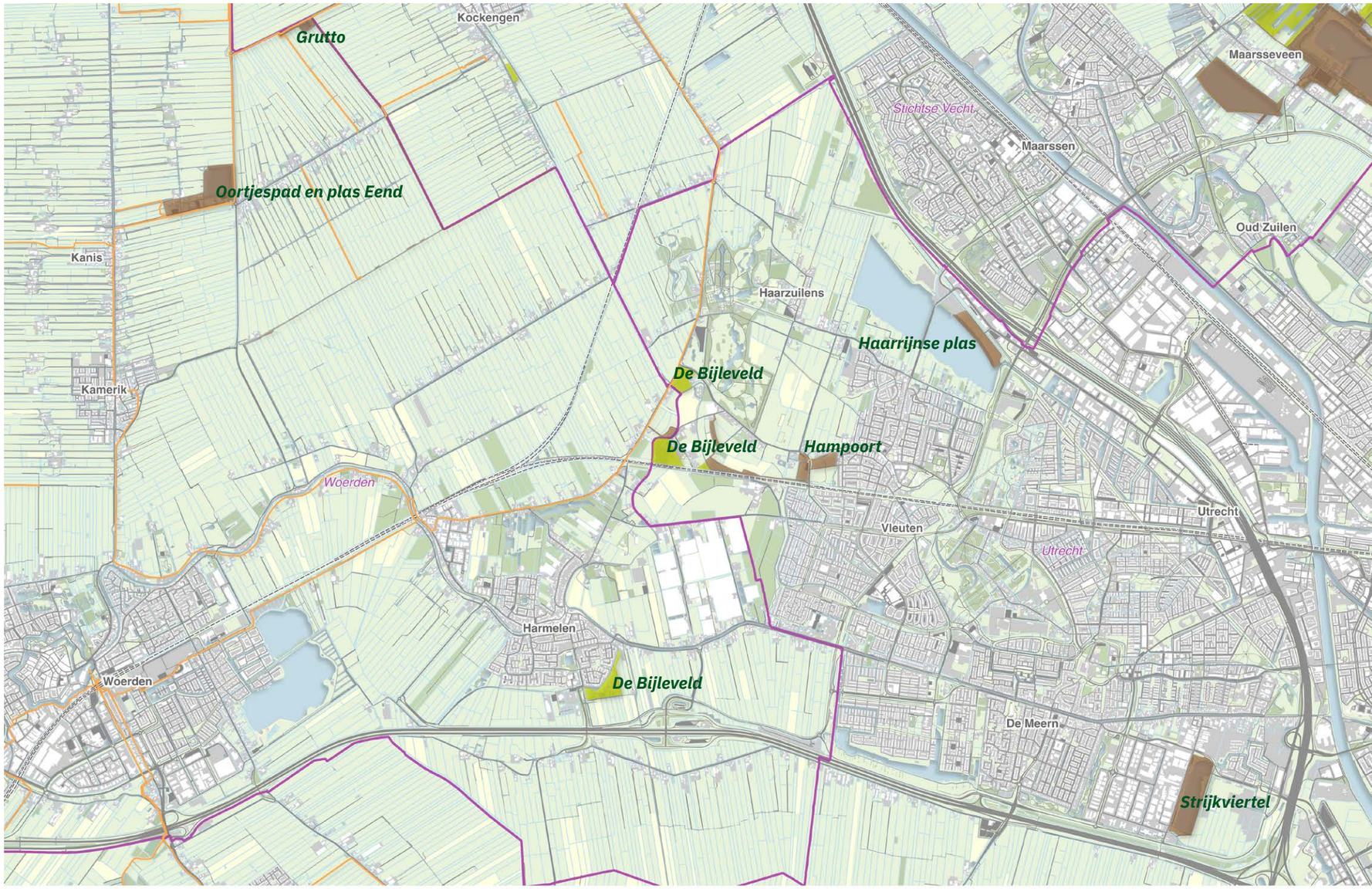

Cluster 3

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

periode | Titel

Tot 1000 | Stroomruggen

Ten westen van de stad Utrecht gaat het rivierenlandschap over in een veengebied, dat wordt doorsneden door oude stroomgordels van de Rijn en zijn zijrivieren. Hier zijn de stroomruggen smaller dan die ten oosten van Utrecht. Achter de oeverwallen ligt een overgangsgebied met strookvormige zand- en kleizones. De stroomruggen zijn mogelijk vanaf de jaartelling bewoond geweest. De Romeinen voegden het toe aan hun Limes, waarvan de nodige sporen in de ondergrond zijn teruggevonden. In de vroege middeleeuwen ontstonden de eerste kerken, nederzettingen en ridderhofsteden in het gebied.

1000-1600 – Ontginning en waterhuishouding

Midden 11de eeuw startten de eerste ontginningen in het gebied. Na afdamming van de Kromme Rijn in 1122 werd een betere waterbeheersing mogelijk. De Oude Rijn kreeg minder water en het lagere veengebied kon ontgonnen worden. Dit gebeurde systematisch vanaf de oeverwallen van de Oude Rijn, de gegraven Leidsche Rijn, en een netwerk van nieuw gegraven weteringen.

1600-1800 – Vervoer

Vervoer over water tussen Utrecht en Leiden nam toe. Vanaf 1385 werd de Leidsche Rijn in gedeelten verbreed. In 1663 werd de oude verbinding via de Vleutensewetering gewijzigd in het huidige tracé tussen de Rijksmunt en de Catharijnepoort. Op de zuidoever van de Leidsche en Oude Rijn werd voor de op komende trekvaart een jaagpad aangelegd. Tussen Harmelen en Woerden is dit jaagpad nog goed zichtbaar. Als dwarsverbindingen tussen de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel fungeerden de Meerndijk en de Engerdijk. Op het kruispunt van wegen ontstonden nieuwe nederzettingen terwijl ook sommige linten zich steeds verder ontwikkelden.

1800-2000 - Transport, kasteel en verstedelijking

Door de aanleg van de rijksstraatweg langs de Rijn tussen Utrecht en Leiden, en de spoorlijnen Utrecht-Rotterdam en Breukelen-Harmelen raakte het gebied steeds beter aangesloten op de Randstad. Omstreeks 1900 werd door bouwmeester P. Cuypers samen met tuinarchitect H. Copijn het imposante kasteel De Haar aangelegd op de ruïne van de middeleeuwse voorganger, met stijltuinen en een uitgebreid park. Daarbij werd een compleet dorp afgebroken en opnieuw opgebouwd als romantisch brinkdorp. Na 1900 veranderde het agrarisch gebied rondom Vleuten en in de Harmelerwaard in een uitgestrekt kassengebied. Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde de stad Utrecht zich sterk in westelijke richting, met de wijken Transvaal en Kanaleneiland, waarna in de jaren negentig de sprong over de Amsterdam-Rijnkanaal en de A2 werd genomen met het grootschalige Vinexlocatie Leidsche Rijn.

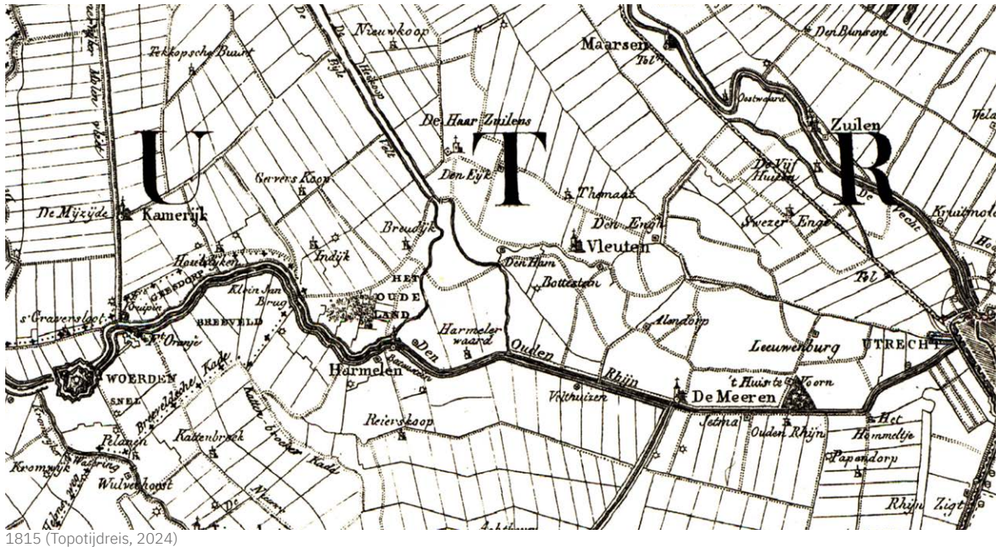

1815 (Topotijdreis, 2024)

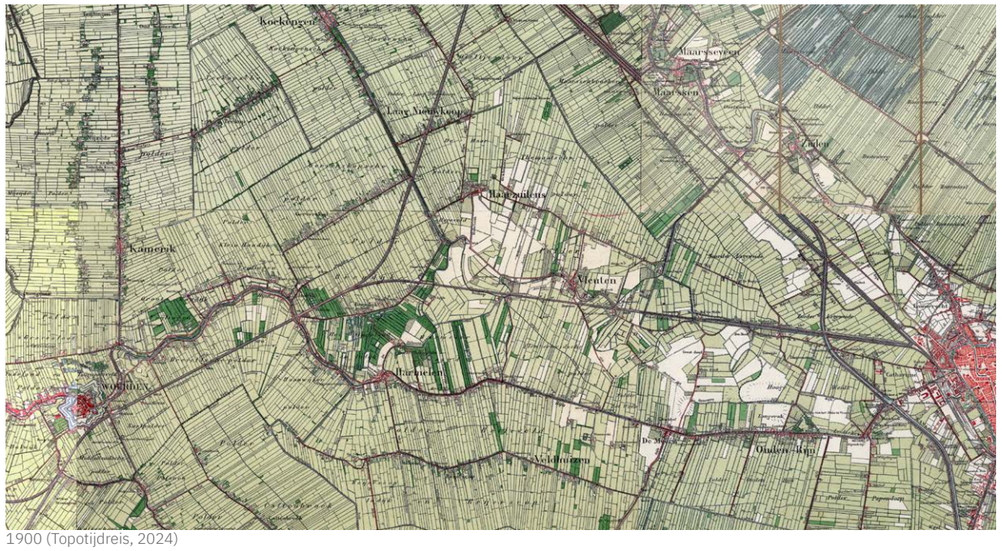

1900 (Topotijdreis, 2024)

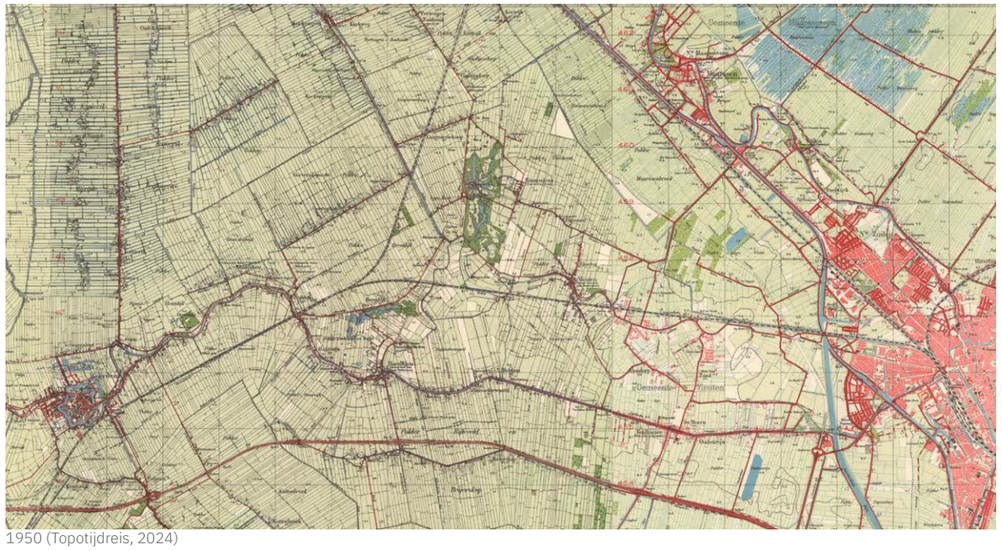
1950 (Topotijdreis, 2024)

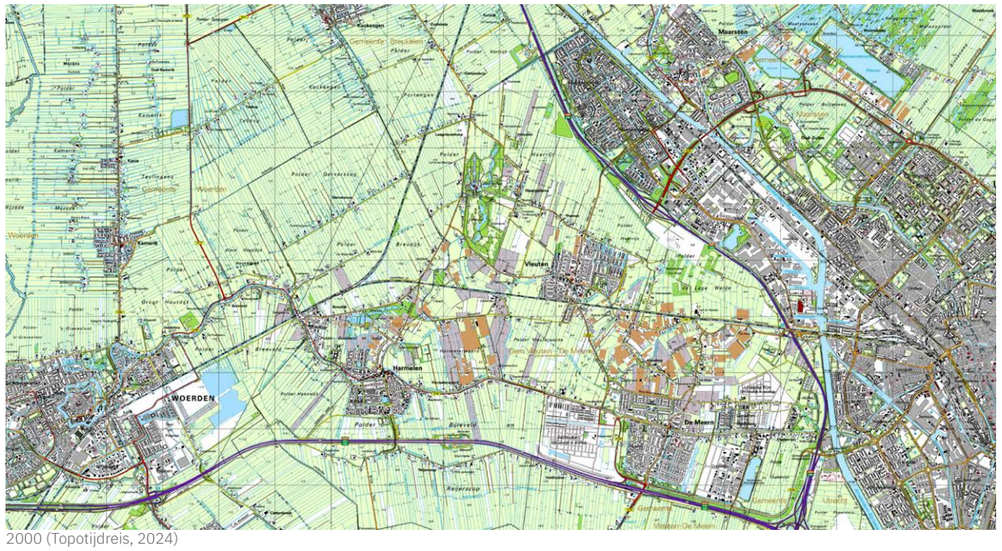

2000 (Topotijdreis, 2024)

1.2 Ruimtelijke samenhang

De gebieden in de cluster Utrecht West beschikken over een sterk ruimtelijk onderscheid in drie eenheden:

- De Haarrijnseplas en Strijviertel behoren tot het verstedelijkte gebied van Leidsche Rijn en snelweg A2. Strijkviertel is onderdeel van bedrijventerrein Oudenrijk, met grote bedrijfshallen en magazijnen. Aan de westzijde is afgelopen jaren de nieuwe woonwijk Rijnvliet verrezen terwijl er ook nog een nieuw bedrijventerrein is ten zuiden van de nieuwe wijk.
- Het gebied Hampoort ligt op de overgang van de stroomrug van de met het typische landschap van boomgaarden, akker, boerderijen en landschapspark van Haarzuilen. De Hamtoren is een markant herkenningspunt in de omgeving. Het kasteel is gelegen langs een van de oude binnenbochten van de Oude Rijnloop, met een karakteristieke smalle toren omgeven door een slotgracht.
- De Grutto en Oortjespad liggen beide in het uitgestrekte polderlandschap rond Kockengen en Kamerik. Het vormen groene eilanden in een weids open polderlandschap. Midden in het waterrijke landschap van smalle sloten, lange opstrekkende kavels en karakrteristieke bebouwingslinten, op de oude ontginningsstructuur van de polders.

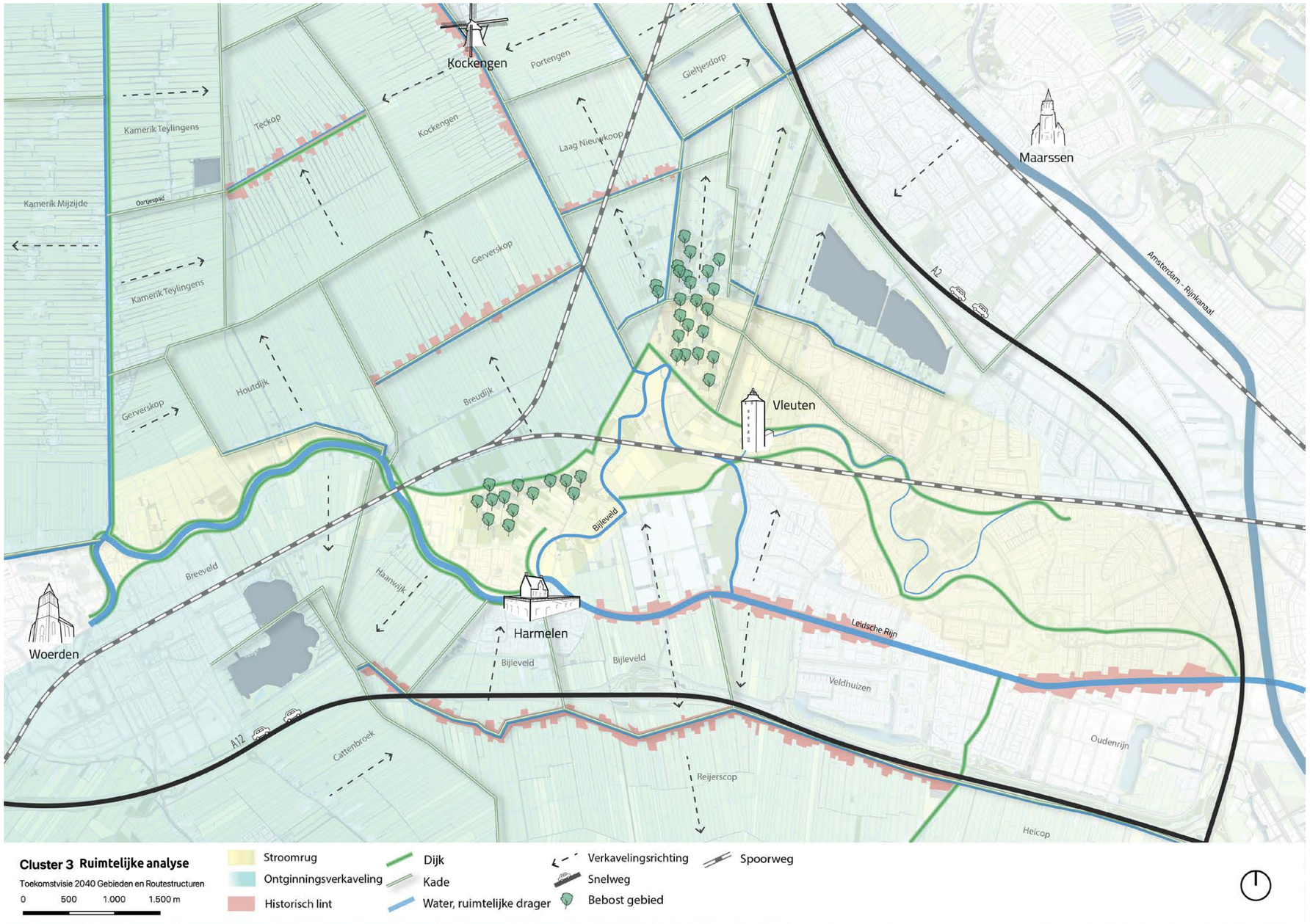

Strijkviertel | Smalle oeverzone met wandelpad, tussen bedrijventerrein en zwemplas

Oortjespad | Waterplas De Eend bij Oortjespad/Kameryck

Haarrijnse plas | strandzone

Oortjespad | Uitkijktoren op de kinderboerderij bij het Oortjespad

1.3 Planologische kaders en ontwikkelingen - natuur en water

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond cluster Utrecht West kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, waterkwaliteit en de cultuurhistorische waarden in het gebied. Onderstaand overzicht geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de recreatiegebieden in de omgeving:

Delen van dit cluster Utrecht West maken onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland. Dit omvat de gebieden van Bijleveld en het nabijgelegen parkgebied van Kasteel De Haar. Oortjespad en de Grutto worden omgeven door weidevogelkerngebied en de stiltegebieden rond Kockengen en Kamerik.

Grote delen van het westelijk veenweidegebied zijn onderdeel van de kwetsbare strategische grondwatervoorraad. De waardevolle cultuurhistorische waarden bevinden zich vooral rond Kasteel De Haar en de Hamtoren.

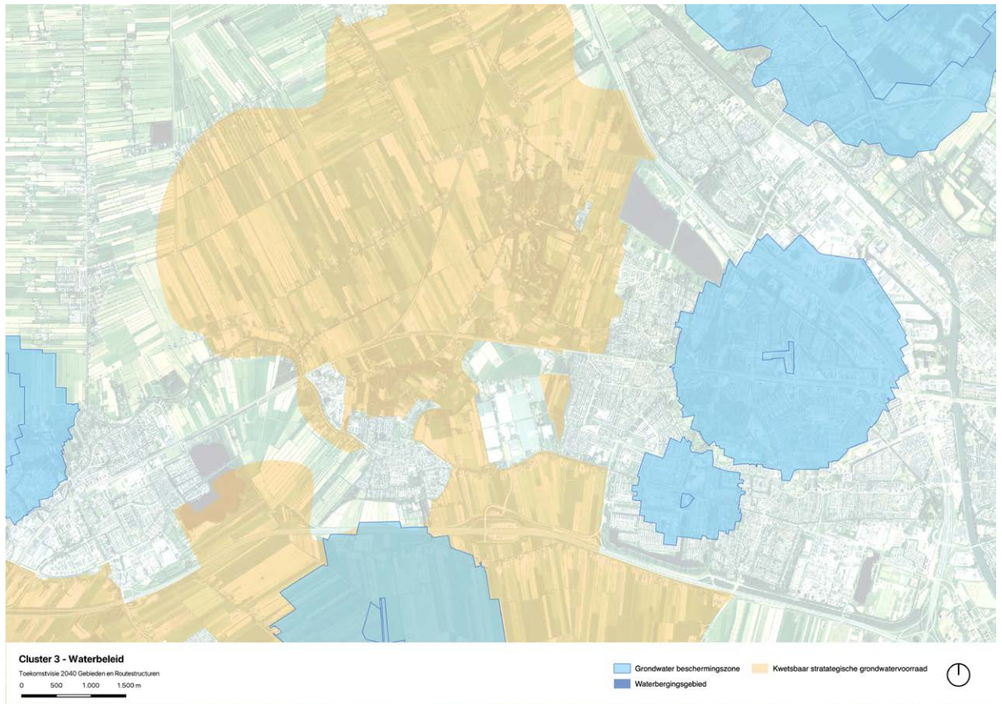

Planologische waterkaders (Provincie Utrecht, 2024)

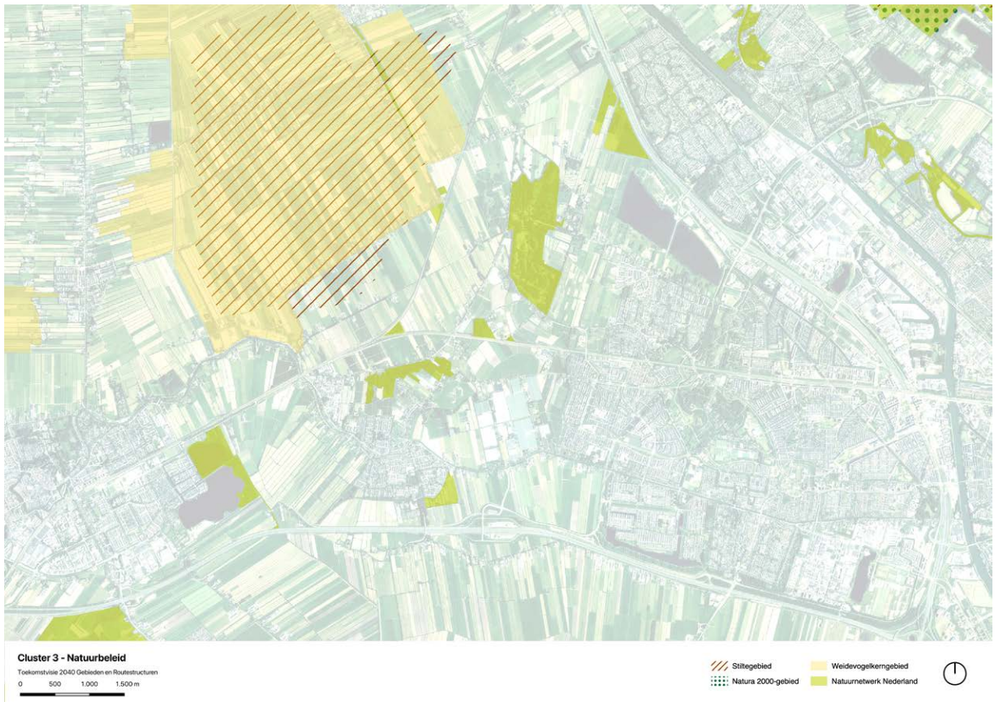

Planologische natuurkaders (Provincie Utrecht, 2024)

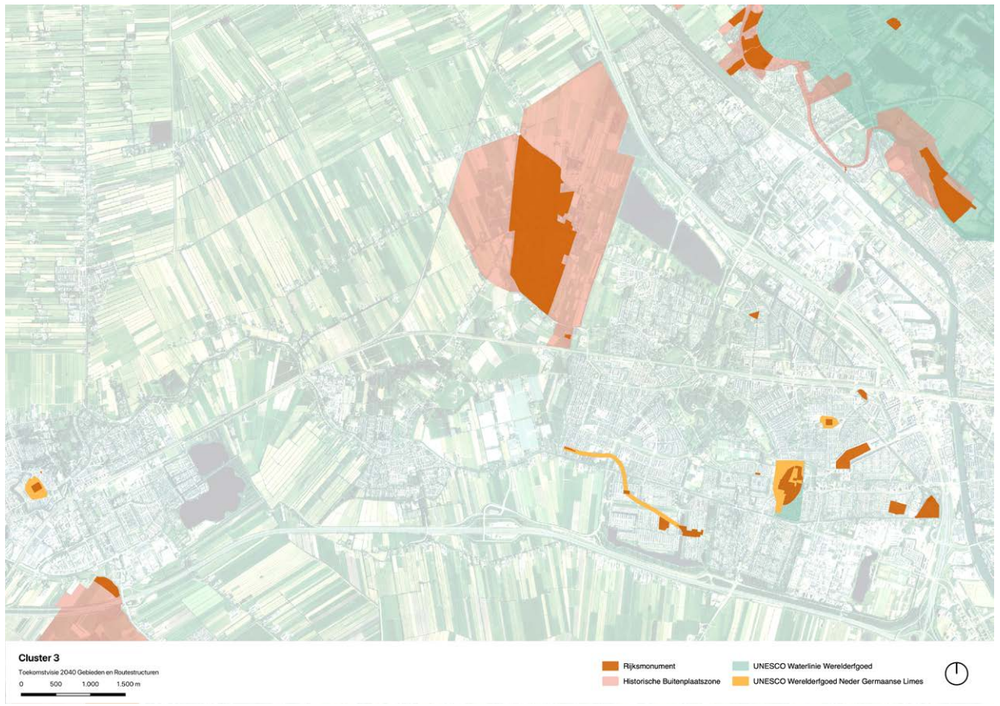

Planologische kaders cultuurhistorie (Provincie Utrecht, 2024)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de recreatiegebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage:

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- kwaliteit van de natuur verbeteren
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder het veenweidegebied Het Groene Hart en onder de gebiedsuitwerking Utrechtse Waarden. Het Woerdense deel (Grutto en Oortjespad) van dit cluster valt onder de gebiedsuitwerking Veenweide de Meije.

In toekomst wordt hier ingezet op:

- minder uitstoot van koolstofdioxide (CO_2) uit veenbodems door de grondwaterstand te verhogen
- meer duurzame landbouw en minder intensief
- een deel van het gebied is geschikt gemaakt voor weidevogels.
- er is een rijke blauwe dooradering; een netwerk van met elkaar verbonden natuurvriendelijke sloten, rivieren en plassen.
- De natuur in Natura 2000-gebieden is hersteld en er zijn waterbuffers aangelegd.

(Provincie Utrecht, 2023)

Dit cluster valt onder de gebiedsuitwerking Utrechtse Waarden.

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

1.4Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

Het overgrote deel van dit cluster wordt gekarakteriseerd door een waterrijk veenweidelandschap. De intensieve bemaling van de afgelopen decennia heeft geleid tot een laag gelegen gebied. Dit zorgt voor wateroverlast, kwel en lokale verzilting. Bemaling van agrarisch grasland heeft bovendien als gevolg dat het veen verder inklinkt en CO_2 naar de omgeving uitstoot. Ook kampen veel landbouwbedrijven in dit gebied met droogtestress.

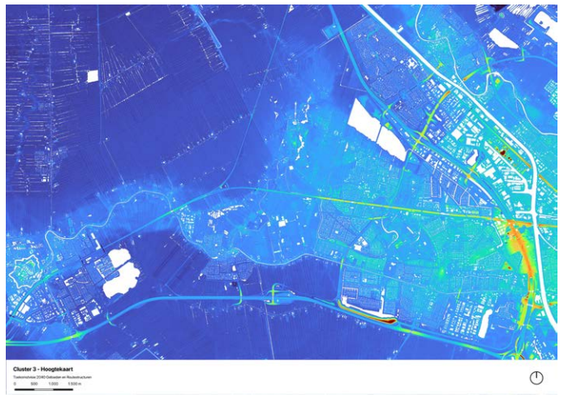

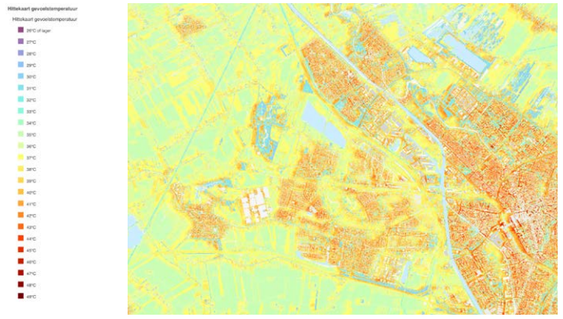

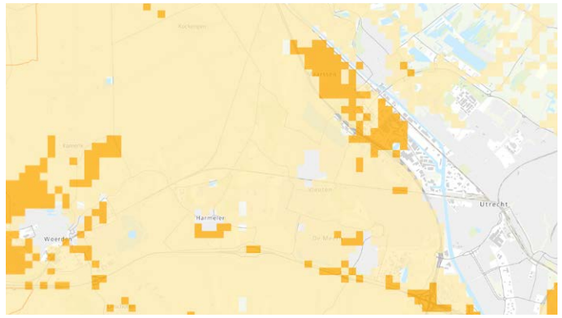

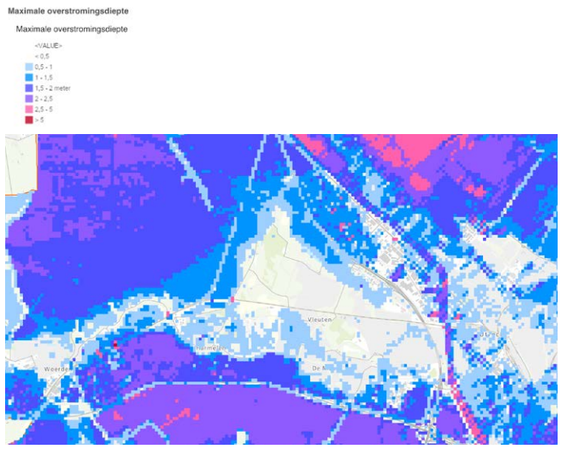

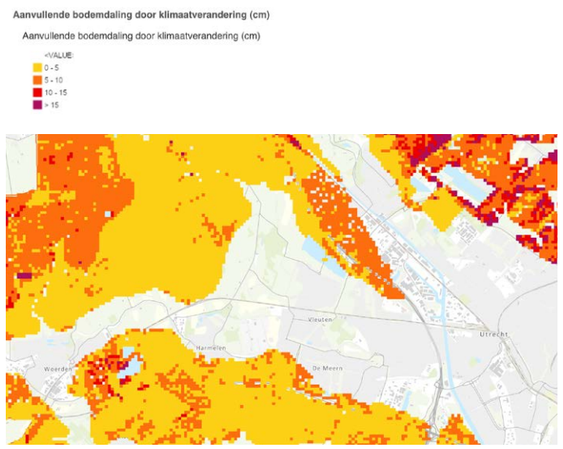

Klimaateffecten op kaart (Provincie Utrecht, 2024)

1.5 Kansen en knelpunten - Ruimtelijk

Op basis van de landschappelijke analyse, gebiedsbezoeken en huidig beleid kan een aantal kansen en knelpunten worden geformuleerd.

Kansen:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende gebieden te versterken en/of te ontwikkelen:
  - Kijk met een integrale blik naar recreatiegebied Strijkviertel, en kijk niet alleen naar de individuele ruimtelijke en programmatische inpassing van nieuwe ontwikkelingen langs de plas. Laat de ontwikkelingen hand in hand gaan met een 'rondje plas' voor een ongestoorde wandeling rond de plas en versterk samen met het waterschap de waterkwaliteit (blauwalg). Bijvoorbeeld door meer natuurvriendelijke oevers aan te leggen of de mogelijkheden om de plas 'door te spoelen' via andere watergangen in de omgeving. Wellicht in samenspraak met de toekomstige ontwikkeling in de Rijnenburger polder.
  - Het gebied Hampoort heeft een sterke cultuurhistorische gelaagdheid die de drager kan gaan vormen voor de herinrichting van het gebied. Omarm de Vleutense wetering als nieuwe structuurdrager. Door de vroegere beekloop te herstellen, het beekdal met grasland en hooilanden te ontwikkelen en daarin een nieuw netwerk van fiets- en wandelpaden aan te leggen kan het gebied aan identiteit winnen. Op deze manier krijgt het gebied een volwaardige functie als schakel tussen de wijken van Leidsche Rijn en de omgeving van Haarzuilens.
  - Recreatiegebied Oortjespad is gebaat bij een sterkere recreatieve zonering waarin het volledige gebied - van de zwemplas tot en met de kinderboerderij - wordt onderzocht en een heldere kamerstructuur voor horeca en recreatief programma ontstaat (zones voor verschillende vormen van recreatie), zodat gebruiksintensiteit en behoud van de natuurlijke omgeving beter in balans is. Ook kan er gewerkt worden aan het versterken van het groene kader rond het gebied (denk aan natuurlijke bufferzones, beplanting en betere overgang in het landschap).

- Zorg voor heldere en uitnodigende **entrees** naar de verschillende gebieden. Zo ligt er een kans om bij Strijkviertel en de Haarrijnse strandzone de uitstraling van de informatievoorzienenig te verbeteren. Deze is nu vaak gefragmenteerd en daardoor rommelig.
- Binnen de gefragmenteerde zone van de Hampoort liggen kansen om het gebied te verbinden de gebiedsontwikkeling rond Kasteel De Haar. Veel fiets- wandel- kano**verbindingen** kunnen worden ontwikkeld in nauwe samenhang met het gebiedsproces van Natuurmonumenten.

Knelpunten:

- Recreatiegebied Strijkviertel beschikt over een geïsoleerde positie in de wijk Leidsche Rijn, midden tussen het bedrijventerrein Oudenrijn en de nieuwgebouwde woonwijk Rijnvliet. Aan de zuidoostzijde van de plas, richting knooppunt Oudenrijn wordt in het komende decennium een nieuw bedrijventerrein ontwikkeld dat grenst aan de plas. Aan de noordoever is een strandpaviljoen voorzien dat een groot deel van de (te) smalle oeverzone in gebruik gaat nemen. Hierdoor staat de ruimtelijke samenhang van het recreatiegebied onder druk.
- Hampoort is een lappendeken van gebieden aan de westzijde van de Leidsche Rijn, zonder ruimtelijke samenhang, programma en zonering. De complexe eigendomssituatie staat de duurzame toekomstige ontwikkeling in de weg, en de parkachtige inrichting die in verleden is gerealiseerd zoals de schaatsbaan en de heuvels sluiten niet aan op de potentie van gebied als schakel tussen stad en landschap. De ambitie voor de ontwikkeling van een gebiedspoort voor de omgeving dient sterker uitgewerkt te worden.
- Fietsroute Hollandse kade tussen Kamerik-Maarssen en Kockengen is door de laagveenproblematiek niet toekomstbestendig en is vrij smal. Steeds verder toenemende verzakkingen verhogen de kosten voor beheer en onderhoud.

Strijkviertel | Entree

Haarrijnse plas | Entree

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*: wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

Strijkviertel

Gebruikswaarde: Faciliteiten: fiets- en wandelpad rondom terrein, zwemwater, strand, zonneweiden (ook voor sportactiviteiten), parkeerterrein, toiletgebouw, jaarrond horeca (kiosk aan de zuidkant van de plas), evenementen (o.a. Lief en Verknipt). Rond het gebied is een bedrijventerrein (in ontwikkeling) en een hondenvereniging gevestigd. Honden: mogen los lopen van 1 september tot 1 april, vanaf 1 april aangelijnd. Binnen de strandzone en zwemzone verboden.

Belevingswaarde: De belevingswaarde van Strijkviertel verschilt van moment tot moment. Merendeel van de tijd wordt het veel gebruikt voor wandelen, het uitlaten van honden, hardlopen en rusten. Op zomerse dagen daarentegen en bij evenementen en festivals is deze plek een stuk drukker en brengt het meer reuring. De beleving verschilt dus van een kalme en rustige ervaring in een waterrijk en natuurrijk gebied, tot veel meer reuring.

Attractiewaarde: Strijkviertel trekt vooral mensen vanwege de zwemplas met het bijbehorende strandje. Daarnaast is het een plek waar vaker grote evenementen worden gehouden.

Bezoekersaantallen: Circa 97.000 unieke Nederlandse bezoekers en minder dan 0,5 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022).
In de zomer is vooral het strandje erg druk.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,0, dat is onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Oortjespad

Gebruikswaarde: Faciliteiten: kinderboerderij, oude zandwinplas, restaurant, golfcourts, speeltuin, peuterbadje, diverse wandel- en fietspaden die samenkomen (waaronder Klompenpad), blotevoetenpad, TOP, pannenkoekenhuis in ontwikkeling en in het verleden waren er camperplaatsen (tijdens corona). Er wordt gezwommen bij Oortjespad, maar het is geen officiële zwemwaterlocatie. Er gaan wel trapjes het water in. Honden: aangelijnd toegestaan.

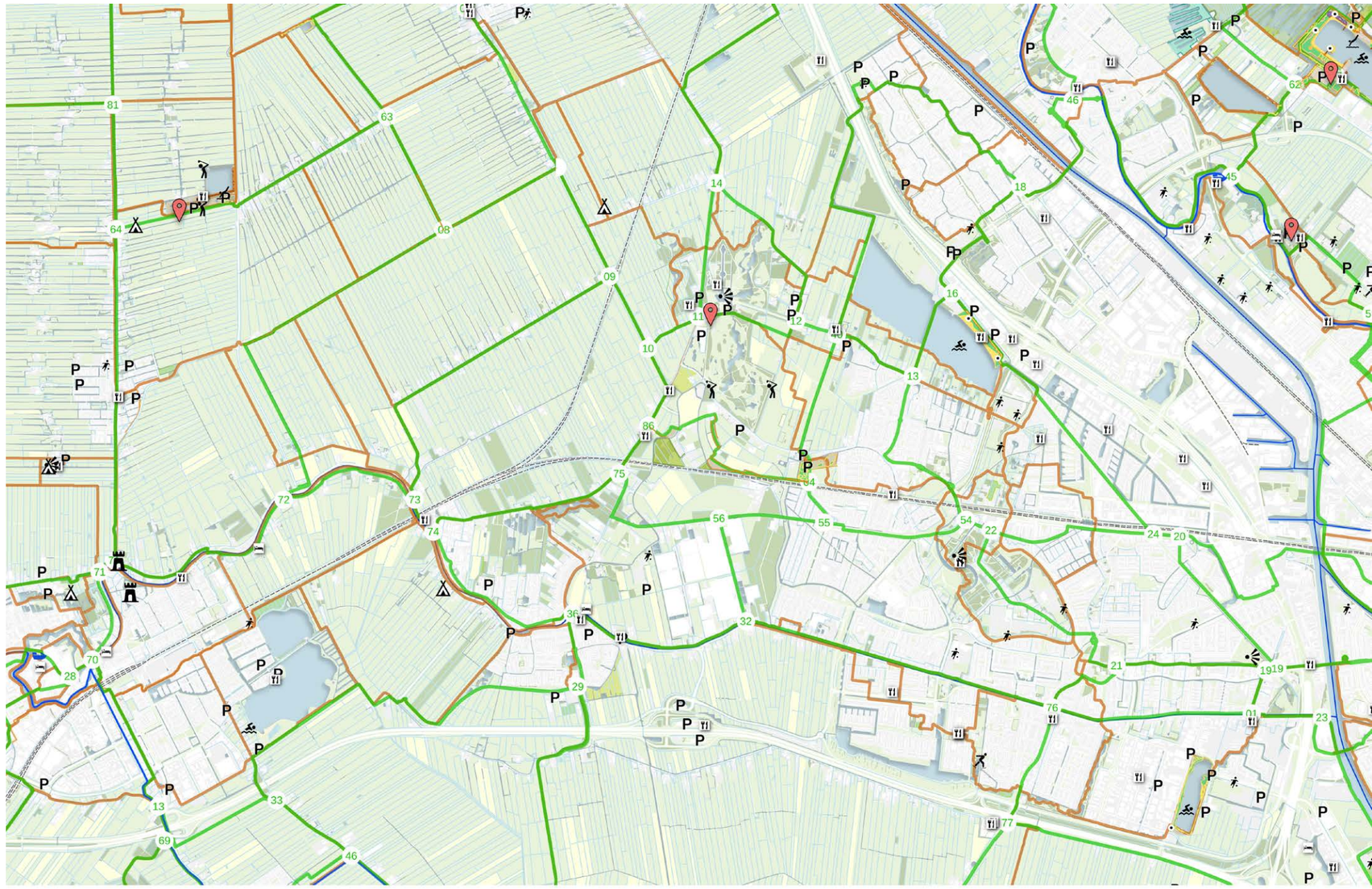

Belevingswaarde: Het Oortjespad is een groene locatie, direct gelegen naast stiltegebied Kockengen/Teckop. De beleving in dit gebied is vooral gericht op kinderen en de zakelijke doelgroep vanwege de kinderboerderij, het restaurant en de activiteiten die hier georganiseerd worden. Daarmee zorgt het vooral voor een recreatieve invulling en beleving, en in mindere mate voor een natuurgerichte beleving.

Attractiewaarde: Het Oortjespad trekt vooral bezoekers vanwege het restaurant en bijbehorende voorzieningen voor jong en oud, plus de zakelijke doelgroep. Vooral dat laatste is iets unieks en vind je niet op veel andere plekken in de omgeving. Ook de gratis recreatieve voorzieningen (kinderboerderij/peuterbadje) en groepsactiviteiten trekken veel mensen.

Bezoekersaantallen: het Oortjespad trekt circa 76.000 unieke Nederlandse bezoekers en minder dan 0,5 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Het kan zijn dat dit een onderschatting is, omdat het gebied ook bekend is onder de naam van de horeca (Kameryck). Gemiddeld zorgt dit voor 7.500 bezoeken per hectare. Dit is een hoge bezoekersdichtheid.
63% van de bezoekers komen uit de gemeente Woerden, 37% uit overig provincie Utrecht. Het heeft daarmee zowel een lokale als regionale functie.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,5, dat is onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Grutto
Gebruikswaarde: Gebied wordt voornamelijk gebruikt als plek om te vissen en te ontmoeten.
Faciliteiten: parkeervoorziening (25 plaatsen), ligweiden, picknicktafels, visoever, grenzend aan fietspad Hollandse Kade. Fietspad is onderdeel van knooppuntennetwerk.

Belevingswaarde: Klein terrein met waterplas voor extensieve recreatie gelegen aan een N-weg.
Focus op natuurbeleving en rust.

Bezoekerscapaciteit: Capaciteit van 100 bezoekers.

Hampoort
Gebruikswaarde: Faciliteiten: parkeerterrein, wandelpaden, recreatievelden, speeltoestel. Wordt voornamelijk gebruikt voor wandelen en honden uitlaten.
Honden: er is een hondenloslooopterrein.

Belevingswaarde: Recreatiegebied met eenvoudige voorzieningen. Focus op natuurbeleving en rust.

Haarrijnse plas
Gebruikswaarde: Faciliteiten: zwemplas, zandstrand, lig- en speelweide, parkeerterrein, strandpaviljoen, toiletvoorziening, EHBO-post, 2 mobiele snackwagens.
Honden: er is een zwemstrand voor honden en hondenspeelweide.

Belevingswaarde: De Haarrijnse plas is een recreatieterrein met een intensief ingericht strand, en een extensief gedeelte met een vogelkijkhut, voedselbos en ecologische zone. Bezoekers kunnen hier dus zowel een recreatieve beleving ervaren rondom de plas, en een meer rustige beleving in het natuurgedeelte. Vanwege de ligging is het een gebied vooral geschikt voor inwoners van Maarssen en het oosten van Utrecht.

Attractiewaarde: De grootste attractiewaarde in dit gebied vind je in de horeca en de voorzieningen bij het aangelegde strand. Vooral zomers trekt dit veel bezoekers die hier recreëren op het zand/de ligweides en zwemmen in het water. Buiten het zomerseizoen trekt het gebied minder mensen. Dit gebied is daarmee te vergelijken met de Maarsseveense Plassen (hoewel de toegang tot voorzieningen daar betaald is).

Bezoekersaantallen: De Haarrijnse plas trekt circa 292.000 unieke Nederlandse bezoekers en 1,5 tot 1,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 9.800 bezoeken per hectare. Dit is een hoge bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,5, dat is onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

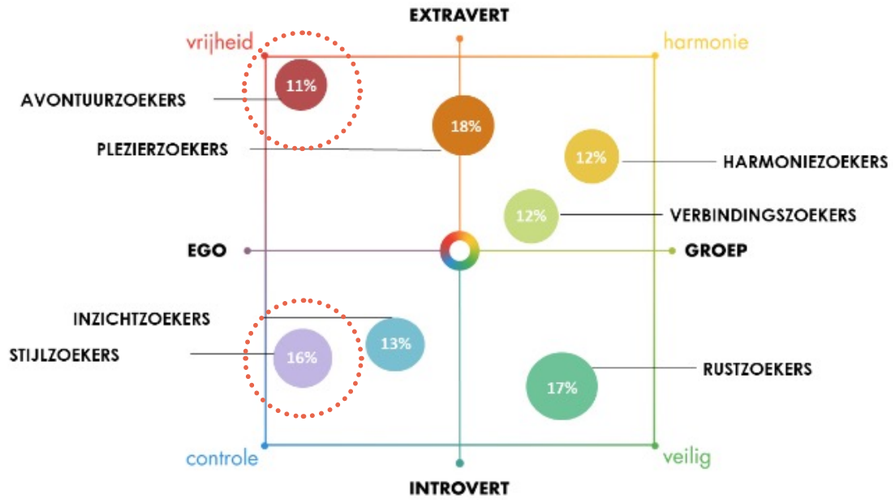

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In Utrecht wonen bovengemiddeld Avontuurzoekers (28,6%) en in Woerden boven gemiddeld Stijlzoekers (ca. 25%)

Avontuurzoekers zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Leefstijlvinder in Nederland

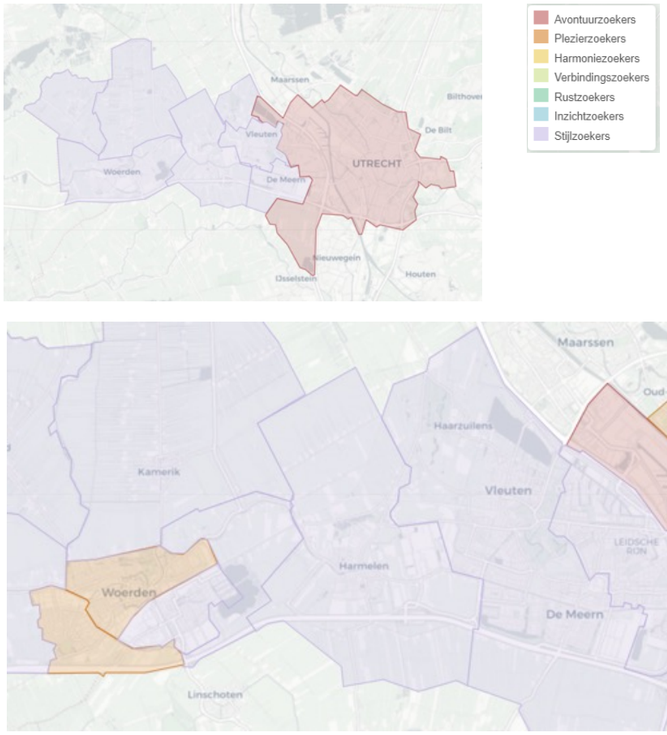

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in gemeenten Utrecht en Woerden (bron: Leefstijlvinder 2024)

Aansluiting Leefstijlen vraag en aanbod

Deze tabel geeft weer welke doelgroepen per gebied worden bediend (op basis van type landschap, aanwezigheid van voorzieningen en functie van het gebied).

	Doelgroep
Strijkviertel	Avontuurzoekers en plezierzoekers voor de evenementen die zo nu en dan plaatsvinden. Verder rustzoekers. (toekomst afhankelijk van type horeca)
Oortjespad	Plezierzoekers, Verbindingszoekers en Stijlzoekers door de vele voorzieningen voor kinderen, sport-/spelmogelijkheden en ontmoetingsplekken.
Grutto	Inzichtzoekers en Verbindingszoekers door de aanwezigheid van de Hollandsche Kade en fietspad als onderdeel van knooppuntennetwerk.
Hampoort	Rustzoekers door natuur en wandelmogelijkheden dichtbij huis.
Haarrijnse Plas	Harmoniezoekers, Plezierzoekers, Verbindingszoekers en Stijlzoekers door de aanwezigheid van horeca en intensief ingerichte strand. Ligging aan het Lint door het Maximapark.

2.3 Impact van trends en ontwikkelingen

Groeiende recreatiebehoefte

- Toenemende druk vanuit groeiende regio Utrecht (Leidsche Rijn, Woerden en omliggende gemeenten) vraagt om meer recreatieruimte (met aandacht voor biodiversiteit en natuurbehoud) en goede spreiding van bezoekers.
- Groeiende woonfunctie rondom het gebied met voornamelijk gezinswoningen.

Toenemende behoefte aan beleving en betekenis

- Bijzondere themaroutes worden binnen deze trend steeds populairder en bieden kansen voor de deelgebieden (bijv. bij Grutto i.c.m. met Hollandsche Kade). Op de terreinen behoefte aan horeca en activiteiten.

Recreatiegedrag leidt tot noodzaak investeringen in recreatieve structuur

- Paden voorzien van goede voorzieningen en kwaliteit verbeteren (bijv. utilitair/recreatief fietspad bij Hampoort).
- Natuur- en recreatiegebieden beter met elkaar verbinden (bijv. rondom Hampoort met dit gebied als startpunt).

Toenemend belang van actief 'buiten zijn' vanwege gezondheid

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes, sport- en speeltoestellen en voorzieningen voor actieve kleine waterrecreatie.

Diversiteit van activiteiten neemt toe

- Samenhang creëren in het aanbod (bijv. bij Oortjespad i.h.k.v. nieuw verblijfsconcept en bij Hampoort met horeca en vrijetijdsactiviteiten).
- Door toenemende vergrijzing andere samenstelling van bezoekers (grootouders met kleinkinderen) en daardoor andere recreatiebehoefte (bijvoorbeeld groeiende populariteit van pannenkoekenhuizen). Kans voor Oortjespad door ontwikkeling pannenkoekenhuis en andere voorzieningen voor kinderen.

2.4 Kansen en knelpunten - Recreatief

Strijkviertel:

- Op de locatie van de evenementen is een horecagelegenheid en vrijetijdsactiviteiten in ontwikkeling. Daarbij wordt ook gekeken hoe de parkeerbehoefte opgevangen moet worden en hoe de ontwikkeling samengaat met de evenementen op dit terrein. Er komt een restaurant (750 m2 bvo excl terras) met een terras deels over het water, klimbos en speeltoestellen en er zouden vrijetijdsactiviteiten georganiseerd gaan worden. De exploitant (Brothers Horeca Groep) gaat zelf ook de toestellen beheren. De exploitatie en realisatie duurt naar verwachting nog een aantal jaren.
- Kansen voor uitbreiding aan de Oostzijde van het gebied voor verbinding met de omgeving.
- Zwemfunctie in het gebied versterken en uitbreiden in samenwerking met het Waterschap.
- Kansen voor kinderspeelplekken bij de parkeerplaats(en).
- Kansen voor een vislocatie voor mindervaliden.

Oortjespad:

- Gemeente Woerden ziet kansen voor nieuwe ontwikkelingen om de aantrekkelijkheid van dit recreatiegebied te vergroten.
- Bij de kinderboerderij wordt nieuw recreatief aanbod ontwikkeld: pannenkoekenhuis, klimparcours et cetera.

Grutto:

- Cultuurhistorie en natuurbeleving vergroten (i.c.m. de Hollandsche Kade).

Hampoort:

- Haarzuilens met kasteel de Haar en station Vleuten is dichtbij. Hampoort kan als poort naar Haarzuilens dienen voor het achterliggende gebied en als pleisterplaats voor andere gebieden.
- Bij één van de parkeerplaatsen is ruimte voor een horecagelegenheid. De exploitant zou idealiter ook vrijetijdsactiviteiten daarbij aanbieden.
- Kleine stukken groen langs het fietspad hebben nog geen bestemming: kansen voor boscompensatie, rustpunt, schaduwplek, met zicht op het kasteel.
- Meer samenhang en verbinding creëren tussen Hampoort en de kleinere natuur- en recreatiegebieden eromheen (liggen nu veelal los van elkaar in de omgeving).
- Er ligt een kans voor het combineren van de recreatieve ontwikkeling van de Hampoort met bosontwikkeling of agroforestry.

Haarrijnse Plas:

- Horeca gaat weg en komt nieuwbouw horeca voor in de plaats (door Utrechtse Horeca Groep). De opening is gepland voor het zomerseizoen van 2025.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheersverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

Strijkviertel: momenteel nog weinig voorzieningen dus relatief extensief beheer. De toekomstige ontwikkelingen zullen het beheer intensiveren, toestellen worden dan door toekomstige exploitant beheerd.

Oortjespad: in eigendom van het Recreatieschap. Kameryck beheert o.a. het peuterbadje op het terrein en krijgt daar een publieke bijdrage voor. Het gaat om intensief beheer. De ondernemer heeft ook al het beheer van de overige voorzieningen.

Grutto: weinig voorzieningen en daardoor extensief beheer.

Hampoort: nog in eigendom van provincie Utrecht, wordt overgedragen aan het Recreatieschap. Momenteel extensief beheer.

Haarrijnse Plas: in eigendom van de gemeente. De gemeente bepaalt de activiteiten, het schap is verantwoordelijk voor het beheer. Het gaat om intensief beheer.

Bestedingen

Gemiddelde bestedingen per persoon (gemiddeld in Utrecht: €6,40) (bron: Bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht):

- Strijkviertel: €1,13
- Oortjespad: €5,07
- Haarrijnse Plas: €6,14

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 3 heeft een totaal oppervlakte van circa 73 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 3: West	**73,2**
Strijkviertel (SGL)	20,2
Haarrijnse plas (SGL)	8,5
Hampoort (SGL)	6,0
De Bijleveld (SBB)	16,4
Oortjespad en plas Eend (SGL)	19,5
Grutto (SGL)	2,6

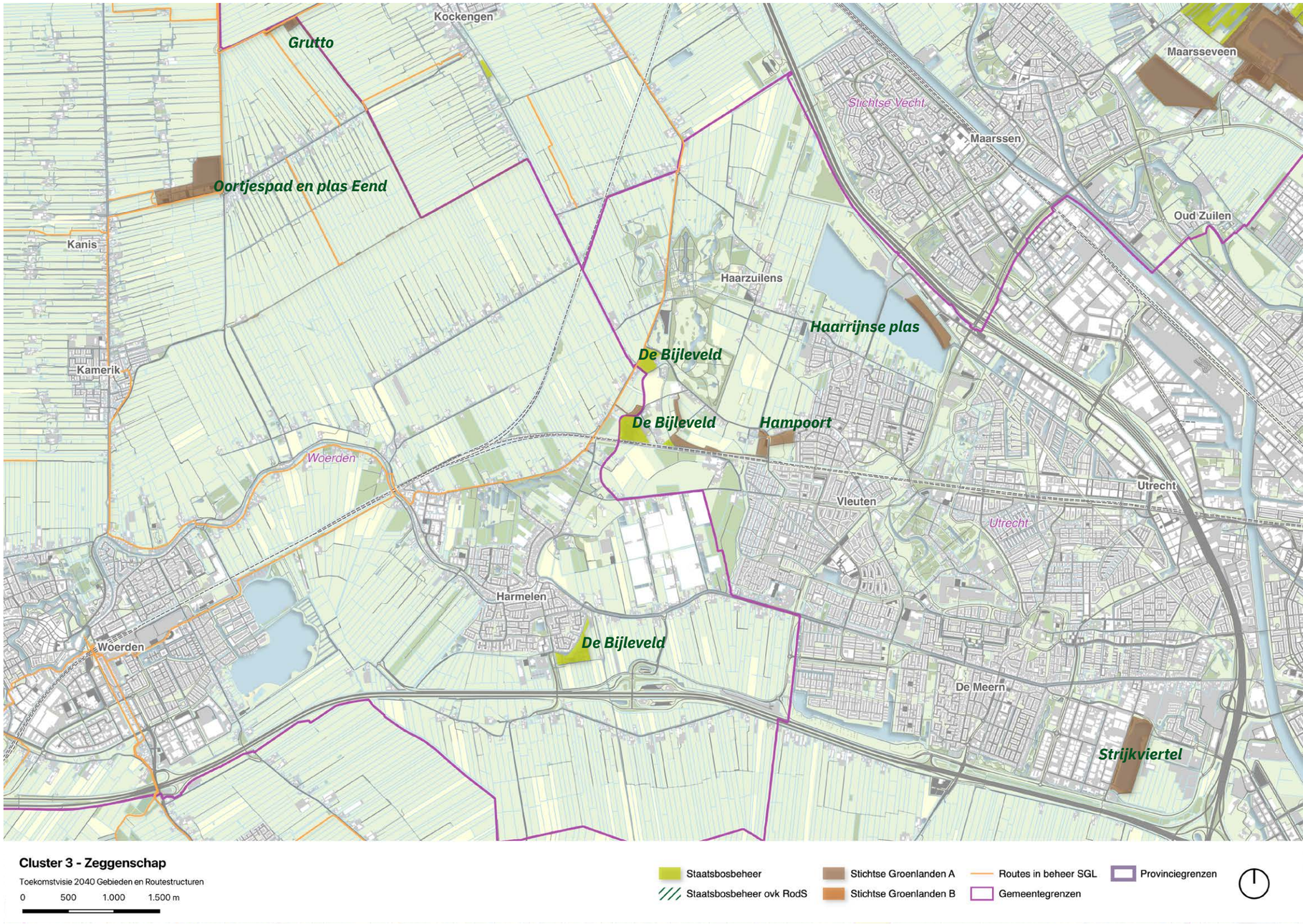

3.2 Financiële analyse

Kosten beheer en handhaving en toezicht:
De instandhouding van de gebieden brengt kosten met zich mee waaronder regulier onderhoud, groot onderhoud en handhaving & toezicht.

In onderstaand lijstje is opgenomen wat voor onderhoud en beheer de grootste kostenposten zijn:

1. Fietspad asfalt (10%)
2. Gebouwen (9%)
3. Speel- en ligweiden (8%)
4. Bijdrage Routebureau (5%)
5. Brug (5%)
6. Correctie voorzieningen (5%)
7. Spartelbadjes (3%)

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtovereenkomsten (Kameryck)
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor verschillende activiteiten (o.a. evenementen, jacht- en visrecht en snackkiosk bij Strijkviertel).

Financiering
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele ‘status’ van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk ‘beheerregime’ van toepassing is op de gebieden:

Cluster 3 – Beheerfinanciering				
	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
Strijkviertel				
Haarrijnse plas				
Hampoort				
De Bijleveld				
Oortjespad en plas Eend				
Grutto				

3.3 Kansen en Knelpunten - Eigendom en beheer

Algemeen:

- De bebording bij alle gebieden is verouderd.

Grutto:

- Onderhoudsvraagstuk: dezelfde manier van onderhoud/inrichting of een meer moderne/ vernieuwde manier van onderhoud/inrichting.
- Laagveenproblematiek rond de Hollandsche Kade: weersomstandigheden maken het moeilijk om te baggeren. Uitdaging die er ligt is hoe de Hollandsche Kade in stand gehouden kan worden.

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 3 - Utrecht West

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatverandering	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
Strijkviertel	■		■	■	■	■		■			■		
Oortjespad	■		■	■	■								
Grutto	■	■	■	■	■	■							
Hampoort	■	■	■	■	■				■				
Haarrijnse Plas			■	■		■		■				■	

De belangrijkste opgaven in dit cluster zijn het up-to-date krijgen en houden van aanbod, en het eventueel ontwikkelen van nieuw aanbod. Doordat deze regio uitgestrekt is, en het areaal beperkt, is het van belang te focussen en allianties te sluiten. De opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van aanbod en versterken van de balans qua recreatie. Dit kan door: De gebieden voor recreatief gebruik te intensiveren of juist te extensiveren (de horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Recreatieschap Stichtse Groenlanden en/of Staatsbosbeheer) op te pakken, of dat aan anderen te laten (de verticale as).

De strategie voor dit cluster is de combinatie van ***intensiveren en transformeren / afstoten.*** *De focus ligt op het creëren van drie kerngebieden in de regio; Strijkviertel, Haarrijnse plas en Oortjespad.*

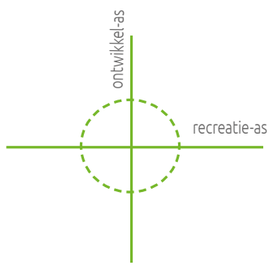

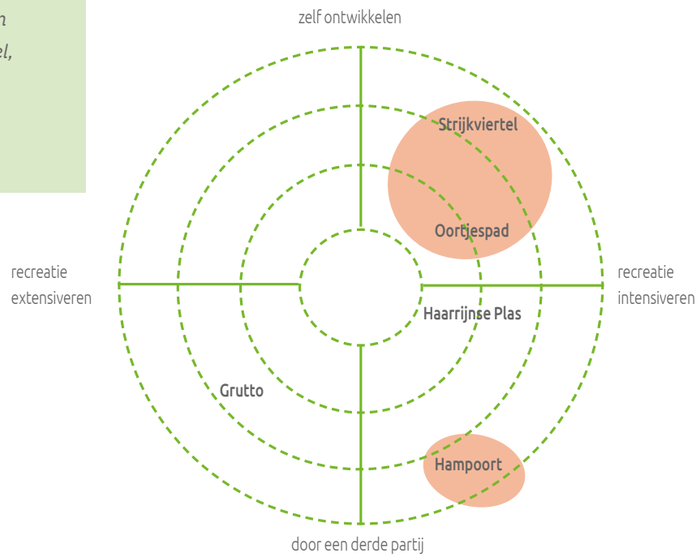

Richtinggevende uitspraken cluster 3 - Utrecht West

Met de richtinggevende uitspraken geven we vanuit de gebieden invulling aan deze visie en scenario's. We gaan in op zonering en kansrijke (gebieds)entrees, identiteit en verbindingen.

Zonering en gebiedsentrees

- Kies voor een integrale benadering bij de ontwikkeling van het nieuwe restaurant aan de plas van Strijkviertel, hoe versterkt de gehele ontwikkeling de betekenis en de programmering van de recreatieplas in de omgeving?
- Zorg voor heldere en uitnodigende entrees naar de verschillende gebieden.
- Recreatiegebied Oortjespad is gebaat bij een sterkere ruimtelijke structuur waarin het volledige gebied – van de zwemplas tot en met de kinderboerderij - een heldere kamerstructuur kijgt waarin horeca en het recreatief programma kunnen worden ondergebracht. Inzetten op een betere aanhechting met het omliggende landschap.
- Grutto is een klein gebied dat voor extensivering van beheer en inrichting of transformatie/afstoten aanmerking komt.

Identiteit

- Laat de Hampoort meegaan in de gebiedsontwikkeling rond Kasteel De Haar. Veel fiets- wandel, en kanoverbindingen kunnen worden ontwikkelt in nauwe samenhang met het gebiedsproces van Natuurmonumenten. Wellicht wil Natuurmonumenten ook het eigendom overnemen als dat de ontwikkeling kan versnellen en toekomstig beheer effectiever maakt.

Verbindingen

- Fietsroute Hollandse kade tussen Kamerik-Maarssen en Kockengen is door de laagveenproblematiek niet toekomstbestendig.
- Groenblauwe dooradering, een wens vanuit o.a. UPLG, kan kansen bieden voor nieuwe recreatieve verbindingen. De vraag is of het Recreatieschap of Staatsbosbeheer deze zouden moeten ontwikkelen en beheren, gezien de structurele beheerlasten die dat met zich meebrengt.

Biodiversiteit

- Verbeteren van de zwemwaterkwaliteit en de ecologische potentie van de plas van Strijkviertel kunnen hand in hand.
- Bij de ontwikkeling van de Hampoort kunnen ecologische waarden hersteld en gerealiseerd worden door herstel van de beekloop en ontwikkeling van hooilanden.

Financiële consequenties

- Het transformeren of afstoten van intensief beheerd recreatiegebied Grutto kan de jaarlijkse beheerkosten verlagen.
- Het ontwikkelen van Hampoort in samenhang met ontwikkelingen door Natuurmonumenten kan het proces efficiënter maken waardoor de ontwikkelkosten lager zijn. Wanneer Natuurmonumenten het eigendom overneemt, worden de beheerlasten overgedragen naar Natuurmonumenten en weggenomen bij het Recreatieschap of Staatsbosbeheer (maar er blijven natuurlijk wel beheerkosten die door intensievere inrichting hoger zullen worden). Het toevoegen van een commerciële exploitatie aan Strijkviertel kan zorgen voor exploitatie-inkomsten, waardoor bijvoorbeeld een intensievere inrichting mogelijk is.

Bronnen

- Historische beelden, kaarten en foto's, Het Utrechts Archief https://hetutrechtsarchief.nl/
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

Cluster 3 - Recreatiekaart
Legenda
Hoofdwaterwegen
Vaarwegen
TOP Locaties
Fort
Kampeerplaats
Camping
Gelderse Poort
Zeeburg
Zuiderpark
Dukaton
Wisseling
Wijkpark
Rhijnauwen
Bunnik
Werkdorp
Oostbroek
Vogelwijk
Kleinpark
Hollandse Ie
Smal maar fijn
Cultuurlandschap
Uitloopgebied
Veenweiden
De Meyte
Groenzone
Dorpje Vinkeveen
Dorpje Vinkeveen
Dorpje Vinkeveen

Gebiedspaspoort

3. UTRECHT WEST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

4. UTRECHT ZUID-ZUIDWEST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

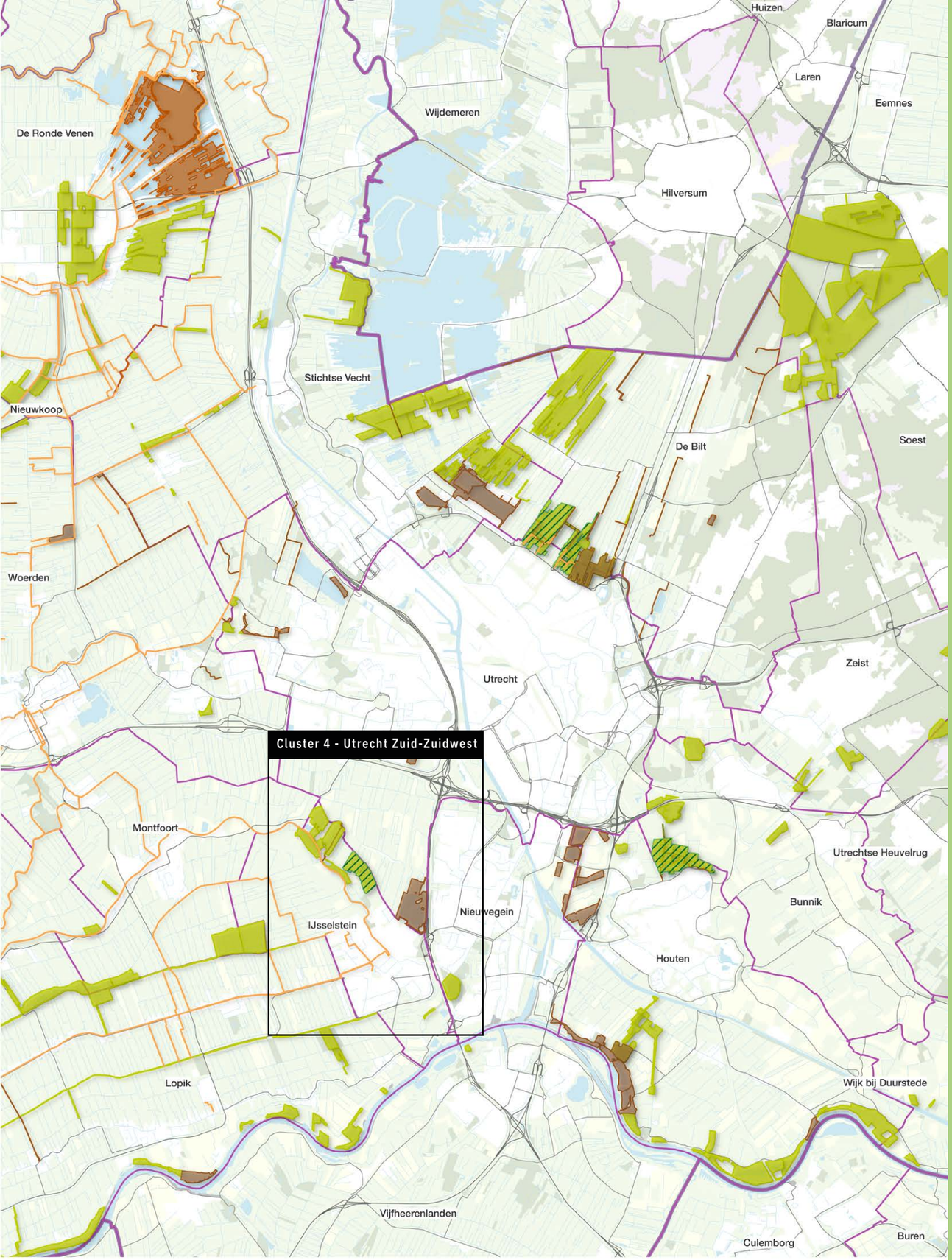

Overzichtskaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Staatsbosbeheer
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

Gebiedspaspoort

CLUSTER 4
UTRECHT ZUID-ZUIDWEST

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster omgeving Utrecht Zuid-Zuidwest met daarin de deelgebieden IJsselbos, Nedereindse park, IJsselsteinse bos en recreatiegebied Noordwest Lopikerwaard. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Structuurdragers
1.3 Ruimtelijke samenhang
1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.5 Klimaat
1.6 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieninge
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

Het cluster Utrecht Zuid-Zuidwest is gelegen aan de zuidwestzijde van de stad Utrecht. Aan de oostzijde wordt het begrensd door de A2 en aan de noordzijde door de A12. Dit gebied in de oksel van de snelwegen is ook wel bekend als polder Rijnenburg, waar toekomstige woningbouw gepland staat. Aan de zuidzijde wordt het cluster omrand door IJsselstein en aan de oostzijde (achter de snelweg) door Nieuwegein. Een belangrijke watergang in het gebied is de Hollandsche IJssel.

Hollandsche IJssel nabij Marnemoende (Groen Groeit Mee, 2022)

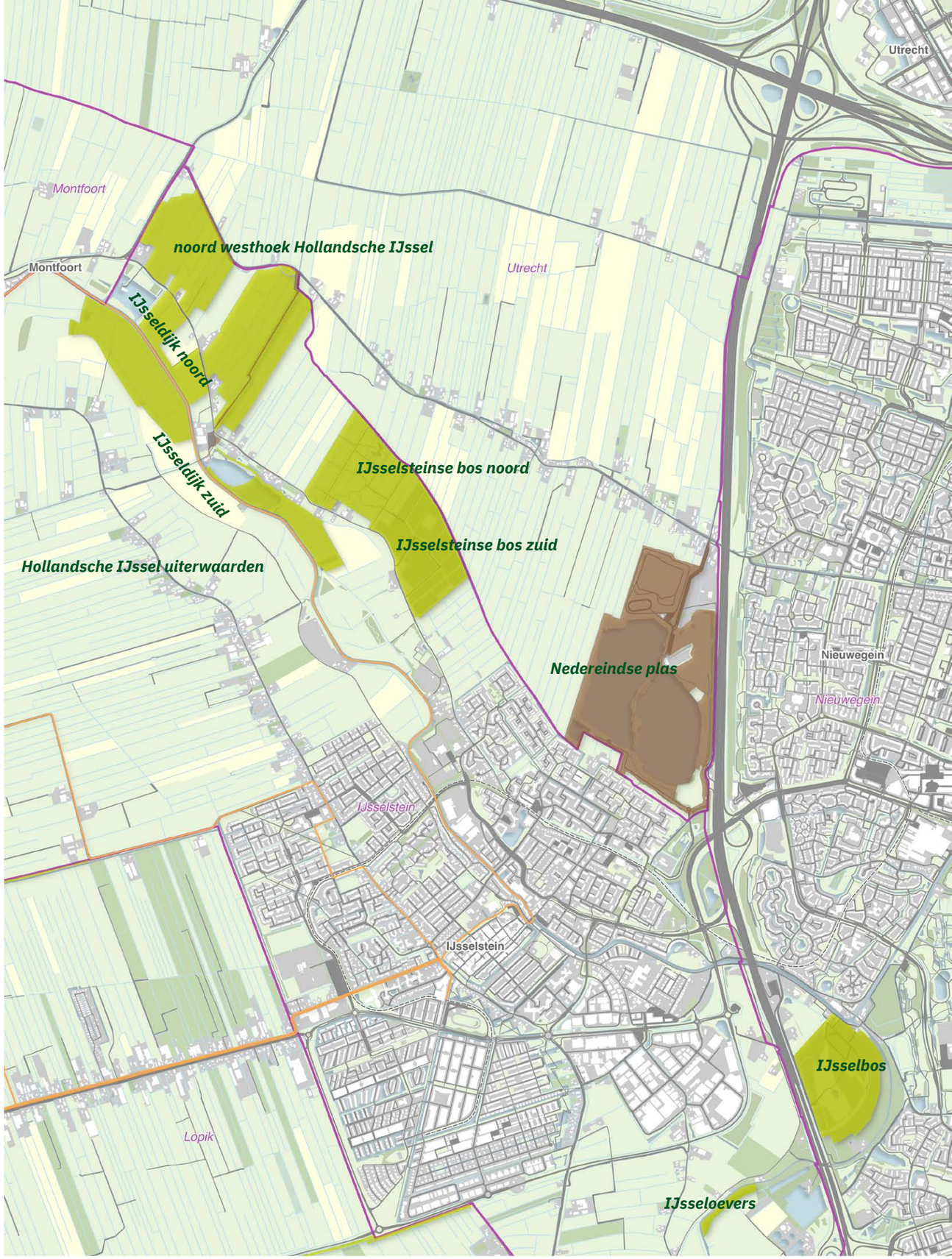

Cluster 4

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

tot 1000 | Oude rivierlopen en stroomruggen
Het landschap van dit cluster maakt onderdeel uit van de Lopikerwaard, een gebied dat wordt gekenmerkt door de vele stroomstelsels van oude rivieren. Zo'n zesduizend jaar geleden liep er een hoofdstroom van de Rijn, het zogeheten Benschoopse stroomstelsel. De vestingsteden IJsselstein en Oudegein liggen op oude stroomruggen van dit stelsel. In de eeuwen daarna vormde zich de Hollandsche IJssel met typerende blokverkavelingen nabij de bebouwing.

1000 - 1600 | Grote ontginningen en lintdorpen
Na de bedijking van de Lek (11e eeuw) werd er gestart met systematische ontginningen. De gegraven Benschopsche Wetering vormde de ongtinningsbasis en centrale afwatering van de Hollandsche IJssel. In de 12e eeuw werd ook de Hollandsche IJssel bedijkt waarmee het een nieuwe ontginningsas vormde. Langs de verschillende ontginningsassen ontstonden boerderijlinten met kerken en kastelen. Benschop vormde een van de belangrijkste linten. Langs de Hollandsche Ijssel ontstonden twee historische (kasteel)steden, IJsselstein en Montfoort.

1600 - 1900 | boezems en eendenkooien
Het lage en natte karakter van de voormalige komgronden werd versterkt door de grootschalige ontginningen. Dit zorgde voor verdere bodemdaling en wateroverlast. Rond de 16e eeuw werden er dan ook steeds meer boezems aangelegd om water tijdelijk op te slaan, om dit vervolgens in fasen op de river te lozen. De Benschopper Molenvliet is een van deze boezems. Het voornaamste grondgebruik in het ontginningslandschap was veeteelt, hennepteelt en een veelheid aan eendenkooien (eind 18e eeuw telde de lopikerward zo'n 50 eendenkooien).

1900 - 2000 | Nieuwe lijnen in het landschap
In de loop van de tijd vond er verdichting plaats van de boerderijlinten. Een zeer grote verandering in het voorheen agrarisch gedomineerde landschap is de enorme verstedelijking van IJsselstein. Deze kern groeide zo goed als vast aan Nieuwegein. Met de aanleg van de A2 en A12 werden er bovendien twee dominerende lijnen aan het landschap toegevoegd. De Nedereindse plas verwijst naar de zandwinning voor deze ontwikkelingen.

Gezicht over de Hollandsche IJssel te IJsselstein, met rechts de huizen langs de Panoven (Het Utrechts Archief, 1900)

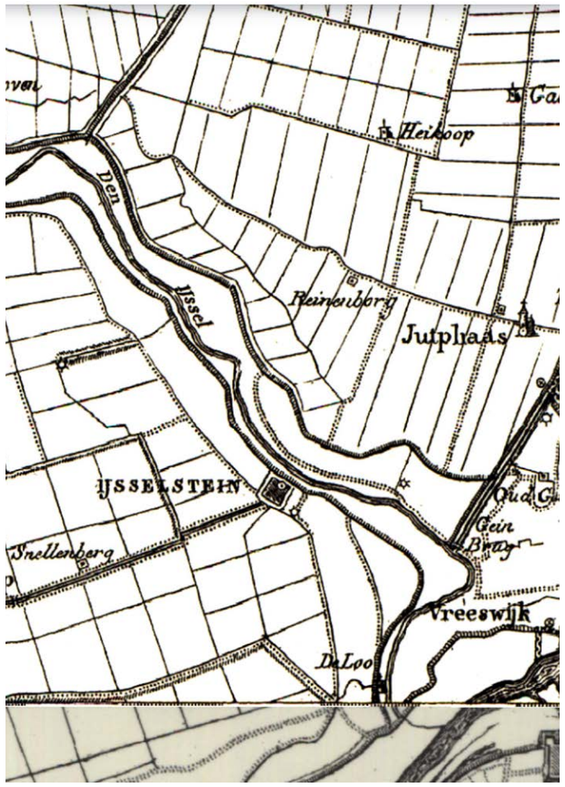

1815 - De Hollandsche IJssel met historische kasteelstad IJsselstein op de stroomrug en ontginningen in de lage komgronden.

1900 - Een landschap met vele boezem(kades), veeteelt en eendenkooien

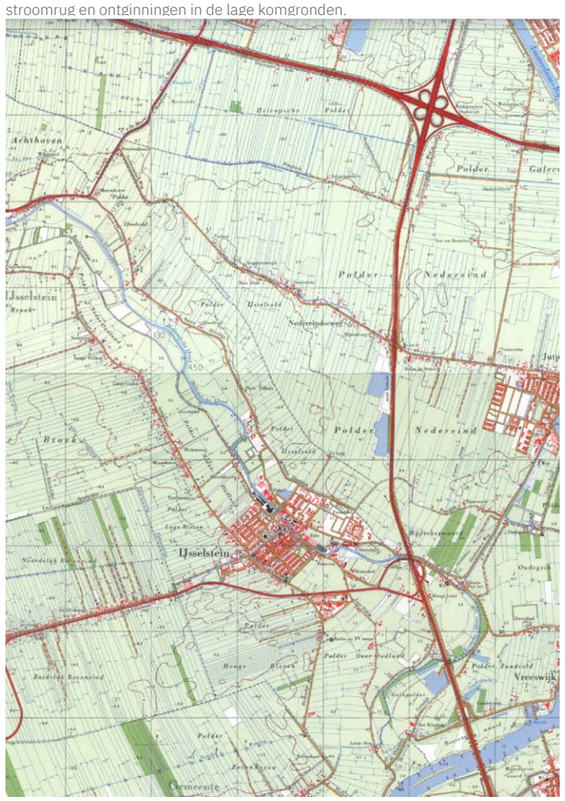

1975 - de ontginningslinten verdichten, IJsselstein Groeit en er wordt gestart met de aanleg van de A2 en A12

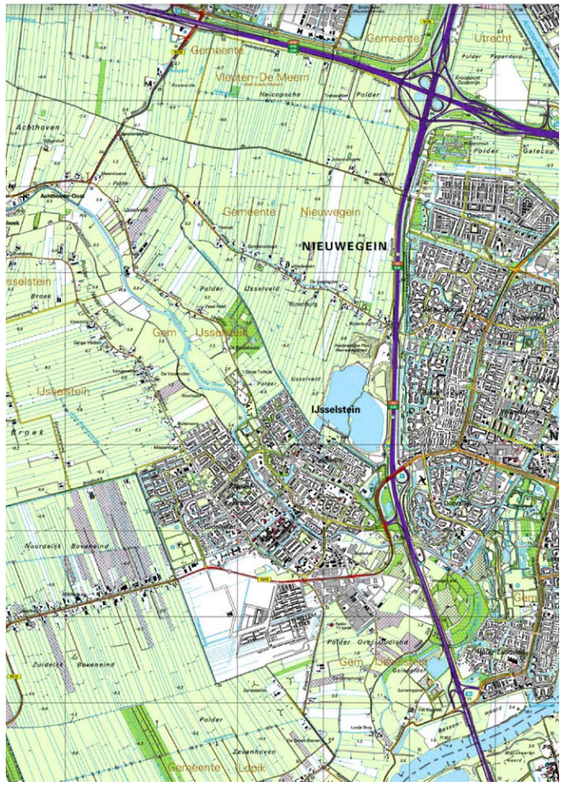

2000 - IJsselstein en Nieuwegein zijn enorm verstedelijkt en aan elkaar gegroeid

1.2 Structuurdragers

De belangrijkste ruimtelijke structuurdragers en identiteitsdragers van het gebied zijn de lange lijnen van de Hollandsche IJssel en de historische, kleinschalige veenontginningslinten. Naast dat deze linten richting geven in het landschap vormen ze een belangrijke verbinding tussen de stad (IJsselstein) en het buitengebied.

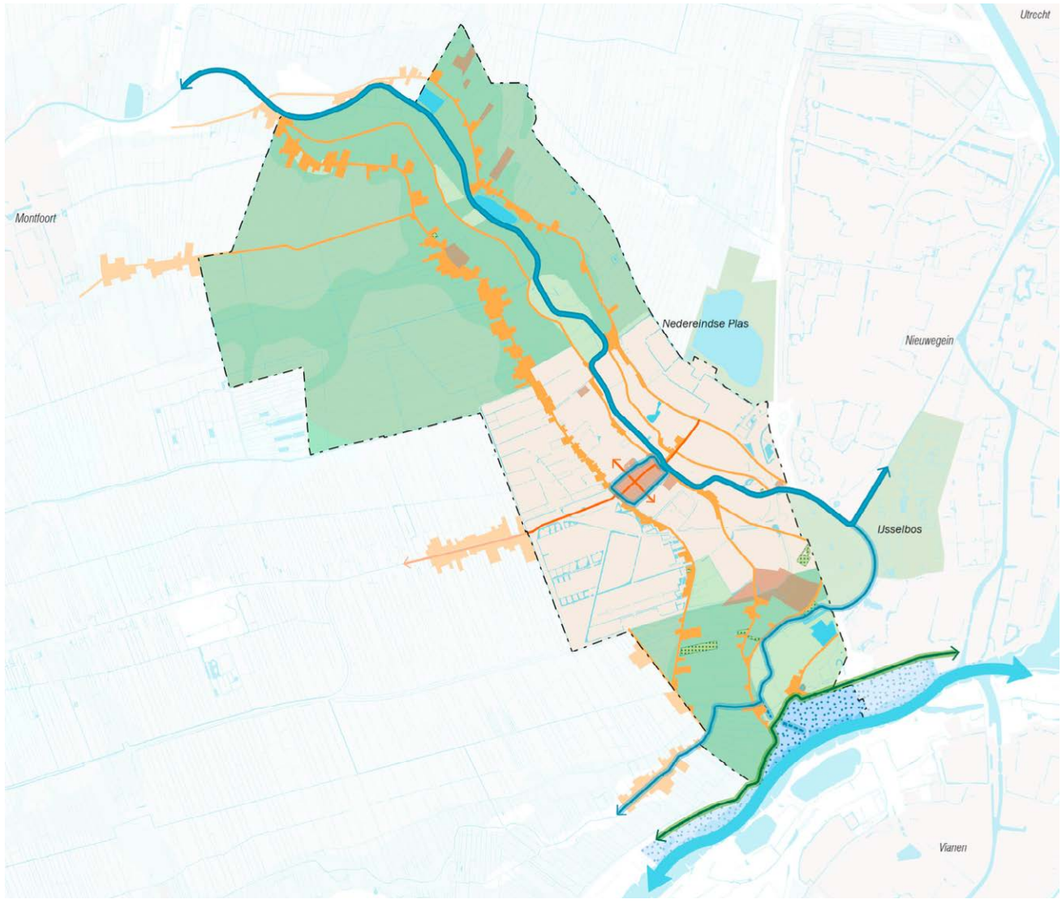

De lange ontginningslinten en de Hollandsche IJssel vormen belangrijke lijnvormige structuurdragers van het gebied (gemeente IJsselstein ism KuiperCompagnons, 2021)

De Hollandsche Ijssel met haar stroomrug als belangrijke structuurdrager

Het weidse veentontginningslandschap met haar lange lijnen en sloten vormt een kenmerkende structuurdrager

1.3 Ruimtelijke samenhang

Cluster Utrecht Zuid-Zuidwest is gevormd door de Hollandsce IJssel meander met haar relatief smalle, zandige oeverwallen. Het gebied heeft een half-open karakter met kleinschalige blokverkaveling. De hoger gelegen oeverwal vormde de basis voor ontginning, hier ontstonden karakteristieke ontginningslinten.
De stroomrug wordt opgevolgd door de lager gelegen komgronden en veenontginningen met een bodem van klei en veen. Het veenontginningslandschap wordt gekenmerkt door haar openheid en weidse vergezichten. De veelheid aan sloten laat het natte karakter van het gebied goed zien.

Het gebied vormt een belangrijke schakel tussen de stadsrand Nieuwegein/IJsselstein en het buitengebied.

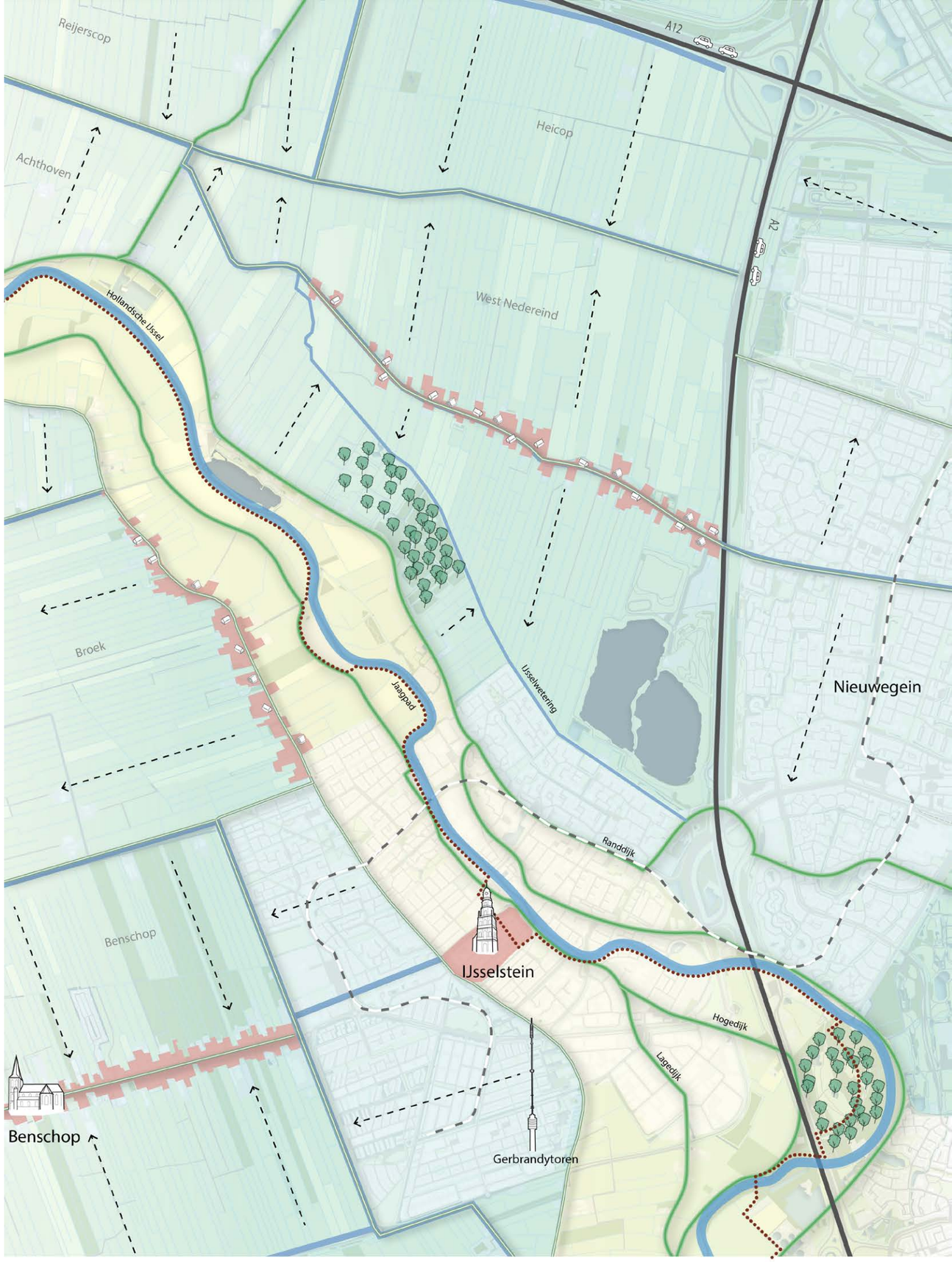

Cluster 4 Ruimtelijke analyse
Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren
0 500 1.000 1.500 m

Stroomrug
Ontginningsverkaveling
Historisch lint
Dijk
Kade
Water, ruimtelijke drager
Verkavelingsrichting
Snelweg
Bebost gebied
Trambaan
Jaagpad

IJsselsteinse bos | divers bos met open plekken, geïsoleerde ligging

IJsselsteinse bos | het westelijk deel is een jong bos met strakke zichtlijnen (DE fabriek Utrecht)

Nedereindse plas | waterrijk karakter en weidse vergezichten richting de open polder

Recreatiegebied noordwest Lopikerwaard | momenteel wordt het gebied gekarakteriseerd door open weiland

1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen - natuur en water

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond het cluster Utrecht Zuid-Zuidwest kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, en waterkwaliteit. Onderstaande kaarten geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie)gebieden in de omgeving.

Slechts een klein gedeelte van het gebied valt onder de zonering Natuurnetwerk Nederland. Dit focust zich op het gebied rond de Hollandsche IJssel aan de noordzijde van het cluster. Het IJsselbos valt in haar geheel onder NNN. Het resterende buitengebied heeft een primair agrarische functie en wordt als zeer waardevol voedselproductiegebied gemarkeerd. Een groot deel van het cluster valt bovendien onder de zonering kwetsbare strategische grondwatervoorraden (zodat er in de toekomst voldoende mogelijkheden zijn voor de winning van grondwater voor de drinkwatervoorziening) en het gebied in en rondom het IJsselbos kent zelfs een grondwater beschermingszone (bij ontwikkelingen op en in de bodem moet altijd rekening gehouden worden met het drinkwaterbelang).

Ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de (recreatie) gebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage.

Vanuit de gemeente IJsselstein wordt er ingezet op het versterken van de bestaande natuurwaarden en het ontwikkelen van een robuuste groen-blauwe verbinding tussen het landbouwgebied, de Hollandsche IJssel en de Kromme IJssel (gemeente IJsselstein en KuiperCompagnons, 2021).

Planologische natuurkaders (Provincie Utrecht, 2024)

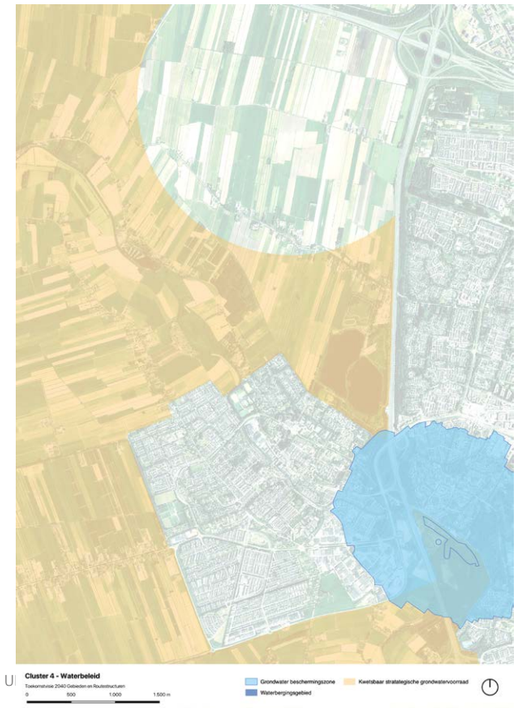

Planologische waterkaders (Provincie Utrecht, 2024)

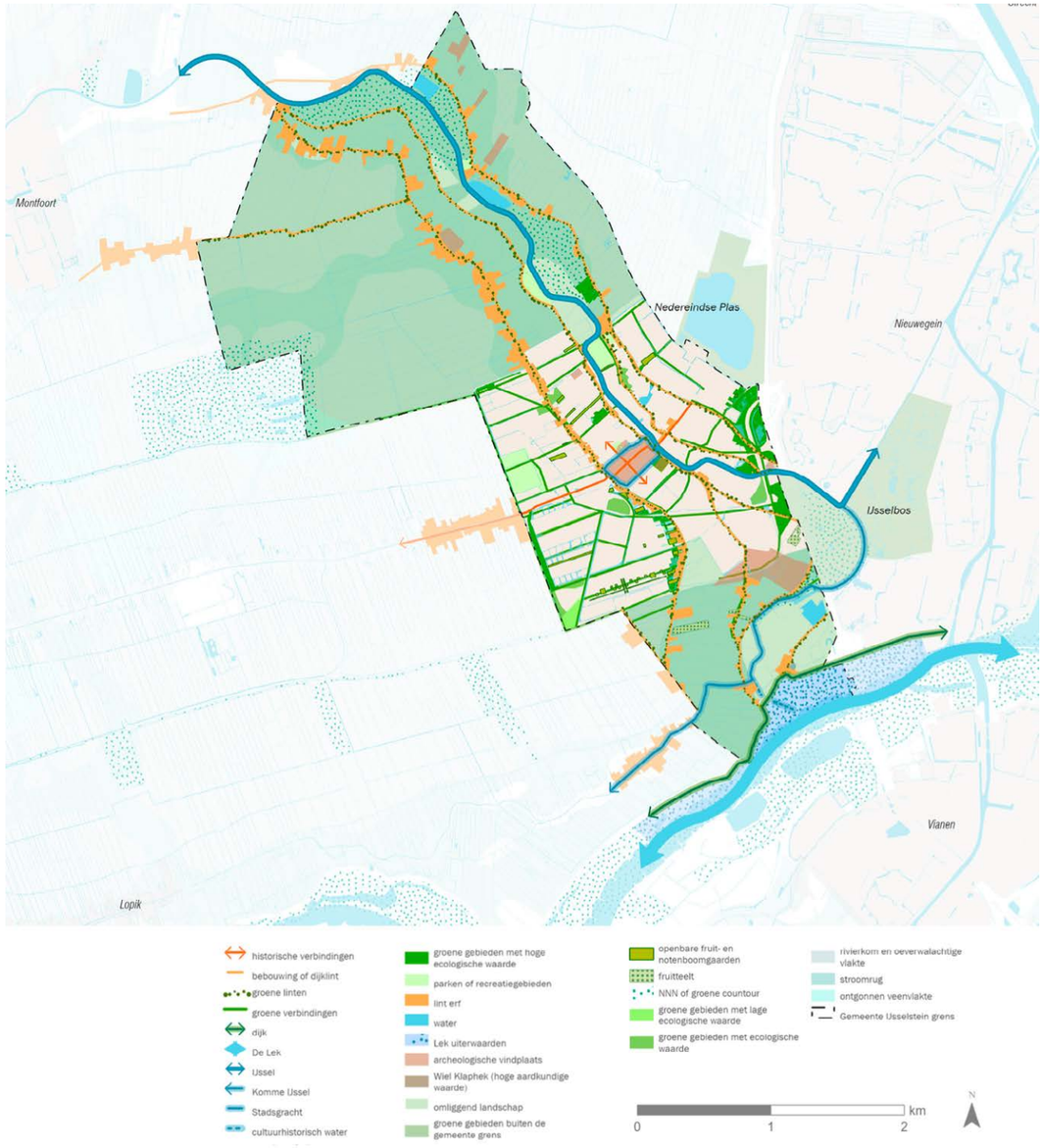

De gemeente IJsselstein zet met haar omgevingsvisie in op het verbeteren van bestaande natuur en het ontwikkelen van een groenblauwe verbinding langs de Hollandsche IJssel richting het landbouwgebied en de Kromme Ijssel (gemeente IJsselstein ism KuiperCompagnons, 2021)

Planologische kaders en ontwikkelingen - IJsselbos

Het IJsselbos valt onder het Kromme IJsselgebied.
In het gebiedsperspectief Kromme IJsselgebied (vastgesteld door gemeente IJsselstein) worden een aantal landschappelijke kwaliteiten en ruimtelijke opgaven geschetst die kunnen bijdragen aan het versterken van het gebied. Op het gebied van landschap, natuur en recreatie worden er de volgende kansen gezien:

- verbindt stad en land en ontwikkel een fijnmazig recreatief netwerk
- verbindt de natuurnetwerk tussen Nieuwegein, IJsselstein en het rivierenlandschap van de IJssel en de Lek
- benut de waterbergende functie van de Kromme IJssel en draag bij aan een klimaatadaptief IJsselstein.
- zoek naar verbreding en verduurzaming in de landbouwsector.

In de omgevingsvisie van Nieuwegein worden uitdagingen en ambities geschetst voor de gemeente. Vooral de westelijke rand is hierin relevant voor cluster 4. Vanuit deze visie worden drie hoofdopgaven genoemd: duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Deze opgaven krijgen ruimtelijk vorm in vier speerpunten:

- Verbonden met de stad, verbonden met elkaar
- Fijne en groene stad met een levendig centrum
- Een toekomstbestendige stad voor jong en oud
- Een bedrijvige stad in een sterke regio

(gemeente Nieuwegein, 2020)

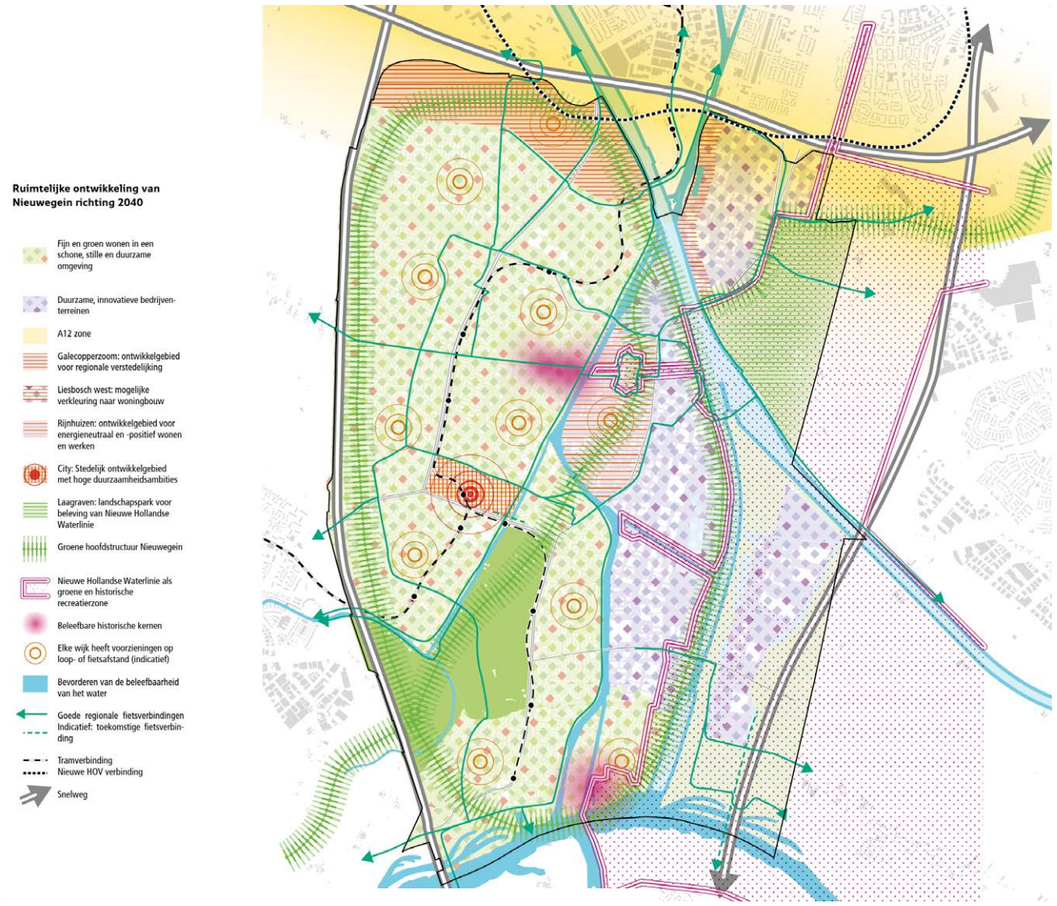

Ruimtelijke ontwikkeling van Nieuwegein | Omgevingsvisie Nieuwegein 2040 (gemeente Nieuwegein, 2020)

COLLAGE VAN SFEREN IN HET KROMME IJSSELGEBIED

VISIEKAART GEBIEDSPERSPECTIEF KROMME IJSSELGEBIED

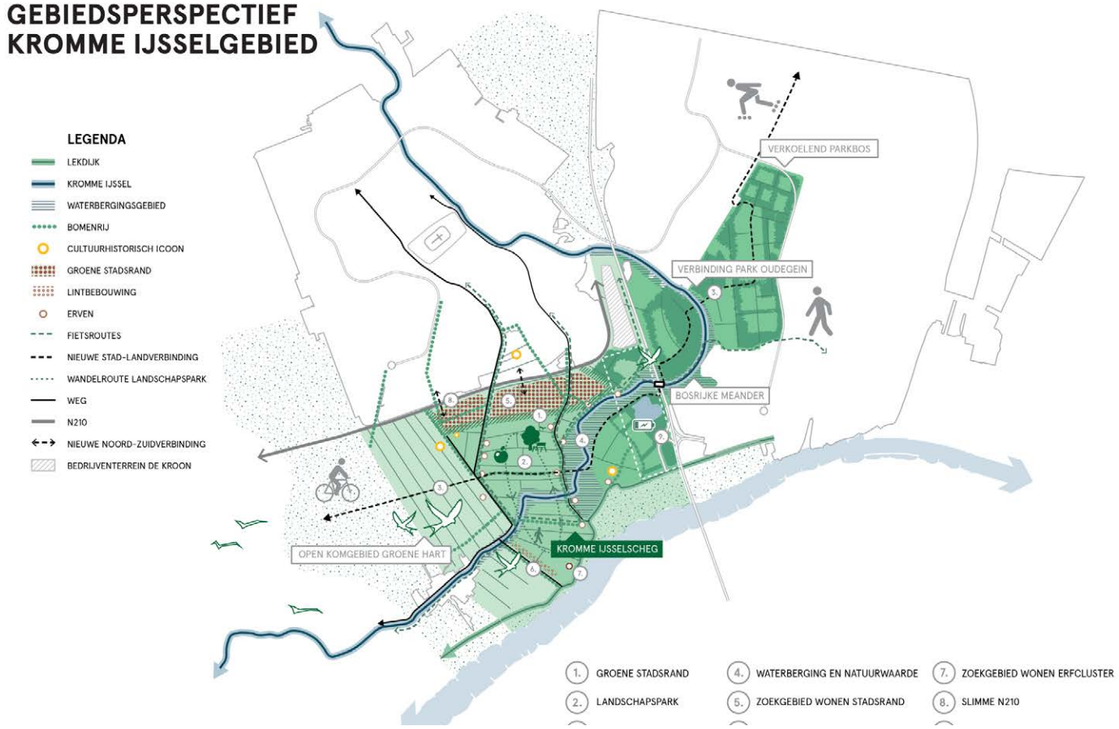

Sfeerimpressie en Visiekaart Gebiedsperspectief Kromme IJsselgebied (gemeente IJsselstein - Ruimtevolk - flux, 2022)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Nedereindse park

Dit jaar (2024) is de programmatische verkenning voor Rijnenburg vastgesteld en wordt het toekomstbeeld voor Nedereindse park opgesteld.

- ruimte voor verschillende gebruikers (wandelaars, fietsers, skaters) met gescheiden paden
- eventueel toevoegen van een vlonderpad of een blote voetenpad
- noordelijke hoofdontsluiting voor auto's met parkeren aan de buitenranden
- een natuurspeeltuin
- een losloopgebied voor honden
- uitkijkpunten/ vlonders (opvallend icoon op de heuvels)
- aanvulling op bestaande sportfuncties tot een parkgebied waarin sporten, spelen en bewegen voor een breed publiek wordt gefaciliteerd.
- kleinschalige horeca

Op het gebied van natuur en ecologie wordt er ingezet op de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers met ruimte voor vogels en vissen. Ook voor mensen wordt er meer (ruig) groen ontwikkeld om natuur beleefbaar te maken en er een educatief aspect aan te koppelen. Een lange termijn ambitie is het gebied op grotere schaal verbinden met omliggende groenstructuren zoals het IJsselsteinse Bos, een verbetering voor zowel natuur als de recreant.

Toekomstbeelden Nedereindse Park (gemeente Utrecht, 2024)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Buitengebied Hollandsche IJssel

Vanuit de omgevingsvisie gemeente IJsselstein wordt er in het Buitengebied Hollandsche IJssel ingezet op het behouden en versterken van de waardevolle natuurgebieden rond de Hollandsche IJssel. Ook wordt er gestreefd naar een gezond en veerkrachtig watersysteem (gemeente IJsselstein ism KuiperCompagnons, 2021). In de uitvoeringsagenda van de Economische Visie 2024-2030 IJsselstein wordt bovendien gepleit voor (verbeterde) fietsverbindingen van en naar het buitengebied. Fietspad IJsselwetering is hier onderdeel van (gemeente IJsselstein ism Bureau Buiten, 2024).

In 2023 is er door de Provincie Utrecht, gemeenten IJsselstein, Nieuwegein, Montfoort en Utrecht, Staatsbosbeheer en Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) een gebiedsgerichte samenwerking gestart: Groen Groeit Mee voorbeeldgebied Hollandsche IJssel. Hiermee is het gebied een van de vier voorbeeldgebieden van Groen Groeit Mee, in de provincie Utrecht.

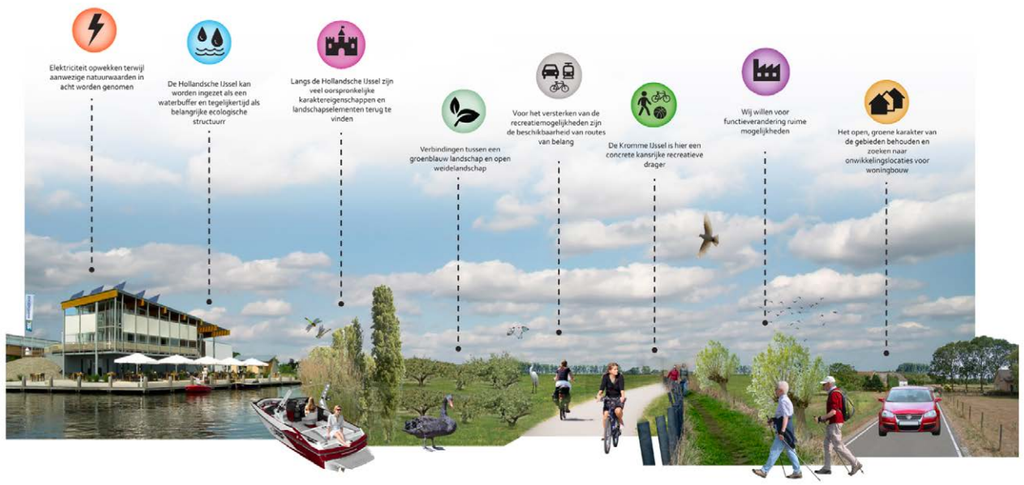

Streefbeeld deelgebied Hollandsche IJssel, uit de omgevingsvisie IJsselstein (gemeente IJsselstein ism KuiperCompagnons, 2021)

Ruimtelijk raamwerk van de toekomstige inrichting | Masterplan Hollandsche IJsselgebied (Sweco, 2018)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- kwaliteit van de natuur verbeteren
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder de veenweidegebied Het Groene Hart. In toekomst wordt er hier ingezet op:

- minder uitstoot van koolstofdioxide (CO2)uit veenbodems door de grondwaterstand te verhogen
- meer duurzame landbouw en minder intensief
- een deel van het gebied is geschikt gemaakt voor weidevogels.
- er is een rijke blauwe dooradering; een netwerk van met elkaar verbonden natuurvriendelijke sloten, rivieren en plassen.
- de natuur in Natura 2000-gebieden is hersteld, en er zijn moerasgebieden en waterbuffers aangelegd.

(Provincie Utrecht, 2023)

Dit cluster valt onder de gebiedsuitwerking Utrechtse Waarden, en daarin moet de uitwerking in het kader van Groen Groeit Mee een plek krijgen.

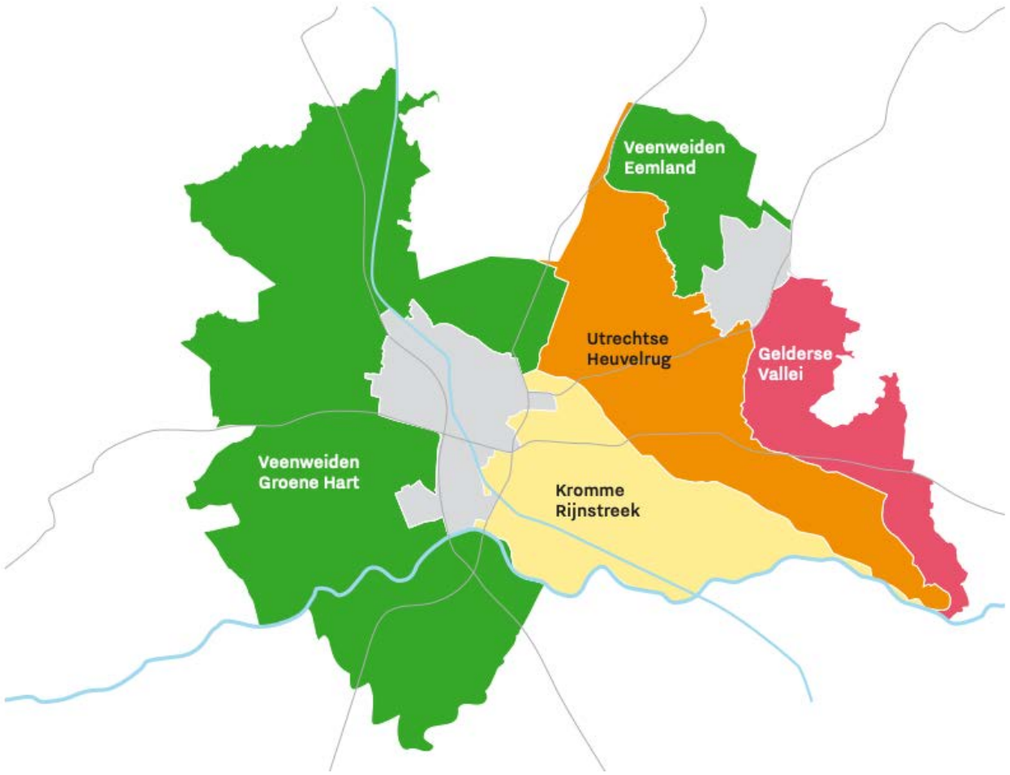

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

1.5 Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

Het overgrote deel van dit cluster wordt gekarakteriseerd door een waterrijk veenweidelandschap. De intensieve bemaling van de afgelopen decennia heeft geleid tot een laag gelegen gebied. Dit zorgt voor wateroverlast, kwel en lokale verzilting. Bemaling van agrarisch grasland heeft bovendien als gevolg dat het veen verder inklinkt en CO2 naar de omgeving uitstoot. Ook kampen veel landbouwbedrijven in dit gebied met droogtestress. Bij een toekomstbestendige invulling is het van belang dat er vooral bij de laagst gelegen delen plek voor waterberging wordt gereserveerd.

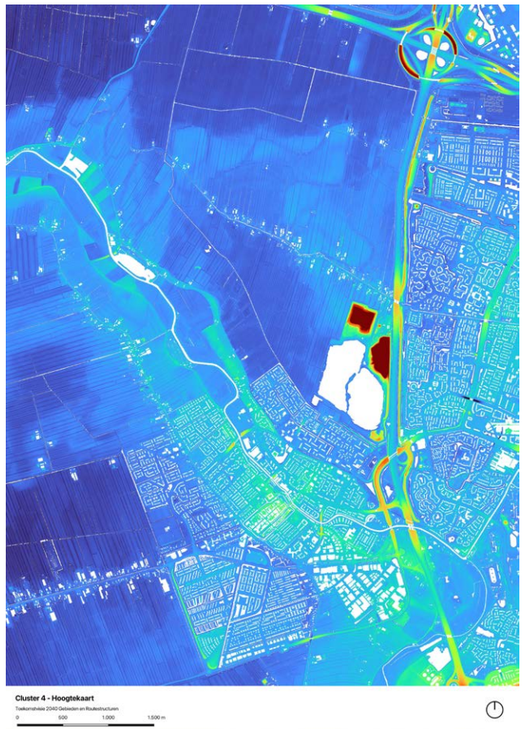

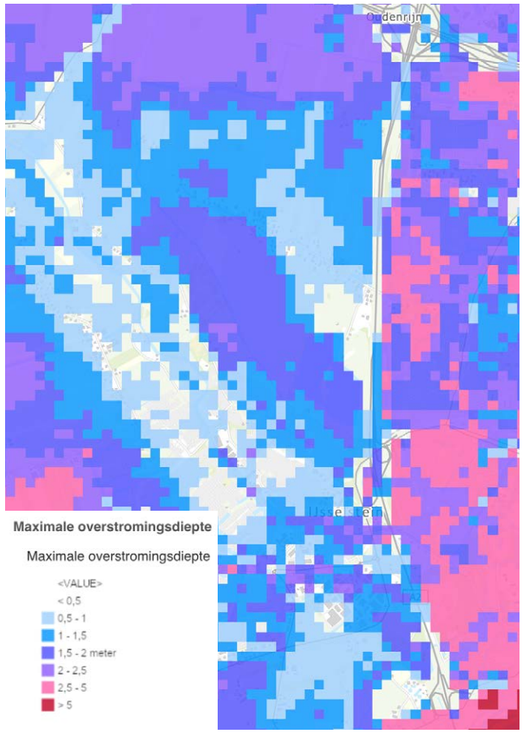

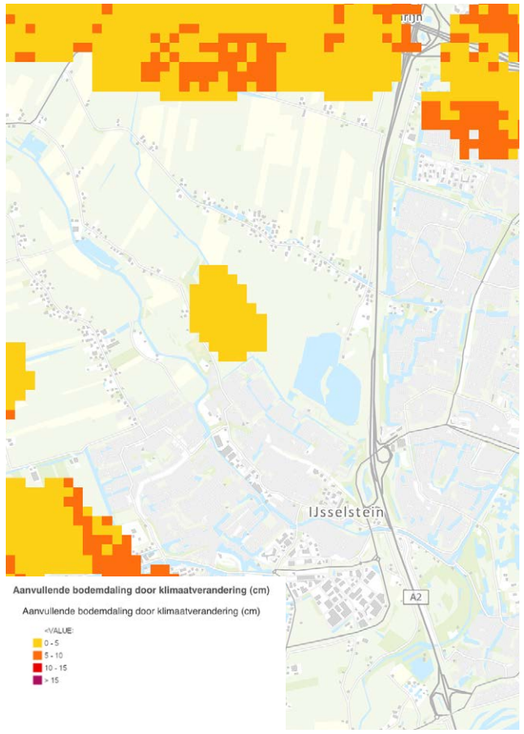

Klimaateffecten op kaart (Provincie Utrecht, 2024)

1.6 Kansen en knelpunten - Ruimtelijk

Op basis van de landschappelijke analyse, gebiedsbezoeken en huidig beleid kunnen er een aantal kansen en knelpunten worden geformuleerd.

Kansen & Knelpunten:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende deelgebieden te versterken en/of te ontwikkelen:
  - IJsselbos: ecologische stapsteen tussen het gebied Kromme IJssel en de (uiterwaarden van) Lek.
  - Nedereindse plas: sport en outdoor recreatie met de skipiste als bovenregionale trekpleister.
- Het is wenselijk dat er meer voetpaden worden aangesloten vanuit het park op de wijken IJsselveld-Oost en IJsselveld-West.
  - Gebied ten noorden van Marnemoende: nieuwe (uiterwaarden) natuurontwikkeling en zwemlocatie
  - IJsselsteinse bos: recreatief bos met natuur.

- Er ligt een kans om recreatie beter te spreiden door de werken aan een intensiteit zonering. Naast het versterken van de aantrekkingskracht door gebiedsidentiteiten te verbeteren vraagt dit om het versterken van recreatieve **verbindingen**. In dit cluster biedt de Hollandsche IJssel aanleiding als stevige recreatieve hoofdstructuur tussen de verschillende gebieden. Hier ligt de focus op de wandelaar (er liggen kansen om het jaagpad als een aaneengesloten structuur te ontwikkelen). Voor fietsers liggen er kansen om het IJsselwetering-fietspad door te trekken richting het noorden en zuiden. De IJsseldijk kan daarmee voor auto's de belangrijkste route blijven. Ook liggen er kansen om het gebied beter te verbinden met het aangrenzend woongebied van Nieuwegein (A2 barriere) en de mogelijke nieuwbouw van Rijnenburg. Deze laatste vraagt om heldere (nieuwe) noord-zuid verbindingen, parallel met de bestaande veenverkaveling. Naast het ontwikkelen van deze nieuwe schakels liggen er kansen om huidige verbindingen te versterken door te werken met heldere bebording (route en informatie).

- Zorg voor heldere en uitnodigende entrees naar de verschillende gebieden.

- Zorg in gebied van de Nedereindse plas voor een scheiding van fietsers en wandelaars. Rond de plas liggen kansen voor verbrede fietspaden en door het gebied kan de focus meer liggen op wandelaars. In te toekomst biedt dit gebied mogelijk aanleiding voor voor sportwedstrijden (triathlon).

- Vertel het verhaal van het veenlandschap door noord-zuid doorgangen te creeeren vanuit de historische linten.

- Benadruk zichtlijnen op markante gebouwen zoals de Watertoren Nieuwegein, de kerktoren van IJsselstein en tv-mast en de Douwe Egberts fabriek te Utrecht. Deze helpen om een gebied oriëntatie te geven.

- Ook liggen er kansen om het gebied beter te verbinden met het aangrenzend woongebied van Nieuwegein (A2 barrière) en de mogelijke nieuwbouw van Rijnenburg. Deze laatste vraagt om heldere (nieuwe) noord-zuid verbindingen, parallel met de bestaande veenverkaveling. Wellicht door middel van een nieuwe/extra fietsrug over de Hollandsche IJssel.

IJsselbos | krappe onderdoorgang A2 richting het IJsselbos, langs de Kromme IJssel, kans voor een aaneengesloten, prettige route langs de Hollandsche IJssel richting het IJsselbos

IJsseldijk | ontlast de IJsseldijk en zorg voor een alternatieve, veilige route voor fietsers en wandelaars (kansen voor fietspad IJsselwetering / Marrepad)

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*: wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

Nedereindse Park

Gebruikswaarde: Terrein wordt gebruikt voor fietsen, wandelen, (nacht)vissen, mountainbiken en skeeleren. Faciliteiten: kunstskibaan, mountainbikeparcours, wieler- en skeelercentrum, parkeerterreinen, toiletgebouw, picknicktafels, horeca (tijdens opening skipiste), oeverwand met kijkscherm, wilgenlabyrinth, doorgaand fiets- en wandelpad, evenementen. Zwemmen in de plassen is niet toegestaan. Honden: aangelijnd toegestaan.

Belevingswaarde: De belevingswaarde bij het Nedereindse park verschilt van rust aan de plas, en reuring rondom de kunstkibaan. Dit zorgt voor een divers gebied waar verschillende belevingswaarden en hoogteverschillen gelden.

Attractiewaarde: De attractiewaarde in dit gebied ligt vooral rondom de kunstskibaan en wielerbaan, welke je ergens anders in de omgeving niet kunt vinden.

Bezoekersaantallen: de Nedereindse Plas trekt circa 86.000 unieke Nederlandse bezoekers en 0,5-0,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 7.000 bezoeken per hectare. Dit is een hoge gemiddelde bezoekersdichtheid, maar het gebied kent juist ook hoge bezoekerspieken en relatief rustige momenten.

Waardering: Bezoekers beoordelen het gebied met een 7,0, dat is onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

Legenda

- Wandelnetwerken
- Fietsnetwerken
- Vaarnetwerken
- TOP Locatie
- Fort
- Uitkijktoren
- Kampeerterrein
- Golfterrein
- IJsbaan
- Skibaan
- Sportterrein
- Zwemzone
- Duikzone
- Waterski
- Jachthaven
- Parkeerplaats
- Café / Restaurant
- Hotel
- Toiletvoorzieningen
- Natuurgebied
- Vakantiepark
- Volkstuinen
- Plein
- Speel- en ligweide
- Strand
- Steiger

Organisaties

- RODS Utrecht
- Stichtse Groenlanden A
- Stichtse Groenlanden B
- SBB

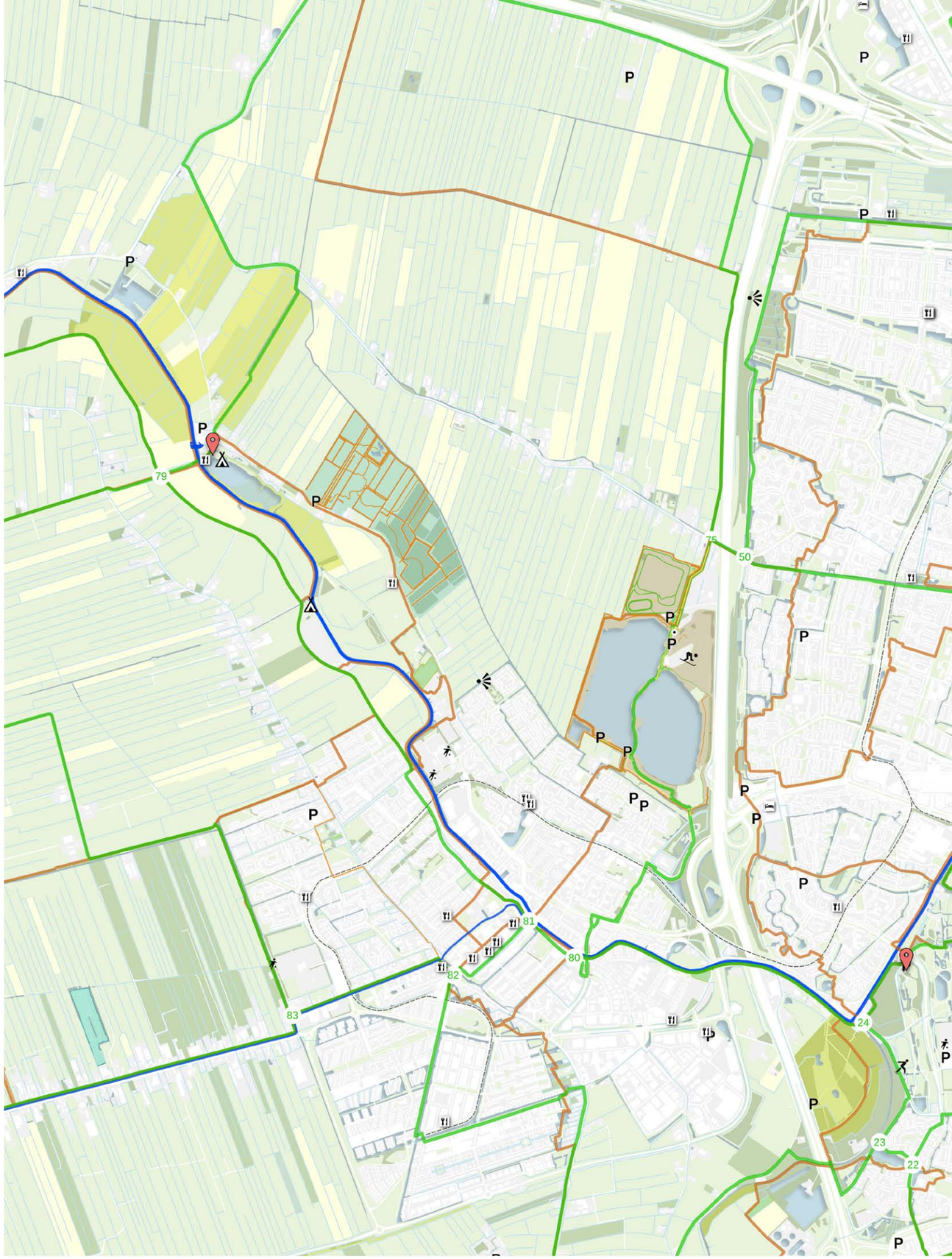

Cluster 4 - Recreatiekaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Hollandsche IJssel: Noordwesthoek
Gebruikswaarde: Gebied dat nog niet specifiek ingericht is voor natuur en/of recreatie.
Faciliteiten: wandelpaden en excursies voor jong en oud, jachthaven Marnemoende (met restaurant, verblijfsrecreatie, verhuurvloot, vergaderunits en bootstalling)
Honden moeten aangelijnd zijn.

Belevingswaarde: Dit deelgebied kent weinig voorzieningen en biedt daarmee nog een beleving gericht op natuurbeleving en rust.

Attractiewaarde: De grootste attractiewaarde wordt hier gevormd door Jachthaven Marnemoende, waar je verschillende voorzieningen vindt.

IJsselbos
Gebruikswaarde: Faciliteiten: halfverharde paden, open grasvelden (onduidelijk of deze als speel-/ ligweiden fungeren), parkeerterrein, natuurleerpad en natuurwandelroute, verblijfgebied voor flora en fauna.
Honden: hondenlosloopgebied.

Belevingswaarde: Het is een bos met wee plassen. En langs de Kromme Rijn ligt een waardevolle strook nat bos die een verbinding vormt voor natuur vanuit Nieuwegein richting het open rivierenlandschap. Dit gebied is niet intensief ingericht en richt zich daarmee vooral op de natuurbeleving en rust voor inwonrs van IJsselstein en Nieuwegein.

Bezoekersaantallen: IJsselbos en IJsselsteinse bos gezamenlijk circa 67.000 unieke Nederlandse bezoekers en minder dan 0,5 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022).

Waardering: het IJsselbos en IJsselsteinse bos trekken gezamenlijk circa 67.000 unieke Nederlandse bezoekers en minder dan 0,5 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 1.400 bezoeken per hectare. Dit is een lage bezoekersdichtheid.

Hollandsche IJssel: IJsselsteinse Bos
Gebruikswaarde: Bos met paden dat wordt gebruikt voor wandelen en honden uitlaten.
Faciliteiten: halfverharde paden, geboortebos, bankjes, parkeerterrein, pannenkoekenhuis tegenover het parkeerterrein en wandelroute met QR-codes.
Honden: zijn in het gebied aangelijnd welkom en in een deel van het bos los (locaties op borden aangegeven).

Belevingswaarde: net als het IJsselbos richt het IJsselsteinse bos zich vooral op natuurbeleving en rust. Er zijn weinig tot geen voorzieningen.

Bezoekersaantallen: zie bezoekersaantallen IJsselbos

Waardering: zie waardering IJsselbos

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

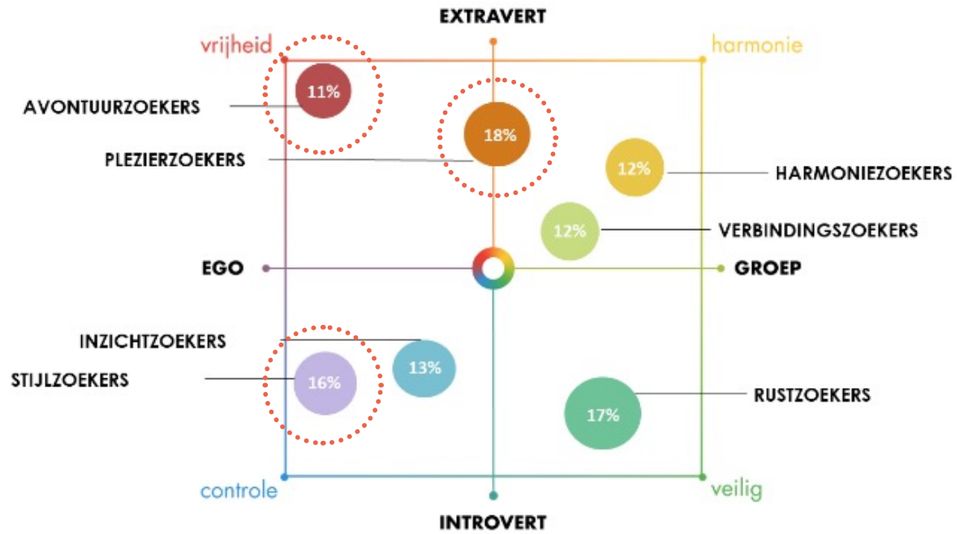

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In Utrecht wonen boven gemiddeld Avontuurzoekers (28,6%), in IJsselstein boven gemiddeld Stijlzoekers (20,5%) en in Nieuwegein boven gemiddeld Plezierzoekers (21,4%).

Avontuurzoekers zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Plezierzoekers zijn spontane, avontuurlijke, sociale, vrolijke en impulsieve mensen. De naam van deze groep zegt het al: Plezierzoekers zijn op zoek naar gezelligheid, entertainment en plezier. Met andere woorden: het zijn échte gezelligheidsdieren. Ze zoeken de gezelligheid het liefst op met een groep mensen en vinden het minder fijn om alleen te zijn. Voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd! Plezierzoekers gaan graag uit, houden van festivals en bezoeken graag plekken als casino's, escaperooms en pretparken.

Leefstijlvinder in Nederland

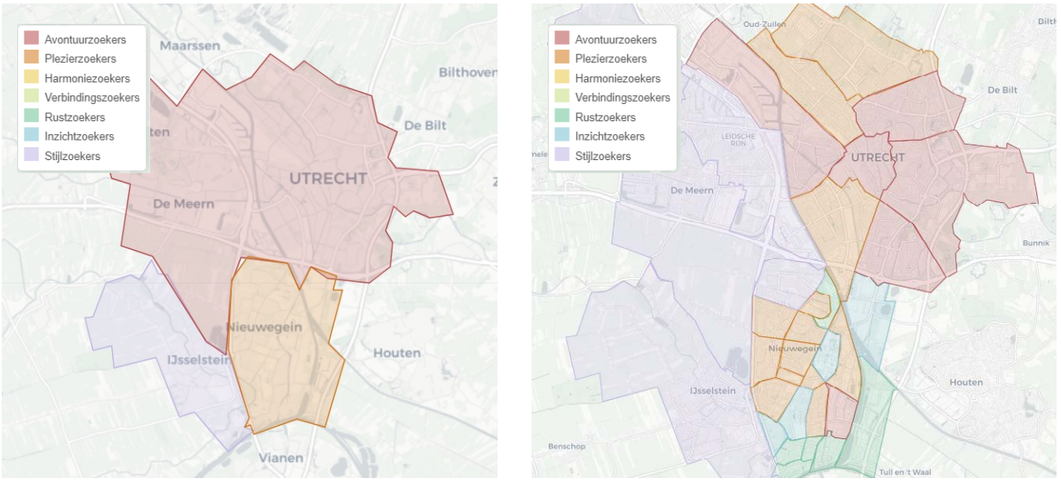

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in gemeenten Utrecht, IJsselstein en Nieuwegein (bron: Leefstijlvinder 2024).

Aansluiting Leefstijlen vraag en aanbod

Deze tabel geeft weer welke doelgroepen per gebied worden bediend (op basis van type landschap, aanwezigheid van voorzieningen en functie van het gebied).

	Doelgroep
Nedereindse Park	Plezierzoekers en Stijlzoekers door de verschillende sport en spelmogelijkheden. Uitstraling en inrichting past hier echter niet zo goed bij (zie ook het lage cijfer).
Hollandsche IJssel: Noordwest Lopikerwaard	Rustzoekers door natuur en wandelmogelijkheden dichtbij huis en Stijlzoekers door de jachthaven en bijbehorende faciliteiten.
Hollandsche IJssel: IJsselbos	Rustzoekers door natuur en wandelmogelijkheden dichtbij huis.
Hollandsche IJssel: IJselsteinse bos	Rustzoekers door natuur en wandelmogelijkheden dichtbij huis.

2.3 Impact van trends en ontwikkelingen

Groeiende recreatiebehoefte

- Woningbouw bij Rijnenburg (ca. 25.000 geplande woningen) heeft invloed op het gebruik van Nedereindse Park en de hoeveelheid groen in en rondom het gebied.

Groei in routegebonden recreatie leidt tot noodzaak investeringen in recreatieve structuur

- De natuur heeft dringend behoefte aan robuuste verbindingen om geïsoleerde gebieden met elkaar te verbinden. Daarom kansen voor ecologische verbindingen.
- Kansen voor recreatieve verbindingen: een fiets- en wandelverbinding bij Nedereindse Park en deelgebieden beter met elkaar verbinden.

Toenemend belang van actief 'buiten zijn' vanwege gezondheid

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes en sport- en speeltoestellen. Kansen voor de gebieden aan de Hollandsche IJssel.

Diversiteit van activiteiten neemt toe

- Kansen voor zonering van bezoekers in Nedereindse Park.

2.4 Kansen en knelpunten - Recreatief

Algemeen:

- Er wordt gewerkt aan een groenblauwe verbinding tussen het landbouwgebied, de Hollandsche IJssel en de Kromme IJssel.
- Er is een uitbreidingslocatie in het zuiden (Kromme IJssel Park) voor woningbouw: duurzame wijk met het behoud van landschappelijke waarden.
- Verbinding vanaf Nieuwegein naar de deelgebieden verbeteren. Er wordt gewerkt aan veilige directe fietsverbindingen naar alle windrichtingen, waarbij Nieuwegein en Utrecht prioriteit hebben (Omgevingsvisie IJsselstein).
- Ontwikkeling van het landschapspark Kromme IJssel met goede verbindingen onder de A2 door naar het open landschap voor natuur en langzaam verkeer.
- Realisatie doorfietsroute met agglomaratie Utrecht stad Utrecht (Economische visie IJsselstein).
- Extra verbindingsroute van Rijnenburg naar
- IJsselstein ontwikkelen (Economische visie
- IJsselstein).
- Het Hollandsche IJsselgebied wordt beschouwd als uitloopgebied van Rijnenburg. Daarnaast is meer recreatieruimte nodig om de recreatiebehoefte op te vangen.
- Kansen voor de ontwikkeling van een MTB-route Oudenrijn.
- Kansen voor ontwikkeling van natuur en recreatie combineren met waterberging, in terreinen of delen daarvan waar de ontwikkeling nog op gang moet komen.
- Inrichting van Rijnenburg nu al groen vormgeven.
- Er liggen kansen in het meer ontwikkelen van de route Hitteschild/Robijnpad (fietsverbinding).

Nedereindse Park en Plas:

- De plassen waren 15-20 jaar geleden in gebruik genomen als zwemwater, maar werden kort daarna gesloten i.v.m. verontreiniging en uitstekende afvalobjecten. Er is geen perspectief dat dit weer zwemwater wordt.
- Het gebied heeft twee grote parkeerterreinen (1 bij de skipiste en 1 ten zuiden van het gebied). Deze parkeerterreinen liggen momenteel in het gebied en nemen veel ruimte in. Kans om de parkeerterreinen anders in te delen en het parkeerterrein ten zuiden van het gebied te verplaatsen naar de rand van het gebied.
- Ontwikkeling Toekomstbeeld Nedereindse Park: o.a. beleefpad ontwikkeling van top tot vlonder en zonnepanelen op de oostelijke plas van Nedereindse Park en vanuit het Nedereindse Park een nieuwe langzaamverkeerverbinding naar de IJsselsteinse bossen.
- Zoek verbinding tussen het Nedereindse Park en de ontwikkeling van de Poort van Nieuwegein.
- Kansen: ontwikkeling Rijnenburg en verbinden met omgeving.
- Kansen voor zonnevelden op water

Hollandsche IJssel - Noordwest Lopikerwaard:

- Ontwikkeling Masterplan (Noordwesthoek Hollandse IJssel): Staatsbosbeheer heeft de taak om dit gebied in te richten.
- In ontwikkeling: Jaagpad Hollandsche IJssel in wandelknooppunt, recreatie en natuurontwikkeling aan de zuidzijde van de Hollandsche IJssel
- Ambitie voor het realiseren van struinpaden en fietsnetwerken in de Lopikerwaard (Regionale Omgevingsagenda Lopikerwaard)
- Kansen rondom het fijnmaziger inrichten van het recreatief netwerk (wandelen, fietsen en kanoroutes) (Regionale Omgevingsagenda Lopikerwaard)

Hollandsche IJssel: IJsselbos:

- Het gebied ligt geïsoleerd en heeft geen relatie met de andere deelgebieden in het cluster.
- Weinig prullenbakken en veel hondenontlasting op en langs de paden.
- Gebied mist een duidelijke focus/doelgroep en is op sommige plekken een beetje onbeduidend. Daarmee wordt bedoeld dat niet iedere plek in het IJsselbos even bekend is en van even grote waarde voor recreatie en natuur.
- Het middendeel van het IJsselbos heeft open plekken met waterplassen en bosschages, waardoor het aantrekkelijk uitloopgebeied zal zijn voor de nieuwe stedelijke ontwikkkeling IJsselstein zuid.
- Er is een natte bosrand langs de Kromme IJssel met een eigen natuurwaarde. Deze natuur kan beter onder de A2 door verbonden worden met een natte natuurlijke verbinding richting Lekdijk.

Hollandsche IJssel - IJsselsteinse bos:

- Gebied mist een duidelijke focus/doelgroep en is op sommige plekken een beetje onbeduidend. Daarmee wordt bedoeld dat niet iedere plek in het IJsselsteinse bos even bekend is en van even grote waarde voor recreatie en natuur.
- Kansen voor verbindingen tussen deelgebieden en naar Rijnenburg vanuit het bos.

Programma Groen Groeit Mee:

- Er speelt een veiligheidsopgave in het gebied
- (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden). Er zijn twee keringen waarvan de kering direct aan de Hollandsche Ijssel op sommige plekken verhoogd moet worden. Meer landinwaarts ligt een oudere kering, met een fietspad erop. Het idee is om die oude kering weer de hoofdkering te maken.
- Dit gebied biedt kansen voor energietransitie en in het algemeen meer voor biodiversiteit, recreatie, klimaatrobuustheid en betere waterkwaliteit.
- Het is belangrijk nieuwe langzaamverkeerroutes te maken vanuit Nieuwegein-Nedereindsche weg richting IJsselsteinsebossen, omdat fietsen/wandelen over de Nedereindseweg gevaarlijk is met het verkeer.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

Nedereindse Park en Plas:

- Eigendom van gemeente Utrecht, in beheer van Recreatieschap Stichtse Groenlanden, uitgevoerd door Staatsbosbeheer.
- Voorzieningen worden onderhouden door de ondernemers en gebruikers zelf. Daaromheen wordt extensief beheerd.

Hollandsche IJssel: Noordwesthoek

- Eigendom en beheer door Staatsbosbeheer.
- Weinig tot geen voorzieningen en daardoor extensief beheer. Staatsbosbeheer heeft de taak om het gebied in te richten en in te spelen op diverse doelgroepen. Afhankelijk van de toekomstige ontwikkelingen kan het beheer intensiever worden.

Hollandsche IJssel: IJsselbos:

- Eigendom en beheer door Staatsbosbeheer.
- Weinig voorzieningen en daardoor extensief beheer.

Hollandsche IJssel: IJsselsteinse bos noord en zuid:

- Oorspronkelijk RODS-gebied. Eigendom en beheer door Staatsbosbeheer.
- Het oude gedeelte is recht uitgelijnd en op productie gericht, het nieuwe gedeelte meer organisch ingericht en beheerd. Beide gebieden een focus op extensief beheer.

Bestedingen

- Nedereindse Park en Plas: €0,73, p.p. gemiddeld (gemiddeld in Utrecht: €6,40):
- IJsselbos/IJsselsteinse bos: €3,03 p.p. gemiddeld

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 4 heeft een totaal oppervlakte van circa 260 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 4: Hollandsche IJssel en Nedereind	**261,3**
IJsselbos (SBB)	26,6
IJsseloevers (SBB)	1,9
Nedereindse plas (SGL)	84,6
IJsselsteinse bos zuid (SBB)	47,9
IJsselsteinse bos noord (SBB)	0,0
noord westhoek Hollandsche IJssel (S	56,8
IJsseldijk noord (SBB)	10,0
IJsseldijk zuid (SBB)	22,0
Hollandsche IJssel uiterwaarden (SBB	11,6

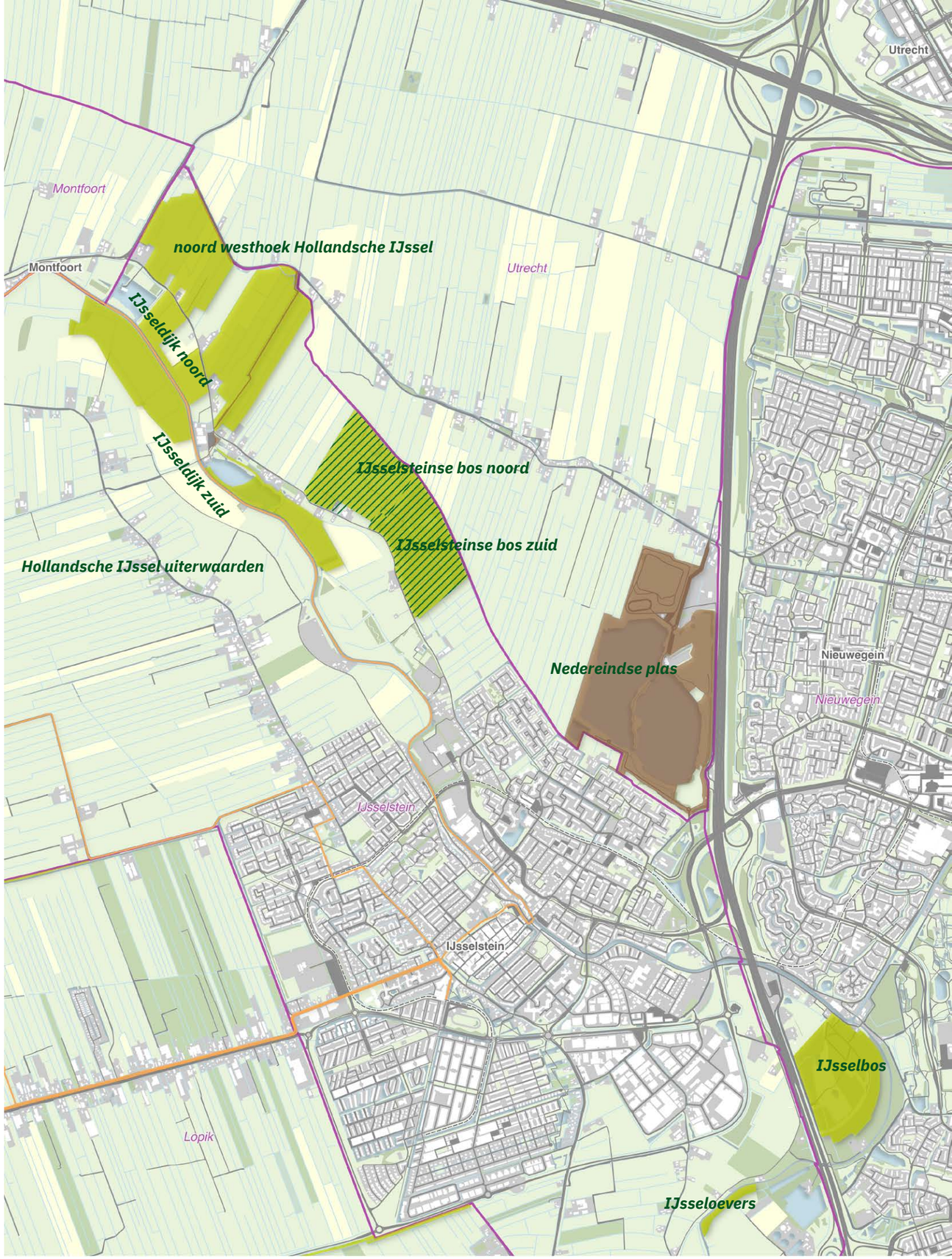

Cluster 4 - Zeggenschap

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Staatsbosbeheer
Staatsbosbeheer ovk RodS
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

3.2 Financiële analyse

Kosten beheer en handhaving en toezicht:
De instandhouding van de gebieden brengt kosten met zich mee waaronder regulier onderhoud, groot onderhoud en handhaving & toezicht.

In onderstaand lijstje is opgenomen wat voor onderhoud en beheer de grootste kostenposten zijn:

1. Fietspad asfalt (10%)
2. Gebouwen (9%)
3. Speel- en ligweiden (8%)
4. Bijdrage Routebureau (5%)
5. Brug (5%)
6. Correctie voorzieningen (5%)

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtovereenkomsten.
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor verschillende activiteiten (o.a. evenementen, jacht- en visrecht en snackuitgifte)

Financiering:
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele 'status' van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk 'beheerregime' van toepassing is op de gebieden:

Cluster 4 – Beheerfinanciering				
	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
IJsselbos			■	
IJsseloevers			■	
Nedereindse plas	■			
IJsselsteinse bos zuid				■
IJsselsteinse bos noord				■
Hollandsche IJssel noordwesthoek			■	
IJsseldijk noord			■	
IJsseldijk zuid			■	
Hollandsche IJssel uiterwaarden			■	

3.3 Kansen en Knelpunten - Eigendom en beheer

- Het beheer van Nedereindse Park verdient een upgrade (bijvoorbeeld het Wilgenlabyrinth dat een kwaliteitsverbetering nodig heeft).
- De eigendoms- en beheersituatie van Nedereindse Park is ingewikkeld (veel verschillende partijen). Kansen voor versimpeling en eenduidigheid.
- Verschillende belangen rondom evenementen bij Nedereindse Park: kosten en baten zijn door verschillende belangen niet in balans.
- Staatsbosbeheer heeft de taak om Hollandsche IJssel: Noordwesthoek in te richten, te beheren en er een verdienmodel aan te koppelen. Hier ligt een kans én risico, omdat financiering uit exploitatie achter loopt bij de inrichting en inkomsten uit exploitatie risico met zich meebrengen. Geen SNL financiering.

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 4 - Utrecht Zuid-Zuidwest

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatveran dering	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
Nedereindse Park en Plas	■		■	■				■	■		■		■
Noordwesthoek (SBB)			■	■	■			■	■	■		■	
IJsselbos (SBB)	■		■	■		■		■	■				
IJsselsteinse bos (SBB)	■		■	■			■		■		■	■	

Belangrijke opgaven in dit cluster zijn het ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag (samen met andere stakeholders, het realiseren van verbindingen en ontwikkelen van identiteit voor gebieden.
De opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van aanbod, meer variatie en versterken van de balans qua recreatie. Dit kan door: De gebieden voor recreatief gebruik te intensiveren of juist te extensiveren (de horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Staatsbosbeheer of Stichtse Groenlanden) op te pakken, of dat aan anderen te laten (De verticale as).

In dit schema vinden we de gebieden in dit cluster vooral in rechterbovenhoek: **intensiveren van het recreatief gebruik**, *waarbij Staatsbosbeheer en Stichtse Groenlanden zelf aan de slag gaan. Hierbij is het van belang om in te spelen op de transitieopgaven: stedelijke ontwikkelingen omgeving (in het recente verleden, op korte en lange termijn), dijkversterking, energietransitie, landbouwtransitie. Hierbij is het van belang de ontwikkelingen uit het Toekomstbeeld Nedereindse park en het Ontwikkelperspectief Hollandsche IJssel te realiseren, waarbij de zone langs de Hollandsche IJssel voor natuur en recreatie ontwikkeld wordt. Belangrijke aandachtspunten zijn daarbij het realiseren van onderlinge verbindingen in het gebied en een goede en voor recreatie bruikbare landschappelijke aansluiting op Rijnenburg. Koppel in dit gebied recreatie-ingrepen altijd aan de genoemde transitie-opgaven zoals waterberging, kadeversterking, duurzame energie, en toekomstbestendige landbouw.*

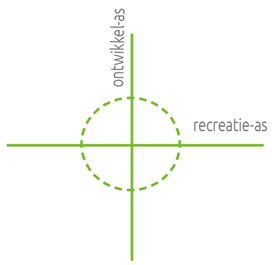

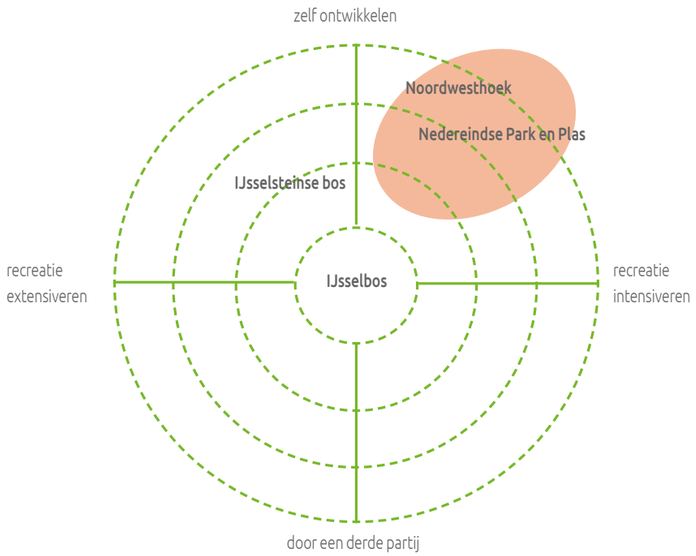

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 4 - Utrecht Zuid-Zuidwest

Zonering en gebiedsentrees

- Ontwikkel het gebied rond de Noordwesthoek als een nieuwe gebiedsentree met daarbij (commerciële) voorzieningen. Voeg daarnaast ook commerciële exploitatie toe bij de Nedereindse plas.
- Ontwikkel de noordwesthoek Hollandsche IJssel als intensief recreatiegebied, evenals de noordelijke zone van de Nedereindse Plas en Park.
- Het rivierbed van de Hollandse IJssel is een belangrijke plek voor waternatuur en -berging en biedt aanleiding voor een nieuwe (natuurlijke) zwemlocatie.
- In het IJsselsteinse Bos ligt het accent op meer extensieve natuurgerichte recreatie.
- De provincie werkt aan de realisatie van een fietspad (oude afspraak RodS): aandacht voor 'micro-zonering i.v.m. noodzaak tot scheiden recreatiestromen (wandelen en fietsen), beheer paden, veiligheid etc.

Identiteit

- Ontwikkel de Nedereindse plas als fiets- en wandelgebied met verschillende voorzieningen en een focus op sport en spel. Kunst of een blikvanger en verbetering van de biodiversiteit (zie hieronder) verbeteren ook de beleving en identiteit.
- Koppel de versterking van de beleving en identiteit van de andere gebieden aan het rivierlandschap, beleving van natuur en het agrarisch landschap.

Verbindingen

- Zet de Hollandsche IJssel in als recreatieve, doorlopende structuur door het jaagpad verder uit te breiden
- Ontwikkel de IJsselwetering/Marrepad als heldere fietsverbinding tussen de verschillende deelgebieden
- Zorg voor een fijnmazige langzaamverkeerroute-koppelingen in noord-zuid richting Rijnenburg in aansluiting op groene structuren van Rijnenburg zelf (nog te ontwikkelen)
- Maak een nieuwe langzaamverkeer verbinding vanuit het Nedereindsepark door het landschap naar het IJsselsteinse bos.

Biodiversiteit

- Ontwikkel het IJsselbos als waardevolle ecologische stapsteen tussen Park Oudegein en richting De Lek
- Versterk de biodiversieit rond de Nedereindse Plas
- Verbindingen maken en versterken door groenblauwe dooradering en stapstenen: zowel tussen de deelgebieden als in de grote omgeving.
- Uiterwaarden Hollandsche IJssel nog inrichten (NNN en ook kansen voor uitbreiding NNN in aanliggende gebieden, niet SBB)

Financiële consequenties

- Intensiveren van recreatieve inrichting zorgt voor intensiever beheer en daardoor hogere jaarlijkse beheerkosten.
- Ook het realiseren van nieuwe verbindingen vraagt investeringen en heeft beheerconsequenties.
- Het toevoegen van commerciële exploitaties bij het Nedereindse park en de Noordwesthoek draagt bij aan inkomsten voor het Recreatieschap / Staatsbosbeheer.
- Over recreatie in combinatie met duurzame landbouw (bijvoorbeeld een toegankelijk voedselbos) kunnen mogelijk afspraken gemaakt worden met een maatschappelijk of particulier initiatief over het uitvoeren van beheer. Voor het recreatieschap of SBB zorgt dit dan voor lagere beheerkosten en intensiever gebruik.
- Afspraken met het Waterschap over waterberging kan resulteren in een bijdrage in aanlegkosten en mogelijk een bijdrage in de beheerkosten. Door koppeling van paden met groenblauwe dooradering kan een bijdrage aan aanleg, en mogelijk ook voor een deel beheer gerealiseerd worden.
- Belangrijke opgaven in dit cluster zijn het ontwikkelen van de plannen voor het opvangen van toekomstige vraag, het realiseren van verbindingen en ontwikkelen van identiteit voor gebieden.

Bronnen

- Atlas provincie Utrecht, 2024
  https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023
- Economische visie Uitvoeringsagenda 2024 – 2030, gemeente IJsselstein met Bureau Buiten, 2024
- Gebiedsperspectief voor het Kromme Ijsselgebied, gemeente IJsselstein, Ruimtevolk en Flux, 2022
- Leefstijlvinder, 2024
- Masterplan Hollandsche IJsselgebied, Sweco, 2018
- Omgevingsvisie IJsselstein: Behoud én ontwikkeling, gemeente IJsselstein ism KuiperCompagnons, 2021
- Omgevingsvisie Nieuwegein 2040, gemeente Nieuwegein, 2020)
- Samenvatting Toekomstbeeld Nedereindse plas, gemeente Utrecht, 2024
- Staatsbosbeheer.nl , 2024
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

Gebiedspaspoort

4. UTRECHT ZUID-ZUIDWEST

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

5. VINKEVEENSE PLASSEN

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

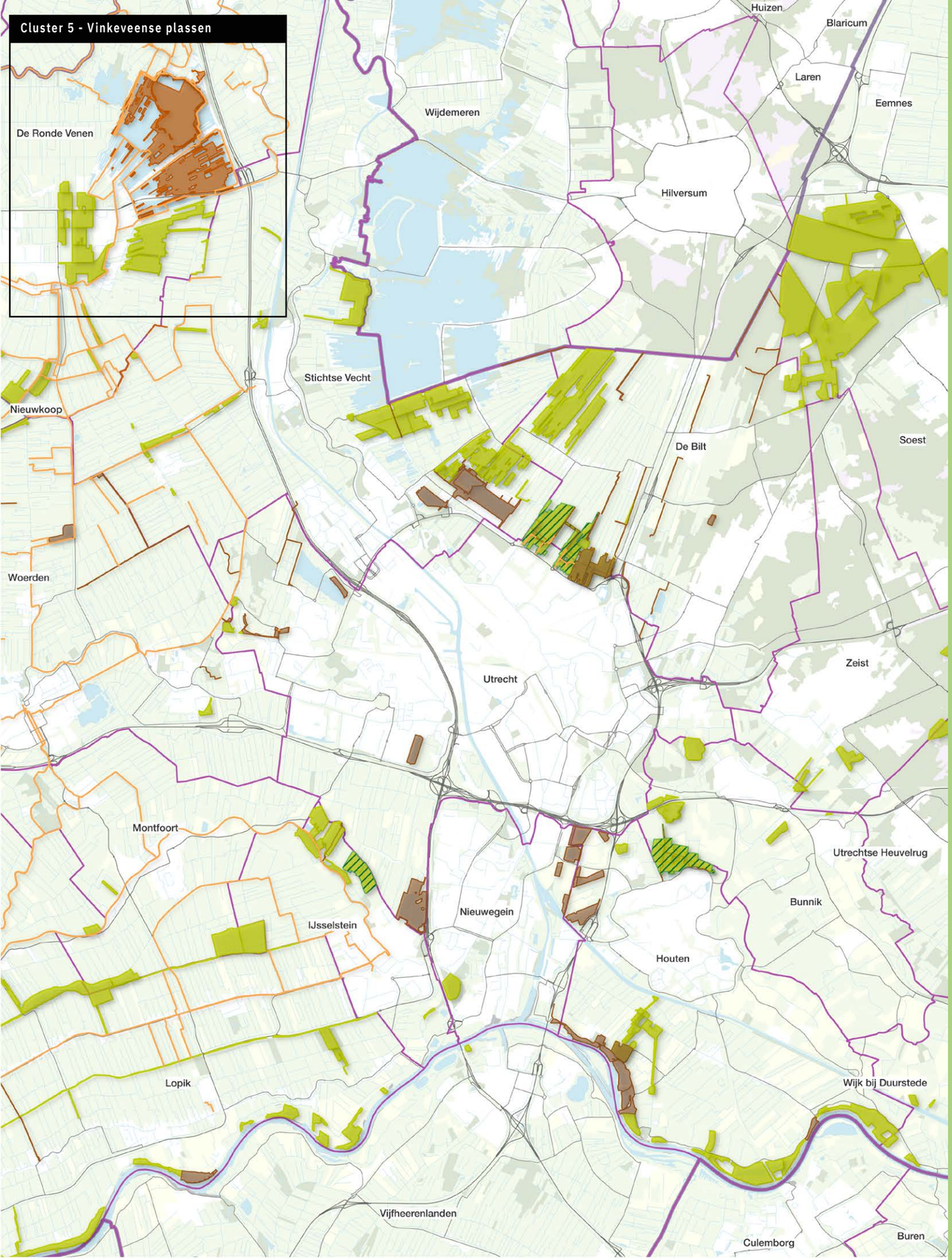

Gebiedspaspoort

CLUSTER 5 VINKEVEENSE PLASSEN

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster Vinkeveense Plassen met daarin de deelgebieden Vinkeveense Plassen, Marickenland en polder Demmerick. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Structuurdragers
1.3 Ruimtelijke samenhang
1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.5 Klimaat
1.6 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

Cluster 5 bestaat uit de Vinkeveense plassen, Marickenland en de Demmerickse Polder. Waar de plassen, met haar karakteristieke legakkers, zandeilanden en polder Demmerick onderdeel uitmaken van het veenontginningslandschap, maakt Marickenland onderdeel uit van het droogmakerijlandschap Groot-Mijdrecht. De Vinkeveense plassen vormen het grootste recreatieve plassengebied van de provincie Utrecht en hebben een bovenregionale functie voor (water)recreatie.

Het gebied wordt aan de oostzijde begrensd door het riviertje Winkel/Waver en nog iets verder oostelijk ligt het Amsterdam Rijnkanaal. De A2 vormt een aanwezige en belangrijke noord-zuidverbinding tussen Amsterdam en Utrecht. In oost-west richting ligt de regionale ontsluitingsweg N201. Belangrijke kernen in het gebied zijn Vinkeveen, Mijdrecht en Abcoude. Daarnaast liggen er een aantal veenontginningsdorpen zoals Waverveen, Wilnis en buurtschap Demmerick.

Vinkeveense plassen met trekgaten en op de legakkers vakantiehuisjes (Siebe Swart, 2014)

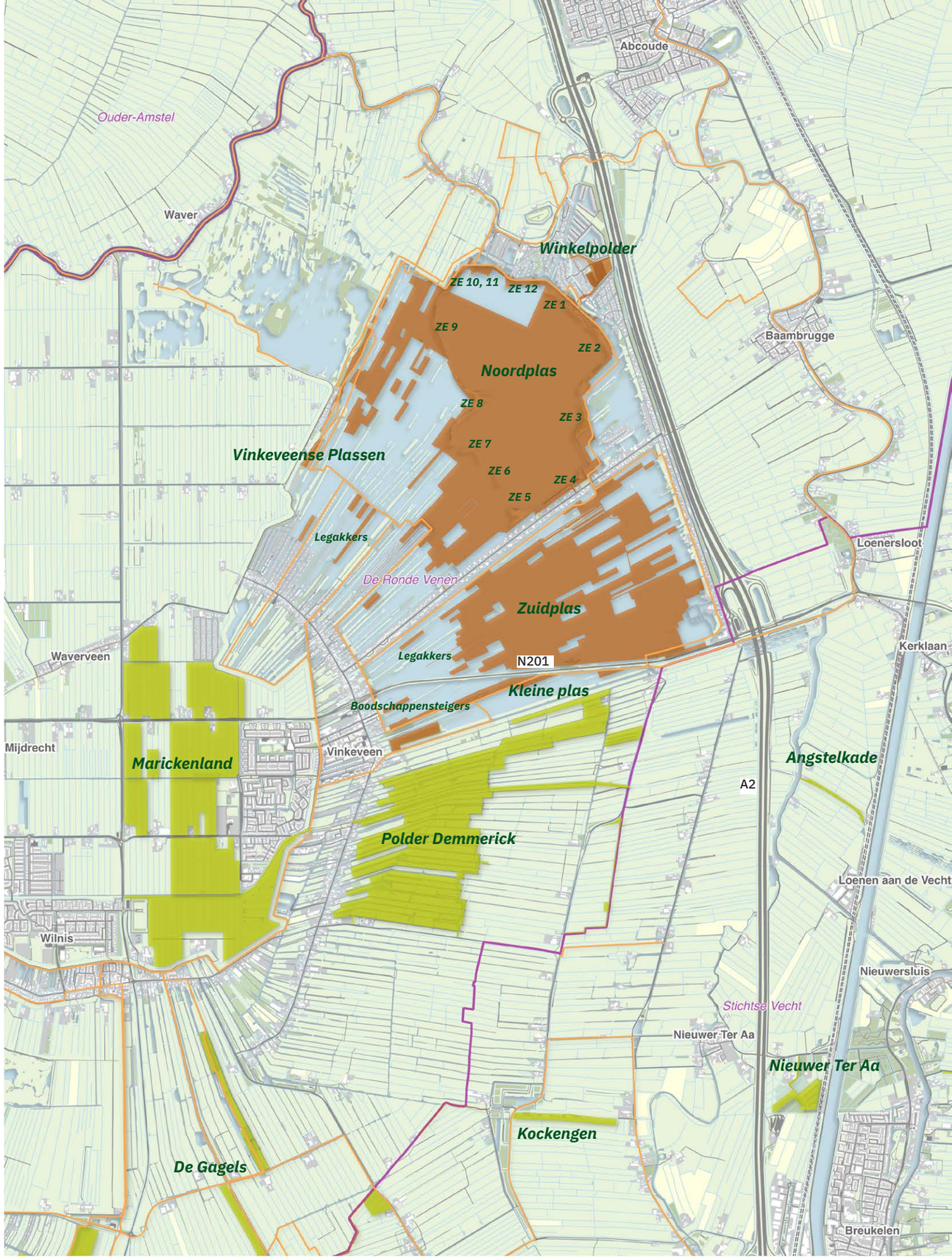

Cluster 5

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Gemeentegrenzen

Provinciegrenzen

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

10e eeuw | Woeste gronden
Het landschap, ooit gekenmerkt door haar woeste, moerassige gronden werd vanaf de 10e eeuw in cultuur gebracht door veenontginningen. Dit gebeurde vaak vanuit de reeds bestaande nederzettingen, gelegen op de hoger gelegen kreekruggen. Mijdrecht, Wilnis en Waverveen zijn hier voorbeelden van.

1700-1900 | Grootschalige ontginningen
Gedurende de 18e en 19e eeuw werd het veen op grote schaal weggehaald en ingezet als brandstof. De intensieve veenafgravingen resulteerden in een diepe waterplas ten noorden van Mijdrecht. Dit gebied werd eind 19e eeuw drooggemalen waarna de polder Groot-Mijdrecht ontstond. Door middel van een kenmerkende, rationele, droogmakerij verkaveling werd de polder in cultuur gebracht. Centraal ligt de Hoofdweg, met haaks daarop een aantal dwarswegen. Ook rond buurtschap Vinkeveen werd op grote schaal turf gewonnen. Dit heeft geresulteerd in de typerende structuur van kanalen, slootjes en legakkers.

1900-1960 | Wederopbouwperiode
Vanaf de Tweede Wereldoorlog werd de zandlaag onder het veen gewonnen voor de aanleg van wegen. Zo is hiermee de A2 aangelegd en is het geruikt voor woningbouw in Amsterdam. Door deze grootschalige grondwinning werden de Vinkeveense plassen steeds dieper, op sommige punten wel 50 meter diep.

1960-nu | Recreatielandschappen
De omvang van de plas, samen met de grote diepte, resulteerde in een sterke golfslag. Om de kades en legakkers hiertegen te beschermen werden er in de tweede helft van de 20ste eeuw 12 zandeilanden aangelegd als ‘dijken’ om de golven te breken. Het unieke landschap werd een recreatieve hotspot met veel ruimte voor waterrecreatie op de plas en de eilanden en verblijfsrecreatie aan de randen (Vinkeveen.nl, 2022).

Luchtfoto van de Vinkeveense plas met recreatiewoningen aan de rand, legakkers op de horizon en de aanleg van recreatieieland 1 en 2 (Vinkeveen.nl, 2022)

10e eeuw | woeste veengronden werden ontgonnen vanuit de kreekruggen

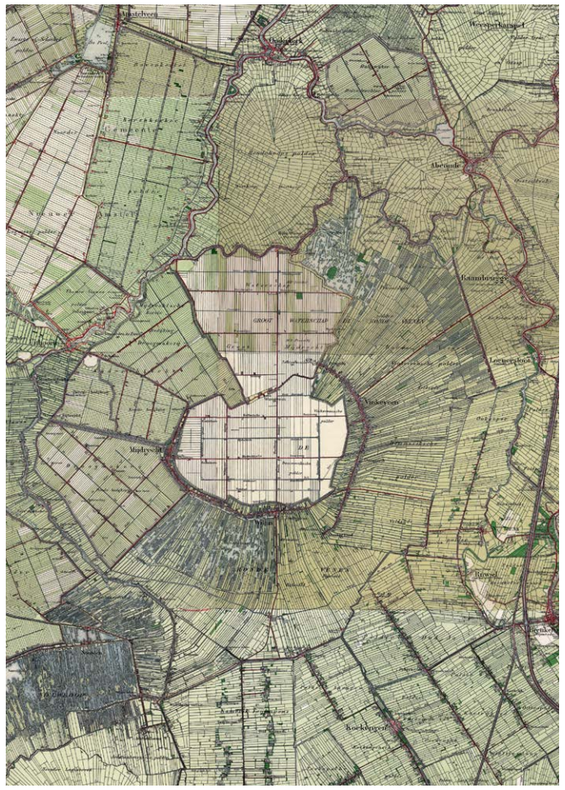

1700-1900 | grootschalige ontginning en aanleg droogmakerij Groot-Mijdrecht

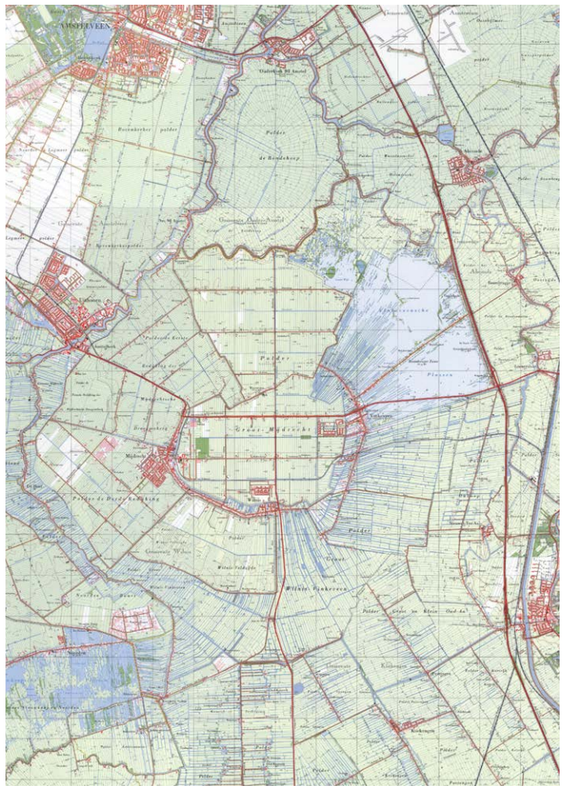

1960-1980 | afgraving Vinkeveense plassen t.b.v zandwinning voor de A2 en woningbouw in Amsterdam Zuid-Oost

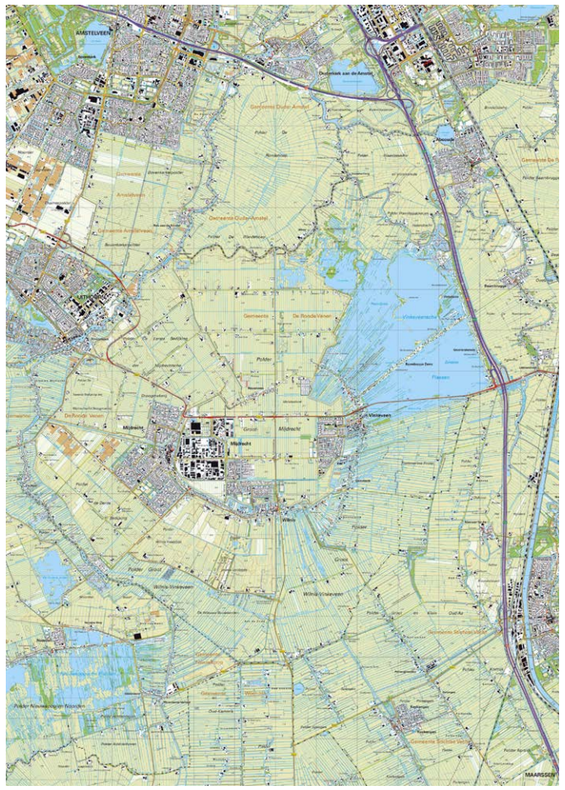

1980 -nu | grootschalige uitbreding van bestaande steden, en aanleg van zandeilanden (1970) om het gebied tegen hoge golfslag te beschermen

(Topotijdreis, 2023)

1.2 Structuurdragers

Het huidige landschap rond de Vinkeveense plassen wordt nog steeds gekenmerkt door structuurdragers die refereren aan de historische ontwikkelingen. Voor de Vinkeveense plassen zijn dit de legakkers aan de randen. Deze langgerekte akkers herinneren aan de periode van grootschalige turfwinning, de zogenoemde 'natte vervening.' Dit hield in dat het gewonnen turf te drogen werd gelegd op de niet afgegraven stroken grond. Hierdoor ontstond een afwisseling van langgerekte legakkers en trekgaten/kanalen. De toenemende golfslag in de plassen, als gevolg van de zandwinning, zorgde voor erosie van de legakkers en maakte ze steeds kwetsbaarder als golfbrekers. Ondanks een initiatief om ze te beplanten met houtegewas zijn veel van de akkers verdronken of zelfs geheel verdwenen (Arcadis, 2021).

Een andere sterke structuurdrager van het gebied zijn de twaalf eilanden die zijn aangelegd in de jaren 60 en 70. Naast hun primaire functie als waterkerend element werden ze een recreatief succes. Dit resulteerde in een gevarieerd programma-aanbod per eiland. Zo vormt eiland 4 een duikerswalhalla, heeft eiland 1 een horeca-paviljoen en en kan eiland 9 tegen betaling gebruikt worden voor (groeps)kamperen.

Ook polder Demmerick, ten zuiden van de plassen, wordt gekenmerkt door de langgerekte structuur van veenontginnning, vertrekkend vanuit een bebouwingslint. De veelheid aan lange sloten vormen nog altijd de kenmerkende structuurdragers van dit gebied. In Marickenland vormt de rationele verkaveling van droogmakerij Groot-Mijdrecht een kenmerkende structuur. Veel van de lange, kaarsrechte watergangen zals de Hoofddtocht zijn nog steeds te herkennen in het landschap.

De Legakkers en zandeilanden als belangrijek structuurdragers van de Vinkeveense plassen (Arcadis, 2021)

De slootpatronen van de Demmerickse polder vormen belangrijke structuurdragers die herinneren aan de veenontginning (Studio Kastermans, 2022)

De Hoofddtocht en Gemaal de Winkel vormen belangrijke structuurdragers van het droogmakerijlandschap van polder Groot-Mijdrecht (Het Utrechts Archief, 1970)

1.3 Ruimtelijke samenhang

Het gebied Vinkeveense plassen wordt gekenmerkt door een grootschalig veenontginningslandschap. Aan de westzijde ligt droogmakerij Groot-Mijdrecht. De polder ligt zo'n zes meter onder NAP en is daarmee een van de diepste droogmakerijen van Nederland. De ruimtelijke structuur bestaat uit rationele, haakse verkaveling. Door de lage ligging heeft het gebied veel last van (zoute) kwel waardoor het vaak ongeschikt was voor akkerbouw en soms zelfs veeteelt. Nu wordt het gebied veelal gebruikt als (extensief) grasland. In het zuidoostelijke deel van de droogmakerij ligt natuurgebied Marickenland.

Ten oosten van de droogmakerij liggen weidse polders, gekenmerkt door langgerekte verkaveling en een waterrijke uitstraling. Polder Demmerick maakt onderdeel uit van dit veenweidelandschap. De lage ligging zorgt voor natte voeten waardoor het gebied momenteel veelal wordt ingezet als extensief grasland en weidevogelgebied.

De Vinkeveense plassen kunnen worden opgedeeld in drie delen: van noord naar zuid gaat het om de Noordplas, de Zuidplas en de Kleine Plas. De Noordplas is de grootste en diepste plas. Om weerstand te bieden tegen de hoge golfslag in deze plas werden er in de jaren 60 en 70 twaalf zandeilanden aangelegd. Naast de primaire functie als 'waterkerend element' werden ze een recreatief succes. De legakkers aan de randen herinneren aan de periode van grootschalige turfwinnning (Vinkeveen.nl, 2022).

Het waterrijke karakter van dit gebied heeft in het verleden naast grondstoffenwinning ook een belangrijke rol gespeeld in de landsverdediging. Fort aan de Winkel (gebouwd rond 1890) en Fort in de Botshol (gebouwd rond 1895) maakten onderdeel uit van de Stelling van Amsterdam, en herinneren aan deze tijd. Een deel van de forten zijn op dit moment niet openbaar toegankelijk.

Verstedelijking en recreatiedruk heeft geresulteerd in een grote wirwar aan (recreatieve) bebouwing in en rond het buurtschap Vinkeveen. De Braambrugse Zuwe, met haar veelheid aan villa's is geworden tot een bebouwde as tussen oost- en west. De Braambrugse Zuwe vormt samen met de N201 een belangrijke entree richting het gebied. Vanuit het zuid/zuidwesten wordt deze functie vervuld door het bebouwingslint aan de Herenweg (Vinkeveen). Daarnaast is er ook veel verstedelijking aan de oostzijde; Groenlandse kade, vinkenkade en rondom de parkeerplaats Winkelpolder.

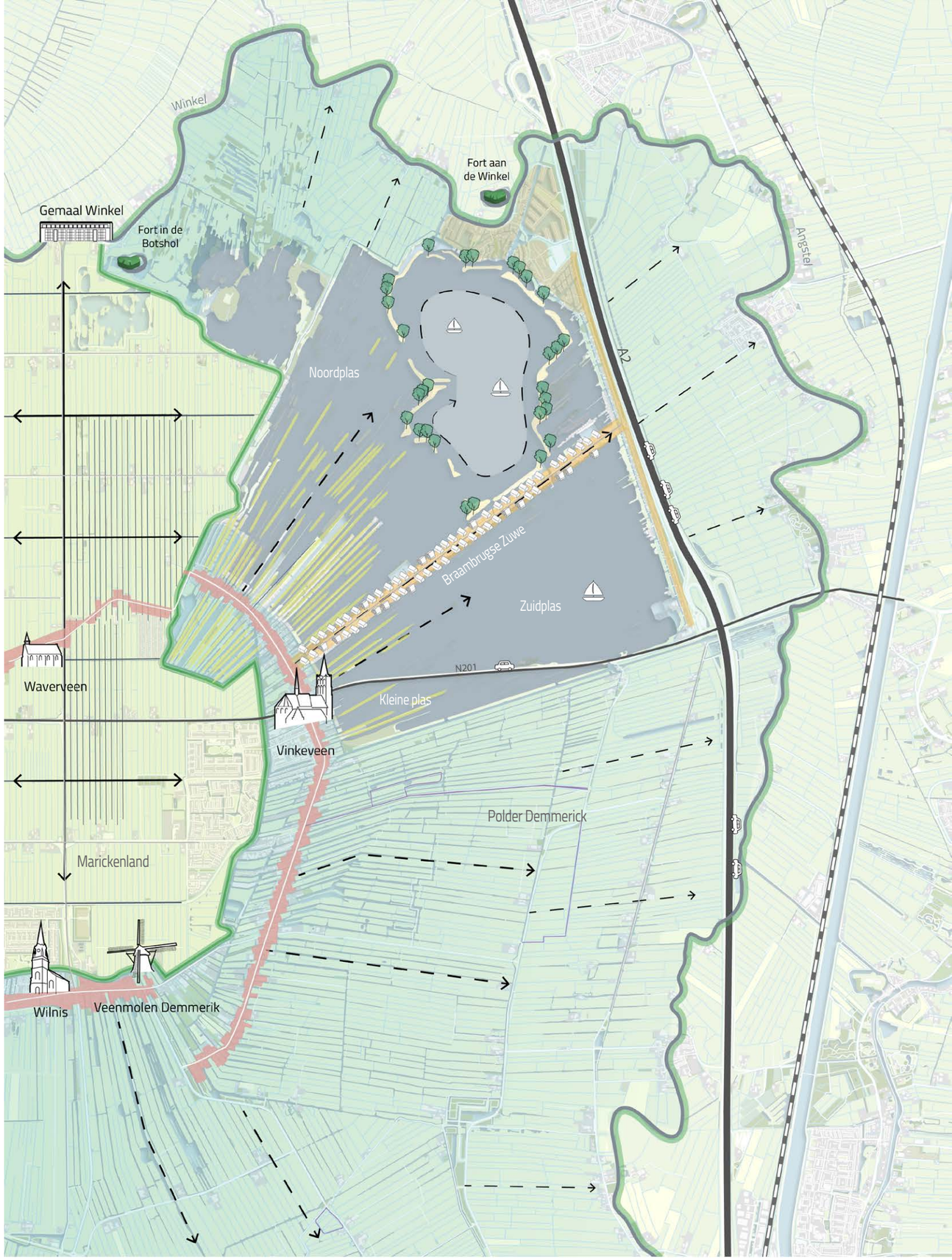

Cluster 5 Ruimtelijke analyse

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Droogmakerij
Veenpolder
Vinkeveense plassen
Legakkers
Eilanden
Historische kern
Rommelig bebouwd gebied (wonen en recreatie)
Snelweg
Belangrijk water, ruimtelijke drager
Spoor
Verkavelingsrichting

Droogmakerij Groot-Mijdrecht | weidse vergezicht op Waverveen

Vinkeveense plassen | eilandstructuur met recreatieve invulling

Polder Demmerick | waterrijk karakter en weidse vergezichten

Vinkeveen | legakker met wilgenbeplanting (particulier eigendom)

1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Vinkeveense Plassen

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond het cluster Utrecht Vinkeveense Plassen kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur en cultuurhistorische waarden (p.17). Onderstaande kaarten geven op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie)gebieden in de omgeving.

De Vinkeveense plassen maken in haar geheel onderdeel uit van het Natuur Netwerk Nederland. Ook het oostelijk deel van droogmakerij Groot-Mijdrecht en het noordelijk deel van de Demmerickse polder vallen onder NNN. Natuurgebied de Botshol maakt zelfs onderdeel uit van de Natura2000 gebied. Overige delen van Groot-Mijdrecht en de Demmerickse polden vallen onder Weidevogelgebied. Op regionale schaal is de omgeving Vinkeveense plassen een belangrijke natuurschakel tussen de Nieuwkoopse plassen in het zuidwesten en de oostelijk gelegen Vechtplassen. In het waterrijke plassengebied komen bijzondere plant- en diersoorten voor zoals fonteinkruid, kranswier, de ringslang en de kwabaal. Ook vormt het een waardevol rustgebied voor vogels als de zwarte stern en de visdief. Vanuit het Beeldkwaliteitsplan Vinkeveense Plassen wordt gestreefd naar het behouden en versterken van de Vinkeveense Plassen als kerngebied voor natuur.

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de (recreatie) gebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage.

De drie belangrijkste natuur-beheertypen van het plassengebied zijn kruiden- en faunarijk grasland, vochtig bos met productie en hoog- en laagveenbos. Specifiek voor de zandeilanden en de legakkers liggen kansen voor een impuls van bestaande natuurwaarden. Denk hierbij aan het toepassen van inheemse beplanting, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, vochtig hooiland en kruidrijk grasland en het aanleggen van fauna-uittreedplaatsen. Zeker als het gaat om de legakkers in het gebied is het van groot belang om deze te behouden. De afgelopen jaren zijn er vele legakkers verdwenen door de sterke golfslag in de plassen. Deze 'verzonken akkers' vormen een kwetsbare structuur voor de intensieve recreatievaart (Arcadis, 2021). Sinds een aantal jaar wordt er geëxperimenteerd met de aanleg van vissenbossen om de verzonken akkers zichtbaar te maken voor boten en tegelijkertijd een ecologische impuls te geven aan het onderwaterleven. Dit kan niet op alle plekken (afhankelijk van blootstelling wind/golfslag etc.)

Ruimtelijke ontwikkelingen

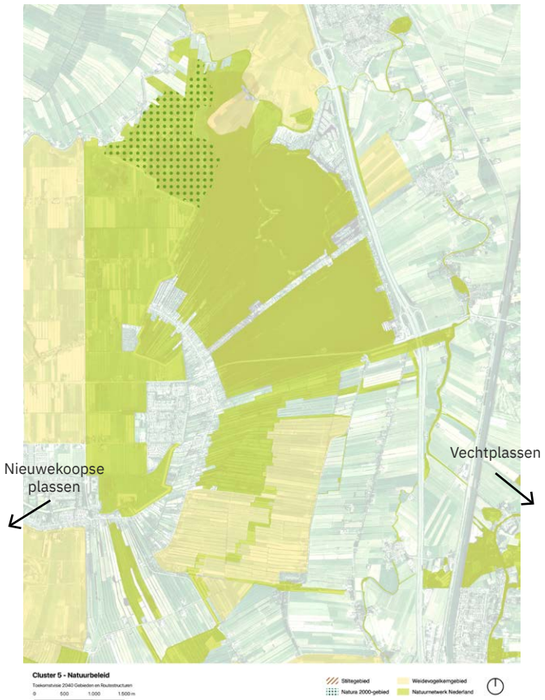

Planologische natuurkaders (Provincie Utrecht, 2024)

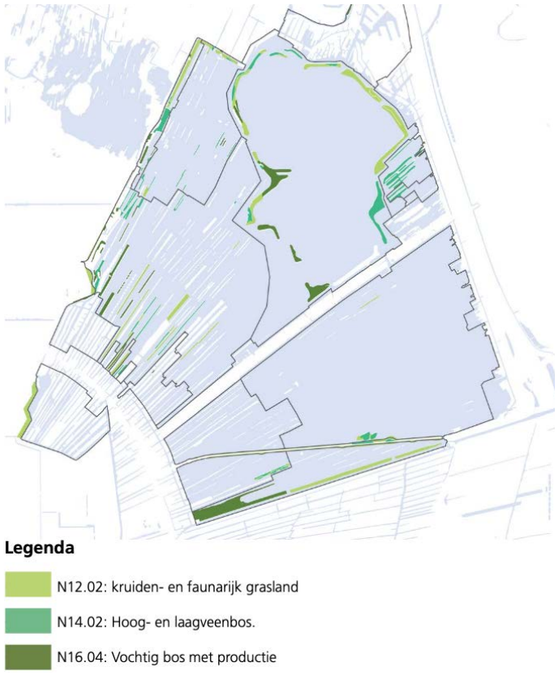

Beheertypen in het Vinkeveense Plassengebied (Arcadis, 2021)

Daarnaast is er in de Legakkervisie (2012), toekomstplan (2015) en ontwikkelprogramma Vinkeveense Plassen (2019) opgenomen dat de blauwe legakkers niet behouden hoeven te blijven. Omdat afgraven niet wenselijk is vanuit natuur oogpunt, moet hier nog een oplossing voor worden gevonden. Een vissenbos bestaat uit een rij houten palen die de grond in worden gestoken. Hiertussen worden takken gevlochten. Het bos kan worden gebruikt als paaiplaats en schuilplek voor vissen en wordt daarmee ook voor vogels interessant. Om te voorkomen dat er nog meer legakkers zinken zal er bovendien flink ingezet moeten worden op een goede oeverbeschoeiing en onderhoud van bomen op de akkers (RTV Utrecht, 2024).

Vissenbos (RTV Utrecht, 2024)

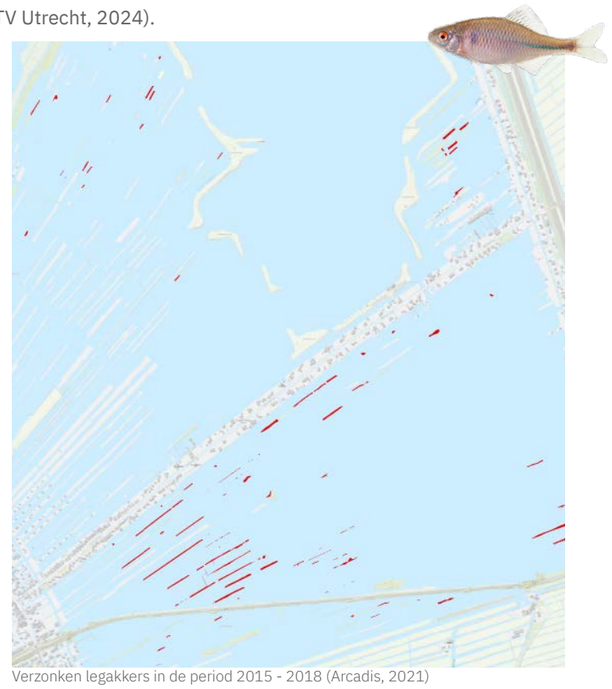

Verzonken legakkers in de period 2015 - 2018 (Arcadis, 2021)

Zicht op de Vinkeveense Plassen vanaf de Heilig Hart van Jezus-kerk te Vinkeveen, hierop is de veelheid aan (verdronken) legakkers te zien (Het Utrechts Archief, 1913)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Vinkeveense Plassen

Naast waardevol natuurgebied valt een groot deel van omgeving Vinkeveen onder de UNESCO bescherming. Stelling van Amsterdam en Hollandse Waterlinies. Delen van deze verdedigingslinie zijn nog altijd goed te herkennen in het landschap zoals de forten, sluizen en dijken. Andere onderdelen zijn minder goed zichtbaar zoals de verboden kringen en inundatievlaktes. Vanuit de provincie Utrecht (siteholder van werelderfgoed), het Waterschap Amstel Gooi en Vecht en de gemeente de Ronde Venen wordt er ingezet op het beleefbaar en toegankelijk maken van het linielandschap (Gemeente de Ronde Venen, 2023).

Het document Gebiedsanalyses kernwaliteiten Hollandse Waterlinies en Stelling van Amsterdam Zuid geeft uitgangspunten en ontwikkelrichtingen om deze beleving te versterken alsook te beschermen (Provincie Noord-Holland en Provincie Utrecht, 2022).

Twee opmerkelijke elementen in het gebied zijn Fort in de Botshol en Fort aan de Winkel. Fort aan de Botshol grenst aan natuurgebied Waverhoek en is in eigendom van Natuurmonumenten. Natuur heeft hier de hoofdfunctie en daarom is het enkel onder begeleiding mogelijk het fort te bezoeken. Fort aan de Winkel is in eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf en heeft momenteel geen publieksfunctie (Gemeente de Ronde Venen, 2023).

Planologische kaders cultuurhistorie (Provincie Utrecht, 2024)

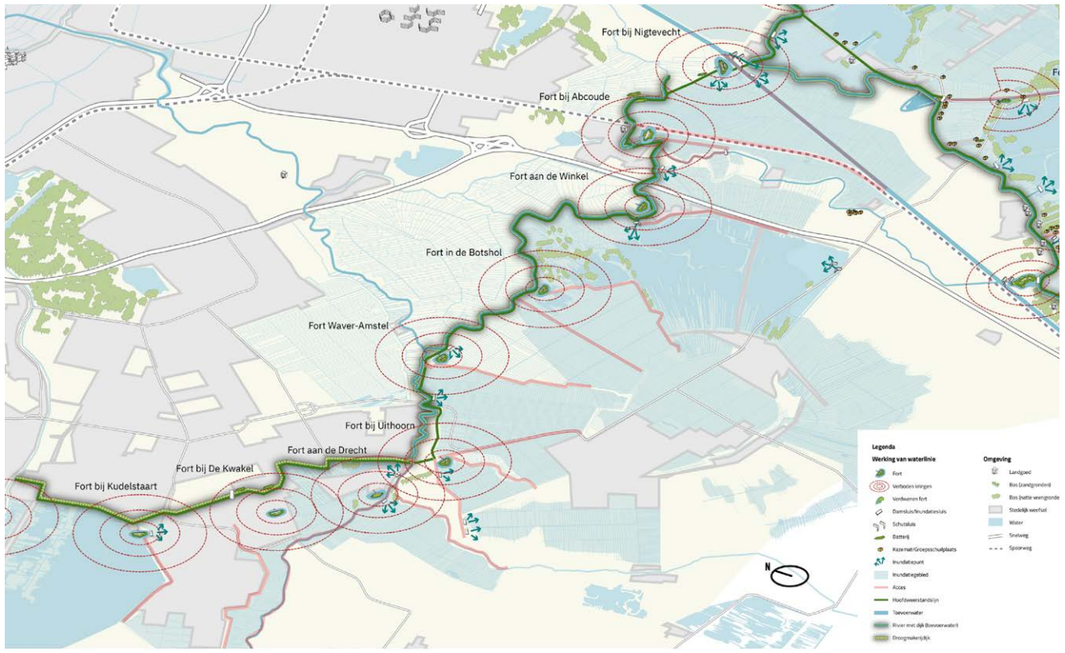

Vogelvlucht van de Stelling van Amsterdam Zuid. Op de kaart zijn de hoofdweerstandslijn, forten met schootskringen, acccessen, inundatievelden, sluizen en andere bestaande vkernelementen van de Stelling van Amsterdam-Zuid nadrukkelijk weergegeven (Provincie Utrecht en Provincie Noord-Holland, 2022)

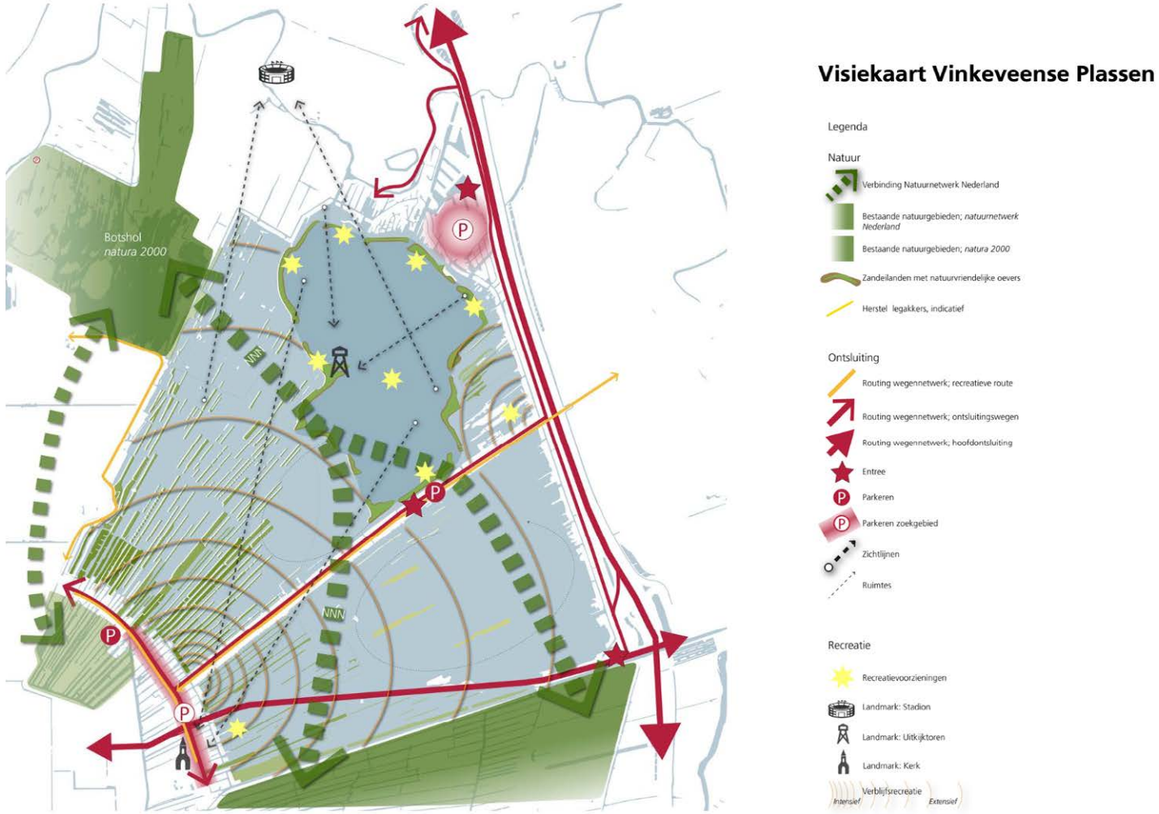

Visiekaart Vinkeveense plassen uit het Beeldkwaliteitsplan Viinkeveense Plassen (Arcadis, 2021) Hierop is o.a. te zien hoe het gebied een belangrijke schakel in het natuurnetwerk vervuld. (notie; in het huidig gebruik worden de eilanden intensief gebruikt)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Polder Demmerick

Voortkomend uit de Agenda Vitaal Platteland van de Provincie Utrecht is er in 2010 door samenwerkende gebiedspartijen een Gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen ondertekent. Dit convenant heeft als missie om het bijzondere veenweidelandschap te behouden en verder te ontwikkelen. Het omvat vijf doelen:

- schoon water
- beperkte bodemdaling
- veelzijdige natuur
- vitale landbouw
- weidse recreatie

De aanleg van het Natuurreservaat Demmerick maakt onderdeel uit van dit initiatief. Dit gebied omvat de noordzijde van Polder Demmerick en maakt onderdeel uit van Natuur Netwerk Nederland. De natuur in dit reservaat is in ontwikkeling en vormt een belangrijke schakel met de Vinkeveense plassen. Er wordt drasland gecreëerd door het haarvatensysteem van bestaande watergangen meer natuurvriendelijk in te richten en waterstanden plaatselijk te verhogen. Hierbij wordt gezocht naar een samenwerking met omliggende boerenbedrijven richting een natuurinclusief bedrijfsmodel. Het overige deel van de polder bestaat uit weidevogelgebied. Hier werken agrariërs samen met de natuur door weidevogelbeheer en particulier natuurbeheer. Dit heeft geresulteerd in een nagenoeg ‘planet-proof’ melkproductie waardoor de boeren hier een eerlijkere prijs voor hun melk ontvangen (Provincie Utrecht, De Venen en Proces Groot Wilnis-Vinkeveen, 2010).

Een bijzondere cultuurhistorische lijn in de Demmerickse polder is het Bellopad. Deze lijn, die nu bestaat uit een wandelroute, was ooit een spoorlijn waar de Bellotrein reed van Mijdrecht naar Abcoude. Nu ligt er een natuur- en cultuur-wandeling van 19 kilometer (Bellopad.nl, 2023).

Een ander bijzonder verhaal van dit gebied zijn de 150 karakteristieke damhekken die je door de hele polder tegenkomt. Deze referen aan de eeuwenoude samenwerking tussen agrariërs, overheden en bedrijven in het gebied. De hekken zijn ontworpen voor de streek en mede-gefinancierd door de Agenda Vitaal Platteland vanuit de provincie Utrecht. De namen op de hekken referen aan de achtergelgen stukken land, die vroeger ver van de boerderij lagen (Groot Wilnis-Vinkeveen, 2024)

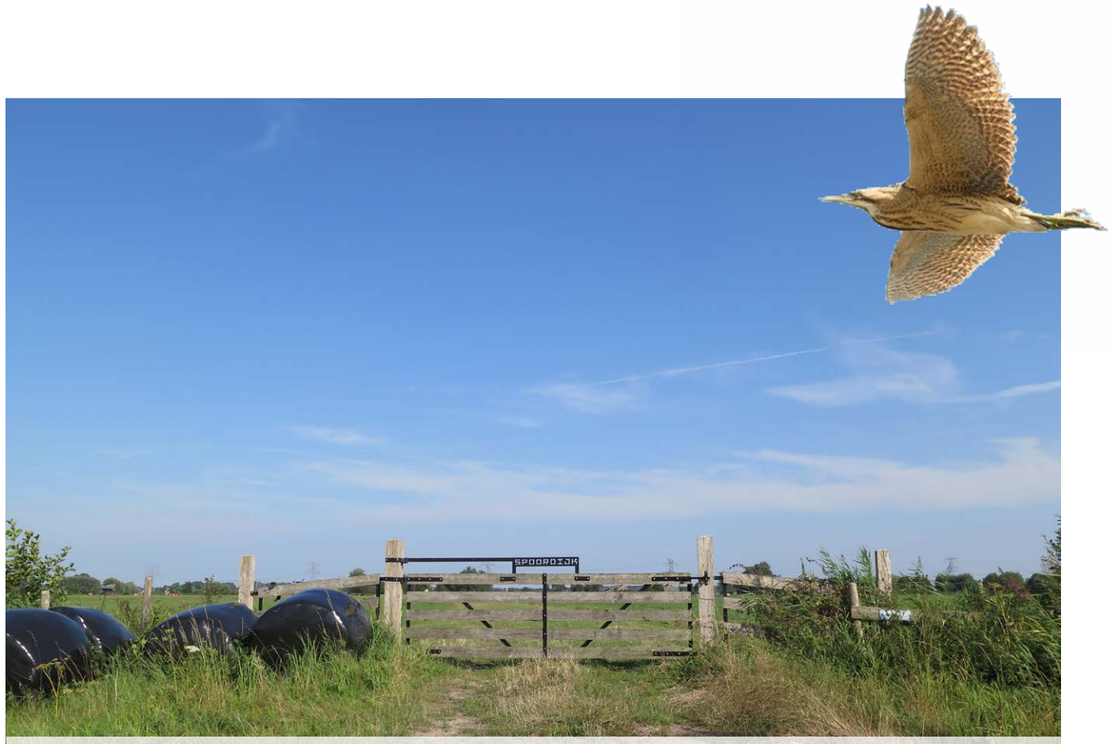

Polder Demmerick | damhekken ontwikkeld voor de polder Groot Wilnis-Vinkeveen

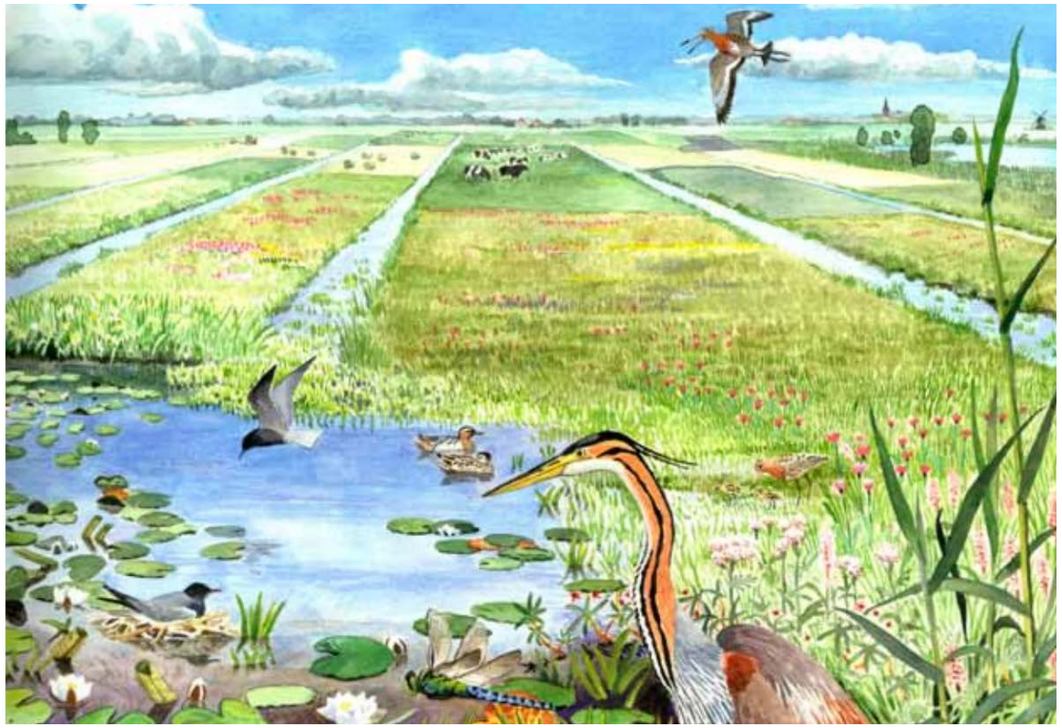

Impressie van draslandnatuur, in samenhang met vitale landbouw in Donkereind-Demmerick (Gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen 2010-2020

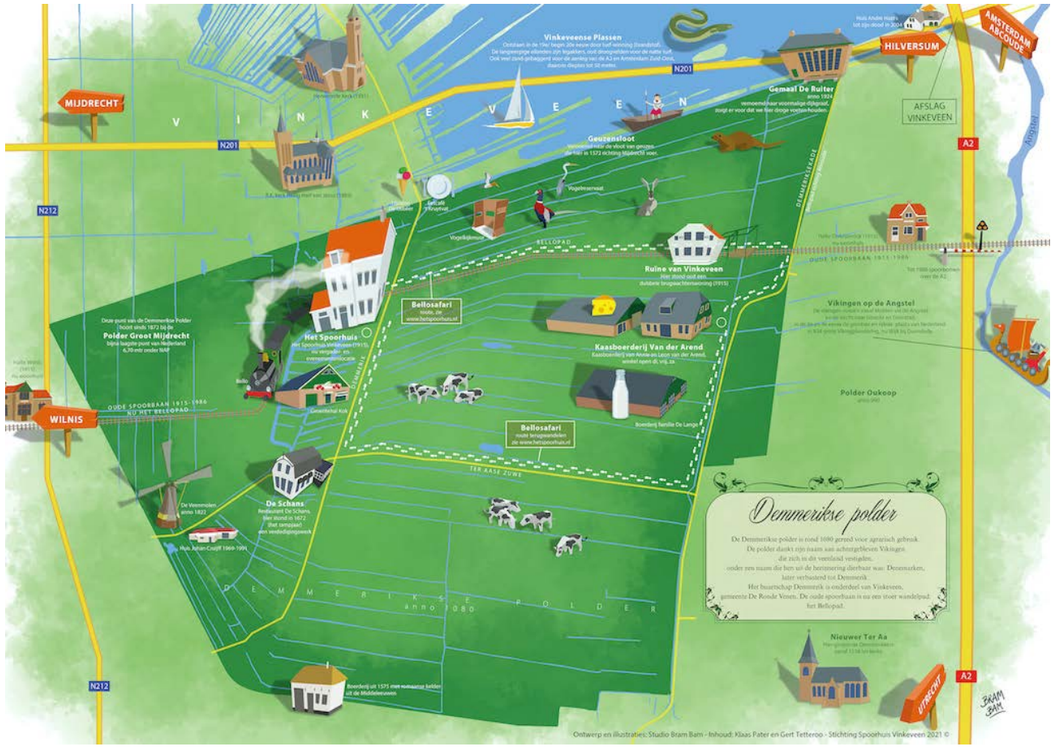

Halte 4 - De Demmerickse Polder, als onderdeel van het Bellopad (Bellopad.nl, 2023)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Marickenland

Marickenland maakt onderdeel uit van de zuidoosthoek van droogmakerij Groot-Mijdrecht. Het wordt aan de oostzijde begrensd door bedrijventerrein Voorbancken en woonwijken Zuiderwaard, Westerheul en Vinkeveld, en aan de zuidzijde door regionale wegen N201 en N212. Marickenland ligt zo'n 6meter onder NAP en bestaat voornamelijk uit een venige ondergrond die steeds verder daalt. Het wordt steeds lastiger om het gebied droog te houden en inklinking van het veen zorgt voor een toenemende CO2 uitstoot. Daarnaast zorgt de inklinking voor verzakkingen in het omliggende bebouwde gebied. Om deze problematiek te lijf te gaan heeft de provincie Utrecht samen met Staatsbosbeheer, waterschap Amstel, Gooi en Vecht, gemeente De Ronde Venen, Agrarische Natuurvereniging De Venen, Colectief Rijn, Vecht en Venen en de LTO een gebiedstransformatie geiniteeerd waarbij de huidige weidegronden worden omgezet naar natuurgebied. Door hier meer ruimte te bieden aan water(berging) worden probelemen als bodemdaling en wateroverlast beperkt.

De komende jaren wordt er in Marickenland zo'n 300 hectare natuur ontwikkeld. De Provincie Utrecht heeft drie doelen gesteld voor de inrichting van het gebied:

- nieuwe natuur realiseren
- 8,8 hectare waterberging realiseren
- recreatie faciliteren

Het ontwerp bestaat uit twee deelgebieden waarin weidegrond wordt omgevormd tot bloemrijk grasland, rietland en nat schraalland. Ook worden er in het hele gebied natuurvriendelijke oevers en faunapassages aangelegd en wordt er een vissluis gerealiseerd. Naast natuurontwikkeling worden er recreatieve wandelpaden aangelegd en omt er een natuurspeelplaats en vogeluitkijkpunten. Marickenland krijgt twee gebiedsentrees, een bij de scouting Bonkestekersweg en een bij de Spoordijk van de N212 (Van den Brink, 2019). De verwachting is dat er begin 2025 wordt gestart met de aanleg van het natuurgebied (provincie Utrecht, 2024).

Marickenland | weidse vergezichten op grasland

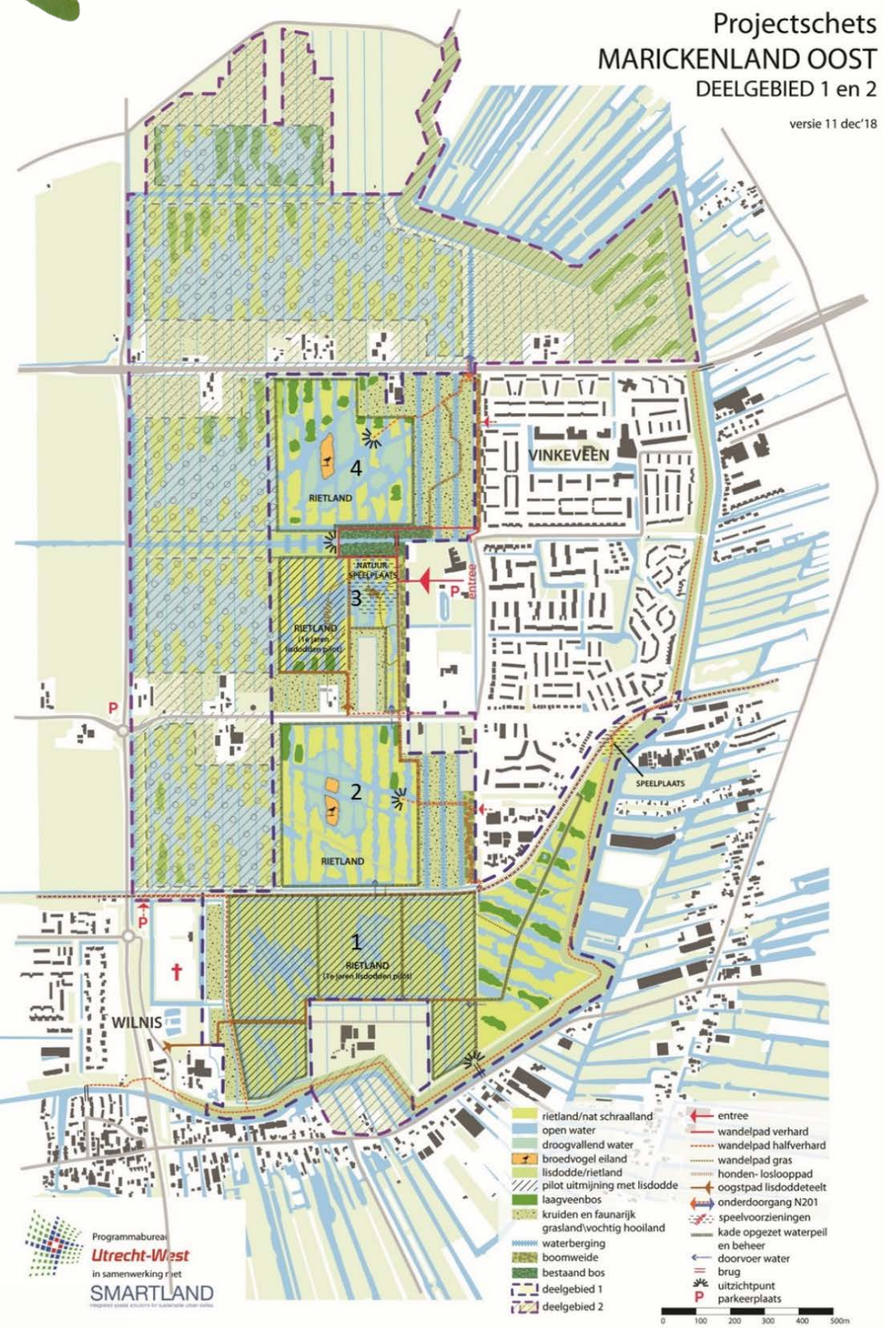

Inrichtingsschets Marickenland, afkomstig uit de Natuurvisie (Van den Brink, 2019)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- kwaliteit van de natuur verbeteren
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder de veenweidegebied Het Groene Hart. In toekomst wordt er hier ingezet op:

- minder uitstoot van koolstofdioxide (CO2)uit veenbodems door de grondwaterstand te verhogen
- meer duurzame landbouw en minder intensief
- een deel van het gebied is geschikt gemaakt voor weidevogels.
- er is een rijke blauwe dooradering; een netwerk van met elkaar verbonden natuurvriendelijke sloten, rivieren en plassen.
- de natuur in Natura 2000-gebieden is hersteld, en er zijn moerasgebieden en waterbuffers aangelegd.

(Provincie Utrecht, 2023)

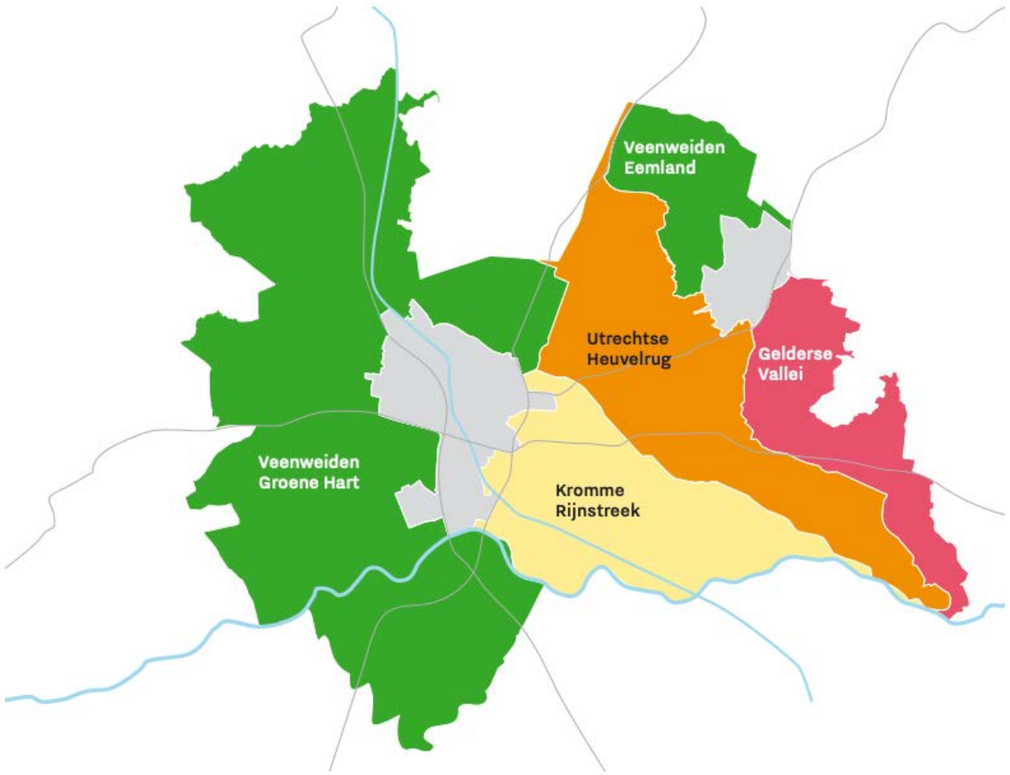

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

1.5 Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

Het overgrote deel van dit cluster wordt gekarakteriseerd door een waterrijk veenweidelandschap. De intensieve bemaling van de afgelopen decennia heeft geleid tot een zeer laag gelegen gebied, op sommige plekken wel 6 meter onder NAP. Dit zorgt voor wateroverlast, kwel en lokale verzilting. Bemaling van agrarisch grasland heeft bovendien als gevolg dat het veen verder inklinkt en CO2 naar de omgeving uitstoot. De toekomstplannen bij Marickenland en Polder Demmerick dragen bij aan een meer natuurinclusieve landinvulling waarbij samenwerking tussen boeren en natuurorganisaties wordt gezocht en meer ruimte komt voor waterberging.

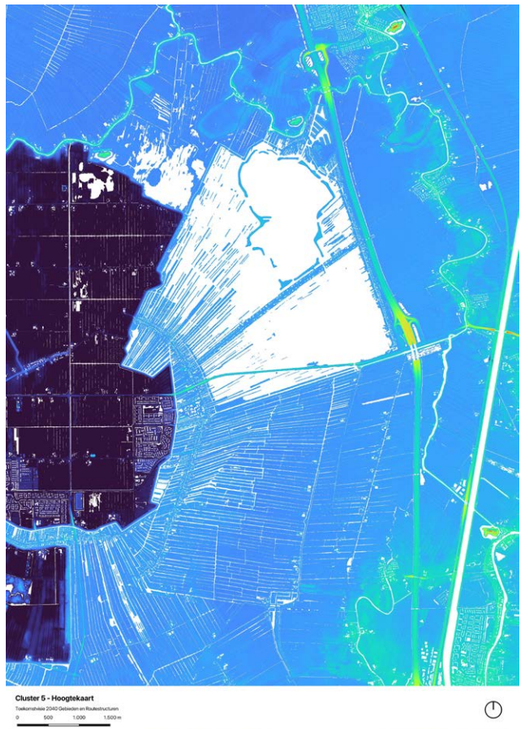

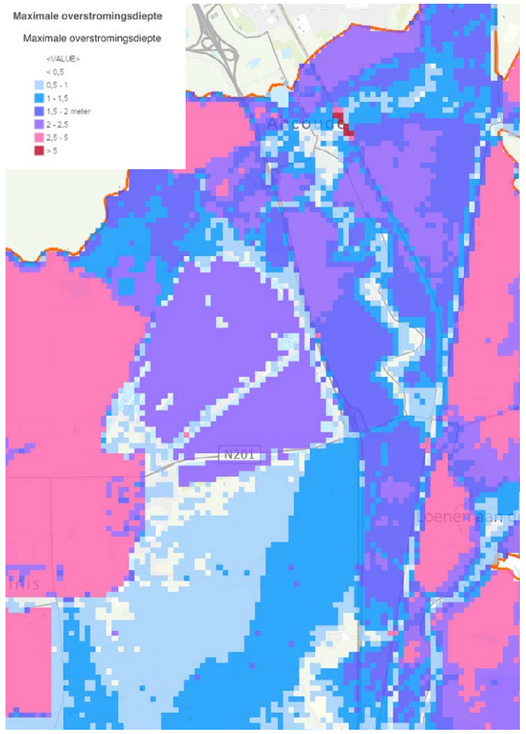

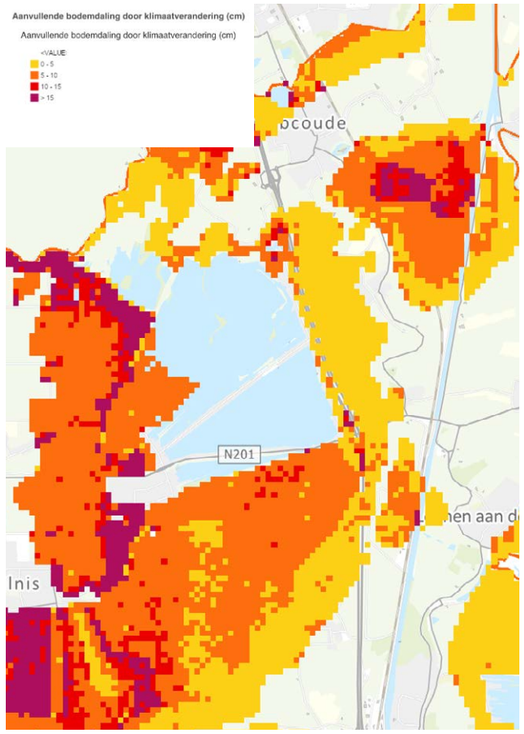

Klimaateffecten op kaart (Provincie Utrecht, 2024)

1.6 Kansen en knelpunten - Ruimtelijk

Op basis van de landschappelijke analyse, gebiedsbezoeken en huidig beleid kunnen er een aantal kansen en knelpunten worden geformuleerd.

Kansen & Knelpunten:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende gebieden te versterken en/of te ontwikkelen:
  - Vinkeveense plassen: waterrecreatie, het verhaal van de historische legakkers, water- en oevernatuur
  - Polder Demmerick: weidevogelgebied en natuurinclusieve landbouw, extensieve recreatie
  - Marickenland: waterberging, moerasnatuur en avontuurlijke recreatie

- Er ligt een kans om recreatie beter te spreiden door te werken aan een intensiteit zonering. Naast het versterken van de aantrekkingskracht door gebiedsidentiteiten te verbeteren vraagt dit om het versterken van recreatieve **verbindingen**. In dit cluster liggen er kansen om sterke natuur- en recreatieve verbindingen te maken tussen de Vinkeveense Plassen en Marickenland. De verbindingen met polder Demmerick zijn voornamelijk gefocust op natuur. Dit kostbare weidevogelgebied is gebaat bij zo min mogelijk (recreatieve) verstoring. Ook liggen er kansen voor meer verbinding met andere clusters, zoals het Oortjespad (richting het zuiden) en de Vecht (richting het zuidoosten). Naast het ontwikkelen van nieuwe schakels liggen er kansen om bestaande verbindingen te versterken door te werken met heldere bebording (route en informatie).

- Zorg voor heldere en uitnodigende **entrees** naar de verschillende gebieden. Er ligt een kans om het centrum van Vinkeveen als centrale 'poort' in te richten van waaruit je plassen, Marickenland en polder Demmerick kunt bezoeken. Naast deze gebiedsoverkoepelende entree liggen er kansen om de entree van eiland 1 en 4 beter in te richten waardoor ze herkend worden als gebiedsentrees.

- Versterk de land-water relatie rond de Vinkeveense plassen door ommetjes te introduceren. Koppel bijvoorbeeld een legakker-pad met een watertaxi/pontje en zorg voor doorzichten over het water (dit speelt bijvoorbeeld op de Braambrugse Zuwe)

- Maak meer ruimte voor de voetganger en fietser over bestaande bebouwingslinten. Bij de Braambrugse Zuwe zou deze (her)ontwikkeling gekoppeld kunnen worden aan ophoging (weg kampt met verzakking).

- Behoud en versterk de Vinkeveense Plassen als kerngebied voor natuur
- Koester de cultuurhistorisch waardevolle structuur van legakkers door ze te beschermen tegen golfslag, beleefbaar te maken en door de natuurwaarden te vergroten. Bijvoorbeeld door ze in te richten met inheemse beplanting en kruidrijk grasland, maar ook door fauna-uittreedplaatsen aan te leggen en de bomen als hakhout te beheren.
- Versterk natuurwaarden op de zandeilanden door natuurvriendelijke oevers aan te leggen door waar mogelijk inheemse beplanting toe te passen, het maaibeheer verder aan te passen en waar dat kan (bescherming tegen afkalving noodzakelijk) natuurvriendelijke oevers aan te leggen in plaats van harde constructies. Waar mogelijk in de toekomst aangepast maaibeheer.

- Vertel het verhaal van de Hollandse Waterlinie, met o.a. Fort aan de Winkel en Fort in de Botshol. Koester de idyllische route tussen deze forten, over de Winkeldijk – Botshol - Waverdijk. Zet de fietser en wandelaar hier voorop en maak het waar mogelijk autoluw.

- Koester het verhaal van het Bellopad en de 150 damhekken in Polder Demmerick en ontwikkel verder door met behulp van recreatie en educatie. Houd hierbij rekening met het kwetsbare karakter van het weidevogelgebied; het liefst zo min mogelijk recreanten in het gebied. Wel liggen er kansen voor een mooie (fiets)route rondom, met mogelijk ruimte voor een vogelkijkhut om de beleving te versterken.

Vinkeveense plassen | legakkers zijn vaak ontoegankelijk - geen zicht op de plassen

Vinkeveense plassen | harde oeverconstructie, hier liggen kansen voor natuurvriendelijke oevers

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*:
  wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

Vinkeveense Plassen

Gebruikswaarde: Uitgestrekt plassengebied met legakkers en 12 zandeilanden, recreatieterreinen en routes, aanlegsteigers en een baan voor waterskiën (waarvoor een ontheffing nodig is). In het recreatieve gebruik ligt het accent op watersport en dagrecreatie. oor waar mogelijk inheemse beplanting toe te passen, het maaibeheer verder aan te passen en waar dat kan (bescherming tegen afkalving noodzakelijk) natuurvriendelijke oevers aan te leggen in plaats van harde constructies.

De eilanden hebben elk een eigen functie en voorzieningen:

- **Eiland 1**: strandpaviljoen Wander Island, een speelvoorzieningen, beachvolleybalnet, lig- en speelweiden, er mag ge-bbqt worden, toiletvoorziening, een parkeerplaats naast het eiland (met een TOP), een zwemzone en snackuitgifte (in gebouw van SGL). Dit eiland is in de zomermaanden de entree naar eiland 2.
- **Eiland 2**: lig- en speelweiden, een speeltoestel, (picknick)bankjes, een zwemzone en een toiletvoorziening.
- **Eiland 3:** is alleen per boot bereikbaar en is rustiger van aard. Er zijn ligweiden, twee zwemplaatsen en een toiletvoorziening.
- **Eiland 4**: populaire plek voor duikers. Er is een zwemzone (bereikbaar via trapjes), een parkeerplaats op het eiland, een toiletvoorziening, een duikzone (ook gebruikt door zwemmers), duikshop (incl. verkoop duikvergunningen), foodtruck in de zomerperiode,, een vaste verbinding met eiland 5 en watersportvereniging Vinkeveen Abcoude.
- **Eiland 5**: lig- en speelweiden, vuurplaatsen, een zwemzone, speelvoorzieningen en een toiletvoorziening. De afgeschermde zwemzone met strandje en vele speelattributen maakt het eiland uitermate geschikt voor kinderen en jongeren.
- **Eiland 6 en 7**: deze eilanden zijn alleen per boot bereikbaar en rustiger van aard. Er zijn speelweides.

Legenda

- Wandelnetwerken
- Fietsnetwerken
- Vaarnetwerken
- TOP Locatie
- Fort
- Uitkijktoren
- Kampeerterrein
- Golfterrein
- IJsbaan
- Skibaan
- Sportterrein
- Zwemzone
- Duikzone
- Waterski
- Jachthaven
- Parkeerplaats
- Café / Restaurant
- Hotel
- Toiletvoorzieningen
- Natuurgebied
- Vakantiepark
- Volkstuinen
- Plein
- Speel- en ligweide
- Strand
- Steiger

Organisaties

- RODS Utrecht
- Stichtse Groenlanden A
- Stichtse Groenlanden B
- SBB

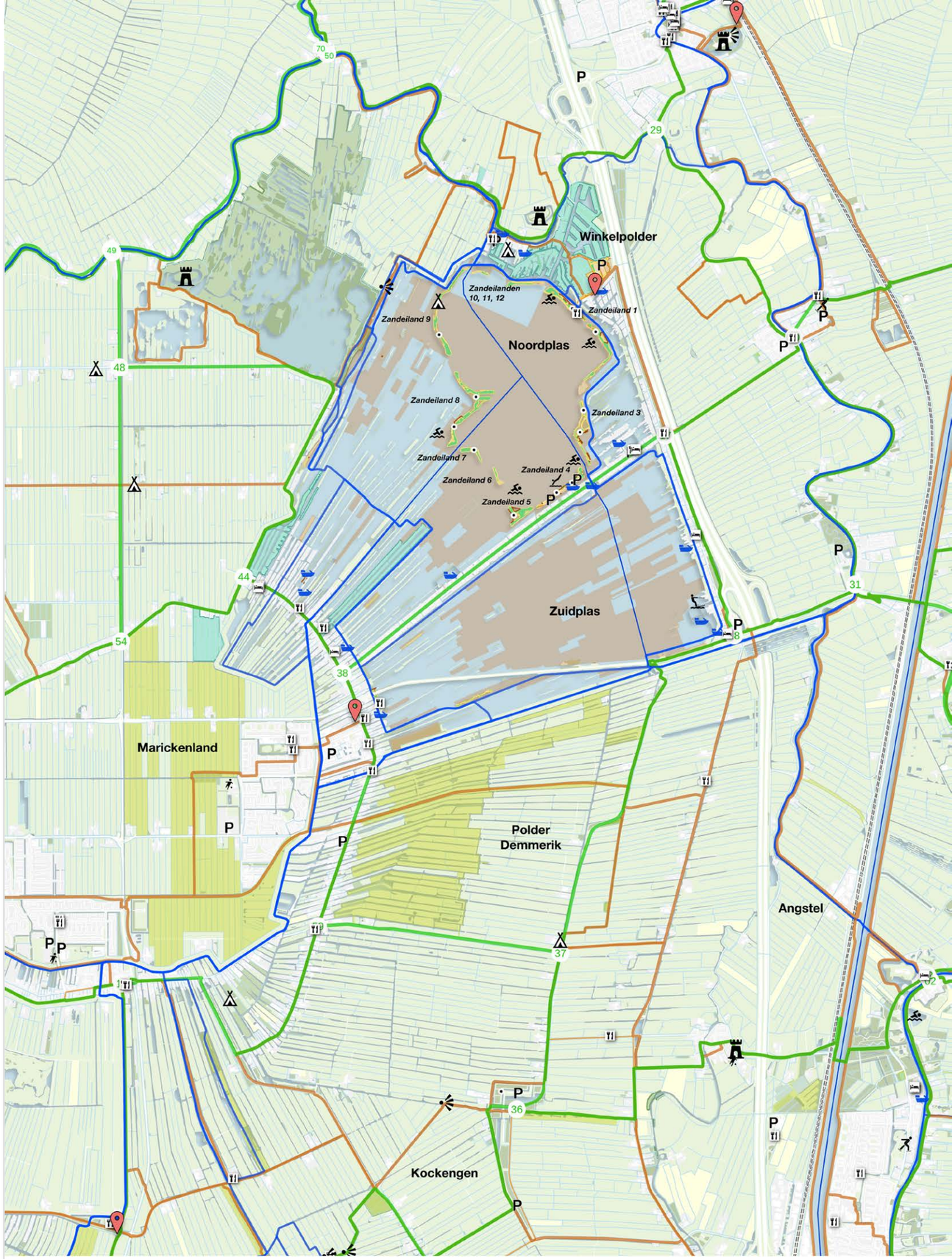

Cluster 5 - Recreatiekaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

- **Eiland 8**: alleen per boot bereikbaar en beschikt over een speelweide, speeltoestellen, een wedstrijdtoren (niet publiek toegankelijk) en een toiletvoorziening. Het eiland is door de zwemzone en vele speelattributen geschikt voor kinderen.
- **Eiland 9**: velden voor (groeps)kamperen, speelweide en een toiletvoorziening.
- **Eilanden 10, 11 en 12**: alleen per boot bereikbaar er zijn alleen speelweiden. Eiland 11 heeft alleen beplanting, en geen weides.

De eilanden 1, 2, 4, 5 en 8 zijn rijk aan voorzieningen en daardoor drukker van aard. De eilanden 3, 6, 7 en 9 t/m 12 hebben minder voorzieningen en zijn daardoor rustiger van aard.

Honden: aangelijnd toegestaan en buiten strand/ zwemzones op eilanden 1, 2, 6, 7 en 9 t/m 12.
De strand- en zwemzones op de eilanden zijn verboden voor honden.

Rond de plassen zijn voorzieningen zoals jachthavens, P&R's, parkeerplaatsen aan de zandeilanden, diverse verblijfsrecreatie (vakantiehuisjes, campings en hotels), kanoroutes (in en rond de plassen), een waterskibaan aan de zuidplas en wandelroutes (klompenpad) en fietsroutes (als onderdeel van het knooppuntennetwerk). Ook is er een TOP Vinkeveense Plassen (gelegen aan het Kloosterplein in Vinkeveen) waar vanuit twee fietsroutes starten. In het gebied zijn ook locaties voor verblijfsrecreatie, waarvan een groot deel tweede woningen en een deel permanente bewoning.

***Belevingswaarde*:** het is een uitgestrekt plassengebied met een afwisseling tussen water en natuur in de vorm van legakkers en 12 zandeilanden. Daarnaast vind je er mooie doorgezichten en vormen de legakkers een uniek Hollands wetlands landschap. Gezamenlijk vormt dit een unieke plek in de regio.

***Attractiewaarde*:** De Vinkeveense Plassen trekken vooral veel mensen (zowel bezoekers als inwoners) in de zomer voor de waterrecreatiemogelikheden (waaronder de mogelijkheden voor het waterskien), de speelstrandjes, de duikzone en de verschillende aanlegplaatsen. Naast de plassen zelf is ook de legakkerstructuur iets unieks in dit gebied. Het is cultuurhistorisch uniek en zeer waardevol, maar vanaf het water of op de grond is het moeilijk te ervaren.

Bezoekers: de Vinkeveense Plassen trekken circa 544.000 unieke Nederlandse bezoekers en 1,5-1,75 miljoen Nederlandse bezoeken (2022). Er is vaak sprake van piekdrukte op zomerse dagen. Gemiddeld zorgt dit voor 1.400 bezoeken per hectare. Dit is een lage bezoekersdichtheid. De meeste bezoekers komen uit Utrecht, Amsterdam en omliggende kernen en de plassen worden gewaardeerd met een 7,6. Dit is net onder het gewogen gemiddelde van een 7,9 van het totaal in Utrecht.

Marickenland en Polder Demmerick
***Gebruikswaarde*:** Marickenland is een relatief nieuw natuurgebied waar natuurontwikkeling, recreatie en waterberging samenkomen. Natuurspeelplaats en vogeluitkijkpunt zijn nog in ontwikkeling.

***Belevingswaarde*:** natuurbeleving staat centraal in Marickenland en in polder Demmerick daarnaast ook cultuurhistoriebeleving. Door polder Demmerick loopt het Bellopad dat een 19 kilometer lange historische wandeling is van Mijdrecht naar Abcoude.

***Attractiewaarde*:** Het Bellopad is een begrip in de omgeving en heeft hierdoor een bepaalde attractiewaarde. Polder Demmerick is één van de oudste polders van Nederland en is nooit verveend.

Definitief ontwerp Marickenland (Provincie Utrecht)

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. De afbeelding hiernaast geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

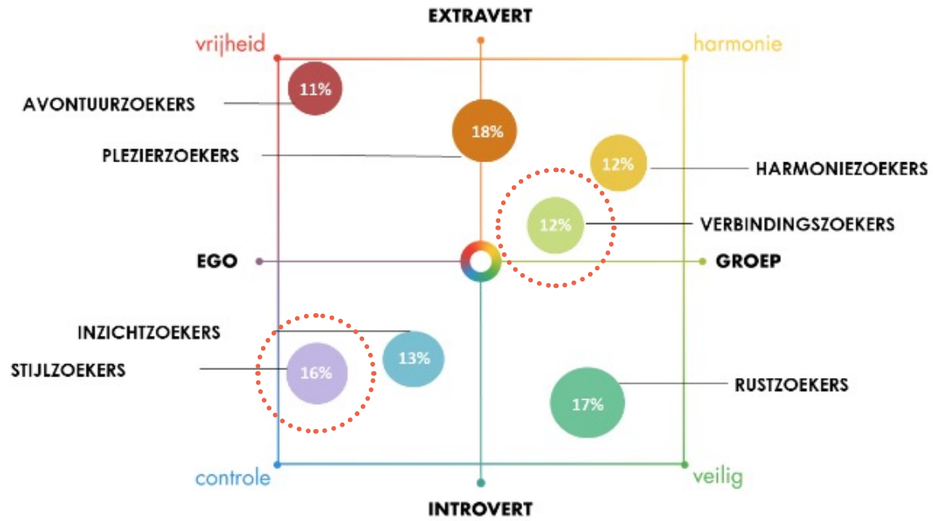

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In het Plassengebied wonen boven gemiddeld Verbindingszoekers (23,4%) en in Vinkeveen en het buitengebied rond het dorp wonen boven gemiddeld Stijlzoekers (18,7%)

Verbindingszoekers zijn behulpzame, hartelijke en rustige mensen. Ze zijn geïnteresseerd in anderen en ze combineren het nuttige graag met het aangename. Vakantie en vrije tijd betekent voor de Verbindingszoeker ontspanning, genieten, gezelligheid, rust en stilte en tijd voor elkaar. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Daarnaast vinden ze het belangrijk om er voor elkaar te zijn. Ze doen graag vrijwilligerswerk en zijn graag in de natuur.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Leefstijlvinder in Nederland

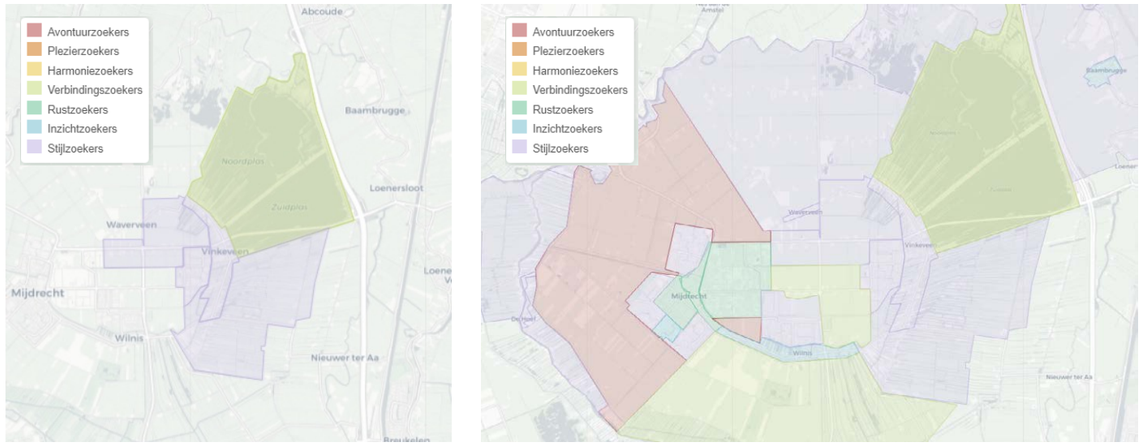

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in en rond de Vinkeveense Plassen (bron: Leefstijlvinder 2024)

Aansluiting leefstijlen vraag en aanbod
Vinkeveense Plassen: De focus op waterrecreatie en de verschillende mogelijkheden daarvoor sluit aan op Plezierzoekers en Stijlzoekers, die houden van sporten, waterrecreatie en activiteiten ondernemen. De eilanden zijn verschillend ingericht, en zijn voor verschillende groepen aantrekkelijk. De wakeboardschool is voor plezierzoekers aantrekkelijk. Voor Verbindings- en harmoniezoekers zijn er de recreatieve eilanden, waar je kunt picknicken, zwemmen en zonnen, voor Rustzoekers zijn er de rustige eilanden en omliggende wandelroutes.

Marickenland en Polder Demmerick: Het huidige aanbod sluit met name aan op Rustzoekers en Inzichtzoekers, door de rust, ruimte en de mogelijkheid om vogels te spotten.

2.3 Impact van trends en ontwikkelingen

Groeiende populariteit van waterrecreatie

- Meer bootbewegingen op de Vinkeveense Plassen. Daardoor ontstaat meer overlast door snelvaren en jetski's
- Kansen voor meer kleine waterrecreatie zoals suppen en kanoen op het water. Hiermee kan ook ingespeeld worden op de vraag naar meer beleving, zoals een barbecueboot, mindfulness op de supplank en een waterspeelplaats.
- Opkomst actie-gerelateerde watersport: naast, waterskiën ook wakeboarden, wakesurfen, flyboarden, wakeskaten en wakesurfen.

Toenemende behoefte aan beleving en betekenis

- Bijzondere themaroutes worden binnen deze trend steeds populairder en bieden kansen voor de deelgebieden.
- Ruimte voor vernieuwing van aanbod op de zandeilanden.

Groeiende aandacht voor duurzaamheid

- Toenemende aandacht voor verduurzaming van de horeca, duurzaam (elektrisch) varen. Interesse voor opruimen plastic en zwerfvuil?

Groeiende recreatiebehoefte

- Toenemende druk vanuit groeiende regio's Amsterdam en Utrecht
- Permanente bewoning van recreatieverblijf verandert het recreatieve gebruik en zorgt voor extra druk van onder meer honden.

Bebouwd lint Vinkeveense plassen (bron: Siebe Swart)

Toenemend belang van actief 'buiten zijn' vanwege gezondheid

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes, sport- en speeltoestellen en voorzieningen voor actieve kleine waterrecreatie.

Diversiteit van activiteiten neemt toe

- Meer verschillend gebruik kan leiden tot botsingen tussen recreanten. Zonering van de eilanden, polder en plassen kan helpen bij het stroomlijnen ervan.

2.4 Kansen en knelpunten - Recreatief

Kansen:

- Voor de gehele toeristisch-recreatieve sector een kans om aanbod op gebied van cultuurhistorie, natuur, sportiviteit en comfort voor Stijlzoekers, Rustzoekers en Inzichtzoekers te versterken.
- Spreiding van bezoekers in tijd door bijvoorbeeld zakelijke functies toe te voegen die jaarrond voor inkomsten kunnen zorgen (zoals een congres- of vergaderlocatie).
- Meer aandacht voor lokale festiviteiten zoals de opening en sluiting van het vaarseizoen of 'rondje eilanden' o.a. voor het gemeenschapsgevoel van de inwoners.
- Aandacht voor de bijzondere cultuurhistorische verhalen van het gebied: Nieuwe Hollandse Waterlinie en legakkers.
- Het gebruik van de P&R's in de omgeving van de Vinkeveense Plassen verhogen om vanuit daar fietsen naar de Vinkeveense Plassen en meer gebruik van openbaar vervoer te stimuleren.
- Authentieke, unieke en bijpassende verblijfsrecreatieve ontwikkelingen in relatie tot water, erfgoed en zakelijke markt
- Er ligt een kans in het toepassen van zonering voor recreatie op de eilanden. Dit zou betekenen dat sommige eilanden bestemd kunnen worden voor recreatie, terwijl anderen juist een bestemming voor natuurbehoud krijgen.

Knelpunten:

- Eilanden 1, 2, 4, en 5 zijn met het land verbonden en zijn (met zomers weer) te druk. Dit uit zich in volle parkeerplaatsen, opstoppingen en verschillende recreatieve activiteiten door elkaar heen.
- De parkeerplaats van eiland 4 wordt veel gebruikt door duikers en mensen die hun boot te water willen laten (vooral in de weekenden). Dit neemt ruimte in, waardoor de parkeerplaats op piekdagen snel vol is. Daarnaast heeft eiland 4 te maken met een onduidelijke entree (via de Braambrugse Zuwe) waardoor bezoekers er snel voorbij rijden.
- Incidenten zijn een knelpunt bij het Bellopad en verschillende eilanden. De regels voor honden moeten het ontgelden, en er is ook overlast gerelateerd aan lachgasgebruik en snelvaren.
- Er is in relatie tot de problematiek te weinig boa capaciteit.
- Behoud van de legakkers. De legakkers zijn voor 95% in particuliere handen. In combinatie met het feit dat er nu in de regelgeving geen ontwikkelingen mogelijk zijn, leidt dit in sommige gevallen tot verwaarlozing en onrechtmatig gebruik. In het nieuwe bestemmingsplan wil de gemeente ruimte bieden voor nieuwe ontwikkelingen (bebouwing) op de legakkers. Wanneer eigenaren investeren, bijvoorbeeld door het bouwen van een recreatiewoning, wordt verwacht dat ze ook bijdragen aan het beter onderhouden van de legakkers. Op deze manier worden de legakkers beschermd en worden extra natuurwaarden toegevoegd.
- Het project voor nieuwe voorzieningen en waterberging in Marickenland ontwikkelt zich langzaam. Volgens planning zou de 1 in 2025 opgeleverd moeten worden. voor deel 2 is nog geen planning bekend.
- Voor Polder Demmerick en het Bellopad geldt dat honden aangelijnd moeten zijn. Dit staat op borden aangegeven, echter zijn deze al meerdere keren weggehaald of vernield.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

Eilanden 1, 2, 4, 5 en 8 zijn rijk aan voorzieningen en worden intensiever beheerd. Eilanden 3, 6, 7 en 9 t/m 12 worden minder intensief beheerd.
Marickenland: de ontwikkeling van voorzieningen zal intensiever beheer vragen.
Polder Demmerick: focus op extensief beheer en natuurinclusieve landbouw.

Voor het beheer van de Vinkeveense Plassen zijn er onder andere de volgende verordeningen opgesteld (deze lijst is niet uitputtend):

- Verordening tarieven – 2024
- Verordening waterskiën – 2012
- Verordening zandeilanden – 1990
- Verordening besluit motorschepen – 2008
- Verordening kaart 13 – 2009
- Verordening kaart 12 – 2009
- Verordening kaart 1 t/m 9 – 2009
- Verordening Vinkeveense Plassen – 2009

De verordeningen van de Vinkeveense Plassen zijn niet meer actueel, wat handhaving van het gebied vermoeilijkt. Er is daarom behoefte aan nieuwe verordeningen. Deze zijn in ontwikkeling en zijn naar verwachting volgend jaar voor het begin van het seizoen afgerond.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 5 heeft een totaal oppervlakte van circa 915 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 5: Vinkeveense Plassen	**915,8**
Winkelpolder (SGL)	4,6
Vinkeveense noordplas (SGL)	271,7
Vinkeveense zuidplas (SGL)	198,2
Vinkeveense kleine plas (SGL)	8,6
eiland 1 (SGL)	2,0
eiland 2 (SGL)	3,3
eiland 3 (SGL)	2,8
eiland 4 (SGL)	2,3
eiland 5 (SGL)	1,9
eiland 6 (SGL)	0,5
eiland 7 (SGL)	0,9
eiland 8 (SGL)	4,4
eiland 9 (SGL)	3,1
eiland 10 (SGL)	0,4
eiland 11 (SGL)	0,3
eiland 12 (SGL)	1,0
Marickenland (SBB)	197,0
Polder Demmerik (SBB)	160,5
De Gagels	12,6
Kockengen	32,0
Angstelkade	1,9
Nieuwer Ter Aa	5,9

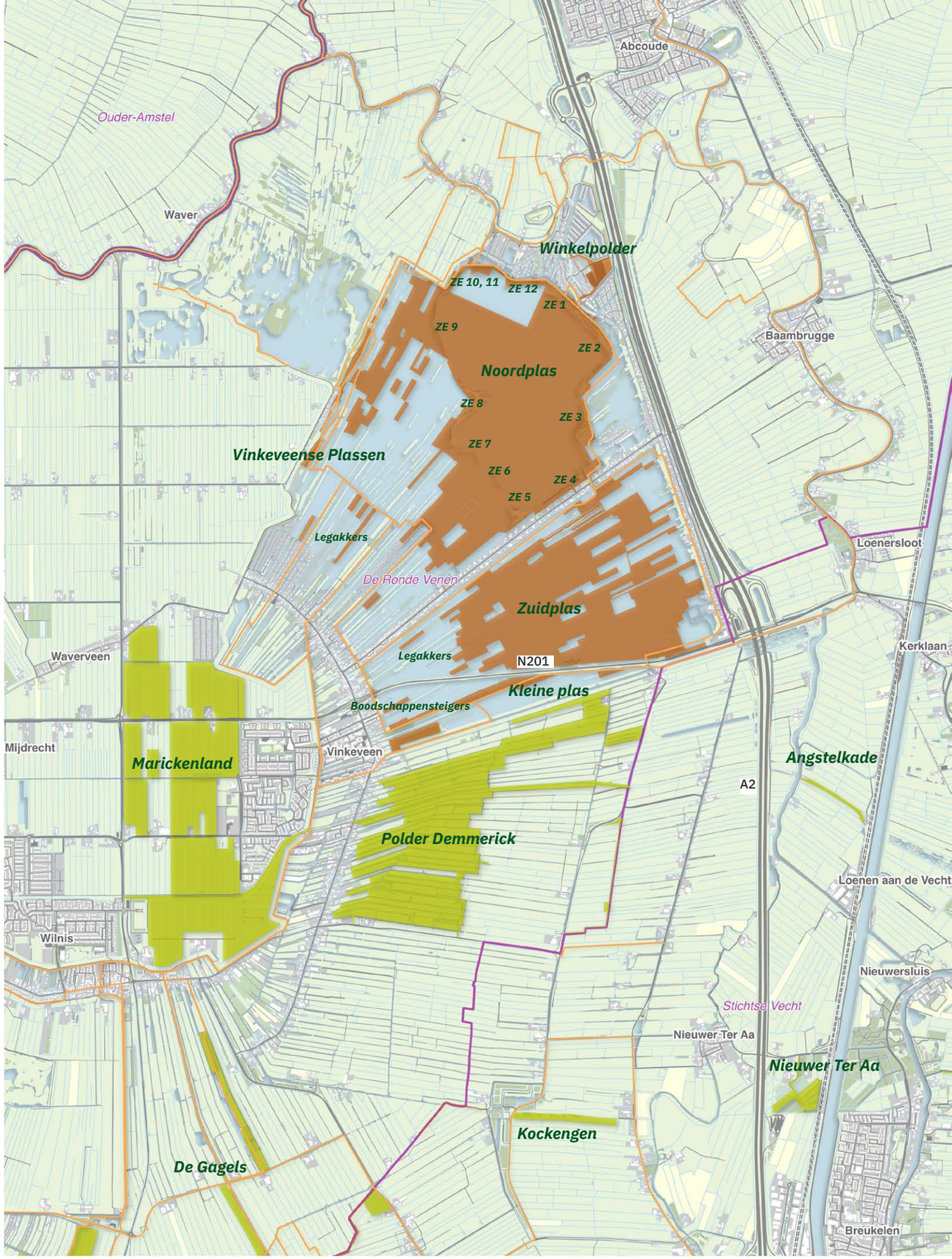

3.2 Financiële analyse

Kosten beheer en handhaving en toezicht:
De instandhouding van de gebieden brengt kosten met zich mee waaronder regulier onderhoud, groot onderhoud en handhaving & toezicht.

In onderstaand lijstje is opgenomen wat voor onderhoud en beheer de grootste kostenposten zijn:

1. Harde oevers (19%)
2. Gebouwen (17%)
3. Recreatieve routes (10%)
4. Bruggen (6%)
5. Speel- en ligweiden (4%)
6. Recreatieve grasvelden (3%)
7. Steigers en vlonders (3%)
8. Parkeerplaats halfverharding (3%)
9. Kleine pomp mobiele toiletunits (3%)
10. Bijdrage Routebureau (3%)

Andere kosten zijn:

- Personeels- en apparaatskosten: 34% voor het werkgebied Vinkeveense Plassen
- Materieel

Risico's voor de Vinkeveense Plassen:
Exploitatie inkomsten van de zandeilanden kan variëren per jaar. Daarnaast zal het vervangen van de beschoeiingen waarschijnlijk meer kosten dan voorzien vanwege kostenstijgingen

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtingsovereenkomsten voor de horeca op eiland 1 en de Watersportvereniging VinkeveenAbcoude op eiland 4.
- Verkoop van waterskiontheffingen en duikpenningen voor het gebruik van de duikzone op eiland 4.
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor o.a. het gebruik van de eilanden, snackuitgifte, groepskamperen en evenementen.
- De inkomsten uit vergunningen, pacht en rechten zijn naar schatting 130.000 euro per jaar (19.000 uit eigendommen, 91.000 uit rechten en 20.000 overige baten).
- In het ontwikkelscenario (2020) zijn verdienmogelijkheden opgenomen om de inkomsten te verhogen: horeca eiland 1, foodtruck eiland 4 en een multifunctioneel gebouw met ruimte voor horeca, duikschool en kantoorruimte.
- Deelnemersbijdragen zijn in totaal 1,4 miljoen per jaar.

Financiering:
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele 'status' van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk 'beheerregime' van toepassing is op de gebieden:

Cluster 5 – Beheerfinanciering	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
Winkelpolder				
Vinkeveense noordplas				
Vinkeveense zuidplas				
Vinkeveense kleine plas				
Eiland 1				
Eiland 2				
Eiland 3				
Eiland 4				
Eiland 5				
Eiland 6				
Eiland 7				
Eiland 8				
Eiland 9				
Eiland 10				
Eiland 11				
Eiland 12				
Marickenland				
Polder Demmerik				
De Gagels				
Kockengen				
Angstelkade				
Nieuwer Ter Aa				

3.3 Kansen en knelpunten - Eigendom en beheer

- Structureel begrotingstekort: het tekort voor het beheer van de voorzieningen in en rond de Vinkeveense Plassen is €201.000 per jaar (eind 2023).
- Voor het meerjarenonderhoud is nog geen plan en worden (volgens de vergelijking het TBM) veel te weinig middelen gereserveerd.
- Er zijn extra (eenmalige) middelen nodig om de basis op orde te brengen en het gebied te ontwikkelen. Ook is er een financieel risico door gestegen kosten voor vervanging van beschoeiingen.
- De beschikbare BOA-capaciteit is te weinig door de grootte van het gebied en de uitdagingen die er spelen. De gemeente zet zich in om de beschikbare capaciteit te vergroten.
- Rondom parkeerterrein Winkelpolder wordt veel kapot gereden, doordat mensen over het voetpad tussen de parkeerplaats Winkelpolder en Plaswijk rijden. Gemeente en SGL zouden eens met elkaar in gesprek moeten en kijken welke grond bij welke partij zou moeten horen in het kader van beheer en onderhoud.
- Het gebruik door honden is een knelpunt in dit gebied, zowel bij de SBB als de SGL gebieden. Eiland 2 wordt daardoor kapotgelopen en is voor andere groepen daardoor minder interessant.
- Het beheer van de toekomstige natuurspeelplaats in Marickenland is iets dat Staatsbosbeheer met de gemeente wil / gaat afspreken.
- Continuïteit: er is een kwetsbaarheid in het beperkt aantal mensen, wat gevolgen heeft als er iemand uitvalt.

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 5 - Vinkeveense plassen

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatveranderingen	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
Vinkeveense Plassen				■								■	
eiland 1		■		■	■		■	■		■		■	
eiland 2		■		■	■		■					■	
eiland 3				■			■					■	
eiland 4	■	■		■	■		■	■		■		■	
eiland 5				■	■		■					■	
eiland 6-7-8-9				■			■					■	
eiland 10-11-12				■			■					■	
Marickenland	■		■	■	■			■	■		■	■	■
Polder Demmerick				■	■								■

Belangrijke opgave in dit cluster is, naast het realiseren van de bestaande plannen (eilanden 1 en 4 en Marickenland), het aanbrengen van meer variatie in beheer en uitstraling van de eilanden. Hiermee wordt de beoogde zonering in dit gebied gerealiseerd. Ook zijn er verschillende kansen voor versterking van de biodiversiteit. Daarnaast is een langetermijn financiële opgave voor dit gebied groot Vanwege de (toegenomen) kosten om de oeverconstructies van de legakkers en zandeilanden te herstellen.

De opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van aanbod, meer variatie en versterken van de balans qua recreatie. Dit kan door: De gebieden voor recreatief gebruik te intensiveren of juist te extensiveren (de horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Staatsbosbeheer of Stichtse Groenlanden) op te pakken, of dat aan anderen te laten (De verticale as).

De strategie in dit cluster richt zich op een combinatie van ***intensiveren en extensiveren****. In potentie is er een logische zonering in dit cluster aanwezig: in de Vinkeveense Plassen enkele intensieve eilanden en eilanden die extensiever gebruikt worden, polder Demmerick is vanwege de natuurwaarden vooral voor extensieve recreatie, in Marickenland zijn voorzieningen voor meer intensieve recreatie voorzien. Om de zonering te realiseren, moeten de eerder gemaakte plannen gerealiseerd worden, en zijn aanpassingen in het beheer van de zandeilanden gewenst, waardoor ook meer variatie ontstaat.*

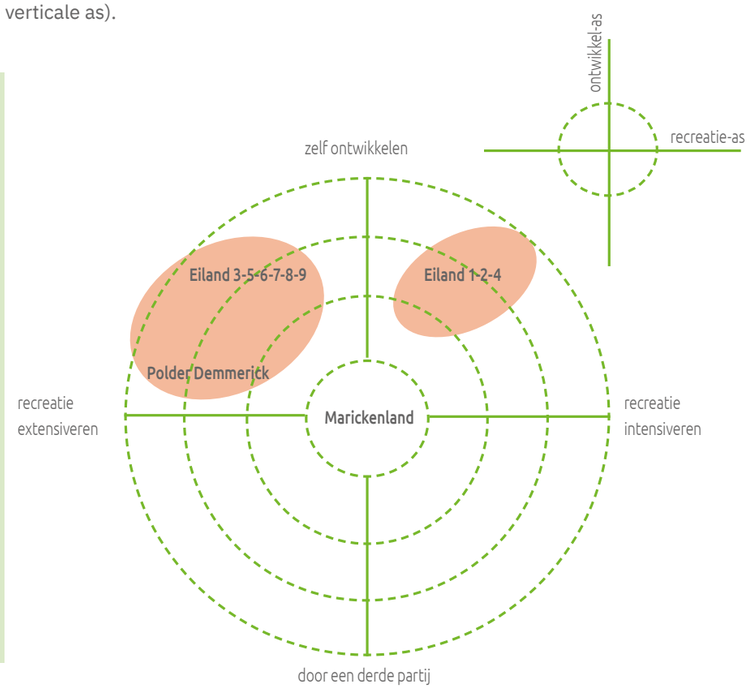

Richtinggevende uitspraken cluster 5- Vinkeveense plassen

Met de richtinggevende uitspraken geven we vanuit de gebieden invulling aan deze visie en scenario's. We gaan in op zonering en kansrijke (gebieds)entrees, identiteit en verbindingen.

Zonering en gebiedsentrees

- Verder intensiveren van recreatief gebruik en voorzieningen op Eiland 1 en 4, waar mogelijk jaarrond. Daarnaast ook Eiland 2 versterken om bezoekers van Eiland 1 te spreiden.
- Bij een aantal van de andere eilanden meer differentiëren in inrichting en beheer: meer natuurlijk (extensiever) beheer (geen toiletten en gemaaid gras).
- Bij Marickenland inzetten op vernatting door het realiseren van moerasblokken, (moeras)natuur en (matig)intensieve recreatie gericht op avontuur en natuur.
- Polder Demmerick behouden als weidevogelgebied met agrarisch natuurbeheer (natuurinclusief boeren), extensieve recreatie in de vorm van wandelen over het Bellopad om natuurverstoring te minimaliseren
- Gebiedsentree naar de drie verschillende deelgebieden ontwikkelen

Identiteit

- Vertel het verhaal van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (forten en werking verdedigingsstelsel)
- Vertel het verhaal van vervening en benut het unieke karakter van de legakkers
- Verbeter de (zicht)relatie met het water van de Vinkeveense plassen, bijvoorbeeld door land-water routes te ontwikkelen (watertaxi)

Verbindingen

- Zorg voor een goede recreatieve verbinding tussen de Vinkeveense Plassen en Marickenland

Biodiversiteit

- Vinkeveense plassen - legakkers; werk aan natuurverbetering met natuurvriendelijke oevers en een kwaliteitsimpuls(bv met de aanleg van vissenbossen of gebruik maken van inheemse beplanting voor oeversversterking)
- Verbindt de Demmerickse Polder met omliggende natuurgebieden t.b.v. natuur

Financiële consequenties

- Toevoegen van commerciële exploitaties op eilanden 1 en 4 zal zorgen voor hogere inkomsten. Die zijn hard nodig gezien de bestaande financiële situatie. Tekst aanpassen naar: Optimaliseer de inkomsten door mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, te verzilveren (daarbij gaan de kosten voor de baten uit).
- Extensiveren van inrichting en beheer (bijv. zandeilanden extensiever maaien) van enkele eilanden kan voor kostenbesparingen zorgen.

Bronnen

- Atlas provincie Utrecht, 2024 https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c
- Beeldkwaliteitsplan Vinkeveense Plassen, Arcadis, 2021
- Bellopad.nl, 2023 https://www.bellopad.nl/
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023
- (concept)visie recreatie en toerisme DRV (+ voorbereidende raadsbijeenkomst april 2024 en interviews met de betrokkenen).
- Damhekken, Groot Wilnis-Vinkeveen, 2024 https://grootwilnis-vinkeveen.nl/portfolio-item/damhekken/
- De Vinkeveense Plassen, eilanden en legakkers, 2024 https://www.vinkeveen.nl/vinkeveen/de-vinkeveense-plassen/eilanden-en-legakkers/
- Drie plassen, twaalf zandeilanden en honderden legakkers - Van Vinkeveense polder naar Vinkeveense Plassen, vinkeveen.nl, 2022
- Eilanden zinken weg in diepe plassen zonde en gevaarlijk, RTV Utrecht, 2024 https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3730584/eilanden-zinken-weg-in-diepe-plassen-zonde-en-gevaarlijk
- Erfgoed leeft, behoud door ontwikkeling 2024-2028, Gemeente de Ronde Venen, 2023
- Vinkeveense Plassen met trekgaten en op de legakkers vakantiehuisjes, Siebe Swart, 2014
- Gebiedanalyse kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies, kernkwaliteiten, uitgangspunten en ontwikkelingsrichting stelling van Amsterdam Zuid, Provincie Utrecht en Provincie Noord-Holland, 2022
- Gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen 2010-2020, Provincie Utrecht – De Venen en proces Groot Wilnis-Vinkeveen, 2010
- Gezicht op gemaal de Winkel in polder Groot-Mijdrecht, Het Utrechts Archief, 1970
- Historische kaarten, Topotijdreis, 2023
- Kaartatlas, Provincie Utrecht, 2024 https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c
- Leefstijlvinder, 2024
- Luchtfoto Demmerickse polder, Studio Kastermans, 2022
- Natuurontwikkeling in Marickenland, provincie Utrecht, 2024
- Natuurvisie Marickenland, Huub van den Brink, 2019
- Ontwikkelprogramma Vinkeveense Plassen, 2019
- Ontwikkelscenario zandeilanden, 2020
- Overzicht van de Vinkeveense Plassen, vanaf de Heilig Hart van Jezus-kerk te Vinkeveen, Het Utrechts Archief, 1913
- https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/uitvoering-het-landelijk-gebied/natuurontwikkeling-marickenland#planning
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

Gebiedspaspoort

5. VINKEVEENSE PLASSEN

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

6. GEBIEDEN LANGS DE LEK

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

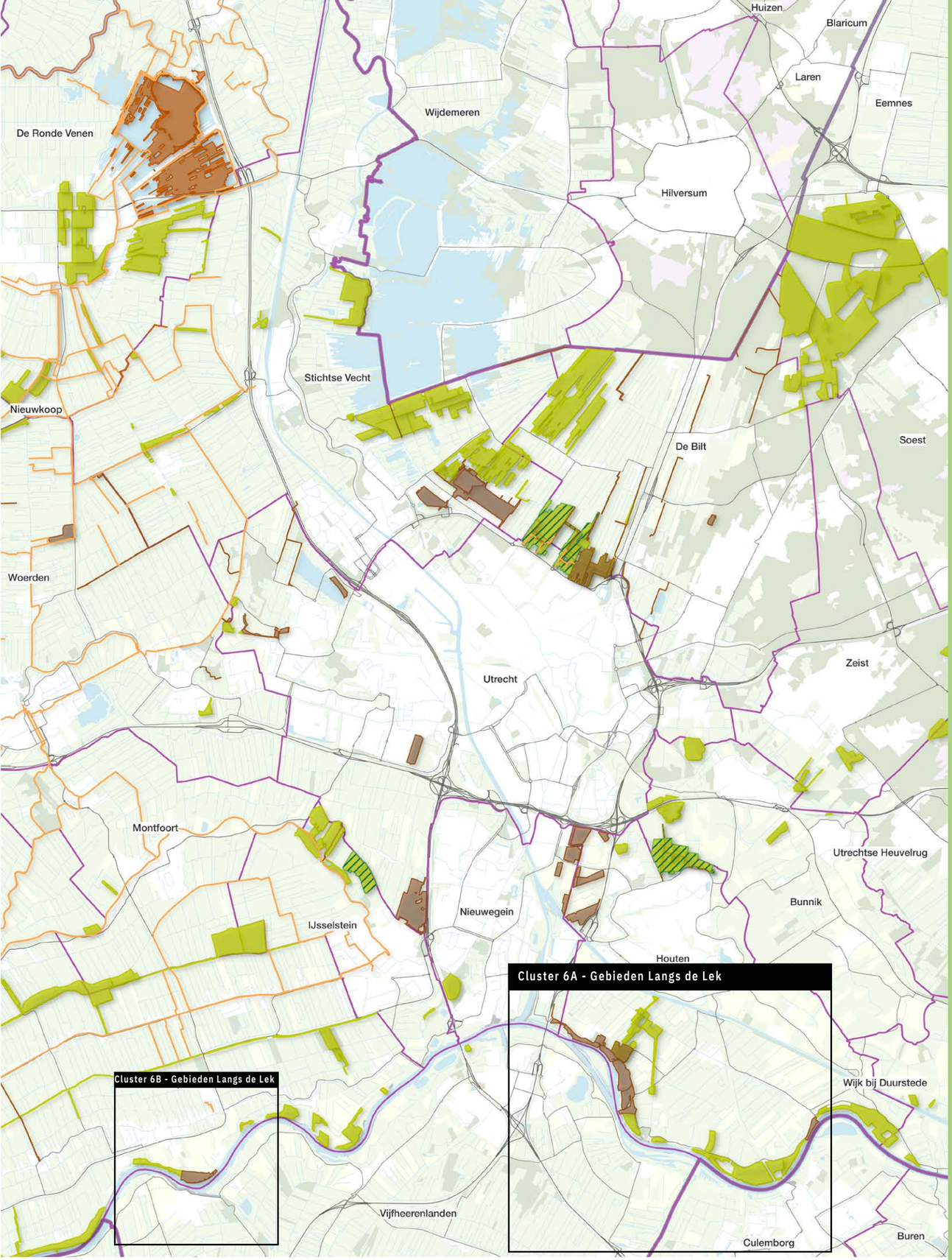

Overzichtskaart

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Staatsbosbeheer
Stichtse Groenlanden A
Stichtse Groenlanden B
Routes in beheer SGL
Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

Gebiedspaspoort

CLUSTER 6
GEBIEDEN LANGS DE LEK

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft het cluster Langs de Lek met daarin de deelgebieden Salmsteke, 'T waal, Honswijkerplas en de Heulse Waard. Het doel van het gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, functies, kansen en knelpunten, eigendom en beheer voor de deelgebieden. Dit wordt gedaan aan de hand van een ruimtelijke analyse, recreatieve analyse en een financiële analyse. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied
1.2 Structuurdragers
1.3 Ruimtelijke samenhang
1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen
1.5 Klimaat
1.6 Kansen en knelpunten

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Doelgroepen
2.3 Impact van trends en ontwikkelingen
2.4 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheersverantwoordelijkheden voor recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse
3.3 Kansen en knelpunten

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

Ligging

De rivier de Lek stroomt vanaf Wijk bij Duurstede langs Culemborg, Nieuwegein, Vianen en Lopik. De gestuwde rivier is een voortzetting van de Nederrijn en een belangrijke vaarverbinding voor de beroeps- en pleziervaart. Veel van de uiterwaarden, aan de noordoever van de rivier zijn in gebruik als natuur- of recreatiegebied. De Lekdijk vormt een scherpe grens tussen de binnendijkse agrarische landschappen bij Tull en en ‘t Waal en Jaarsveld en de buitendijkse oeverlanden van de rivier met zandwinputten en nevengeulen. Ten oosten van Vianen en Nieuwegein kruist de rivier op twee plekken de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals bij Fort Honswijk en de Beatrixsluizen.

Tull en ‘T Waal (Het Utrechts Archief, 1983)

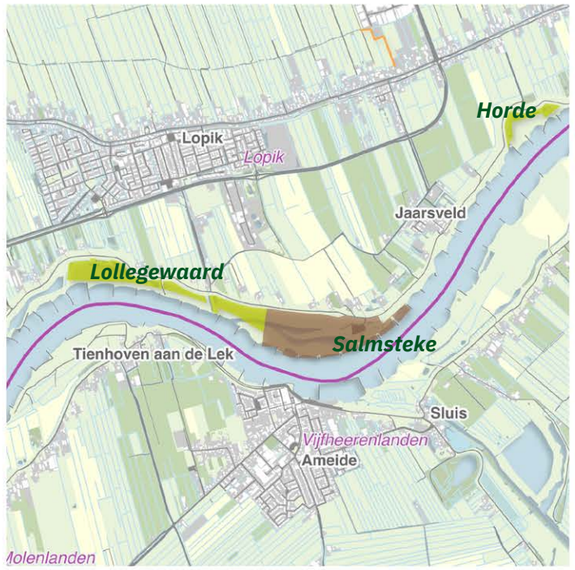

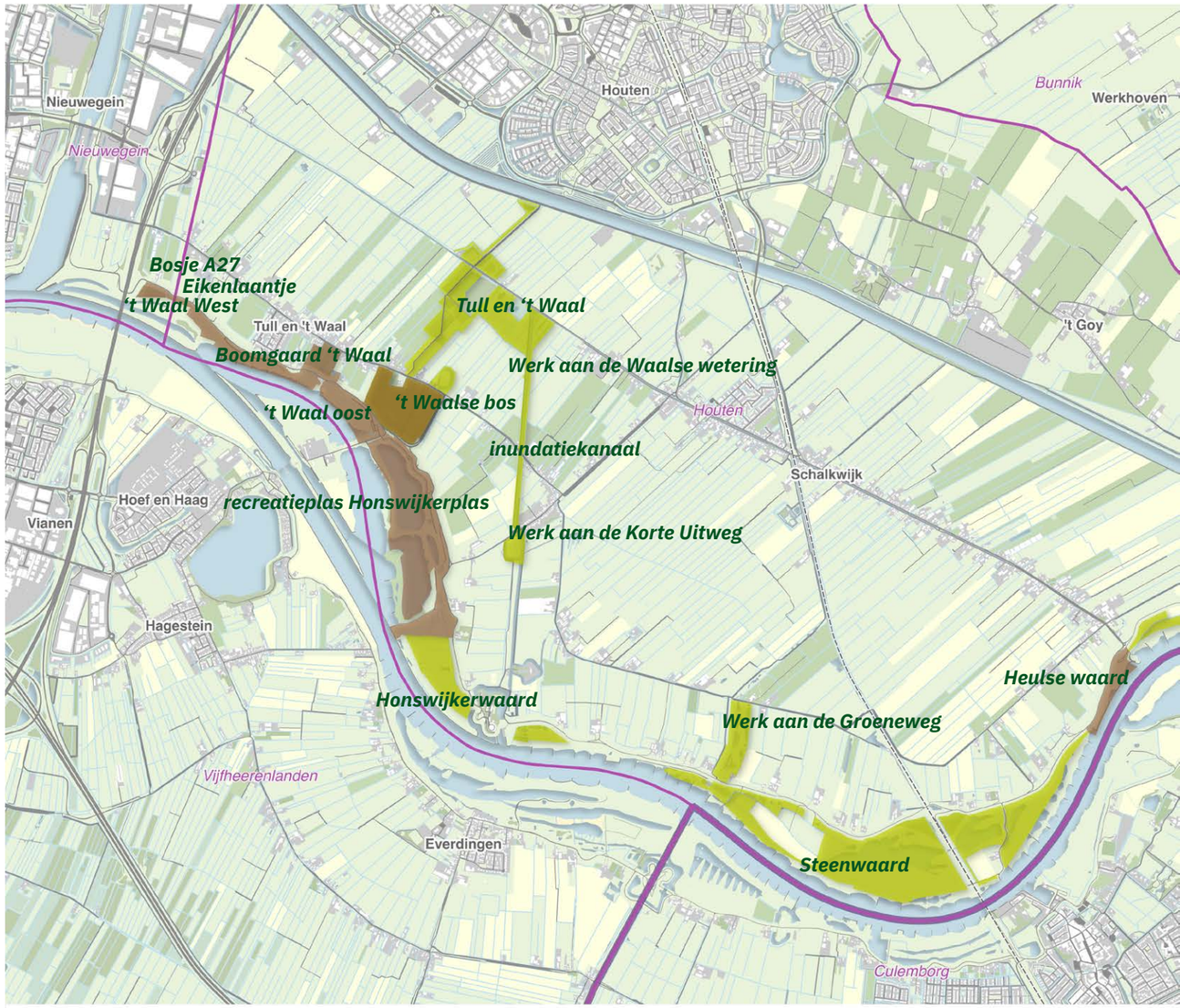

Cluster 6

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 500 1.000 1.500 m

Gemeentegrenzen
Provinciegrenzen

1.1 Ontstaansgeschiedenis van het gebied

Tot 1000 | Wilde wateren
Tot omstreeks het jaar 1000 was de Kromme Rijn de hoofdstroom die het water van de Nederrijn afvoerde richting de Noordzee. Dit vrijelijk stroomde systeem werd na de afdamming in 1122 bij Wijk bij Duurstede geleidelijk verlegd en ontwikkelde de Lek zich tot de belangrijkste stroom.

1000-1600| Bedijking en uiterwaarden
Door de aanleg van de Lekdijk in de 12de en 13de eeuw werd het winterbed versmald en ontstonden hogere waterstanden. Tientallen overstromingen en dijkdoorbraken tot ver in de 18de eeuw waren het gevolg. De uiterwaarden waren als cultuurgrond met hun vruchtbare klei in trek. De smalle en drassige uiterwaarden van de Lopikerwaard konden door hun getijdeninvloed slechts als hooiland en griend gebruikt worden, zoals in Jaarsveld. Waar de uiterwaarden breder waren, legde men langs de rivier een kade aan, om de buitendijkse grond in de zomer te vrijwaren van hoogwater.

1600-1800 | Gebruik en bewoning
De vroegste bebouwing in het gebied ontstond vanaf de 10de eeuw op de smalle oeverwallen langs de Lek, waar vooral rond kastelen enkele gehuchten werden gesticht. De achterliggende polders zoals de Lopiker- waard, polder Vuylcop en Schalwijk, werden vanaf de 11de eeuw ontgonnen. Hier ontstond vanaf de 16de eeuw de eerste agrarische bebouwing die geleidelijk uitgroeide tot de typische lintbebouwing langs de vaarten en weteringen.

1800-2000 | Transport, kanalisatie en delfstoffen
In de loop van de tijd werden de uiterwaarden van Lek steeds meer een speelveld van de industrialisering. Vanaf de 15de eeuw werd er voor het eerst klei gewonnen voor steenfabricage en later werd er ook klei, grind en zand gedolven. De Lek zelf werd vanaf 1950 gekanaliseerd om de bevaarbaarheid te verbeteren. De Hagesteinse sluis bestaat een herkenbaar stuw- en een schutsluiscomplex dat ook bij Amerongen en Driel is gebouwd. In de jaren zestig en zeventig ontstonden langs de oevers de eerste spontane vormen van dagrecreatie, gevolgd door natuurontwikkeling bij voormalige zandwinlocaties en nieuw gegraven nevengeulen.

Vroege vormen van recreatie in de uiterwaarden (Het Utrechts Archief, 1970)

1940 (Topotijdreis, 2024)

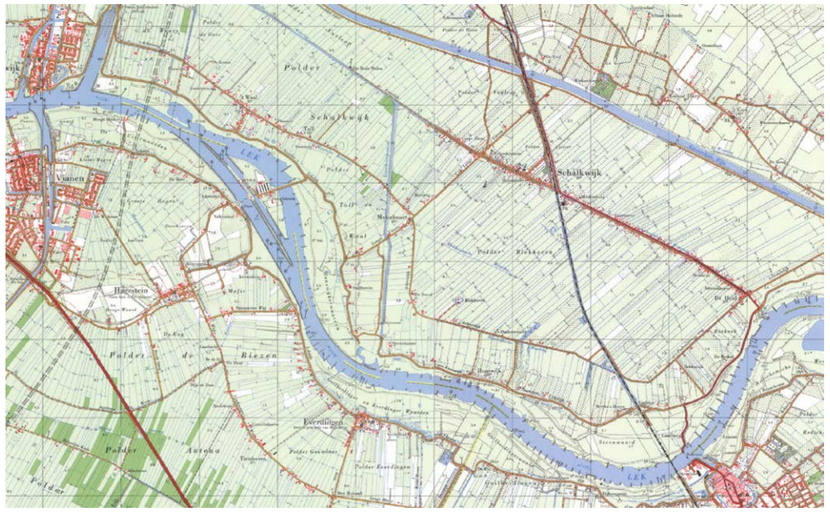

1970 (Topotijdreis, 2024)

2000 (Topotijdreis, 2024)

1.2 Structuurdragers

De belangrijkste ruimtelijke structuur- en identiteitsdrager van het gebied is de Lekdijk. De dijk is een verbindende lijn met een verblijfsfunctie voor recreatie en natuur. Fietsers en wandelaar zweven over het landschap met prachtige vergezichten op de binnendijkse- en de buitendijkse wereld. Het is een rijgsnoer van allerhande routes en ommetjes in de buurt en een hoogwatervluchtplaats bij hoge waterstanden op de rivier. De dijk is een woonlandschap en een waterkering ineen, en een schakelsnoer voor de vele buitendijkse sluiscomplexen, havens, natuur- en recreatiegebieden en de zandwinlocaties langs de Lek.

Natuurnetwerk van de Nederrijn en Lek (Ruimtelijk kader Lekdijk, 2016)

Lekdijk | Tull en 'T Waal

1.3 Ruimtelijke samenhang

De gebieden langs de Lek beschikken over een sterk ruimtelijk onderscheid tussen de binnendijkse- en buitendijkse landschappen. Het polderlandschap aan de noordzijde van de dijk bestaat uit een smalle zone met zandige stroomruggen waarop een kleinschalig landschap van dorpen, agrarische erven en boomgaarden is ontstaan. Daarachter ligt het open polderlandschap met een herkenbaar patroon van smalle sloten en kavels, afgewisseld met vaarten en weteringen en lintbebouwing. Buitendijks ligt een sterk gevarieerd uiterwaardenlandschap van open recreatieterreinen, besloten natuurgebieden met veel bos, ruigte en geulen, en de voormalige steenfabrieken en zandwinplassen.

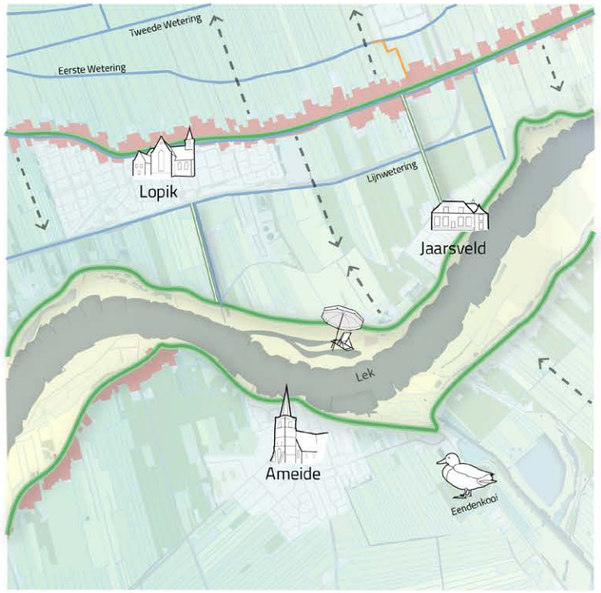

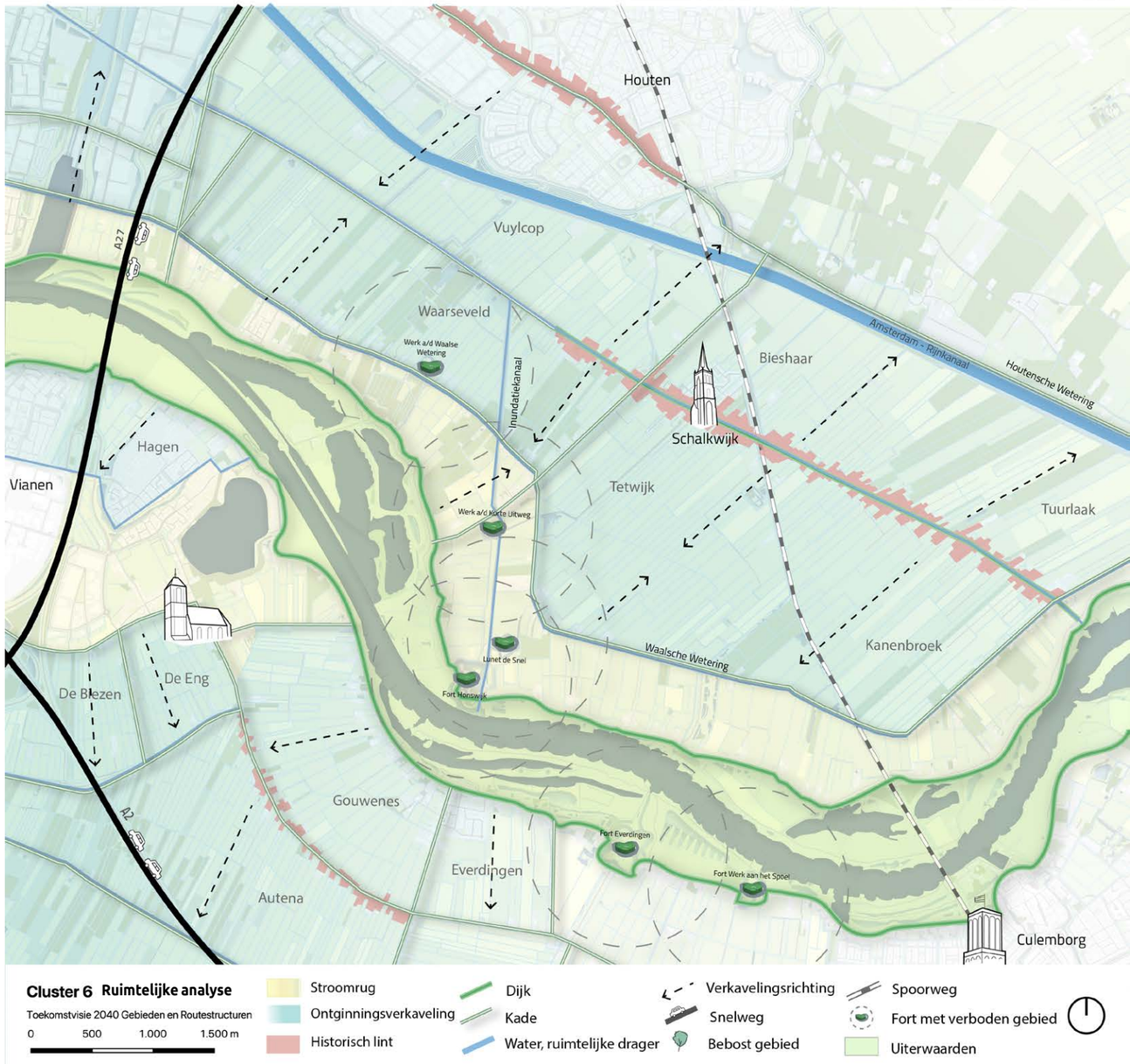

Boomgaard Tull en ‘t Waal |

Honswijkerplas |

Salmsteke |

‘t Waal West | informatiepaneel bij de boothelling

1.4 Planologische kaders en ontwikkelingen

Huidig ruimtelijk beleid
Het landschap rond de cluster gebieden langs de Lek kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, waterkwaliteit en de cultuurhistorische waarden in het gebied. Onderstaand overzicht geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie) gebieden in de omgeving.

In het cluster maken de uiterwaarden van de Lek in haar geheel deel uit het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Ook Lolligerwaard, Salmsteke, Werk aan de Groeneweg, het gebied rondom het verdronken bos en het inundatiekanaal vallen onder NNN.

Wat betreft het waterbeleid zit er rond de Honswijkerwaard een scheiding, waarbij het oostelijke deel valt onder kwetsbaar strategische grondwatervoorraad en de westzijde onder grondwater beschermingszone. Het gebied bij Salmsteke valt buiten deze zones.

Binnen het cluster zijn er ook rijksmonumenten gelegen. Het inundatiekanaal, wat tevens NNN is, maakt onderdeel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
Het inundatiekanaal is aangelegd als onderdeel van de hoofdverdedigingslijn van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dit ongeveer 3 kilometer lange kanaal uit 1870 loopt van Fort Honswijk bij de Lek tot aan de Schalkwijksche Wetering en is gemaakt om het gebied ten zuiden/zuidoosten van Utrecht snel onder water te kunnen zetten. Werk aan de Waalse Wetering is als fortwerk ook militair erfgoed. Tot slot is het stuwcomplex Hagestein onderaan de Honswijkerwaard maritiem erfgoed en is dan ook een rijksmonument.
Verder vallen alle deelgebieden onder het UNESCO Waterlinie Werelderfgoed.

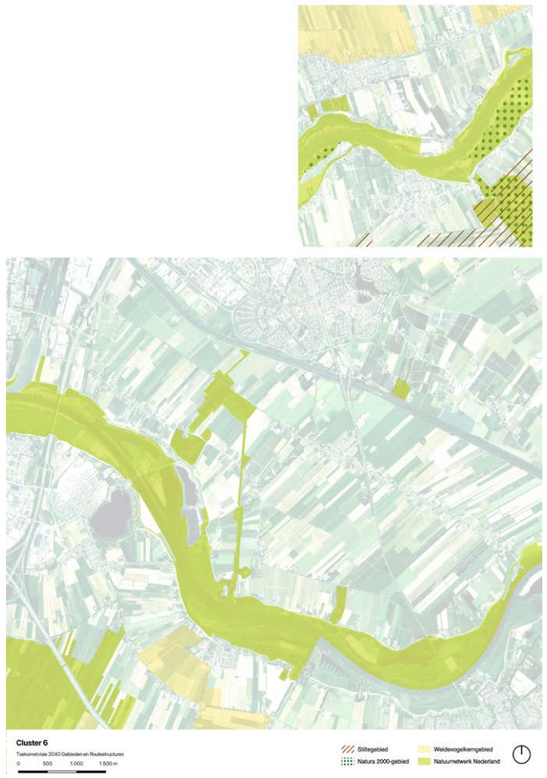

Planologische natuurkaders (Provincie Utrecht 2024)

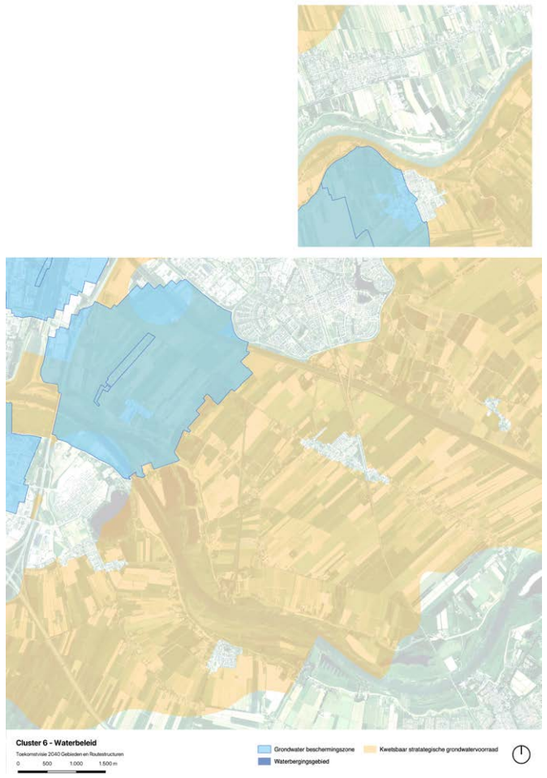

Planologische waterkaders (Provincie Utrecht 2024)

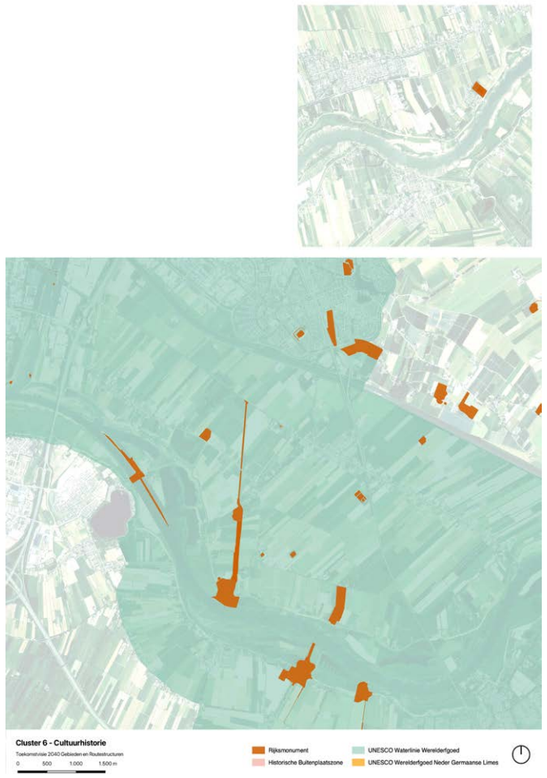

Planologische waterkaders (Provincie Utrecht 2024)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Nieuwe Hollandse Waterlinie

In de Gebiedsanalyse Kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies (2021) zijn de kernkwaliteiten en uitgangspunten van het gebied ‘ Vreeswijk – Eiland van Schalkwijk’ gedocumenteerd. Bij de kernkwaliteiten ligt de focus ook op de Hollandse Waterlinie.
De belangrijkste kernkwaliteiten zijn als volgt:

- De hoofdverdedigingslinie is duidelijk herkenbaar is en gevormd door het stedelijke gebied.
- De hoofdverdedigingslinie is veelal in het agrarische gebied gelegen
- De verboden kringen zijn grotendeels open
- De inundatiegebieden zijn breed, open en herkenbaar maar met diffuse grenzen

De belangrijkste uitgangspunten zijn als volgt:

- De openheid van de voormalige inundatiegebieden behouden zodat voorstelbaarheid van de inundatie ook wordt behouden
- Het verkavelingspatroon van het landschap behouden
- Bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied de openheid van het landschap behouden en de ontwikkelingen inpassen in het groene agrarische landschap
- Nieuwe agrarische bebouwing in het lint wordt achter bestaande bebouwing geplaatst en de vormgeving van de nieuwe bebouwing wordt afgestemd op de uitstraling van het lint.
- Om het doorzicht van achterliggende landschappen te behouden blijven vrijliggende boerderijen daadwerkelijk vrijliggend.
- De erven in de kom volgen de verkaveling en zijn smal en lang.

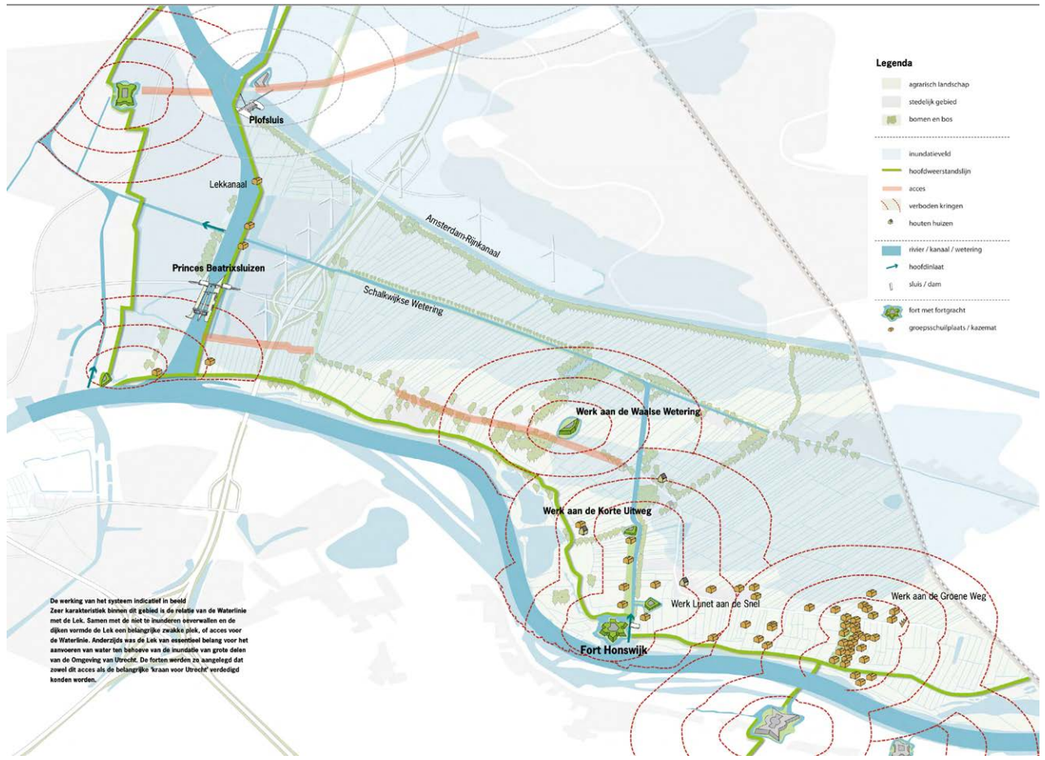

Vogelvlucht van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op de kaart zijn de hoofdweerstandslijn, forten met schootskringen, acccessen, inundatievelden, sluizen en andere bestaande kernelementen van de NHW Vreeswijk-Eiland van Schalkwijk nadrukkelijk weergegeven (Provincie Utrecht, 2021)

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Salmsteke

Ruimtelijke ontwikkelingen

Onderstaand overzicht geeft op een globale wijze inzicht in de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied en de wijze waarop deze een raakvlak kunnen hebben met de doorontwikkeling van de (recreatie) gebieden in dit cluster. Voor verdere informatie zie ook de bronnenlijst in de bijlage:

Vanuit het beeldkwaliteitsplan horeca Salmsteke door Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden komen een aantal kwaliteiten van deelgebied Salmsteke naar voren. Zo zijn er veel natuur- en cultuurhistorische waarden en is er een duidelijk contrast zichtbaar tussen het binnen- en buitendijkse gebied. In een integraal ontwerp voor de vernieuwing van Salmsteke, die te zien zijn op de afbeeldingen, zijn deze kernkwaliteiten meegenomen en wordt er in het gebied gefocust op het behouden van landschappelijke binnendijkse kwaliteiten. Dit wordt gedaan door innovatieve technieken die weinig ruimte vragen. Bij het ontwerp is er ook nadruk gelegd op het creëren van een compacte dijk met zo min mogelijk impact op de omgeving.

In ditzelfde document zijn een aantal voorwaarden opgesteld met betrekking tot horeca op Salmsteke. Dit betreft de positionering van een gebouw waarbij rekening wordt gehouden met de lange en korte zijde, de zichtbaarheid van het gebouw ten opzichte van de dijk en hoe de bevoorrading geregeld kan worden. Tot slot stimuleert gemeente Lopik partijen om zo duurzaam mogelijk te bouwen.

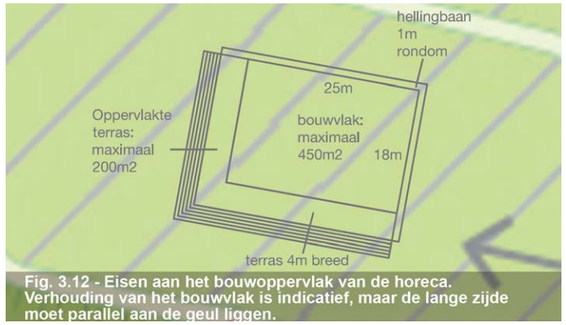

Fig. 3.12 - Eisen aan het bouwoppervlak van de horeca. Verhouding van het bouwvlak is indicatief, maar de lange zijde moet parallel aan de geul liggen.

Fig. 3.7 - Zicht op de pleisterplaats (schematische impressie).

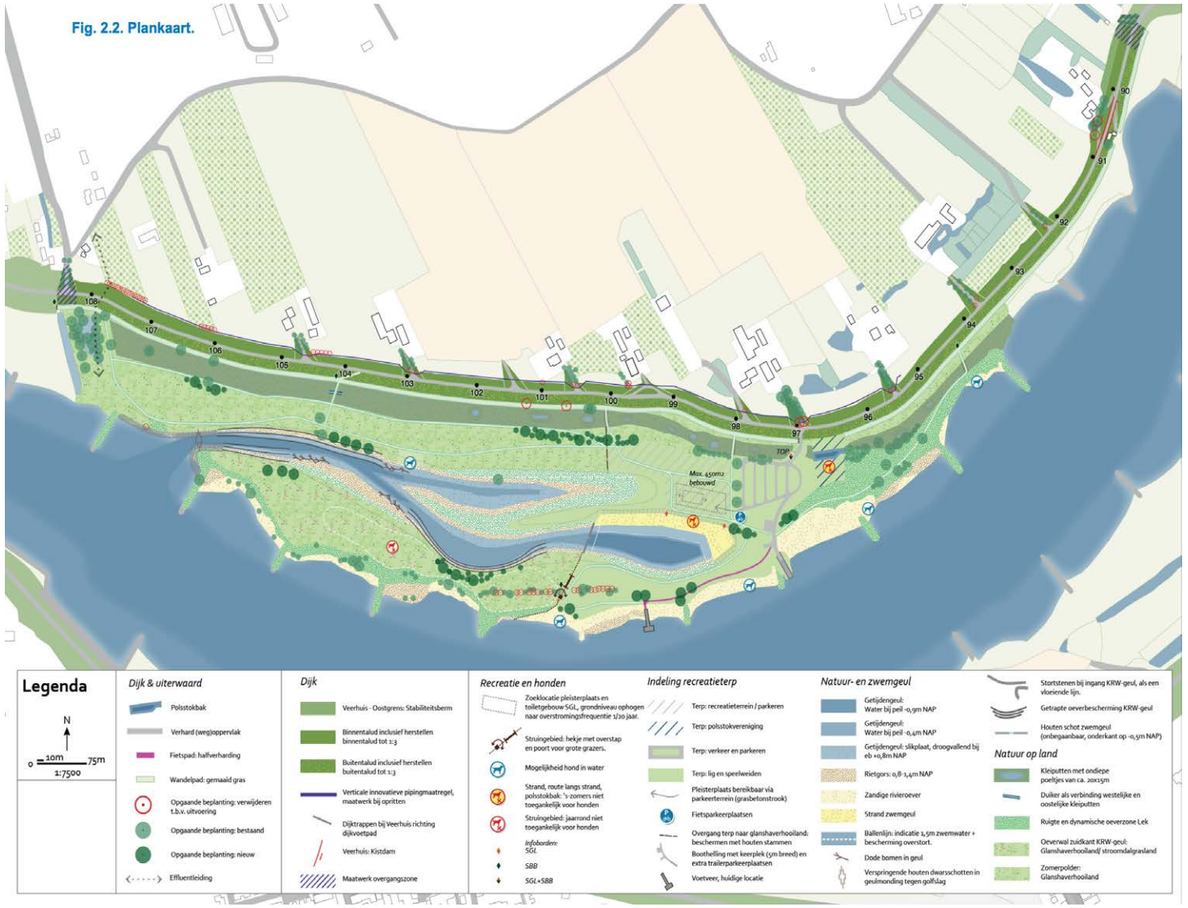

Planologische kaders en ontwikkelingen - Deelgebied Honswijkerplas

De inrichtinsgvisie van de Honswijkerwaard gemaakt door Landschappartners (2014) schept een beeld voor de mogelijkheden van dit gebied. Algemeen geldt volgens dit document dat het gebied aflopend van noord naar zuid steeds extensiever beheerd wordt. Zo is er in het noorden van de omgeving langs de plas mogelijkheid en ruimte voor intensieve dagrecreatie, vervolgens extensieve recreatie en natuur en in het zuidelijke deel ligt struin natuur. De noordelijke plas zal gebruikt worden als zwemwater en de zuidelijke als natuurlijk water. Tenslotte zijn er een aantal visies beschreven waarvan de belangrijkste hier benoemd worden:

- De zandstranden Gebieden Langs de Lek hebben voldoende ligweides, parkeerruimte en toiletmogelijkheden
- Verschillende paden, voor verschillende doelgroepen, lopen langs het gebied met enkele uitkijkpunten op de route.
- Instroom vanuit de Lek zorgt voor verversing van het water in beide plassen. Boten vanaf de Lek kunnen de plassen niet bereiken.
- Een dam alleen bedoelt voor voetgangers loopt tussen de recreatieve plas en de natuurplas.
- De kanoroute is alleen toegankelijk voor kleine bootjes.
- De natuurplas heeft een brede natuurvriendelijke oever.

Provincie werkt aan het herstellen/opnieuw beleefbaar maken van een oude batterij aan de Lekdijk, ter hoogte van de recreatieplas Honswijkerplas.

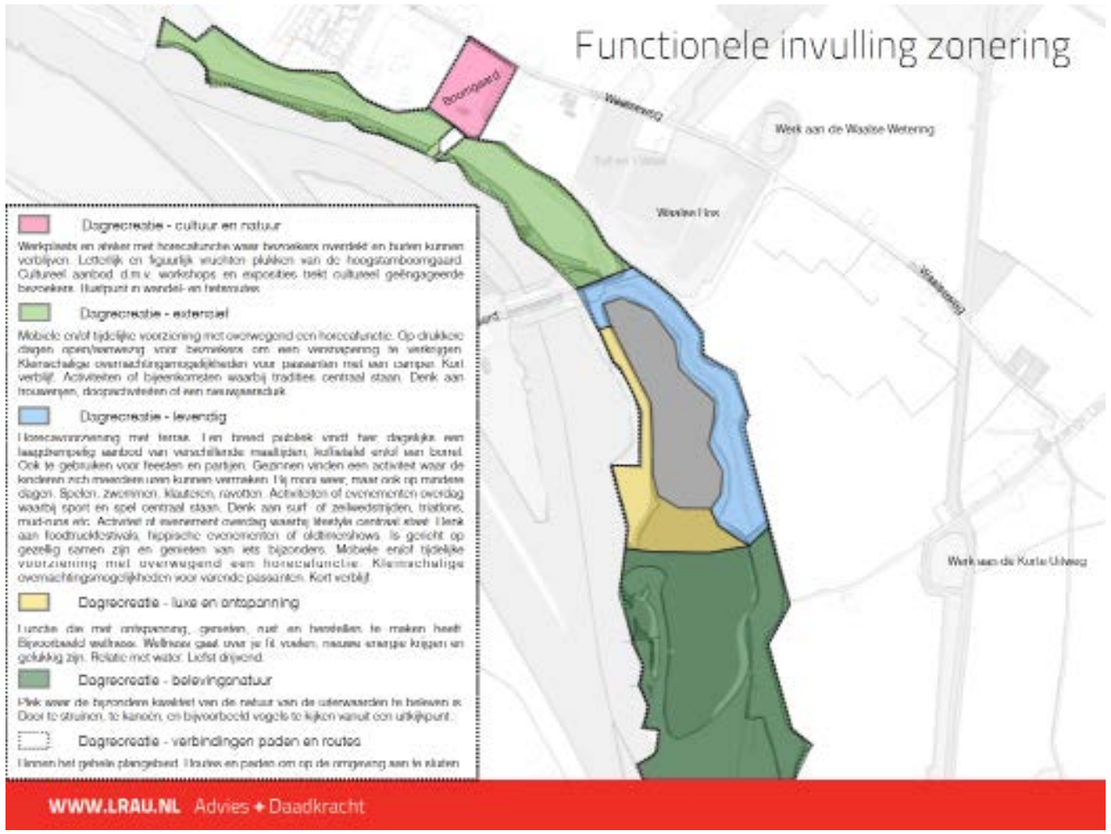

Laurens Roose Advies Utrecht (LRAU) heeft in 2017 een verbeelding gebiedsconcept opgesteld met een verbeelding van de verschillende vormen recreatie in het gebied. Zie plankaart. Hierin is een zonering van verschillende soorten dagrecreatie in het gebied en waar zij zich bevinden. Dit zijn dagrecreatie - cultuur en natuur, - extensief, - levendig, - luxe en ontspanning, - belevingsnatuur en verbindingen van paden en routes zijn weergegeven.

In de Gebiedsanalyse Kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies (2021) zijn de kernkwaliteiten en uitgangspunten van het gebied ‘ Vreeswijk – Eiland van Schalkwijk’ gedocumenteerd. Bij de kernkwaliteiten ligt de focus ook op de Hollandse Waterlinie.
De belangrijkste kernkwaliteiten zijn als volgt:

- De hoofdverdedigingslinie is duidelijk herkenbaar is en gevormd door het stedelijke gebied.
- De hoofdverdedigingslinie is veelal in het agrarische gebied gelegen
- De verboden kringen zijn grotendeels open
- De inundatiegebieden zijn breed, open en herkenbaar maar met diffuse grenzen

De belangrijkste uitgangspunten zijn als volgt:

- De openheid van de voormalige inundatiegebieden behouden zodat voorstelbaarheid van de inundatie ook wordt behouden
- Het verkavelingspatroon van het landschap behouden
- Bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied de openheid van het landschap behouden en de ontwikkelingen inpassen in het groene agrarische landschap
- Nieuwe agrarische bebouwing in het lint wordt achter bestaande bebouwing geplaatst en de vormgeving van de nieuwe bebouwing wordt afgestemd op de uitstraling van het lint.
- Om het doorzicht van achterliggende landschappen te behouden blijven vrijliggende boerderijen daadwerkelijk vrijliggend.
- De erven in de kom volgen de verkaveling en zijn smal en lang.

Planologische kaders en ontwikkelingen - Utrechts Programma Landelijk gebied

Vanuit het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) wordt er gewerkt aan grote vraagstukken zoals het verminderen van stikstof, het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit, het versterken van de natuur en het toekomstbestendig inrichten van ons landelijk gebied. Momenteel wordt er gewerkt aan een integrale aanpak waarbij verschillende partijen worden meegenomen, denk aan agrariërs, inwoners, natuurorganisaties, waterschappen, gemeenten en buurprovincies. In 2025 wordt er een definitief plan verwacht.

In het concept UPLG zijn een aantal structurerende principes opgesteld die leidend zijn:

- voldoende en schoon water
- inspelen op klimaatverandering
- kwaliteit van de natuur verbeteren
- minder stikstofuitstoot
- duurzame landbouw
- minder broeikasgassen uit veehouderij (methaan)
- aansluiten bij andere projecten van de provincie

Om recht te doen aan de diversiteit van landschappen in de provincie Utrecht is er een onderverdeling gemaakt. Dit cluster valt onder de veenweidegebied Het Groene Hart. In toekomst wordt er hier ingezet op:

- minder uitstoot van koolstofdioxide (CO_2)uit veenbodems door de grondwaterstand te verhogen
- meer duurzame landbouw en minder intensief
- een deel van het gebied is geschikt gemaakt voor weidevogels.
- er is een rijke blauwe dooradering; een netwerk van met elkaar verbonden natuurvriendelijke sloten, rivieren en plassen.
- de natuur in Natura 2000-gebieden is hersteld, en er zijn moerasgebieden en waterbuffers aangelegd.

(Provincie Utrecht, 2023)

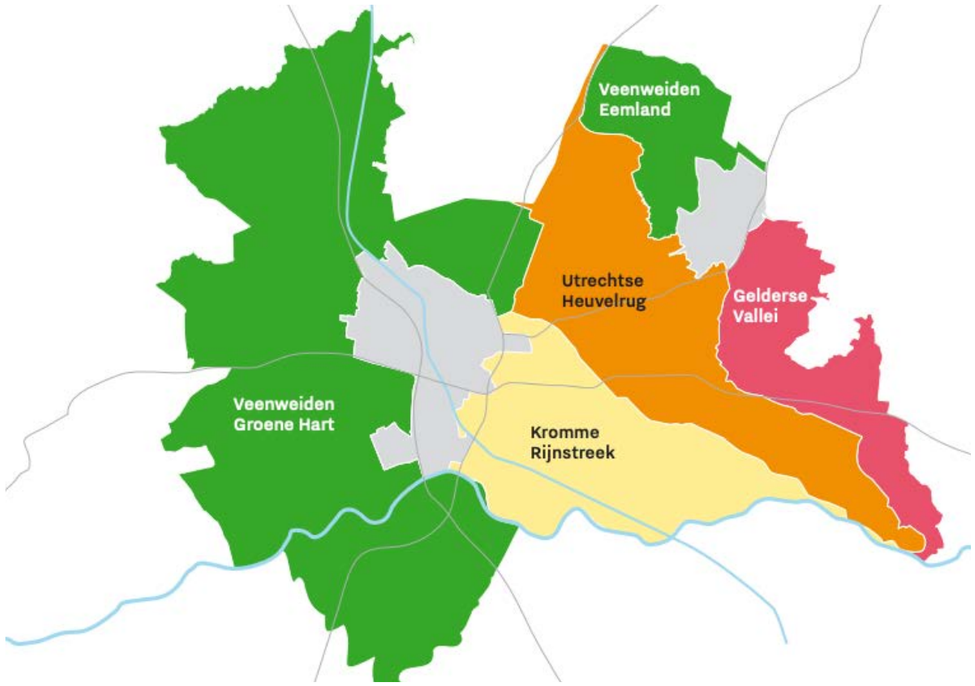

Landschappelijke deelgebieden uit het concept Utrechts Programma Landelijk Gebied (Provincie Utrecht, 2023)

1.5 Klimaat

Om inzicht te krijgen in de grote uitdagingen die door klimaatverandering op de clustergebieden afkomen is gebruik gemaakt van de Klimaateffectatlas. De kaartbeelden laten zien waar de effecten van wateroverlast-hitte-droogte-overstroming in de komende decennia de meeste impact zullen hebben, en waar mogelijk maatregelen nodig zullen zijn:

Het overgrote deel van dit cluster wordt gekarakteriseerd door een waterrijk uiterwaardenlandschap. Door het dalende waterpeil op de rivieren in hete droge zomers zijn de uiterwaarden sterk droogtegevoelig. Daarnaast is het gebied ook gevoelig voor langdurende overstromingen. Het achterland zal op de langere termijn met een steeds hogere overstromingsgevoeligheid te maken krijgen.

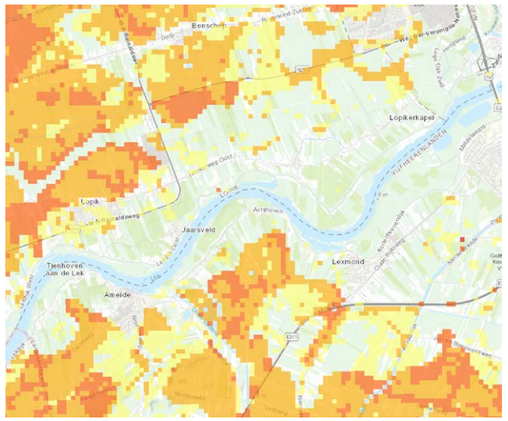

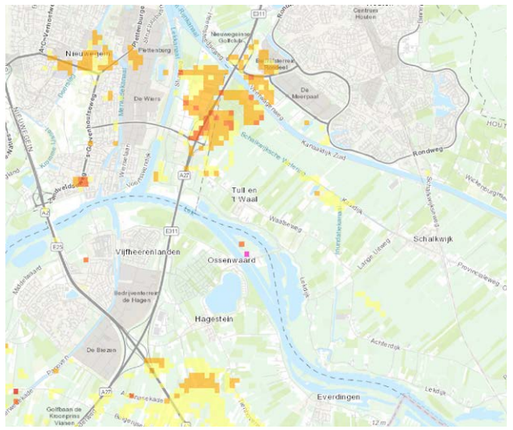

Verwachte bodemdaling (cm)

Geen voorspelling mogelijk	3-10	10-20	20-40	40-60	>60
	Beperkt	Matig	Vrij sterk	Sterk	Zeer sterk

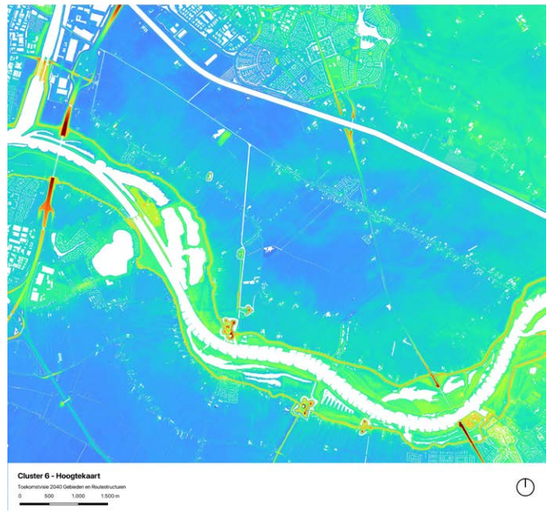

1.6 Kansen en knelpunten

Kansen:

- Er liggen kansen om een meer onderscheidende **identiteit** voor de verschillende gebieden te versterken en/of te ontwikkelen:
  - De afgelopen twee jaar is er door vrijwilligers hard gewerkt bij de bestaande binnendijkse hoogstamboomgaard bij Tull en ‘t Waal. Er is een flinke slag geslagen in het herstel van deze oude hoogstamboomgaard.
  -De gebiedsontwikkeling rond de Honswijkerplas is nog volop gaande. Op dit moment wordt er in opdracht van de provincie Utrecht gewerkt aan een inrichtingsplan voor het gebied. Het gaat hier om een plan voor natuurontwikkeling in de Honswijkerwaard, die zich mogelijk uitstrekt over het zuidelijk deel van de Honswijkerplas. Daarin zal ook de duurzame balans tussen natuur en recreatie een plek krijgen.
  - De uiterwaarden van de Lek lenen zich bij uitstek voor het versterken van de biodiversiteit en het verbeteren van de waterkwaliteit. De strak gemaaide dagkampeerterreinen kunnen met sinus- of mozaïekbeheer meer soorten aan insecten en vlinders aantrekken dan nu het geval is. De oevers langs de rivier kunnen wellicht ontsteent worden en verflauwd, en aan de voet dijk kan een smalle zone met ondiepe poelen ontwikkeld worden als migratieroute voor amfibieën en reptielen.

- Zorg voor heldere en uitnodigende **entrees** naar de verschillende gebieden. Zo ligt er kansen om bij Tull en ’t Waal de connectiviteit te vergroten tussen de binnen- en de buitendijkse gebieden. Goed voorbeeld is ’t Waalse bos dat nu nauwelijks is verbonden met de Lekdijk en de buitendijkse terreinen.

- De gebieden rond Tull en ’t Waal kunnen in de toekomst beter verbonden worden met de regio door nieuwe fietsroutes te creëren die als ommetje uit de stad Utrecht fungeren. Een mogelijke nieuwe **verbinding** fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal en een fietsverbinding over de sluizencomplex van Hagestein kunnen positie van de recreatiegebieden Gebieden Langs de Lek versterken.
- Wellicht is het mogelijk om bij de uitwerking van de dijkversterking van de Sterke Lekdijk een doorgaand buitendijks fiets- onderhoudspad aan te leggen aan de voet van de dijk. Dit pad is dan weliswaar niet jaarrond toegankelijk door hoog water maar voorziet wel in een onderhoudsfunctie voor het waterschap én een vrijliggend fietspad als verbinding tussen de prinses Beatrixsluizen in Nieuwegein en Fort Honswijk.

Knelpunten:

- In Salmsteke is de oeverinrichting rond de botenhelling niet uitgevoerd zoals in het oorspronkelijke ontwerp door bureau Strootman. De lange parkeerplaatsen voor auto’s en trailers liggen aan de zijde van de rivier, tussen de weg en het strandje, waardoor bezoekers liever hier parkeren dan op centrale parkeerveld. In het oorspronkelijke ontwerp was dit voorzien aan de westzijde van de toegangsweg naar de botenhelling. Mogelijk zorgt deze situatie ervoor dat de nieuwe zwemlocatie op de kop van de geul minder goed gebruikt gaat worden dan nu bedacht. Op zomerse dagen lijken recreanten zich vooral te richten zandstrandjes langs de rivier, en dan met name in het deel langs het nieuwe fietspad richting de veerpont naar Ameide.
- De bestaande dagkampeerterreinen langs de Lek zoals ’t Waal oost en west en de Heulse waard liggen er verzorgt en uitnodigend bij.Voor rustzoekers zijn dit de ideale locaties voor een aangename dag aan de rivier. Veel van de terreinen zijn ruim bemeten maar vragen daardoor ook om een sterke beheersinspanning. Wegen de bezoekersaantallen op tegen baten?
- In de huidige situatie fungeren de dagrecreatieterreinen bij Tull en Twaal als een autolocatie. In de zomer maken bezoekers gebruik van de ruime parkeerstroken langs de dijk. De terreinen trekken vooral ’s nachts nogal wat ongewenste bezoekers. Bij hoogwater op rivier de zijn de parkeerterreinen terwijl er wel een parkeerbehoefte is door automobilisten hier de rivier willen beleven. Deze faciliteiten zijn nu niet aanwezig.

‘t Waal Oost

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Om inzicht te krijgen in welke recreatieve waarde de gebieden hebben, is per gebied de gebruikswaarde, belevingswaarde en attractiewaarde bepaald:

- *Gebruikswaarde*:
  wat voor activiteiten zijn er mogelijk?
- *Belevingswaarde*: welke belevingssferen zijn er in het gebied?
- *Attractiewaarde*: wat trekt bezoekers juist naar dit gebied?

Salmsteke

Gebruikswaarde: Faciliteiten: zwemplas, zandstrand, parkeerterrein, afvalbakken, parkeerterrein voor botentrailers, boothelling, accommodatie voor polsstoksverspringen, horeca in ontwikkeling (jaarrond), (mobiele) horeca in het recreatieseizoen, soms evenementen, fiets- en wandelpad naar pont en toiletvoorziening (op dit moment alleen in het recreatieseizoen, toekomstig jaarrond). Pontje (fiets en wandel) naar de overkant.
Honden: wandelpaden voor aangelijnde honden in ontwikkeling.

Belevingswaarde: Salmsteke is een gebied waar vooral de rivier beleefd kan worden, afwisselend in een rustige omgeving, maar soms ook met meer reuring (b.v. evenementen, polsstokvereniging, snelvaren en botenhelling). Hier wordt reuring aan toegevoegd door de dijkversterking en het aanleggen van reuring. Het biedt op deze manier een unieke beleving van de rivier, die je niet op veel plekken ziet.

Attractiewaarde: De grootste attractiewaarde komt door de rivier. Het is uniek voor de omgeving om op zo'n manier de rivier te kunnen beleven. De nieuwe horeca (na de afronding van het ontwikkelingstraject) kan de attractiewaarde verhogen.

Bezoekersaantallen: 't t Waal/Middelwaard/Salmsteke trekken circa 137.000 unieke Nederlandse bezoekers en 0,5-0,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). Gemiddeld zorgt dit voor 5800 bezoeken per hectare. Dit is een gemiddelde bezoekersdichtheid.

Waardering: Bezoekers beoordelen 't Waal/Middelwaard/Salmsteke met een 7,8, dat is net onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

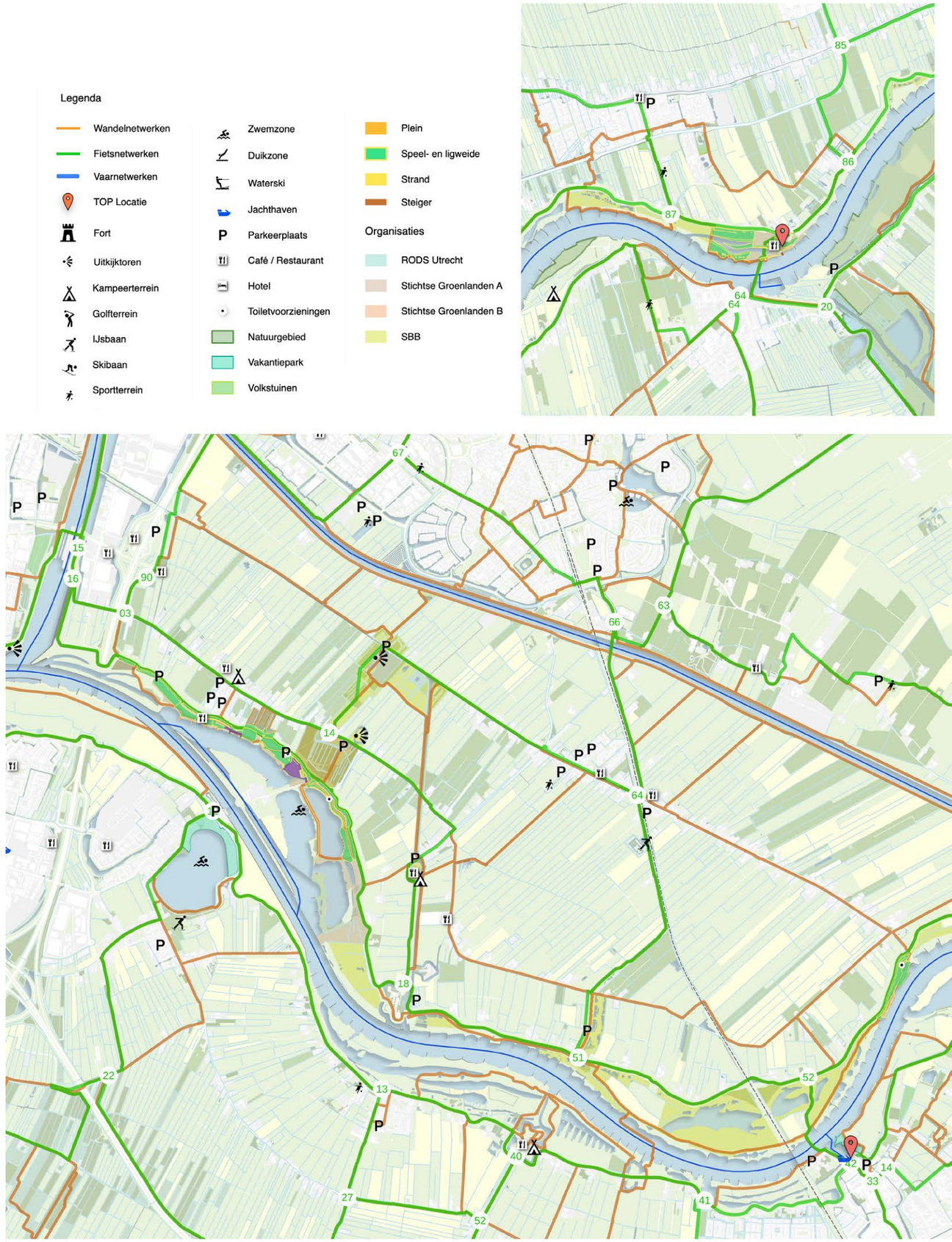

Tull en 't Waal
Gebruikswaarde: Twee gebieden: 't Waal West en 't Waal Oost. Ze worden gebruikt voor zwemmen, wandelen, sport en spel. Faciliteiten: parkeerterreinen, toiletvoorziening, strand, lig- en speelweiden, speelvoorzieningen, boothelling (bij 't Waal West). Alle voorzieningen worden in de winterperiode (1 november tot 1 april) op last van Rijkswaterstaat verwijderd. Honden: binnen de strandzone verboden.

Belevingswaarde: Net zoals bij Salmsteke is de beleving hier vooral gericht op de rivier, en een combinatie van rust en reuring in een groenblauwe omgeving. Dit gebied zal vooral een aantrekking hebben voor inwoners van Nieuwegein.

Bezoekersaantallen: 't Waal/Middelwaard/Salmsteke circa 137.000 unieke Nederlandse bezoekers en 0,5-0,75 miljoen Nederlandse bezoeken per jaar (2022). In de zomer is vooral het strand erg druk.

Waardering: Bezoekers beoordelen 't Waal/Middelwaard/Salmsteke met een 7,8, dat is net onder het gemiddelde van 7,9 (bron: bezoekersonderzoek recreatiegebieden Utrecht).

't Waalse Bos
Gebruikswaarde: Bos dat wordt gebruikt om te wandelen en honden uitlaten. Faciliteiten: wandelpad en bankje. Honden: zijn aangelijnd toegestaan.

Belevingswaarde: 't Waalse Bos ligt niet ver van Tull en 't Waal en richt zich vooral op natuurbeleving en rust. Er zijn weinig voorzieningen en mensen komen hier vooral voor een ommetje.

Honswijkerplas
Gebruikswaarde: Zwemplas en uiterwaarden van de Lek, wordt gebruikt om te zwemmen en spelen. Faciliteiten: lig- en speelweiden, speeltoestellen, zandstrand, vissteigers, parkeerterrein, snackwagen (in zomerperiode op drukke dagen), toiletvoorziening, wandelpaden, soms evenementen. Honden: zijn aangelijnd toegestaan.

Belevingswaarde: Ook hier ligt de focus vooral op de beleving van de rivier, maar het is een intensievere invulling dan de andere gebieden. Vooral door de voorzieningen rondom de zwemplas. Daarom is de beleving hier wel degelijk anders, en vooral gericht op reuring (op zonnige dagen). Het is een mooi recreatiegebied voor inwoners van Houten en Nieuwegein.

Attractiewaarde: Vooral het zandstrand met speelvoorzieningen trekt hier veel mensen. Dit vind je ook op andere plekken in de omgeving, maar de rivierbeleving hier maakt het uniek.

Heulse Waard
Gebruikswaarde: Natuurgebied dat wordt gebruikt om te rusten, wandelen en vissen. Faciliteiten: parkeerterrein, toiletvoorziening, speel- en ligweide, picknickbanken, afvalbakken en speeltoestellen. Alle voorzieningen worden in de winterperiode (1 november tot 1 april) op last van Rijkswaterstaat verwijderd. Honden: zijn aangelijnd toegestaan.

Belevingswaarde: Beleving van de rivier, rust in groenblauwe omgeving.

Uiterwaarden
Gebruikswaarde: Natuurgebieden gelegen aan de Lek die worden gebruikt om wandelen. Faciliteiten: wandelpaden.

Belevingswaarde: Beleving rivier en uiterwaarden. Focus op rust en natuurbeleving.

2.2 Doelgroepen

De Leefstijlvinder is een manier om toeristisch-recreatieve doelgroepen te segmenteren. Het model geeft inzicht in hoe verschillende leefstijlen aankijken tegen vakantie en vrije tijd en biedt handvatten om recreanten op basis van hun wensen te sturen. De Leefstijlvinder onderscheidt 7 leefstijlen, elk met hun eigen wensen, gedrag en karakter. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de leefstijlverdeling in Nederland.

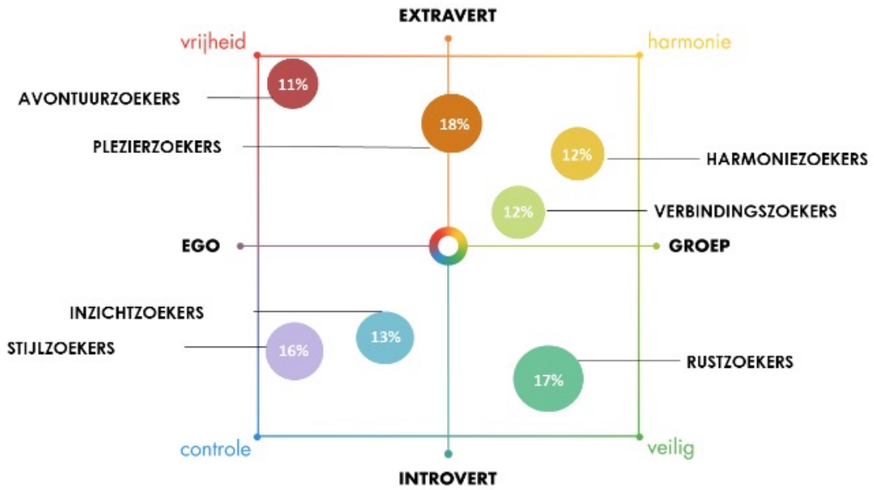

Leefstijlen verdeling in Nederland (bron: Leefstijlvinder)

In Lopik wonen boven gemiddeld Rustzoekers (17,4%), in IJsselstein en Houten boven gemiddeld Stijlzoekers (ca. 22%) en in Nieuwegein boven gemiddeld Plezierzoekers (21,4%).

Rustzoekers zijn kalme, behulpzame, zachtaardige en bedachtzame mensen. Ze gaan relatief weinig op vakantie of een dagje uit, ze blijven het liefst in de buurt van hun huis. Ze omschrijven zichzelf ook wel als 'huiselijk' en 'gewone mensen'. Ze houden van rust en regelmaat en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn om alleen te zijn en een beetje te tuinieren, te vissen, te klussen of tv te kijken.

Stijlzoekers zijn gedreven, doelgerichte, ambitieuze, ondernemende en zelfverzekerde mensen. Ze houden van exclusiviteit, luxe en comfort. Tijdens hun vakantie of een dagje weg worden ze graag geprikkeld, dus er mag veel te doen zijn. Daarnaast zijn ze sportief: ze zijn graag zelf in beweging of bezoeken sportwedstrijden. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Stijlzoekers ondernemen graag luxe(re) activiteiten als golfen, een sauna bezoeken of varen met een bootje.

Plezierzoekers zijn spontane, avontuurlijke, sociale, vrolijke en impulsieve mensen. De naam van deze groep zegt het al: Plezierzoekers zijn op zoek naar gezelligheid, entertainment en plezier. Met andere woorden: het zijn échte gezelligheidsdieren. Ze zoeken de gezelligheid het liefst op met een groep mensen en vinden het minder fijn om alleen te zijn. Voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd! Plezierzoekers gaan graag uit, houden van festivals en bezoeken graag plekken als casino's, escaperooms en pretparken.

Leefstijlvinder in Nederland

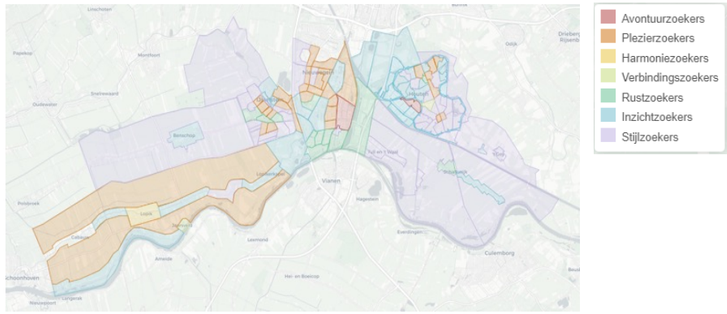

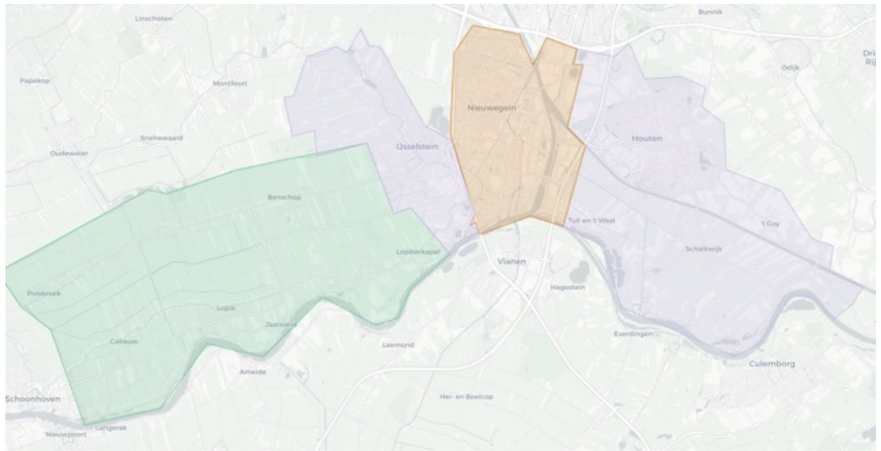

Dominante leefstijl bewoners per gemeente (links) en per buurt / wijk (rechts) in gemeenten Lopik, IJsselstein, Nieuwegein en Houten (bron: Leefstijlvinder 2024).

Aansluiting Leefstijlen vraag en aanbod

Deze tabel geeft weer welke doelgroepen per gebied worden bediend (op basis van type landschap, aanwezigheid van voorzieningen en functie van het gebied).

	Doelgroep
Salmsteke	Nu Rustzoekers, harmoniezoekers, wanneer gebied gereed is mogelijk ook stijlzoekers en Plezierzoekers door de waterrecreatiemogelijkheden.
Tull en 't Waal	Harmoniezoekers door de basic voorzieningen, met name voor kinderen. Rustzoekers.
't Waalse Bos	Rustzoekers door de natuur, rust en stilte.
Honswijkerplas	Harmoniezoekers voor voorzieningen en zwemmogelijkheden.
Heulse Waard	Rustzoekers door de rust en stilte.
Uiterwaarden	Avontuurzoekers en Verbindingszoekers door de natuur, struinen en stilte.

2.3 Trends en ontwikkelingen

Aandacht voor klimaatverandering

- Water dat hoger komt te staan heeft ook impact op de mate en kosten van beheer bij de Uiterwaarden. Verwachting is dat het beheer duurder wordt door verhoogde mate van drijfvuil.

Groeiende populariteit van waterrecreatie

- Overlast van snelvaren, waterski's en jetski's bij Tull en 't Waal kan toenemen.
- Kansen voor meer kleine waterrecreatie zoals suppen, kanoen en ook durfsporten op het water bij Tull en 't Waal en Honswijkerplas. Hiermee kan ook ingespeeld worden op de vraag naar meer beleving, zoals een barbecueboot, mindfulness op de supplank en een waterspeelplaats.
- Opkomst actie-gerelateerde watersport: naast, waterskiën ook wakeboarden, wakesurfen, flyboarden, wakeskaten en wakesurfen.

Toenemend belang van actief 'buiten zijn' vanwege gezondheid

- Behoefte aan een meer beweegvriendelijke inrichting wandel- en fietsrondjes, sport- en speeltoestellen en voorzieningen voor actieve kleine waterrecreatie. Kansen voor Tull en 't Waal en Salmsteke.

2.4 Kansen en knelpunten

Algemeen:

- Functie als vaarweg en het belang van hoogwaterveiligheid zorgen voor beperking van de recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden Gebieden Langs de Lek.
- Dijkversterking in gang gezet: o.a. voorbereidende werkzaamheden.
- Plannen dijkverbetering Noord/Zuid Lekzijde
- De terreinen op het Eiland van Schalkwijk vormen samen met de Waterlinie in potentie een aantrekkelijk recreatief en cultuurhistorisch gebied. Meer verbindingen en samenhang is hiervoor nodig.
- Duurzame mobiliteit versterken door fiets-parkeervoorzieningen in de uiterwaarden.
- Aansluiten bij de versterking van de Lekdijk.
- Versterken van de verbindingen langs de hele rivier, natuur en recreatief: natuur beleefbaar vanaf de dijk.

Salmsteke:

- Door de bouwwerkzaamheden ziet het gebied er nu rommelig uit en functioneert het niet.
- •eel parkeerplaatsen. De parkeerplaats voor boottrailers is slecht herkenbaar.
- Zwemplas recent ontwikkeld, maar nog niet op orde. OD ziet aspecten op gebied van inrichting en de zandbodem die verbetering behoeven.
- Salmsteke kan een gebied zijn waarin honden een plek krijgen, maar er is wel een goede zonering nodig.
- Dijkversterking in ontwikkeling: verwachting is dat dit in oktober klaar zal zijn. De ontwikkeling van de horeca gaat nog een aantal jaren duren.
- Kansen voor oplaadpunten voor de fiets en auto. In de ontwikkeling is daar rekening mee gehouden.

Tull en 't Waal:

- Bij 't Waal West ligt een botenhelling van waaruit waterskiën, jetskiën/waterscoorters gedaan wordt. Waterskiën is alleen gedoogd in het gebied van de roze lijn op de kaart.
- Parkeerplaats wordt kapotgereden door grote auto's met boottrailers
- Ontwikkeling: verbinding versterken verbeteren vanuit plofsluis naar 't Waal

Reglement voor varen op de Lek

't Waalse bos:

- Ingang Waalse bos sluit aan beide kanten niet goed aan op andere wandelmogelijkheden.
- Kansen voor een natuurcamping of andere kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie. Er mag meer ontwikkeld worden dan dat er nu is.

Honswijkerplas:

- Het zuidelijke deel van het gebied wordt ingericht als struinnatuur.
- Kansen voor kleinschalige verblijfsrecreatie (bijv. drijvende accommodaties).
- Planontwikkeling fase 3 Honswijkerplas, afronden zandwinning heeft effect op gebruik van de plas. Heir moeten nog goede afspraken over gemaakt worden.

Heulse Waard:

- Smal gebied en dijkversterking zorgt er wellicht voor dat het gebied nog smaller wordt.
- Het gebied onderscheidt zich nauwelijks van Tull en 't Waal (meer van hetzelfde, alleen kleiner). Eventueel bezoekers spreiden/leiden naar andere gebieden in de omgeving.

Uiterwaarden:

- Koppelkansen met dijkversterking (KRW-projecten).

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen

Salmsteke: momenteel nog weinig voorzieningen maar intensief beheer. De toekomstige ontwikkelingen zullen het beheer intensiveren.
Tull en 't Waal: weinig voorzieningen maar intensief beheer.
't Waalse Bos, eigendom recreatieschap, in beheer van SBB: weinig voorzieningen en daardoor extensief beheer.
Honswijkerplas: veel voorzieningen en daardoor intensief beheer.
Heulse Waard: over het algemeen weinig voorzieningen en daardoor extensief beheer. In de zomerperiode meer voorzieningen en daarmee intensiever beheer.
Uiterwaarden: weinig voorzieningen en daardoor extensief beheer.

Bestedingen

- Gemiddelde bestedingen per persoon Recreatiegebieden Gebieden Langs de Lek: 't Waal/ Middelwaard/Salmsteke: €1,01 (gemiddeld in Utrecht: €6,40):

Onderstaande tabel geeft inzicht in de oppervlakte (in hectare) van het gehele cluster en de onderliggende deelgebieden. Cluster 6 heeft een totaal oppervlakte van circa 325 hectare.

	oppervlakte (ha)
Cluster 6: Gebieden langs de lek	**324,6**
Bosje A27 (SGL)	2,0
t Waal West (SGL)	13,4
Boomgaard 't Waal (SGL)	5,9
t Waal oost (SGL)	10,4
t Waalse bos (SGL)	21,2
recreatieplas Honswijkerplas (SGL)	53,9
Honswijkerwaard (SBB)	18,7
Tull en 't Waal (SBB)	23,4
Werk aan de Waalse wetering (SBB)	18,9
Inundatiekanaal (SBB)	2,6
Werk aan de Korte Uitweg (SBB)	2,7
Werk aan de Groeneweg (SBB)	10,3
Steenwaard (SBB)	94,7
Heulse waard (SGL)	6,9
Lollegewaard (SBB)	13,1
Horde (SBB)	2,7
Salmsteke (SGL)	23,9

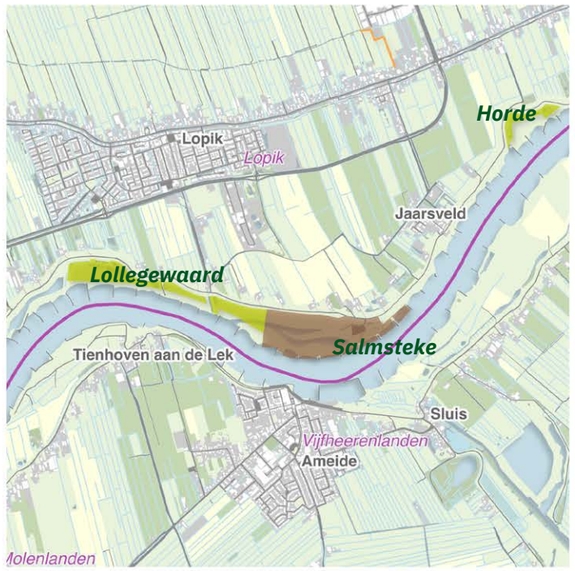

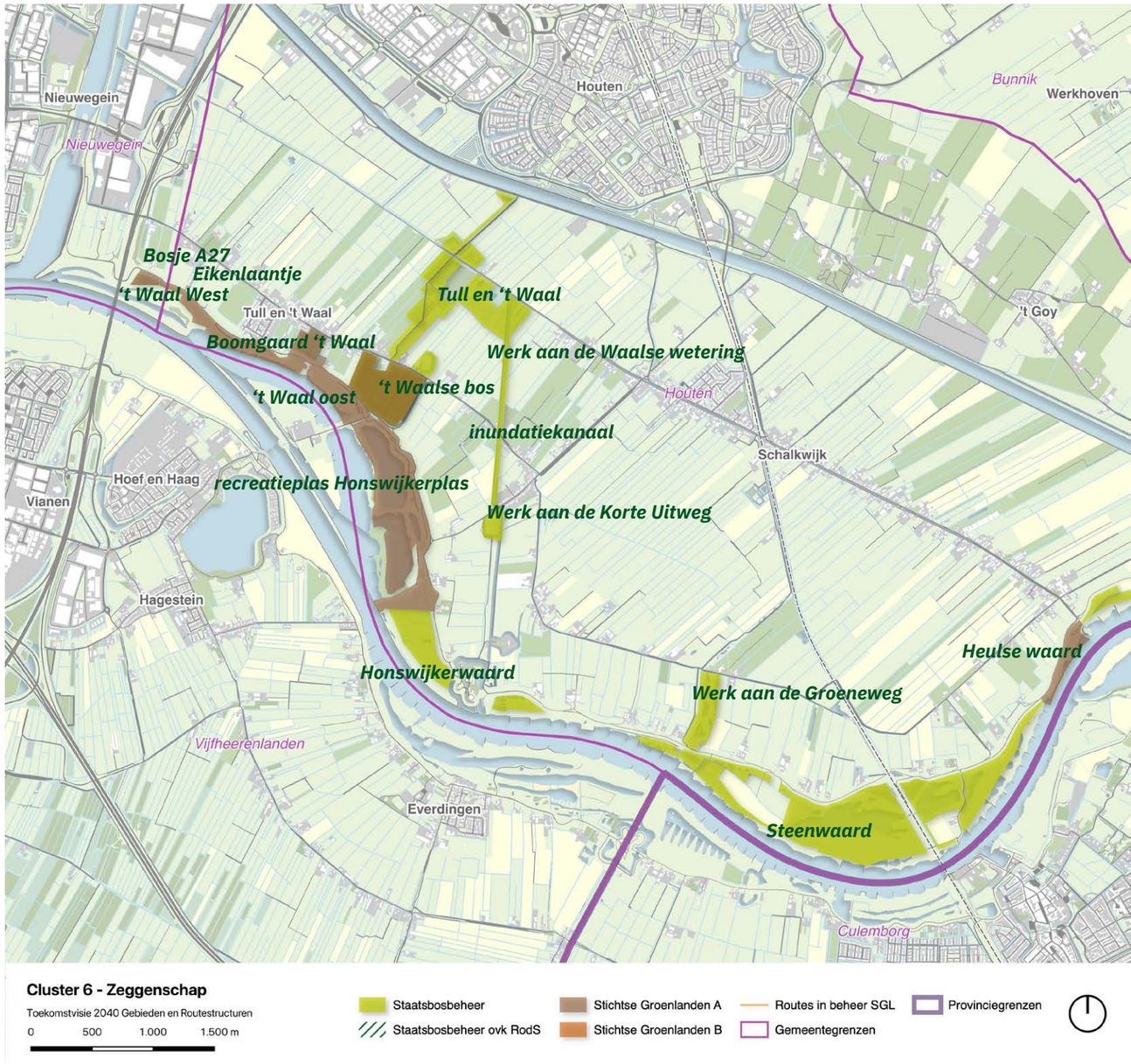

3.2 Financiële analyse

Kosten beheer en handhaving en toezicht:
De instandhouding van de gebieden brengt kosten met zich mee waaronder regulier onderhoud, groot onderhoud en handhaving & toezicht.

In onderstaand lijstje is opgenomen wat voor onderhoud en beheer de grootste kostenposten zijn:

1. Fietspad asfalt (10%)
2. Gebouwen (9%)
3. Speel- en ligweiden (8%)
4. Bijdrage Routebureau (5%)
5. Brug (5%)
6. Correctie voorzieningen (5%)

Inkomsten:
Vanuit sommige gebieden komen ook inkomsten uit exploitaties. De belangrijkste inkomsten uit de gebieden zijn:

- Erfpachtovereenkomsten.
- Huur- en gebruiksovereenkomsten voor verschillende activiteiten (o.a. evenementen, jacht- en visrecht en snackuitgifte).
- In de toekomst overeenkomst nieuwe horeca Salmsteke.

Financiering:
Over het geheel genomen zijn voor de instandhouding van deze publieke natuur- en recreatievoorzieningen de kosten hoger dan de inkomsten. De benodigde financiering van de (resterende) kosten voor instandhouding is afhankelijk van de beheerder en een eventuele 'status' van het gebied als RodS-gebied (Recreatie om de stad, een rijksprogramma voor aanleg en beheer van recreatiegebieden in de Randstad).

De financiering van de instandhouding van de gebieden van het Recreatieschap wordt gedragen door de deelnemers in het recreatieschap. Voor de gebieden met een RodS-status is een aparte bijdrage, maar door de (rijks)bezuinigingen vanaf 2012 is hierop een structureel tekort. De financiering van de Staatsbosbeheer-gebieden komt vanuit het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Specifiek voor de recreatievoorzieningen (zoals paden, bruggen, parkeerplaatsen) is hiervoor een voorzieningenbijdrage €48,31 per ha en toezichtbijdrage €22,43 per ha (Bij12, 2024). Deze standaardbijdrage is voor heel Nederland even hoog, ongeacht het gebruiksniveau, en is voor de Utrechtse gebieden te laag om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden.

In onderstaande tabel is aangegeven welk 'beheerregime' van toepassing is op de gebieden:

Cluster 6 – Beheerfinanciering				
	SGL-A	SGL-B	SBB	SBB ovk RodS
Bosje A27	■			
't Waal West	■			
Boomgaard 't Waal	■			
't Waal Oost	■			
't Waalse Bos	■		■	
Recreatieplas Honswijkerplas	■			
Honswijkerwaard			■	
Tull en 't Waal			■	
Werk aan de Waalse Wetering			■	
Inundatiekanaal			■	
Werk aan de Korte Uitweg			■	
Werk aan de Groeneweg			■	
Steenwaard			■	
Heulse Waard	■			
Collegewaard			■	
Horde			■	
Salmsteke	■			

3.3 Kansen en knelpunten

Tull en 't Waal:

- Hoge intensiteit van beheer, maar weinig recreatief gebruik. Kansen om areaal recreatiegras te verkleinen om beheerkosten te verlagen, meer biodiversiteit te creeren en recreatie en natuur beter in elkaar te laten overlopen.
- In de winter: parkeervoorzieningen zijn dicht door hoog water, terwijl wandelaars en mensen die hun hond uitlaten wel willen parkeren. Een kleine jaarrond parkeerplaats realiseren?
- Concept ontwikkelplan in het verleden opgesteld (LRAU). Onderzoeken welke aspecten van dit concept nog in het gebied kunnen landen.

't Waalse Bos:

- Groene weg: de beheerintensiteit hoog houden is een opgave. De aantrekkingskracht en het beheer gaat niet samen.

Honswijkerplas:

- In de avond niet toegestaan om in het gebied te komen. toch trekken de gebieden in de avond/nacht mensen aan die overlast veroorzaken (lachgasgebruik, handel, conflict).
- Langs de Lek is aan het eind van de zomer bloei van darmwieren (groene drijvende planten, 'flap'), die massaal aanspoelen op de zwemstranden. Het is een natuurlijk verschijnsel langs de rivieren dat ontstaat door combinatie van weinig doorstroming, hoge watertemperatuur en voedselrijk water. Dit zorgt voor extra schoonmaak werkzaamheden op de zwemstranden van o.a. Honswijkerplas (bron: Klimaatbestendige en duurzame recreatie bij en met Recreatie Midden-Nederland, 2020).

4. Richtinggevende uitspraken | cluster 6 - Gebieden Langs de Lek

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in de verschillende gebieden.

	1.Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte.				2.Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans			3.Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden				4.Rekening houden met klimaatverandering	
	a. Identiteit / beleving	b. Update	c. Verbindingen	d. Handhaving, honden	a. Samenhang en balans	b. Geïsoleerde gebieden	c. Scheiding nat-recr	a. Plannen	b. Afhankelijkheden	c. Achterblijvende inkomsten	d. Externe ontw	a. Beheer kostenstijgingen	b. Klimaatadaptatie-kansen
Salmsteke		■	■	■			■	■	■	■			
Tull en 't Waal		■	■	■			■	■				■	
Honswijkerplas			■	■			■	■	■				
Heulse Waard	■		■	■		■	■				■	■	
Eikenlaantje			■	■			■						
't Waalse Bos			■	■		■	■						
Uiterwaarden			■	■			■						

In dit cluster is de grootste opgave die speelt het juist zoneren en het beter op elkaar afstemmen van recreatie en natuur. Deze opgaven vragen om een inzet gericht op het optimaliseren van het aanbod, meer variatie, het versterken van verbindingen en het versterken van de balans qua recreatie . Dit kan door middel van het intensiveren van het recreatief gebruik, of juist door te extensiveren (de horizontale as), waarbij keuzes gemaakt kunnen worden om de ontwikkelingen zelf (als Recreatieschap Stichtse Groenlanden en/of Staatsbosbeheer) op te pakken, of dat aan anderen te laten (de verticale as).

*Bij dit cluster ligt de focus op **extensiveren** en het creëren van een nieuwe onderlinge balans.*

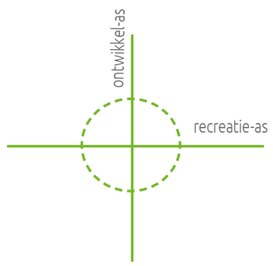

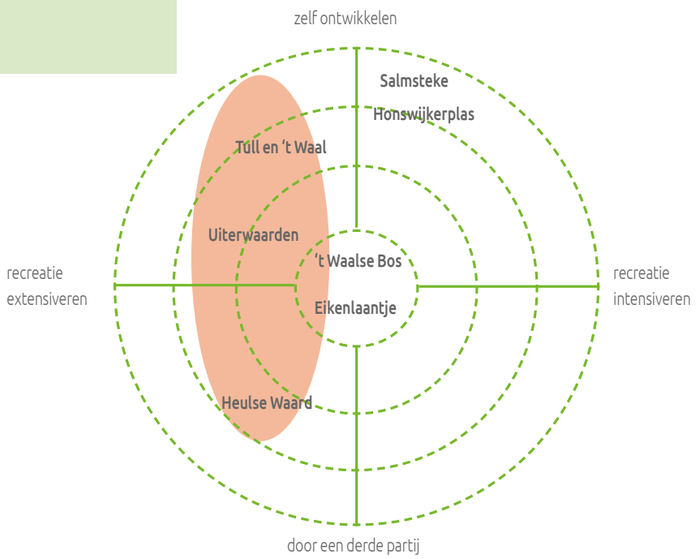

Met de richtinggevende uitspraken geven we vanuit de gebieden invulling aan deze visie en scenario's. We gaan in op zonering en kansrijke (gebieds)entrees, identiteit en verbindingen:

Zonering en gebiedsentrees

- Werk aan sterkere afwisseling en variatie in de buitendijkse natuur- en recreatieterreinen. De natuur heeft behoefte aan meer stapstenen, terwijl de bestaande dagkampeerterreinen wellicht kunnen worden verkleind en andere geïntensiveerd. De ontwikkelingen bij Salmsteke en (mogelijk) de Honswijkerplas zorgen voor een intensivering van de inrichting, op andere plekken kan inrichting en beheer dan extensiever en meer natuurlijker.
- Geef de dagrecreatieterreinen heldere entrees met voorzieningen zoals informatieborden, picknickbankjes, toiletten en parkeerplaatsen, daarbuiten kan de intensiteit van inrichting en beheer dan afnemen.
- De Heulse Waard krijgt te maken met de dijkversterking en de bestaande gebruikswaarde is ook te vinden in Salmsteke, Tull en 't Waal en de Honswijkerplas. Dit gebied kan daardoor geëxtensiveerd worden of worden getransformeerd naar natuur met recreatief medegebruik. Op andere gebieden kan dan inrichting en beheer geïntensiveerd worden, bijvoorbeeld nabij Fort Honswijk.
- De Boomgaard heeft op dit moment geen recreatieve betekenis. Overweeg dit gebied af te stoten na transformatie waarin ook de recreatiefunctie ontwikkeld wordt. Doe dit samen met de gemeente en met het dorp. Gedacht kan worden aan het toevoegen van een maatschappelijke functie (met bebouwing).

Identiteit

- Er liggen kansen om de dagkampeerterreinen langs de Lek beter te programmeren, en ieder gebied een duidelijkere identiteit te geven. In dit cluster is de Hollandse Waterlinie en de rivier bepalend voor de identiteit en beleving.

Verbindingen

- Verbindt de binnendijkse gebieden (o.a. Waalse bos) en buitendijkse gebieden beter met elkaar door (duidelijke gemarkeerde) oversteken over de dijk.
- De gebieden rond Tull en 't Waal kunnen in de toekomst beter verbonden worden met de regio door nieuwe (fiets) verbindingen aan te leggen richting Houten over het Amsterdam-Rijnkanaal en de Hagesteinse sluis
- Er liggen kansen om in omgeving van Jaarsveld en Salmsteke nieuwe struinpaden aan te leggen langs de rivier en de polder richting Lopik
- Mogelijkheden verkennen om bij de uitwerking van de Sterke Lekdijk een doorgaand buitendijks fiets-/ onderhoudspad aan te leggen aan de voet van de dijk, als verbinding tussen de prinses Beatrixsluizen in Nieuwegein en Fort Honswijk.

Biodiversiteit

- De uiterwaarden van de Lek lenen zich bij uitstek voor het versterken van de biodiversiteit en het verbeteren van de waterkwaliteit. De strak gemaaide dagkampeerterreinen kunnen met sinus- of mozaïekbeheer meer soorten aan insecten en vlinders aantrekken.

Financiële consequenties

- Door in gelijke verhoudingen extensiever en intensiever beheer toe te passen, kan dit qua beheerkosten budgetneutraal uitgevoerd worden.
- Door aan de haken op de gebiedsontwikkelingen zoals de dijkversterking en afronding Honswijkerplas kunnen (additionele) investeringsmiddelen vrij komen.
- De ontwikkeling van commerciële exploitaties leveren hier structurele inkomsten op. Een deel hiervan kan voor nieuwe verbindingen en opknapte de entrees ingezet worden.

Bronnen

- Historische beelden, kaarten en foto's, Het Utrechts Archief https://hetutrechtsarchief.nl/
- Tastbare Tijd, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, Roland Blijdestijn Provincie Utrecht, 2005
- Topotijdreis, 2024
- Concept Utrechts Programma Landelijk Gebied, Provincie Utrecht, 2023

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

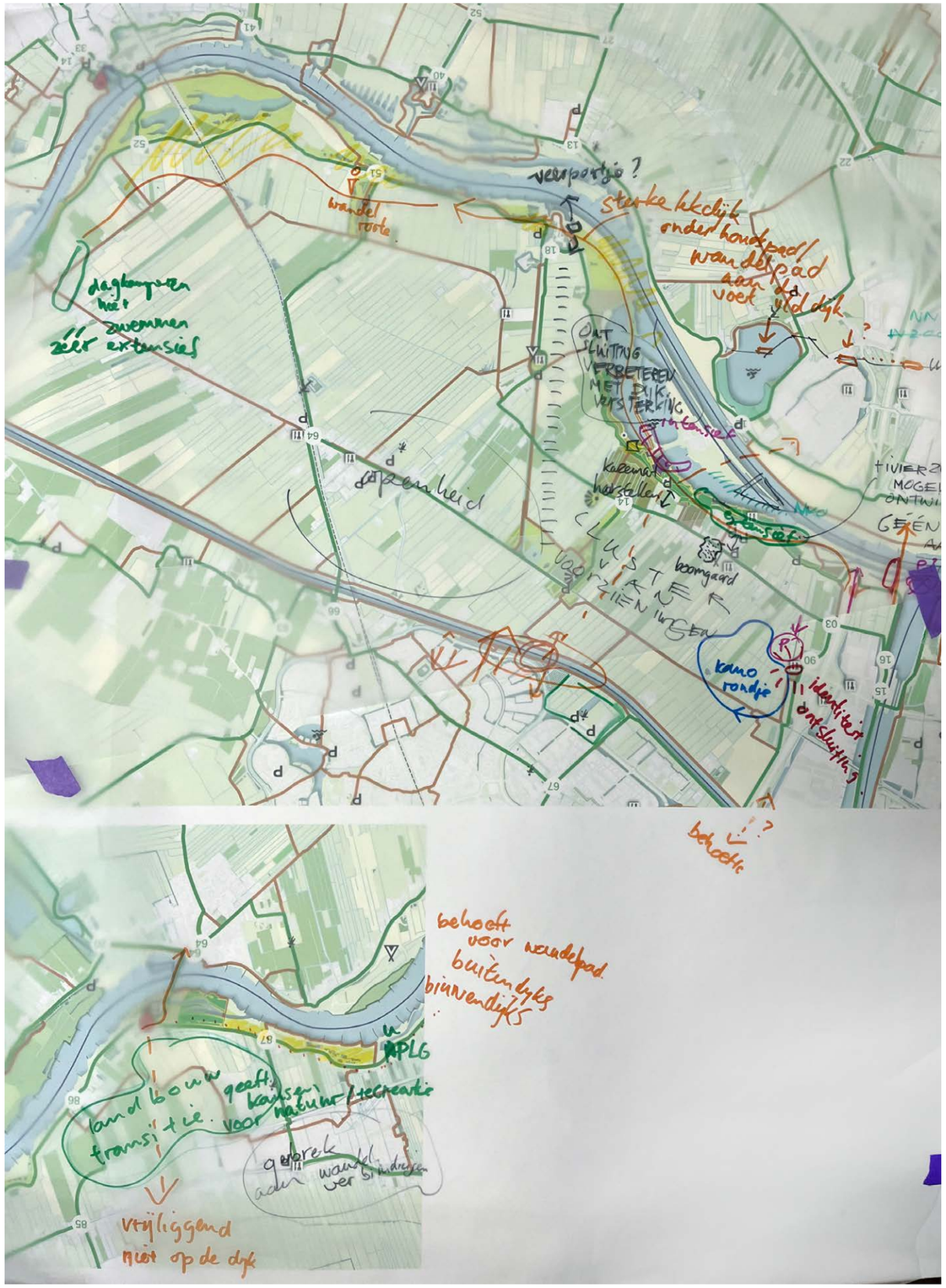

Gebiedspaspoort

6. GEBIEDEN LANGS DE LEK

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Gebiedspaspoort

PADEN EN ROUTES

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

RECREATIESCHAP STICHTSE GROENLANDEN

staatsbosbeheer

BUREAUBUITEN economie & omgeving

FEDDES/OLTHOF

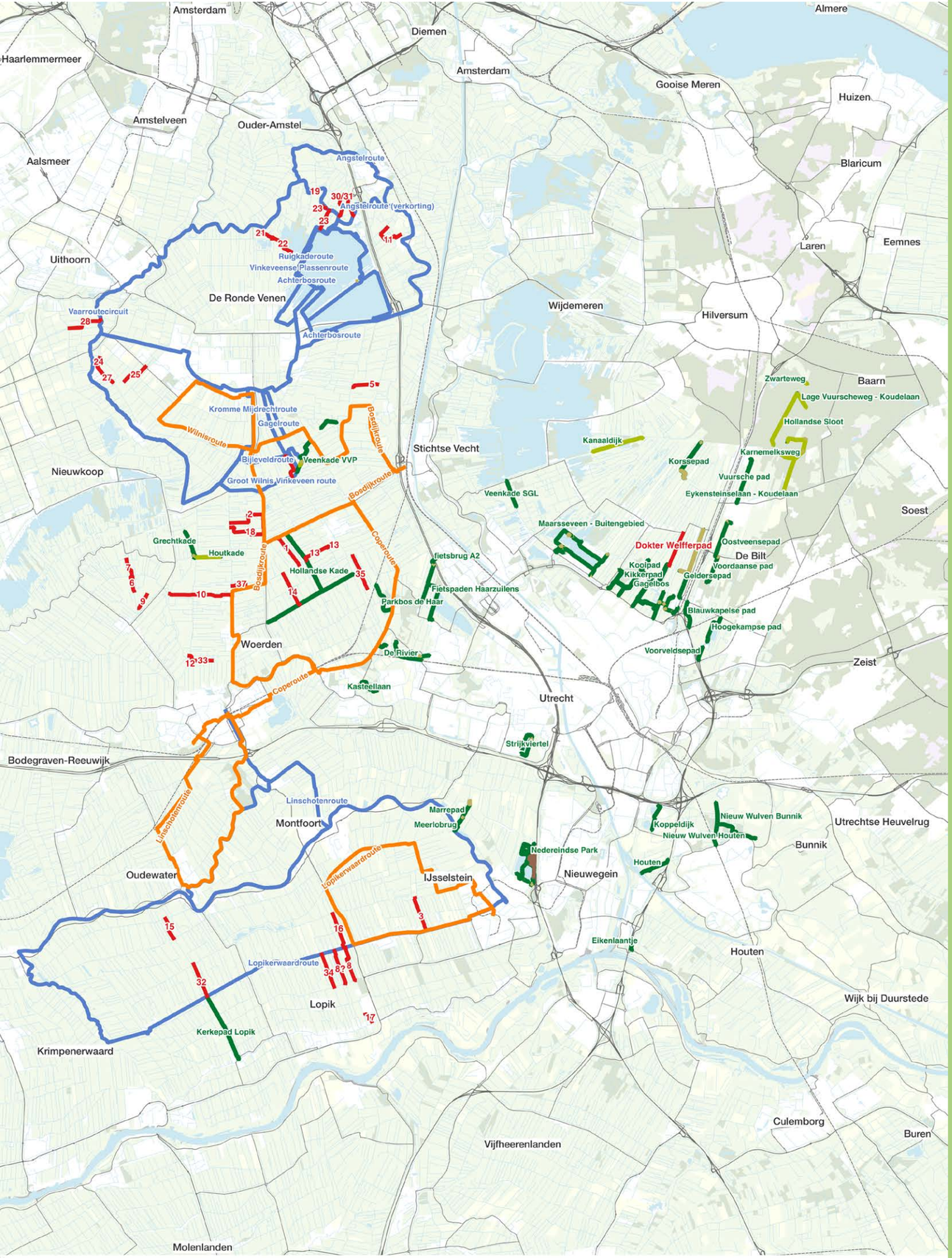

Overzichtskaart routes en paden onder beheer van SGL

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Wandelpad (Boerenlandpad)
Skeelerroute
Vaarroute
Fietspad, asfalt
Fietspad, elementverharding
Fietspad, halfverharding
MTB-pad

Gebiedspaspoort

PADEN EN ROUTES

DIT DOCUMENT IS INTERACTIEF

Doel

Het gebiedspaspoort beschrijft de routes van alle gebiedsclusters. Het doel van dit gebiedspaspoort is het inzichtelijk maken van de kenmerken, kansen en knelpunten van de routes. We kijken hiervoor naar de ruimtelijke ruimtelijke, recreatieve en financiële kant. Het gebiedspaspoort dient als opstap voor de Toekomstvisie 2040 van Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer.

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke analyse
1.1 Ligging
1.2 Klimaat

2. Recreatieve analyse
2.1 Huidig gebruik
2.2 Impact van trends en ontwikkelingen
2.3 Kansen en knelpunten

3. Eigendom en beheer
3.1 Beheersverantwoordelijkheden van recreatieve voorzieningen
3.2 Financiële analyse

4. Richtinggevende uitspraken

Bronnen
Bijlage

1. Ruimtelijke analyse

1.1 ligging

Wandelpaden
In de kaart hiernaast staan de wandelpaden aangegeven die in eigendom zijn van SGL, of door SGL worden onderhouden:

- Dokter Welfferpad (Noorderpark)
- Boerenlandpaden: 1-2-5-6-7-9-10-11-13-14-15-18-22-23-24-25-27-28-30/31-33-35-36-37
- Skeelerroutes: Bosdijkroute, Wilnisroute, Lopikerwaardroute, Linschotenroute, Coperoute

Wandelnetwerk
De wandelpaden van SGL behoren tot het grotere routenetwerk aan de westzijde van de provincie Utrecht:

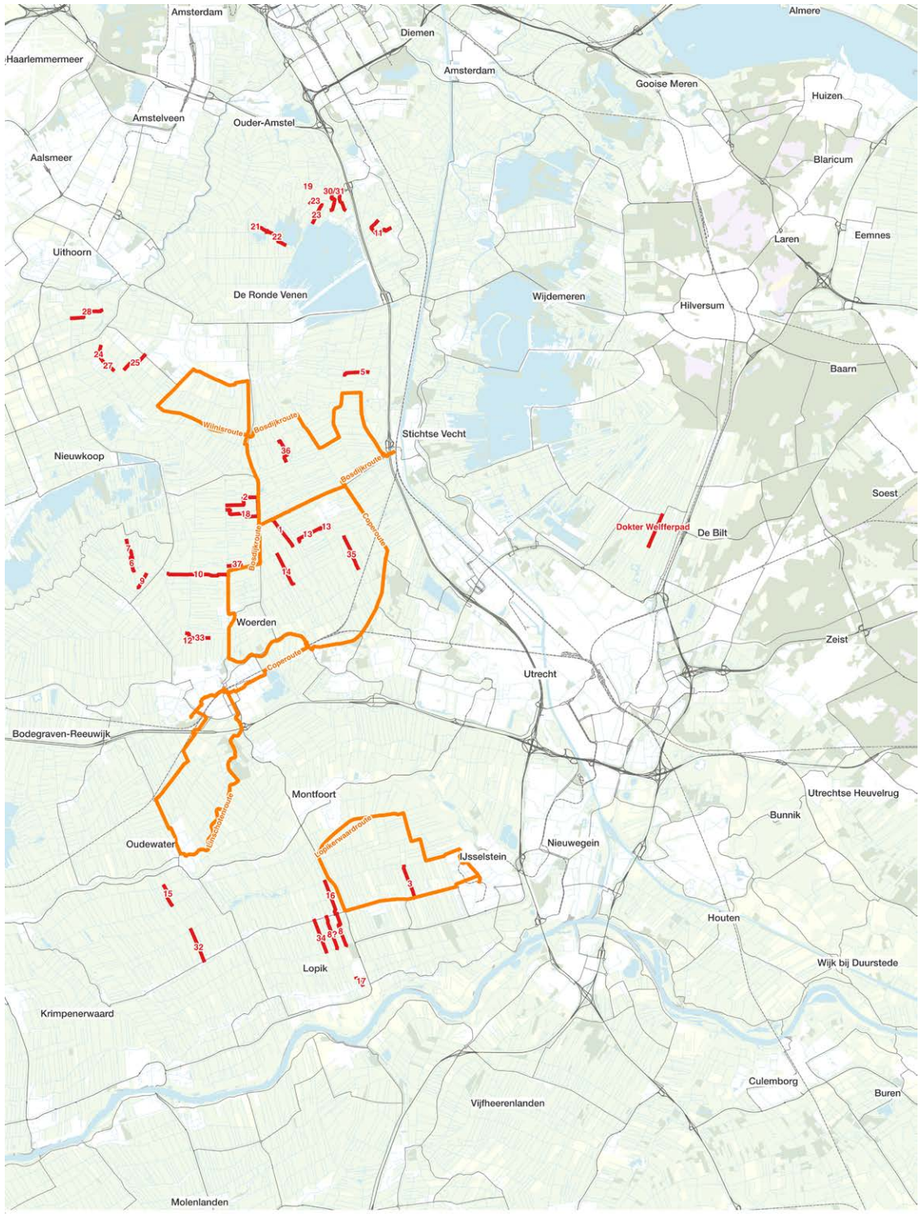

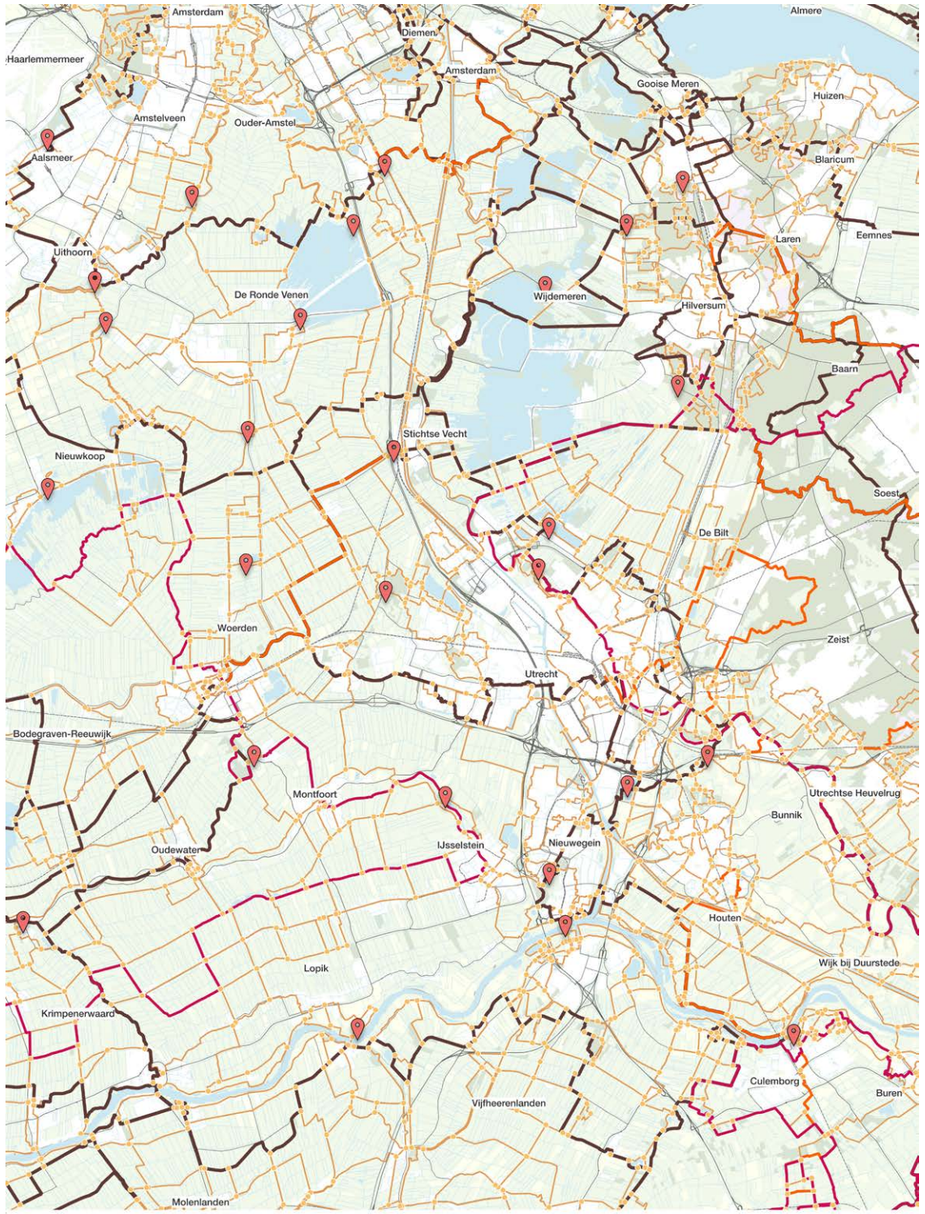

Fietspaden

In de kaart hiernaast staan de fietspaden aangegeven die in eigendom zijn van SGL, of door SGL worden onderhouden:

Fietspaden Haarzuilens
Fietsbrug A2
Nieuw Wulven Bunnik
Grechtkade (Achttienhoven)
Hollandse Sloot (Hollandsche Rading)
Zwarteweg (Hollandsche Rading)
Lage Vuurscheweg - Koudelaan
Karnemelkseweg (Hollandsche Rading)
Eykensteinse laan - Koudelaan (Bilthoven)
Parkbos de Haar
Gelderse pad (Noorderpark)
Kikkerpad (Noorderpark)
Kooipad (Noorderpark)
Groenendijksepad (Noorderpark)
Gagelbos (Noorderpark)
Korssepad (Hollandsche Rading)
Veenkade (Maarssen)
Voorveldse pad (Groenekan en De Bilt)
Hooge Kampse Pad (Groenekan en De Bilt)
Voordaansepad (Maartensdijk)
Oostveense Pad (Maartensdijk)
Vuursche Pad (Maartensdijk)
Marrepad (IJsselstein)
Meerlobrug (Marnemoende)
Kasteellaan (Harmelen)
Kanaaldijk (Tienhoven)
Hollandse Kade (Kamerik)
Houtkade (Kamerik)
Koppeldijk (Laagraven)
Kerkepad Lopik
Veenkade VVP (Kockengen)
Eikenlaantje (Nieuwegein)
Nedereindse Park
Houten Pad
Maarseveen-Buitengebied
Hollandse Sloot
De Rivier
Ruigenhoek
Strijkviertel

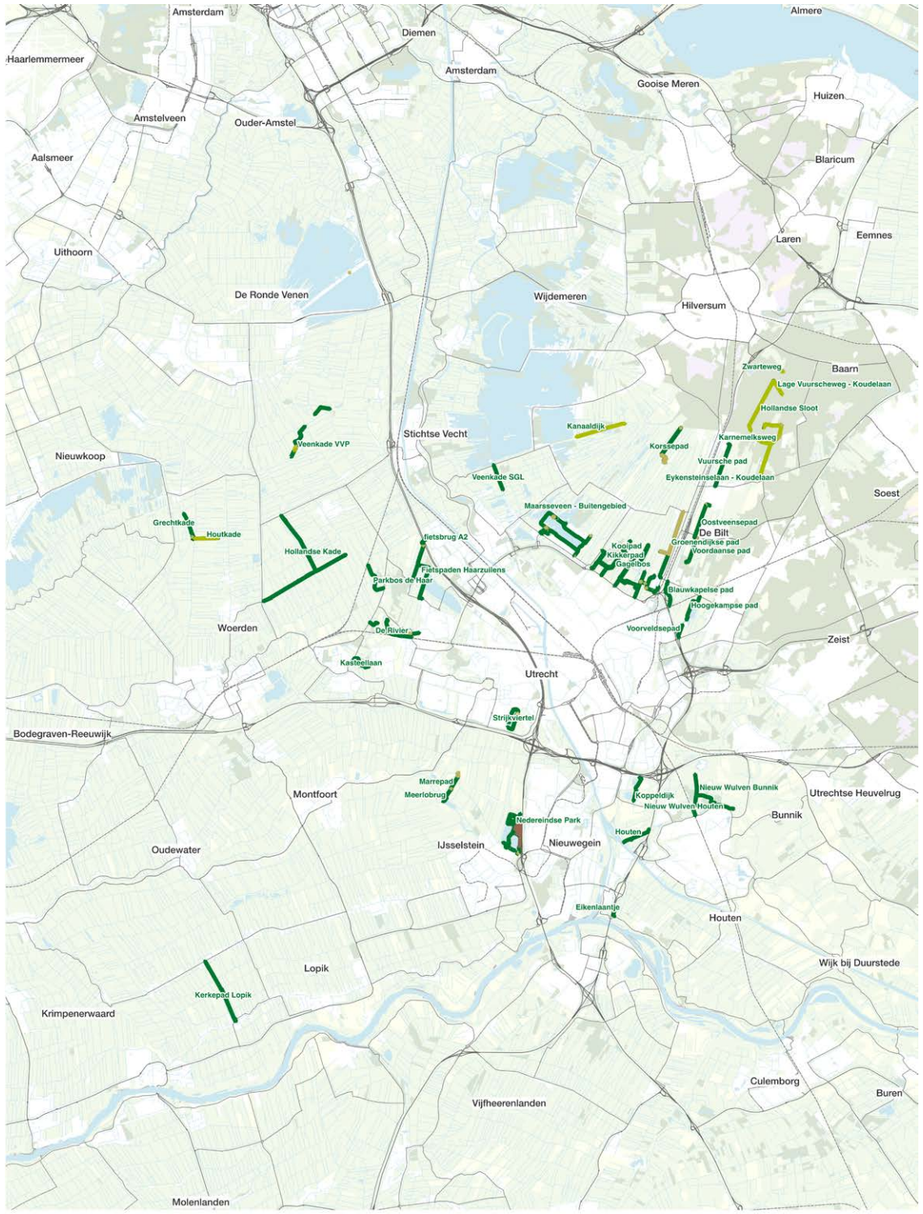

Fietspaden onder beheer van SGL

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

Fietspad, asfalt
Fietspad, elementverharding
Fietspad, halfverharding
MTB-pad

Fietsnetwerk

De fietspaden van SGL behoren tot het grotere routenetwerk aan de westzijde van de provincie Utrecht:

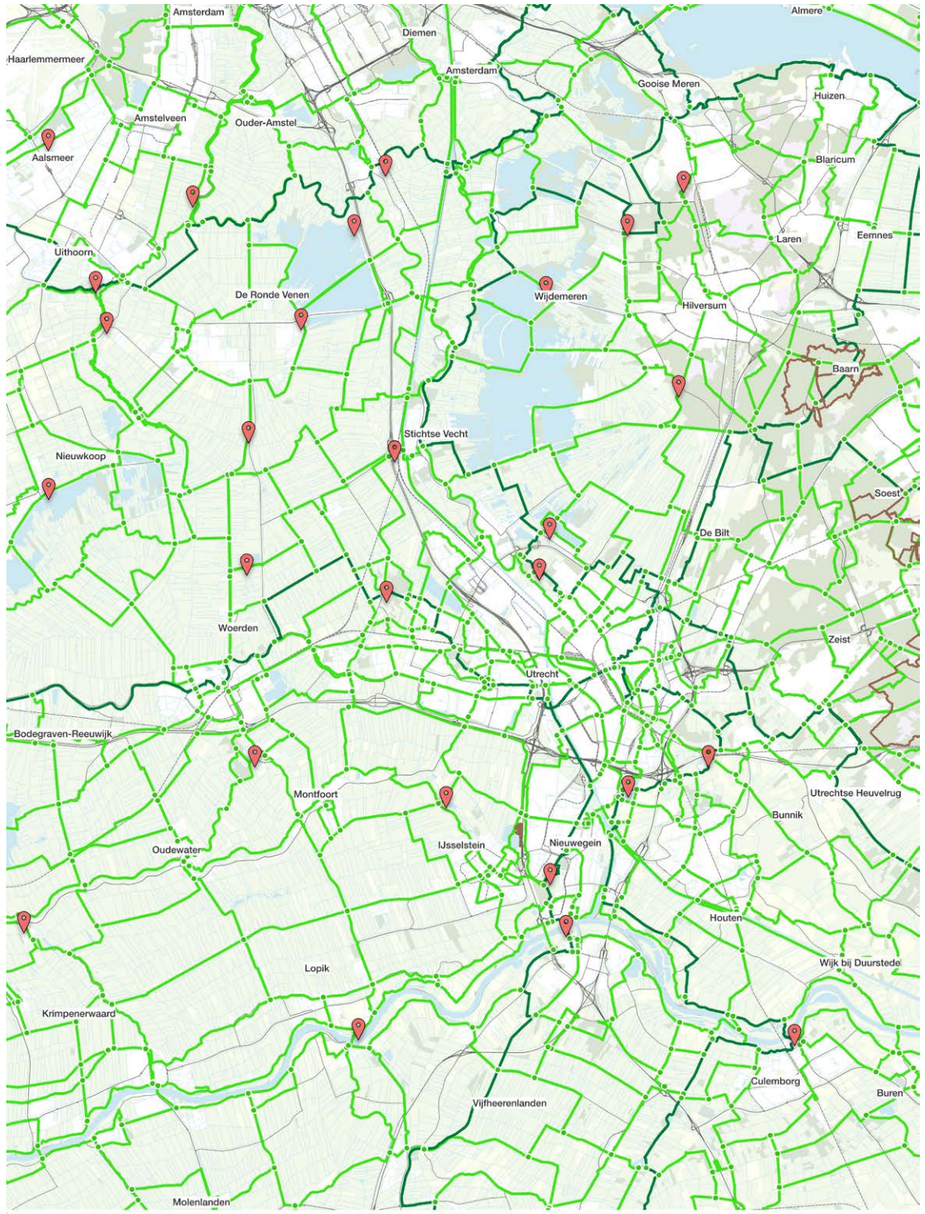

Fietsnetwerken

Toekomstvisie 2040 Gebieden en Routestructuren

0 2,5 5 km

TOP Locatie
Fietsknooppunten
Fietsnetwerken
LF-Routes
Mountainbikeroutes

Dokter Welfferpad | vrijliggend wandelpad in het veenweidelandschap nabij het Noorderpark

Hollandse Sloot | vrijliggend fietspad temidden van bosgebied (en golfterrein) nabij Lage Vuursche

Blauwkapse pad | vrijliggend fietspad parallel aan de A27, nabij Groenekan

Oostveense Pad | vrijliggend fietspad tussen Groenekan en Maartensdijk

Vaarroutes

Onderstaande vaarroutes zijn in beheer bij SGL:

- Vaarroutecircuit Vinkeveense Plassen
- Ruigkaderoute kano
- Angstelroute kano
- Vinkeveense Plassenroute kano
- Achterbosroute kano
- Kromme Mijdrechtroute kano
- Gagelroute kano
- Groot Wilnis Vinkeveen kano
- Linschotenroute kano
- Lopikerwaardroute kano

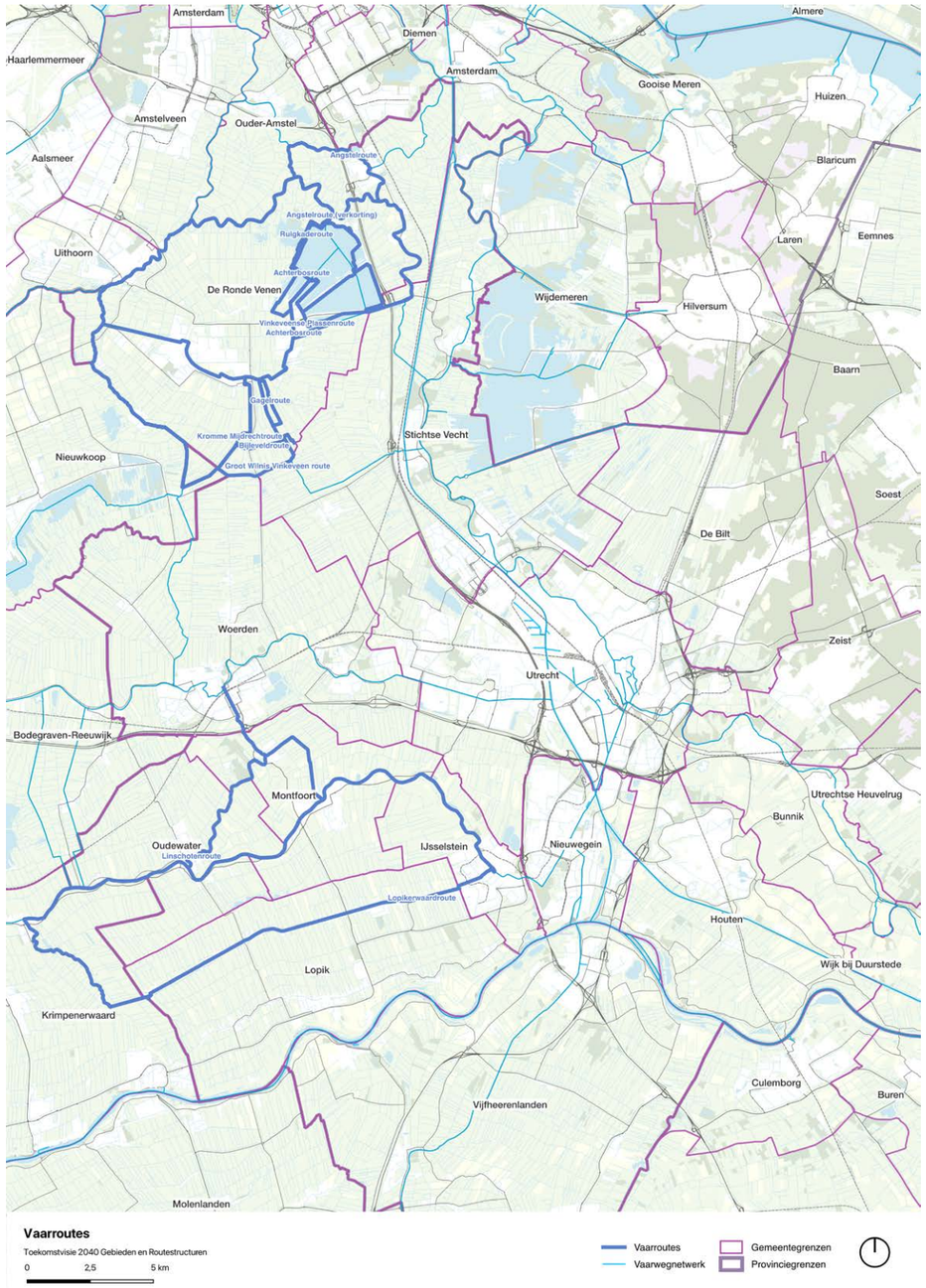

Lopikerwaardroute | kanoroute over de Hollandsche IJssel met IJssteltein op de achtergrond

Linschotenroute | kanoroute over de Lange Linschoten

1.2 Klimaat

Huidig ruimtelijk beleid

Het landschap rond de cluster van de paen en routes kent verschillende beschermingscategorieën voor natuur, waterkwaliteit en de cultuurhistorische waarden in het gebied. Onderstaand overzicht geeft op een beknopte wijze weer waar deze waarden te vinden zijn en hoe deze mogelijk van toepassing kunnen zijn op de (recreatie) gebieden in de omgeving:

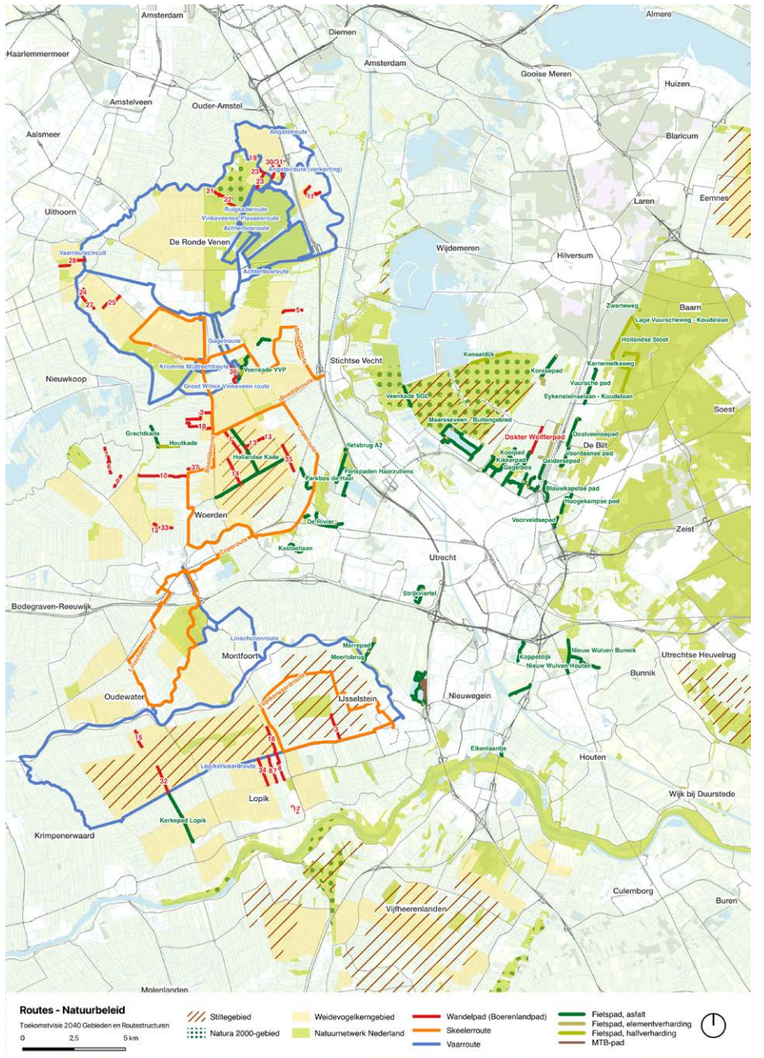

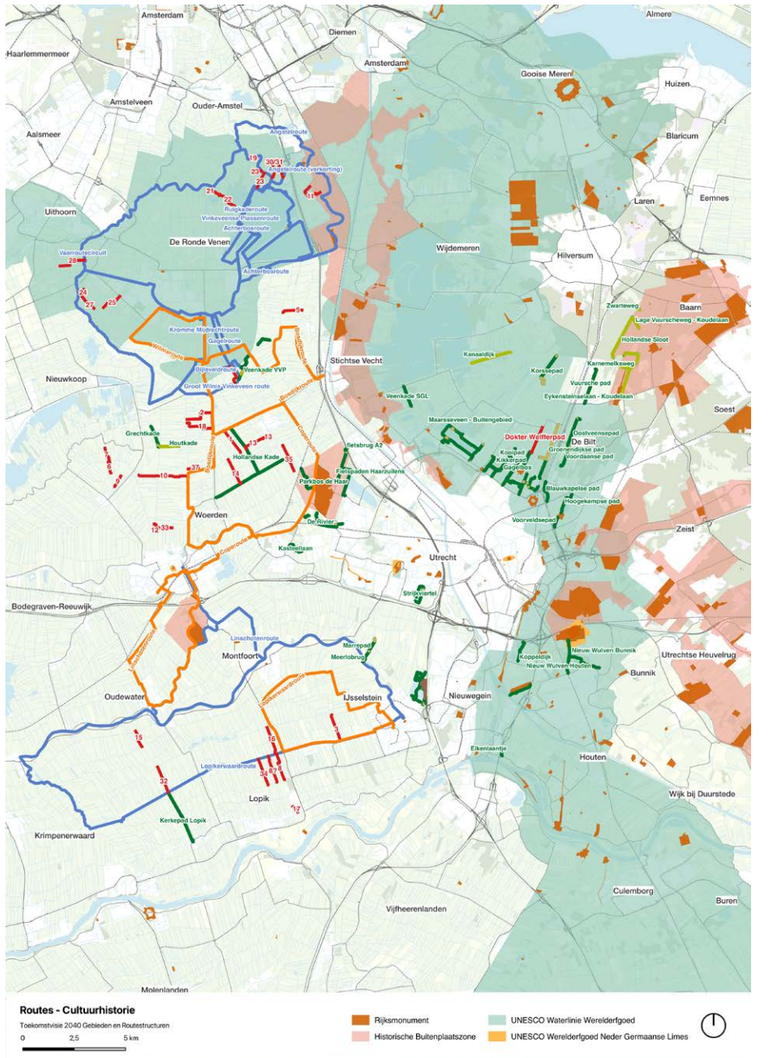

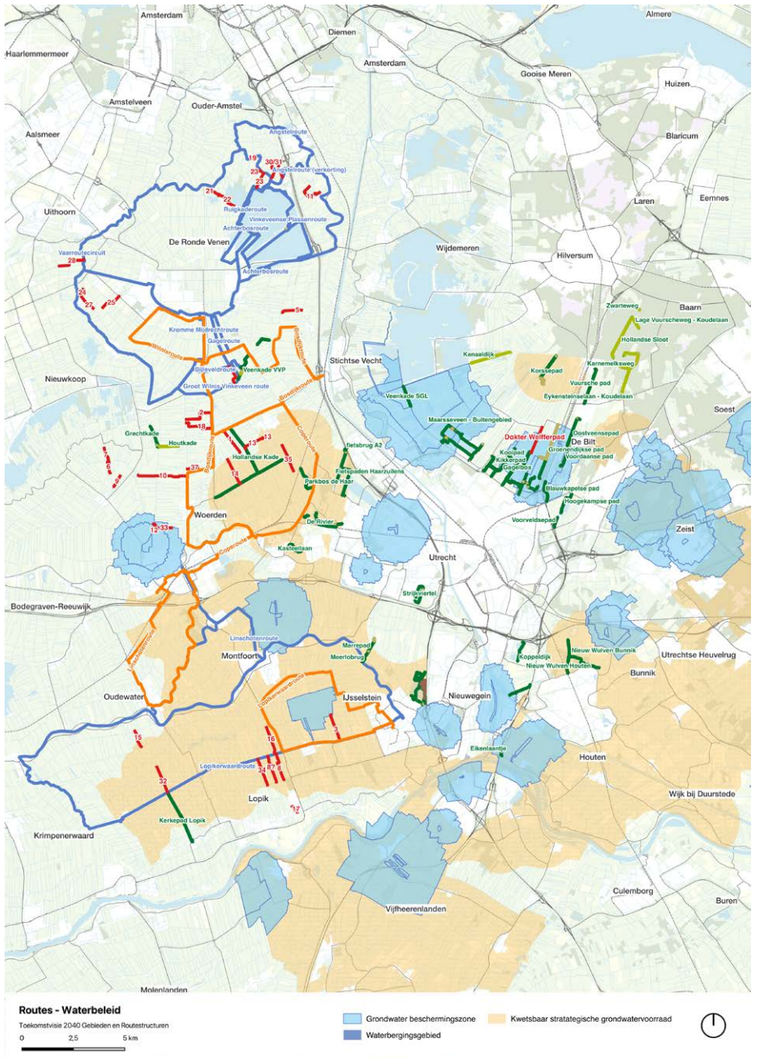

2. Recreatieve analyse

2.1 Huidig gebruik

Uit het Nederlands Vrijetijdsonderzoek (NVTO) 2022 blijkt dat 52% van het aantal ondernomen vrijetijdsactiviteiten in Nederland een routegebonden component had. Wandelen en fietsen staat op plek drie bij de meest ondernomen vrijetijdsactiviteiten in provincie Utrecht.

Wandelen
Uit onderzoek blijkt dat 94% van de Nederlanders van 16 jaar en ouder wel eens wandelt, het overgrote deel (84%) van de Nederlanders van 16 jaar en ouder maakt wel eens een ommetje voornamelijk om een frisse neus te halen (67%), en tweederde gaat wel eens een uur of langer op pad. Wandelen is daarmee één van de populairste activiteiten. In 2021 maakten zo'n 9,6 miljoen Nederlanders wel eens een wandeling van 5 tot 10 kilometer. In de periode november 2022 – 2023 zijn er in Nederland 849 miljoen wandelingen gemaakt . 19% van de wandelaars gebruikt routes op een wandelnetwerk met knooppunten, en 43% van de wandelaars gebruikt ook andere gemarkeerde routes. Voor ommetjes geldt dat deze vaak starten vanuit huis, 20 minuten tot een 1 uur duren en geen gemarkeerde routes voor nodig zijn.

In provincie Utrecht is wandelen de meest ondernomen vrijetijdsactiviteit. In de periode november 2022 – november 2023 zijn er in provincie Utrecht 60,9 miljoen wandelingen gemaakt. In provincie Utrecht ligt zo'n 1.825 kilometer wandelnetwerk. De wandelnetwerken worden in provincie Utrecht gewaardeerd met een 8,0.
Vanaf 2014 zijn de wandelroutenetwerken gerealiseerd. In 2025 start het Routebureau met een verkenning waarin de staat van de routes, voorzieningen en het eigendom in kaart gebracht moet worden als voorbereiding op de revisie van de bestaande wandelnetwerken. Zie: www.routebureauutrecht.nl/wandelroutenetwerk-utrechtwest

Fietsen
11,1 miljoen Nederlanders (78%) fietsen voor het plezier. In Nederland zijn zo'n 8,4 miljoen recreatieve fietsers, dat is 58% van de Nederlandse bevolking. Het gaat daarbij om fietstochten in Nederland van een uur of langer vanaf het huisadres. In totaal ondernam de Nederlandse bevolking 262 miljoen fietstochten tussen november 2022 en november 2023. Ruim een derde van de recreatieve fietsers gebruikt hiervoor fietsknooppunten. Deze recreanten geven de knooppuntennetwerken een 7,95 In provincie Utrecht staat een fietstocht op de derde plek van ondernomen vrijetijdsactiviteiten. Wandelen staat op één en uit eten gaan staat op twee. In 2022 zijn er 19,3 miljoen fietstochten ondernomen.

In Provincie Utrecht ligt zo'n 1.500 kilometer aan fietsroutenetwerk, waarvan zo'n 500 kilometer door het gebied van Stichtse Groenlanden (zie ook hoofdstuk 3). Het recreatieve fietsroutenetwerk wordt begin 2025 vernieuwd. Zie: www.routebureau-utrecht.nl/Fietsroutenetwerk. De kaart van het fietsnetwerk laat al dit nieuwe netwerk zien. De knooppuntennetwerken in provincie Utrecht worden beoordeeld met een 7,8 en de bewegwijzering van de knooppuntennetwerken wordt beoordeeld met een 7,6.

Door kleine oppervlakten en verspreide ligging zijn de vrijliggende paden vaak duur in onderhoud. Dit zijn wel veelal heel mooie en geliefde paden. Sommige zijn iconisch, zoals de Hollandse Kade (dit pad is onderdeel van de gelijknamige NS wandelroute van Breukelen naar Woerden).

Varen
Inwoners van de provincie Utrecht varen relatief veel met een sloep (13% versus landelijk 8,6%). In provincie Utrecht ligt zo'n 233 kilometer sloepennetwerk.

2.2 Impact van trends en ontwikkelingen

Paden en routes belangrijk voor gezondheid
- Recreatieve routes zijn een steeds belangrijker deel van de dagelijkse routine. Buiten actief bewegen vinden mensen belangrijker vanwege hun gezondheid. Er is daarom behoefte aan meer paden en routes voor wandelen, fietsen en andere vormen van actieve routegebonden recreatie.

Meer variatie in recreatief gebruik
- Doordat meer fietsverkeer elektrisch is, zijn de snelheidsverschillen op de paden groter, en is de actieradius van de recreant (met elektrisch vervoer) groter. Hierdoor is er een grotere ruimtebehoefte: paden moeten breder zijn om verschillende recreantengroepen plaats te bieden. Ook de toename van bakfietsen, transportfietsen, sportieve fietsers en fatbikes vraagt hierom.
- Groeiende populariteit van "fun-vervoer": in een groep op een e-scooter, solex of in een old-timer eend een uitstap maken met een groep. Deze groepen recreanten gebruiken populaire recreatieve rpaden wegen en nemen daar ruimte in, waardoor de capaciteit op de paden of wegen op momenten tekort kan schieten. Dit is een ontwikkeling waar SBB en SGL mee te maken hebben. Vanwege het gemotoriseerde / elektrische karakter is het de vraag waar dit gefaciliteerd kan worden en of eventueel afspraken of regelgeving nodig zijn om dit gebruik in goede banen te leiden.

Ander beheer noodzakelijk door klimaatverandering
- Een aantal paden ligt in veenweidegebied. Het onderhoud van deze paden (en van de bomen en het groen ernaast) wordt belemmerd door een hoge waterstand die door klimaatverandering waarschijnlijk vaker zal voorkomen. Doordat er wellicht kleinere machines gebruikt moeten gaan worden, kan het beheer duurder worden

Groeiende populariteit van waterrecreatie
- Kansen voor meer kleine waterrecreatie zoals suppen, kanoën in open water mits passend bij de zonering en fysiek afscheiden waar nodig..
- Klimaatverandering en corona hebben waterrecreatie een impuls gegeven. Mogelijk biedt dit kansen voor ontwikkeling van voorzieningen rond het sloepennetwerk.

2.3 Kansen en knelpunten - Recreatief

Algemeen

- De mogelijke update van het wandelnetwerk is een kans om goed en kritisch te kijken naar de (vrijliggende) wandelpaden: liggen ze op de juiste plek, moeten er nieuwe bij, kunnen er paden weg?
- De mogelijke update van het wandelnetwerk, is wellicht een kans om het eiegndom van de netwerken over te doen naar de provicnie. want ook het fietsnetwerk, en wandelnetwerk oost zijn van de provincie.
- De update van het wandelnetwerk biedt de kans om de gemarkeerde wandelroutes van Staatsbosbeheer (bijv. de paaltjesroutes) op te nemen in het wandelnetwerk. Dit zorgt voor uniforme bebording, minder bewegwijzering, en daardoor lagere kosten voor Staatsbosbeheer.
- Er zijn 18 Toeristische Overstappunten (TOPs). Er ligt een opgave om de samenhang, bekendheid, actuele informatie ter plaatse en de aansluiting op de routenetwerken te verbeteren. Dit is ook een project van het Routebureau, zie: www.routebureauutrecht.nl/top
- Kansen voor betere en meer verbindingen met Utrecht stad en omliggende gebieden voor fietsen en wandelen (bijv. themawandelingen NHW) om spreiding van bezoekers en recreanten te faciliteren.
- Knelpunt: er zijn veel partijen met verschillende belangen betrokken bij routes en paden. Sommige paden hebben ook een belangrijke functie voor schoolkinderen of utilitair verkeer, naast recreatie.

Cluster 1: Zuid-zuidoost

Laagravense Polder en Plassen:

- Fijnmaziger netwerk van paden bij Laagraven ontwikkelen (deels al in ontwikkeling) (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Verbindingen vanuit Laagraven met omliggende stedelijk gebied ontwikkelen (bron: Utrecht Buiten, 2019).

Regiowout:

- Kans om Regiowout in te richten voor wandelen en fietsen. Momenteel geen entree en voorzieningen.
- Wandelverbinding maken over inundatiekanaal (brug) en wandelverbinding naar Heemstede-Noord, zodat Regiowout echt onderdeel van het gebied wordt.

Nieuw Wulven:

- Dubbelgebruik en breedte van het doorgaande pad in Nieuw Wulven zorgt dat gebruikers voor elkaar moeten wijken.
- Er is 1 ruiterroute in Nieuw Wulven die op en neer rijden mogelijk maakt, maar er is geen rondje mogelijk.

Fort Vechten:

- Duidelijke, gemarkeerde en aantrekkelijke route van station Lunetten naar Fort Vechten en het Castellum creëren (deze route ook opnemen in Wandelnetwerk) (bron: Utrecht Buiten, 2019).

Cluster 2: Noord-noordoost

De Leyen:

- Aantrekkelijke route en bewegwijzering vanaf Buitenpoort station Bilthoven naar de Leyen (bron: Utrecht Buiten, 2019). Maak hier een aantrekkelijke route en bewegwijzering en zorg voor beleving van het bos op het station (als beginpunt).
- Wandelroutes bij/om de Leijen ontwikkelen (bron: Groen Groeit Mee, 2023).
- Betere aansluiting van Leyen met Groenekan / Utrecht en Noorderpark.
- MTB-route aanleggen om de verbinding met omliggende gebieden te verbeteren.

Maarsseveense Plassen:

- Door de groene rand van sportpark Overvecht een fietspad maken richting de Maarsseveense Plassen, met een verbinding over/onder de Noordelijke Randweg (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Realiseren van de ontbrekende schakel vanaf noordpunt van de Maarsseveense Plassen naar de Oudedijk (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Realiseren aantrekkelijke en doorgaande wandelverbinding van de Maarsseveense Plassen en het Gagelbos (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Waar mogelijk rond de Maarsseveense Plassen het pad breder maken en afstandsmarkeringen aanbrengen (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Verbeteren van de wandel-/fietsverbinding naar het pad langs de plas over de parkeerplaats van de Maarsseveense Plassen (bron: Utrecht Buiten, 2019).
- Verbinding creëren van Maarsseveense Plassen met natuurgebied Zuilen.

Noorderpark-Ruigenhoek:

- Aansluiting Noorderpark-Ruigenhoek met omliggend landelijk gebied verbeteren met netwerk fiets- en wandelpaden.

Gagelbos en Gagelpolder:

- In Gagelbos meer paden ontwikkelen (bron: Toekomstperspectief Noorderpark-Ruigenhoek, 2018).
- Gagelbos verbinden met Maarsseveense Plassen Oost.

Fort de Gagel:

- De ontwikkelingen rondom de Noordelijke Randweg Utrecht bieden kansen om de waterverbinding (voor kano's) tussen de Vecht en Fort De Gagel te herstellen via De Klopvaart (bron: Toekomstperspectief Noorderpark-Ruigenhoek, 2018).

Fort Ruigenhoek:

- Kans voor betere ontsluiting van Fort Ruigenhoek.

Cluster 3: West

Algemeen:

- Gemeente Woerden wil inzetten op een NS Woerden-wandelroute, een rolstoelvriendelijke wandelroute realiseren. Er liggen kansen om hiermee de gebieden beter met elkaar te verbinden.

Hampoort:

- Het pad dat langs Hampoort loopt is als bestemming een recreatief pad, maar wordt voornamelijk als utilitair pad gebruikt. Het pad heeft door de bestemming geen verlichting en wordt bij sneeuwval niet gestrooid. Het pad gaat van de provincie over naar het Schap.

Cluster 4: Zuid-zuidwest

Algemeen:

- IJsseldijk of Hollandse IJssel als clusterverbinder; nu is het een drukke weg en belangrijke verbinding tussen de verschillende recreatiegebieden, echter is er nauwelijks plek voor de fietser en voetganger en ontstaan er onveilige situaties.
- Fietspad IJsselwetering als verbinding tussen de deelgebieden.
- Het fiets- en wandelpad door de Nedereindse park wordt gebruikt voor wandelen en fietsen (normale fietsen, e-bikes en bromfietsen). Het pad is niet breed waardoor wandelen en fietsen op een veilige manier niet lukt. In het toekomstbeeld voor dit gebied is de wens opgenomen om het pad alleen voor wandelen te ontwikkelen, mits er een goede alternatieve fietsroute komt. Dit betekent dat fietsroutes om het gebied heen een kwaliteitsverbetering moeten krijgen.

Cluster 5: Vinkeveense Plassen

Algemeen:

- Routenetwerken optimaliseren bijvoorbeeld d.m.v. thematische routes.
- De Braambrugse Zuwe is een drukke straat en is
- geen prettige straat om op te fietsen of wandelen. Er
- zijn nauwelijks tot geen doorzichten richting de plas, doordat er veel privé eigendom is.
- De kanoroutes door het veenweidegebied zijn intensief om te beheren, en brengen daardoor relatief hoge kosten met zich mee.
- Verzakkingen fietspaden door de laagveenproblematiek. In de winter snoeien lukt vaak niet (te nat), en daardoor kan je niet baggeren.

Cluster 6: Gebieden langs de Lek

- Eikenlaantje mogelijk een belangrijke verbinding bij woningbouw van Nieuwegein.

Waalse Bos:

- Kans bij 't Waalse Bos om de entree en verbinding met omliggende gebieden te verbeteren.

Honswijkerplas:

- Bij Honswijkerplas is de verkeersafwikkeling van de dijk een verbeterpunt. Er is één oprit die vreemd haakt aan de dijk.
- De wandelmogelijkheden rondom de Honswijkerplas worden in de toekomst uitgebreid.

3. Eigendom en beheer

3.1 Beheerverantwoordelijkheid van recreatieve voorzieningen

De routenetwerken zijn in beheer bij het Routebureau. Het beheer en onderhoud bestaat uit inspectie en onderhoud bewegwijzerde netwerken, coördinatie van onderhoud gecombineerd met aanleg en revisie routenetwerken, saneren individueel gemarkeerde routes, uniforme bewegwijzering realiseren en incidenteel verbeteren knelpunten paden en voorzieningen. Het Recreatieschap heeft drie wandelnetwerken op basis van knooppunten in eigendom en beheer. Het relatie- en contractbeheer (ongeveer 40 overeenkomsten met grondeigenaren) als ook het beheer aan voorzieningen (bruggetjes en hekwerken) van de netwerken ligt bij het schap (uitvoering door Staatsbosbeheer). De bewegwijzering en promotie verzorgt het Routebureau (tegen betaling) voor het schap. Het eigendom van de ondergrond is (voor ons) onbekend, dat kan ook van derden zijn. Het eigendom van de ondergrond is onbekend, dat kan ook van derden zijn. Qua beheer en eigendom is het van belang onderscheid te maken tussen de routenetwerken en de paden. De routes betreft de bebording/markering, het (digitale) systeem erachter en de verhalen die hierbij horen. De paden betreft de ondergrond.

Routenetwerken en gemarkeerde routes
De wandel, fiets- en vaarnetwerken worden (in opdracht van het recreatieschap) beheerd door het Routebureau. Het eigendom van de wandel- en vaarnetwerken, en de kano- en skeelerroutes, ligt bij het recreatieschap.De kosten van de kanoroutes en skateroutes zijn onbekend. Deze routes worden beheerd door het Recreatieschap.

In de tabel hieronder is het aantal km route(netwerk) per gemeente opgenomen (bron: Routebureau 2024)

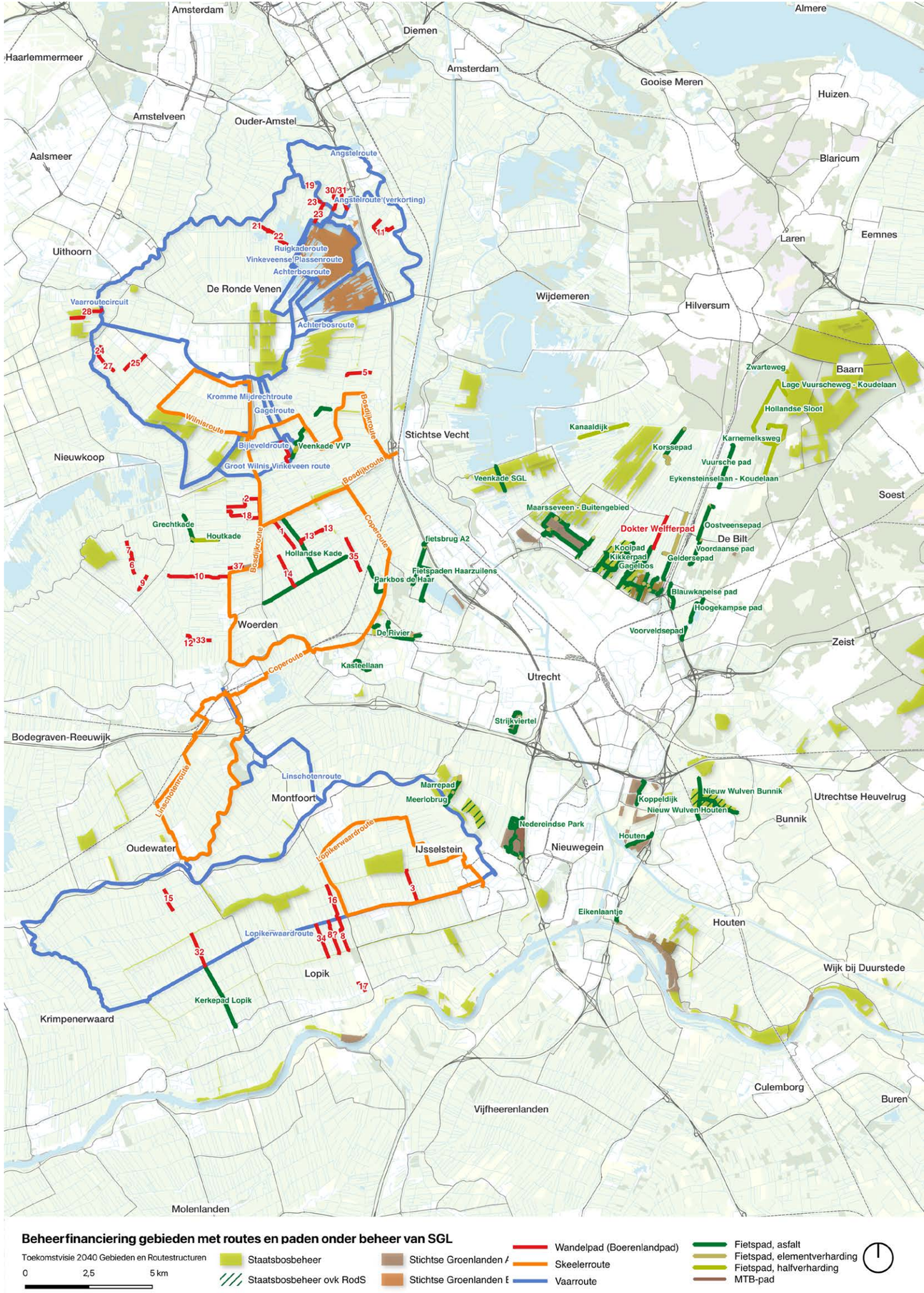

Paden in beheer

Naast de routenetwerken zijn er ook paden in beheer van het schap of Staatsbosbeheer. We zien hier (a) paden die in of door de gebieden lopen die ook in beheer zijn van het schap of SBB, en (b) paden die vrij liggen of afzonderlijk in
beheer zijn van het schap. De paden die onder de laatste categorie vallen, zijn op de kaart aangegeven. Dit zijn veelal vrijliggende (fiets/wandel)paden.

Ook horen de fietspaden in (het westelijk deel van) Nieuw Wulven hierbij; het bos is in beheer van Staatsbosbeheer, de fietspaden worden door het schap beheerd, de wandelpaden door Staatsbosbeheer.. Er zijn daarnaast ook nog enkele boerenlandpaden (in het westelijk cluster) waar het schap aanspreekpunt voor is, en door de eigenaar zelf beheerd worden.

KM ROUTES PER GEMEENTE 2025

		FIETSEN		WANDELEN			VAREN	
	Totaal routes	Fietsroutenetwerk	LF-(icoon) routes	Wandelroutenetwerk	Wandelroutes Stichtse Lustwarande	LAW, Streekpad, Stad te Voet	Sloepennetwerk	*Procentueel aandeel routenetwerken hele provincie*
	km	km	km	km	km	km	km	
Recreatieschap Stichtse Groenlanden								
De Bilt (deel SGL)	**144**	49	15	45		34		
Houten	**279**	81	13	152		33		
IJsselstein	**86**	31		33		17	5	
Lopik	**154**	57		83		14		
Nieuwegein	**160**	48	15	62		30	5	
Utrecht	**492**	182	40	180		71	18	
Woerden	**328**	109	16	145		32	26	
Stichtse Vecht (deel SGL)	**205**	57	10	86		36	16	
subtotaal	*1847*	*615*	*108*	*786*	*0*	*267*	*71*	**38,37%**
Programma Vinkeveense Plassen								
De Ronde Venen	**384**	108	22	163		30	62	
subtotaal	*384*	*108*	*22*	*163*	*0*	*30*	*62*	**7,98%**
Plassenschap Loosdrecht								
Stichtse Vecht (deel LSD)	**250**	70	12	105		44	20	
Wijdemeren (deel LSD)	**39**						39	
subtotaal	*289*	*70*	*12*	*105*	*0*	*44*	*59*	**6,00%**
NP Utrechtse Heuvelrug (pakket routes & paden)								
De Bilt (deel NPUH)	**96**	33	10	30		23		
Amersfoort	**122**	82	12	0		28		
Bunnik	**153**	40	13	71		30		
Leusden	**78**	60		0	0	18		
Renswoude	**43**	27		0		16		
Rhenen	**89**	73	16	0	0			
Utrechtse Heuvelrug	**336**	142	21	120	0	53		
Veenendaal	**28**	25		0		3		
Wijk bij Duurstede	**209**	62	12	109		27		
Woudenberg	**57**	44		0	0	13		
Zeist	**102**	62	7	22	0	11		
subotaal	*1314*	*650*	*91*	*351*	*0*	*222*	*0*	**27,29%**
Individuele opdrachtgevers								
Baarn	**79**	33	11	0		35		
Bunschoten	**70**	31	28	0		11		
Eemnes	**55**	26	19	0		10		
Montfoort	**115**	36		47		19	12	
Oudewater	**102**	41		45		8	8	
Soest	**90**	64	8	0		18		
Vijfheerenlanden	**470**	155	31	250		35		
totalen	*980*	*385*	*97*	*342*	*0*	*136*	*20*	**20,36%**
Totaal KM (binnen provincie Utrecht)	**4814**	**1828**	**330**	**1746**	**0**	**699**	**212**	**100%**
KM buiten provinciegrens (aansluiting)	*109*	*0*	*1*	*87*	*0*	*0*	*21*	
Totaal km in beheer	**4923**	**1828**	**330**	**1833**	**0**	**699**	**233**	

Meetpunt: september 2024 + aanvulling km fietsroutenetwerk (in aanleg per oktober 2024).

3.2 Financiële analyse

Routenetwerken

De kosten voor onderhoud en beheer van de routenetwerken (inspectie en onderhoud van bewegwijzering en informatiepanelen, kwaliteitsbewaking en coördinatie van onderhoud gecombineerd met aanleg en revisie netwerken) per km per jaar zijn in 2025:

- € 39 per km per jaar voor het fietsroutenetwerk
- € 36 voor het wandelroutenetwerk
- € 24 voor het sloepennetwerk

De totale bijdrage vanuit Stichtse Groenlanden naar het Routebureau (voor directe kosten voor onderhoud van de routenetwerken en bijdrage (naar rato) voor de andere kerntaken) bedraagt in 2025:

- € €118.424 waarvan €57.464 directe kosten voor beheer routenetwerken en €60.960 voor kosten andere activiteiten en organisatiekosten
- € €24.497 waarvan €11.823 directe kosten voor beheer routenetwerken en €12.674 voor kosten andere activiteiten en organisatiekosten

Naast beheer (incl aanbestedingen, bijhouden data), betreft dit ook de kosten voor vernieuwing van de netwerken, monitoring, communicatie en marketing (websites) en oppakken van kleine verbeteringen (routefonds).

Paden

De exacte kosten van het beheer van de vrijliggende paden is voor ons onbekend. Wel is het beeld dat deze paden (per vierkante meter) relatief duur in onderhoud zijn. Dit komt omdat ze veelal geïsoleerd liggen en de inrichting intensief is (grotendeels het pad). Sommige paden hebben naast een recreatieve functie, ook een belangrijke utilitaire functie.

4. Richtinggevende uitspraken | Routes

Opgaven

De verschillende kansen en knelpunten, vatten we samen in een aantal opgaven. In de onderstaande tabel is weergegeven welke opgaven spelen in relatie tot de paden, de routenetwerken en de kano- en skateroutes.

	Eigendom	Beheer uitvoering	Beheerfinanciering
Paden	SBB en SGL	SBB en SGL	SBB en SGL
Wandelroutenetwerk	SGL	Routebureau	SGL en overige gemeenten
Fietsroutenetwerk	Provincie	Routebureau	SGL en overige gemeenten
Sloepennetwerk	SGL	Routebureau	SGL
Kanoroutes en voorzieningen	SGL	SGL	SGL
Skateroutes	SGL	SGL	SGL
TOP's	SGL	SGL	SGL

Strategie

Aan de routes en paden, zijn alle vier de hoofdopgaven van toepassing:

1. Beperkte middelen voor beheer, maar wel meer en veranderende recreatiebehoefte
2. Creëren van overzicht en sturen op variatie en balans
3. Realiseren / versnellen ambities en plannen voor de gebieden
4. Rekening houden met klimaatverandering

Met het oog op de trends (meer behoefte aan bewegen in het groen) en de toenemende recreatievraag zijn meer paden gewenst die gebieden aan elkaar verbinden, evenals meer routes die starten vanuit de woongebieden. Het budget is echter beperkend. Ruimte voor beheer van extra paden binnen het huidige budget kan mogelijk gerealiseerd worden door paden met een meer utilitair gebruik af te stoten naar gemeenten, of door extra middelen voor beheer van de paden vrij te maken of aan te trekken. om natuur en recreatie beter samen te laten gaan, kan het in natuurgebieden zinvol zijn om (wandel-)paden weg te halen, wanneer er voldoende alternatieven zijn en er geen gaten in het netwerk vallen (bijvoorbeeld parallel lopende paden).

Hierbij zijn de volgende ontwikkelrichtingen denkbaar:

- *Extensiveren*: voor routes en paden moet dit zeer gericht ingezet worden, en altijd in combinatie met intensivering, vanwege groei in routegebonden recreatie en daarmee een verhoogd gebruik van de paden en routes. Paden die weinig gebruikt worden weghalen en hiervoor nieuwe paden elders realiseren is te overwegen, maar is in de praktijk lastig. Het herinrichten en ontwikkelen van bestaande paden is daarnaast wel haalbaar.
- *Intensiveren*: verbreden van bestaande paden, scheiden van verkeersstromen en herinrichten van paden.. Kies hiervoor voor de paden binnen de vernieuwde routenetwerken.
- *Inspelen op transitie-opgave*n. Verbeteren groenblauwe dooradering met genoeg ruimte en goede inrichting voor natuur, water én recreatie
- *Transformeren naar andere functie* (van geïsoleerde gebieden) en afstoten: paden die veelal utilitair gebruikt worden en geïsoleerd liggen waar dat kan overdragen aan de provincie of gemeente.

Richtinggevende uitspraken routenetwerken

- Paden: hoewel de kosten van beheer aanwezig per vierkante meter relatief hoog zijn, is het uitbreiden van de paden voor wandelen en fietsen belangrijk vanwege het belang voor gezondheid en de groeiende behoefte. De strategie die hierop van toepassing is, is daarom inspelen op transitie-opgaven en gebiedsontwikkelingen. In verschillende gebieden, zoals Laagraven, Regiowout en rond de Hollandsche IJssel, zijn vanuit Groen Groeit Mee ambities om meer paden te realiseren, om de recreatieve mogelijkheden te vergroten. Dit is een goede ontwikkeling met het oog op de toenemende recreatiebehoefte en de huidige recreatievraag, en een wenselijke ontwikkeling in deze gebieden. De extra beheerkosten die deze paden voor het Recreatieschap (en evt aanpassing routenetwerken) met zich meebrengen, moeten wel gedekt worden door een bijdrage van de deelnemers.
- Gericht werken aan het realiseren van ontbrekende wandel- en fietsverbindingen binnen gebiedsontwikkelingen.
- Paden die vooral een utilitaire functie hebben, kunnen getransformeerd / afgestoten worden richting bijv. gemeente of provincie.
- Intensiveren, verbreden van paden en verdichten van het padennetwerk in gebieden, is zinvol in gebieden waar knelpunten zijn qua drukte en dubbelgebruik van wandelaars, fietsers, sporters, etc. waarvoor de opvangcapaciteit vergroot moet worden (bijv, Noorderpark, Gagelbos, Nieuw Wulven). Ook paden aanleggen in gebieden met hoge natuurwaarden om beleefbaarheid te vergroten, mits goede inrichting met fysieke grens gerealiseerd kan worden om verstoring tegen te gaan.
- Extensiveren kan aan de orde zijn in gebieden waar natuur knelt met recreatie en meer ruimte voor de natuur gewenst is, met behoud van de essentiële verbindingen (doorgaande routes).
- De skateroutes kunnen weggehaald worden (doordat ze online onvindbaar zijn, (voor ons) onbekend is of ze nog gebruikt worden en skategebruik vaak over fietspaden gaat). Het Maximapark moet wel blijven bestaan. Het beheer van de kanoroutes kan in smenwerking met vrijwilligers (kanoverenigingen) opgepakt worden (strategie transformeren / afstoten).
- Aanhaken op de ontwikkelingen van de routenetwerken voor wandelen en fietsen en de plannen voor het aanbrengen van samenhang, vernieuwing en bekendheid van de TOPs door het Routebureau.
- Met de revisie van het wandelnetwerk tegelijk de volgende punten aanpakken; oude gemarkeerde routes van het schap weghalen, gemarkeerde routes van SBB opnemen in het netwerk en overtollige markering weghalen, analyse van vrijliggende wandelpaden in beheer, kunnen er paden weg, moeten er paden bij?
- Overweeg om de wandelnetwerken over te dragen aan de provincie. Omdat het Routebureau het beheer blijft doen, wordt de organisatie en financiering duidelijker. Financieel verandert er dan niets. Ook het andere wandelnetwerk, en het fietsnetwerk is in eigendom van de provincie.

Bronnen

- Atlas provincie Utrecht, 2024
  https://gis.provincie-utrecht.nl/Geocortex/WebViewer/?app=e691e7d6b6d348b1a331dd5d298ac85c
- GIS data Staatsbosbeheer en Stichtse Groenlanden
- Googlemaps, 2024
- Groen Groeit Mee, 2023
  https://www.groengroeitmee.nl/pact-groen-groeit-mee#:~:text=Op%207%20februari%202022%20tekenden,volgde%20op%206%20juni%202024.
- Nederlands Vrijetijdsonderzoek (NVTO), 2022
- Routebureau, 2024
- Utrecht Buiten, 2019
  https://bureaubuiten.nl/wp-content/uploads/2020/02/210819_hoofdrapport_utrecht_buiten_eindversie.pdf

Bijlage

Schetsen werkbijeenkomst 30 september, locatie Fort Rhijnauwen

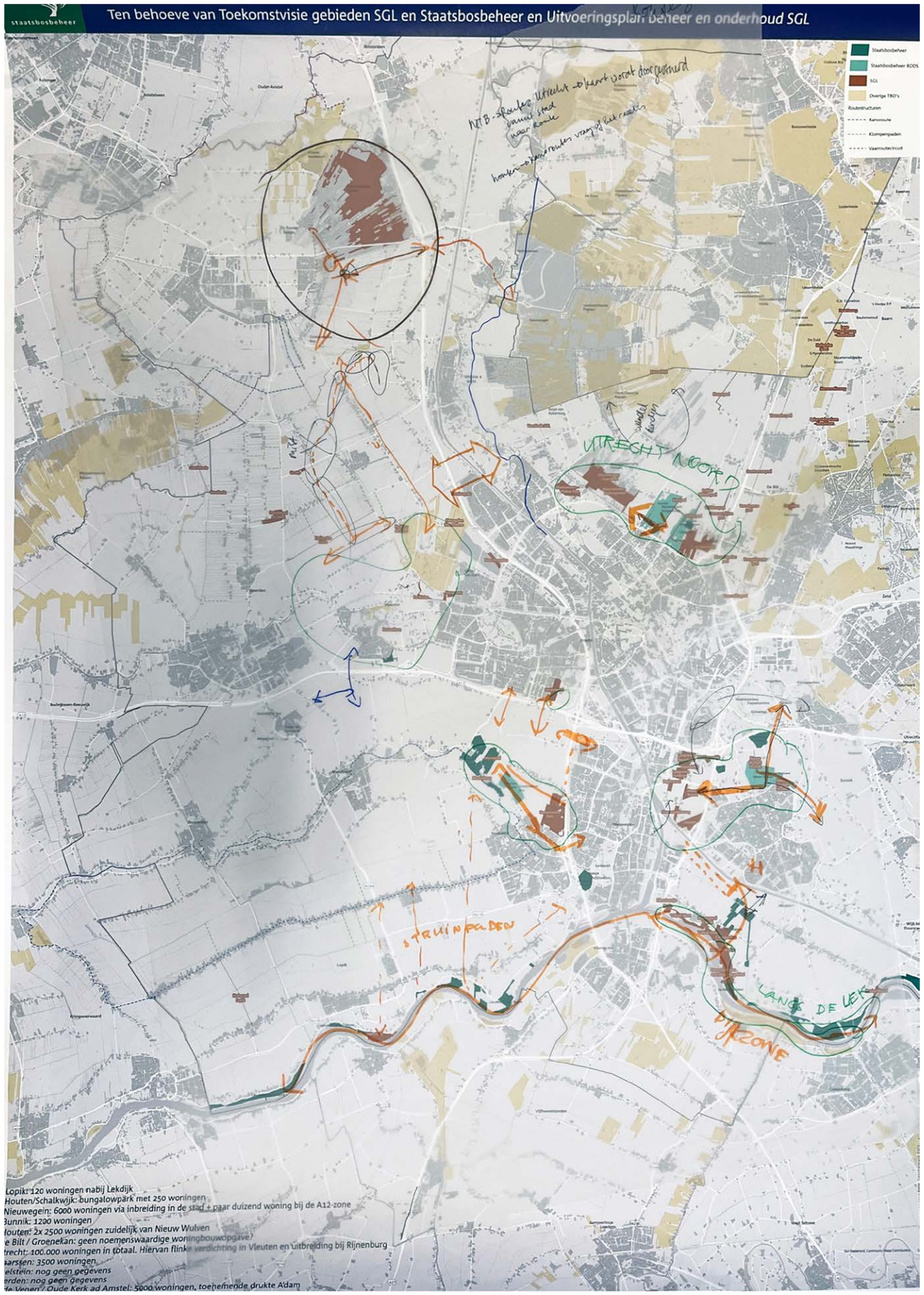

Gebiedspaspoort

PADEN EN ROUTES

Toekomstvisie 2040 Recreatieschap Stichtse Groenlanden en (aanliggend) Staatsbosbeheer

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4646
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	7.2
Titel	Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2026 Recreatieschap Stichtse Groenlanden
ID	4868
Behandelend ambtenaar	Fonville, Emiel
Telefoon	06 50 748 724
E-mail	e.fonville@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Voortman
Beleidsveld	Groen
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Zienswijzebrief Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap Stichtse Groenlanden

Beleidsveld	Groen
Organisatieonderdeel	Ontwikkelorganisatie Ruimte
Opsteller	Emiel Fonville
Kenmerk	30255423
Vergaderdatum Raad	volgt
Referendabel	Nee (artikel 1:2 lid 2 onder i Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. Bijgevoegde brief vast te stellen als zienswijze op de Ontwerpbegroting 2026 van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL), waarin de raad vraagt om:
   a. in volgende begrotingsbehandelingen een terugkoppeling te geven over de effecten van bezuinigingsmaatregelen op de begrotingen 2026 tot en met 2029, het weerstandvermogen en risico's en overeengekomen deelnemersbijdragen;
   b. de effecten van de bezuinigingen op de beleving van de gebieden door bezoekers te volgen en hier vanaf 2026 tot en met 2029 een terugkoppeling over te geven;
   c. een toelichting op de effecten van de bezuinigingen op de doelstellingen van duurzaamheid, biodiversiteit, natuurbeheer en klimaatadaptatie.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Met de vaststelling van de voorliggende brief geeft de raad een zienswijze op de Ontwerpbegroting 2026 van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (hierna: 'Recreatieschap SGL' of 'het recreatieschap'). In de zienswijzebrief aan het Recreatieschap SGL staat de vraag van de raad centraal wat de effecten zijn van de forse bezuinigingsopgaven voor het Recreatieschap SGL op de financiële situatie en begrotingen nu en in de toekomst, de beleving van de gebieden door de bezoekers op de middellange termijn en de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en natuurbeheer.

Context

Aanleiding

Op 14 april jl. heeft de raad de Ontwerpbegroting SGL 2026 ontvangen van het Recreatieschap SGL. In de Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Stichtse Groenlanden 2024 zijn de deelnemers (gemeenten en provincie) samen verantwoordelijk voor beheer, onderhoud en vernieuwing van een aantal recreatieterreinen, natuurgebieden en routes in de regio. Gemeente Utrecht draagt een vast percentage van 40% van de totale deelnemersbijdragen bij aan de begroting van Recreatieschap SGL. De uitvoeringsorganisatie voor het recreatieschap is sinds 2023 in handen van Staatsbosbeheer, nadat eind 2022 de bedrijfsvoeringorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN) is opgeheven.

Juridische context

De gemeenteraad is door het dagelijks bestuur van Recreatieschap SGL, conform artikel 35 lid 3 van de Wet Gemeenschappelijke regelingen (WGR) en artikel 20 lid 2 van de Gemeenschappelijke regeling recreatieschap Stichtse Groenlanden 2024, in de gelegenheid gesteld om een zienswijze over de Ontwerpbegroting SGL 2026 in te dienen.

Beslistermijn

Het dagelijks bestuur van het recreatieschap biedt de gemeenteraden en provinciale staten de mogelijkheid om vóór 3 juli 2025 een zienswijze in te dienen op de Ontwerpbegroting 2026 zodat het algemeen bestuur van het recreatieschap Stichtse Groenlanden de zienswijze kan betrekken in de besluitvorming welke is voorzien voor de bestuursvergadering van 10 juli 2025.

Beoogd effect

Met het vaststellen van de Ontwerpbegroting 2026 wordt een vervolg gegeven aan het onderhoud, beheer en ontwikkeling van de recreatie- en natuurgebieden en paden in de directe omgeving van de gemeente Utrecht. Hiermee beogen de SGL-deelnemers dat deze gebieden goed toegankelijk, veilig en aantrekkelijk zijn en blijven voor alle Utrechters en andere bezoekers om er te recreëren en te verblijven en om van de natuur te genieten. Dit kan meerdere positieve effecten hebben op o.a. het sociaal maatschappelijke welzijn van vele Utrechters.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

25 maart 2025: Raadsinformatiebrief van SGL Informatieverstrekking over toekomstige P&C producten

26 september 2024: Raadsvoorstel Zienswijze Jaarrekening 2023 en Ontwerpbegroting 2025 recreatieschap SGL 2025

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Bijgevoegde brief vast te stellen als zienswijze op de Ontwerpbegroting 2026 van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL), waarin de raad vraagt om: a. in volgende begrotingsbehandelingen een terugkoppeling te geven over de effecten van bezuinigingsmaatregelen op de begrotingen 2026 tot en met 2029, het weerstandvermogen en risico's en overeengekomen deelnemersbijdragen;

	b. de effecten van de bezuinigingen op de beleving van de gebieden door bezoekers te volgen en hier vanaf 2026 tot en met 2029 een terugkoppeling over te geven; c. een toelichting op de effecten van de bezuinigingen op de doelstellingen van duurzaamheid, biodiversiteit, natuurbeheer en klimaatadaptatie.
Argumenten	
1.1	Met de financieel krappe tijden in het vooruitzicht is bewaking van de begroting SGL nu en in de nabije toekomst extra urgent en vraagt structureel om toelichting op wijze van bezuinigen en financieren van m.n. grote investeringsopgaven.
	De overgang naar werken met het terreinbeheer model van SBB leidt tot een structureel te kort van €2 mio. Daar is voor nu een oplossing voor gevonden, inclusief een taakstellende bezuiniging op onderhoud, maar biedt voor de volgende jaren nog onzekerheid. Hierom is het gewenst om inzicht te houden met gerichte informatievoorziening over aanpak en effecten van vervolgbezuinigingen en maatregelen.
1.2	Met de groei van de stad en de groeiende behoefte aan aantrekkelijke recreatiegebieden en voorzieningen is monitoring van het functioneren van deze gebieden belangrijk.
	De effecten van de beheerbezuinigingen op de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de SGL-gebieden is niet goed te voorzien. Belangrijk uitgangspunt in de SGL-samenwerking is goede, toegankelijke en kosteloze recreatiegebieden te realiseren en beheren. Toezien op nakomen van deze uitgangspunten is gewenst.
1.3	Belangrijke doelstellingen zoals biodiversiteit vergroten, klimaatadaptatie verbeteren en versterken van natuurontwikkeling zullen ook met inachtneming van bezuinigingen, waar mogelijk plek moet krijgen in de ontwikkeling van de SGL - recreatiegebieden
	Voor deze doelstellingen wordt al langere tijd aandacht en aanpak gevraagd. Ook in nieuwe Toekomstvisie SGL SBB 2040 wordt hiernaar verwezen. Het zou goed zijn om mogelijkheden te verkennen ook in relatie met gerelateerde landelijke of provinciale programma's met financiële middelen.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	Bij oplopende tekorten en nieuwe bezuinigingen de aankomende jaren kan dit ongewenste gevolgen hebben voor deelnemers SGL.
	De wijze waarop nu besparingen worden ingeboekt, zoals niet meer jaarlijks reserveren van geld voor groot onderhoud, betekent dat er een moment kan komen waarop geld geleend moet worden om noodzakelijk groot onderhoud op korte termijn uit te voeren. Dit kan dan weer gevolgen hebben voor de hoogte van de deelnemersbijdrage of tot extra bezuinigingen leiden die door de bezoekers aan enkele gebieden gevoeld gaat worden. Oplossing zal gezocht moeten worden in snel vergroten van verdienvermogen en daarmee reserves opbouwen om voldoende in kas te hebben bij noodzakelijk groot onderhoud of door in te teren op het weerstandsvermogen. Wens van uw raad is altijd geweest om voldoende weerstandsvermogen aan te houden op niveau 1.
1.2	Ambities en adviezen uit de Toekomstvisie en gebiedspaspoorten zullen voor langere tijd aangehouden moeten worden omdat er geen middelen beschikbaar zijn om deze te realiseren.
	Veel belangrijke adviezen over de toekomstige ontwikkeling van onze recreatiegebieden rondom de stad kunnen door alle bezuinigingen voorlopig niet gerealiseerd worden. Niet alleen is er geen ruimte op de begroting maar ook marktprijzen voor onderhoudswerk en materialen stijgen door en houden geen

	tred met de inflatiecorrectie die aangehouden wordt. Voor nu is de norm: heel, schoon en veilig. Maar de toename van actieve recreatie vraagt wel om een aangepast aanbod aan gebieden. Ook hier kunnen landelijke en provinciale programma's soelaas bieden. Maar ook door in stedelijke opgaven bijv. woningbouw, mobiliteit of gezondheid verbindingen met en verbeteringen en aanbod van de gebieden concreet mee te nemen.

Financiën
De deelnemersbijdrage 2026 van de gemeente Utrecht voor Recreatieschap SGL Programma A bedraagt €1.502.445 en wordt gedekt uit het programma Aantrekkelijke, groene leefomgeving en erfgoed.

Vervolg
Het dagelijks bestuur van het Recreatieschap SGL zendt de ingediende zienswijzen op de Ontwerpbegroting 2026 van het algemeen bestuur voor de behandeling van de financiële stukken. De vergadering waarin het algemeen bestuur de Ontwerpbegroting 2026 vaststelt is voorzien op 10 juli 2025.

Samen stad maken (voorheen: Participatie)
Er heeft geen participatie plaatsgevonden over dit voorstel.

Communicatie
Er is geen aanvullende communicatie voorzien over dit voorstel. Na vaststelling zijn de stukken openbaar en vindbaar ook op de site van het Recreatieschap SGL.

Niet referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing omdat dit een raadsvoorstel betreft over stukken van een gemeenschappelijke regeling ((artikel 1:2 lid 2 onder i Verordening raadgevend referendum).

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Zienswijzebrief Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap Stichtse Groenlanden

Bijlagen informatief
- Ontwerp Begroting 2026 SGL voor zienswijze

Gemeenteraad
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSIE VOOR BESLUITVORMING

Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Mevrouw J. Brand
Postbus 8058
3503 RB UTRECHT

Behandeld door	Emiel Fonville	**Datum**	volgt
E-mail	e.fonville@utrecht.nl	**Ons zaaknummer**	30255423
Bijlage(n)		**Onderwerp**	Zienswijze gemeenteraad Utrecht op Ontwerpbegroting 2026 recreatieschap Stichtse Groenlanden
Uw kenmerk	geen		
Uw brief van	14 april 2025	**Verzonden**	

Bij antwoord datum, zaaknummer en onderwerp vermelden

Geacht bestuur,

Op 14 april 2025 ontvingen wij van u de aanbiedingsbrief met de Ontwerpbegroting recreatieschap Stichtse Groenlanden voor 2026.

Vanaf 1 januari 2023 voert Staatsbosbeheer (SBB) volgens de samenwerkingsovereenkomst het beheer en onderhoud uit voor de recreatiegebieden, routes en paden van het recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL). Het afgelopen jaar is veel werk gemaakt van het verbeteren van de samenwerking tussen SGL en SBB, het implementeren van het Terrein Beheer Model (TBM), opstellen van de Toekomstvisie SGL – SBB, de rolverdeling in een opdrachtgever – opdrachtnemer relatie en het werken met producten en diensten. Wij zijn daarom te spreken over de aanstaande afronding dit jaar van de overeengekomen transitieopdracht en de formele overdracht van beheer en onderhoud van de gebieden aan SBB.

Met deze afronding start ook het werken met het TBM bij beheer en onderhoud van de gebieden. Uit de eerste onderzoeken voor de implementatie van dit beheermodel eind 2024 en begin 2025 werd duidelijk dat er een begrotingstekort ontstond van €2 mio.
De systematiek die nu wordt toegepast om dit tekort terug te brengen naar nul, inclusief de taakstellende bezuiniging, roept vragen op. Vooral vragen over wat de te verwachten effecten zijn op toekomstige begrotingen, het weerstandsvermogen en deelnemersbijdragen. Maar ook wat de bezoekers hiervan merken als schoon, heel en veilig de norm is. En tot slot wat de gevolgen zijn van deze bezuinigingsmethodiek voor urgente doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, natuurbeheer en biodiversiteit.

Wij verzoeken u om over deze onderwerpen en vragen de aankomende jaren een toelichting op te nemen in de vervolgrapportages uit de P&C cyclus. En hierin ook graag de suggesties te verwerken uit de Toekomstvisie SGL – SBB 2040 over mogelijkheden om begrotingstekorten in de toekomst te voorkomen.

Tot slot is het goed op te merken dat de leesbaarheid van Ontwerpbegroting 2026 is verbeterd in vergelijking met voorgaande rapportages. Bij volgende rapportages verwachten wij nog wel een heldere managementsamenvatting. Wij hadden hier in onze eerdere zienswijze om gevraagd.

Hoogachtend,
Gemeenteraad van Utrecht,

de griffier,
Miguel Israel

de voorzitter,
Sharon A.M. Dijksma

PROGRAMMABEGROTING 2026

Recreatieschap Stichtse Groenlanden

CONCEPT, 8 APRIL 2025

Inhoudsopgave

1. Voorwoord 2

2. Uitgangspunten 5

3. Programma instandhouding en ontwikkeling gebieden 7

3.1 Gebiedsbeheer 7

3.2 Ontwikkeling 10

3.3 Ondersteuning 12

3.4 Algemene dekkingsmiddelen 15

4. Paragrafen 16

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 16

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen 18

4.3 Financiering 19

4.4 Grondbeleid 20

4.5 Bedrijfsvoering 21

5. Financiële begroting 23

Bijlage I - Baten en lasten per programmagebied 29

1. Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2026 van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden. Het jaar 2026 wordt een belangrijk jaar. Niet alleen voor de deelnemende gemeenten, die hun inkomsten in “ravijnjaar” 2026 zien teruglopen door de korting van het kabinet op het gemeentefonds en de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen. Ook het Recreatieschap staat voor de uitdaging de terreinen “schoon heel en veilig” te houden, oog te houden voor de ontwikkelingen met betrekking tot de schapsterreinen, en tegelijkertijd invulling te geven aan de zienswijzen van de deelnemers, waarbij nadrukkelijk is aangegeven “de basis op orde” te willen brengen binnen de kaders van de huidige begroting.

Op 1 januari 2023 is de dienstverlening van RMN als uitvoeringsorganisatie overgegaan naar Staatsbosbeheer. De afgelopen jaren is veel energie gestoken in het verbeteren van de samenwerking, het implementeren van het Terrein Beheer Model (TBM), de rolverdeling in een opdrachtgever – opdrachtnemer relatie en het werken met producten en diensten. In 2025 zullen de nog openstaande zaken met betrekking tot de transitie worden afgerond, waarbij we er van uitgaan dat we daar in 2026 de vruchten van kunnen plukken. We beogen daarmee een kader te hebben neergezet voor betere en transparantere keuzes ten aanzien van beheer, ontwikkeling en ondersteunende activiteiten.

Voor duurzaam beheer van de terreinen is werken volgens het TBM en de MJOP cruciaal. In de voorliggende Programmabegroting 2026 is getracht een zodanige balans te realiseren dat de principes van TBM kunnen worden gehanteerd, met in achtneming van de begrotingskaders. Vooralsnog is dit voor een groot deel gelukt, zij het met maatregelen die op langere termijn de duurzame instandhouding van de terreinen in gevaar brengt. Om die reden is een traject gestart om meer structurele besparingen en aanvullende inkomsten te identificeren. Niet alleen ten aanzien van onderhoud van de terreinen, maar ook ten aanzien van ontwikkeling en ondersteunende activiteiten. Indien mogelijk en wenselijk zullen de resultaten daarvan in een begrotingswijziging worden opgenomen, om zo een aantal (administratieve) maatregelen in de voorliggende begroting “terug te draaien”.

Het vaststellen van de Toekomstvisie eind 2025 maakt het ook mogelijk om in 2026 de ontwikkelplannen te herijken, waarmee de doorontwikkel-agenda voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt kan worden. Daarmee zijn de ingrediënten voor het opstellen van een volledig 4-jaren uitvoeringsplan en Financieel Perspectief beschikbaar. Met het opstellen van deze producten in de loop van 2026, na de gemeenteraadsverkiezingen, sluit de start van de vierjaarstermijn aan bij de werkwijze zoals opgenomen in de Gemeenschappelijke Regeling.

Het Programma Instandhouding en Ontwikkeling Gebieden gaat door op de afgesproken koers voor beheer, ontwikkeling en exploitatie. De bezoekers aan de recreatiegebieden van Stichtse Groenlanden zullen – net als andere jaren – kunnen genieten van een breed aanbod aan recreatiemogelijkheden. Dat is waar Staatsbosbeheer als uitvoerende organisatie ook in 2026 de schouders onder zet.

Financiële samenvatting

De implementatie van TBM ten behoeve van de gebieden van SGL leidt tot een structureel tekort van bijna € 2,0 miljoen per jaar (vergelijk tussen TBM en de huidige begroting 2025). Ter voorbereiding op de inpassing in de Begroting 2026 zijn diverse aanpassingen gedaan binnen TBM, specifiek in de Meerjarenplanningen GO, om het geconstateerde verschil met de begroting zo klein mogelijk te maken. Daarmee kon vooralsnog niet het gehele verschil tussen TBM en de begroting opgelost worden en resteert een structureel tekort van ongeveer € 800K.

De verdere reductie van het begrotingstekort is tot stand gekomen door de toetsen of de verschillende begrotingsposten nog actueel waren. Waar in voorgaande jaren de meeste begrotingsposten eenvoudig werden geïndexeerd, is nu per regel beoordeeld of deze nog relevant was voor de programmabegroting 2026 en tegen welk bedrag dat zou zijn. Zo zijn diverse baten opgehoogd (huren en pachten en

entreegelden Strandbad) en zijn enkele posten opgeschoond (overlap TBM en posten elders in de begroting).

Om een sluitende Ontwerpbegroting 2026 te realiseren, zal een rest tekort worden gedekt door een taakstellende bezuiniging op te nemen. De huidige besparingen bieden echter geen uitzicht op (meerjarig) duurzaam beheer van de gebieden. Het schap blijft daarom zoeken naar structurele besparingen en aanvullende inkomsten. De resultaten hiervan worden opgenomen in de Begrotingswijziging.

De begroting 2026 sluit thans met een nihil resultaat. Dit is bewerkstelligd middels het opvoeren van taakstellende bezuinigingen voor beide programmagebieden. Deze bezuinigingen van in totaal €332.000 zijn noodzakelijk om te kunnen blijven voldoen aan het credo 'schoon, heel en veilig', waarvoor het minimaal benodigde onderhoud in kaart is gebracht middels het Terrein Beheer Model (TBM). Hieruit blijkt tevens de grote investeringsopgave voor de komende jaren, die zal leiden tot significant hogere kapitaal- en financieringslasten voor beide gebieden. Gekozen is voor een taakstellende bezuiniging, omdat de deelnemers van het Recreatieschap, met het oog op 'ravijnjaar' 2026, kenbaar hebben gemaakt geen financiële ruimte te hebben om een extra verhoging van de deelnemersbijdragen te kunnen opvangen.

Programma Instandhoudingsgebieden	Lasten			Baten			Saldo		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal Gebiedsbeheer	5.185.100	4.878.220	5.373.759	1.997.374	1.388.709	1.634.192	-3.187.726	-3.489.511	-3.739.567
Totaal Plannen maken	421.423	410.436	473.230	0	0	0	-421.423	-410.436	-473.230
Totaal Overhead	937.067	797.236	879.061	71.017	0	75.776	-866.049	-797.236	-803.286
Totaal Algemene middelen	0	0	0	4.458.385	4.819.936	5.075.874	4.458.385	4.819.936	5.075.874
Saldo gewone bedrijfsvoering	6.543.589	6.085.892	6.726.050	6.526.776	6.208.644	6.785.842	-16.813	122.752	59.792
Totaal kredieten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	6.543.589	6.085.892	6.726.050	6.526.776	6.208.644	6.785.842	-16.813	122.752	59.792
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	296.380	310.674	293.042	654.349	241.498	233.250	357.969	-69.176	-59.792
Gerealiseerd resultaat	6.839.969	6.396.566	7.019.092	7.181.125	6.450.142	7.019.092	341.156	53.576	0

SGL-A

Uit analyse is gebleken, dat voor SGL-A de baten uit huren en erfpachten structureel fors kunnen worden opgehoogd op basis van de onderliggende contracten. Ook de baten uit entreegelden van het strandbad en de baten uit evenementen kunnen op basis van een gemiddeld zomerseizoen aanzienlijk worden opgehoogd. Daar staat weer tegenover dat de lasten van regulier onderhoud, alsook de jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud, significant omhoog gaan. Ten opzichte van 2025 zijn de deelnemersbijdragen van SGL-A opgehoogd met een inflatiecorrectie van 5,31%. Om te komen tot een sluitende begroting voor 2026, resteert een taakstellende bezuiniging van zo'n €219.000, die vooralsnog is opgenomen in programmaonderdeel Gebiedsbeheer maar uiteindelijk opgevangen dient te worden binnen het gehele programma.

SGL-B

Ook voor SGL-B gaan de lasten van regulier- en groot onderhoud fors omhoog. Daarnaast moet rekening worden gehouden met stijgende afschrijvingslasten, alsook financieringslasten als gevolg van het aantrekken van vreemd vermogen ten behoeve van de investeringsopgave. Uit de analyse is gebleken dat dit deels kan worden ondervangen door te snijden in overige begrotingsposten. Voor 2026 zijn de deelnemersbijdragen opgehoogd met een inflatiecorrectie van 5,31%. Dit resulteert in een resterende taakstelling van zo'n €112.000, welke is opgenomen in programmaonderdeel Gebiedsbeheer van SGL-B, die vooralsnog is opgenomen in programmaonderdeel Gebiedsbeheer maar uiteindelijk opgevangen dient te worden binnen het gehele programma.

Voor een verdere toelichting per programmagebied verwijzen we naar Bijlage I.

Ondertekening

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur d.d. 10-07-2025

……	……
Dhr J. van Engelen	Mevr. J. Brand
Voorzitter	Secretaris

2. Uitgangspunten

Bij het opstellen van de programmabegroting 2026 zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd.

De begroting bestaat van oudsher uit twee onderdelen:
- Programmagebied A | Stichtse Groenlanden: het gebied van Stichtse Groenlanden van vòòr 2018; het gebied rondom de stad Utrecht, in de uiterwaarden langs de Lek en in het Groene Hart.
- Programmagebied B | Vinkeveense Plassen: het Vinkeveense Plassengebied.

Het recreatieschap (beide programmagebieden) richt zich op het beheren, exploiteren en ontwikkelen van openbaar toegankelijke voorzieningen voor openluchtrecreatie in het buitengebied, met oog voor de natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische elementen die kenmerkend zijn voor de identiteit van het gebied.

Algemene financiële uitgangspunten

Voor het opstellen van de begroting 2026 worden conform de kadernota 2026 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:
- De deelnemersbijdragen worden geïndexeerd. Dit geldt eveneens voor de overige baten.
- Alleen de structurele financiële effecten van de Begroting 2025 (en eventuele begrotingswijzigingen) worden verwerkt;
- De structurele financiële effecten van bestuursbesluiten die tot en met 1 maart 2025 zijn genomen worden verwerkt;
- De meerjarenbegroting (2027 tot en met 2029) wordt geïndexeerd.
- De begroting 2026 zal opgesteld worden conform de voorschriften van het BBV.
- De begroting 2026 en de meerjarenraming 2027 t/m 2029 behoren, conform de uitgangspunten in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), structureel en reëel in evenwicht te zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten.

Aanvullend hierop worden de volgende uitgangspunten gehanteerd voor de begroting 2026:
- De deelnemersbijdragen, doorbelaste kosten bedrijfsvoering en overige kosten Recreatieschap Stichtse Groenlanden worden met **5,31%** verhoogd als gevolg van loon- en prijsindexatie ten opzichte van de begroting 2025 op basis van de CPB-raming meicirculaire gemeentefonds versie 2024.
- De inkomsten (huren, pachten, e.d.) worden conform actuele contracten bijgesteld en opgenomen in de begroting 2026.
- Het beheer en onderhoud vindt plaats op basis van functievereisten, wettelijke kaders en vastgestelde kwaliteitsprofielen. De algemene onderliggende gedachte is ‘schoon, heel en veilig’. Bij beheer en onderhoud van de recreatiegebieden is tevens behoud van ecologische en cultuur-historische waarden van de gebieden belangrijk.
- Reservering voor groot onderhoud vindt plaats op basis van een Meerjarenplanning (MJP), dat is opgesteld aan de hand van het Terrein Beheer Model (TBM). Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypen, waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt met de cycli en de normkosten de geplande lasten voor meerjarig duurzaam onderhoud. De geplande lasten, de dotatie en de werkelijke kosten worden periodiek gemonitord. Elk jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is.
- Per 1 januari 2023 heeft het recreatieschap een dienstverleningsovereenkomst (DVO) met het Routebureau Utrecht en is daarmee één van de opdrachtgevers. De bijdragen die voor de programmagebieden SGL-A en SGL-B jaarlijks aan het Routebureau moeten worden betaald, worden volledig gedekt vanuit de beschikbare middelen voor het routebeheer in de begroting van

het recreatieschap. De financiële kaders (tarieventabel) voor 2026 dienen nog in het bestuurlijk overleg Routebureau Utrecht te worden vastgesteld.

- Als basis voor de inkomsten uit bezoek aan het strandbad Maarsseveen wordt uitgegaan van een meerjarig gemiddelde van 80.000 betalende bezoekers (SGL-A).

Voor wat betreft het eerste punt geldt, dat indien in de periode na publicatie van de meicirculaire de inflatiecijfers zodanig zijn gestegen dat genoemde percentages niet meer reëel zijn, dat wordt voorgesteld aan het bestuur om via een begrotingswijziging de begrotingscijfers aan te passen aan het reële inflatiepercentage.

3. Programma instandhouding en ontwikkeling gebieden

De begroting van SGL is vanaf 2023 geconverteerd naar één programma, namelijk instandhouding en ontwikkeling gebieden. Het programma omvat verschillende deelproducten waar kosten, doorbelaste loon- en apparaatskosten en opbrengsten op worden verantwoord. Werkgebied Stichtse Groenlanden en werkgebied Vinkeveense Plassen worden in gescheiden administraties geboekt en zijn op basis van de onderliggende specificaties van de vastgestelde begroting verdeeld.

Het programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen:
- Gebiedsbeheer;
- Ontwikkeling;
- Ondersteuning;
- Algemene dekkingsmiddelen;
- Kredieten en projecten;
- Mutatie reserves;
- Wat gaat het kosten (Programmaoverzicht Lasten en Baten).

3.1 Gebiedsbeheer

3.1.1 Beheer en onderhoud

Beheer en Onderhoud omvat het beheer en (dagelijks, groot- en vervangings-) onderhoud van de terreinen en plassen, fiets- en wandelpaden en het onderhouden van voorzieningen. Het niveau van beheer en onderhoud verschilt per terrein, per seizoen, klimaatomstandigheden en is afhankelijk van onder meer wet- en regelgeving, de functie, de intensiteit van gebruik en de behoefte van recreanten en de opdracht van het Recreatieschap. Ook op het gebied van beheer en onderhoud moeten we inspelen op en rekening houden met diverse ontwikkelingen.

In de eerste twee transitiejaren is de basis via het terreinbeheermodel op orde gebracht en is een aantal onderhoudsbestekken voor Dagelijks Onderhoud en het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) opgesteld of verbeterd, en is het areaal in het GIS-systeem gedigitaliseerd. In 2026 zullen de resultaten van deze inspanningen zichtbaar worden en zal de nadruk liggen op verdere optimalisatie en waar mogelijk digitaliseren van deze processen.

Door de toepassing van de producten- en dienstencatalogus wordt expliciet zichtbaar en transparant gemaakt welke inzet Staatsbosbeheer pleegt ten behoeve van het verwerken van de beheerinformatie en het uitvoeren van terreininspecties. Daarnaast wordt in overleg met de deelnemers en het bestuur de ondersteuning van recreatie-, landschaps- en natuurbeheer, de inzet van vrijwilligers en het betrekken van de samenleving bij het (natuur)beheer nader ingevuld. Waar mogelijk wordt ecologisch beheerd ter bevordering van de biodiversiteit.

3.1.2 Beheerinformatie

Wat willen we bereiken
Beheerinformatie levert inzicht in de beheerwerkzaamheden en kosten voor de komende jaren. Deze informatie is onmisbaar voor een goede beheervoorbereiding en -uitvoering in uw terreinen.

Wat gaan we er voor doen
Meten is weten. Daarom is het van belang dat de beheerinformatie inzichtelijk en op orde is. De koppeling van het Geografisch Informatie Systeem (GIS) aan het Terrein Beheer Model maakt data en kosten inzichtelijk, beheersbaar en vergelijkbaar. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld kaartmateriaal van de

huidige en de toekomstige inrichting, planningen, geografische gebiedsanalyses en beschrijvingen van kapitaalgoederen zoals wegen en paden, maar ook 'kunstwerkpaspoorten' voor bijvoorbeeld bruggen en steigers. Hiermee zijn we direct gestart in het eerste transitiejaar en dit zal in 2025 worden vervolmaakt om in 2026 te kunnen gebruiken.

3.1.3 Uitvoeren terreinbeheer

Wat willen we bereiken

Beoogd wordt dat de kwaliteit en de veiligheid in de gebieden gewaarborgd kan worden en er inzicht is in de noodzakelijke investeringen op de langere termijn. Als het Terrein Beheer Model en het Meerjaren onderhoudsplan (MJOP) op orde is, zorgen de verschillende en regelmatige inspecties voor een betrouwbare bepaling van de staat van het onderhoud van de terreinen.

Wat gaan we er voor doen

Door systematische visuele en technische inspecties uit te voeren blijft er zicht op de onderhoudsstaat van de natuur- en recreatieterreinen. Zo kan er tijdig bijgestuurd worden. Inspecties stellen in staat dat:

- de kwaliteit van het terrein gewaarborgd is;
- de meerjarenplanningen groot onderhoud actueel blijven;
- de veiligheid in het gebied (beter) gewaarborgd is;
- er invulling gegeven wordt aan de aantoonbaarheid van de staat van het onderhoud (juridische aansprakelijkheid).

3.1.4 Routebureau

Het Recreatieschap is – namens deelnemende gemeenten - een van de opdrachtgevers van het Routebureau Utrecht. Uniform beheer en onderhoud, ontwikkeling en informatievoorziening, en marketing met betrekking tot de bewegwijzerde routenetwerken voor fietsen, wandelen en varen (sloepen) lopen via het Routebureau. Het ontwikkelen en verbeteren van de routenetwerken wordt door het Routebureau afgestemd met de deelnemers. Het Recreatieschap draagt hier, vanuit de middelen voor beheer en onderhoud, voor het werkgebied Stichtse Groenlanden (SGL-A) en voor het werkgebied Vinkeveense plassen (SGL-B) jaarlijks aan bij. Voor 2026 zijn deze bijdragen geraamd op respectievelijk € 148.223 voor SGL-A en € 32.229 voor SGL-B. Het Routebureau is na de transitie van RMN ondergebracht bij de Provincie Utrecht. Met het Routebureau vindt overleg plaats hoe de samenwerking naar de toekomst toe vormgegeven kan worden

3.1.5 Toezicht en handhaving

Onze toezichthouders (BOA's) zorgen ervoor dat onze inwoners en bezoekers prettig en veilig gebruik kunnen maken van onze recreatiegebieden en -voorzieningen. De toezichthouders zijn handhaver èn gastheer en zetten zich in om overlast te voorkomen of te bestrijden. De dienstverlening met betrekking tot toezicht en handhaving is gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijke inzet door gebied overschrijdende aansturing van de BOA-capaciteit. De behoefte aan toezichthouders neemt toe, te meer omdat de politie steeds minder aanwezig is in het buitengebied.

Wat willen we bereiken

Beoogd wordt een gebied aan te bieden waar mensen zich veilig en welkom voelen en waar de natuur wordt beschermd. Door naleving van de wet- en regelgeving blijft de kwaliteit van het gebied op orde en de recreatie- en belevingswaarde hoog.

Wat gaan we er voor doen

Toezicht en handhaving bestaat uit vier onderdelen:

1. Handhaving op geldende bepalingen en wetgeving;

2. Gastheerschap voor de gebruikersgroepen;
3. Samenwerking met andere bevoegde toezichthouders (politie, gemeentelijke handhavers);
4. Vaartoezicht in waterrijke gebieden.

De uitvoering van deze onderdelen gebeurt door boswachters met boa-bevoegdheden, in samenwerking met gemeenten en met andere toezichthouders. Dit is onder meer afhankelijk van de aard van de problematiek. In 2025 zal het Handhavingsplan voor Staatsbosbeheer Utrecht, die betrekking heeft op beheergebieden van SGL en SBB gebieden gereed komen, waardoor de uitvoering op basis van de geactualiseerde verordening voor bezoekers en medewerkers meer duidelijkheid zal verschaffen over regels en voorschriften in de gebieden.

3.1.6 Exploitatie

De exploitatie van het Recreatieschap betreft het uitbaten van bezittingen, via erfpacht-, opstal-, huur- en gebruiksovereenkomsten. Erfpachtovereenkomsten worden voor een lange termijn aangegaan, huur- en gebruiksovereenkomsten zijn vaak voor een korte(re) termijn. Daarnaast kan het schap leges heffen en vergunningen verlenen. Exploitatie biedt de mogelijkheid om de recreatieve meerwaarde van het gebied te vergroten en/of meer inkomsten te genereren.

Het doel van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Stichtse Groenlanden is het gezamenlijk voorzien in het regionale recreatieaanbod op eigen terreinen en routes. Dit geldt tevens voor ons beleid inzake de uitgifte in erfpacht van delen van recreatieterreinen aan ondernemers en exploitanten, zoals bijvoorbeeld het realiseren en onderhouden van terreindelen en parkeerterreinen en participeren in het beschikbaar stellen van toiletvoorzieningen. Onze mogelijkheden hiertoe worden per project (in de ontwikkelfase) verkend en vastgelegd.

Het recreatieschap heeft diverse erfpachtovereenkomsten. Exploitanten dragen voor een belangrijk deel bij aan de recreatievoorzieningen en -mogelijkheden op een terrein en vormen een belangrijke bron van inkomsten. Daarnaast worden huur- en gebruiksovereenkomsten aangegaan voor verschillende activiteiten. Terreinen worden geheel of gedeeltelijk in gebruik gegeven of verhuurd aan ondernemers, en voor zeer diverse overeenkomsten voor (regelmatig terugkerende) eenmalige activiteiten of korte termijn gebruik. Ook ontvangt het schap vanuit werkgebied SGL-B inkomsten (leges) uit de verkoop van waterskiontheffingen, duikpenningen voor het gebruik van de duikzone op eiland 4 en het innemen van een ligplaats[1].

Wat gaat het kosten

Programma instandhouding gebieden	Lasten		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal personeel	2.028.816	2.190.758	1.859.502
Totaal materieel	3.156.284	2.687.462	3.514.257
Totaal Gebiedsbeheer	**5.185.100**	**4.878.220**	**5.373.759**

De toename van de lasten voor Gebiedsbeheer worden hoofdzakelijk verklaard door de hogere onderhoudslasten die blijken uit het Terrein Beheer Model (TBM). Dit zal leiden tot een hogere dotatie in de voorziening groot onderhoud (GO), hogere lasten van regulier onderhoud en hogere kapitaallasten als gevolg van vervangingsinvesteringen. De daling in de personele lasten wordt verklaard door het feit dat de reguliere onderhoudswerkzaamheden die door Staatsbosbeheer worden uitgevoerd nu worden

[1] Op vastgestelde plekken voor de duur van een jaar. Niet te verwarren met liggeld zoals in de verdienopgave is opgenomen.

aangemerkt als materiële lasten. Dit betreft dus louter een verschuiving van personele naar materiële lasten. Uitgangspunt voor de overige personele lasten voor Gebiedsbeheer, Plannen maken en Overhead is dat deze ten opzichte van de Begroting 2025 zijn geïndexeerd met 5,31% conform CPB-raming meicirculaire gemeentefonds versie 2024.

Programma instandhouding gebieden	Baten		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal personeel			
Totaal materieel	1.997.374	1.388.709	1.634.192
Totaal Gebiedsbeheer	**1.997.374**	**1.388.709**	**1.634.192**

3.2 Ontwikkeling

In 2026 werken we naar verwachting nog aan plannen vanuit de ontwikkelprogramma's, die het bestuur van het recreatieschap in 2019 heeft vastgesteld. Parallel daaraan stellen we nieuwe ontwikkelagenda's op. Deze geven nadere invulling aan de gezamenlijke toekomstvisie van recreatieschap Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer, die in 2025 in concept is opgesteld.

Naar verwachting zal eind 2025 de herziene Verordening van het recreatieschap kunnen worden gepubliceerd. Daarmee is een eind gekomen aan de jarenlange wens te komen tot één geactualiseerde verordening voor SGL, met daarbij mogelijk enkele gebied specifiek regelingen. Dit betekent dat voor bezoekers (en BOA's) meer duidelijkheid gegeven kan worden over de verschillende regels die gelden nop de terreinen van het recreatieschap. Wel is het noodzakelijk dat ook de bebording op de nieuwe verordening is geënt. Dit wordt in 2026 ter hand genomen tezamen met de overige bebording, teneinde de positionering van het recreatieschap te versterken.

Werkgebied Stichtse Groenlanden programmagebied A (SGL-A)

- **Oortjespad Plusplan Woerden**: we verwachten, dat in 2026 de nieuwe recreatieve voorzieningen bij Oortjespad, zoals die bedoeld waren in het Oortjespad Plusplan zijn gerealiseerd. Dat betekent, dat er bij de kinderboerderij onder meer een pannenkoekenrestaurant in bedrijf is.
- **De Leijen, De Bilt**: we gaan ervan uit, dat we voor de Leijen inmiddels een nieuwe overeenkomst hebben met grondeigenaar het Utrechts Landschap en er duidelijkheid is over het onderhoud van de toegangsweg. En dat we op basis daarvan verdere investeringen kunnen doen in een recreatief aanbod, samen met een ondernemer.
- **Strijkviertel Utrecht**: in 2024 is de ontwikkelaar voor een horeca/vrijetijdsconcept aan de Noordoever van de plas afgehaakt. Wat dit betekent voor het aanpassen van de plannen of het maken van nieuwe plannen voor het recreatief aanbod bij de Strijkviertelplas bereiden we in de loop van 2025 voor in de vorm van voorstellen voor het bestuur van het recreatieschap.
- **Salmsteke Lopik**: de uiterwaardontwikkeling is in 2025 afgerond en we gaan ervan uit, dat in 2026 een ondernemer/ ontwikkelaar de beoogde horecavoorziening op de horecaterp aan het voorbereiden realiseren is.
- **Laagraven Houten / Nieuwegein**: in samenhang met het in 2025 vast te stellen ontwikkelperspectief voor het Kromme Rijn Linielandschap van Groen groeit mee maken we een plan voor de inrichting van Heemstede Noord. Hierbij spelen onder andere de wens van extra waterberging in Laagraven en behoud van de kwaliteiten van de Hollandse Waterlinies een rol. We zetten voor de planontwikkeling de bestemmingsreserve Heemstede-Noord in.
- **Hampoort / de Rivier Utrecht**: ervan uitgaande, dat inmiddels de grondoverdracht van de provincie naar het recreatieschap heeft plaatsgevonden werken we in 2026 aan de voorbereiding en realisatie

van een pleisterplaats bij Hampoort. De bedoeling is, dat die pleisterplaats ook een vrijetijdsaanbod levert, dat een relatie heeft met fietspad de Rivier, de nabijheid van de Hamtoren en van landgoed Haarzuilens.

- **Nedereindse Plas Utrecht / Nieuwegein / IJsselstein**: een belangrijk deel van de ontwikkeling van het Nedereindse Park heeft betrekking op het verbeteren van het regionaal recreatief aanbod. Hiervoor wordt samen met gemeente Utrecht en andere gebiedspartners in 2025 een maatvast integraal inrichtingsplan opgesteld. De maatregelen daaruit worden vanaf eind 2025, dus ook in 2026 gaandeweg uitgevoerd, voor zover daar structureel ook financiering voor is. Parallel hieraan wordt nader bepaald wat de rolverdeling tussen betrokken overheden is.
- **Tull en 't Waal/ Honswijkerplas:** bij Tull en 't Waal en de Honswijkerplas nadert de verondieping van de zuidelijke Honswijkerplas zijn einde. Er is inmiddels meer duidelijk over de relatie met de beoogde natuurontwikkeling in de Honswijkerwaard en we werken aan de gevolgen daarvan. We werken ook aan andere raakvlakprojecten van de dijkversterking, op het gebied van erfgoedbeleving en wandelmogelijkheden. Samen met de vrijwilligers uit Tull en 't Waal werken we verder aan de revitalisatie van de boomgaard.
- **Fietspad IJsselwetering**: we gaan ervan uit, dat in 2026 gestart wordt met de realisatie van het fietspad IJsselwetering. In 2025 wordt meer duidelijk in welke rol het recreatieschap daar precies bij betrokken zal zijn.

Werkgebied Stichtse Groenlanden programmagebied B (SGL-B)

- **Vervangen oeverconstructies zandeilanden en legakkers**: In 2025 wordt de aanbesteding van 1.700 meter harde oeverconstructie (tranche 2) voorbereid. Het plan is om in 2026 te starten met de realisatie. Daarnaast wordt nagedacht over de verdere invulling van tranche 3 en de mogelijkheden voor het toepassen van natuurvriendelijke oevers.
- **Entrees gebied**: We verwachten dat er in 2025 een plan is gemaakt om de welkomstborden op schapsterreinen te vervangen. Afhankelijk van besluitvorming in 2025, maken we een plan/ontwerp voor de verbetering van de entrees Winkelpolder en Eiland 4. Er is in deze begroting 2026 nog geen rekening gehouden met investeringen of andere kosten die hiermee gemoeid zijn.
- **Ontwikkeling zandeilanden**: We verwachten dat het bestemmingsplan in 2025 vastgesteld zal zijn, waarmee de planologische mogelijkheden voor de zandeilanden duidelijk zijn. Afhankelijk van keuzes die gemaakt worden, werken we in 2026 aan de ontwikkeling van de zandeilanden 10 en 12, (een multifunctioneel gebouw op) eiland 4 en/of uitbreiding van de horeca op zandeiland 1. Er is in deze begroting 2026 nog geen rekening gehouden met investeringen of andere kosten die hiermee gemoeid zijn.
- **Verkochte legakkers**: naleven afspraken beschoeiingsplicht: Er zijn drie eigenaren -van de in 2017 verkochte legakkers- die de beschoeiingsplicht nog niet (volledig) zijn nagekomen. We verwachten dat aan deze plicht per april 2026 is voldaan. Als dat onverhoopt niet het geval blijkt, zullen we, afhankelijk van besluitvorming hierover, handhavingsacties uitvoeren.
- **Vissenbossen verzonken legakkers**: Afhankelijk van de beschikbaarheid van geschikt snoeimateriaal, verwachten we in 2025 een voorstel te kunnen doen om, aanvullend aan de al bestaande ca. 200m vissenbos, nog een vissenbos aan te leggen op een van de verzonken legakkers die zichtbaar moeten blijven voor de scheepvaart. De werkzaamheden daarvoor vinden in dat geval naar verwachting (deels) plaats begin 2026.

Wat gaat het kosten

Programma instandhouding gebieden	Lasten		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal personeel	421.423	410.436	473.230
Totaal materieel	0	0	0
Totaal Plannen maken	**421.423**	**410.436**	**473.230**

De personele inzet vanuit Staatsbosbeheer betreft adviesdiensten strategisch vastgoed (€ 180.000) en plan- en projectvoorbereiding (€ 293.000).

3.3 Ondersteuning

Terreinbeheer en -ontwikkeling is meer dan onderhoud en reparatie. Efficiënt beheer staat of valt met goed financieel en administratief management, en met een solide juridische onderbouwing en afhandeling. In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) worden de volgende producten door de uitvoeringsorganisatie geleverd: accountmanagement, financiële diensten en juridische diensten.

3.3.1 Bestuursproducten

Accountmanagement

Wat willen we bereiken
De accountmanager is een deskundig aanspreekpunt voor het Recreatieschap en een opdrachtnemer voor uw bestuurlijke opdrachten.

Wat gaan we er voor doen
Met de bestuurlijk-juridische achtergrond en kennis van de organisatie fungeert de accountmanager als sparringpartner voor uw organisatie. Hij is opdrachtnemer voor uw bestuurlijke opdrachten, bewaakt de voortgang van de projecten en werkzaamheden die daaruit voortkomen en informeert u over de voortgang en de eindresultaten.

Bestuursadvies

Wat willen we bereiken
De bestuurssecretaris[2] is uw expert-sparringpartner. Zij adviseert en begeleidt uw bestuur en andere samenwerkingspartners, en helpt u op weg met de vraagstukken en opgaven waar u mee te maken heeft. Zij ondersteunt de uitvoering van bestuurlijke taken en besluitvormingsprocessen en denkt mee over bestuurlijke vraagstukken. Als rechterhand van het bestuur en ambtelijk opdrachtgever vertaalt de bestuurssecretaris uw besluiten naar concrete afspraken voor Staatsbosbeheer. De bestuurssecretaris wordt geadviseerd door een ambtelijke klankbordgroep met daarin vertegenwoordigers vanuit de deelnemende gemeenten van Recreatieschap Stichtse Groenlanden.

[2] De bestuurssecretaris maakt geen onderdeel uit van de geleverde diensten / personele capaciteit van Staatsbosbeheer

3.3.2 Financiële diensten

Financieel beleid

Wat willen we bereiken
Beoogd wordt een solide financieel beleid dat voldoet aan juridische en financiële vereisten, verordeningen, notities en kaders.

Wat gaan we er voor doen
Zorgvuldig terreinbeheer en -ontwikkeling vraagt om zorgvuldig budgetbeheer. De beschikbare middelen zijn immers bedoeld om de doelen en visie te realiseren voor uw gebieden. Door kennis, ervaring en netwerk worden de terreinen zo efficiënt mogelijk beheerd. Er worden interne inkoop- en beleidskaders opgesteld, (Europese) aanbestedingen worden begeleid, contracten worden opgesteld, rapportages voor verantwoording en accountantscontrole worden verzorgd, en de verzekeringsportefeuille wordt gecoördineerd. Uiteraard volgens de wettelijke vereisten. En op onderwerpen wordt financieel advies gegeven.

Planning en control en administratie

Wat willen we bereiken
Een Planning & Control-cyclus (P&C) is een wettelijke vereiste. En het geeft daarnaast kader en sturing aan het bestuur en biedt ondersteuning om de doelstellingen te bereiken.

Wat gaan we er voor doen
Deze P&C cyclus begint met het plannen van de jaarlijkse activiteiten (begroting) en eindigt met het vaststellen van het jaarresultaat en het samenstellen van de jaarrekening. Administratie (de vastlegging van financiële handelingen) maakt vanzelfsprekend onderdeel uit van P&C. Met de tussentijdse rapportage wordt de uitvoering van activiteiten bewaakt en wordt er voor gezorgd dat de bedrijfsvoering ‘in control’ blijft. Indien nodig wordt het voorgenomen beleid of de activiteiten en processen bijgesteld. Met ingang van het opstellen van de jaarrekening 2023 is hier de zogenaamde Rechtmatigheidsparagraaf bijgekomen. Uiteraard binnen het extern kader van Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), fiscale wetgeving en andere wet- en regelgeving en binnen de in de Gemeenschappelijke regeling en in de Samenwerkingsovereenkomst met Staatsbosbeheer opgenomen termijnen, zodat ook de deelnemers en het Ministerie van BZK hun inbreng kunnen leveren.

3.3.3 Juridische diensten

Aansprakelijkheid

Wat willen we bereiken
Beoogd wordt een beperking van aansprakelijkheidsprocedures, - risico’s en -kosten. Efficiënte afhandeling van klachten voorkomt bovendien eventuele beroepsprocedures bij de Nationale Ombudsman en bij de deelnemende gemeenten en de provincie.

Wat gaan we er voor doen
Terreineigendom en -beheer brengen juridische verantwoordelijkheden met zich mee. Gezorgd wordt voor een onderbouwde afwijzing of toewijzing van claims, voor de (financiële) afhandeling ervan, of claims worden doorgestuurd naar de verantwoordelijke partij. Omgekeerd wordt gezorgd voor aansprakelijkheidstelling van derden bij schade aan de terreinen. Bij klachten op grond van de Algemene wet bestuursrecht wordt gezorgd voor correspondentie met de directe toezichthouder (Politie en OM), worden hoorzittingen voorbereid en worden beslissingen opgesteld. Verder worden beroepen van klagers bij de Nationale Ombudsman afgehandeld. In bezwaarprocedures wordt gezorgd voor de

hoorzittingen en worden beslissingen op bezwaar opgesteld. In deze procedures wordt afgestemd met het bestuur van het schap en met de desbetreffende gemeente.

Juridische ondersteuning

Wat willen we bereiken
Beoogd wordt een goede en snelle juridische ondersteuning ter voorkoming en beperking van imagoschade en allerhande risico's.

Wat gaan we er voor doen
Voor effectief beheer en ontwikkeling van terreinen is een solide juridische basis onmisbaar. Daarom wordt vorm gegeven aan tal van overeenkomsten in het kader van beleid en uitvoering van beheer, waaronder de samenwerking met derden (private en publieke partijen). Dat gebeurd onder andere door adviseren, beoordelen en/of opstellen van overeenkomsten.

Procederen

Wat willen we bereiken
Het voorkomen van een onnodige gerechtelijke procedure spaart tijd en geld. In die gevallen waarin geprocedeerd moet worden, wordt een vlotte en correcte afhandeling van de procedure beoogd en draagt zodoende bij aan een besparing van kosten en komt uw imago ten goede.

Wat gaan we er voor doen
Mochten conflicten met derden tot juridische procedures leiden, dan wordt er geprocedeerd als verweerder, eisende partij, gedaagde of belanghebbende en zijn de juristen het aanspreekpunt voor de advocaat. Ook worden collega's bijgestaan in juridische procedures, bijvoorbeeld als zij slachtoffer zijn van een delict of een ongeval. Als het nodig is, wordt er opgetreden als gemachtigde in een gerechtelijke procedure, waar nodig in samenwerking met juristen van de desbetreffende deelnemende gemeente en de provincie

WOO-procedures

Wat willen we bereiken
Gestreefd wordt naar een snelle en correcte afhandeling van WOO-procedures.

Wat gaan we er voor doen
WOO-verzoeken worden in behandeling genomen. Ook kan een zienswijze opgesteld worden op een WOO-verzoek dat door derden wordt behandeld en waarin het Recreatieschap derdebelanghebbende is. Cruciaal hierbij is dat over de gevraagde informatie (documenten) beschikt kan worden.

Wat gaat het kosten

Programma instandhouding gebieden	Lasten		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal personeel	659.746	720.606	742.098
Totaal materieel	277.321	76.630	136.963
Totaal Overhead	**937.067**	**797.236**	**879.061**

Programma instandhouding gebieden	Baten		
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal personeel	0	0	0
Totaal materieel	71.017	0	75.776
Totaal Overhead	**71.017**	**0**	**75.776**

De personele inzet vanuit Staatsbosbeheer betreft de kosten van bestuurlijke ondersteuning (€193.000), de kosten van financiën (€ 516.000) en de inzet van juridische ondersteuning (€ 34.000).

Ten opzichte van 2024 zullen de materiële lasten in 2026 afnemen, omdat het uitvoeren van de rechtmatigheidscontrole (VIC) door Staatsbosbeheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast waren de lasten in 2024 aanzienlijk hoger, omdat hier ook de lasten voor de jaarrekening- en rechtmatigheidscontrole over 2023 in zijn opgenomen.

De baten op overhead worden gevormd door de gedeeltelijke vrijval van de afkoopsom die is ontvangen van RMN met betrekking tot de garantietoelage voor het overgekomen personeel. Deze dient ter dekking van de doorbelasting vanuit Staatsbosbeheer voor het salarisverschil dat is opgetreden bij de overname van het personeel.

3.4 Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten in het schap.

Recreatieschap Stichtse Groenlanden Deelnemersbijdragen	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Provincie Utrecht	838.425	873.471	919.852
Gemeente De Bilt	43.474	45.291	47.696
Gemeente Lopik	64.263	66.949	70.504
Gemeente IJsselstein	154.723	161.190	169.750
Gemeente Houten	222.981	232.302	244.637
Gemeente Woerden	232.991	242.730	255.619
Gemeente Stichtse Vecht	185.377	193.126	203.381
Gemeente Nieuwegein	279.825	291.522	307.001
Gemeente Utrecht	1.369.445	1.426.688	1.502.445
Totaal Programmagebied A	***3.391.504***	***3.533.269***	***3.720.885***
Gemeente Ronde Venen	539.405	650.527	685.070
Provincie Utrecht	527.476	636.140	669.919
Totaal Programmagebied B	***1.066.881***	***1.286.667***	***1.354.989***
Saldo	**4.458.385**	**4.819.936**	**5.075.874**

In overeenstemming met de uitgangspunten voor de begroting 2026 zijn de deelnemersbijdragen in 2026 met 5,31% verhoogd ten opzichte van 2025.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het Recreatieschap in staat is om financiële middelen vrij te maken om de risico's, die zich in de praktijk kunnen voordoen, op te vangen zonder dat hiervoor het beleid gewijzigd, dan wel ingekrompen, dient te worden. Deze ratio wordt bepaald conform de nota weerstandsvermogen.

In het slechtste geval kan het gevolg zijn, dat wanneer één of meerdere van de geïdentificeerde risico's zich voordoen, het bestuur voor een extra bijdrage naar de deelnemers moet. Ook voor andere onvoorziene zaken (die niet in de begroting zijn opgenomen of in de risicoparagraaf staan vermeld) moet om een extra deelnemersbijdrage worden gevraagd indien de weerstandscapaciteit onvoldoende is.

Voor de waardering van de toereikendheid van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Risicoanalyse

Nr	Risico's	Aard van het risico	Financiële omvang risico	Kans van optreden (hoog, midden, laag)	Impact *)
1	Niet nagekomen verplichtingen (Erfpacht, huur en evenementen)	zie toelichting	€ 250.000	hoog	€ 200.000
2	Aanbesteding vervangen beschoeiingen VVP	zie toelichting	€ 15.300	hoog	€ 12.240
3	Schadevergoeding bezoeker Vinkeveense Plassen	zie toelichting	€ 700.000	hoog	€ 560.000
4	Niet realiseren taakstellende bezuiniging (SGL-A+B)	zie toelichting	€ 30.600	hoog	€ 24.480
	Totaal		**€ 995.900**		**€ 796.720**

*) De financiële impact wordt berekend door bij een hoog risico 80%, bij een gemiddeld risico 50% en bij een laag risico 20% van het bedrag van de financiële omvang te nemen.

Niet-kwantificeerbare risico's

Een aantal van de geïdentificeerde risico's, onderstaand in meer detail toegelicht, zijn (nog) niet kwantificeerbaar. We volgen daarom het rijksbeleid voor gemeenten, die vallen onder het artikel 12-regime. Dit beleid stelt de minimale buffer van de algemene reserve op 2% van de som van de structurele inkomsten. Dit bedrag is daarmee het minimaal gewenste weerstandsvermogen voor niet-gekwantificeerde risico's. Voor de structurele inkomsten wordt uitgegaan van de huren en pachten, vermeerderd met de verwachte rentebaten. Voor 2026 bedraagt dit € 765.000. Per risico schatten we de financiële omvang op 2% * €765.000 = € 15.300.

Risico 1: Niet nagekomen verplichtingen (Erfpacht, huur en evenementen)
De geraamde omzet uit erfpacht, verhuur en evenementen bedraagt jaarlijks ongeveer € 1.000.000.

Het risico dat exploitanten niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen (bijvoorbeeld door de hoge inflatie) is aanwezig. Het risico wordt ingeschat op 25% van de geraamde omzet en bedraagt zodoende € 250.000.

Risico 2: Aanbestedingen vervangen beschoeiingen Vinkeveense plassen

De aanbesteding van de 1e tranche is geweest. Het bedrag per meter is hoger uitgevallen dan in het Toekomstplan was berekend. Daar staat tegenover dat we door de verkoop van legakkers minder meters hoeven te beschoeien. In mei 2024 is het document 'stand van zaken herstel oeverconstructies Vinkeveense Plassen Q1 2024' vastgesteld. Hierin staat beschreven welk deel van de opgave inmiddels is gerealiseerd, wat de resterende opgave is, welk budget er nog beschikbaar is en wat de vervolgstappen zijn. Dit document dient als nieuw vertrekpunt voor de resterende opgave van ruim 11 km te vervangen oeverbeschoeiing. Het is de verwachting dat als gevolg van de opgelopen vertraging en de daarmee samenhangende inflatie de kosten aanzienlijk hoger uitvallen dan de 1e tranche. Het restant zal Europees worden aanbesteed. Het risico kan op dit moment niet nader worden gekwantificeerd.

Risico 3: Schadevergoeding bezoeker Vinkeveense Plassen

In 2018 heeft een ongeval plaatsgevonden bij Zandeiland 4 in de Vinkeveense Plassen, waarbij een bezoeker ernstig nekletsel heeft opgelopen. De advocaat van het slachtoffer is van mening dat het Recreatieschap tekort is geschoten in haar zorgplicht aangaande de veiligheid van bezoekers van het zandeiland. De zaak is in behandeling gegeven bij verzekeraar Nationale Nederlanden. Zij is voornemens aansprakelijkheid te erkennen en gaat uit van een 50/50 deling van de schade. Op basis van jurisprudentie wordt echter rekening gehouden met een billijkheidscorrectie, waardoor SGL aansprakelijk zal zijn voor 80% van de schade. De omvang van het schadebedrag is nog niet bekend. Echter, op basis van uitspraken in andere zaken moet rekening worden gehouden met een schadebedrag van ten minste € 4.000.000 (80% = € 3.200.000). De maximale verzekerde som bij Nationale Nederlanden bedraagt € 2.500.000. Zodoende resteert een mogelijke impact van € 700.000. Omdat niet met zekerheid gesteld kan worden dat deze zaak in 2025 tot afronding komt, geldt dit risico vooralsnog ook voor 2026.

Risico 4: Niet realiseren taakstellende bezuiniging

De programmabegroting 2026 is voor zowel SGL-A als SGL-B sluitend gemaakt door het opvoeren van een taakstellende bezuiniging. Voor SGL-A bedraagt deze taakstelling €219.000, voor SGL-B bedraagt deze €112.000. Deze bezuinigingen zijn noodzakelijk om te kunnen blijven voldoen aan het credo 'schoon, heel en veilig', waarvoor het minimaal benodigde (vervangings)onderhoud in kaart is gebracht middels het Terrein Beheer Model. Met het oog op 'ravijnjaar 2026' is niet gekozen voor extra deelnemersbijdragen, maar voor taakstellende bezuinigingen. Het risico bestaat echter, dat deze bezuinigingen niet (volledig) zullen worden gerealiseerd en dat hierdoor een negatief resultaat wordt gerealiseerd in 2026. Hiervan is het gevolg, dat een beroep moet worden gedaan op de reserves van het Recreatieschap.

Weerstandsvermogenratio

De weerstandsvermogenratio wordt voor 2026 begroot op 0,5 voor het Recreatieschap als geheel, wat conform waarderingstabel kan worden omschreven als 'ruim onvoldoende'. Hierbij moet worden opgemerkt dat voor SGL-A een algemene reserve wordt aangehouden ter hoogte van de mogelijke financiële impact van de geïdentificeerde risico's specifiek voor programmagebied A, waardoor de ratio voor SGL-A rond 1 beweegt. Het resterende saldo van de algemene reserve van SGL-A zal worden ingezet voor de investeringsopgave. Als gevolg van het geringe saldo van de algemene reserve van SGL-B en de mogelijke impact van de verzekeringskwestie (risico 3) is de ratio voor programmagebied geraamd op 0,3.

Kengetallen BBV

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor provincies, gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen wordt voorgeschreven, dat er in de jaarstukken enkele kengetallen moeten worden opgenomen.

Normen

Netto schuldquote: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol.
Solvabiliteitsratio: > 50% is minst risicovol, 20 - 50% is neutraal, < 20% is meest risicovol.
Structurele exploitatieruimte: evenwicht (0 of positief).

De kengetallen worden weergegeven in onderstaande tabel.

	Concept Jaarrekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Netto schuldquote	17%	40%	73%	92%	89%	84%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	17%	40%	73%	92%	89%	84%
Solvabiliteitsratio	34%	33%	30%	27%	28%	29%
Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	0,2%	2,5%	1,3%	1,3%	1,3%	2,3%
Belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

Deze kengetallen geven enig inzicht in de financiële positie en de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de organisatie.

- De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Een negatieve schuldquote geeft in feite aan dat er per saldo geen sprake is van een schuld. Ten opzichte van de huidige stand verwachten we dat de netto schuldquote aanzienlijk zal stijgen. Omdat in het verleden niet of onvoldoende is gereserveerd, zal voor de uitvoer van de investeringsplanning, die voortvloeit uit het TBM, vreemd vermogen moeten worden aangewend.
- De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van het schap. Dit geeft inzicht in de mate waarin het schap in staat is om op lange termijn aan al haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Deze ratio zal naar verwachting dalen als gevolg van aan het aantrekken van vreemd vermogen ten behoeve van de noodzakelijke investeringen in beide programmagebieden.
- Het kengetal “structurele exploitatieruimte” geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit wordt in het kengetal als percentage van de totale baten uitgedrukt. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Het goed onderhouden van de gebieden is een belangrijke taak voor het schap om duurzaam gebruik mogelijk te maken. Als basis voor het plannen van regulier- en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen wordt het Terrein Beheer Model (TBM) gehanteerd. Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypen (bijvoorbeeld speel- en ligweide, strand of bos) waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt met de cycli en de normkosten de geplande lasten voor meerjarig duurzaam onderhoud.

De geplande lasten van groot onderhoud fluctueren van jaar tot jaar. Dit kan een direct en groot effect hebben op het jaarresultaat en daarmee op de jaarlijkse deelnemersbijdrage. Om dit ongewenste effect zoveel mogelijk te voorkomen heeft het schap ervoor gekozen om een egalisatievoorziening groot onderhoud in te stellen. Jaarlijks wordt een vastgestelde dotatie ten laste van de exploitatie gebracht en de werkelijke onderhoudslasten worden ten laste van de voorziening verantwoord. De geplande lasten,

de dotatie en de werkelijke kosten worden periodiek gemonitord. Elk jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is.

Onderstaande tabel laat het verwachte verloop van de voorziening Groot Onderhoud zien voor de komende jaren, waarin vanaf 2026 uitgegaan wordt van het TBM.

Stand voorziening	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Onderhoudsvoorziening SGL-A						
Stand voorziening 1 januari	1.315.005	1.263.727	700.039	552.627	662.927	763.763
Dotatie	287.602	192.602	583.906	583.906	583.906	583.906
Onttrekking	338.881	756.290	731.317	473.606	483.070	533.835
Stand voorziening 31 december	1.263.727	700.039	552.627	662.927	763.763	813.834
Onderhoudsvoorziening SGL-B						
Stand voorziening 1 januari	431.924	381.241	138.348	125.649	105.172	84.933
Dotatie	30.356	14.356	73.879	73.879	73.879	73.879
Onttrekking	81.038	257.249	86.579	94.357	94.118	55.220
Stand voorziening 31 december	381.241	138.348	125.649	105.172	84.933	103.592
Totaal stand per 31 december	1.644.968	838.387	678.276	768.099	848.695	917.426

Met de implementatie van het Terrein Beheer Model (TBM) is een vollediger beeld ontstaan van de totale onderhoudsopgave voor het Recreatieschap. Dat heeft tot gevolg dat de jaarlijkse dotatie aan de voorziening groot onderhoud substantieel hoger is geworden. Doordat de dotatie in het verleden te laag is gebleken en er zodoende te weinig is ‘gespaard’, en vanwege de beperkte huidige financiële slagkracht van het Recreatieschap, zijn er keuzes gemaakt om tot een noodzakelijk onderhoudspakket te komen dat toeziet op ‘de basis op orde’. Dat betekent bijvoorbeeld dat minder urgente onderhoudswerkzaamheden zullen worden herpland naar een toekomstige jaarschijf, of dat bepaalde vervangings- of onderhoudsprojecten separaat ter goedkeuring zullen worden voorgelegd aan het bestuur.

4.3 Financiering

Beleidsuitgangspunten

Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.

Risicobeheer

De Wet financiering decentrale overheden vermeldt twee normen. Het doel is te voorkomen dat bij herfinanciering van leningen bij aanzienlijk hogere rente grote schokken optreden in de hoogte van de rente die het schap moet betalen. De normen beperken de budgettaire risico’s.

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden/ schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico’s op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,5% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar.

De verwachte kasgeldlimiet voor 2026 kan als volgt worden weergegeven: totaal van de lasten van gewone bedrijfsvoering in de begroting 2026 bedraagt € 6.726.050. De verwachte limiet is zodoende €571.714.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering

onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's.

Totaal van de lasten van gewone bedrijfsvoering in de begroting 2026 bedraagt € 6.726.050. De verwachte limiet is 20% zijnde €1.345.210. De begrote aflossingen voor 2026 zijn € 243.964.

Mutaties in de leningenportefeuille

Omschrijving			2024	2025	2026	2027	2028	2029
SGL-A		Stand per 1/1	2.580.000	2.426.000	3.077.542	3.642.988	3.410.725	3.178.461
	bij	Nieuwe leningen	-	805.542	759.723	-	-	-
	af	Aflossingen	154.000	154.000	194.277	232.263	232.263	232.263
		Stand per 31/12	**2.426.000**	**3.077.542**	**3.642.988**	**3.410.725**	**3.178.461**	**2.946.198**
SGL-B		Stand per 1/1	-	-	993.743	2.108.573	3.772.070	3.575.587
	bij	Nieuwe leningen	-	993.743	1.164.517	1.771.410	-	-
	af	Aflossingen	-	-	49.687	107.913	196.484	196.484
		Stand per 31/12	**-**	**993.743**	**2.108.573**	**3.772.070**	**3.575.587**	**3.379.103**
Totaal stand 31/12			**2.426.000**	**4.071.286**	**5.751.561**	**7.182.795**	**6.754.048**	**6.325.301**

Het uitgangspunt is dat in deze begrotingsperiode in totaal € 1.924.000 aan nieuwe leningen wordt aangegaan. Dit is ter afdekking van de investeringen in de begroting die niet vanuit de reserves kunnen worden gefinancierd en om te waarborgen dat vaste activa met vaste geldmiddelen worden gefinancierd. Een doorkijk naar 2027 toont, dat ook in dat jaar behoefte is aan extra vreemd vermogen om te kunnen voldoen aan de investeringsplanning voor SGL-B.

BBV en rentetoerekening

Het BBV bevat voorschriften met betrekking tot de rentetoerekening. De interne rentetoerekening is afhankelijk van de verhouding netto rentelasten afgezet tegen de integraal gefinancierde activa. Het recreatieschap heeft geen grondexploitaties zodat een aparte renteberekening hiervoor buiten beschouwing kan worden gelaten. Projectfinanciering is eveneens niet van toepassing. De interne rentetoerekening loopt via het taakveld 0.5 Treasury. Over reserves, voorzieningen en eigen vermogen wordt geen rente toegerekend.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten.

4.4 Grondbeleid

Het Algemeen Bestuur van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden heeft het voornemen grondbeleid nader uit te werken. Bij deze uitwerking worden onderstaande uitgangspunten getoetst op haalbaarheid en wenselijkheid in relatie tot de doelstellingen van het schap:

- Met de inzet van grond wordt samenwerking met gebiedspartijen gezocht.
- De grondexploitatie van het schap neemt zij in haar aanpak een coöperatieve houding aan. Hierbij stuurt zij daar waar mogelijk – in samenwerking met de andere gebiedspartijen - actief op programmering, kostenbeheersing en opbrengstoptimalisatie.
- Het schap werkt in samenwerking met de omgeving, zoekt naar nieuwe samenwerkingspartners, geeft ruimte aan nieuwe technologieën en duurzame toepassingen.

- Het schap neemt in beginsel niet risicodragend deel in gebieds- en vastgoedontwikkelingen en voert niet zelf geen opstalexploitaties.
- Bij de inzet van grond en vastgoed werkt het schap transparant en marktconform.

4.5 Bedrijfsvoering

Recreatieschap Stichtse Groenlanden is een bestuurlijke organisatie en heeft geen eigen personeel in dienst. Uitvoering van de eigen kerntaken vereist derhalve een derde uitvoerende partij. Dit is Staatsbosbeheer. Bij de vigerende samenwerkingsovereenkomst hoort een volmacht- en mandaatlijst. De personele component van de dienstverlening door Staatsbosbeheer in 2026 blijkt uit de volgende tabel.

	SGL-A			SGL-B			SGL Totaal		
Omschrijving	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Beheerinformatie	198.908	54.091	155.464	9.815	11.305	11.906	208.722	65.397	167.369
Uitvoeren Terreininspecties	63.083	47.142	80.244	16.462	31.735	30.431	79.545	78.877	110.676
Ondersteuning recreatie-, landschaps- en natuurbehee	48.504	107.053	52.738	1.290	2.689	2.831	49.794	109.742	55.569
Uitvoeren Terreinbeheer RO 30%	517.552	711.130	400.000	310.170	323.135	200.000	827.722	1.034.265	600.000
Omgevingscommunicatie	22.546	64.163	27.570	5.936	11.706	-	28.482	75.869	27.570
Beheer vastgoed en gronden (rentmeesterschap)	98.754	215.394	108.332	11.142	23.092	12.318	109.896	238.486	120.650
Toezicht en Handhaving	473.812	400.300	501.556	151.051	172.992	166.178	624.863	573.292	667.734
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen	88.466	3.504	93.690	9.167	75	10.079	97.633	3.579	103.769
Zorg en arbeidsparticipatie	-	-	-	-	649	-	-	649	-
Advies marketing	1.080	5.874	1.186	1.080	4.728	4.979	2.160	10.602	6.165
Vrijwilligers en actief burgerschap	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Gebiedsbeheer	**1.512.703**	**1.608.652**	**1.420.780**	**516.113**	**582.106**	**438.722**	**2.028.816**	**2.190.758**	**1.859.502**
Adviesdiensten strategische vastgoed	165.612	163.600	172.287	7.212	2.069	8.178	172.824	165.668	180.465
Plan- en projectvoorbereiding	108.365	131.393	138.370	140.234	113.375	154.395	248.599	244.768	292.765
Totaal Plannen maken	**273.977**	**294.993**	**310.657**	**147.446**	**115.443**	**162.573**	**421.423**	**410.436**	**473.230**
Accountmanagement	137.560	105.103	144.273	44.349	21.231	48.472	181.909	126.334	192.745
Bestuursadvies	-	5.490	-	20.963	16.251	-	20.963	21.741	-
Secretariaat	-	7.414	-	-	-	-	-	7.414	-
Plan van aanpak visie SGL	12.771	5.317	-	-	-	-	12.771	5.317	-
Totaal Bestuurlijke diensten	**150.331**	**123.324**	**144.273**	**65.311**	**37.482**	**48.472**	**215.643**	**160.806**	**192.745**
Financieel beleid	-	345	500	-	-	-	-	345	500
Planning en control	298.841	388.799	309.308	113.818	138.559	126.917	412.660	527.359	436.225
VIC - Rechtmatigheid	9.514	-	58.054	2.253	-	20.773	11.767	-	78.827
Totaal Financiële diensten	**308.355**	**389.145**	**367.862**	**116.071**	**138.559**	**147.690**	**424.426**	**527.704**	**515.552**
Aansprakelijkheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juridische ondersteuning	6.128	19.541	9.579	4.451	11.306	11.906	10.578	30.847	21.485
Procederen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opstellen gemeenschappelijke regeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WOO-procedures	9.099	1.249	12.316	-	-	-	9.099	1.249	12.316
Totaal Juridische diensten	**15.227**	**20.791**	**21.895**	**4.451**	**11.306**	**11.906**	**19.677**	**32.097**	**33.801**
Totaal personele lasten	**2.260.592**	**2.436.904**	**2.265.466**	**849.392**	**884.896**	**809.364**	**3.109.984**	**3.321.800**	**3.074.830**

Op het totaalpakket van de dienstverlening is de index van 5,31% toegepast t.o.v. de begroting 2025. Uitzondering is het uitvoeren van regulier onderhoud. Hiervoor is het onderliggende TBM geraadpleegd. Op basis hiervan wordt het reguliere onderhoudswerk, dat door personeel van Staatsbosbeheer zelf wordt uitgevoerd, niet langer meer gerapporteerd onder de personele lasten, maar onder de materiële lasten. Uitgangspunt is dat de personele last louter nog bestaat uit begeleidings- en administratieve uren en gelijk is aan zo'n 30% van de materiële last van het reguliere onderhoudswerk. Omdat het schap hier nu nog niet aan voldoet zal begrotingsjaar 2026 worden gebruikt om nader tot het percentage van 30% te geraken. Dit vergt een betere discipline op het gebied van urenschrijven, maar ook het uit handen geven van werk aan externe partijen.

Daarnaast is het voornemen om de verplichte rechtmatigheidscontrole niet langer uit te laten voeren door een extern adviesbureau (voorheen Baker Tilly), maar onder te brengen bij Staatsbosbeheer.

Er wordt afgerekend op basis van werkelijke uren maal het afgesproken tarief conform de Samenwerkingsovereenkomst/tarievenbrief van Staatsbosbeheer. Dit vindt plaats met inachtneming van het totale budget voor de dienstverlening, uitgezonderd goedgekeurd meerwerk. Op basis hiervan zijn de personeels- en apparaatskosten opgesteld en doorbelast naar de twee programmagebieden.

Overhead en toerekening personeelskosten

Overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dienen de kosten van overhead verantwoord te worden op een afzonderlijk daarvoor aangewezen taakveld. Dit betreft enerzijds (een percentage van) de personele kosten zoals directeur, afdelingshoofden en medewerkers van ondersteunende afdelingen. Anderzijds betreft het apparaatskosten zoals ICT en huisvesting etc. Direct toewijsbare personeel- en apparaatskosten dienen op het taakveld verantwoord te worden waar deze betrekking op hebben. De verdeling op taakveldniveau is in deze begroting opgenomen.

5. Financiële begroting

Staat van baten en lasten programma Instandhouding en ontwikkeling gebieden

Programma instandhoudingsgebieden	Lasten Begroting 2026	Baten Begroting 2026	Saldo Begroting 2026
Beheerinformatie	167.369		-167.369
Uitvoeren Terreininspecties	110.676		-110.676
Ondersteuning recreatie-, landschaps- en natuurbeheer	55.569		-55.569
uitvoeren Terreinbeheer RO 30%	600.000		-600.000
Omgevingscommunicatie	27.570		-27.570
Beheer vastgoed en gronden (rentmeesterschap)	120.650		-120.650
Toezicht en Handhaving	667.734		-667.734
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen	103.769		-103.769
Advies marketing	6.165		-6.165
Personeel	**1.859.502**	**0**	**-1.859.502**
Regulier onderhoud	1.622.503		-1.622.503
Dotatie voorziening groot onderhoud	657.785		-657.785
Afschrijvingen	476.394		-476.394
Rentekosten	135.315		-135.315
Energie- en waterverbruik	95.470		-95.470
Belastingen	53.880		-53.880
Verzekeringen	39.525		-39.525
Dienstverlening derden	284.545		-284.545
Publiciteit & voorlichting	3.781		-3.781
Drukwerk	2.291		-2.291
Huren en pachten	38.785	694.473	655.688
Jacht- en visrechten		5.211	5.211
Entreegelden		500.903	500.903
Brandstof	17.639		-17.639
Diverse lasten	80.504		-80.504
Diverse baten		70.000	70.000
Vergunningen, Ontheffingen en Toestemmingen	5.840	363.605	357.765
Materieel	**3.514.257**	**1.634.192**	**-1.880.065**
Totaal Gebiedsbeheer	**5.373.759**	**1.634.192**	**-3.739.567**
Totaal Plannen maken	**473.230**	**0**	**-473.230**
Totaal Bestuurlijke diensten	**284.171**	**75.776**	**-208.395**
Totaal Financiële diensten	**561.089**	**0**	**-561.089**
Totaal Juridische diensten	**33.801**	**0**	**-33.801**
Totaal Overhead	**879.061**	**75.776**	**-803.286**
Provincie Utrecht (SGL-A)		919.852	919.852
Gemeente De Bilt		47.696	47.696
Gemeente Lopik		70.504	70.504
Gemeente IJsselstein		169.750	169.750
Gemeente Houten		244.637	244.637
Gemeente Woerden		255.619	255.619
Gemeente Stichtse Vecht		203.381	203.381
Gemeente Nieuwegein		307.001	307.001
Gemeente Utrecht		1.502.445	1.502.445
Gemeente Ronde Venen		685.070	685.070
Provincie Utrecht (SGL-B)		669.919	669.919
Totaal Algemene middelen	**0**	**5.075.874**	**5.075.874**
Saldo gewone bedrijfsvoering	**6.726.050**	**6.785.842**	**59.792**
Totaal kredieten	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten	**6.726.050**	**6.785.842**	**59.792**
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	**293.042**	**233.250**	**-59.792**
Gerealiseerd resultaat	**7.019.092**	**7.019.092**	**0**

Meerjarenbegroting

Meerjarenraming	Concept Jaarrekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal Gebiedsbeheer	5.185.100	4.878.220	5.373.759	5.751.443	6.061.371	6.221.298
Totaal Plannen maken	421.423	410.436	473.230	498.359	524.821	552.689
Totaal Overhead	937.067	797.236	879.061	925.739	974.896	1.026.663
Lasten uit gewone bedrijfsvoering	6.543.589	6.085.892	6.726.050	7.175.541	7.561.088	7.800.650
Totaal Gebiedsbeheer	1.997.374	1.388.709	1.634.192	1.720.967	1.812.351	1.908.587
Totaal Overhead	71.017	0	75.776	79.799	84.037	88.499
Deelnemersbijdragen	4.458.385	4.819.936	5.075.874	5.435.140	5.733.168	5.960.435
Baten uit gewone bedrijfsvoering	6.526.776	6.208.644	6.785.842	7.235.907	7.629.556	7.957.521
Saldo van baten en lasten	16.813	-122.752	-59.792	-60.366	-68.468	-156.870
Toevoeging reserves	296.380	310.674	293.042	293.616	290.689	373.274
Vrijval reserves	654.349	241.498	233.250	233.250	222.221	216.404
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	-357.969	69.176	59.792	60.366	68.468	156.870
Gerealiseerd resultaat	-341.156	-53.576	0	0	0	0

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

De grondslagen voor de ramingen in de meerjarenbegroting zijn vermeld in hoofdstuk 2 “Uitgangspunten”.

Overzicht incidentele baten en lasten en toelichting

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de notitie incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is het verplicht een overzicht op te nemen van de incidentele baten en lasten in de begroting, inclusief een toelichting op de belangrijkste posten hieruit.

Omschrijving	Concept Jaarrekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal lasten exclusief mutaties reserves	6.543.589	6.085.892	6.726.050	7.175.541	7.561.088	7.800.650
Totaal incidentele lasten **exclusief mutaties reserves**	0	0	0	0	0	0
Totaal structurele lasten exclusief mutaties reserves	**6.543.589**	**6.085.892**	**6.726.050**	**7.175.541**	**7.561.088**	**7.800.650**
Totaal baten exclusief mutaties reserves	6.526.776	6.208.644	6.785.842	7.235.907	7.629.556	7.957.521
Totaal incidentele baten **exclusief mutaties reserves**	0	0	0	0	0	0
Totaal structurele baten exclusief mutaties reserves	**6.526.776**	**6.208.644**	**6.785.842**	**7.235.907**	**7.629.556**	**7.957.521**
Totaal stortingen in reserves	296.380	310.674	293.042	293.616	290.689	373.274
Totaal incidentele stortingen in reserves	296.380	310.674	293.042	293.616	290.689	373.274
Totaal structurele stortingen in reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal onttrekkingen uit reserves	654.349	241.498	233.250	233.250	222.221	216.404
Totaal incidentele onttrekkingen uit reserves	622.760	209.909	202.229	202.229	191.200	191.200
Totaal structurele ontrekkingen uit reserves	**31.589**	**31.589**	**31.021**	**31.021**	**31.021**	**25.204**

Onderstaand zijn de belangrijkste incidentele baten, lasten en reservemutaties toegelicht:

- **Reserve Ontwikkelplan komende jaren**: Storting à €125.000 per jaar ten behoeve van de ontwikkeling van diverse gebieden.
- **Reserve Ontwikkelplan komende jaren**: Storting à €12.000, €48.000 en €130.000 in respectievelijk 2027, 2028 en 2029 ten behoeve van toekomstige ontwikkelprojecten.
- **Reserve Ontwikkelplan komende jaren**: Onttrekking à €20.000 per jaar ten behoeve van planvoorbereiding.
- **Reserve Inrichting ’t Waal/Honswijkerplas**: Onttrekking à €50.000 per jaar ten behoeve van beheer en onderhoud van het gebied.
- **Bestemmingsreserve inspecties:** Toevoeging à €105.580 per jaar en een onttrekking à €112.311 per jaar ten behoeve van de uitvoer van terreininspecties.

Presentatie van het structureel begrotingssaldo

Om inzicht te bieden in het structureel begrotingssaldo is onderstaand opgenomen wat het effect is van de incidentele baten en lasten op de begroting 2026-2029. Dit model is gebaseerd op het modeloverzicht zoals geadviseerd door de Commissie BBV in de notitie incidentele baten en lasten.

Omschrijving	Concept Jaarrekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Saldo van baten en lasten	-16.813	122.752	59.792	60.366	68.468	156.870
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	357.969	-69.176	-59.792	-60.366	-68.468	-156.870
Begrotingssaldo na bestemming	**341.156**	**53.576**	**0**	**0**	**0**	**0**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	326.380	-100.765	-90.813	-91.387	-99.489	-182.074
Structureel begrotingssaldo (positief = overschot)	**14.776**	**154.341**	**90.813**	**91.387**	**99.489**	**182.074**

Uiteenzetting van de financiële positie

De uitgangspunten, die bij het samenstellen van deze begroting zijn gehanteerd, zijn vermeld in hoofdstuk 2 van deze begroting. Er worden geen financiële gevolgen verwacht als gevolg van nieuw beleid.

Geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar

Omschrijving	Concept Jaarrekening 2024	2025	2026	2027	2028	2029
Vaste activa	6.715.499	7.003.971	9.538.847	11.302.656	11.580.824	11.709.607
Vlottende activa	4.594.057	4.100.000	3.420.000	3.270.000	2.770.000	2.470.000
Totaal activa	**11.309.556**	**11.103.971**	**12.958.847**	**14.572.656**	**14.350.824**	**14.179.607**
Eigen vermogen (incl. resultaat)	3.894.908	3.629.477	3.858.539	3.891.211	3.959.677	4.116.547
Voorzieningen	1.644.968	861.876	678.276	768.099	848.695	917.426
Vaste schulden	2.913.330	3.029.301	5.888.828	7.242.562	6.736.315	6.230.068
Vlottende passiva	2.856.350	3.583.317	2.533.204	2.670.784	2.806.137	2.915.566
Totaal passiva	**11.309.556**	**11.103.971**	**12.958.847**	**14.572.656**	**14.350.824**	**14.179.607**

EMU saldo

Omdat het begrotingstotaal van het Recreatieschap onder de grens van € 20 miljoen ligt is toelichting van het EMU saldo niet verplicht en derhalve niet opgenomen.

Meerjaren investeringsbegroting

In de begroting is tevens een meerjarige investeringsbegroting opgenomen. Deze begroting is gebaseerd op de netto investering (investering -/- eventueel van derden ontvangen specifieke bijdrage/subsidie). Op investeringen wordt afgeschreven vanaf het jaar volgend op het jaar van ingebruikname van het activum.

Uit het volgende overzicht blijkt de opgave voor het Recreatieschap op het gebied van vervangingsinvesteringen. Met name bij SGL-B is deze substantieel met een aantal steigers die hoognodig aan vervanging toe zijn om de veiligheid voor recreanten te waarborgen, alsook de nodige meters oeverbeschoeiing die niet zijn opgenomen in het lopende project bij de Vinkeveense Plassen. Omdat het eigen vermogen van SGL-B niet toereikend is, zal dit moeten worden gefinancierd met vreemd vermogen, dan wel met extra bijdragen van de deelnemers.

Investeringsoverzicht 2026-2029

Vervangingsinvesteringen	Afschrijvings-termijn in jaren	Bedrag investeringen			
		2026	2027	2028	2029
SGL-A					
Investeringen 40 jaar	40	162.364	140.932	140.932	192.338
Investeringen 30 jaar	30	137.106			
Investeringen 20 jaar	20	532.953		197.821	
Investeringen 15 jaar	15	587	587	587	587
Investeringen 10 jaar	10	9.222	3.758	3.758	3.758
Investeringen 8 jaar	8		270.447	36.412	184.953
Investeringen 5 jaar	5				17.943
Totaal SGL-A		**842.232**	**415.724**	**379.510**	**399.579**
SGL-B					
Investeringen 40 jaar	40	661.462	1.712.303	5.285	5.285
Investeringen 30 jaar	30				
Investeringen 20 jaar	20			17.702	
Investeringen 15 jaar	15				
Investeringen 10 jaar	10	27.084	13.872	13.872	13.872
Investeringen 8 jaar	8		22.340	2.163	
Investeringen 5 jaar	5		14.202		12.000
Totaal SGL-B		**688.546**	**1.762.717**	**39.022**	**31.157**
Totaal SGL		**1.530.778**	**2.178.441**	**418.532**	**430.736**

Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Reserves

Reserves zijn middelen die onder het eigen vermogen vallen en waarvan het algemeen bestuur over de inzet kan besluiten. Onderstaand is per reserve het verloop gedurende de begrotingsperiode weergegeven.

Reserve	Stand per 31-12-2023	Toevoegingen 2024	Onttrekkingen 2024	Stand per 31-12-2024	Toevoegingen 2025	Onttrekkingen 2025	Stand per 31-12-2025	Toevoegingen 2026	Onttrekkingen 2026	Stand per 31-12-2026
Algemene reserve SGL-A	**968.501**	**48.036**	**116.803**	**899.734**	**222.926**		**1.122.660**	**11.305**		**1.133.965**
Reserve natuurontwikkeling fietspaden	45.378			45.378			45.378			45.378
Reserve inrichting 't Waal / Honswijkerplas	963.718	53.403	45.726	971.395		57.500	913.895		50.000	863.895
Herplantfonds Nedereindseplas	14.386		3.215	11.171			11.171			11.171
Reserve fietspad Nieuw Wulven	29.087		5.817	23.270		5.817	17.453		5.817	11.636
Calamiteiten fonds	48.900			48.900			48.900			48.900
Reserve ontwikkelplan Maarsseveense Plassen	504.045		14.804	489.241		14.804	474.437		14.804	459.633
Reserve ontwikkelplan komende jaren	334.356	125.000	46.667	412.689	125.000	93.334	444.355	125.000	20.000	549.355
Reserve boomveiligheid	16.000			16.000			16.000			16.000
Reserve Heemstede Noord	84.849			84.849			84.849			84.849
Strategische keuzes reserve	4.500			4.500			4.500			4.500
Bestemmingsreserve inspecties	283.710	105.580	101.180	288.110	105.580	106.977	286.713	105.580	112.311	279.982
Bestemmingsreserve Transitiekosten	241.427		230.316	11.111		11.111	0			0
Bestemmingsreserves SGL-A	**2.570.356**	**283.983**	**447.726**	**2.406.614**	**230.580**	**289.543**	**2.347.651**	**230.580**	**202.932**	**2.375.299**
Algemene reserve SGL-B	**-75.516**	**205.065**	**48.120**	**81.429**	**68.908**		**150.337**	**42.268**		**192.605**
Reserve Duiken	11.441		412	11.029			11.029		11.029	0
Reserve Legakkers beschoeiingen	72.453		10.400	62.053		10.400	51.653		10.400	41.253
Reserve uitvoeringsprogramma VVP	20.000		156	19.844			19.844			19.844
Reserve Entrees gebied	17.425		17.425	0			0			0
Reserve gevolgen verkoop legakkers	33.247			33.247			33.247			33.247
Bestemmingsreserve inspecties	28.187	12.397	7.351	33.233	12.397	33.500	12.130	8.889	8.889	12.130
Bestemmingsreserve transitiekosten	61.308		54.738	6.570		6.570	0			0
Bestemmingsreserve Investeringen	99.120		99.120	0	67.697	17.500	50.197			50.197
Bestemmingsreserves SGL-B	**343.179**	**12.397**	**189.602**	**165.975**	**80.094**	**67.970**	**178.099**	**8.889**	**30.318**	**156.670**
Gerealiseerd resultaat	**105.201**	**-205.065**	**99.865**	**341.156**	**53.573**	**341.156**	**53.573**			
TOTAAL RESERVES	**3.911.721**	**344.417**	**902.114**	**3.894.908**	**656.081**	**698.669**	**3.852.320**	**293.042**	**233.250**	**3.858.540**

Reserve	Stand per 31-12-2026	Toevoegingen 2027	Onttrekkingen 2027	Stand per 31-12-2027	Toevoegingen 2028	Onttrekkingen 2028	Stand per 31-12-2028	Toevoegingen 2029	Onttrekkingen 2029	Stand per 31-12-2029
Algemene reserve SGL-A	**1.133.965**			**1.133.965**			**1.133.965**			**1.133.965**
Reserve natuurontwikkeling fietspaden	45.378			45.378			45.378			45.378
Reserve inrichting 't Waal / Honswijkerplas	863.895		50.000	813.895		50.000	763.895		50.000	713.895
Herplantfonds Nedereindseplas	11.171			11.171			11.171			11.171
Reserve fietspad Nieuw Wulven	11.636		5.817	5.819		5.819	0		0	0
Calamiteiten fonds	48.900			48.900			48.900			48.900
Reserve ontwikkelplan Maarsseveense Plassen	459.633		14.804	444.829		14.804	430.025		14.804	415.221
Reserve ontwikkelplan komende jaren	549.355	136.916	20.000	666.271	172.712	20.000	818.983	255.297	20.000	1.054.280
Reserve boomveiligheid	16.000			16.000			16.000			16.000
Reserve Heemstede Noord	84.849			84.849			84.849			84.849
Strategische keuzes reserve	4.500			4.500			4.500			4.500
Bestemmingsreserve inspecties	279.982	105.580	112.311	273.251	105.580	112.311	266.520	105.580	112.311	259.789
Bestemmingsreserve Transitiekosten	0			0			0			0
Bestemmingsreserves SGL-A	**2.375.299**	**242.496**	**202.932**	**2.414.863**	**278.292**	**202.934**	**2.490.221**	**360.877**	**197.115**	**2.653.983**
Algemene reserve SGL-B	**192.605**			**192.605**			**192.605**			**192.605**
Reserve Duiken	0			0			0			0
Reserve Legakkers beschoeiingen	41.253		10.400	30.853		10.400	20.453		10.400	10.053
Reserve uitvoeringsprogramma VVP	19.844			19.844			19.844			19.844
Reserve Entrees gebied	0			0			0			0
Reserve gevolgen verkoop legakkers	33.247			33.247			33.247			33.247
Bestemmingsreserve inspecties	12.130	12.397	8.889	15.638	12.397	8.889	19.146	12.397	8.889	22.654
Bestemmingsreserve transitiekosten	0			0			0			0
Bestemmingsreserve Investeringen	50.197			50.197			50.197			50.197
Bestemmingsreserves SGL-B	**156.670**	**12.397**	**19.289**	**149.778**	**12.397**	**19.289**	**142.886**	**12.397**	**19.289**	**135.994**
Gerealiseerd resultaat										
TOTAAL RESERVES	**3.858.540**	**254.893**	**222.221**	**3.891.212**	**290.689**	**222.223**	**3.959.678**	**373.274**	**216.404**	**4.116.548**

Voorzieningen

Voorzieningen zijn middelen die dienen ter dekking van risico's en verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden ingeschat. Daarnaast kunnen voorzieningen gevormd worden ter egalisatie van lasten (bijvoorbeeld groot onderhoud). Onderstaand is per voorziening het verloop gedurende de begrotingsperiode opgenomen.

Stand voorziening	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Onderhoudsvoorziening SGL-A						
Stand voorziening 1 januari	1.315.005	1.263.727	700.039	552.627	662.927	763.763
Dotatie	287.602	192.602	583.906	583.906	583.906	583.906
Onttrekking	338.881	756.290	731.317	473.606	483.070	533.835
Stand voorziening 31 december	**1.263.727**	**700.039**	**552.627**	**662.927**	**763.763**	**813.834**
Onderhoudsvoorziening SGL-B						
Stand voorziening 1 januari	431.924	381.241	138.348	125.649	105.172	84.933
Dotatie	30.356	14.356	73.879	73.879	73.879	73.879
Onttrekking	81.038	257.249	86.579	94.357	94.118	55.220
Stand voorziening 31 december	**381.241**	**138.348**	**125.649**	**105.172**	**84.933**	**103.592**
Totaal stand per 31 december	**1.644.968**	**838.387**	**678.276**	**768.099**	**848.695**	**917.426**

Baten en lasten per taakveld

Taakveld	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
0.1 Bestuur	316.827	39.589	137.400
0.4 Overhead	2.485.122	2.748.508	2.407.096
0.5 Treasury	44.583	72.701	135.315
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	624.863	573.292	667.734
3.4 Economische promotie	181.467	181.853	198.986
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.890.728	2.469.952	3.179.519
Totaal van de lasten	**6.543.589**	**6.085.895**	**6.726.050**
0.1 Bestuur	71.017	0	75.776
0.5 Treasury	125.583	0	70.000
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0
3.4 Economische promotie	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.330.176	6.208.644	6.640.066
Totaal van de baten	**6.526.776**	**6.208.644**	**6.785.842**
Saldo van baten en lasten	**-16.813**	**122.749**	**59.792**
0.10 Mutaties reserves (stortingen)	296.380	310.674	293.042
0.10 Mutaties reserves (onttrekkingen)	654.349	241.498	233.250
Totaal mutaties reserves	**357.969**	**-69.176**	**-59.792**
Gerealiseerd resultaat	**341.156**	**53.573**	**0**

Bijlage I - Baten en lasten per programmagebied

Programmagebied SGL-A

Programma instandhoudingsgebieden	Lasten						Baten					
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Personeel	1.512.703	1.608.652	1.420.780	1.496.223	1.575.672	1.659.341		0	0	0	0	0
Materieel	2.681.159	2.252.598	2.859.951	3.013.272	3.139.582	3.221.893	1.839.803	1.255.536	1.488.040	1.567.054	1.650.265	1.737.894
Totaal Gebiedsbeheer	4.193.862	3.861.250	4.280.731	4.509.495	4.715.254	4.881.233	1.839.803	1.255.536	1.488.040	1.567.054	1.650.265	1.737.894
Personeel	273.977	294.993	310.657	327.153	344.524	362.819	0	0	0	0	0	0
Totaal Plannen maken	273.977	294.993	310.657	327.153	344.524	362.819	0	0	0	0	0	0
Personeel	150.331	123.324	144.273	151.934	160.002	168.498	0	0	0	0	0	0
Materieel	60.773	1.870	61.179	64.427	67.848	71.451	46.836	0	49.974	52.628	55.422	58.365
Totaal Bestuurlijke diensten	211.104	125.194	205.452	216.361	227.850	239.949	46.836	0	49.974	52.628	55.422	58.365
Personeel	308.355	389.145	367.862	387.395	407.966	429.629	0	0	0	0	0	0
Materieel	136.015	53.144	33.350	35.121	36.986	38.950		0	0	0	0	0
Totaal Financiële diensten	444.370	442.289	401.212	422.516	444.952	468.579	0	0	0	0	0	0
Personeel	15.227	20.791	21.895	23.057	24.282	25.571		0	0	0	0	0
Materieel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Juridische diensten	15.227	20.791	21.895	23.057	24.282	25.571	0	0	0	0	0	0
Totaal overhead	670.701	588.274	628.558	661.935	697.083	734.099	46.836	0	49.974	52.628	55.422	58.365
Deelnemersbijdrage Gemeenten+Provincie												
Provincie Utrecht							838.425	873.471	919.852	968.697	1.020.134	1.074.304
Gemeente De Bilt							43.474	45.291	47.696	50.229	52.896	55.705
Gemeente Lopik							64.263	66.949	70.504	74.248	78.191	82.342
Gemeente IJsselstein							154.723	161.190	169.750	178.763	188.256	198.252
Gemeente Houten							222.981	232.302	244.637	257.627	271.307	285.713
Gemeente Woerden							232.991	242.730	255.619	269.192	283.486	298.540
Gemeente Stichtse Vecht							185.377	193.126	203.381	214.180	225.553	237.530
Gemeente Nieuwegein							279.825	291.522	307.001	323.303	340.471	358.550
Gemeente Utrecht							1.369.445	1.426.688	1.502.445	1.582.225	1.666.241	1.754.718
Totaal Algemene middelen	0	0	0	0	0	0	3.391.504	3.533.269	3.720.885	3.918.464	4.126.535	4.345.654
Saldo gewone bedrijfsvoering	5.138.539	4.744.517	5.219.946	5.498.582	5.756.862	5.978.151	5.278.143	4.788.805	5.258.899	5.538.147	5.832.222	6.141.913
Totaal kredieten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	5.138.539	4.744.517	5.219.946	5.498.582	5.756.862	5.978.151	5.278.143	4.788.805	5.258.899	5.538.147	5.832.222	6.141.913
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	283.983	230.580	241.885	242.496	278.292	360.877	416.628	197.598	202.932	202.932	202.932	197.115
Gerealiseerd resultaat	5.422.523	4.975.097	5.461.831	5.741.078	6.035.154	6.339.028	5.694.771	4.986.403	5.461.831	5.741.079	6.035.154	6.339.028

Programmagebied SGL-A (vervolg)

Programma instandhoudingsgebieden	Saldo Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Personeel	-1.512.703	-1.608.652	-1.420.780	-1.496.223	-1.575.672	-1.659.341
Materieel	-841.356	-997.062	-1.371.912	-1.446.217	-1.489.317	-1.483.999
Totaal Gebiedsbeheer	-2.354.059	-2.605.714	-2.792.691	-2.942.440	-3.064.989	-3.143.339
Personeel	-273.977	-294.993	-310.657	-327.153	-344.524	-362.819
Totaal Plannen maken	-273.977	-294.993	-310.657	-327.153	-344.524	-362.819
Personeel	-150.331	-123.324	-144.273	-151.934	-160.002	-168.498
Materieel	-13.937	-1.870	-11.205	-11.800	-12.426	-13.086
Totaal Bestuurlijke diensten	-164.268	-125.194	-155.478	-163.733	-172.428	-181.584
Personeel	-308.355	-389.145	-367.862	-387.395	-407.966	-429.629
Materieel	-136.015	-53.144	-33.350	-35.121	-36.986	-38.950
Totaal Financiële diensten	-444.370	-442.289	-401.212	-422.516	-444.952	-468.579
Personeel	-15.227	-20.791	-21.895	-23.057	-24.282	-25.571
Materieel	0	0	0	0	0	0
Totaal Juridische diensten	-15.227	-20.791	-21.895	-23.057	-24.282	-25.571
Totaal overhead	-623.865	-588.274	-578.584	-609.307	-641.661	-675.733
Deelnemersbijdrage Gemeenten+Provincie						
Provincie Utrecht	838.425	873.471	919.852	968.697	1.020.134	1.074.304
Gemeente De Bilt	43.474	45.291	47.696	50.229	52.896	55.705
Gemeente Lopik	64.263	66.949	70.504	74.248	78.191	82.342
Gemeente IJsselstein	154.723	161.190	169.750	178.763	188.256	198.252
Gemeente Houten	222.981	232.302	244.637	257.627	271.307	285.713
Gemeente Woerden	232.991	242.730	255.619	269.192	283.486	298.540
Gemeente Stichtse Vecht	185.377	193.126	203.381	214.180	225.553	237.530
Gemeente Nieuwegein	279.825	291.522	307.001	323.303	340.471	358.550
Gemeente Utrecht	1.369.445	1.426.688	1.502.445	1.582.225	1.666.241	1.754.718
Totaal Algemene middelen	3.391.504	3.533.269	3.720.885	3.918.464	4.126.535	4.345.654
Saldo gewone bedrijfsvoering	139.603	44.289	38.953	39.564	75.360	163.762
Totaal kredieten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	139.603	44.289	38.953	39.564	75.360	163.762
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	132.644	-32.982	-38.953	-39.564	-75.360	-163.762
Gerealiseerd resultaat	272.248	11.307	0	0	0	0

De begroting 2026 voor programmagebied SGL-A sluit met een nihil resultaat. Als gevolg van de implementatie van het TBM hebben we een completer beeld van het noodzakelijke onderhoud in de gebieden. Dit zorgt voor een hogere kostenpost op het gebied van regulier en groot onderhoud. Daarnaast zijn noodzakelijke vervangingsinvesteringen in beeld gebracht, die niet volledig kunnen worden opgevangen met eigen middelen. Dat vraagt om het aantrekken van vreemd vermogen, wat naast hogere kapitaallasten ook zal leiden tot hogere financieringslasten. Het tekort op de begroting dat hierdoor ontstond, is opgevangen door het opnemen van een taakstellende bezuiniging à €219.000. Gekozen is voor een taakstellende bezuiniging, omdat de deelnemers van het Recreatieschap, met het oog op 'ravijnjaar' 2026, kenbaar hebben gemaakt geen financiële ruimte te hebben om een extra verhoging van de deelnemersbijdragen te kunnen opvangen. Zodoende zijn de deelnemersbijdragen in de meerjarenbegroting alleen opgehoogd met een jaarlijkse inflatiecorrectie van 5,31%.

Taakstelling

De uiteindelijke bezuinigingsopgave is tot stand gekomen door het analyseren van het begrotingsmodel dat werd gebruikt voor de TBM-raming. Uit deze raming kwam naar voren dat voor SGL-A een tekort zou ontstaan van €600k. In de TBM-raming werd echter uitgegaan van de cijfers uit de programmabegroting 2025. Deze werd beleidsarm opgesteld en geïndexeerd vanuit voorgaande jaren. Voor de voorliggende programmabegroting 2026 is op grootboekrekeningniveau getoetst of het begrotingsmodel voldoende actueel is. Dat zal ten opzichte van de TBM-raming leiden tot hogere baten uit huren, erfpachten en evenementen, lagere lasten voor inhuur van lifeguards en hogere baten uit entreegelden van het strandbad. Vanzelfsprekend zijn er ook begrotingsposten die omhoog zijn bijgesteld. Zo zullen de afschrijvingslasten aanzienlijk toenemen als gevolg van de grote investeringsopgave die er ligt voor het Recreatieschap. Per saldo is voor 2026 ten opzichte van de TBM-raming het verwachte tekort met €385k teruggebracht, waarmee een begrotingstekort van €219k resteert. Om tot een sluitende begroting te komen, is dit bedrag opgevoerd als taakstellende bezuiniging in programmaonderdeel Gebiedsbeheer.

Programmagebied SGL-B

Programma instandhoudingsgebieden	Lasten						Baten					
	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Personeel	516.113	582.106	438.722	462.018	486.552	512.387	0	0	0	0	0	0
Materieel	475.125	434.864	654.305	779.930	859.565	827.677	157.571	133.172	146.152	153.913	162.086	170.692
Totaal Gebiedsbeheer	991.238	1.016.969	1.093.028	1.241.948	1.346.116	1.340.064	157.571	133.172	146.152	153.913	162.086	170.692
Personeel	147.446	115.443	162.573	171.206	180.297	189.871	0	0	0	0	0	0
Totaal Plannen maken	147.446	115.443	162.573	171.206	180.297	189.871	0	0	0	0	0	0
Personeel	65.311	37.482	48.472	51.046	53.757	56.611	0	0	0	0	0	0
Materieel	31.038	374	30.247	31.853	33.545	35.326	24.181	0	25.802	27.172	28.614	30.134
Totaal Bestuurlijke diensten	96.350	37.856	78.719	82.899	87.301	91.937	24.181	0	25.802	27.172	28.614	30.134
Personeel	116.071	138.559	147.690	155.533	163.791	172.489	0	0	0	0	0	0
Materieel	49.495	21.241	12.187	12.834	13.516	14.233	0	0	0	0	0	0
Totaal Financiële diensten	165.566	159.801	159.877	168.367	177.307	186.722	0	0	0	0	0	0
Personeel	4.451	11.306	11.906	12.539	13.204	13.906	0	0	0	0	0	0
Materieel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Juridische diensten	4.451	11.306	11.906	12.539	13.204	13.906	0	0	0	0	0	0
Totaal Overhead	266.366	208.963	250.503	263.805	277.813	292.564	24.181	0	25.802	27.172	28.614	30.134
Deelnemersbijdrage Gemeenten+Provincie												
Gemeente Ronde Venen							539.405	650.527	685.070	766.817	812.299	816.418
Provincie Utrecht							527.476	636.140	669.919	749.859	794.335	798.363
Totaal Algemene middelen	0	0	0	0	0	0	1.066.881	1.286.667	1.354.989	1.516.676	1.606.634	1.614.781
Saldo gewone bedrijfsvoering	1.405.050	1.341.375	1.506.104	1.676.958	1.804.226	1.822.499	1.248.633	1.419.839	1.526.943	1.697.760	1.797.334	1.815.607
Totaal Kredieten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	1.405.050	1.341.375	1.506.104	1.676.958	1.804.226	1.822.499	1.248.633	1.419.839	1.526.943	1.697.760	1.797.334	1.815.607
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	12.397	80.094	51.157	51.120	12.397	12.397	237.721	43.900	30.318	30.318	19.289	19.289
Gerealiseerd resultaat	1.417.447	1.421.469	1.557.261	1.728.078	1.816.623	1.834.896	1.486.355	1.463.739	1.557.261	1.728.078	1.816.623	1.834.896

Programmagebied SGL-B (vervolg)

Programma instandhoudingsgebieden	Saldo Concept Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Personeel	-516.113	-582.106	-438.722	-462.018	-486.552	-512.387
Materieel	-317.554	-301.692	-508.153	-626.017	-697.479	-656.984
Totaal Gebiedsbeheer	-833.667	-883.797	-946.875	-1.088.035	-1.184.030	-1.169.372
Personeel	-147.446	-115.443	-162.573	-171.206	-180.297	-189.871
Totaal Plannen maken	-147.446	-115.443	-162.573	-171.206	-180.297	-189.871
Personeel	-65.311	-37.482	-48.472	-51.046	-53.757	-56.611
Materieel	-6.857	-374	-4.445	-4.681	-4.930	-5.192
Totaal Bestuurlijke diensten	-72.168	-37.856	-52.918	-55.727	-58.687	-61.803
Personeel	-116.071	-138.559	-147.690	-155.533	-163.791	-172.489
Materieel	-49.495	-21.241	-12.187	-12.834	-13.516	-14.233
Totaal Financiële diensten	-165.566	-159.801	-159.877	-168.367	-177.307	-186.722
Personeel	-4.451	-11.306	-11.906	-12.539	-13.204	-13.906
Materieel	0	0	0	0	0	0
Totaal Juridische diensten	-4.451	-11.306	-11.906	-12.539	-13.204	-13.906
Totaal Overhead	-242.185	-208.963	-224.701	-236.633	-249.198	-262.431
Deelnemersbijdrage Gemeenten+Provincie						
Gemeente Ronde Venen	539.405	650.527	685.070	766.817	812.299	816.418
Provincie Utrecht	527.476	636.140	669.919	749.859	794.335	798.363
Totaal Algemene middelen	1.066.881	1.286.667	1.354.989	1.516.676	1.606.634	1.614.781
Saldo gewone bedrijfsvoering	-156.416	78.464	20.839	20.802	-6.892	-6.892
Totaal Kredieten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-156.416	78.464	20.839	20.802	-6.892	-6.892
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	225.324	-36.194	-20.839	-20.802	6.892	6.892
Gerealiseerd resultaat	68.908	42.270	0	0	0	0

De begroting 2026 voor programmagebied SGL-B sluit met een nihil resultaat. Als gevolg van de implementatie van het TBM hebben we een completer beeld van het noodzakelijke onderhoud in de gebieden. Dit zorgt voor een hogere kostenpost op het gebied van regulier en groot onderhoud. Daarnaast zijn noodzakelijke vervangingsinvesteringen in beeld gebracht, die niet volledig kunnen worden opgevangen met eigen middelen. Het gaat hier met name om aanlegsteigers en oeverbeschoeiingen die niet zijn opgenomen in het lopende project. Om deze te kunnen financieren, zal vreemd vermogen moeten worden aangewend. Naast hogere kapitaallasten zullen deze investeringen dus ook leiden tot financieringslasten. Het tekort op de begroting dat hierdoor ontstond in 2026, is opgevangen door het opnemen van een taakstellende bezuiniging à €112.000. Ten opzichte van 2025 worden de deelnemersbijdragen geïndexeerd met 5,31%.

Ondanks de geplande bezuiniging zullen in de jaren 2027 t/m 2029 opnieuw tekorten ontstaan als gevolg van de hogere kapitaal- en financieringslasten. Deze tekorten ondervangen we door een extra bijdrage van de deelnemers van SGL-B bovenop de indexatie. Het gaat hier voor 2027, 2028 en 2029 om respectievelijk €90.000, €104.000 en €32.000 die verdeeld zullen worden conform huidige verdeling.

Taakstelling

De uiteindelijke bezuinigingsopgave is tot stand gekomen door het analyseren van het begrotingsmodel dat werd gebruikt voor de TBM-raming. Uit deze raming kwam naar voren dat voor SGL-B een tekort zou ontstaan van €166k. In de TBM-raming werd echter uitgegaan van de cijfers uit de programmabegroting 2025. Deze werd beleidsarm opgesteld en geïndexeerd vanuit voorgaande jaren.

Voor de voorliggende programmabegroting 2026 is op grootboekrekeningniveau getoetst of het begrotingsmodel voldoende actueel is. Daarnaast is een verdere verfijningsslag gemaakt met betrekking tot noodzakelijk onderhoud. Dat zal ten opzichte van de TBM-raming leiden tot lagere lasten van regulier onderhoud, lagere lasten voor inhuur van derden, maar ook tot extra financieringslasten als gevolg van het aantrekken van vreemd vermogen ten behoeve van de investeringsopgave. Per saldo is voor 2026 ten opzichte van de TBM-raming het verwachte tekort met €54k teruggebracht, waarmee een begrotingstekort van €112k resteert. Om tot een sluitende begroting te komen, is dit bedrag opgevoerd als taakstellende bezuiniging in programmaonderdeel Gebiedsbeheer.

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4699
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	8
Titel	Raadsbrief Evaluatie zelfbeheer groen
ID	4922
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Openbare ruimte
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	**5 juni 2025**
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Marieke Geuvers	**Datum**	9 april 2025
E-mail	marieke.geuvers@utrecht.nl	**Kenmerk**	30227724
Type brief	Aanbiedingsbrief	**Onderwerp**	Evaluatie zelfbeheer groen
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Openbare ruimte

Geachte leden van de raad,

Tijdens het commissiedebat MGOR op 15 februari 2024 is toegezegd u in Q1 2025 te informeren over de evaluatie van het zelfbeheer van groen in Utrecht. Via deze raadsbrief informeren we u over de uitkomsten van deze evaluatie. Tijdens het commissiedebat MGOR op 15 februari 2024 en de raadsvergadering op 25 april 2024 zijn er verschillende toezeggingen gedaan. Daarnaast is er tijdens de raadsvergadering op 25 april 2024 de motie M174 Biodiversiteit bij zelfbeheer aangenomen. Via deze raadsbrief informeren wij u ook over de uitwerkingen van deze toezeggingen en motie.

Werkwijze evaluatie
Eind 2024 is er via de mail een enquête verstuurd naar 141 zelfbeheerders met een zelfbeheerovereenkomst. De zelfbeheerders die een geveltuintje of een boomspiegel onderhouden hebben de enquête niet ontvangen. Van alle zelfbeheerders met een overeenkomst, hebben 75 respondenten de vragenlijst ingevuld. De uitkomsten van de enquête geven een beeld van de ervaringen van zelfbeheerders over dit onderwerp. De bevindingen worden gebruikt om de ondersteuning rondom zelfbeheer verder te optimaliseren en vormen de basis voor deze evaluatie.

Uitkomsten enquête
In de enquête hebben we onder andere gevraagd naar de motivatie van inwoners om een stuk in zelfbeheer te nemen, hoe de samenwerking met de gemeente wordt ervaren en of ze het platform BuurtNatuur030 kennen.

Motivatie van zelfbeheerders
Enkele respondenten geven aan dat het onderhouden van groen in zelfbeheer de sociale cohesie in de buurt en het welzijn van zelfbeheerders versterkt. Door gezamenlijk te werken aan het onderhoud van zelfbeheerinitiatieven ontstaat er volgens hen een hechtere gemeenschap waarin buren elkaar beter leren kennen en sociale banden worden versterkt. Het creëren van een aantrekkelijke en groene straat zorgt volgens meerdere zelfbeheerders voor een plezieriger woonklimaat. Dit komt zowel de bewoners als de voorbijgangers ten goede. Daarnaast draagt het onderhouden van groen in zelfbeheer volgens een deel van de respondenten bij aan een verhoogd ecologisch bewustzijn en

creëren zij met hun werk een positieve impact op de biodiversiteit in de stad. Het werken in de buitenlucht biedt veel zelfbeheerders een gevoel van voldoening en ontspanning.

Wat gaat goed
Uit de reacties van de respondenten blijk dat volgens hen, in de organisatie van het zelfbeheer veel zaken goed verlopen.

Goede communicatie en korte lijntjes
In veel gevallen is er sprake van directe en snelle communicatie tussen bewoners en de gemeentelijke contactpersonen, vooral met de voormannen en de opzichters. Vragen worden snel beantwoord en groenafval wordt opgehaald als daarom wordt gevraagd.

Materiaal en plantenlevering
Zelfbeheerders kunnen via het Initiatievenfonds kosteloos de eerste planten en tuingereedschap krijgen. Eventuele nieuwe planten kunnen ook via de gemeente besteld worden. Dit gaat via de voormannen in de wijk. Zelfbeheerders ervaren dit als positief.

Meedenken en adviseren
Tijdens de aanleg van stukken zelfbeheer denkt de gemeente mee. Zo adviseert de gemeente over de inrichting en het onderhoud.

Zelfbeheer is laagdrempelig
Inwoners waarderen de laagdrempelige manier waarop het zelfbeheer is ingestoken. Er zijn weinig spelregels waar zelfbeheerders zich aan hoeven te houden en ze krijgen vaak de vrije hand. Tijdens de ondertekening van de overeenkomst worden de spelregels die de gemeente hanteert besproken. Deze worden door zelfbeheerders als logisch ervaren. Ook vinden inwoners het prettig dat ze boomspiegels en geveltuintjes mogen aanleggen en onderhouden zonder eventuele tussenkomst van de gemeente.

Verbeterpunten
Uit de resultaten van de enquête zijn enkele verbeterpunten naar voren gekomen. Deze richten zich vooral op de communicatie vanuit de gemeente. De volgende verbeterpunten zijn in beeld gebracht:

Lange wachttijden aanvraag of uitbreiding zelfbeheerinitiatief
De lange wachttijd tijdens de behandeling voor het aanvragen of uitbreiden van een zelfbeheerinitiatief leidt regelmatig tot frustratie bij inwoners. Er is een interne evaluatie en versnelling van dit beslissingsproces nodig om de uitgesproken doelstelling van laagdrempeligheid ten goede te komen. Hetzelfde geldt voor uitbreidingen van een zelfbeheerinitiatief.

Aanpassen zelfbeheerovereenkomst
Uit feedback van (nieuwe) zelfbeheerders blijkt dat de oude zelfbeheerovereenkomst te zakelijk en te juridisch was opgesteld. Enkele bewoners gaven aan dat ze niet werden gestimuleerd in het zelfbeheer van openbaar groen, maar vooral werden gewezen op hun plichten. Naar aanleiding van deze feedback hebben we een nieuwe overeenkomst opgesteld. In deze nieuwe overeenkomst staat de samenwerking tussen de gemeente en zelfbeheerders centraal en is de toon aangepast.

Daarnaast hebben we motie M174 Biodiversiteit bij zelfbeheer verwerkt in de aangepaste zelfbeheerovereenkomst. Zo nemen we spelregels op die bijdragen aan biodiversiteit. In de nieuwe overeenkomst geven we aan dat we graag willen dat zelfbeheer bijdraagt aan de biodiversiteit en dat het daarom niet toegestaan is om verhardingen te plaatsen tenzij de gemeente hiervoor schriftelijke toestemming heeft gegeven. Ook geven we aan dat bestrijden uitsluitend met milieuvriendelijke middelen zonder chemicaliën mag plaatsvinden. Daarnaast komen alleen stukken openbaar groen in aanmerking voor zelfbeheer als de ecologische, landschappelijke, recreatieve, cultuurhistorische of

functionele waarden (bijv. Wadi's) niet worden aangetast. Verder is het niet toegestaan om zelfbeheer te omheinen. We leggen in de zelfbeheerovereenkomst uit dat het stuk grond dat in zelfbeheer is niet alleen toegankelijk moet zijn voor alle inwoners van Utrecht, maar ook voor insecten en kleine dieren die hier kunnen schuilen en foerageren. Tot slot nemen we op dat de gemeente tijdens de aanvraag adviseert over hoe zelfbeheer kan bijdragen aan biodiversiteit en verwijzen we naar de website waar zelfbeheerders tips kunnen vinden om het stuk grond in zelfbeheer biodivers aan te leggen en ook zo te onderhouden.

Herinrichten website
Uit de resultaten van de enquête blijkt dat we over bepaalde onderwerpen duidelijker kunnen communiceren. Op de gemeentelijke website over zelfbeheer worden de volgende onderwerpen aangepast of toegevoegd:

- De rol van de gemeente verduidelijken. Zelfbeheer is laagdrempelig, iedereen kan een stuk groen in zelfbeheer nemen. De gemeente verwacht dat inwoners daarna het stuk zelf beheren. De gemeente vervult hierin dus geen proactieve rol.
- De wijze waarop de gemeente faciliteert. De gemeente ondersteunt bij het weghalen van snoeiafval, het beantwoorden van vragen en adviseert over biodivers onderhouden.
- Aan de website worden tips voor het stimuleren van biodiversiteit toegevoegd. De inhoud hiervan richt zich op uiteenlopende vormen van stimulatie van biodiversiteit, zodat inwoners hiernaar gelieve gebruik van kunnen maken en zo hun persoonlijke voorkeuren meer kunnen laten terugkomen in hun stukje zelfbeheer.
- De spelregels rondom zelfbeheer. Deze spelregels zijn opgenomen in de overeenkomst, maar deze heeft niet iedereen meer paraat;
- De website van BuurtNatuur030, met daarbij een uitleg waarvoor het platform dient.

Administratie optimaliseren
De zelfbeheerovereenkomsten moeten nog in het nieuwe zaaksysteem worden overgezet. Dit is een kans om een automatische herinnering in te bouwen om na vijf jaar contact op te nemen met zelfbeheerders. Op deze manier ontstaat er een automatisch contactmoment tussen zelfbeheerder en gemeente en kan de gemeente controleren of het stuk groen nog in zelfbeheer is. Daarnaast wordt door middel van fysieke inmetingen beter geregistreerd welke stukken precies in zelfbeheer zijn en dit op de juiste manier in onze systemen verwerken.

Uitwerken van een communicatieboodschap: wat willen we communiceren en wie zijn de relevante doelgroepen
Uit de resultaten van de enquête komt duidelijk de motivatie die inwoners hebben om een stuk groen in zelfbeheer te nemen naar voren. Zo draagt het onderhouden van een zelfbeheerinitiatief volgens enkele zelfbeheerders bij aan onder andere de sociale cohesie in de buurt, creëert het een aantrekkelijke groene straat en heeft een positieve impact op de biodiversiteit. Op basis hiervan kan er een communicatieboodschap ontwikkeld worden om de communicatie van de gemeente over zelfbeheer op een efficiëntere en meer aansprekende manier in te zetten. De gemeente kan zo op een gerichte manier inwoners die geïnteresseerd zijn in bijvoorbeeld vergroening of het vergroten van de sociale cohesie in de buurt op een passende manier aanspreken en ze stimuleren om stukken in zelfbeheer te nemen.

Bewonerservaringen
Eind 2024 is er een enquête opgestuurd naar zelfbeheerders. 75 zelfbeheerders hebben deze enquête ingevuld. De evaluatie is grotendeels gebaseerd op deze enquête en op gesprekken die zijn gevoerd in de wijken. De gesprekken zijn niet specifiek gevoerd naar aanleiding van de evaluatie. Voormannen en opzichters spreken dagelijks zelfbeheerders en andere inwoners die vragen hebben of bij deze gesprekken aansluiten. De input uit deze gesprekken is verwerkt in de evaluatie.

De opvallendste resultaten zijn hierboven onder de kopjes uitkomsten enquête en verbeterpunten met u gedeeld. De uitkomsten van de enquête delen we via de gemeentelijke website voor zelfbeheer en de website van het platform BuurtNatuur030.

Aanvraag of uitbreiding zelfbeheerinitiatieven
Het college heeft toegezegd uit te zoeken of er (beleids)kaders voor zelfbeheer aangepast moeten worden. Uit de evaluatie blijkt dat er aanpassingen gedaan kunnen worden om het zelfbeheer te verbeteren. Hiervoor is het niet nodig om een beleidskader aan te passen. De meeste van deze aanpassingen hebben te maken met de communicatie over de mogelijkheden waarop de gemeente in het zelfbeheer kan faciliteren. Hetgeen dat we willen aanpassen heeft te maken met het versnellen van de aanvraag of uitbreiding van een zelfbeheerinitiatief. We gaan onderzoeken hoe we deze beslissingsprocessen kunnen versnellen. Aanvragen voor zelfbeheerinitiatieven komen altijd binnen bij het wijkbureau. Wanneer bewoners hier behoefte aan hebben, kunnen zij subsidie ontvangen via een aanvraag bij het initiatievenfonds. Inwoners met een zelfbeheerinitiatief kunnen 'zelfbeheer openbare ruimte' aanvragen via de website over zelfbeheer openbaar groen van de gemeente.

Geveltuintjes groter dan 30 centimeter
Er is onderzocht of in het HOR (Handboek Openbare Ruimte) opgenomen kan worden dat geveltuintjes groter dan 30 centimeter mogen zijn. Het is niet op elke locatie mogelijk om een geveltuintje groter dan 30 centimeter in te richten. In overleg met de gemeente kunnen de grotere geveltuintjes van 60 centimeter aangelegd worden. We kijken dan samen naar de mogelijkheden.

Bordjes bij initiatieven die niet meer in zelfbeheer lijken
In Oost/Noordoost hebben we onderzocht of het werkt om bordjes bij zelfbeheerinitiatieven die niet meer in onderhoud lijken te plaatsen. Inwoners kunnen dan contact opnemen met de gemeente voor we de openbare ruimte weer in eigen beheer nemen. Deze extra inzet heeft niet geleidt tot voldoende reacties. We zoeken nu naar een nieuwe manier om deze boodschap te communiceren.

Beoordeling initiatieven
Wij hebben ook toegezegd te onderzoeken of wijkopzichters meer ruimte kunnen krijgen in de uitvoering, om op deze manier zelf de beoordeling van nieuwe initiatieven of aanpassingen kunnen doen. Nieuwe initiatieven en aanpassingen in de openbare ruimte worden nu door collega's met specifieke kennis beoordeeld. Als opzichters deze beoordeling gaan doen, nemen zij de rol van deze collega's over zonder dat ze alle kennis hebben. Opzichters geven aan dat deze keuzes zullen leiden tot willekeur en dat zij niet de kennis bezitten om deze keuzes te maken. We houden de huidige werkruimte voor de wijkopzichter aan, maar onderzoeken of we op een andere manier de processen kunnen versnellen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Actieplan zelfbeheer van openbaar groen

12 oktober 2021

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Colofon

Uitgave

Wijkonderhoud en Service
Stadbedrijven
Gemeente Utrecht
030 – 286 00 00
info@utrecht.nl

In opdracht van

Stadsbedrijven - Wijkonderhoud & Service

Internet

www.utrecht.nl

Rapportage

Informatie

P.R.B. Zoetbrood

Inhoud

1 Inleiding 6

1.1 Ambitie: steviger inzetten op het zelfbeheer van groen 6

1.1.1 Wat willen we doen? 6

1.1.2 Waarom willen wij dit? 6

1.2 Doel en focus actieplan 7

1.2.1 Doel plan 7

1.2.2 Wat is zelfbeheer? 7

1.2.3 Het zelfbeheer in een bredere context 8

2 Aanpak en maatregelen 9

2.1 Uitgangspunten: een laagdrempelige aanpak 9

2.2 Beter faciliteren van bestaande zelfbeheerinitiatieven 10

2.3 Actief stimuleren van het zelfbeheer 12

3 Organisatie, planning en dekking 13

3.1 Organisatie 13

3.1.1 Rollen en verantwoordelijkheden zelfbeheer 13

3.1.2 Zorgen voor organisatorische randvoorwaarden 14

3.2 Communicatie 14

3.3 Planning van de maatregelen 15

3.4 Financiën en monitoring 15

3.4.1 Kosten en dekking 15

3.4.2 Monitoring 16

BIJLAGE 1: voorwaarden geveltuinen en boomspiegels 17

Bijlage 2: resultaten enquête 19

Samenvatting

Dit plan is een aanpassing van het zelfbeheerbeleid voor groen uit 2007. Met dit actieplan willen we het zelfbeheer in Utrecht actief gaan stimuleren. Onderstaand overzicht geeft een samenvatting van wat we met dit actieplan willen bereiken, waarom we dit willen en hoe we dit uiteindelijk gaan doen.

Actieplan zelfbeheer van groen

Wat willen we?

Met dit actieplan willen wij voortbouwen op de al bereikte resultaten in de stad en daarom willen we 'steviger inzetten op initiatieven voor zelfbeheer van (kleinschalig) groen in de buurt' (coalitieakkoord 2018-2022, 'Utrecht: Ruimte voor iedereen'). Dat betekent dat wij als gemeente niet alleen het zelfbeheer mogelijk willen maken, maar juist ook het zelfbeheer actief willen gaan stimuleren.

Waarom willen we dat?

- Inwoners vinden zelfbeheer leuk: zij hebben een passie voor tuinieren.
- Het zelfbeheer van groen zorgt voor actieve betrokkenheid inwoners bij eigen leefomgeving: mensen die het groen zelf beheren zien de waarde daarvan. Dat past bij samen de stad maken.
- Daarmee zijn zelfbeheerinitiatieven van grote meerwaarde voor een groen, duurzaam en gezond Utrecht.

Hoe willen we dit realiseren?

Om deze meerwaarde beter te gaan benutten en een impuls aan het zelfbeheer te geven, zetten wij met dit nieuwe beleid in op:

- een laagdrempelige aanpak voor het starten en uitvoeren van zelfbeheerinitiatieven door inwoners;
- het beter faciliteren van bestaande zelfbeheerinitiatieven;
- het actief stimuleren van het zelfbeheer van openbaar groen.

Ook zetten wij in op het zorgen voor de juiste (organisatorische) randvoorwaarden voor de realisatie van de gestelde ambities door in te zetten op a) de optimalisatie van de huidige organisatie en werkprocessen en b) betere communicatie.

Om deze aanpak te realiseren, zetten we met dit actieplan in op de zeven maatregelen uit onderstaande tabel.

Aanpak	Maatregelen
1. Beter faciliteren bestaande initiatieven	**Maatregel 1:** aftrap uitvoering actieplan met (digitale) wijkbijeenkomsten, om zo onder andere een breder inzicht te krijgen in de wensen en (ondersteunings)behoeften van inwoners.
	Maatregel 2: verkenning nieuwe ondersteuningsmogelijkheden (afgestemd op de wensen en behoeften van zelfbeheerders).
	Maatregel 3: opzetten van een community/platform voor groene initiatieven, zodat zelfbeheerders ook onderling kennis en ervaringen kunnen delen.
2. Actief stimuleren zelfbeheer	**Maatregel 4:** opzetten van een campagne voor het actief werven van zelfbeheerders.
	Maatregel 5: verkenning mogelijkheden om het zelfbeheer beleidsmatig optimaler te verbinden met beleidsdoelen op het vlak van vergroening, klimaatadaptatie en sociale cohesie.
3. zorgen voor organisatorische randvoorwaarden	**Maatregel 6:** organisatorische randvoorwaarden voor behalen ambities met focus op: - vertalen uitgangspunten/principes van dit actieplan naar concrete werkafspraken. - beter registreren van het zelfbeheer - de uitvoering van het beleid periodiek te evalueren.
4. Communicatie	**Maatregel 7**: opstellen van een communicatieplan dat onder andere ingaat op de strategie voor het beter communiceren over de (on)mogelijkheden van het beleid en een overzicht biedt rondom de inzet van communicatiemiddelen en –kanalen.

1 Inleiding

De gemeente Utrecht biedt inwoners al lang de mogelijkheid om openbaar groen zelf te beheren. Het zelfbeheer wisselt daarbij van kleine geveltuintjes tot ecologische projecten, waar (grote) groepen vrijwilligers samen het beheer uitvoeren. Daarmee dragen zij al op veel plekken volop bij aan een mooie en groene stad. Ook groeit de betrokkenheid van inwoners bij hun leefomgeving. Het gaat dus al heel goed met het zelfbeheer in Utrecht. Toch kiezen we met dit nieuwe plan voor een aanpassing van het zelfbeheerbeleid uit 2007.

1.1 Ambitie: steviger inzetten op het zelfbeheer van groen

1.1.1 Wat willen we doen?

Wij willen voortbouwen op de al bereikte resultaten in de stad en willen daarom met dit actieplan 'steviger inzetten op initiatieven voor zelfbeheer van (kleinschalig) groen in de buurt' (coalitieakkoord 2018-2022, 'Utrecht: Ruimte voor iedereen'). Dat betekent dat wij als gemeente niet alleen het zelfbeheer mogelijk willen maken, maar juist ook het zelfbeheer actief willen gaan stimuleren. Zo zetten we in op meer inwoners die openbaar groen in zelfbeheer nemen. Dit past binnen onze bredere ambitie om te investeren in een duurzame, gezonde en aantrekkelijke groene stad met oog voor biodiversiteit waarbij inwoners ook actief een bijdrage kunnen leveren aan een prettige leefomgeving.

1.1.2 Waarom willen wij dit?

Wij willen het zelfbeheer actiever stimuleren omdat:

1. **Het zelfbeheer van groen door inwoners een belangrijke bijdrage kan leveren aan een groene, gezonde, duurzame en aantrekkelijke stad**

Het zelfbeheer van groen door inwoners kan een belangrijke bijdrage leveren aan een groene, gezonde, duurzame en aantrekkelijke stad, waarbij inwoners ook actief een bijdrage kunnen leveren aan een prettige leefomgeving.

Concreet gaat het om een meerwaarde voor:

a) De gezondheid van inwoners. Een groene omgeving kan op verschillende manieren bijdragen aan de gezondheid van de mens, van kinderen tot ouderen. Zo stimuleert groen tot beweging en persoonlijke ontwikkeling.
b) Klimaatadaptatie. Groen is essentieel voor een klimaatbestendige en duurzame omgeving in de stad. Groen verbetert het milieu, zorgt voor minder luchtvervuiling, zorgt voor waterberging, dempt

Kader 1: waarom zelfbeheer van groen?

1. Inwoners vinden het leuk: zij hebben een passie voor tuinieren.
2. Zorgt voor actieve betrokkenheid inwoners bij eigen leefomgeving: mensen die het groen zelf beheren zien de waarde daarvan. Dat past bij samen de stad maken.
3. Daarmee zijn zelfbeheerinitiatieven van grote meerwaarde voor een groen, duurzaam en gezond Utrecht.

geluidshinder en verkoelt in warme perioden. Zo kan zelfbeheer in de vorm van stoep- of geveltuinen zorgen voor meer groen en minder tegels. Daarbij draagt het bij aan het beter vasthouden van water en vermindering van hittestress.

c) Zelfbeheer als buurtfunctie. Iedereen kan meedoen en Utrecht maken we samen. Verder heeft zelfbeheer vaak ook een buurtfunctie: inwoners doen het veelal samen en draagt daardoor ook bij aan leefbare wijken.
d) Zelfbeheer zorgt voor meer biodiversiteit. Hoe meer groen in de stad, hoe meer planten- en dierensoorten.
e) Kwaliteit van de openbare ruimte. Zelfbeheer zorgt voor een hogere kwaliteit van de openbare ruimte en meer betrokkenheid bij de kwaliteit van de openbare ruimte. Zelfbeheerders doen vaak meer dan alleen het beher van hun stukje groen. Ze zetten zich vaak ook in bij andere initiatieven om de openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden. Denk aan het vrijwillig opruimen van zwerfafval. Zelfbeheerders hebben vanuit hun passie en betrokkenheid de ruimte om te zorgen voor een hogere (onderhouds)kwaliteit en diverse inrichting van de openbare ruimte.

2. Er nog veel kansen zijn om bij te dragen aan een groene, gezonde, duurzame en aantrekkelijke stad

Er liggen dus mooie kansen om met het zelfbeheer nog meer bij te dragen aan de bredere gemeentelijke doelstellingen, zoals vergroening, klimaatadaptatie en sociale cohesie. Maar we constateren ook dat we er nog niet zijn. We moeten en willen nog stappen maken om als gemeente de potentie van het zelfbeheer beter te benutten

1.2 Doel en focus actieplan

1.2.1 Doel plan

In dit actieplan beschrijven wij hoe wij deze ambitie willen realiseren. Daarbij gaan wij in op:
- De aanpak en de maatregelen om de ambities te realiseren (hoofdstuk 2);
- De organisatie, kosten en planning van de aanpak en maatregelen (hoofdstuk 3).

1.2.2 Wat is zelfbeheer?

Zelfbeheer is het vrijwillig onderhouden/overnemen van het beheer van delen in de openbare ruimte door derden. Het openbare karakter van het object blijft gehandhaafd. Zelfbeheer gebeurt op vrijwillige basis, dus zonder dwang of financiële vergoeding voor de gewerkte uren. Bij zelfbeheer gaat het om vrijwilligheid, maar dat betekent niet vrijblijvendheid. Wij vinden het van belang dat een zelfbeheerder zich ook verantwoordelijk voelt voor het groen dat hij/zij in zelfbeheer heeft. De gemeente maakt bij het zelfbeheer een onderscheid tussen drie categorieën:
- De grootte van het initiatief;
- De zelfstandigheid waarmee inwoners het zelfbeheer mogen uitvoeren;
- De betrokkenheid van de gemeente bij het zelfbeheer.

Kader 2: drie typen zelfbeheer

1. De eerste categorie heeft betrekking op geveltuinen, boomspiegels (de ruimte rond de voet van een boom) en plantenbakken, waarvoor inwoners geen toestemming van de gemeente nodig hebben.
2. De tweede categorie gaat om buurt- en stoeptuinen, waarvoor een zelfbeheercontract (met afspraken over locatie, inrichting en beheer) wordt afgesloten.
3. De derde categorie betreft een meer omvattende vorm van zelfbeheer: het medebeheer van grotere (groen)objecten, zoals boomgaarden, (ecologische) groengebieden, (delen van) parken en binnenterreinen tussen de woningen die groepen bewoners (mee) beheren. Hiervoor worden beheerafspraken gemaakt.

1.2.3 Het zelfbeheer in een bredere context

Het zelfbeheer van groen staat niet los van andere gemeentelijke opgaven. Zelfbeheerinitiatieven ontstaan namelijk op verschillende manieren. Zelfbeheer komt heel vaak voort vanuit eigen initiatief van inwoners, omdat zij bijvoorbeeld graag meer groen in de wijk willen, een bijdrage willen leveren aan klimaatadaptatie of het zelfbeheer als passie voor tuinieren oppakken. Maar het zelfbeheer van groen kan ook het gevolg zijn van gemeentelijke groenprojecten of wordt er in nieuwbouwprojecten aan inwoners de mogelijkheid gegeven om zelf openbaar groen te beheren. Daarmee krijgt het zelfbeheer van groen vorm in een brede beleidscontext. Daarom sluiten wij met dit plan aan bij de ambities en doelen uit de:

- Actualisatie groenstructuurplan 2017 – 2030, dat onder andere inzet vraagt op vergroting van de kwaliteit van het bestaand stedelijk groen en een gezonde en klimaatbestendige stad;
- Meerjaren Groenprogramma: Ruimte voor Groen 2020 -2030, met hierin ook het ‘groen tenzij principe’. Dit principe houdt in dat we in Utrecht straten, pleinen, binnenterreinen, daken en gevels groen inrichten, tenzij dat op een specifieke plek niet kan vanwege de vereiste functionaliteit;
- Samen de stad maken op een Utrechtse manier (juli 2019). Samen stad maken levert maatschappelijke meerwaarde op door vergroting van de betrokkenheid van belanghebbenden, verbetering van de kwaliteit van beleid en meer cohesie en gemeenschapszin. Dit is ook een belangrijke doelstelling voor het zelfbeheer.
- Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte: De gemeente wil dat de kwaliteit van de openbare ruimte mooi aansluit bij de omgeving. Ook wil de gemeente met deze kadernota de samenhang in het gebruik, de inrichting en het onderhoud van alle grote en kleine aanpassingen in de openbare ruimte zo veel mogelijk versterken.

2 Aanpak en maatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven wij de aanpak voor het realiseren van ambities voor het zelfbeheer van groen. Dat begint in paragraaf 2.1 met de uitgangspunten over enerzijds de (wettelijke) beleidsuitgangspunten die, bijvoorbeeld vanuit het beheer van de openbare ruimte, voor het zelfbeheer gelden. Anderzijds gaan deze over hoe we willen samenwerken en wat inwoners en de gemeente van elkaar kunnen en moeten verwachten? Paragraaf 2.2 gaat vervolgens in op welke wijze wij bestaande initiatieven beter willen faciliteren. Paragraaf 2.3 beschrijft tot slot de aanpak voor het actief stimuleren van het zelfbeheer in Utrecht.

2.1 Uitgangspunten: een laagdrempelige aanpak

Wij willen de ambities voor het zelfbeheer samen met de inwoners realiseren. Om dit zo goed mogelijk te kunnen doen, waarbij het voor inwoners ook duidelijk is wat van zij van de gemeente kunnen verwachten en wat wij van hen verwachten, stellen wij de volgende uitgangspunten en principes voor de uitvoering van het actieplan:

1. We willen optimaal ruimte geven aan zelfbeheer, maar wel binnen bepaalde basisspelregels, zodat initiatieven niet leiden tot overlast of onveilige situaties. Kader 3 zet de basisregels voor het zelfbeheer van groen op een rij. In bijlage 1 hebben we aanvullend de uitvoeringskaders bijgevoegd voor geveltuinen en boomspiegels;
2. We denken daarbij niet vanuit onmogelijkheden, maar vanuit mogelijkheden. Als bijvoorbeeld een initiatief op een bepaalde locatie niet mogelijk is, dan denken wij graag mee over andere mogelijkheden;
3. Wij zorgen er in de toekomst voor dat inwoners het zelfbeheer makkelijk kunnen regelen. Procedures zijn daarom vooraf helder en als inwoners voldoen aan de regels, dan mogen en kunnen ze snel aan de slag;

Kader 3: de basisspelregels voor het zelfbeheer

- Het stuk groen in zelfbeheer blijft openbaar gebied en is dus voor iedereen toegankelijk. Het is wel toegestaan om het stuk groen met een gaas, een haag of hekje te beschermen tegen honden of fietsen die er gestald worden.
- Bij zelfbeheer gaat het om vrijwilligheid, maar dat betekent niet vrijblijvendheid. Wij vinden het van belang dat een zelfbeheerder zich ook verantwoordelijk voelt voor het groen dat hij/ zij in zelfbeheer heeft.
- Het zelfbeheer mag niet leiden tot overlast (voor buren) of gevaarlijke situaties.
- Er mogen geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt worden
- De verschillende typen zelfbeheer moeten voldoen aan een aantal technische eisen, die zijn opgenomen in bijlage 1.

4. Inwoners weten bij wie ze waarvoor terecht kunnen bij de gemeente. Daarom kiezen wij voor één loket voor het zelfbeheer van openbaar groen. Wijkonderhoud en Service (Stadsbedrijven) is bij de gemeente het eerste aanspreekpunt voor inwoners voor vragen over en het regelen van het zelfbeheer van openbaar groen (bijvoorbeeld het afsluiten van een contract).

5. Wij ondersteunen zelfbeheerders graag bij het maken van de juiste keuzes voor de inrichting en het beheer. Hierbij bieden wij meerdere ondersteuningsmogelijkheden op maat. Daarbij is het belangrijk dat juist ook beginnende initiatieven in de startfase (vaak het eerste jaar) actiever ondersteund worden, waardoor de slagingskans toeneemt. De gemeente kan deze actievere ondersteuning, gezien het beschikbare ondersteuningsbudget, niet alleen bieden, Daarom wordt verkend in hoeverre een platform van bestaande zelfbeheerders (zie maatregel 3) hier een rol in kan vervullen. Wij geven vooraf helder aan wat de mogelijkheden zijn, zodat de verwachtingen helder zijn. Om misverstanden te voorkomen, leggen we afspraken vast en houden we ons er ook aan;

2.2 Beter faciliteren van bestaande zelfbeheerinitiatieven

Wij willen de bestaande zelfbeheerinitiatieven beter faciliteren door ***ten eerste*** als gemeente beter inzicht te krijgen in wat er speelt in de samenleving: wat zijn de wensen en (ondersteunings)behoeften van zelfbeheerders? Het gaat nu al best goed. Dat blijkt ook uit een korte enquête, die wij onder zelfbeheerders hebben uitgezet. In bijlage 3 hebben wij een overzicht van de belangrijkste resultaten uit deze enquête bijgevoegd. Hieruit blijkt ook dat zelfbeheerders suggesties hebben over hoe het nog beter kan. Het is daarom voor een goede uitvoering van belang om breed in gesprek te gaan met zelfbeheerders en in gesprek te blijven om de uitvoering van het beleid optimaal afstemmen op de wensen en behoeften van zelfbeheerders. Wij willen dit realiseren door de uitvoering van het actieplan af te trappen met (digitale)wijkbijeenkomsten voor zelfbeheerders (maatregel 1) en daarbij te verkennen of we als gemeente moeten investeren in nieuwe ondersteuningsmogelijkheden (maatregel 2).

Figuur 1 enkele quotes van zelfbeheerders over het huidige beleid

Maatregel 1: in gesprek met zelfbeheerders.
Als aftrap van het actieplan willen wij in 2021 (digitale)bijeenkomsten in de verschillende wijken organiseren voor zelfbeheerders om:

a) het actieplan toe te lichten. Wij willen graag samen met zelfbeheerders de ambities waarmaken. Deze wijkbijeenkomsten vormen daarmee ook een mooie aftrap voor het actieplan;
b) breder 'op te halen' wat de wensen en behoeften zijn en hoe wij het samenspel tussen gemeente en zelfbeheerders kunnen optimaliseren. Op deze wijze willen wij de service vanuit de gemeente verbeteren (zie ook maatregel 2).

Maatregel 2: verkenning nieuwe ondersteuningsmogelijkheden (Mede op basis van input uit de gesprekken met zelfbeheerders). Daarbij verkennen we hoe we zelfbeheerders beter kunnen bedienen, bijvoorbeeld ook op het gebied van klimaatadaptatie en ecologie. Ook is een belangrijk aandachtspunt hierbij is de ondersteuning van startende initiatieven om de slagingskans hiervan te vergroten. Mogelijk kan dit ook gekoppeld worden aan het platform voor groene initiatieven (maatregel 3). Moeten we nieuwe ondersteuningsmogelijkheden bieden en wat vraagt dit van de organisatie/ hoe kunnen we dit organiseren?

Ten tweede willen wij ook beter gebruik maken van de kennis en kunde in de samenleving. Zelfbeheerders hebben namelijk vaak veel praktische kennis over hoe je een initiatief kunt starten en hoe je het beheer het beste aan kunt pakken. Deze praktijkkennis kan een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de beleidsambities. Zo kunnen zelfbeheerders elkaar ook ondersteunen, zonder tussenkomst van de gemeente. Dit kan ook de gemeente ontlasten, waardoor er meer ondersteuningsmogelijkheden zijn. Echter, dit netwerk is er nu nog niet: de zelfbeheerinitiatieven zijn nu vaak losse eilandjes. Met dit actieplan willen wij inzetten op 'community building': het opbouwen van een netwerk van zelfbeheerders. Om hier een impuls aan te geven, gaan wij samen met zelfbeheerders een platform voor groene initiatieven opzetten (maatregel 3). Het is nadrukkelijk geen platform van de gemeente, maar juist van zelfbeheerders.

Maatregel 3: het opzetten van een platform 'Stadstuinieren'.
Dit platform biedt zelfbeheerders de mogelijkheid om hun initiatief te presenteren en om onderling kennis en ervaringen over zelfbeheer uit te wisselen. Daarbij wordt ook bekeken in hoeverre dit platform een rol kan spelen bij de actievere begeleiding van initiatieven in de startfase. Zelfbeheerders en hun initiatieven krijgen hiermee een gezicht. Dit platform is niet bedoeld als loket voor vragen van inwoners over het zelfbeheerbeleid. De gemeente blijft hiervoor het eerste aanspreekpunt. Het platform is niet van de gemeente en wij streven ernaar dat het een platform van inwoners zelf wordt.

2.3 Actief stimuleren van het zelfbeheer

Bij het actief stimuleren van zelfbeheer gaan wij als gemeente niet actief langs de deuren om zelfbeheerders te 'werven'. Het actief stimuleren krijgt vorm via de volgende manieren:

- De laagdrempelige aanpak voor nieuwe initiatieven moet allereerst zorgen voor een uitnodigende werking;
- Dit in combinatie met het inzetten op actievere en eenduidige communicatie over de (on)mogelijkheden van zelfbeheer in Utrecht. Inwoners willen graag vooraf weten waar ze aan beginnen. Zo bestaan er onder andere de volgende vragen: wat kan een zelfbeheerder verwachten van de gemeente en wat niet? Wat is dan mogelijk en wat niet? En wat wordt verwacht van een zelfbeheerder? Ook willen wij hierbij ter inspiratie goede voorbeelden delen.
- Specifiek willen wij voor het actief stimuleren van het zelfbeheer een communicatiecampagne opzetten (maatregel 4).
- Hierbij betrekken wij ook het netwerk van bestaande zelfbeheerinitiatieven. Een communicatieboodschap werkt namelijk psychologisch beter als deze afkomstig is van een andere inwoner (een buurman), dan van de gemeente.
- Tot slot verkennen wij in dit licht ook welke meerwaarde de koppeling met de bredere doelstellingen (o.a. groen, klimaat) voor het actief stimuleren van het zelfbeheer heeft (maatregel 5).

Maatregel 4: opzetten van een campagne voor het actief werven van zelfbeheerders.
Mede in samenwerking met bestaande zelfbeheerders willen wij een campagne opzetten om enerzijds het zelfbeheer actief te stimuleren en anderzijds ook nieuwe zelfbeheerders te werven.

Maatregel 5: verkenning mogelijkheden om het zelfbeheer beleidsmatig optimaler te verbinden met beleidsdoelen op het vlak van vergroening, klimaatadaptatie en sociale cohesie. Focus daarbij ligt op:

- Welke baten heeft het zelfbeheer voor deze doelen? Hoe kunnen we bijvoorbeeld het zelfbeheer (door o.a. inruilen van tegels voor groen) inzetten voor klimaatdoelen?
- Hoe kan deze koppeling met deze bredere beleidsdoelen ook voor inwoners een motivatie vormen om ook groen in zelfbeheer te nemen?
- Hoe kunnen we dit organiseren? En wat vraagt dit van de organisatie? En is dat haalbaar?
- Wat zijn daarbij ook pilotprojecten om hier in de praktijk invulling aan te geven? Om daarmee ook aan te tonen dat dit een meerwaarde heeft voor het behalen van de gemeentelijke beleidsdoelen.

3 Organisatie, planning en dekking

Dit hoofdstuk gaat in op de organisatie (paragraaf 3.1), communicatie paragraaf 3.2), planning (paragraaf 3.3) en financiële dekking van de voorgestelde maatregelen in dit plan (paragraaf 3.4).

3.1 Organisatie

Deze paragraaf gaat in op de organisatorische randvoorwaarden om de beleidsambities voor het zelfbeheer te kunnen realiseren. De basis hiervoor zijn de rollen en de verdeling van de verantwoordelijkheden ten aanzien van het zelfbeheer binnen de gemeente, zoals beschreven in paragraaf 3.1.1). Vervolgens gaat paragraaf 3.1.2 in op de organisatorische randvoorwaarden.

3.1.1 Rollen en verantwoordelijkheden zelfbeheer

Wijkonderhoud & Service (W&S) is als beheerder van de openbare ruimte de trekker van het zelfbeheerbeleid van groen. W&S werkt daarbij nauw samen met andere organisatieonderdelen. Verschillende organisatieonderdelen bij de gemeente Utrecht zijn namelijk betrokken bij de uitvoering van het beleid voor het zelfbeheer van groen. Vaak vanuit een andere verantwoordelijkheden en rol. Dit alles om er samen voor te zorgen dat we het zelfbeheer optimaal kunnen faciliteren en ondersteunen. Kader 4 geeft een overzicht van de verschillende gemeentelijke rollen in het zelfbeheer en de hiervoor verantwoordelijke afdeling bij de gemeente.

Kader 4: verschillende rollen gemeenten in het zelfbeheer

- De gemeente als toestemmingsverlener. Voor grotere zelfbeheerinitiatieven, zoals stoeptuinen, is een zelfbeheercontract nodig. W&S sluit deze contracten met inwoners af.
- De gemeente als coördinator van de uitvoering van het beleid. W&S coördineert, als beheerder van de openbare ruimte, de uitvoering van het zelfbeheerbeleid.
- De gemeente als financier. Inwoners kunnen voor bepaalde zelfbeheerinitiatieven (zoals de aanleg van geveltuinen) subsidie aanvragen bij het Initiatievenfonds van de gemeente Utrecht. Inwoners kunnen deze aanvraag indienen bij het wijkbureau.
- De gemeente als facilitator/ ondersteuner in zelfbeheerinitiatieven. Hierbij kan het gaan om:
    - Advies/ ondersteuning bij de inrichting en het beheer van het zelfbeheer, via de wijkopzichter;
    - Ondersteuning bij het verkrijgen van draagvlak voor een zelfbeheerinitiatief, via het wijkbureau.
- De gemeente als mede-uitvoerder. Bij het medebeheer van bijvoorbeeld parken voeren gemeente en inwoners samen het beheer uit.
- De gemeente als ontwikkelaar:
    - Ruimtelijke ontwikkelingen rond groen en nieuwbouw, waarbij zelfbeheer hieruit als mogelijkheid voor inwoners volgt. De Ontwikkelorganisatie Ruimte heeft hier een trekkende rol, omdat zij verantwoordelijk zijn voor onder andere de uitvoering van het groenbeleid (Groenstructuurplan) en de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties, waar zelfbeheer van groen dus ook een plek krijgt;
    - Wanneer een ruimtelijke aanpassing nodig is voor het zelfbeheerinitiatief, dan wordt de afdeling Stadsingenieurs van Stadsbedrijven erbij betrokken.

3.1.2 Zorgen voor organisatorische randvoorwaarden

Met dit actieplan zetten wij ook in op het zorgen voor de organisatorische randvoorwaarden voor het realiseren van de ambities voor het zelfbeheer van openbaar groen. Hiermee willen wij enerzijds bereiken dat we meer kunnen doen met dezelfde middelen en anderzijds beter aan te sluiten bij de wensen en behoeften van zelfbeheerders (optimaliseren van onze serviceverlening).

Maatregel 6: inzetten op organisatorische randvoorwaarden voor behalen ambities
Met deze maatregel zetten wij in op:
- De vertaling van de uitgangspunten/principes van dit actieplan naar concrete werkafspraken, waarbij we interne procedures en werkprocessen stroomlijnen en de integrale samenwerking binnen de gemeente bevorderen (en organisatorisch borgen). Een belangrijk aandachtspunt is het goed organiseren van één gemeentelijk aanspreekpunt voor inwoners voor vragen en het regelen van zelfbeheer van openbaar groen. Hierbij leggen wij ook nadrukkelijk de koppeling met het platform voor Stadstuinieren (maatregel 3).
- Het beter registreren van het zelfbeheer, waardoor we beter inzicht krijgen in het huidige zelfbeheer (waaronder de contracten)
- De periodieke evaluatie van de uitvoering van het beleid. Het is daarbij belangrijk om het zelfbeheer niet alleen te bekijken vanuit de gebruikelijke indicatoren als ‘bijdrage aan beeldkwaliteit’, ‘productie’ en ‘efficiency’. Wij moeten het zelfbeheer ook vanuit een breder kader bekijken, met juist ook de meerwaarde van het zelfbeheer voor bijvoorbeeld voor vergroening, biodiversiteit, gezondheid, klimaatadaptatie en sociale cohesie. Hoe wij dit willen gaan doen, werken wij verderuit in het nog op te stellen evaluatiekader.

3.2 Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen gemeente en inwoner op het gebied van zelfbeheer. Uit de enquête bleek ook dat inwoners behoefte hebben aan betere communicatie vanuit de gemeente over de (on)mogelijkheden van zelfbeheer in Utrecht. Wij werken dit verder uit in een communicatieplan (maatregel 7). In dit plan nemen wij ook de communicatiemaatregelen (o.a. organiseren wijkbijeenkomsten, opzetten platform en communicatiecampagne) uit hoofdstuk 2 mee.

Maatregel 7: opstellen van een communicatieplan.
Dit communicatieplan omvat:
- Uitwerking van het actieplan in een communicatieboodschap: wat willen we communiceren en wie zijn de relevante doelgroepen?;
- De strategie voor het beter communiceren over de mogelijkheden van het beleid;
- Inzet van communicatiemiddelen en –kanalen. Daarbij stemmen wij de communicatiekanalen (waaronder de website) ook af op de voorgestelde laagdrempelige aanpak.
- Communicatiekalender met hierin de communicatiemomenten en mijlpalen.

3.3 Planning van de maatregelen

De maatregelen uit dit actieplan gaan wij in 2021 uitvoeren. Onderstaande tabel geeft hiervoor de planning.

Maatregelen	Planning
1. Aftrap uitvoering actieplan met wijkbijeenkomsten,	Q2 2021
2. Verkenning nieuwe ondersteuningsmogelijkheden	Q2 2021
3. Opzetten van het platform Stadstuinieren	Q1 / Q2 2021
4. Opzetten van een campagne voor het actief werven van zelfbeheerders	Q2 2021
5. Verkenning mogelijkheden om het zelfbeheer beleidsmatig optimaler te verbinden met beleidsdoelen op het vlak van vergroening, klimaatadaptatie en sociale cohesie. Beter organiseren van de integrale samenwerking.	Q1 -Q2 2021
6. Organisatorische randvoorwaarden (concrete werkafspraken, beter registreren, periodiek evalueren)	Q1 / Q2 2021
7. Opstellen communicatieplan	Q1 -Q2 2021

3.4 Financiën en monitoring

3.4.1 Kosten en dekking

De uitvoering van de maatregelen worden gedekt binnen het Programma Openbare Ruimte en Groen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van:

- de incidentele kosten: voor de 7 maatregelen die in actieplan zijn opgenomen'
- de jaarlijkse kosten voor de uitvoering / ondersteuning zelfbeheer in de 5 gebieden van Wijkonderhoud en Service. Dit omvat personele kosten (1250 uur voor de 5 gebieden en jaarlijks budgetvoor materialen (zoals plantjes).

Maatregelen	Kosten
Incidentele maatregelen actieplan (eenmalig)	
Aftrap uitvoering actieplan met wijkbijeenkomsten (maatregel 1)	8.000
Verkenning nieuwe ondersteuningsmogelijkheden (maatregel 2)	6.500
Opzetten van het platform Stadstuinieren (maatregel 3)	3.000
Verkenning koppeling zelfbeheer aan bredere beleidsambities (maatregel 5)	5.000
Zorgen voor organisatorische randvoorwaarden	20.000
Communicatie: opzetten wervingscampagne (maatregel 4) en opstellen communicatieplan, inclusief communicatiemiddelen (maatregel 7)	5.000
Totaal	***47.500***
Structurele kosten (jaarlijks beschikbaar binnen Programmabegroting Openbare Ruimte)	
Uitvoering in de vijf gebieden van Wijkonderhoud en Service (1250 uur)	76.250
Materiaalkosten: o.a. plantjes (onderdeel groenbegroting gebieden)	69.000
Totaal	***145.250***

3.4.2 Monitoring

We evalueren de uitvoering van de maatregelen in dit actieplan. Daarbij brengen we in kaart hoe de maatregelen binnen de bestaande middelen hebben bijgedragen aan realisatie van de ambities van het actieplan. Dit doen we vanuit een breed kader, waarbij wij ook kijken naar welke meerwaarde het zelfbeheer heeft voor bijvoorbeeld vergroening, gezondheid, klimaatadaptatie en sociale cohesie.

BIJLAGE 1: voorwaarden geveltuinen en boomspiegels

1. Geveltuinen

Een geveltuin is een strook planten tegen de gevel van een woning, wanneer mensen geen voortuin hebben. Een voordeel van muurbeplanting is dat het zorgt voor warmte-isolatie in de winter en verkoeling in de zomer. Ook is er geen plek meer voor graffiti op muren. Daarnaast vangt gevelbeplanting veel fijnstof af.

Geveltuin aanleggen
Voor het aanleggen van een geveltuin gelden de volgende eisen:

- Zorg dat er op de stoep een loopruimte overblijft van minimaal 1,20 meter (exclusief stoeprand).
- De geveltuin mag maximaal 60 centimeter diep zijn gemeten vanaf de gevel van uw woning: dat zijn 2 stoeptegels. De verwijderde tegels blijven eigendom van de gemeente. Wij vragen u om deze te bewaren.
- De geveltuin moet minimaal 30 centimeter en maximaal 45 centimeter uitgegraven worden. Het zand moet daarbij vervangen worden door tuinaard. De bewoners mogen het uitgegraven zand niet laten liggen. Dit kan ingeleverd te worden bij het afvalscheidingsstation.
- Bewoners moeten ervoor zorgen dat de ventilatieroosters van de woning opengehouden worden.
- Vervang het door tuingrond. Als er kabels en leidingen liggen, dan kan de geveltuin verhoogd aangelegd worden met stapelblokken.
- De straatnaamborden moeten zichtbaar blijven.
- Plant geen grote prikkende struiken, bomen of struiken die later bomen worden. Snoei overhangende takken op tijd. Voorkom overlast.
- Bewoners mogen geef afrastering (hek) aanleggen rondom de geveltuin.
- De huiseigenaar moet akkoord zijn met de aanleg, in het geval dat de zelfbeheerder van de geveltuin niet de woningeigenaar is.
- Als de gemeente werkzaamheden moet uitvoeren aan kabels en leidingen onder uw geveltuin, kunnen zij helaas geen verantwoordelijkheid dragen voor beschadiging of tijdelijke verwijdering.
- Inwoners kunnen altijd contact opnemen met de wijkopzichter via 14 030. Hij kan helpen bij de aanleg en bij eventuele acties als er kabels en leidingen onder uw gevel lopen.
- Geen chemische bestrijdingsmiddelen

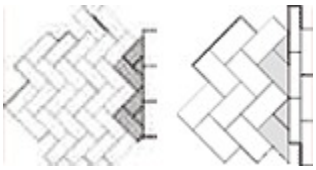

Geveltuin in Leidsche Rijn
In Leidsche Rijn liggen vooral klinkers van 20x20 centimeter of 20x10 centimeter. Als u de klinkers eruit haalt, ontstaat een zigzagvorm. Daarin kunt u een geveltuin maken.

2. Boomspiegels

Een boomspiegel is de ruimte rond de voet van een boom. Is een boomspiegel in een woonstraat nog leeg, dan mag een bewoner deze zelf onderhouden en beplanten. De boom en de boomspiegel blijven wel eigendom van de gemeente. Bij onderhoud aan de boom kan er soms schade ontstaan.

Boomspiegel aanleggen

- Bewoners kunnen de grond rondom de boom los maken met een klein harkje. Daarbij moet beschadiging van de boomwortels voorkomen worden.
- Bij voorkeur dient er geen grond toegevoegd worden. Als het toch moet, dan mag het maximaal 10 centimeter compostaarde zijn.
- Er mogen geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt. Natuurlijke mest mag wel.
- Wanneer er vaak honden toiletteren of er fietsen staan, dan mag de boomspiegel afgeschermd worden met een stuk gaas.

Bijlage 2: resultaten enquête

In het kader van de herijking van het beleid voor het zelfbeheer van groen hebben wij een korte enquête uitgezet onder zelfbeheerders in Utrecht. Het doel hiervan was om inzicht te krijgen in hoe de zelfbeheerders het gemeentelijke beleid ervaren en welke suggesties en wensen zij hebben voor het actieplan zelfbeheer van groen. In bijlage 1 is de vragenlijst opgenomen.

35 Reacties ontvangen

Wij hebben 35 reacties ontvangen. Hierbij valt op dat voor het overgrote deel ging om zelfbeheergroepen. Er hebben slechts drie inwoners gereageerd die het zelfbeheer alleen uitvoeren. In bijlage 2 is de lijst met respondenten opgenomen.

Uit de enquête komen de volgende motieven voor zelfbeheer naar voren:

1. Bevorderen van groen en biodiversiteit; promoten groen als dienst aan de stad
2. Leuk om te doen; passie voor tuinieren. Zelfbeheer als een hobby.
3. Sociale cohesie; contact met buurtgenoten; Buurtgevoel
4. Betrokken en actief helpen de eigen leefomgeving en de stad groener en aantrekkelijker en klimaatbestendig te maken
5. Zelf initiatief nemen; zelf bepalen wat je plant en hoe je het beheert.

Meeste zelfbeheerders tevreden met ondersteuning, maar er zijn nog genoeg verbeteringen mogelijk!

Uit de enquête blijkt dat de meeste respondenten (18) tevreden zijn over de ondersteuning vanuit de gemeente. Vier zelfbeheerders gaven aan niet tevreden te zijn.

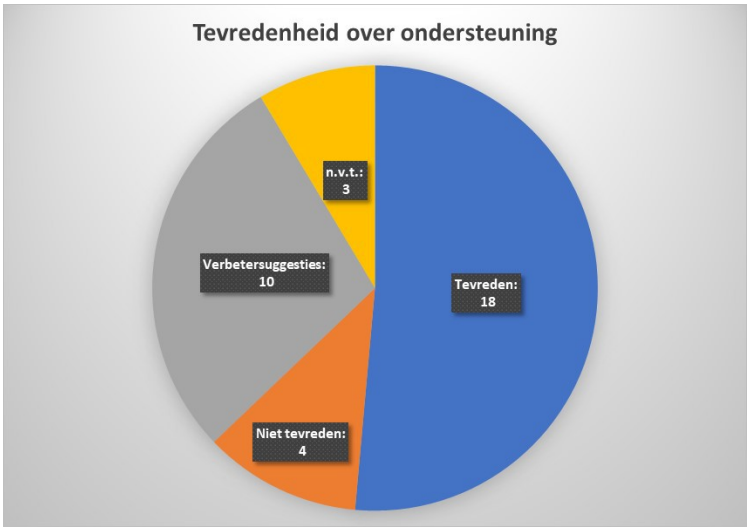

- ‘Eerlijk gezegd heb ik de indruk dat we voor de gemeente niet zo bestaan. In Oost ligt bij de gemeente de nadruk op het Wilhelminapark en Bloeyendaal. ‘(kleine zelfbeheergroep, die boomspiegels, geveltuinen, beukenhaagjes en plantenbakken in zelfbeheer hebben in de Abstederdijk).
- Een respondent gaf aan niet tevreden te zijn om de ondersteuning ‘te weinig is en niet natuurvriendelijk’. (Groenstrook langs het spoor; Huizingalaan)
- ‘Wij zijn van mening dat als de gemeente wil dat meer mensen zorgdragen voor vergroening van de stad, zij ook moet nadenken over hoe al dat groen in droge periodes water moet kunnen krijgen. Opvang van regenwater heeft daarbij de voorkeur, maar op onze hof krijgen we dat niet voor elkaar met de gemeente’ (Abstederhof)
- ‘Onze overeenkomst bestaat uit het feit dat wij de gemeente benaderen voor het grote werk zoals snoeien van grote takken, maar door bezuinigingen op het plantsoenpersoneel, komen ze daarvoor niet meer. Af en toe vraag ik om te maaien, want het is een flink lap grond. Dat lukt aardig.’ Ze is

daarom niet tevreden over de ondersteuning vanuit de gemeente. (Hoefsmederijstraat; zelfbeheer van twee grote tuinen).

Daarnaast gaven 10 zelfbeheerders niet direct een antwoord op de vraag of ze tevreden zijn over de ondersteuning, maar gaven wel suggesties en wensen voor de verbetering van de ondersteuning.

Wensen en suggesties voor het actieplan zelfbeheer van groen

Tabel 1 geeft een overzicht van de suggesties. Opvallende zaken daarbij zijn:

- Behoefte aan jaarlijkse evaluatie werd een aantal keer genoemd. 'Periodieke afstemming over tevredenheid en behoeften, kan in een gesprek maar zou ook middels een jaarlijkse digitale enquête kunnen'
- Betere communicatie vanuit gemeente, o.a. over de ondersteuningsmogelijkheden vanuit de gemeente. Daarbij werd ook aangegeven dat er behoefte was aan meer persoonlijk contact.
- Organiseren van bijeenkomsten waar zelfbeheerders elkaar kunnen ontmoeten werd vaker genoemd.
- Ook is er behoefte aan extra ondersteuning op het vlak van ecologie, maar ook op meer praktisch gebied, zoals hoe organiseer je een initiatief, hoe kan je het beste de administratie doen en kan de gemeente ook ondersteuning bieden bij communicatie of het opzetten van een website.
- Ook werd een aantal keer genoemd dat de gemeente een actievere rol moet nemen in het vergroenen van Utrecht via het zelfbeheer, maar ook met het ecologisch beheer van bijvoorbeeld bermen en groenstroken en natuurvriendelijk natuurbeheer.

Tabel 1 Overzicht suggesties en wensen

Thema's	Suggesties
Communicatie	- Heldere communicatie over de mogelijke ondersteuning die zelfbeheerders kunnen krijgen. - Communicatie zou beter kunnen. Niet zozeer vanuit de wijkpost, maar bij grotere 'projecten' (zoals hierboven genoemd: planten van bomen, werkzaamheden in het water) - PR en communicatie. dat schiet erbij in en is heel belangrijk (er was ooit interactieve kaart gestart.) Je zou vanuit een verzamelpodium dat iedereen kent en weet te vinden, via links of bladen van alle zelfbeheer moeten kunnen komen; gemeente rol om dit te regisseren - In verband met de wens tot betere afstemming met de relevante gemeentelijke diensten, groenbeheerders en uitvoerders: Het is belangrijk dat wij tijdig op de hoogte worden gebracht van geplande werkzaamheden die effect hebben op onze vergroeningsobjecten. Daarbij moet het ook 2-richtingenverkeer zijn. Zij moeten óók van onze werkzaamheden op de hoogte zijn. We zouden dan ook willen voorstellen om af en toe op locatie informatie uit te wisselen, zodat we met elkaars planningen en overwegingen rekening kunnen houden. - Persoonlijke contacten lijsten. Bij wie kan je zijn voor afval, voor graffiti, voor nieuwe planten. Ik hou erg van persoonlijk contact. Ik weet dat ik bij Ingrid voor alle vragen contact op kan nemen, maar het zou fijn zijn als elk onderdeel van groen, schoon en vuil zijn eigen contactpersoon zou hebben voor de bewoners. Nu is alles zo centraal geregeld en is de gemeente zo onpersoonlijk geheel geworden. Daar moet je echt voor oppassen. - Direct en persoonlijk contact.

Gemeentelijk beleid/ beleidskaders	- meer ruimte mogen komen om nieuwe initiatieven helemaal zelf te mogen uitwerken en uitvoeren (uiteraard rekening houdend met de kaders van wat mogelijk is). - Natuurvriendelijk natuurbeheer gaan toepassen. Gefaseerd maaien en minder rigoureus snoeien. - De gemeente zou veel actiever kunnen zijn in het nog meer vergroenen van de openbare ruimte. Veel bewoners willen dit wel. Tegel eruit, groen erin. Veel grotere boomspiegels, opvang regenwater. De gemeente zou daar het voortouw in kunnen nemen. - De gemeente zou zich moeten richten op bermen en groenstroken. De continuïteit van het zelfbeheer van boomspiegels en geveltuinen is over het algemeen erg teleurstellend. Zeker wanneer de planten moeten concurreren met autobumpers en fietsen. Plantenbakken vereisen een heel goed watergeefplan. - Elkaar tegenwerkende acties (planten van bloeiers in berm die maandelijks gemaaid wordt) zou met goede afspraken en instructies aan de uitvoerders moeten worden voorkomen.
Extra ondersteuning	- Vooral ecologisch advies (hoe kunnen we door gericht beheer de biodiversiteit verhogen?) en een groene gebiedsvisie waar ook aanpalende groengebieden en parken vallen. Fauna en flora houden zich niet aan gebiedsgrenzen. Het gaat om verbindingen. - Als centraal contactpersoon heb ik behoefte aan een minder tijdrovend en efficiënter AVG-proof systeem om alle zeer uiteenlopende contacten te kunnen bijhouden en bedienen in lijn met hun wensen, mogelijkheden en achtergronden. Er is vast iets efficiënters dan handmatig alles bijhouden n een Excel lijst en per gelegenheid selecteren voor wie welke mail/activiteit zinvol is. Tips en de mogelijkheid om bij een helpdesk aan te kloppen zou daarom zeer welkom zijn. - Het zou fijn zijn als we als groep ook ondersteuning kunnen krijgen bij bv het beheer/verbeteren van de website, (online) communicatie, adressenbeheer en IT-vragen. - ondersteuning in communicatie (plan en uitvoering) op de Tanimbarkade over wat het doel is met wat we doen en waarom het wenselijk is dat bewoners uit het groen blijven, ondanks dat het openbaar groen is… - ‘En dat er gelabeld budget is om professionals/ nestor zelfbeheerders in te zetten om nieuwe zelfbeheerders op weg te helpen en te begeleiden. Zodat ze na verloop van tijd onafhankelijk, professioneel en zelfstandig als zelfbeheergroep functioneren.’ - Tips over keuze van planten/bomen (welke groeien goed in schaduw/licht enz.). Tips dat onder de bomen extra water geven nodig is, ook bij regelmatige regen. - hulp bij het bestrijden van Berenklauwen - Hulp bij inzameling restafval. Het restafval van onze locatie wordt gerekend als bedrijfsafval met de daarbij behorende hoge kosten. Het zou voor ons erg prettig zijn als wij aan kunnen sluiten bij het ophalen van het restafval in de wijk en hiervoor een container zouden kunnen krijgen. (N.B. ons snoei en groenafval brengen wij naar het naastgelegen tuinenpark De Driehoek) - Ecologisch advies over het verbeteren van de ecologische kwaliteit rond ons terrein. Met advies en kennis vanuit de gemeente zouden we graag bekijken hoe we de ecologische kwaliteit kunnen versterken

	- We zijn geïnteresseerd in cursussen/excursies met als onderwerp ecologisch terreinbeheer (Natuurgroep Lunetten)
Samenwerking	- Meer samenwerking tussen groenbeheerders waarbij een ter zake kundige professional initieert en faciliteert. Als gemeente en bewoners goed samenwerken zal het totale beheer nóg effectiever en doelmatiger zijn. - beter kaartbeheer en andere beeldkwaliteit meegeven aan de aannemer van het maaibestek en de onafhankelijke schouwer die de aannemer controleert. - we zien bij gemeente vaak discrepantie tussen beleid (zoveel mogelijk ecologisch beheer en bewonersparticipatie) en uitvoering (ambtenaren zijn vaak nog gewend vanuit schoon en strak te denken). Goed om de uitvoering mee te nemen in ontwikkelingen die tegemoetkomen aan het beleid. Niet alleen de aannemers maar ook degenen die het werk van de aannemers schouwen. - Helaas lijken financiële middelen veelal gericht op nieuwe projecten en wordt vergeten dat beheer iets is van lange adem. Ook (juist) daar is ondersteuning (belangstelling, duidelijke afspraken, middelen) nodig en dan vooral t.a.v. coördinatie, vaak professioneel, om te voorkomen dat iets weer afzwakt. Dus succes hangt af van: o structurele (continue) ondersteuning o professionele coördinatie van de groep o afstemming groep en gemeente - De planning, als we planten vragen zeg dan wanneer ze geleverd worden en zet niet zomaar iets neer op een willekeurige dag. Ik kan geen klussers uit een de hemel roepen. Dit soort dingen moet ik dus vaak alleen of met 1 of 2 klussers doen die wel kunnen. Handig om info op tijd te krijgen. Dan kan ik ook meer regelen. - Ik maak mij zorgen om de Japanse Duizendknoop de gemeente pakt het nu wat sneller op (langs de Vechtkant) - Bij wensen voor zelfbeheer in een nieuw of bestaand gebied is het zinvol om als gemeente te investeren in het opstarten van een zelfbeheergroep. Hoe begin je als bewoner met zelfbeheer? Dit vraagt om een investering op maat per groep op locatie van een ambtenaar of een expert. De bestaande groepen hebben veel ervaring. De ambtenaren die regelmatig met zelfbeheerders in het veld staan ook. - Onze suggestie is, om de lijnen tussen gemeentelijke instanties en uitvoerenden zo kort mogelijk te houden, via vaste contactpersonen en regelmatige 'schouw' in het veld, zoals nu ook gebeurt. De praktische afspraken die daaruit voortkomen, geven de Vereniging voldoende zekerheid om het werk voor langere tijd naar tevredenheid te blijven doen. Natuurontwikkeling is immers altijd een kwestie van langere adem. - Voor de buurtmoestuin (Voordorp) proberen we soms dingen te regelen, maar het duurt soms wel heel erg lang voordat er iets mee gebeurt: kapotte bank repareren, afval ophalen, houtsnippers etc. De mensen die het omringende gras maaien, maaien heel vaak onze klimplanten kapot.
Ontmoeting/ bijeenkomsten/ uitwisselen van kennis en ervaringen.	- Organiseren bijeenkomst waar beheerders en beleidmakers samen komen om elkaar te ontmoeten, vragen te stellen en ideeën uit te wisselen. 'We liepen al een poos met veel vragen rond en voor ons ging er echt een deur open om mensen direct te spreken en afspraken te maken. Het lijkt mij zowel aangenaam (leuk om andere beheerders te

	leren kennen en ideeën uit te wisselen) als nuttig (om contacten met de gemeente warm te houden) om een dergelijke middag jaarlijks te herhalen.' - Plantbakcie (Wittevrouwen) heeft al ruim 30 jaar een zogenaamd sneeuwbalorganisatie van ongeveer 200 bewoners met 2 vaste trekkers en daarnaast wisselende kern van ongeveer 10 bewonerscontactpersonen die elk gemiddeld 15 bewoners/verzorgers d.w.z. 15 boomspiegels/straattuintjes/plantenbakken in de gaten houden of het wel goed gaat. We hebben zg. "zelforganiserend vermogen". Lang niet elke groengroep heeft dat. Jammer als na de eerste start het groen niet meer wordt onderhouden. Voor die groengroepen zou het goed zijn als bijv. Utrecht. Natuurlijk de taak heeft om 1 maal per jaar een vergadering met de groep organiseert voor de jaarlijkse start van het groenseizoen en problemen/vragen te helpen op te lossen. - Misschien is het mogelijk om onderling contact tussen zelfbeheergroepen te ondersteunen, zodat er meer kennis kan worden gedeeld. Op publieksdagen zoals bijvoorbeeld Groen moet je doen is iedereen al druk op z'n eigen plek en is er vaak geen tijd om bij anderen te gaan kijken. Het zou leuk zijn om eens op een ander moment bij elkaar op excursie te gaan. - Opstellen handboek zelfbeheer.
Evaluatie	- Jaarlijkse evaluatie op locatie - Nagaan wie er nog beheren (registreren) - regelmatige afstemming met zelfbeheerders (bv jaarlijkse evaluatie van bereikte resultaten, knelpunten en kansen voor voorliggend jaar); maar geen administratieve belasting voor beheerders, die willen vooral praktisch aan de slag - Eigenlijk zou 1 en 2 jaar na start en na aanplanting van nieuw groen een terugblik zinnig zijn. Doen de planten het nog goed? Is het de bewoners gelukt om ze in warme/droge zomers voldoende water te geven? Is het gelukt om vuilniszakken en geparkeerde fietsen weg te houden van de nieuwe aanplant? Vervanging van dode aanplant. - Als de gemeente groen zelfbeheer serieus neemt dan spreken zij jaarlijks met elkaar (bewoners en aannemer) iets af. Dit als terugkoppeling van de gedane arbeid en om de goede relatie in stand te houden. Dit kan door middel van een mailtje, een fysiek kaartje in de brievenbus, een foto, een schouw, een gesprek, een evaluatie, een appje, een attentie, een conferentie om kennis te delen voor alle zelfbeheerders.

BIJLAGE 1: vragenlijst

1. Achtergrond	1.1 Doet u zelfbeheer in een groep of alleen?
	1.2 In geval van een groep: hoeveel mensen zijn actief in de groep?
	1.3 Uw naam:
	1.4 Adres/ buurt:
	1.5 Welk type zelfbeheer? - Boomspiegel - Plantenbak - Geveltuin - Stoeptuin - Overig…
	1.6 Hoe lang bent u al zelfbeheerder? Hoe actief bent u en/ of uw groep?
	1.7 Waarom vindt u zelfbeheer belangrijk? Wat is uw motief om dit te doen?
2. Samenwerking en ondersteuning	2.1 Heeft u een zelfbeheercontract?
	2.2 Zo ja, bent u tevreden over de afspraken in de overeenkomst, de uitvoering ervan in de praktijk en de samenwerking met de gemeente (m.b.t. het opstellen van de overeenkomst en de uitvoering ervan)? En wat kan volgens u beter?
	2.3 Krijgt u momenteel ondersteuning? Zo ja, welke? Bijvoorbeeld vanuit de gemeente (initiatievenfonds, advies vanuit Stadsbedrijven, etc.).
	2.4 Bent u tevreden over de ondersteuning? Wat kan eventueel beter?
3. Suggesties en wensen	3.1 Wat heeft u van de gemeente nodig om zelfbeheer nog beter te kunnen doen? Denk bijvoorbeeld aan communicatie/ informatie, bepaald advies of ondersteuning, etc.
	3.2 Wat zijn overige suggesties voor het nieuwe beleid?

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4698
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	9
Titel	Raadsbrief Stand van zaken beheer van bomen
ID	4921
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Openbare ruimte
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	**5 juni 2025**

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	B. Mellema	**Datum**	18 maart 2025
E-mail	b.mellema@utrecht.nl	**Kenmerk**	30208130
Type brief	Voortgangsbrief	**Onderwerp**	Stand van zaken beheer van bomen
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Openbare ruimte

Geachte leden van de raad,

Met deze brief informeren wij u over een aantal onderwerpen rond het beheer van bomen. We vinden bomen belangrijk en willen bomen zo gezond en veilig mogelijk oud laten worden. Goed beheer is hiervoor essentieel. Het beheer voeren we uit conform het Bomenbeleid en de normen uit het Handboek Bomen. We laten bomen zo lang mogelijk staan en als we moeten kappen, informeren we tijdig de bewoners. Bij de aanplant van nieuwe bomen kiezen voor een divers assortiment. Hierbij gaan we zoveel als mogelijk gaan voor inheems of andere ecologisch waardevolle soorten en kiezen waar mogelijk voor lokaal geteelde bomen.

Naast een update over de inhaalslag boomveiligheidscontroles en informatie over ziekten en plagen, gaan we in op het beheerplan bomen, de bomencamping en ecologie en veteraanbomen.

Reguliere boomveiligheidscontroles
Met de Raadsbrief Inhaalslag boomveiligheidscontroles Utrecht van 1 november 2023 informeerden wij u over de gewijzigde aanpak van de boomveiligheidscontrole en de opvolging van de benodigde maatregelen die daaruit voortkomen. In 2024 zijn de reguliere boomveiligheidscontroles volgens schema uitgevoerd. De daaruit volgende snoeimaatregelen worden volgens planning uitgevoerd.

Essentaksterfte
Bomen met essentaksterfte proberen we zo lang mogelijk te behouden. Daarom monitoren we de essen regelmatig om vast te stellen hoe erg de bomen zijn aangetast. De wijze waarop we monitoren en welke afwegingen we maken is beschreven in het Plan van aanpak essentaksterfte. In 2024 zijn ongeveer 11.000 essen gemonitord op essentaksterfte volgens het landelijk gebruikte protocol voor opname van essentaksterfte. Uit de monitoring van 2024 is naar voren gekomen dat ongeveer 1.850 essen moeten worden gesnoeid en 366 gekapt. Het kappen en snoeien van deze essen gebeurt in de zomermaanden van 2025, omdat dan het blad aan de bomen zit en de ziekte goed zichtbaar is. We kunnen dan zien tot waar essen gesnoeid moeten worden en of de noodzaak om een es te kappen nog steeds aanwezig is of volstaan kan worden met snoei. De gekapte essen worden vervangen door

een nieuwe boom van een andere boomsoort, waarbij ecologische waarde een grote rol speelt bij de soortkeuze.

Eikenprocessierups
Net als afgelopen jaren, was de overlast door de eikenprocessierups in 2024 beperkt. Aan het begin van het seizoen hebben we, in tegenstelling tot 2023, 2500 in plaats van 5000 eiken gemonitord. Op basis van de bevindingen uit de monitoring van 2023 en de verwachtte lage plaagdruk voor 2024, is het aantal te monitoren eiken teruggebracht. Het kleine aantal gevonden rupsennesten hebben we vervolgens verwijderd. Een tweede monitoringsronde was niet nodig.

Preventieve maatregelen: versterken biodiversiteit
De preventieve aanpak van de eikenprocessierups richt zich op natuurlijke bestrijding van de rups door de biodiversiteit te versterken en natuurlijke vijanden aan te trekken. Wildere vegetatie trekt verschillende insecten, waaronder een aantal natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups, en vogels die eikenprocessierupsen eten aan. In 2024 plantten we over meerdere locaties verspreid in totaal 125.000 bloembollen aan. Deze bollen zijn 100% SKAL-gecertificeerd, dus biologisch. Daarnaast is er dit jaar voor het eerst biologisch zaad van stinzenplanten gezaaid, omdat de bollen niet in de biologische variant beschikbaar waren. In het Máximapark vervullen de stinzenplanten niet alleen een ecologische waarde, maar ook een cultuurhistorische waarde. Langs de Wolfgang Pauliweg is een wilgenbosje aangeplant om vogels aan te trekken in de buurt van zomereiken.

Iepziekte
Inenten
In 2024 hebben we een kleine 2.700 iepen ingeënt tegen iepziekte. Deze inenting is geen garantie dat de iepen niet ziek worden, maar helpt de bomen zichzelf beter te beschermen tegen iepziekte. We enten alleen iepen in die gevoelig zijn voor iepziekte en die op plekken staan waar besmetting makkelijk plaats kan vinden, zoals bomenlanen. Ook bijzonder waardevolle iepen die niet in een laan staan enten we in.

Bomen verwijderen
Als bomen aangetast zijn met iepziekte is het belangrijk om snel de aangetaste boom te kappen, om besmetting van andere iepen zoveel mogelijk te voorkomen. Afgelopen jaar hebben we ongeveer 50 iepen moeten verwijderen. Daarnaast hebben we een vergelijkbaar aantal zieke iepen (o.a. meerstammig opslag, zaailingen) in bosplantsoenen moeten verwijderen.

Duiveltjesiep
In 2024 werd de zogenaamde Duiveltjesiep achter het Centraal Museum slachtoffer van iepziekte. Door de hoge leeftijd van deze boom en de aanwezigheid van de bedreigde iepenbuisjeszwam op deze boom, is ervoor gekozen de boomstam niet te verwijderen, maar te laten staan. De kans op overbrengen van iepziekte door wortelcontact is op deze locatie klein. De boom is wel geheel van zijn bast ontdaan en de takken zijn eruit gehaald om de boom nog veilig te kunnen laten staan. Daarmee is de boom een waardevol monument geworden voor biodiversiteit.

Aanplant nieuwe bomen
Alle door iepziekte gekapte bomen vervangen we door een resistente iepensoort of door een andere boomsoort dan de iep.

Kastanjebloedingsziekte
De kastanjebloedingsziekte blijft zorgen voor het afsterven van paardenkastanjes in Utrecht. Het uitgangspunt is om bomen met kastanjebloedingsziekte zo lang mogelijk te handhaven.
Afgelopen jaar zijn nieuwe bomen geplant in de Professor Jordanlaan (Utrecht Oost), als vervanging voor de gekapte paardenkastanjes. De drie nieuwe soorten, waarmee we de paardenkastanjes vervangen in deze straat, zijn samen met bewoners uitgezocht.
Voor de Burgemeester Verderlaan (Leidsche Rijn) is een nieuwe, vervangende boomsoort, samen met bewoners uitgezocht. Dit jaar willen we daar nieuwe bomen in de nieuwe soort neerzetten als vervanging voor gekapte paardenkastanjes.

Toelichting op procedures vellen en herplant
In de vergadering van de Commissie MGOR over het Rekenkameronderzoek groenbeleid (19-09-2024), is toegezegd om het mogelijk versnellen van de procedures voor het vellen en vervangen van bomen te onderzoeken. Hierbij is gekeken naar het eventueel uitvoeren van een pilot hiervoor.
De herplanttermijn is vastgelegd in gemeentelijk beleid en wordt binnen de bestaande kaders zorgvuldig afgewogen. Op dit moment zijn er geen realistische mogelijkheden om de procedures structureel te versnellen. In de praktijk worden de meeste kapvergunningen tijdig verleend. Daarnaast brengt het opzetten van een pilot juridische complexiteit met zich mee en om die reden is besloten om op dit moment geen pilot uit te voeren.

Veteraanbomen
In Utrecht hechten we veel waarde aan ecologie. Oudere bomen hebben in verhouding meer ecologische waarde dan jongere exemplaren. Het is dan ook van belang dat bestaande oude bomen duurzaam behouden worden, juist als deze op hoge leeftijd komen en de zogenaamde veterane fase ingaan. Veteraanbomen zijn een cruciaal onderdeel in de biodiversiteit, daarom willen we ze koesteren. Na het formuleren van een definitie voor veteraanbomen in Utrecht, brengen we onze veteraanbomen in beeld. Daarbij beoordelen we welke maatregelen noodzakelijk zijn om deze bomen te behouden. De sleedoorn (Prunus spinosa) in het Majellapark is een mooi voorbeeld van een veteraanboom. Deze boom zakt scheef. Om de omgeving veilig te houden, plaatsten we een stut om de boom te ondersteunen. Zo kan deze bijzondere boom zo lang mogelijk behouden blijven.

Ecologische monumenten
Met het beheerkader over het laten staan van boomstammen van dode bomen zorgen we daarnaast voor meer staand dood hout in de stad. Vanuit het hout komen er voedingsstoffen terug in de natuur. Daarnaast kan het staande of liggende hout een schuilplaats of voedingsbron bieden voor verschillende dier- of insectensoorten. Als een stam van een dode boom op den duur staand niet meer kan worden gehandhaafd, kan het alsnog worden neergelegd om daar verder te vergaan.
Door het plaatsen van communicatieborden op verschillende plekken in de stad informeren we bewoners over wat er zoal in of van dood hout kan leven.

Bomencamping
In het Bomenbeleid Utrecht is opgenomen dat bij onvermijdelijke kap de voorkeur uitgaat naar verplanten. In de Raadsbrief Evaluatie bomenbeleid Utrecht van 22 november 2021 hebben we laten weten dat dit nog niet voldoende functioneert. In de evaluatie is daarom aangegeven: “De vraag en het aanbod van verplantbare bomen willen we beter op elkaar aan laten sluiten door een bomendepot op te starten.” Aan het Zwarte Woud in Lunetten, naast het bestaande afvalscheidingsstation, realiseerden we een tijdelijk bomendepot of ‘bomencamping’. Hier kunnen bomen, die uit projecten verdwijnen en wachten op een nieuwe plek in de stad, maximaal twee jaar staan. In deze twee jaar

worden de bomen verzorgd door medewerkers van Stadsbedrijven. Het terrein van circa 2000 m2 is eigendom van de Gemeente Utrecht en beschikbaar voor een periode van tien jaar. Na deze periode wordt het terrein ontwikkeld.

Recent zijn de eerste achttien bomen op de bomencamping gezet. Momenteel werken we aan een vraag- en aanbodsysteem. In principe komen de bomen die op de bomencamping worden geplaatst weer terug in het project waar ze vandaan komen. Als dat niet lukt wordt via het vraag- en aanbodsysteem gezocht naar een project waar de bomen wel een plek kunnen krijgen. Mocht dat binnen twee jaar ook niet lukken dan wordt de boom herplant op een locatie waar een boom van de gemeentelijke vellijst is gekapt.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Mike Schmidt	**Datum**	28 november 2024
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	12848653
E-mail	mike.schmidt@utrecht.nl	**Onderwerp**	Verzamelbrief Groen, Dierenwelzijn en Openbare Ruimte; afhandeling en stand van zaken diverse moties en toezeggingen ID 786, 795, 810 en 3630
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Groen, Dierenwelzijn en Openbare Ruimte

Geachte leden van de raad,

Meer groen helpt om de hitte in de stad te verminderen, regenwater op te vangen, biodiversiteit te vergroten, recreatie voor onze inwoners mogelijk te maken en een fijne stad voor dieren te realiseren. In deze brief informeren we u over verschillende onderwerpen en ontwikkelingen in relatie tot Openbare Ruimte, Groen en Dierenwelzijn.
Zo blikken we terug op het Future Green City World Congres dat afgelopen september in Utrecht plaatsvond. Ook bespreken we de ondertekening van het Berlin Urban Nature Pact, waarin Utrecht zich committeert aan internationale doelen voor biodiversiteit en natuurherstel. Tot slot komen diverse andere onderwerpen aan bod als:

- Natuurvriendelijk isoleren bij Vereniging van Eigenaars (VvE) via het soortenmanagementplan (smp);
- Motie 77 Diervriendelijk bouwen in de Omgevingswet Utrecht;
- Het Initiatiefvoorstel Utrecht Bijenhoofdstad van Europa met aanpassing van het Handboek Openbare Ruimte (HOR);
- De toezegging vergroten biodiversiteit Heldammersingel;
- Motie 318 Help de bij met uitsluitend biologisch geteelde bollen en zaden**;**
- De aanpassing van de beleidsregel herplant naar waarde;
- De pilot castreren, steriliseren en chippen.

Future Green City World Congress
Dit internationale congres, met als thema de toekomst van groene steden, bracht meer dan 400 internationale experts en ruim 1500 deelnemers uit meer dan 60 landen samen. Het congres, georganiseerd door Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland en Koninklijke Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners, was een platform voor innovatie, kennisuitwisseling en samenwerking op het gebied van duurzame stedelijke ontwikkeling. Gelijk aan het congres vond ook de Vakbeurs Openbare Ruimte plaats in de hallen van de Jaarbeurs.

Utrecht als gaststad
Na een competitie tussen verschillende steden werd Utrecht gekozen als gaststad van het congres. Dit bood ons de kans om onze lokale opgaven en ambities in het inhoudelijke programma te verwerken. Tijdens het congres konden we onze inspanningen op het gebied van vergroening en

openbare ruimte presenteren, maar ook toetsen met (inter)nationale collega's. De gemeentelijke bijdrage aan het programma werd zeer gewaardeerd, met als hoogtepunt onze zogenoemde urban trails. Collega's namen de deelnemers mee om diverse inspirerende, duurzame projecten in de stad te laten zien. Bezochte locaties waren onder andere het Griftpark, Oeverpark Rondje Stadseiland, Rivierenwijk, het grondstoffendepot, sponsstad Leidsche Rijn en de Stadssingel.

Deelnemers aan de urban trail in Rivierenwijk

Betrokkenen en partners
Tijdens de voorbereiding op het congres legden we zoveel mogelijk verbindingen met onze partners op lokaal, regionaal en nationaal niveau om ze actief te betrekken bij het congres. Via het netwerk van VNG zijn bestuurders in Nederland uitgenodigd voor een speciaal programma, waarbij onder andere de City deal 'Tijdloze grachten' werd ondertekend. De samenwerking met verschillende organisaties leverde mooie resultaten op, zoals de koppeling met de slotweek van het Bomenbal op het Jaarbeursplein in samenwerking met de Green Business Club en de toekomstige inrichting van stadspergola's in de Tuin van Croese. Ook organiseerden we een student challenge voor een groener Noordwest, waaraan vier hogescholen deelnamen.

De opening van het congres werd verzorgd door lokale en nationale bekendheden die een betrokkenheid hebben met duurzame en inclusieve verstedelijking

Internationale samenwerking en netwerken
In de voorbereiding van het congres besteedden we veel aandacht aan het betrekken van bestaande en nieuwe netwerken en de kansen die dat bood voor alle partijen. Utrecht was twee jaar geleden genomineerd voor de World Green Cities Awards van de Internationale Vereniging van Tuinbouw Producenten (AIPH). We hebben het moment benut om de volgende award ceremonie in Utrecht aan het congres te koppelen. Dat bleek voor zowel het congres als alle partners van grote toegevoegde waarde. De genomineerde steden waren met een workshop in het programma van het congres opgenomen en de ceremonie zelf werd uiteindelijk door 400 gasten uit binnen- en buitenland

bijgewoond. De gemeente Utrecht gebruikte deze avond om groene partners en vrijwilligers uit te nodigen als blijk van waardering en het verstevigen van de banden.

Alle genomineerden en winnaars van de AIPH World Green Cities Awards 2024

Utrecht is lid van het Urban Agenda EU Greening Cities partnership, waar we samen met de Europese Commissie namens de steden advies uitbrengen over Europees groenbeleid, onder andere over de invulling en uitvoering van de *Nature en Restoration Law*. Deelname aan dit partnership is een opbrengst van onze jarenlange actieve inbreng bij het Stedennetwerk Eurocities voor kennisuitwisseling en Europese beleidsbeïnvloeding. De werkgroep van Greening Cities benutte in Utrecht het congres om samen te komen en aansluitend verder te werken aan een Europees actieplan om het groen in en om steden te versterken. Ook stelden we het Stadskantoor open voor de jaarvergadering van de European Landscape Contractors Association (ELCA). Als gaststad ondersteunden we de lancering van het United Nations Petite Forest Network en tegelijk leverden we een waardevolle inbreng aan dit internationaal initiatief gericht op stedelijke vergroening. Tot slot committeerde de International Federation of Municipal Engineering (IFME) en World Urban Parks zich aan een speciaal geformuleerde Utrecht Commitment, met als doel duurzame stedelijke ontwikkeling te bevorderen.

Conclusie
Het Future Green City World Congress in Utrecht gaf een belangrijke impuls aan onze ambitie om de stad duurzaam te beheren en te vergroenen. Daarnaast verstevigde het onze internationale positie als koploper. Het congres was ook een belangrijk moment om kennis uit te wisselen met internationale experts. Het versterkte niet alleen onze lokale kennis en ambities, maar leverde ook nieuwe inzichten en samenwerkingsmogelijkheden op. Ook leerden we waardevolle lessen van andere steden zoals Singapore en Parijs en hun succesvolle vergroeningstrajecten. Dit draagt bij aan onze eigen strategieën om Utrecht verder te verduurzamen. Tot slot stelde het ons in staat om waardevolle lokale, regionale, nationale en internationale netwerken aan elkaar te verbinden en te versterken. Het succes van dit congres toont aan dat Utrecht een vooraanstaande rol kan blijven spelen in de overgang naar duurzame, groene steden. We gebruiken de opgedane kennis en inzichten om onze vergroening en verduurzaming van de stad verder te bevorderen. We zijn trots dat we als gemeente een centrale rol speelden in dit succesvolle evenement. De aftermovie vat het congres mooi samen.

Berlin Urban Nature Pact
Een groene mijlpaal: op 28 oktober jl. tekende de gemeente Utrecht het Berlin Urban Nature Pact (Berlin Urban Nature Pact - CitiesWithNature). Dit gebeurde bij de UN-biodiversiteitstop CBD COP 16 in Cali, Colombia. Het Berlin Urban Nature Pact werd officieel gelanceerd tijdens het '*side event*' voor steden en regio's tijdens deze landentop. Utrecht heeft zich met het tekenen van het Berlin Urban Nature Pact steviger verenigd met een aantal koploper steden op het gebied van vergroening en behoud van biodiversiteit. Met een sterkere (inter)nationale positie oefenen we als gemeente meer invloed uit op de invulling van de natuurherstelverordening door het Rijk en Europese Commissie. Utrecht krijgt hiermee ook betere toegang tot bestuurlijke- en uitvoeringssamenwerking, waar mogelijk

met EU subsidie. De groeiende groep ondertekenaars van het Pact bestaat uit onder meer: Berlijn, Parijs, Montréal, Austin, Cali en Utrecht.

Utrecht en de andere deelnemende steden stellen een actieplan op en rapporteren over hun voortgang richting 2030, op 15 (van 28) actiepunten. Die actiepunten sluiten alle aan op de bestaande ambities van Utrecht voor groen, biodiversiteit en klimaatadaptatie. De steden spreken elkaar jaarlijks (online of fysiek) en wisselen de ervaringen en successen uit via het CitiesWithNature platform (Home – CitiesWithNature; ondersteund door ICLEI: de lokale overheden netwerkorganisatie waarvoor wethouder Susanne Schilderman in de stuurgroep zit)) .

Overige onderwerpen Openbare Ruimte, Groen en Dierenwelzijn

Natuurvriendelijk isoleren bij vve's via het soortenmanagementplan (smp)
In mei heeft u kunnen lezen over het nieuwe soortenmanagementplan en de ontheffing voor diervriendelijk bouwen. Inmiddels zijn we weer een stap verder met het systeem, waarmee uiteindelijk alle gebouweigenaren van het smp gebruik kunnen maken. De woningbouwcorporaties en particulieren met een grondgebonden woning die gaan isoleren, werken inmiddels met het smp. Vanaf 20 november kunnen ook de eerste vve's zich voor het smp aanmelden. Het is extra belangrijk dat verduurzaming van vve's op een diervriendelijke manier gebeurt. Daarvoor moesten zij veel ecologisch onderzoek doen en een vergunning aanvragen bij de provincie. Dit proces zorgde voor veel kosten, vertraging en ergernis. Nu kunnen de eerste 45 vve's gebruik maken van de ontheffing en het soortenmanagementplan (smp) van de gemeente Utrecht. De deelnemende vve's met meer dan vier woningen werken onder begeleiding van een ecoloog en plaatsen nestvoorzieningen voor vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. De aanpak is op 23 oktober gepresenteerd op een netwerkbijeenkomst voor vve beheerders. Daar is dit met veel enthousiasme ontvangen.

M77 Diervriendelijk bouwen in de omgevingswet
In 2020 is bij het bestemmingsplan Veldhuizen, De Meern, M77 Diervriendelijk bouwen in de omgevingswet Utrecht (ID 3630)aangenomen. Kern van de motie is het onderzoeken van regels voor diervriendelijk en natuur inclusief bouwen en onderzoeken of deze regels in het omgevingsplan opgenomen kunnen worden. Het omgevingsplan wordt beleidsarm opgesteld, maar in het soortenmanagementplan (smp) zijn deze regels wel vastgelegd.

Diervriendelijk bouwen is het belangrijkste doel in het smp. In het smp staan duidelijke regels om te voorzien in verblijfplaatsen voor vogels, vleermuizen, insecten en andere dieren. Daar is een norm opgenomen om per woning één verblijfplaats te realiseren als er gerenoveerd of nieuw gebouwd wordt. Ook is het uitgangspunt van een groene klimaatadaptieve omgeving met bomen, bloemen en struiken in het smp vastgelegd. Ontwikkelaars gebruiken de bijbehorende ontheffing bij sloop nieuwbouw en bij grote projecten worden de uitgangspunten ook afgesproken. Via het smp zijn de uitgangspunten uit de motie geborgd.

Initiatiefvoorstel Utrecht bijenhoofdstad van Europa (Stadsbelang Utrecht)
Op 26 juni 2024 is het initiatiefvoorstel Utrecht bijenhoofdstad van Europa aangenomen waarbij onder andere is besloten het handboek openbare ruimte (HOR) aan te passen met als doel om de openbare ruimte bij- vriendelijker in te richten. Het Handboek Openbare Ruimte wordt op dit moment nog herzien, onderstaande aanpassingen implementeren we in het Handboek Openbare Ruimte. Deze aanpassingen zorgen voor meer voedsel en nestgelegenheid voor bijen in de stad:

- Dubbelbloemige cultivars van planten (bomen, struiken, vaste planten, bloembollen) zijn om ecologische redenen niet toegestaan in het openbare groen.
- In het openbare groen mogen uitsluitend biologische (SKAL-certificaat) geteelde bloembollen en bloem- en graszaden (m.u.v. de sportvelden) worden toegepast. Voor het aanplanten van overig plantmateriaal (bomen, struiken, vaste planten, graszaden, etc.) is de duurzame drietrapsraket van toepassing.
- Voor het bouwen van een bijenburcht kan deze handleiding gebruikt worden.

Toezegging vergroten biodiversiteit Heldammersingel

De PvdD heeft ons tijdens de raadsbehandeling van het initiatiefvoorstel gevraagd maatregelen, zoals het toevoegen van onderbeplanting, heesters en kruiden, te nemen om de biodiversiteit op de Heldammersingel te vergroten. Er is toegezegd te onderzoeken of er andere maatregelen zijn om de biodiversiteit op de Heldammersingel te vergroten en hierbij ook de ondergrond te betrekken. We hebben de mogelijkheden op deze locatie verkend en geconcludeerd dat het toevoegen van beplanting onder de platanen niet haalbaar is: er is sprake van veel schaduw en natheid, waardoor beplanting niet zal aanslaan. Als alternatief kunnen we op omliggende grasvelden ecologische waarde toevoegen door aanpassingen te doen in het maaibeheer en vogelbosjes (struweel met inheemse soorten) aan te leggen. Hiermee creëren we extra leefgebied voor vogels en insecten. Over de gewenste inrichting en aanpassing van het beheer van de betreffende grasvelden, gaan we met bewoners in gesprek. Wat betreft de ondergrond: hier liggen veel kabels en leidingen. Wanneer we op termijn platanen moeten vervangen, is het noodzakelijk betere groeiplaatsen te creëren voor de nieuwe bomen.

M318 Help de bij met uitsluitend biologisch geteelde bollen en zaden
Tijdens het raadsdebat over de VJN 2024 op 11 juli jongstleden, is M318 "Help de bij met uitsluitend biologisch geteelde bollen en zaden" aangenomen. Deze motie draagt op te stoppen met inkopen, planten en zaaien van met gewasbeschermingsmiddelen geteelde bollen en zaden. Biologische bloembollen en zaden zijn gegarandeerd vrij van chemische middelen. Dat betekent dat ze geen ongewenste stoffen verspreiden in het milieu. Hierdoor zijn ze gezond voor insecten die de bloemen als voedsel gebruiken.
Bloembollen en zaden mogen alleen “biologisch” genoemd worden als ze geproduceerd zijn volgens de richtlijnen uit de “Europese Verordening voor Biologische productie”. De Europese certificering staat in Nederland onder toezicht van Skal Biocontrole. Skal werkt in opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en ziet erop toe dat de biologische productie in Nederland aan de biologische wetten en regelgeving voldoet. Producten met een Skal-keurmerk zijn 100% biologisch: het product, de keten ervoor en de bodem voldoen aan de gestelde eisen.

Inkoop, leveranciers
Het aantal bedrijven dat momenteel biologische bloembollen en/of biologische zaden kan leveren, is beperkt. Twee bedrijven kunnen een deel van de gewenste bollen met SKAL-keurmerk leveren, zolang de voorraad strekt. Voor de inkoop van de zaden hebben we slechts enkele bedrijven in beeld die deels biologische zaden voor bloemenmengsels en biologische graszaden kunnen leveren.

Planning en uitvoering
We stoppen per direct met de inkoop van niet-biologische bloembollen en zaden. We sturen op de inkoop van biologisch geteelde materialen door de eisen in ons Dynamisch Aankoop Systeem en de bestelformulieren aan te passen. We hebben geen voorraden. We planten en zaaien vanaf nu dus geen bloembollen en zaden meer die niet biologisch zijn. De (potentiële) leveranciers brengen we hiervan op de hoogte.
Zoals ook aangegeven bij de bespreking van de VJN 2024 in de vergadering van de Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte, heeft het per direct stoppen met de inkoop van niet biologisch poot- en zaaigoed tot gevolg dat we in de uitvoering (van projecten) voorlopig beperkt zijn in de assortimentskeuze. Voor de (planning van de) uitvoering heeft dat geen consequenties. Wel kan het voor komen dat we plekken niet kunnen inplanten/-zaaien, doordat er landelijk een beperkte hoeveelheid biologisch plantgoed beschikbaar is en producten niet altijd leverbaar zijn.
De uitvoering van de motie is beperkt tot de inkoop van zaden en (bloem)bollen en is niet van toepassing op de inkoop van heesters, (vaste) planten en bomen. Hiervoor blijven de richtlijnen van de duurzame drietrapsraket van toepassing.

Uitzondering
De levering van speciale graszadenmengsels voor de sportvelden, die aan bepaalde wedstrijdeisen (voorgeschreven in het HOR) moeten voldoen, verloopt via een leverantiecontract met één leverancier. Deze leverancier levert ook de robuuste zadenmengsels voor de gras-/trapveldjes in de openbare ruimte. Deze zaden zijn nog niet biologisch verkrijgbaar, ook niet bij andere leveranciers.

Aanpassing beleidsregel Herplant naar waarde en Handhaving illegaal vellen
De beleidsregel Herplant naar waarde is sinds 1 oktober 2023 van kracht. De beleidsregel geeft invulling aan de herplantplicht in het Omgevingsplan. Het heeft als doel een gelijkwaardige herplant op gebied van ecologie, klimaat, landschap en cultuurhistorie. Het afgelopen jaar bleek dat de beleidsregel het gewenste effect heeft op de ecologische waarde van bomen in Utrecht, maar in de praktijk een te beperkt sortiment oplevert voor het gehele bomenbestand van Utrecht. Daarom hebben we besloten de beleidsregel aan te passen en de lijst met soorten voor herplant uit te breiden.

Binnen de Stedelijke Groenstructuur moeten bomen met een hoge ecologische waardering herplant worden. Buiten de Groenstructuur, waar de omstandigheden extremer zijn door verharding en hitte, mogen ook bomen met een lagere ecologische waardering aangeplant worden. Daarnaast voegden we uitzonderingsmogelijkheden toe voor bomen met een hoge klimaatadaptieve (bijvoorbeeld bomen langs hoofdfietsroutes), landschappelijke (zoals kenmerkende solitaire bomen) of cultuurhistorische (zoals bomen in parken) waarde en voor locaties met groeiomstandigheden die het onvermijdbaar maken om ecologisch waardevolle bomen aan te planten. Ten slotte hebben we de verplichting tot het aanplanten van een boom met aanplantmaat 20-25 cm in de groenstructuur omgezet naar een voorkeur. Dit komt omdat in veel gevallen een boom met aanplantmaat van 16-18 cm sneller groeit en sneller groot wordt.

We hebben direct een technische wijziging op beleidsregel Herplant naar waarde en de beleidsregel Handhaving illegaal vellen of beschadigen van bomen doorgevoerd, zodat de beleidsregels nu verwijzen naar het Omgevingsplan (die in januari 2025 onherroepelijk wordt) in plaats van naar de APV en het Chw bestemmingsplan.

De aangepaste beleidsregel Herplant naar waarde gaat 1 februari 2025 in en wordt op overheid.nl gepubliceerd.

Pilot castreren, steriliseren en chippen
In navolging op toezegging dierenartskosten en de U-pas in Raadsbrief Dashboard Werk en Inkomen 2023 voeren we in samenwerking met de dierenvoedselbank de pilot castreren, steriliseren en chippen uit. De eigenaren van honden en katten, die aangesloten zijn bij de dierenvoedselbank, bieden we aan om op kosten van de gemeente de behandeling, castreren, steriliseren en chippen, uit te laten voeren.

Parallel aan de pilot heeft diergeneeskunde het plan om een polikliniek voor minima op te zetten, waarbij u-pas houders tegen lage kosten hun dier kunnen laten behandelen door ervaren dierengeneeskunde studenten. Ze zijn nog op zoek naar een locatie, samen kijken we naar de mogelijkheden hiervoor.

We hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Gemeente Utrecht

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE RAADSVRAGEN
2024 NUMMER 203, IEPZIEKTE III

Datum	5 februari 2025
Van	College B&W
Behandeld door	M. Hoff, C.Hielkema-Hulshof
E-mailadres	c.hielkema-hulshof@utrecht.nl
Kenmerk	12963183
Beleidsveld	Openbare ruimte, handhaving

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de schriftelijke raadsvragen jaargang 2024 nummer 203 van Anne Sasbrink (Partij voor de Dieren) van 2 december 2024.
De gestelde vragen zijn onderaan bijgevoegd.

Vraag 1
De gemeente kán een sommatiebrief sturen, boetes opleggen en handhaven. Van de particuliere meldingen van iepziekte in de afgelopen jaren, hoe vaak is van deze mogelijkheden gebruik gemaakt?
Antwoord 1
Tijdens de reguliere inspecties van onze bomen in de openbare ruimte, houden we particuliere bomen in de gaten, wanneer daar aanleiding toe is. Als bomen op privé terrein dichtbij openbare bomen staan (bijvoorbeeld in de buurt van gemeentelijk groen) is er daarom wel enig zicht op besmettingsrisico. Dit geldt niet voor bomen die niet in de buurt van openbare bomen staan, maar in dat geval is het besmettingsrisico dan weer lager.

We hebben echter geen actief beleid om iepziekte bij bomen op particulier terrein op te sporen. We zijn hierbij dus afhankelijk van meldingen van particulieren. Op dit moment kunnen we helaas geen betrouwbare aantallen geven hoe vaak deze binnenkomen. Inwoners moeten bij hun melding specifiek aangeven dat het om iepziekte en/of een zieke boom gaat. Als dit niet expliciet wordt vermeld, wordt de melding soms niet direct als zodanig herkend en mogelijk niet op de juiste manier geregistreerd. Hierdoor ontstaat een onvolledig beeld van de omvang van het probleem en de genomen acties.

Vraag 2
Na hoeveel dagen worden zieke iepen op particulier terrein gemiddeld verwijderd?
Antwoord 2
We hebben hier geen precies beeld van. Wanneer een sommatiebrief is verstuurd, wordt de verantwoordelijkheid voor het verwijderen van de zieke iep bij de particuliere eigenaar neergelegd.

Voor actieve controle of registratie van de voortgang van de verwijdering zijn geen middelen beschikbaar.

Vraag 3
Geldt de mogelijkheid van sommatiebrief en handhaving ook voor iepen die nog niet vergunningplichtig zijn? Die zijn immers net zo gevoelig voor het verspreiden van iepziekte.
Antwoord 3
Op gemeentelijk terrein kunnen we besmette iepen direct kappen, zonder dat hiervoor een vergunning nodig is, omdat het kappen van zieke bomen onder noodkap valt. Bij particuliere terreinen ligt dit anders. We kunnen op particulier terrein geen bomen zonder toestemming van de eigenaar kappen.

Wanneer een inwoner meldt dat een boom mogelijk besmet is, controleren we of de boom daadwerkelijk ziek is. Als dit het geval is sturen we een sommatiebrief naar de eigenaar om de boom te laten kappen. Voor het kappen van andere bomen in de buurt, bijvoorbeeld ter preventie van verdere besmetting, is wel een vergunning nodig.

Vraag 4
Hoeveel meldingen van zieke iepen op particulier terrein zijn afgelopen jaren ontvangen?
Antwoord 4
We houden geen specifieke aantallen bij van meldingen over iepziekte en maken geen onderscheid tussen meldingen over particulier terrein of de openbare ruimte. Meldingen over iepziekte vallen onder een bredere categorie meldingen over bomen met ziektes.

Om deze reden kunnen we helaas geen betrouwbaar aantal geven van de meldingen die specifiek betrekking hebben op zieke iepen op particulier terrein. Zie ook het antwoord op vraag 1 voor nadere toelichting.

Vraag 5
Hoeveel van de zieke iepen die afgelopen jaar gemeld zijn, zijn inmiddels verwijderd?
Antwoord 5
We hebben op dit moment geen volledig beeld van hoeveel van de gemelde zieke iepen inmiddels zijn verwijderd, omdat er vanwege de middelen geen actieve controle of registratie plaatsvindt over de verwijdering van gemelde zieke iepen.

Vraag 6
Hoeveel van de zieke iepen die afgelopen jaar gemeld zijn, zijn nog niet verwijderd?
Antwoord 6
Zie het antwoord op vraag 5.

Vraag 6a
Hoeveel van de zieke iepen die afgelopen jaar gemeld zijn, zijn nog niet verwijderd?

a. Waarom zijn deze nog niet verwijderd?

Antwoord 6a
Zie het antwoord op vraag 5, hier hebben we geen beeld van en is geen uitvraag of onderzoek naar gedaan.

Vraag 6b
Als meldingen niet via de juiste weg zijn binnengekomen, waarom zijn ze dan niet alsnog opgevolgd? En waar zijn de meldingen gestagneerd en wat is wél de juiste route voor meldingen van iepziekte?
Antwoord 6b
Zie het antwoord op vraag 1.

De meldingen kunnen vastlopen in het systeem wanneer niet duidelijk wordt aangegeven dat het om iepziekte gaat. De juiste route voor meldingen van iepziekte is het melden en daarbij benoemen dat het om een zieke boom gaat. Dit zorgt ervoor dat de melding correct wordt geregistreerd en de juiste opvolging kan plaatsvinden. We krijgen een melding binnen en voeren een controle uit om te constateren of er inderdaad sprake is van een zieke boom. Indien dat het geval is wordt een sommatiebrief gestuurd. Op de gemeentelijke website voegen we informatie toe over iepziekte op particulier terrein en wat bewoners kunnen doen (o.a. melden) als zij vermoeden dat er sprake is van iepziekte.

Vraag 7
Kunnen de meldingen die afgelopen jaren bij de gemeente gedaan zijn, maar nog niet zijn afgehandeld, alsnog zo spoedig mogelijk worden afgehandeld door het sturen van een sommatiebrief en het handhaven dat deze iepen alsnog zo snel mogelijk verwijderd worden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7
Mochten er meldingen zijn die in de afgelopen jaren zijn gedaan, maar nog niet zijn afgehandeld, kunnen alsnog worden opgepakt. De meldingen die correct en duidelijk als iepziekte zijn geregistreerd, kunnen we opvolgen door het sturen van een sommatiebrief. Voor meldingen die minder specifiek zijn of onder een bredere categorie vallen, is het noodzakelijk om eerst te verifiëren of er daadwerkelijk sprake is van iepziekte voordat verdere stappen worden ondernomen.

Dit vergt dat bij elke melding wordt gecontroleerd of er sprake is van iepziekte. Als dit wordt vastgesteld, sturen we een sommatiebrief. Er volgt echter geen nadere actieve controle, omdat hier geen middelen voor beschikbaar zijn. We hebben hier echter geen exact beeld van, en vanwege de manier waarop meldingen zijn geregistreerd, kan het lastig zijn om snel een compleet overzicht te krijgen van de openstaande meldingen.

Vraag 8
Als bekend is dat zieke iepen nog een tijd zijn blijven staan, wordt dan na verwijdering nog een periode gemonitord of de omgeving daarvan vrij is gebleven van de ziekte? Zo nee waarom niet?

Antwoord 8
Wij monitoren niet specifiek op iepziekte, ook niet op locaties waar eerder besmette iepen stonden. Dit is onderdeel van de reguliere gemeentelijke boominspecties. Onze medewerkers houden de iepen gedurende hun werkzaamheden in de stad wel in de gaten en zijn na verwijdering van zieke iepen extra alert in de betreffende omgeving.

Vraag 9
Als een zieke iep op gemeentelijk terrein vervangen moet worden, hoeveel tijd kost dat dan ongeveer en kan dat dan binnen de gemeentelijke capaciteit voor groenbeheer?

Antwoord 9
De gemeente heeft een eigen bomenploeg en beschikt daardoor over voldoende capaciteit, benodigd materieel en flexibiliteit. Daarnaast hebben we onderhoudsbestekken en afspraken met aannemers om snel te kunnen anticiperen op noodzakelijke werkzaamheden. Over het algemeen verwijderen we een zieke iep binnen een week na signalering. Herplant vindt vervolgens plaats in het eerstvolgende plantseizoen (grofweg november-maart).

Vraag 10
Hoeveel extra moeite zou het zijn om ook zieke iepen op particulier terrein door de gemeente te laten verwijderen?

Antwoord 10
We begrijpen de gedachte, maar het door de gemeente verwijderen van zieke iepen op particulier terrein is niet wenselijk. De gemeentelijke bomenploeg is namelijk niet ingericht voor het werken in een particuliere tuin: onze werkwijze is afgestemd op de openbare ruimte en daardoor niet geschikt

voor tuinen. Op dit moment vervullen onze medewerkers een adviesfunctie: na een melding of een toevallige constatering, controleren zij of er daadwerkelijk sprake is van iepziekte en informeren zij de bewoners. Zo nodig verwijzen zij bewoners door naar een hovenier. Indien nodig wordt een sommatiebrief gestuurd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Schriftelijke vragen Iepziekte III

2 december 2024

Vragen:
Iepziekte gaat helaas al een paar jaar rond en heeft al aan honderden iepen in Utrecht het leven gekost. Omdat het een zeer besmettelijke ziekte is moet verspreiding zo veel mogelijk voorkomen worden. Al eerder stelden we daarom schriftelijke vragen over dit onderwerp (2023-30, 2021-205).

Het verwijderen van zieke iepen op gemeentelijk terrein gebeurt doorgaans snel en zorgvuldig. Over zieke iepen op particulier terrein maken we ons meer zorgen. Ook deze iepen kunnen immers andere bomen in hun omgeving besmetten. Dat kan gaan via boomwortels naar bomen in de directe omgeving, of door de iepenspintkever naar bomen in de wijdere omgeving.

In onder andere antwoorden op SV 2021-205 gaf het college aan dat na ontvangst van een melding van een zieke iep op particulier terrein, VTH (na een check of er daadwerkelijk sprake is van iepziekte), een sommatiebrief kán sturen aan de eigenaar met de mededeling dat die iep verwijderd dient te worden. De eigenaar heeft dan geen kapvergunning nodig.

Dat het in de praktijk nog niet goed lijkt te lukken zieke iepen op particulier terrein spoedig en zorgvuldig te laten verwijderen baart ons zorgen en leidt tot de volgende vragen:

1. De gemeente kán een sommatiebrief sturen, boetes opleggen en handhaven. Van de particuliere meldingen van iepziekte in de afgelopen jaren, hoe vaak is van deze mogelijkheden gebruik gemaakt?
2. Na hoeveel dagen worden zieke iepen op particulier terrein gemiddeld verwijderd?
3. Geldt de mogelijkheid van sommatiebrief en handhaving ook voor iepen die nog niet vergunningplichtig zijn? Die zijn immers net zo gevoelig voor het verspreiden van iepziekte.
4. Hoeveel meldingen van zieke iepen op particulier terrein zijn afgelopen jaren ontvangen?

In het afgelopen jaar zijn door bewoners enkele meldingen gedaan van zieke iepen op particulier terrein. De iepen uit sommige meldingen staan er echter nog steeds, met alle risico's van dien.

5. Hoeveel van de zieke iepen die afgelopen jaar gemeld zijn, zijn inmiddels verwijderd?
6. Hoeveel van de zieke iepen die afgelopen jaar gemeld zijn, zijn nog niet verwijderd?

a. Waarom zijn deze nog niet verwijderd?
b. Als meldingen niet via de juiste weg zijn binnengekomen, waarom zijn ze dan niet alsnog opgevolgd? En waar zijn de meldingen gestagneerd en wat is wél de juiste route voor meldingen van iepziekte?

7. Kunnen de meldingen die afgelopen jaren bij de gemeente gedaan zijn, maar nog niet zijn afgehandeld, alsnog zo spoedig mogelijk worden afgehandeld door het sturen van een sommatiebrief en het handhaven dat deze iepen alsnog zo snel mogelijk verwijderd worden? Zo nee, waarom niet?
8. Als bekend is dat zieke iepen nog een tijd zijn blijven staan, wordt dan na verwijdering nog een periode gemonitord of de omgeving daarvan vrij is gebleven van de ziekte? Zo nee waarom niet?

Eerder vroegen we al naar de mogelijkheid om als gemeente een pro-actievere rol te nemen in het verwijderen van zieke iepen op particulier terrein. Dit is immers in het belang van de boomgezondheid van alle (ook de gemeentelijke) iepen. Daarom afsluitend de volgende vragen:

9. Als een zieke iep op gemeentelijk terrein vervangen moet worden, hoeveel tijd kost dat dan ongeveer en kan dat dan binnen de gemeentelijke capaciteit voor groenbeheer?
10. Hoeveel extra moeite zou het zijn om ook zieke iepen op particulier terrein door de gemeente te laten verwijderen?

Gesteld door:

- Anne Sasbrink, Partij voor de Dieren

Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte

Dossiernummer	4712
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 juni 2025
Agendapunt	10
Titel	Raadsbrief Stand van zaken uitvoering Parkeren
ID	4936
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Maatoug
Beleidsveld	Mobiliteit
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Mobiliteit, Groen en Openbare Ruimte	5 juni 2025

Voorgesteld besluit

Bijlage 2. Aanpassingen in de parkeerapp, regelingen voor doelgroepen

Terugblik
Op 24 april 2024, 24 juni 2024 en 8 oktober 2024 stuurden wij u raadsbrieven over de voortgang van de lopende aanpassingen in de parkeerapplicatie “Mijn Parkeeractie” binnen het Parkeermanagementsysteem van de gemeente Utrecht.
In de brief van 8 oktober is ook een overzicht opgenomen van de diverse parkeervergunningen die beschikbaar zijn. Wij hebben in deze brieven gemeld:

- dat de invoering van de functionaliteit ‘bezoeker betaalt’ tijd kost omdat deze specifiek voor Utrecht wordt ontwikkeld. Het betreft landelijk pionieren; Rotterdam en Den Haag hebben deze functionaliteit niet.
- dat gebruiksvriendelijkheid soms wordt bemoeilijkt door de privacy- en veiligheidsmaatregelen die we moeten nemen omdat we persoonsgegevens verwerken. Zo is bijvoorbeeld een tweestaps-verificatie vereist voor de veiligheid. Hoewel essentieel voor de bescherming van persoonsgegevens, werd dit door belangengroepen als minder gebruiksvriendelijk ervaren. We hebben het afgelopen halfjaar met de leverancier gewerkt aan de uitwerking van de gevraagde verbeteringen. De leverancier ontwikkelt het verbeterde ontwerp momenteel uit; dit zal naar verwachting in het najaar operationeel zijn.
- dat we de parkeerapp toegankelijker maken. Daarin zetten we de komende tijd vervolgstappen; we betrekken de Stichting Lezen en Schrijven bij het taalgebruik en de leverancier voert in de zomer van 2025 verbeteringen door waarmee we voldoen aan de internationale eisen van toegankelijkheid (WCAG). Deze verbeteringen toetsen wij bij de belangengroepen zoals U op leeftijd, Solgu en Mantelzorg Nederland.

Doelgroepen
De overgang naar een nieuw parkeervergunningensysteem en de introductie van een andere parkeerapp hebben invloed gehad op het gebruik van de kortingsregelingen voor parkeren voor doelgroepen. Sommige doelgroepen hebben daardoor problemen ondervonden als gevolg van de veranderingen in de wijze van betaling. De ervaren problemen zijn in sommige gevallen ondervangen met een tijdelijke alternatieve oplossing. Daarnaast zijn er de afgelopen periode vanuit de raad en zorgverleners wensen geuit over de toepasbaarheid van de regelingen voor doelgroepen en de reikwijdte ervan. Ook is gevraagd of er gekeken kan worden naar de tariefstelling voor mantelzorgers. We zetten de stand van zaken met betrekking tot de verschillende doelgroepen hieronder voor u op een rij.

In onderstaand schema is zichtbaar hoe de diverse gebruikers en doelgroepen op dit moment in het Parkeermanagementsysteem zijn opgenomen. Voor een aantal gebruikersgroepen verloopt alles geautomatiseerd, voor sommige verloopt het proces in de backoffice met een workaround (geautomatiseerd of handmatig).

Volledig geautomatiseerd (parkeerapp en backoffice)	*Opgenomen in de parkeerapp en in de backoffice geautomatiseerd met een workaround*	*Opgenomen in de parkeerapp en in de backoffice volledig handmatige verwerking*	*Nieuwe doelgroepen (nog geen onderdeel van het PMS)*	*Niet mogelijk in het systeem*
• Bewoners • Particulier autodelen • Huur en leenauto’s • Artsen en verloskundigen • Deelauto’s Rayon gebonden	• Bedrijven • Bezoeker betaalt • Fusiek beperkte bewoners Bedrijven • Fysiek beperkteDit bezoekers Bedrijven • Mantelzorg • Thuiszorg • Kraamzorg	• Deelauto’s vaste plek • Culturele evenementen • Garages abonnement bewoner • Garages abonnement bedrijf • Garages abonnement overige doelgroepen	• Politie *De Raad heeft een motie aangenomen om met de politie in gesprek te gaan.* • Onderwijs *Op basis van een motie van de raad is een regeling voor*	• U-pas

	• Terminale mantelzorg • Markten • Incidentele ontheffing • Langdurige ontheffing voertuigen		*onderwijs getroffen.*	

Gewenste aanpassingen
Zowel gebruikers als de gemeenteraad hebben verschillende opmerkingen en wensen naar voren gebracht voor aanpassingen in het beleid met betrekking tot doelgroepen. Het betreft problemen in het gebruik van de parkeerapp (o.a. door thuiszorgmedewerkers), de wens om ruimere kortingsmogelijkheden voor mantelzorgers, een regeling voor de onderwijssector en een regeling voor de politie. Stand van zaken:

Thuiszorg - Bij de introductie van de nieuwe parkeerapp werden door de thuiszorgmedewerkers problemen ervaren met het gebruik ervan. Ook vonden men het lastig dat niet zij meer het parkeergeld konden voldoen maar dat dit voortaan door de zorgbehoevende bewoner moest gebeuren. Vanwege deze situatie kon niet meer goed van de kortingsregeling (75% van het uurtarief) gebruik worden gemaakt. Om die reden is aan thuiszorgmedewerkers vanaf juli 2024 tijdelijk de vergunning voor huisartsen en verloskundigen beschikbaar gesteld. Hierdoor hoeven zij de parkeerapp en de kortingsregeling niet te gebruiken totdat de functionaliteit 'Bezoeker betaalt' op de parkeerapp is hersteld. Omdat dit herstel in de loop van 2025 plaatsvindt ontstaat vanaf 2026 voor thuiszorgmedewerkers eenzelfde situatie als waarmee zij gewend waren te werken. En hoeft niet meer de bewoner te betalen en/of het parkeergeld voor te schieten. Hiermee wordt voldaan aan de door deze doelgroep en bewoners geuite wens.

Mantelzorg - Voor mantelzorgers geldt eenzelfde regeling als voor thuiszorgmedewerkers (75% korting van het uurtarief). Net als bij thuiszorgmedewerkers werden ook door mantelzorgers problemen ervaren bij de introductie van de nieuwe parkeerapp. Voor mantelzorgers bleek het niet mogelijk een tijdelijk alternatief voor de kortingsregeling en de parkeerapp te bieden. Wanneer de functionaliteit 'Bezoeker betaalt' dit jaar is hersteld, kunnen zij voortaan weer gebruik maken van de kortingsregeling zoals deze voorheen werkte. Hiermee wordt voldaan aan de door deze doelgroep en (zorgbehoevende) bewoners geuite wens.
Voor het verruimen van kortingsmogelijkheden voor mantelzorgers ziet het college op dit moment geen ruimte. Er is al sprake van een ruime kortingsregeling en de momenten wanneer er sprake is van betaald parkeren (de zogenaamde venstertijden) zijn over het algemeen al dermate beperkt waardoor deze doelgroep voldoende mogelijkheden heeft om gratis te parkeren indien dat noodzakelijk is.

Onderwijs - In nauwe samenwerking met het onderwijsveld en verzoeken vanuit uw raad (motie "Verbeter de parkeervergunning onderwijs", M2024-414) komt er een parkeervergunning met aangepaste voorwaarden en lagere tarieven voor medewerkers van het primair en voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en voorschoolse educatie. Daarbij gaat het om medewerkers die buiten Utrecht wonen, een minimale reistijd hebben van 30 minuten in het openbaar vervoer én een minimale deur-tot-deur reistijd hebben van 30 minuten per fiets. Elke medewerker die aan deze criteria voldoet, komt in aanmerking voor deze vergunning (dus geen maximum per school). De kosten zijn laag gehouden; het gaat om een vast bedrag per parkeervergunning ter hoogte van 50% van de eerste parkeervergunning bedrijf.
Tot het moment dat deze vergunning in het parkeervergunningensysteem kan worden aangevraagd geven wij het verschil in het tarief met de huidige afgenomen parkeervergunningen aan de scholen terug.

Politie - Via de motie "Kom tot een oplossing met de politie" (M2024-170) heeft u ons gevraagd om (bij invoering van betaald parkeren in een gebied met een politiebureau) samen met de politie te zoeken naar een parkeeroplossing die tegemoetkomt aan de behoeften van politiemedewerkers. Overleg met de politie heeft uitgewezen dat men niet alleen problemen voorziet bij invoering van betaald parkeren maar ook in bestaand betaald parkeergebied. Voor beide situaties zijn we met de

politie in overleg in hoeverre kan worden aangesloten bij de vergunning voor onderwijspersoneel onder de naamgeving parkeervergunning maatschappelijk waarvoor dan dezelfde voorwaarden gelden. Aanvullend daarop bezien we ook de mogelijkheid om medewerkers in een naastgelegen rayon te laten parkeren. Dit speelt met name bij bureau Kroonstraat, waar sprake is van een wachtlijst om voldoende medewerkers te laten parkeren binnen het ‘eigen’ rayon.

Bijlage 1. Tijdlijn Parkeermanagementsysteem, webapp, Invoeren Betaald Parkeren

2021	
maart	Publicatie Marktconsultatie
april	Indienen reactie markt op marktconsultatie, bespreken resultaten
mei - juni	Gesprek met leveranciers ihkv marktconsultatie
juli	Publicatie concurrentiegerichte dialoog
september	Start dialoogfase
november	Raadsbesluit Parkeervisie en module 'Aanpak betaald parkeren'
december	Start offerte aanvraag fase

2022	
februari	Aanlevering inschrijvingsdocumenten ARS, beoordeling inschrijving
maart	Verificatiebespreking en ondertekening door Utrecht
april	ARS tekent verificatieverslag
mei	Ondertekening contract + dienstencontract met Uniserver, ARS en gemeente Utrecht
juni	Presentatie Coalitieakkoord (1 juni 2022)
juli	Raadsbrief invoeren betaald parkeren nav coalitieakkoord en gevolgen lopende projecten
november	Raadsbrief invoering betaald parkeren gehele stad
november	Raadsbrief Parkeertarieven en opheffen vrijstelling betaald parkeren feestdagen
december	Raadsbrief Wijziging nadere regel uitgifte parkeervergunningen en garageplaatsen

2023	
februari	Raadsbrief Reactie initiatiefvoorstel Niet versneld invoeren betaald parkeren
maart	Raadsbrief vrijgave inspraak Aanpak betaald parkeren zonder draagvlakmeting in de hele stad
juni	Raadsbrief Tegemoetkoming lage inkomens betaald parkeren
oktober	Raadsbrief Implementatie nieuw parkeervergunningensysteem
oktober	Raadsbrief invoeren betaald parkeren in 2023
november	Raadsbrief parkeerapp bezoekersvergunning Gemeenteraad 2 november 2023: M348 Alles op alles voor betere parkeerapp en goede alternatieven
december	Raadsdebat over parkeerapp en vergunningensysteem + aankondiging onderzoek minder digitaal vaardigen, gesprekken doelgroepen over parkeerapp, start Stadskamer-gebruikerstest
december	Raadsbrief Toelichting kaders voor het heffen parkeerbelasting stadsbreed en beantwoording toezegging

december	Raadsbrief Parkeerhandhaving tijdens kerst 2023 en oud & nieuw '23-'24

2024	
januari	Website verbeterd + handleiding vertaald + restitutieregeling toegevoegd + nieuwe betaalopties bezoekersvergunning, gesprek over kortingsregeling Thuiszorg en Mantelzorg
februari	Evaluatie Stadskamer-gebruikerstest + nieuwe stickers parkeerautomaten + gestructureerde betrokkenheid doelgroepen, raadsbrief svz verbeteringen parkeerapp
maart	Wijziging nadere regel parkeervergunningen + invoering 'Bezoeker betaalt' optie
april	Raadsbesluit stadsbreed Invoering betaald parkeren, Parkeervergunning bewoners overgezet naar nieuw systeem, raadsbrief parkeervergunningensysteem *Raadsdebat Donderdag 25 april 2024* *M170 Kom tot een oplossing met de politie (motie aangenomen)*
mei	Veiligheidseisen digitale formulieren geüpdatet + invoering betaald parkeren (Transwijk, Woonboulevard, Voordorp) + nieuwe vergunningen beschikbaar
mei-juni	Praktijkproef met 'Bezoeker betaalt'-functionaliteit
juni	Gesprek over inrichting vergunning zorgverlener met belanghebbendenorganisaties en doelgroepen
juni	Raadsbrief Planning invoering betaald parkeren en onderwijsvergunning *Voor het in werking treden van het nieuwe parkeerproduct zullen wij uw raad zo snel mogelijk na het zomerreces een voorstel tot wijziging van de Verordening Parkeerbelastingen voorleggen. Ook bereiden wij een wijzigen van de Nadere regel uitgifte parkeervergunningen voor.*
juli	Parkeervergunning voor thuiszorgmedewerkers beschikbaar
september	Overzetting zakelijke parkeervergunningen afgerond
oktober	Raadsbrief parkeervergunningen Donderdag 24 oktober 2024 commissie MGOR: Toezegging: College komt in Q1 2025 met een brief waarin wordt ingegaan op de oplossing voor parkeren voor onder andere politieagenten ivm de invoering van betaald parkeren per 1 mei 2025 in Kanaleneiland.
november	Invoering betaald parkeren (Ondiep, De Hoogstraat e.o., Tuindorp-Oost, Hoograven-Noord, Aziëlaan Kanaleneiland-Zuid) Raadsbrief Tarieven inpandig fietsparkeren en autoparkeren 2025 Utrecht - iBabs Publieksportaal: *Het college wil onderzoek doen naar de mogelijkheden om tijdelijk een POA-product te bieden voor mensen die geen vergunning kunnen krijgen (zoals mensen op de wachtlijst) tot het moment dat de capaciteit in de P+R's voor bewoners van nieuwe gebiedsontwikkeling wordt gebruikt. Hiermee bieden we een oplossing aan mensen die lang moeten wachten op een parkeervergunning en vergroten we het draagvlak voor POA-product* Donderdag 7 november 2024 Gemeenteraad M414 Verbeter de 'parkeervergunning onderwijs' (motie aangenomen)
december	Gesprekken gemeente Utrecht met U op Leeftijd en Mantelzorg Utrecht

2025	
januari	Raadsinformatiebijeenkomst, raadsdebat parkeervergunningen en gesprekken met U op Leeftijd, raadsbrief Uitvoering compensatieregeling parkeervergunning U-pashouders Donderdag 16 januari 2025 commissie MGOR : Toezegging: College komt Q1 2025 met een raadsbrief met informatie en een planning van de leverancier over technische mogelijkheden van de parkeerapp. In deze brief komt ook een inschatting van de haalbaarheid van de opties die door de commissieleden zijn gesuggereerd En wordt ingegaan op de mogelijkheden voor korting mantelzorgers
Q1	Onderzoek 'Bezoeker betaalt' + evaluatie betaald parkeren + landelijke gehandicaptenparkeerapp verwacht
mei, november	Invoering betaald parkeren in Kanaleneiland-Zuid en Spinozaplantsoen e.o. + meer dan 10.000 nieuwe adressen toegevoegd

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Wilbert van Ittersum	**Datum**	18 April 2025
E-mail	wilbert.van.ittersum@utrecht.nl	**Kenmerk**	30246440
Type brief	Afdoeningsbrief	**Onderwerp**	Stand van zaken uitvoering Parkeren
Bijlage(n)	3	**Beleidsveld**	Mobiliteit

Geachte leden van de raad,

In deze brief ontvangt u de huidige stand van de uitvoering rond parkeren zoals toegezegd tijdens de Raadscommissie MGOR van 16 januari 2025. Zoals in de debatten met uw raad gedeeld, heeft het wegvallen van de oude aanbieder van het vorige parkeervergunningssysteem ervoor gezorgd dat de gemeente noodgedwongen versneld naar een nieuw parkeermanagementsysteem moest overstappen. Deze transitie liep tegelijkertijd met de invoering van betaald parkeren in de gehele gemeente tot 2034. Dit zijn twee transities met veel afhankelijkheden en risico's. De invoering van het nieuwe parkeermanagementsysteem is onderschat. Te lang zijn deze als twee trajecten niet in samenhang behandeld. Ook waren in de eerste fase uitdagingen met de nieuwe aanbieder. Dit heeft ervoor gezorgd dat het dossier uitvoering parkeren te lang voornamelijk technisch is aangevlogen.

Uw raad vraagt terecht om een goed zicht op alle ontwikkelingen rondom uitvoering parkeren. We zullen u daarom zo volledig mogelijk meenemen in de ontwikkelingen, de dilemma's, scenario's en uiteindelijke keuzes. We kiezen er nu voor te investeren om de basis op orde te brengen, terwijl we tegelijkertijd de bestaande functionaliteiten en de workarounds in onze backoffice blijven gebruiken. Dit vraagt een goede inrichting van de eigen organisatie en het scherp hebben van de risico’s, zodat er prioriteiten gesteld kunnen worden om als problemen zich voordoen de risico’s beheersbaar te houden. We vinden het belangrijk om open en transparant te zijn. De aankomende periode werkt de digitale omgeving van parkeren voor bewoners nog altijd minder optimaal dan we zouden willen. Hierbij is het uitgangspunt dat de lasten hiervan vooral bij onze eigen organisatie en de leverancier komen te liggen en minder bij de inwoners. Tegelijkertijd zullen inwoners, bezoekers en bedrijven de uitbreiding van de mogelijkheden van de parkeerapp blijven merken en dat is heel vervelend.
In deze brief komt achtereenvolgens aan de orde:

- Terugblik tot heden
- Wat is de stand van zaken sinds raadsdebat 16 januari 2025
- Risico-inventarisatie, afweging en beheersing
- De komende maanden

In het Meerjarenprogramma Ruimte 2025, dat u ontvangt tezamen met de Voorjaarsnota 2025, nemen we u mee in de financiële stand van zaken van de parkeerexploitatie, de verwachtingen en risico's.

Terugblik tot heden

Betaald parkeren dient verschillende doelen. In de kern is het een ordeningsinstrument. Door het verlenen van vergunningen wordt voorrang gegeven aan bepaalde functies in de schaarse openbare ruimte. De noodzaak voor het ordenen is substantieel toegenomen door de groei van de stad. Grootschalige woningbouw in onze gemeente kan op dit moment alleen op deze schaal ontwikkeld worden wanneer er betaald parkeren wordt ingevoerd. Anders gezegd: veel ruimtelijke ontwikkelingsprojecten zijn op dit moment afhankelijk van betaald parkeren. Hierin is Utrecht niet uniek: in veel gemeenten is deze ontwikkeling te zien. Daarnaast levert het beleid inkomsten op die helpen om de groei van de stad zo te laten plaatsvinden dat voorzieningen mee kunnen groeien: groeien in balans.

Stand van zaken van het parkeerdossier
De invoering van betaald parkeren in de hele stad vindt plaats na het (gedwongen) overgaan naar een nieuw Parkeermanagementsysteem (PMS). De invoering van het nieuwe Parkeermanagementsysteem kende meerdere tegenslagen. Allereerst zijn nog niet alle functionaliteiten in de parkeerapp opgeleverd. De ontwikkeling kost meer tijd dan gedacht en nieuwe wensen, zoals de ontwikkeling van de functie ‘Bezoeker betaalt’, hebben andere doorontwikkelingen vertraagd. In bijlage 1 vindt u de tijdlijn.

Aanleiding van het nieuwe parkeermanagementsysteem
In december 2020 heeft de aanbieder van het vorige parkeervergunningensysteem aangekondigd te stoppen met de ondersteuning ervan. Na een marktconsultatie en vervolgens een aanbesteding is in mei 2022 een overeenkomst gesloten met een nieuwe leverancier.
Toen eind 2022 bleek dat de vorige leverancier het oude systeem sneller uit de lucht zou halen dan aanvankelijk afgesproken, moest het nieuwe parkeermanagementsysteem versneld worden ingevoerd. De onderdelen bewonersvergunningen en zakelijke vergunningen, die het grootste aantal gebruikers betrof, zijn toen overgezet naar het nieuwe systeem. Voor andere onderdelen – zoals ontheffingen, parkeren voor mensen met een beperking en garages – lukte het niet om alles over te zetten en zijn workarounds ingezet. Dat zijn handmatige of technische alternatieve oplossingen buiten het systeem om die om extra capaciteit van de ambtelijke organisatie vragen; gebruikers hebben hier geen last van.

Signalen over de Parkeerapp (Mijn Parkeeractie)
Met de ingebruikname van het nieuwe systeem werd ook de parkeerapp in gebruik genomen. Kort na invoering werden signalen ontvangen over knelpunten in de toegankelijkheid en gebruiks-vriendelijkheid van de parkeerapp. Op de parkeerautomaten zat software die bezoekerskorting mogelijk maakte, die software werd niet langer ondersteund in het nieuwe parkeermanagement-systeem. Inwoners, belangengroepen en uw raad wezen erop dat de huidige parkeerapp lastig te gebruiken was voor met name ouderen, laag-geletterden, mensen met een licht verstandelijke beperking en mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal. Dit leidde tot de aanvullende wens om aan de parkeerapp snel de functionaliteit ‘Bezoeker betaalt’ toe te voegen. Ten slotte heeft u via diverse moties aandacht gevraagd voor specifieke doelgroepen.

De specifieke voorwaarden voor het onderwijs zijn doorgevoerd buiten het parkeermanagement-systeem om en dit vraagt nu extra capaciteit. Ook is gevraagd in gesprek te gaan met de Politie. Dit gesprek wordt momenteel gevoerd. We willen wel realistisch zijn gezien de grote ontwikkelopgaven en capaciteitsdruk. Een oplossing in het parkeermanagementsysteem is het komende jaar niet haalbaar vanwege de planning van alle andere ontwikkelingsopgaven. Ook heeft de raad de wens uitgesproken om ook mantelzorgers tegemoet te komen. Dit wordt opgenomen in de parkeerapp met de ‘Bezoeker Betaalt’-regeling.
Een tegemoetkoming voor mensen met een laag inkomen was al voorzien in het coalitieakkoord en is geregeld via een tegemoetkoming van parkeerkosten via de U-pas, ook deze oplossing is buiten het parkeermanagementsysteem om. In bijlage 2 kunt u een overzicht vinden van de stand van de verschillende functionaliteiten.

Verbeteringen en vernieuwingen

Als gevolg van de signalen uit de samenleving en naar aanleiding van het spoeddebat over de Parkeerapp op 7 december 2023 zijn wij met de leverancier van de parkeerapp in gesprek gegaan en is gewerkt aan verbeteringen en vernieuwingen. Dit gebeurde terwijl het systeem nog niet volledig was opgeleverd. In de Raadsbrief van 14 februari 2024 werden deze aanpassingen toegezegd en aangepast:

- Het betrekken van belangenorganisaties en het verbeteren van de communicatie, onder andere via de website, met informatiestickers op parkeerautomaten en door het vertalen van de handleiding voor de parkeerapp Mijn Parkeeractie in het Engels, Turks en Arabisch;
- Het bespreken van een gebruikerstest (Stadskamer) met de leverancier van de parkeerapp;
- Helderheid over de restitutieregeling;
- Het ontwikkelen van de functionaliteit ‘Bezoeker betaalt’. Vanwege de grote wens vanuit de stad en de raad is de functionaliteit meteen in ontwikkeling genomen, maar wij hebben het ontwerp vorig jaar zomer afgekeurd op basis van gebruikerstesten en na afstemming met de belangenorganisaties. De verbeterde versie kan naar verwachting in oktober 2025 in gebruik worden genomen. Verderop in deze brief leest u hier meer over.
- Verbreden doelgroepen parkeervergunningen;
- Het uitvoeren van een onderzoek naar het aanhaken van minder digitaal-vaardige bewoners.

Terugblik op de aanpak en inschatting
Het laten ontwikkelen van een nieuw parkeermanagementsysteem was noodzakelijk.
De wensen van inwoners en uw raad voor aanvullende functionaliteiten zijn begrijpelijk. Echter was het terugkijkend verstandiger geweest om eerst de basis op orde te brengen en het systeem op te leveren conform het programma van eisen van de aanbesteding, alvorens verbeteringen en nieuwe wensen te ontwikkelen en door te voeren. De beleidsmatige aanpassingen – met name rondom regelingen voor doelgroepen – en nieuwe functionaliteiten zijn toegevoegd, terwijl het basisinstrument nog niet gereed was. Er is destijds een te optimistische inschatting gemaakt van de mogelijkheden van het systeem en de beschikbare capaciteit bij de leverancier en de gemeentelijke uitvoering. Zo zijn weliswaar belangrijke aanpassingen in de parkeerapp gedaan, waardoor het geheel functioneert, maar wordt op dit moment nog steeds gewerkt met (deels handmatige) workarounds en is de parkeerapp nog niet op het gewenste kwaliteitsniveau.

Stand van zaken sinds raadsdebat 16 januari 2025

In de afgelopen maanden is gekeken naar de samenhang van het parkeermanagementsysteem, waaronder de parkeerapp, het parkeerbeleid voor specifieke doelgroepen en de uitbreiding van betaald parkeren in de stad. Daarbij is in korte tijd in kaart gebracht welke opties denkbaar zijn voor een goed vervolg, met als uitgangspunt een stabiel en voorspelbaar parkeerbeleid en uitvoering daarvan op de lange termijn.
De kwetsbaarheden van de huidige tijdelijke situatie van het parkeermanagementsysteem en de parkeerapp zijn in kaart gebracht. Hieruit is naar voren gekomen dat enkele workarounds dit jaar opgeheven moeten worden en dat andere workarounds voor langere tijd moeten worden gehandhaafd. Dit vraagt capaciteit van onze organisatie.

De huidige ontwikkelopgaven en bestaande wensen voor aanpassingen van de parkeerapp zijn tegen het licht gehouden en geprioriteerd en er is met de leverancier besproken hoe deze in een zo realistisch en beheersbare planning opgenomen kunnen worden. De uitkomst hiervan vindt u in bijlage 3.

We hebben ook de afweging moeten maken of de invoering per 1 mei 2025, 1 november 2025 (dit zijn de data waarop betaald parkeren in nieuwe gebieden wordt ingevoerd, zoals vastgesteld in het raadsbesluit van april 2024 over het stadsbreed invoeren van betaald parkeren) onoverkomelijke risico's op zou leveren en of de invoering getemporiseerd zou moeten worden. Er is besloten om door te gaan met de invoering per mei en november, dit heel goed te monitoren en geleerde lessen mee te nemen naar 2026. De verantwoordelijkheid die wij hebben jegens inwoners die reeds een vergunning

hebben aangevraagd en de onduidelijkheid die een dergelijke temporisering met zich zou meebrengen, hebben ons doen besluiten de invoering door te zetten.

Ten slotte is gesproken met andere gemeenten, specifiek Den Haag, Maastricht en Amsterdam, om van hen te horen op welke manier zij hun parkeerbeleid ondersteunen met een parkeermanagementsysteem en tegen welke uitdagingen zij aanlopen. De conclusie uit deze gesprekken is dat de ontwikkeling van een goed parkeermanagementsysteem vele jaren duurt en dat ook na volledige invoering er wensen tot verbetering zijn. Het verschil met Utrecht echter, is dat andere gemeenten bij de invoer van een nieuw systeem en in het geval van te veel problemen terug konden vallen op het oude systeem. Dat kan Utrecht niet.

Risico-inventarisatie, afweging en beheersing

Signalen inwoners essentieel voor verdere ontwikkeling
Het gebruik van de parkeerapp neemt sinds de start in november 2023 toe, ruim 44.500 mensen maken op dit moment gebruik van de kortingsmogelijkheden in de parkeerapp. Bij de invoering van een nieuw gebied zien we een toename van klachten en die nemen met de tijd af. De klachten van inwoners, maar ook de signalen van belangengroepen zijn van groot belang in de doorontwikkeling. Al krijgen we ook signalen – onder andere via het Ombudsloket – dat sommige mensen ontmoedigd zijn om een klacht in te dienen. Wij vinden het belangrijk dat inwoners en ondernemers zich gehoord weten en beschouwen hun signalen als onmisbare informatie voor een verdere doorontwikkeling. Daarom zijn we blij dat de gesprekken met de belangengroepen weer zijn opgestart. In de gesprekken wordt besproken hoe mogelijke drempels voor het indienen van klachten kunnen worden wegnemen en waar verdere verbeteringen in de dienstverlening nodig zijn.

Betere samenwerking met de leverancier en steviger sturing op resultaten
Met de leverancier zijn in de afgelopen maanden intensieve gesprekken gevoerd over de noodzaak van snelle verbeteringen. Er is een gezamenlijke planning met capaciteitsbehoefte opgesteld en er is afgesproken producten in ontwikkeling tussentijds te toetsen. En de capaciteit bij de gemeente is versterkt. Al deze acties hebben de samenwerking met de leverancier verbeterd en hebben meer helderheid gegeven over de planning voor de komende tijd. Elk product of aanpassing doorloopt een proces van bouwen en opleveren (leverancier), testen (gemeente), verbeterpunten oplossen (leverancier), opnieuw testen (gemeente) en invoeren (leverancier en gemeente). Daarom heeft elke oplossing tijd nodig en hangt die tijd ook af van in hoeveel iteraties een product in gebruik genomen kan worden.

Voor 2025 ligt er nu een zo realistisch mogelijke planning, waarbij risico's zo goed mogelijk in kaart zijn gebracht en de capaciteit aan beide kanten verbeterd is.

In bijlage 2 bij deze brief kunt u de huidige planning vinden. In deze planning zijn de aanpassingen in de parkeerapp ingedeeld in drie categorieën:

Scope 1: Basis op orde: Contractuele basisfunctionaliteiten conform het Programma van Eisen van de aanbesteding;
Scope 2: Doorontwikkeling van reeds opgeleverde producten (waaronder bezoeker betaalt);
Scope 3: Nieuwe producten die buiten het Programma van Eisen van de aanbesteding vallen.

De basis op orde heeft nu prioriteit en daarom zijn de maatregelen in scope 1 prioritair. Daarnaast krijgt de functionaliteit 'Bezoeker betaalt' (onderdeel van scope 2) prioriteit. Aan deze functionaliteit wordt al enige tijd gewerkt. De leverancier geeft aan dat de gevraagde wijzigingen voor 'Bezoeker betaalt' technisch haalbaar zijn en voldoen aan de veiligheidseisen. De leverancier kan deze functionaliteit technisch opleveren in juli 2025. Daarna wordt er getest en worden de belangengroepen op de hoogte gesteld van de resultaten. Op basis van deze planning van de leverancier en onder voorbehoud dat de testfase slaagt, wordt de functionaliteit in oktober 2025 ingevoerd worden voor gebruikers van de parkeerapp.

Consequentie van deze prioritering is dat er later wordt gestart met de ontwikkeling van andere functionaliteiten. Dat betekent dat het doorontwikkelen van opgeleverde functionaliteiten (scope 2) en het besluit over toevoegen van nieuwe producten (scope 3) later aan de beurt zijn. Niet alle aanpassingen kunnen tegelijk ontwikkeld worden; dat is de les van de afgelopen periode. Steeds opnieuw moeten we een weging maken over welke risico's verantwoord genoeg zijn om te nemen.

Goede fysieke ondersteuning bij digitale dienstverlening
Op dit moment ervaren vooral inwoners met minder digitale vaardigheden problemen met de huidige digitale omgeving van de parkeerinfrastructuur. Zeker de bewoners die in het vorige systeem gebruik konden maken van de parkeerapparaten op straat. Deze situatie komt echter niet meer terug. Uitgangspunt is dat er voor specifieke groepen altijd een mogelijkheid bestaat om ook via een fysiek loket hulp en ondersteuning te krijgen, zoals dat bij andere gedigitaliseerde diensten ook het geval is.

Tijdens het Raadsdebat van 7 december 2023 kondigden wij aan een onderzoek te doen naar hoe er bij digitaliseringstrajecten rekening gehouden kan worden met inwoners die hier moeite mee hebben. Dit onderzoek loopt momenteel. In dat kader zijn gesprekken gevoerd met verschillende professionals binnen en buiten Utrecht met als doel tot aanbevelingen en verbeteringen te komen. Deze aanbevelingen en de daarbij behorende uitwerkingen kunt in de volgende voortgangsbrief publieksdienstverlening verwachten (tweede kwartaal 2025).

Hulp en ondersteuning bij digitale producten is tijdens kantooruren mogelijk bij fysieke loketten. Hieronder staan alle mogelijkheden op een rij:

- Inwoners kunnen voor hulp en ondersteuning terecht bij fysieke gemeentelijke loketten op het Stadskantoor, bij de Wijkbureaus en voor U-pashouders aan het loket van Werk en Inkomen;
- Inwoners kunnen bellen naar het Klantcontactcentrum (KCC), telefoonnummer 14-030; het aan- en afmelden van bezoek en/of zorgverleners en het wisselen van kenteken kan telefonisch plaatsvinden;
- De buurtteams (www.buurtteamsutrecht.nl) en de bibliotheken (https://digitaalhuisutrecht.nl) organiseren op veel plekken in de stad digitale spreekuren;
- De meeste vergunningen kunnen schriftelijk aangevraagd worden; dus niet uitsluitend digitaal;
- Op straat zijn er binnen loopafstand voldoende parkeerautomaten blijven staan.

Aanvullende ondersteuning bij invoeren betaald parkeren
Bij de uitbreiding van betaald parkeergebieden wordt extra capaciteit ingezet vanuit de gemeente om iedereen in het betreffende gebied te informeren en te begeleiden in de overgang naar betaald parkeren. Bij de nieuwe gebieden worden zoveel mogelijk lessen die zijn opgedaan bij de invoering van de vorige gebieden meegenomen. Er worden bijeenkomsten georganiseerd in de wijken waar concreet hulp wordt aangeboden bij het aanvragen van vergunningen en het installeren van de parkeerapp. Deze middagen en avonden werden eerder in de diverse gebieden goed bezocht.

We intensiveren deze aanpak in Kanaleneiland in de eerste week van mei 2025. Bewoners kunnen op het wijkbureau hun vragen stellen over parkeren en geholpen worden.

De komende maanden

De basis op orde brengen is de hoofdprioriteit. Dit doen we terwijl we tegelijkertijd de workarounds blijven gebruiken in de uitrol in de aankomende gebieden. Om dit te bereiken heeft er een duidelijke prioritering plaatsgevonden op basis van de huidige risicoinschatting.

Ook de komende periode worden de risico’s goed in kaart gebracht. Over de voortgang uitvoering parkeren en over de risico's rapporteren we middels een halfjaarlijkse uitvoeringsbrief parkeren. Als de situatie om nieuwe keuzes vraagt, melden we die ook aan uw raad. De invoering van betaald parkeren in mei en november 2025 wordt op de voet gevolgd. De aankomende periode wordt hiervoor de organisatie verder versterkt. De verwachting is dat de prioritering en de extra inzet ervoor zorgen dat dat de risico’s structureel beheersbaar zijn. De uitkomst van de monitoring kan wel iets betekenen in de keuzes in de prioritering of dat ambities losgelaten moeten worden.

Er zijn de afgelopen tijd maatregelen genomen en door betere afspraken met de leverancier worden er belangrijke stappen gezet om de basis op orde te brengen. Maar ondanks alle eerdergenoemde maatregelen blijven er onzekerheden en risico’s. Dit geldt voor onze organisatie, voor bewoners en bezoekers, ook zijn er financiële risico's en grote risico's wat betreft gebiedsontwikkelingen. Als het gaat over de parkeerapp blijft het ook onzeker of nu én in de toekomst de functionaliteiten geboden kunnen worden die de gemeente nodig heeft en die door de gemeenteraad gewenst zijn.

Het is kortom, een ingewikkelde puzzel om te leggen. Daarom is het belangrijk om steeds opnieuw deze risico's te wegen en op basis daarvan de juiste keuzes te maken. We zullen de organisatie verder versterken om de komende maanden de voortgang strak te monitoren.
Aan de hand van deze ervaringen zullen we, samen met uw raad, bespreken wat dit betekent voor onze ambities. In de aankomende halfjaarlijkse voortgangsbrief parkeren zullen de lopende toezeggingen meegenomen worden en de rapportages zullen zoveel mogelijk gelijklopen met besluitvorming.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlage 3. Planning Parkeermanagementsysteem & parkeerapp

De hieronder opgenomen planning is opgesteld op basis van een risico inschatting en wordt beheersbaar geacht. Zodra er significante wijzigingen in de planning optreden, zullen wij de raad daarover informeren.

Scope 1: Intakes en Basisfunctionaliteiten
Het gaat om de oplevering van gevraagde functionaliteiten en producten volgens de eisen en wensen van de aanbesteding. Dit betreft de verplichte eisen en voorwaarden van het nieuwe parkeermanagementsysteem en de producten om te voldoen aan de contractuele afspraken en kwaliteit. De huidige capaciteit is primair gericht op het realiseren van deze scope om de implementatie succesvol af te ronden.

Scope 2: Verbeteringen en doorontwikkeling
Het verbeteren en doorontwikkelen van de opgeleverde producten. Dit betekent het verbeteren van het parkeermanagementsysteem, toevoegen van nieuwe functionaliteiten aan producten en het waarborgen van de dienstverlening.

Scope 3: Nieuwe productontwikkelingen
Deze scope richt zich op uitbreiden van de producten en diensten door middel van nieuwe productontwikkelingen. Deze producten worden ontwikkeld op basis van wensen, behoeften en verzoeken buiten de genoemde vergunningen in de aanbesteding.

Scope 1: Intakes en basisfunctionaliteit

Categorie	*Omschrijving*	*Geplande uitrol*
Intakeproces	Het gaat om verbeteringen en nieuwe producten	April 2025, gereed
Gehandicaptenkaart en -plaats	De functionaliteit gehandicaptenvergunning zit al in het PMS. In de backoffice maken wordt nog gebruik gemaakt van een handmatige verwerking in het Zaaksysteem (workaround). Als kaart en plaats zijn toegevoegd in het PMS kunnen alle gegevens migreren van het zaaksysteem naar het PMS.	Juli 2025, bouw gestart
Zakelijk	Het betreft het toevoegen van e-herkenning en nieuwe aanvraagformulieren ter vervanging van huidige online formulieren Alle zakelijke vergunningen staan in het PMS en de bedrijven maken voor de selfservice nu gebruik van de parkeerapp.	September 2025
Wet- en regelgeving	Overkoepelende eisen om aan te sluiten op wet- en regelgeving, zoals Archiefwet en Digitale toegankelijkheid (WCAG)	Oktober 2025
Garage	Functionaliteit toevoegen aan PMS en migratie van alle gegevens die beheerd worden in huidige workaround voorziening	Vierde kwartaal 2025
Verkeers- en milieu ontheffingen	Functionaliteit toevoegen aan PMS en migratie van alle gegevens die beheerd worden in huidige workaround voorziening	Vierde kwartaal 2025

Scope 2: Doorontwikkeling

Categorie	*Omschrijving*	*Geplande uitrol*
Oplossen storingen en verbeteren gebruikerservaring		Maart 2025, al gereed
Bezoeker betaalt	Nieuwe functionaliteit in de parkeerapp, zodat de bezoeker met korting kan betalen en de bewoner niet hoeft voor te schieten	Oktober 2025, bouw gestart

Terugkeerpatroon zakelijke vergunningen	Nieuwe functionaliteit in de parkeerapp, waarmee een vast parkeerpatroon (bijvoorbeeld elke week op maandagochtend) kan worden ingevoerd	Februari 2026
Kentekenwissel zakelijke vergunningen	Nieuwe functionaliteit in de parkeerapp, waarmee vergunninghouders kunnen wisselen van kenteken	Planning bekend in april (vermoedelijk tweede kwartaal 2026)

Scope 3: Wensen + toezeggingen

Categorie	*Omschrijving*	*Geplande uitrol*
Landelijke milieuzone ontheffingen	Landelijke milieuzone ontheffingen opnemen in het systeem	Vierde kwartaal 2025
Parkeervergunning voor onderwijs	Nieuw parkeerproduct voor de onderwijssector op basis van functionaliteit zakelijke vergunning	Derde kwartaal 2025
Parkeeroplossing voor politie	Afhankelijk van de beleidsmatige keuze kan een nieuw parkeerproduct voor politiemedewerkers ingericht worden op basis van functionaliteit zakelijke vergunning	Vierde kwartaal 2025
Parkeervergunning deelauto	Functionaliteit toevoegen aan PMS en migratie van alle gegevens die beheerd worden in huidige workaround voorziening *N.B. Voor de freefloat-pilot maken we gebruik van SHPV functionaliteit en na een succesvolle pilot zal het PMS ingezet worden*	In onderzoek
Parkeervergunning zorgverlener	Mogelijke uitbreiding Parkeervergunning Mantelzorg / Thuiszorg - vergunning met andere ambulante zorgverleners	Nog niet bekend
Flexibele urenvergunning	Vergunning voor bedrijven voor een flexibel aantal uren naast de reguliere zakelijke vergunning	Nog niet bekend
Parkeervergunning huur/leenauto’s aanpassen naar urenvergunning		Nog niet bekend
Landelijke digitale Gehandicapten Parkeerkaart (GPK) in de parkeerapp	Dit betreft de ParkerenPlus-voorziening van SHPV	In onderzoek, streven is 2025